Alla la Kitabu Seniman

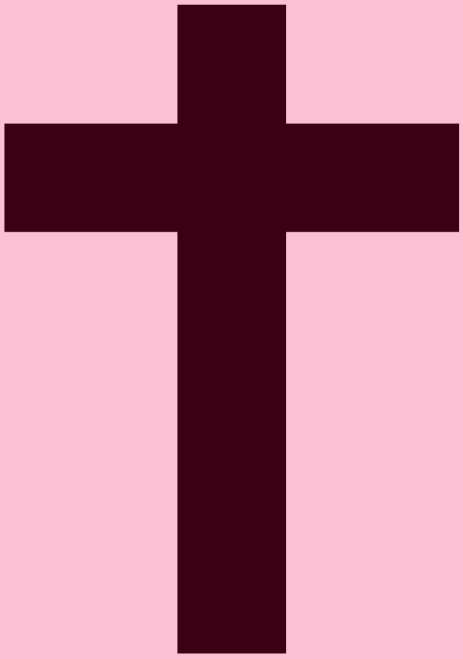

Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language of Guinea

Alla la Kitabu Seniman

Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language of Guinea

Des portions de la Sainte Bible dans la langue Sankaran Maninka de Guinée

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Sankaran Maninka

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source files dated 15 May 2025
bb49d365-c43a-57d0-a386-570745648030

Contents

A Damira 1
Hɔrɔya Suran 57
Josuwe 107
Ruti 136
Yunusa 140
Matiyu 143
Luka 182
Yuhana 224
Kewaliilu 253
Kalatikailu 293
Efɛsikailu Suran 300
Filipikailu Suran 307
Kɔlɔsikailu la Suran 312
Yakuba 316
Piyɛri Fɔlɔ 321
Piyɛri Filana Suran 326
Yuhana Fɔlɔ 329
Yuhana Filana 334
Yuhana Sawana 335
Judi Suran 336

A Damira
A Damira

Kitabu Ɲin ye a Ɲan Fɔ Kuma Damira

Kitabu ɲin ye Tariku le ri mɛn farini Nabi Musa la, ni a ri fɔ a ma A Damira. Suran biloolu le ye a kɔndɔ. Suran biloolu wo ri se latalanna sii diyama naanin.

Ka damira suran fɔlɔ, ka ta se sura tan ni kelen ma wo ye dunuɲa dan ɲa le ri. Alla ka dunuɲa dan. Adama ni Hawa wo kera a la dalifen na ban de ri. A ka ii dan ka ii jamari waati taminnin kɔrɔ ii ka Alla la tɔn tiɲan. Ka damira wo waati ma, adamadenilu ka tɔrɔya damira. Kɛbi wo waati adamaden na ko bɛɛ kɛra a juuman de. Adamadenilu la kojuu danna taminda, ii ka hakɛ sɔrɔn Alla la. Alla ka a latɛɛ ko a ri dunuɲa tiɲan sanci ba la. Miriya wo bɔni Alla sɛniman de rɔ. Julumun gboyani Alla yɛ ka a dan natamin. Kɔni Alla la kininkinin kosɔn a ma sɔn adamaden bɛɛ halaki la. Wo rɔ, a ka Nabi Nuhan a ni sobo su bɛɛ ladon kulunba kɔndɔ ka ii kisi halaki ma.

Ka bɔ suran tan ni fila ma ka se suran muwan ni loolu ma, tariku le ri mɛn farani Nabi Iburahima la. Alla ka Nabi Iburahima suwandi ka a kɛ mɔɔ ri mɛn di se adamaden bɛɛ madonna. A ka baraka don a la ko rɔ, a ri kɛ jama siyaman benba ri. A ka lahidi ta a yɛ. A ka Kanaan jamana lahidi Isirayɛli ni a bɔnsɔn le ye. Kɔni lahidi wo ti se mafala fo Iburahima wa dencɛ sɔrɔn waati mɛn na. Iburahima muso Saran wa yen ko a ti se den sɔrɔnna tuma mɛn na, a ka a la jɔnmuso Hajara di a la cɛɛ ma. Wo ka Isumayila sɔrɔn Iburahima yɛ. Kɔni Alla ma sɔn Isumayila ye kɛ a cɛtala ri. A ka Isiyaka di Iburahima ni Saran ma a la mɔɔbaya waati le rɔ. A ka lahidi kelen wo ta Isiyaka yɛ, a ka mɛn ta Iburahima yɛ.

Ka bɔ suran muwan ni wɔrɔn ka se suran bisawa ni wɔrɔn, wo ye tariku le ri mɛn farani Nabi Isiyaka ni Nabi Yakuba la. Rebeka ka filani sɔrɔn Isiyaka yɛ. Alla sɔnda Yakuba, mɛn sɔrɔnda to la, wo ri a kɔrɔcɛ Esawu cɛta a bolo. Esawu ka wo lɔn mɛn kɛ, a lɔɔ tɛrɛ ye a la ka a dɔɔcɛ Yakuba faa. Wo fanan ka a bori a kɔrɔ ka wa a barincɛ wara, a na kɔrɔcɛ kɔnin. A tora ye, a ka Leya ni Rasayɛli furu. Ii ka dencɛ mɔɔ tan ni fila sɔrɔn a yɛ. Dencɛ mɔɔ tan ni fila woilu kɛra kɛbila tan ni fila le benba ri mɛn bɔni Isirayɛlika rɔ.

Ka bɔ suran bisawa a ni wɔrɔɔfila ma ka se suran biloolu ma, wo ye Nabi Yusufu la tariku le ri. Yakuba dencɛ Yusufu tɛrɛ ma di a kɔrɔcɛilu yɛ. Ka bɛn Alla la kibaro mɛn la Yusufu ɲa ma a tɛrɛ ye kɛkɔrɔ ii la mansa ri. Wo bolo ma ii ka a majiira janya rɔ Misirrankailu ma. Kɔni Alla sɔnda Yusufu la ko ma ko a ye kɛ Misiran ɲɛmɔɔba ri. Alla ka a yiraka a ye ko a ri dunuɲa bɛɛ kisi kɔnkɔba ma, kɔnkɔ mɛn dontɔ. San wɔrɔnwula tamin kɔrɔ, kɔnkɔba ri dunuɲa bɛɛ mira. Kɔnkɔ ti don na Misiran kelen pe le rɔ, ka a bɛn Yusufu la ko ma. Ni Yakuba ka a dencɛilu lawa Misiran balo ɲinin diya, woilu ri Yusufu yen jamana wo kɔndɔ. Yusufu ka a la mɔɔilu lana Misiran ka ii kisi kɔnkɔba ma.

An di hankili sɔrɔn kitabu ɲin ma. Alla ye a jɛrɛ yirakala tariku ɲin de rɔ. Alla la fanka ka bon fen bɛɛ ri. A ye a fɛ adamadenilu ye telenbaya kɛ. Julumun bɔyani Alla yɛ ka a dan natamin. Alla ye julumun tiilu kiti la ii la julumun de la. Kɔni a ti sɔn ka adamadenilu halaki. Adamaden duman a yɛ. A ye a fɛ ka ii dɛmɛm ka ii tubi ka ii kisi, ka a bɛn a la kaninteya ma. Sila ɲin yirakani Alla la kitabu fɔlɔ le rɔ.

Alla ye an dɛmɛn an ye wo bɛɛ lɔn. An di se kɛla a duɲɔɔ bɛrɛ ri ɲa mɛn ma. Allama wo kɛra. Amina.

Alla ka dunuɲa dan ɲa mɛn ma

1 Fɔlɔfɔlɔ, Alla ka sankolo dan ka duukolo dan,
2 kɔni duu rabɛnni tɛrɛ tɛ waati wo rɔ. Fen fen tɛrɛ sa a kan. Ji dunba le tɛrɛ a yɔrɔ bɛɛ rɔ, a ni dibi. Alla la Nii tɛrɛ ye taa ni sɛ kɛla ji kunna san ma.
3 Alla ka a fɔ ko: «Kɛnɛ ye bɔ!» Kɛnɛ bɔra.
4 Alla ka a yen ko kɛnɛ ka ɲi. A ka kɛnɛ ni dibi fara i ɲɔɔn na.
5 A ka kɛnɛ tɔɔ la ko tele, ka dibi tɔɔ la ko su. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon fɔlɔ ri.
6 Alla kumara ikɔ ko: «Dan ye kɛ jiilu tɛma, ka ii fara i ɲɔɔn na.»
7 Wo kɛra. Ji mɛn tɛrɛ san ma, a ni mɛn tɛrɛ duu ma, a ka woilu fara i ɲɔɔn na, ka

kɛnɛgbɛ ladan ii tɛma. Alla ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra ten.
8 A ka kɛnɛgbɛ tɔɔ la ko san. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon filana ri.
9 Alla kumara ikɔ ko: «Ji mɛn ye san kɔrɔ, wo bɛɛ ye ladɛn yɔrɔ kelen dɔ, kosa gbelemala ye bɔ gbɛ ma.» A ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra wo ɲa ma.
10 A ka gbelemala wo tɔɔ la ko duu, ka ji ladɛnnin tɔɔ la ko kɔɔji. Alla ka a yen ko wo ka ɲi.
11 Nba, a ka a fɔ ko: «Binilu ni sumanilu ye fɛrɛn duu kan ka ii kisɛilu labɔ ka kɛ si ri. Jiri denta su bɛɛ fanan ye bɔ, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla ii den dɔ.» Alla ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra wo ɲa.
12 Duu ka bin su bɛɛ labɔ, mɛn ye kisɛ kɛla. Jiri denta su bɛɛ fanan bɔra, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla ii den dɔ. Alla ka a yen ko wo ka ɲi.
13 Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon sawana ri.
14 Alla kumara ikɔ ko: «Kɛnɛbɔlan ye bɔ san dɔ, ka tele ni su fara i ɲɔɔn na. Woilu ye sali lonilu yiraka, a ni lon damira ni san damira.
15 Woilu ye kɛ san dɔ, ka kɛnɛ labɔ duu kan.» Alla ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra ten.
16 Alla ka kɛnɛbɔlan belebele fila rabɛn, tele ni karo. Woilu rɔ bonba ba, tele kɔnin, Alla ka wo lasii lon kun na. Mɛn dɔɔman, karo kɔnin, a ka wo lasii su kun na. A ka loloilu fanan dan.
17 A ka kɛnɛbɔlan woilu kɛ san dɔ, kosa ii ri kɛnɛ labɔ duu kan.
18 A ka ii lasii tele ni su kun na, ka kɛnɛ ni dibi fara i ɲɔɔn na. Alla ka a yen ko wo ka ɲi.
19 Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon naaninna ri.
20 Alla kumara ikɔ ko: «Niimafen ye kɛ ji rɔ ka siyaya kosɛbɛ. Kɔnɔilu ye ii gban san ni duu tɛ.»
21 A ka ji rɔ niimafen masilani belebelebailu dan, a ni ji rɔ niimafen tɔ bɛɛ. Fen woilu bɛɛ kɛra ji rɔ ka siyaya, a bɛɛ ni a su. A ka kɔnɔ su bɛɛ fanan dan. Alla ka a yen ko wo ka ɲi.
22 A kumara ka baraka don ii rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka siyaya kɔɔji fan bɛɛ rɔ.» A ka a fɔ kɔnɔilu yɛ ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo kan.»
23 Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon looluna ri.
24 Alla kumara ikɔ ko: «Nimafen su bɛɛ ye kɛ duu kan, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛn ye taamala duu ma, a bɛɛ ni a su!» A ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra ten.
25 Waarɔ sobo ni so kɔndɔ kolofen ni niimafen mɛsɛn mɛn ye taamala duu ma, a ka woilu su bɛɛ dan. Alla ka a yen ko wo ka ɲi.
26 Wo kɔ, Alla ka a fɔ ko: «An di adamaden dan ka a kɛ an munuɲa ri, ka a su sudunya an ɲɔɔn na. Ii ri ii sii duu bɛɛ kun na, ka ii sii jɛɛ kun na, a ni kɔnɔilu ni kolofenilu ni niimafen mɛsɛn mɛn ye taamala duu ma.»
27 Nba, Alla ka adamaden dan ka a kɛ a jɛrɛ munuɲa le ri. Wo rɔ, a ka cɛɛ dan, ka muso fanan dan. A ka adamaden dan ten de.
28 Alla kumara ka baraka don ii rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka jɛnsɛn duu fan bɛɛ rɔ, ka ai la fanka sii duu kan. Ai ye ai sii jɛɛ ni kɔnɔilu ni niimafen tɔilu bɛɛ kun na.»
29 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Duu suman su su, n da wo bɛɛ di ai ma. Ka a la wo kan, jiri denta fen fen ye duu kan, n da wo fanan bɛɛ di ai ma, mɛn ye kisɛ ni kolo kɛla ii denilu rɔ. Wo bɛɛ ri kɛ ai balo ri.
30 So kɔndɔ kolofenilu ni waa rɔ soboilu ni kɔnɔilu ni niimafen mɛsɛn mɛn ye taamala duu ma, niimafen bɛɛ kɔnin, n da bin ni fira bɛɛ di woilu ma ka kɛ ii balo ri.» Nba, a ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra ten.
31 Alla ka dalifen mɛn dan, a ka a yen ko wo ka ɲi bakɛ. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon wɔɔrɔna ri.

2

1 Nba, sankolo ni duukolo ni ii kɔndɔfen bɛɛ danda ɲa mɛn ma, wo le wo ri.
2 Tele wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn Alla ra ban baarala. A ka a la baara bɛɛ ban tele wɔɔrɔ wo le kɔrɔ. Tele wɔrɔnwulana lon, a ka ɲɔɲɔ wo lon.
3 Alla ka tele wɔrɔnwulana bonya ka a bɔ lon tɔilu ma, ka a masɔrɔn a ma baara si kɛ wo lon.

Alla ka cɛɛ dan ɲa mɛn ma

4 Nba, Alla ka sankolo ni duukolo dan ɲa mɛn ma, wo le ye ɲin di. Allabatala Alla ka sankolo ni duukolo dan tuma mɛn na,

5 bin ni jiri tun tɛ duukolo kan fɔlɔ, baa
Allabatala Alla tun ma sanci lana duu kan
fɔlɔ. Mɔɔ si tun tɛ ye fɔlɔ ka duu sɛnɛ fanan.
6 Tenke le tɛrɛ bɔla duu kɔrɔ ka duu yɔrɔ
bɛɛ sɔ.
7 Allabatala Alla ka duu buuri ta ka
adamaden dabɛn wo la. A ka ɲenemaya
fɔɲɔ fɛ adamaden nunwo rɔ. Wo rɔ,
adamaden wo kɛra nima ri.

Edɛni jamana nakɔ ɲuma

8 Nba, Allabatala Alla ka nakɔ labɔ Edɛni
jamana rɔ, mɛn ye telebɔ fan fɛ. A tun ka
adamaden mɛn dan, a ka wo bila nakɔ wo
kɔndɔ.
9 Allabatala Alla ka jiri su bɛɛ lafɛrɛn
yɔrɔ wo rɔ, jiri mɛnilu ka ɲi kosɛbɛ. Ii den
duman. A ka jiri su fila gbɛrɛ lafɛrɛn nakɔ
tɛma. Kelen tɛrɛ ɲenemaya jiri ri. A tɔ
kelen tɛrɛ mɔɔ laləɲniɲala koɲuma ni kojuu
faranfaasi la.
10 Ba do tɛrɛ bɔni Edɛni jamana rɔ ka
latamin nakɔ wo rɔ, mɛn ye a yɔrɔ bɛɛ sɔla
ji la. A bɔ mɛn kɛni nakɔ wo rɔ, a farara ka
kɛ ba bolo naanin di.
11 Ba fɔlɔ tɔɔ ko Pisɔn. Wo ye woyenna
ka Habila jamana laminin. Sanin ye bɔla
jamana wo rɔ.
12 Sanin wo ye sanin jɛrɛwolo le ri.
Jiri kasila latikɔlɔnnaman fanan ye ye.
Kabakurun do fanan ye bɔla ye, mɛn tɔɔ ko
onikisi.
13 Ba filana tɔɔ ko Kiyɔn. Wo le ye
woyenna ka Kusi bɔnsɔn na jamana bɛɛ
laminin.
14 Ba sawana tɔɔ ko Tikire. Wo le ye
woyenna ka wa Asuri so telebɔ fan fɛ. Ba
naaninna tɔɔ ko Efirati.
15 Nba, Allabatala Alla ka adamaden bila
Edɛni nakɔ ɲuma rɔ, ko a ye a sɛnɛ ka a janto
a rɔ.
16 Allabatala Alla ka a fɔ a yɛ ko: «Jiriden
dɔɔnta fen fen ye yan, i ye wo bɛɛ dɔɔn.
17 Kɔni, jiri mɛn ye mɔɔ laləɲniɲala
koɲuma ni kojuu faranfaasi la, i kana wo
den dɔɔn de! Ni i ka a dɔɔn lon mɛn na, i ri
faa.»

Allabatala Alla ka muso dan ɲa mɛn ma

18 Wo kɔ, Allabatala Alla ka a fɔ ko: «Ka
cɛɛ to a kelen na, wo ma ɲi. N di a dɛmɛnba
rabɛn, mɛn di bɛn a ma.»
19 Wo rɔ, Allabatala Alla ka sobo su bɛɛ ni
kɔnɔ su bɛɛ dan duu buuri la, ka ii bɛɛ lana
cɛɛ ma, kosa a ri ii kelen kelenna bɛɛ tɔɔ la.
A ka tɔɔ mɛnilu fɔ, woilu kɛra ii tɔɔilu ri.
20 Cɛɛ ka tɔɔ la so kɔndɔ kolofen ni kɔnɔilu,
ni waa rɔ soboilu bɛɛ la. Kɔni a dɛmɛnba ma
sɔrɔn woilu rɔ, mɛn bɛnni a ma kɔnin.
21 Wo rɔ Allabatala Alla ka sunoo ba don
cɛɛ ɲa rɔ. A sunoora. Ka a to sunoo rɔ,
Allabatala Alla ka barasa kolo kelen ta cɛɛ
fari rɔ, ka sobo bila wo nɔ rɔ ka a da tuun
wo la.
22 Allabatala Alla ka barasa kolo wo ta ka
muso rabɛn, ka na muso di cɛɛ ma.
23 Cɛɛ ka a fɔ ko: «A koloilu bɔni n koloilu
le rɔ. A fari bɔni n fari le rɔ. N di a tɔɔ la ko
muso, ka a masɔrɔn a bɔni cɛɛ le rɔ.»
24 Wo le kosɔn, cɛɛ ri a mataa a fa ni a na
la, ka to a muso fɛ. A fila ri kɛ mɔɔ kelen di.
25 Nba, wo tuma cɛɛ ni a muso fila bɛɛ
fari makolon de tɛrɛ, kɔni fari makolontɔya
maloya tun tɛ ii la.

3

Cɛɛ ni muso ka Alla la tɔn tiɲan

1 Nba, Allabatala Alla ka waa rɔ sobo
mɛnilu dan, duuma sa le kewuyani tɛrɛ wo
tɔ bɛɛ ko. Lon do rɔ, sa ka a fɔ muso yɛ ko:
«Tuɲa wa, Alla ka a fɔ ko: ‹Ai kana nakɔ
ɲuma jiriden si dɔɔn?›»
2 Muso ka a jabi: «A sɔnni an ye nakɔ
ɲuma jiriden dɔɔn.
3 Kɔni jiri mɛn ye nakɔ ɲuma tɛma, Alla
ka a fɔ an yɛ ko: ‹Ai kana wo le den dɔɔn. Ai
kana ai maa a la. Ni ai ka ai maa a la, ai ri
faa.›»
4 Sa ka a fɔ muso yɛ ko: «Tuɲa tɛ wo rɔ. Ai
tɛ faa fɛwu!
5 Alla ka a lɔn ko ai wa jiriden wo dɔɔn
lon mɛn na, ai ri kɛ hankilimailu ri. Ai ri
kɛ ikomin Alla, ka koɲuma ni kojuu faran-
faasi lɔn.»
6 Muso ka a yen ko jiriden wo ka ɲi, a
duman kosɛbɛ. A ka a yen fanan ko jiriden
wo ri mɔɔ kɛ hankilima ri. Wo rɔ, muso ka
do kadi ka a dɔɔn, ka do di a cɛɛ ma, mɛn
lɔni tɛrɛ a tɔrɔfɛ. Wo ka a ta ka a dɔɔn.
7 Ii banni a dɔɔnna, ii ka hankili sɔrɔn ka
ii jɛrɛ yen ɲa gbɛrɛ ma. Ii ka a yen ko ii fari
makolon de. Ii ka toro firailu kara i ɲɔɔn na
ka ii kɛ feriyabɔ ri ka ii jɛrɛ sutura.
8 Nba, wura fɛ, Allabatala Alla tɛrɛ ye a
mataamala nakɔ ɲuma rɔ, fɔɲɔ tɛɛra dooni
dooni waati mɛn na. Cɛɛ ni a muso ka a

natɔla kan mɛn ka ibori a kɔrɔ ka wa ii dokon Alla ma jiriilu tɛma.

9 Allabatala Alla ka a kan nabɔ cɛɛ ma ko: «I ye mi?»

10 Cɛɛ ka a jabi: «N ka i natɔla kan mɛn nakɔ ɲuma rɔ tuma mɛn na, n silanda, baa n fari makolon de. Wo le kosɔn, n ka n dokon.»

11 Allabatala Alla ka a fɔ ko: «Yon de ka a fɔ i yɛ ko i fari makolon de? N ka tɔn sii jiri mɛn na, i ra wo le den dɔɔn wa?»

12 Cɛɛ ka a fɔ ko: «I ka muso mɛn di n ma, wo le ka jiriden wo di n ma. N ka a dɔɔn.»

13 Allabatala Alla ka a fɔ muso yɛ ko: «I ka nfen kɛ ɲin di?» Muso ka a fɔ ko: «Sa le ka n manɛɛn ka n lɔɔ a dɔɔnna.»

Allabatala Alla ka bɔnɔ la mɔɔilu kan

14 Allabatala Alla ka a fɔ sa yɛ ko: «I ra wo kɛ. Wo le kosɔn, n di tɔrɔya la i kan ka tamin kolofen ni waa rɔ sobo bɛɛ kan. Sisen i ri i sɔmɔn i kɔnɔ kan, ka buuri dɔɔn i la dunuɲaratɛɛ bɛɛ rɔ.

15 N di juuya ladon i ni muso tɛ, ka a ladon i bɔnsɔn ni a bɔnsɔn tɛ. A ri i kun gbasi. I fanan di a sen tintiri cin.»

16 Allabatala Alla ka a fɔ muso yɛ ko: «N di do la i la tin tɔrɔya kan. I ri i la kɔnɔmaya bɛɛ kɛ dun ba rɔ. A lɔɔ ri kɛ i la, ka sii i cɛɛ kun na, kɔni i ri to a fanka kɔrɔ.»

17 Allabatala Alla ka a fɔ Adama yɛ ko: «I ra i muso kan lamɛn ka jiriden dɔɔn, n ka tɔn sii mɛn na ko i kana a dɔɔn. Wo rɔ, n di duu tiɲan ile kosɔn. Duu tɛ sɔn ka i balo di i ma fo i wa baara siyaman kɛ. A ri kɛ wo ɲa i la dunuɲaratɛɛ bɛɛ rɔ.

18 Tiriwɔnin ni bin juu ri fɛrɛn duukolo kan kɔni i balo ri kɛ sɛnɛsumanilu ri.

19 I tɛ balo sɔrɔn ni i ma wasi. A ri kɛ wo ɲa haan i wa i kɔsɛ duu rɔ, i danni duu mɛn dɔ kɔnin. I kɔsɛtɔ buuri wo le rɔ, baa i bɔni buuri le rɔ.»

20 Nba, Adama ka a muso tɔɔ la ko Hawa, baa ale le kɛra mɔɔ bɛɛ na ri.

21 Allabatala Alla ka gbolo faanin doilu ladan ka woilu kɛ durukibailu ri ka ii bila Adama ni a muso kan na.

22 Allabatala Alla ka a fɔ ko: «Awa, cɛɛ ra kɛ ikomin ande do, ka koɲuma ni kojuu lɔn. A kana a bolo rasɔmɔn ma ɲenemaya jiri ma ka a den kadi ka a dɔɔn. Ni a ka a dɔɔn a ri to ɲenema rɔ habadan.»

23 Wo rɔ, Allabatala Alla ka ii labɔ Edɛni nakɔ ɲuma rɔ, ko ii ye wa duu sɛnɛ, Alla ka ii dan duu mɛn dɔ.

24 Nba, Allabatala Alla ka Adama ni Hawa gbɛn ɲa wo le ma. A ka mɛlɛkailu lalɔ nakɔ ɲuma donda la telebɔ fan fɛ. A ka fanmuru fanan bila ye, ta ye mɛnɛnna mɛn na. Fanmuru tama wo ye mininmininna tuma bɛɛ. A ka woilu bila le ye, kosa mɔɔ si kana tamin ka wa ɲenemaya jiri ma.

4

Kabila ni Abila

1 Nba, nbenba Adama ni a muso nma Hawa dɛnda. Nma Hawa ka kɔnɔ ta ka Kabila sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Allabatala da n dɛmɛn ka dencɛ sɔrɔn.»

2 Wo kɔ, a ka kɔnɔ ta ikɔ tuun ka Kabila dɔɔcɛ Abila sɔrɔn. Abila kɛra kolofengbɛngbɛnna ri. Kabila kɛra sɛnɛkɛla ri.

3 Lon do rɔ, Kabila ka a la sɛnɛsuman doilu ta ka na a la sɔ ka na woilu di Allabatala ma.

4 Abila fanan ka a la saa doilu di Allabatala ma. Saa woilu tɛrɛ ii na den fɔlɔ le ri. Abila ka ii kannatɛɛ ka Allabatala sɔ ii ken dɔ. Abila ni a la saraka diyara Allabatala yɛ.

5 Kɔni Kabila ni a la saraka ma diya Allabatala yɛ. Kabila mɔnɛra wo rɔ kojuuya, ka a ɲa wulen kosɛbɛ!

6 Allabatala ka a fɔ Kabila yɛ ko: «Nfenna i ye mɔnɛla fɔɔ ka i ɲa wulen ten?

7 Ni i ka koɲuma kɛ, n di n ban i rɔ wa? Ni i ma koɲuma kɛ, kojuu a ri kɛ ikomin wara, mɛn ye i makɔnɔla i la bon da la. A lɔɔ ri kɛ a la, ka sii i kun na, kɔni i kana sɔn a rɔ le, fo i ye se a la le.»

8 Nba, Kabila ka a fɔ a dɔɔcɛ Abila yɛ ko: «An ye wa waa rɔ.» Ii sera ye tuma mɛn na Kabila bera a dɔɔcɛ kan ka a faa.

9 Allabatala ka a fɔ Kabila yɛ ko: «I dɔɔcɛ Abila ye mi?» Kabila ka a fɔ ko: «N ma a diya lɔn. Nde le a kɔnɔgbɛnba ri wa?»

10 Allabatala ka a fɔ ko: «I ka nfen kɛ ɲin? I dɔɔcɛ jeli bɔtɔla kule kan bɔra duu ma ka se n ma yan, ko ka a ta sara i la.

11 Sisen, n di tɔrɔya la i kan. I wa fen fen sɛnɛ, a tɛ sɔn butun, baa i ra i dɔɔcɛ jeli le bɔ ka kɛ duu wo kan.

12 I wa duu sɛnɛ, i tɛ suman foyi sɔrɔn a rɔ. I ri kɛ mɔɔ ri, sii yɔrɔ kelen tɛ mɛn bolo.»

13 Kabila ka a fɔ Allabatala yɛ ko: «I ra n
jahadi mɛn la n kan, wo ka bon ka tamin. N
ti se wo kɔrɔ.
14 A ragbɛ! I ra n gbɛn ka bɔ duu kan bi.
Fo n ye wa n dokon ka n bɔ i ɲakɔrɔ, ka kɛ
mɔɔ ri, sii yɔrɔ kelen tɛ mɛn bolo. Mɛn wa n
sɔrɔn wo ri n faa.»
15 Allabatala ka a fɔ Kabila yɛ ko: «Ni mɔɔ
mɔɔ ka Kabila faa, n di i jeli sara wo la siɲa
wɔrɔnwula.» Allabatala ka a tɔɔmasere la
Kabila kan, sa mɔɔ mɛn wa a yen, wo kana
a faa.
16 Wo rɔ, Kabila bɔra Allabatala ɲakɔrɔ
ka wa i sii Nodi jamana rɔ, mɛn ye Edɛni
jamana telebɔ fan fɛ.

Kabila bɔnsɔn

17 Nba, Kabila ni a muso dɛnda. A muso
ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko
Hanɔki. Wo sɔrɔn kɔ, Kabila ka so do sii ka
wo tɔɔ la a dencɛ Hanɔki la.
18 Hanɔki ka Iradi sɔrɔn. Iradi ka Metu-
jayeli sɔrɔn. Metujayeli ka Metusayeli
sɔrɔn. Metusayeli ka Lamɛki sɔrɔn.
19 Lamɛki ka muso fila ta. Kelen tɔɔ ko
Ada. A tɔ kelen tɔɔ ko Tisila.
20 Ada ka dencɛ sɔrɔn ka wo tɔɔ la ko
Jabali. Mɔɔ mɛnilu ye ii siila faaninbonilu
la ka ii la kolofenilu kɔnɔgbɛn, Jabali kɛra
wo bɛɛ benba ri.
21 Jabali dɔɔcɛ le Jubali ri. Wo le kɛra
korafɔla ni fulɛfɔla bɛɛ benba ri.
22 Tisila fanan ka dencɛ sɔrɔn ka wo tɔɔ la
ko Tubali Kabila. Wo kɛra numun di. A tɛrɛ
ye sula ni nɛɛfin nadanna. Tubali Kabila
dɔɔmuso tɔɔ ko Nama.
23 Lon do rɔ, Lamɛki ka a fɔ a musoilu yɛ
ko:
«Ada ni Tisila, ai ye n kan namɛn.
Ai, Lamɛki musoilu, ai ye ai tolo malɔ n na
kuma la.
Cɛɛ mɛn ka n madimin, n da wo faa.
Kanberen mɛn sera n ma, n da wo faa.
24 A fɔra ko ni mɔɔ mɛn ka Kabila faa, a julu
ri sara wo tii la siɲa wɔrɔnwula.
Kɔni Lamɛki la julu ri sara fɔɔ siɲa
biwɔrɔnwula ni siɲa wɔrɔnwula.»

Sɛti ni Enosi

25 Nba, Adama ni a muso dɛnda. A muso
ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn ikɔ tuun. A ka wo
tɔɔ la ko Sɛti, baa a ka a fɔ ko: «Alla ra dencɛ
gbɛrɛ di n ma Abila nɔ rɔ, Kabila ka mɛn faa
kɔnin.»
26 Nba, Sɛti fanan ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo
tɔɔ la ko Enosi. Mɔɔilu ka Allabatala tara
damira Enosi tele le rɔ, ko a ye ii dɛmɛn.

5

Adama bɔnsɔn

1 Adama bɔnsɔn tɔɔ le sɛbɛni ɲin di.
Alla ka mɔɔ dan lon mɛn na, a ka a dan ka
a kɛ a jɛrɛ munuɲa le ri.
2 A ka ii dan ka ii kɛ cɛɛ ni muso ri. A
banni ii danna, a kumara ka baraka don ii
rɔ ka ii tɔɔ la ko mɔɔ.
3 Adama sɔrɔn ka san kɛmɛ ni san bisawa
bɔ tuma mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn, mɛn kɛra
a la munuɲa ri. Adama ni a dencɛ tɛrɛ su
kelen de ri. A ka a tɔɔ la ko Sɛti.
4 Sɛti sɔrɔn kɔrɔ, Adama ka san kɛmɛ
seyin de kɛ, ka dencɛ ni denmusoilu sɔrɔn.
5 A si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
kɔnɔndɔ ni san bisawa le ri. Wo dafanin, a
sara.
6 Sɛti si ka san kɛmɛ ni san loolu bɔ tuma
mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko
Enosi.
7 Enosi sɔrɔn kɔrɔ, Sɛti ka san kɛmɛ seyin
ni san wɔrɔnwula le kɛ, ka dencɛ ni denmu-
soilu sɔrɔn.
8 Sɛti si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
kɔnɔndɔ ni san tan ni fila le ri. Wo dafanin,
a sara.
9 Enosi si ka san bikɔnɔndɔ bɔ tuma mɛn
na, a ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko
Kenan.
10 Kenan sɔrɔn kɔrɔ, Enosi ka san kɛmɛ
seyin ni san tan ni loolu le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sɔrɔn.
11 Enosi si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
kɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a
sara.
12 Kenan si ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma
mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko
Mahalalɛli.
13 Mahalalɛli sɔrɔn kɔrɔ, Kenan ka san
kɛmɛ seyin ni san binaanin de kɛ, ka dencɛ
ni denmusoilu sɔrɔn.
14 Kenan si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san
kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san tan de ri. Wo dafanin,
a sara.
15 Mahalalɛli si ka san biwɔɔrɔ ni san
loolu bɔ tuma mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn. A
ka wo tɔɔ la ko Jɛrɛdi.
16 Jɛrɛdi sɔrɔn kɔrɔ, Mahalalɛli ka san
kɛmɛ seyin ni san bisawa le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sɔrɔn.

17 Mahalalɛli si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san
kɛmɛ seyin ni san bikɔnɔndɔ ni san loolu le
ri. Wo dafanin, a sara.
18 Jɛrɛdi si ka san kɛmɛ ni san biwɔɔrɔ ni
san fila bɔ tuma mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn.
A ka wo tɔɔ la ko Hanɔki.
19 Hanɔki sɔrɔn kɔrɔ, Jɛrɛdi ka san kɛmɛ
seyin de kɛ, ka dencɛ ni denmusoilu sɔrɔn.
20 Jɛrɛdi si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
kɔnɔndɔ ni san biwɔɔrɔ ni san fila le ri. Wo
dafanin, a sara.
21 Hanɔki si ka san biwɔɔrɔ ni san loolu
bɔ tuma mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo
tɔɔ la ko Metusalemu.
22 Metusalemu sɔrɔn kɔrɔ, Hanɔki ka san
kɛmɛ sawa le kɛ Alla la dɛn dɔ, ka dencɛ ni
denmusoilu sɔrɔn.
23 Hanɔki si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san
kɛmɛ sawa ni san biwɔɔrɔ ni san loolu le ri.
24 Hanɔki mɛnda Alla la dɛn dɔ. A tunura
ka a masɔrɔn Alla ka a ta ka wa a ri.
25 Metusalemu si ka san kɛmɛ ni san
biseyin ni san wɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na,
a ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Lamɛki.
26 Lamɛki sɔrɔn kɔrɔ, Metusalemu ka san
kɛmɛ wɔrɔnwula ni san biseyin ni san fila
le kɛ, ka dencɛ ni denmusoilu sɔrɔn.
27 Metusalemu si bɛɛ ladɛnnin kɛra
san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san biwɔɔrɔ ni san
kɔnɔndɔ le ri. Wo dafanin, a sara.
28 Lamɛki si ka san kɛmɛ ni san biseyin ni
san fila bɔ tuma mɛn na, a ka dencɛ sɔrɔn.
29 A ka wo tɔɔ la ko Nuhan. A ka a
fɔ ko: «Allabatala ka duu tiɲan ka an bila
baara gbɛlɛn dɔ. Kɔni cɛɛ ɲin de kɛtɔ an
masabarila baara gbɛlɛn jusukasi kosɔn.»
30 Nuhan sɔrɔn kɔrɔ, Lamɛki ka san kɛmɛ
loolu ni san bikɔnɔndɔ ni san loolu le kɛ, ka
dencɛ ni denmusoilu sɔrɔn.
31 Lamɛki si bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
wɔrɔnwula ni san biwɔrɔnwula ni san
wɔrɔnwula le ri. Wo dafanin, a sara.
32 Nuhan ka san kɛmɛ loolu sɔrɔn tuma
mɛn na, a ka Sɛmu ni Hamu ni Jafɛti sɔrɔn.

6

Alla ka adamadenilu halaki ii la kojuu kosɔn

1 Nba, mɔɔilu tɛrɛ ye siyaya la duukolo
kan tuma mɛn na, ii ka denmusoilu sɔrɔn.
2 Wo kɛni, Alla dencɛilu ka ii ɲa lɔ den-
muso woilu rɔ ka a yen ko woilu kenɲi
kosɛbɛ. Mɛnilu diyara ii yɛ, ii ka woilu ta
ka ii kɛ ii musoilu ri.
3 Wo le rɔ, Allabatala ka a fɔ ko: «N ka n na
nii don mɔɔilu rɔ, kɔni n tɛ sɔn a ye mɛn ii rɔ
fɔɔ habadan, baa ii tɛ foyi ri fo faribanku,
fen banta kɔnin. Ii si san bɛɛ ladɛnnin tɛ
tamin san kɛmɛ ni san muwan kan.»
4 Alla dencɛilu sera mɔɔilu denmusoilu
ma tuma mɛn na, woilu ka kɔnɔ ta ka deni
sɔrɔn. Den woilu kɛra mɔɔilu jan belebele
ri, mɛnilu tɔɔ ko Nefilimu. Kɛbi waati
taminni, woilu kɛra cɛɛ fadiyanin di. Ii
tɔɔilu bɔra kosɛbɛ.
5 Allabatala ka a yen ko adamadenilu
kɔnɔrɔjuuya ra wara dunuɲa rɔ. A ka a
yen ko fen si tɔ adamadenilu jusu rɔ fɔɔ
miriyajuu tuma bɛɛ.
6 Allabatala nimisara adamadenilu dan
ko rɔ duukolo kan. A sɛwani tun tɛ.
7 A ka a fɔ ko: «N da mɔɔ mɛnilu dan,
n di woilu halaki ka ii bɔ duukolo kan.
Adamadenilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ
soboilu wo, kɔnɔilu wo, ni niimafen mɛsɛn
mɛnilu ye taamala duu ma, n di wo bɛɛ
halaki ka a masɔrɔn n da nimisa ii dan ko
rɔ.»
8 Kɔni Nuhan diyara Allabatala yɛ.

9 Nuhan bɔnsɔn de ɲin di. Nuhan de tɛrɛ
mɔɔ telenni ri. A kelen de ma kojuu kɛ a la
waati rɔ. A mɛnda Alla la dɛn dɔ.
10 A ka dencɛ sawa sɔrɔn, Sɛmu ni Hamu
ni Jafɛti.

11 Wo tuma, juuya warani fan bɛɛ Alla
ɲakɔrɔ duukolo kan. Mɔɔilu karagbɛlɛman
tɛrɛ i ɲɔɔn na fan bɛɛ rɔ.
12 Alla ka a yen ko duukolo ra tiɲan juuya
la. Mɔɔ bɛɛ kɛwali ra juuya fɔɔ ka a dan
natamin.
13 Wo rɔ, Alla ka a fɔ Nuhan yɛ ko: «N da
a latɛɛ ko mɔɔilu bɛɛ ri halaki n bolo, baa
karagbɛlɛya ra jɛnsɛn ii bolo fɔɔ ka duukolo
fa. N kɛtɔ ii bɛɛ ni duukolo halakila i ɲɔɔn fɛ
le.
14 Wa jiri ɲuma ɲinin ka kulunba rabɛn
i jɛrɛ yɛ. I ye a kɔndɔ ratala ka a kɛ
bonkɔndɔilu ri, ka ban ka a kɔndɔla ni a
kɔkanna bɛɛ mamun tulubɔ fasani la.
15 I ye a rabɛnna ɲa mɛn ma, wo le ye ɲin
di. I ye a janya kɛ nunkan ɲa kɛmɛ sawa ri,
ka a kɔndɔ kɛ nunkan ɲa biloolu ri, ka a lɔ
kɛ nunkan ɲa bisawa ri.
16 I ye fɔɲɔ don yɔrɔ bɔ a san fɛ, ka wo lɔ kɛ
nunkan ɲa kelen di. I ye donda bɔ kulunba
fan kelen fɛ, ka kulunba kɛ ikomin sankaso,

ka a kɛ duuma bon ni tɛma bon ni san ma bon di.
17 N jɛrɛ kɛtɔ ji dunba lanala duu kan. Fen fen ye a niilakili san kɔrɔ, wo bɛɛ ri halaki. Fen bɛɛ ri faa duu kan.
18 Kɔni n di teriya ta i yɛ ka i kisi. I ri don kulunba kɔndɔ, i ni i dencɛilu, a ni i muso ni i dencɛilu musoilu.
19 I ye niimafen su bɛɛ fila fila ladon i fɛ kulunba kɔndɔ, cɛman ni musoman, sa woilu ri to niimaya rɔ.
20 Kɔnɔilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, a su bɛɛ fila fila ri na i ma sa ii ri to niimaya rɔ.
21 I ye dɔɔnninfen su bɛɛ do ta ka a lamara i fɛ kulunba kɔndɔ. Wo ri kɛ balo ri ile ni woilu yɛ.»
22 Nba, Alla ka Nuhan jamari ko ko la, Nuhan ka wo bɛɛ kɛ ikomin a fɔra a yɛ ɲa mɛn ma.

7

Nuhan donda kulunba kɔndɔ

1 Nba, Allabatala ka a fɔ Nuhan yɛ ko: «I ye don kulunba kɔndɔ, i ni i la denbaya. N da a yen ko i kelen pe le telenni n ɲakɔrɔ adamaden bɛɛ tɛma.
2 I ye sobo sɛniman su bɛɛ ta i fɛ, a cɛman wɔrɔnwula ni a musoman wɔrɔnwula. Sobo mɛn sɛniman tɛ, i ye wo su bɛɛ fanan ta, cɛman kelen ni musoman kelen.
3 I ye kɔnɔ su bɛɛ fanan ta, cɛman wɔrɔnwula ni musoman wɔrɔnwula, sa ii siya kana tunu duukolo kan.
4 A ra to tele wɔrɔnwula ma. Wo wa dafa, n di sanci lana duukolo kan. Sanci wo ri tele binaanin ni su binaanin kɛ nali la. Wo ri kɛ sababu ri. Fen mɛnilu danni n bolo, wo bɛɛ ri halaki ka bɔ duu kan.»
5 Allabatala ka Nuhan jamari ko ko la, a ka wo bɛɛ kɛ.
6 Nba, ka a tɛrɛn Nuhan sɔrɔn da san kɛmɛ wɔɔrɔ bɔ, ji dunba nara duukolo kan.
7 Nuhan ni a dencɛilu ni a muso ni a dencɛilu musoilu, ii bɛɛ donda kulunba kɔndɔ kosa ii ri kisi ji dunba ma.
8 Wo lon, sobo mɛnilu sɛniman a ni mɛnilu sɛniman tɛ, a ni kɔnɔilu ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma,
9 wo bɛɛ fila fila nara Nuhan ma, a cɛman ni a musoman. Ii bɛɛ donda kulunba kɔndɔ, ikomin Alla ka Nuhan jamari ɲa mɛn ma.
10 A tele wɔrɔnwulana, sanci nara duukolo kan.
11 Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔɔrɔna, wo karo filana tele tan ni wɔrɔnwulana, ji bondon mɛn ye duu kɔrɔ, wo tera ka ji bɔn duu kan. Sankolo ji bondon fanan da lakara.
12 Wo rɔ, sanci ba nara duu kan. A ka tele binaanin ni su binaanin kɛ, a ma tɛɛ.
13 Sanci nara lon mɛn, wo lon kelen Nuhan ni a dencɛilu donda kulunba kɔndɔ. A dencɛilu le tɛrɛ Sɛmu ni Hamu ni Jafɛti ri. Nuhan muso donda ii fɛ, a ni a dencɛilu muso sawa.
14 Nimafen su bɛɛ donda kulunba kɔndɔ ii fɛ. Waarɔ soboilu wo, kolofenilu wo, niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, a ni kɔnɔilu wo, kawa ye fen fen na, woilu su bɛɛ donda.
15 Nba, fen fen ye a niilakili, wo bɛɛ fila fila donda kulunba kɔndɔ Nuhan fɛ.
16 Nimafen su bɛɛ donda, cɛman ni musoman, ikomin Alla ka jamarili kɛ ɲa mɛn ma. Ii bɛɛ donda tuma mɛn na, Allabatala ka kulunba da tuun Nuhan ma.
17 Nba, sanci ka tele binaanin kɛ, a ye nala duukolo kan. Ji siyayara ka kɛ ji dunba ri, ka kulunba kɔrɔta ka bɔ duu ma.
18 Ji yɛlɛra ka siyaya kosɛbɛ. Kulunba funda ji kan ka wa.
19 Ji tora yɛlɛla kojuuya fɔɔ ka koyinkɛ bɛɛ latunun fan bɛɛ san kɔrɔ.
20 Ji yɛlɛra koyinkɛ woilu kun na ka se fo nunkan ɲa tan ni loolu, ka koyinkɛ latunun fewu!
21 Nimafen bɛɛ faara duukolo kan. Kɔnɔilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, niimafen mɛsɛnilu wo, mɛnilu ye taamala duu ma, mɔɔilu wo, ii bɛɛ faara.
22 Fen fen ye duukolo kan, ni a ye a niilakilila, wo bɛɛ faara.
23 Allabatala ka duukolo niimafen bɛɛ halaki wo ɲa le ma. Mɔɔilu wo, soboilu wo, kɔnɔilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, ii bɛɛ halakira ka bɔ duukolo kan. A tora Nuhan dɔrɔn de ma, a ni mɛnilu tɛrɛ a kun kulunba kɔndɔ.
24 Ji ka tele kɛmɛ ni biloolu kɛ duukolo kan, a ma majii.

8

Alla ka sanci ba lalɔ

1 Kɔni Alla hankili tora Nuhan dɔ, a ni waa rɔ soboilu ni so kɔndɔ kolofenilu, mɛnilu tɛrɛ a kun kulunba kɔndɔ. Wo rɔ,

Alla ka fɔɲɔ lawuli ka a tɛɛ duu kan ka ji majii.
2 Duukolo ji bondon da tuunda, a ni sankolo ji bondon. Sanci tɛɛra.
3 Ji tora majiila dooni dooni duukolo kan. Tele kɛmɛ ni tele biloolu taminda tuma mɛn na, ji madooyara.
4 A karo wɔrɔnwulana tele tan ni wɔrɔnwulana, kulunba nara i sii Arara jamana koyinkɛ do kan.
5 Ji tora madooyala fɔɔ ka se karo tanna ma. Wo karo tele fɔlɔ, koyinkɛilu kunilu bɔra.
6 Tele binaanin taminda tuma mɛn na, Nuhan ka fɔɲɔ don da laka, a tun ka mɛn bɔ kulunba la.
7 A ka ɲaɲasila do bila. Wo bɔra ka taa ni sɛ kɛ haan ji yara duukolo kan tuma mɛn na.
8 Wo kɔ, a ka kanba do bila ka a kɔrɔsi ni ji ra dɔɔya duukolo kan.
9 Kanba wo bɔ mɛn kɛni, a ma sii yɔrɔ sɔrɔn. A ka a kɔsɛ ka na Nuhan ma kulunba kɔndɔ, baa ji tɛrɛ ye duukolo yɔrɔ bɛɛ kan fɔlɔ. Nuhan ka a bolo labɔ ka kanba mira ka a ladon a fɛ kulunba kɔndɔ.
10 Nuhan ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ tuun, ka ban ka kanba bila ikɔ.
11 Wura fɛ, kanba ka a kɔsɛ Nuhan ma. Olibiye fira kɛndɛ ye a da la. Nuhan ka a lɔn wo le rɔ ko ji ra fɔlɔ madɔɔyala duukolo ka a fɔ kosɛbɛ.
12 A ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ, ka ban ka kanba bila. Kanba wa mɛn kɛni, a ma a kɔsɛ Nuhan ma wo kɔ.
13 Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔɔrɔ ni kelen, wo karo fɔlɔ tele fɔlɔ, ji tun tɛ duukolo kan butun. Nuhan ka kulunba kunnafen waranka ka a yen ko duu ra fɔlɔ jala.
14 A karo filana tele muwan ni wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn duu ra ja fewu!

Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ

15 Nba, Alla kumara Nuhan fɛ ko:
16 «I ye bɔ kulunba kɔndɔ sisen, i ni i muso ni i dencɛilu ni ii musoilu.
17 I ye niimafen bɛɛ labɔ. Kɔnɔilu wo, waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, i ye ii bɛɛ labɔ, sa ii ri jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ.»
18 Wo rɔ, Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ, a ni a dencɛilu ni a muso ni a dencɛilu musoilu.
19 Nimafen bɛɛ bɔra. Waarɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, bɛɛ ni a la siya bɔra kulunba kɔndɔ.
20 Nuhan ka Alla saraka janin diya do lɔ ka Allabatala bato kanma. A ka sobo sɛniman ni kɔnɔ sɛniman su bɛɛ do ta ka Allabatala sɔ ii rɔ. A ka ii janin Alla saraka janin diya wo kan, ka ii kɛ buuri ri.
21 Saraka wo suma diyara Allabatala yɛ. Allabatala ka a latɛɛ ko: «N tɛ duu danka adamaden kosɔn butun. N ka a lɔn ko ka bɔ ii den mɛsɛnya waati ma fɔɔ ka na se ii la mɔɔya laban ma, ii miriya bɛnni kojuu le ma. Hali wo, n tɛ sɔn ka niimafen bɛɛ halaki butun, ikomin n ka a kɛ ɲa mɛn ma fɔlɔ.
22 Ka bɔ bi ma ka wa haan dunuɲa laban, si foyi tuma ni suman ka tuma, nɛnɛ tuma ni tara tuma, sanma ni telema, su ni tele, wo si tɛ ban.»

9

Alla ni Nuhan na teriya

1 Alla kumara ka baraka don Nuhan ni a dencɛilu rɔ. A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa.
2 Nimafen bɛɛ ri silan ai yɛ kosɛbɛ. Waarɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, jɛɛilu wo, ni niimafen mɛsɛn mɛnilu ye taamala duu ma, wo bɛɛ ri silan ai yɛ. Ii bɛɛ ri kɛ ai la fanka kɔrɔ.
3 Nimafen bɛɛ ri kɛ balo ri ai yɛ. N ka suman di ai ma ɲa mɛn ma, n ye niimafenilu fanan dila ai ma ɲa kelen wo le ma.
4 Kɔni ai kana sobo ni a jeli dɔɔn muumɛ! Baa a nimaya ye a jeli le rɔ.
5 Ni sobo do ka mɔɔ jeli labɔ ka a faa, sobo wo ka kan ka faa. Ni mɔɔ do ka a mɔɔɲɔɔ faa, wo fanan di faa.
6 Nde Alla ka mɔɔ dan ka a kɛ n jɛrɛ munuɲa le ri. Wo rɔ, mɔɔ mɔɔ wa a mɔɔɲɔɔ jeli labɔ ka a faa, mɔɔ ri wo fanan jeli labɔ ka a faa.
7 Nba, ai kɔnin, ai ye jiri ka siyaya. Ai ye sɛrɛya ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa.»
8 Alla ka a fɔ Nuhan ni a dencɛilu yɛ ko:
9 «Sisen teriya ri tɔ nde ni aile tɛma, a ni ai bɔnsɔn mɛn ye nala ai kɔ
10 a ni duukolo niimafen, mɛn bɛɛ tɛrɛ ai kun, fen fen bɔra ai fɛ kulunba kɔndɔ, kɔnɔilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo.

11 Teriya ɲin ye tɔla n ni duukolo ni-
imafen bɛɛ tɛma. Ji dunba tɛ niimafen
bɛɛ halaki butun. Ji dunba tɛ kɛ butun ka
duukolo bɛɛ tiɲan.»
12 Alla ka a fɔ ikɔ ko: «N ye teriya mɛn tala
ai yɛ a ni ai bɔnsɔn bɛɛ ni niimafen bɛɛ fɔɔ
habadan, wo tɔɔmasere le ɲin di.
13 N di nincinankan labɔ san fɛ bandafin
kɔrɔ. Nincinankan wo le n na teriya
tɔɔmasere le ri, n ye teriya mɛn tala dunuɲa
bɛɛ yɛ.
14 Tuma tuma, ni n ka bandafin nadɛn
duukolo kun na, ni nincinankan fanan
bɔra,
15 wo rɔ, n di n hankili bila n na teriya
rɔ, n ka mɛn ta ai ni niimafen su bɛɛ yɛ.
N tɛ ji siyaya ka a kɛ ji dunba ri butun ka
niimafen bɛɛ halaki.
16 Nincinankan wa bɔ bandafin kɔrɔ, n di
wo yen ka n hankili bila n na teriya banbali
rɔ, n ka mɛn ta duukolo niimafen su bɛɛ yɛ.»
17 Alla ka a fɔ Nuhan yɛ ko: «N da
teriya mɛn ta duukolo niimafen bɛɛ yɛ, wo
tɔɔmasere le wo ri.»

Nuhan dencɛ sawa la ko

18-19 Nba, Nuhan dencɛ mɛnilu bɔra a fɛ
kulunba kɔndɔ, woilu le tɛrɛ Sɛmu ni Hamu
ni Jafɛti ri. Nuhan dencɛ sawa le woilu ri.
Woilu le bɔnsɔn jɛnsɛnda ka se duukolo fan
bɛɛ rɔ. Wo rɔ, Kanaan fa le tɛrɛ Hamu ri.
20 Nba, Nuhan ka sɛnɛ damira. Ale le fɔlɔ
ka rɛsɛnfɛ sɛnɛ.
21 Lon do rɔ, Nuhan ka rɛsɛnji do min ka
a ɲa laminin. A fari makolon lani tɛrɛ a la
faaninbon kɔndɔ.
22 Kanaan fa Hamu ka a fa Nuhan fari
makolon yen, ka wa wo fɔ a badenma fila
yɛ lu ma.
23 Sɛmu ni Jafɛti ka durukiba ta ka a la
ii kanbankun kan ka don ii kɔnkɔma ii fa
la faaninbon na ka ii fa sutura. Ii ma sɔn
ii ɲayen na ii fa kan, kosa ii kana a fari
makolon yen fewu.
24 Nba, rɛsɛnji ka Nuhan bila tumana
mɛn na, a dencɛ dɔɔmanni Hamu ka ko mɛn
kɛ a la, wo fɔra a yɛ.
25 Wo rɔ, Nuhan ka a fɔ ko:
«Alla ma tɔrɔya lara Hamu dencɛ Kanaan
kan.
Ka a kɛ a kɔrɔcɛilu la jɔntajɔn di,
Alla ma wo kɛra.»
26 Nuhan ka a fɔ ko:
«N di Allabatala tando,
Sɛmu Maari Alla kɔnin.
Alla ma Kanaan kɛ Sɛmu la jɔn di,
Alla ma wo kɛra.
27 Alla ma Jafɛti bonyara,
Ka a bɔnsɔn sii Sɛmu bɔnsɔn fɛ,
Alla ma wo kɛra.
Alla ma Kanaan kɛ ii la jɔn di,
Alla ma wo kɛra.»
28 Nba, ji dunba tamin kɔ, Nuhan ka san
kɛmɛ sawa ni san biloolu le kɛ.
29 A si bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
kɔnɔndɔ ni san biloolu le ri. Wo bɛɛ
taminni, a sara.

10

Nuhan dencɛilu la bɔnsɔn

1 Ji dunba tamin kɔ, Nuhan dencɛilu
Sɛmu ni Hamu ni Jafɛti ka dencɛilu sɔrɔn.
Ii bɔnsɔn le ɲin di.
2 Jafɛti dencɛilu le ten: Komɛri, Makɔki,
Madayi, Jaban, Tubali, Mesɛki a ni Tirasi.
3 Komɛri dencɛilu le Asikɛnasi, ni Rifati
ni Tokarima ri.
4 Jaban dencɛilu le ten: Elisiya, Tarasisi,
Kitimu a ni Dodanimu.
5 Jaban bɔnsɔn jɛnsɛnda ka wa i sii kɔɔji
da la, a bɛɛ ni a la duu, a bɛɛ ni a la
kumakan, a bɛɛ ni a mɔɔilu, a bɛɛ ni a la
jamana.
6 Hamu dencɛilu le ten: Kusi, Misiran,
Puti a ni Kanaan.
7 Kusi dencɛilu le ten: Sɛba, Habila,
Sabita, Rayɛma a ni Sabiteka. Rayɛma
dencɛilu le Seba ni Dedan di.
8 Kusi dencɛ do le Nimurodu ri. Wo le fɔlɔ
kɛra fankatii ri duukolo kan.
9 A kɛra donso fadimanba ri Allabatala
ɲana. Wo rɔ a ye fɔla doilu ma ko: «A kɛni
donso fadimanba le ri, Allabatala ɲakɔrɔ
ikomin Nimurodu tɛrɛ ɲa mɛn ma.»
10 Nimurodu kɛra faama ri. A fɔlɔma le
ka a sii Babilɔni ni Erɛki ni Akadi soilu kun
na. So sawa wo bɛɛ tɛrɛ Sineyari jamana le
rɔ.
11 A bɔra jamana wo rɔ ka wa Asuri
jamana rɔ. A ka Ninibe ni Rehobotiri ni
Kalasi
12 ni Resɛni soilu sii ka ii lɔ. Resɛni ye
Ninibe ni Kalasi so fila le tɛ. So ba le wo ri.
13 Misiran kɛra mɛnilu benba ri, woilu le
ten: Ludi bɔnsɔn, Anamu bɔnsɔn, Lehabi
bɔnsɔn, Nafitu bɔnsɔn,

14 Patirusi bənsən, Kafitori bənsən a ni
Kasiluhi bənsən. Filisitiilu bəra Kasiluhi
bənsən le rə.
15 Kanaan dencɛ fələ le tɛrɛ Sidən di, ka
Hɛti tuun wo la.
16-18 Məə mɛnilu fanan bəra Kanaan
də, woilu le ten: Jebusikailu, Amərikailu,
Kirikasikailu, Hifikailu, Arikailu, Sinikailu,
Arifadikailu, Semarikailu a ni Hamarikailu.
Kanaanka jɛnsɛnda.
19 Ii la jamana ye damirala Sidən de ka
wa Kerari fan fɛ, ka wa se fəə Kasa. A
ye wala Sədəmu ni Kəməri ni Adima ni
Seboyimu fan fɛ, ka wa se fəə Lesa.
20 Hamu bənsən de woilu ri, a bɛɛ ni a la
məəilu, a bɛɛ ni a kumakan, a bɛɛ ni a la
duu, a bɛɛ ni a la jamana.
21 Jafɛti kərəcɛ Sɛmu fanan ka dencɛilu
sərən. Sɛmu wo le kɛra Ebɛri bənsən bɛɛ
benba ri.
22 Sɛmu dencɛilu le ten: Elamu, Asuri,
Aripasadi, Ludi a ni Aramu.
23 Aramu dencɛilu le ten: Usi, Huli, Kɛtɛri
a ni Masi.
24 Aripasadi wo ka Selasi sərən. Selasi ka
Ebɛri sərən.
25 Ebɛri ka dencɛ fila sərən. Kelen təə ko
Pelɛji ka a masərən duukolo ratalara a tele
le rə. A dəəcɛ təə ko Jokitan.
26-29 Jokitan dencɛilu le ten: Alimodadi,
Selɛfu, Hasamawɛti, Jeraki, Hadoramu, Us-
ali, Dikila, Obali, Abimayɛli, Seba, Ofiri,
Habila a ni Jobabu. Nba, woilu bɛɛ tɛrɛ
Jokitan dencɛilu le ri.
30 Duu mɛn ye Mesa ni Sefari tɛ, ii ta le
tɛrɛ wo bɛɛ ri. Yərə wo ye koyinkɛilu kərə
telebə fan fɛ.
31 Nba woilu bɛɛ kɛra Sɛmu denni le ri, a
bɛɛ ni a la məəilu, a bɛɛ ni a la kumakan, a
bɛɛ ni a la duu, a bɛɛ ni a la jamana.
32 Nba, Nuhan dencɛilu bənsən de woilu
ri, a bɛɛ ni a bənsən, a bɛɛ ni a jamana. Məə
woilu le jɛnsɛnda ka kɛ jamana siyaman di
duukolo kan ji dunba kə.

11

Babɛli sankaso jan na ko

1 Dunuɲa məəilu bɛɛ tɛrɛ ye kan kelen de
mɛnna. Ii bɛɛ tɛrɛ ye i ɲəən famunna.
2 Ii bəra telebə fan də, ka wa gbɛkannan
ba do tɛrɛn Sineyari jamana rə. Ii ka i sii
dinkira wo rə.
3 Lon do rə, ii ka a fə i ɲəən yɛ ko: «An
ye birikiilu gbasi ka ii janin kosɛbɛ.» Ii ma
kabakurun ta fəə biriki. Ii ma boro fanan
ta, fəə tulubə fasani.
4 Ii ka a fə ko: «An ye so lə an jɛrɛ yɛ, ka
sankaso jan lə a kəndə. Wo lə ye se haan
sankolo ma, sa an di təə sərən. Ni an ma wo
kɛ, an di jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ fɛ.»
5 Allabatala jiira ka so ni sankaso jan
dagbɛ, adamadenilu ka mɛn lə.
6 A ka a fə ko: «A ragbɛ. Ii bɛɛ ye siya kelen
de ri, ii bɛɛ ye kan kelen de mɛnna. Ii ye
baara mɛn kan ɲin, ii la baara fələ le wo ri.
A tɛ mɛn bakɛ, ii wa ii miri fen fen ma, ii ri
se wo kɛla.
7 An ye jii ka ii kan basan, sa ii kana se i
ɲəən kan mɛnna butun.»
8 Wo rə, Allabatala ka ii farafara ka ii bə
dinkira wo rə, ka ii jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ
rə. Ii la so lə ko ra dan wo rə.
9 Wo le kosən, dinkira wo təə lara ko
Babɛli, baa Allabatala ka dunuɲa məəilu
bɛɛ kumakan basan ye le, ka ban ka ii
jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ rə.

Sɛmu bənsən

10 Nba, Sɛmu bənsən de ɲin di.
Sɛmu sərən ka san kɛmɛ bə tuma mɛn na,
a ka Aripasadi sərən. Wo kɛra san fila ji
dunba kə.
11 Aripasadi sərən kərə, Sɛmu ka san
kɛmɛ loolu le kɛ, ka dencɛ ni denmusoilu
sərən.
12 Aripasadi sərən ka san bisawa ni san
loolu bə tuma mɛn na, a ka Selasi sərən.
13 Selasi sərən kərə, Aripasadi ka san
kɛmɛ naanin ni san sawa le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sərən.
14 Selasi sərən ka san bisawa bə tuma
mɛn na, a ka Ebɛri sərən.
15 Ebɛri sərən kərə, Selasi ka san kɛmɛ
naanin ni san sawa le kɛ, ka dencɛ ni den-
musoilu sərən.
16 Ebɛri sərən ka san bisawa ni san
naanin bə tuma mɛn na, a ka Pelɛji sərən.
17 Pelɛji sərən kərə, Ebɛri ka san kɛmɛ
naanin ni san bisawa le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sərən.
18 Pelɛji sərən ka san bisawa bə tuma mɛn
na, a ka Eruhu sərən.
19 Eruhu sərən kərə, Pelɛji ka san kɛmɛ
fila ni san kənəndə le kɛ, ka dencɛ ni den-
musoilu sərən.

20 Eruhu sərən ka san bisawa ni san fila
bɔ tuma mɛn na, a ka Seruki sərən.
21 Seruki sərən kərɔ, Eruhu ka san kɛmɛ
fila ni san wərənwula le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sərən.
22 Seruki sərən ka san bisawa bɔ tuma
mɛn na, a ka Nakəri sərən.
23 Nakəri sərən kərɔ, Seruki ka san kɛmɛ
fila le kɛ, ka dencɛ ni denmusoilu sərən.
24 Nakəri sərən ka san muwan ni san
kənəndɔ bɔ tuma mɛn na, a ka Teraki sərən.
25 Teraki sərən kərɔ, Nakəri ka san kɛmɛ
ni san tan ni kənəndɔ le kɛ, ka dencɛ ni
denmusoilu sərən.
26 Teraki sərən ka san biwərənwula bɔ
tuma mɛn na, a ka Iburama ni Nakəri ni
Haran sərən.
27 Teraki bənsən de ɲin di. A ka Iburama
ni Nakəri ni Haran sərən. Haran ka Luti
sərən.
28 Haran sara ka a fa kɛndɛ to. A la saya
kɛra a sərən jamana le rɔ, Kalide jamana
kənin. A sara Uri so le kəndɔ.
29 Iburama ni Nakəri ka furu kɛ. Iburama
muso tɔɔ le tɛrɛ ko Sarayi. Nakəri ka Haran
denmuso do furu, mɛn tɔɔ ko Milika. Haran
denmuso do fanan tɔɔ ko Sisika.
30 Sarayi tɛrɛ densərənbali le ri. Den tun
tɛ a bolo.
31 Nba, Teraki ka a dencɛ Iburama ni a
mamarencɛ Luti ta ka wa Kanaan jamana
rɔ. Luti ye Haran den de ri. Teraki ka
a biranmusoni Sarayi fanan ta, mɛn ye
Iburama muso ri. Ii bɛɛ bəra Uri so la ka
Kanaan bənsən na jamana sila mira. Uri
wo ye Kalide jamana le rɔ. Kəni ii se mɛn
kɛni Haran, ii ka i sii ye.
32 Teraki si bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
fila ni san loolu le ri. A sara Haran ye.

12

Alla kumara Iburama yɛ

1 Nba, Allabatala kumara Iburama yɛ ko:
«Iburama, i ye bɔ i la jamana rɔ, ka bɔ i
badenmailu tɛma, ka bɔ i fa la lu ma. I ye
wa jamana do rɔ, n kɛtɔ mɛn yirakala i la.
2 N di i bənsən kɛ jamana ba ri ye. N di
baraka don i rɔ, ka i tɔɔ bonya. Məəilu ri
baraka sərən i la sababu rɔ.
3 Məɔ mɛn ba duwa i yɛ ka i miri koɲuma,
n di ɲumaya kɛ wo tii yɛ. Məɔ mɛn ba i
danka, n di tərəya la wo kan. I ri kɛ sababu
ri, siyailu bɛɛ ri baraka sərən n bolo.»
4 Iburama wulira ka wa ikomin Alla-
batala ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. Luti taara
a fɛ. Iburama bəra Haran ka wa, ka a tɛrɛn
a sərən da san biwərənwula ni san loolu bɔ.
5 Iburama ka a muso Sarayi ta a ni a
kərɔcɛ dencɛ Luti a ni a jɔnilu a ni a bolofen
bɛɛ. A tun ka fen fen sərən Haran, a ka wo
bɛɛ ta. Ii bɔra wo ɲa le ma ka wa Kanaan
jamana rɔ.

Iburama ni a la məɔilu seni ye,
6 ii ka jamana ratɛɛ ka wa Sɛkɛmu, More
la jiriju ba ləni dinkira mɛn dɔ. Wo tuma,
Kanaanka tɛrɛ jamana wo rɔ ye fələfələ.

7 Awa Allabatala ka a jɛrɛ yiraka Ibu-
rama la, ka a fɔ a yɛ ko: «N di duu ɲin
bɛɛ di i bənsən ma.» Wo le rɔ, Iburama ka
saraka janin diya lɔ Allabatala bato kanma,
Allabatala mɛn ka a jɛrɛ yiraka a la.

8 Iburama bəra ye ka wa koyinkɛilu fan
fɛ, mɛnilu ye Bɛtɛli so telebɔ fan fɛ. A ka a
la faaninbon lɔ ye, ka Bɛtɛli to a telebe fan
fɛ, ka Ayi to a telebɔ fan. A ka saraka janin
diya lɔ Allabatala bato kanma ye ka a tara.
9 Iburama bəra ye ka jamana wo
rataama ka wa Nɛkɛbi mara.

10 Nba, wo tuma kənkɔ ba ra don jamana
kəndɔ. Wo juuyara kosɛbɛ. Wo rɔ, Iburama
wara Misiran jamana rɔ ka mɛn ye.
11 Ii dontɔla Misiran, Iburama ka a fɔ a
muso Sarayi yɛ ko: «N ka a lən ko i kenɲi ba
le.
12 Ni Misirankailu ka i yen, ii ri a lən ko n
muso le i ri. Wo rɔ, ii ri n faa ka i kɛndɛ to.
13 I jaandi, ni an sera ye, i ye a fɔ ko n
dɔɔmuso le i ri, sa ii ri n damira koɲuma ka
n to i la ko kosən.»
14 Iburama ni a muso sera Misiran tuma
mɛn na, Misirankailu ka a yen ko Sarayi
kenɲi kosɛbɛ.
15 Misiran mansa Ferawuna*la məɔbailu
ka Sarayi yen tuma mɛn na, ii wara a
mankutun fɔ Ferawuna yɛ. A ka wo mɛn ka
məɔilu lɔ Sarayi tala ka na a ri a wara.
16 A ka Iburama mira koɲuma Sarayi la
ko kosən, ka kolofen su bɛɛ di Iburama ma:
saailu wo, bailu wo, nisiilu wo, ɲɔɔmɛilu
wo, faliilu wo, jɔnilu a ni jɔnmusoilu.

* **12:15** Misirankailu ii a fɔla ii la mansa ma le ko Ferawuna.

17 Kɔni Allabatala ka yankaro juuilu bila
Ferawuna ni a la bonkɔndɔmɔɔilu la Ibu-
rama muso Sarayi la ko kosɔn.
18 Wo rɔ, Ferawuna ka Iburama kili ka a
fɔ a yɛ ko: «I ra nfen kɛ n na ten? Nfenna i
ma a fɔ n yɛ ko i muso le?
19 Nfenna i ka a fɔ ko i dɔɔmuso le? Wo le
ka a kɛ, nde ka a ta ko n ye a kɛla n muso ri.
Hen, i muso le ɲin de. A mira, i ye wa a ri!»
20 Ferawuna ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii
ye Iburama ni a muso labɔ Misiran, a ni ii
bolofenilu bɛɛ.

13

Luti ni Iburama farara

1 Iburama ni a muso bɔra Misiran ka wa
Nɛkɛbi. A wara a bolofenilu bɛɛ ri. Luti
wara a fɛ.
2 Iburama tun da kɛ fentii ba ri. Kolofen
ni wodigbɛ ni sanin tɛrɛ a bolo a ɲa ma.
3 A bɔra Nɛkɛbi ka wa Bɛtɛli. A tun ka a
la faaninbon lɔ dinkira mɛn dɔ kɔrɔman, a
sera ye. Dinkira wo tɛrɛ Bɛtɛli ni Ayi soilu tɛ
le,
4 Iburama tun ka Alla saraka janin diya
lɔ dinkira mɛn dɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka
Allabatala matara.
5 Kolofenilu ni mɔɔilu tun ka siya Luti
fanan bolo, mɛn tɛrɛ ye taamala Iburama
fɛ.
6 Wo le kosɔn, dinkira wo dɔɔyara ii fila
bolo, baa ii bolofenilu ka siya kosɛbɛ. Ii fila
tun ti se tola dinkira kelen dɔ.
7 Lon do rɔ, kɛlɛ wulira Iburama la
kolofen kɔnɔmadenilu ni Luti la kolofen
kɔnɔmadenilu tɛ. Wo tuma, Kanaanka ni
Peresikailu fanan siini jamana wo rɔ ye.
8 Wo rɔ, Iburama ka a fɔ Luti yɛ ko: «An
kana sɔn kɛlɛ ye wuli ile ni nde tɛ ma,
wala ile la kolofen kɔnɔmadenilu ni nde
la kolofen kɔnɔmadenilu tɛ ma. An ye
badenma le ri.
9 I ye jamana mafɛnɛ. Ɲin bɛɛ tɛ dinkira
le ri wa? An ye fara. Ni bolomaran yan
fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri
to bolokinin yan fan fɛ. Ni bolokinin yan
fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri to
bolomaran yan fan fɛ.»
10 Luti ka a ɲa lɔ ka Juridɛn Ba dinban bɛɛ
ragbɛ. A ka a yen ko ji kɔ nɔɔman dinkira
wo rɔ, ikomin a nɔɔman Allabatala la nakɔ
ɲuma rɔ ɲa mɛn ma, wala ikomin Misiran
ye ɲa mɛn ma ji ko rɔ. A tɛrɛ wo ɲa haan
Sowari so. Dinkira wo ka ɲi tɛrɛ fɔlɔ. Tuma
wo, Allabatala tun ma Sɔdɔmu ni Kɔmɔri
soilu halaki fɔlɔ.
11 Nba, Luti ka wo yen ka Juridɛn Ba
dinban bɛɛ ɲanatɔnbɔn ka a kɛ a ta ri. Wo
rɔ, a bɔra Iburama fɛ ka wa telebɔ fan fɛ.
Badenma fila wo farara wo ɲa le ma.
12 Iburama ka i sii Kanaan jamana rɔ.
Luti wara i sii ba dinban soilu fan fɛ, ka a
la faaninbonilu lɔ Sɔdɔmu so donda la.
13 Sɔdɔmukailu tun ka juu kosɛbɛ, ka ko-
juu siyaman kɛ, ka Allabatala hakɛ ta.
14 Luti ni Iburama farani kɔ rɔ, Allabatala
ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Iburama, i ɲa lɔ. Ka
bɔ i lɔ dinkira ye i ɲa lawa tele kankan bolo-
maran fan fɛ, a ni tele kankan bolokinin
fan fɛ, telebɔ fan fɛ a ni telebe fan fɛ.
15 I ɲa ye jamana mɛn bɛɛ la ɲin, n di
wo bɛɛ di i ni i bɔnsɔn ma, ka a kɛ ai ta ri
kadawu!
16 N di i bɔnsɔn siyaya ka ii kɛ ikomin
dunuɲa kiɲɛ. Ni mɔɔ ri se dunuɲa kiɲɛ
jatela, i bɔnsɔn fanan di se jatela.
17 I wuli ka jamana rataama, ka a janya
ni a bonya ragbɛ, baa n ye a bɛɛ dila ile le
ma.»
18 Iburama ka a la faaninbonilu bɔ, ka wa
i sii Mamere la jiriju bailu kɔrɔ. Dinkira wo
ye Heburɔn so da la. A ka saraka janin diya
wɔse rabɛn Allabatala yɛ.

14

Luti mirara

1 Wo tuma, Amurafɛli ye Sineyari ja-
mana mansaya la. Ariyɔki ye Elasari ja-
mana mansaya la. Kedorilamɛri ye Elamu
jamana mansaya la. Tidali ye Koyimu ja-
mana mansaya la.
2 Mansa naanin woilu ka ii ladɛn ka
wa mansa Bera kɛlɛ, a ni mansa Birisa
ni mansa Sineyabu ni mansa Sɛmɛbɛri ni
mansa mɛn siini Bela so kun na. Bela tɔɔ
fanan ko Sowari. Bera siini tɛrɛ Sɔdɔmu
so kun na. Birisa siini tɛrɛ Kɔmɔri so kun
na. Sineyabu siini tɛrɛ Adima so kun na.
Sɛmɛbɛri siini tɛrɛ Seboyimu so kun na.
3 Mansa loolu woilu wara i ladɛn Sidimu
dinban dɔ, Dalaba Kɔɔjilama ye dinkira
mɛn dɔ bi.
4 Ii tun da san tan ni fila kɛ, ii ye mansa
Kedorilamɛri la fanka kɔrɔ. A san tan ni
sawana, ii muruntira a ma.

5 A san tan ni naaninna, Kedorilamɛri ni a fɛ mansailu wulira ka na, ka mansa mɛnilu kɛlɛ; Refayikailu mɛnilu siini Asiterɔti Karinayimu so la, Sisikailu mɛnilu siini Hamu so la, Emukailu mɛnilu siini Sawe Kiriyatayimi so la, ka ye mɔɔilu kɛlɛ ka ii se woilu la.
6 Ii wara Horilu kɛlɛ woilu bara, koyinkɛ ma dinkira do rɔ, Seyiri la jamana rɔ, ka se woilu la. Ii ka ii gbɛn haan Heliparan, so mɛn ye wula kɔndɔ.
7 Wo kɔ, Kedorilamɛri ni a dafaɲɔɔilu ka ii kɔsɛ ka na En Misipati, mɛn tɔɔ ko Kadɛsi. Mɔɔ mɛnilu tɛrɛ ye Amalɛki bɔnsɔn na jamana rɔ, ii ka woilu kɛlɛ ye, ka se woilu la ka ai la jamana bɛɛ ta. Ii sera Amɔrikailu fanan na, mɛnilu siini tɛrɛ Asarɔn Tamari so la.
8 Wo rɔ, Sɔdɔmu mansa bɔra, a ni Kɔmɔri mansa ni Adima mansa ni Seboyimu mansa ni Bela mansa. Bela wo tɔɔ fanan ko Sowari. Mansa woilu bɔra ka wa kɛlɛ diya Sidimu dinban dɔ.
9 Ii wara ka Elamu mansa Kedorilamɛri kɛlɛ, a ni Koyimu mansa Tidali ni Sineyari mansa Amurafɛli ni Elasari mansa Ariyɔki. Mansa loolu woilu ka mansa naanin kɛlɛ.
10 Nba, Sɔdɔmu mansa ni Kɔmɔri mansa ni ii la mɔɔilu ka i bori ii juuilu ɲɛ. Ii siyaman borimantɔ bera tulubɔ fasani denkailu rɔ, baa wo ka siya tɛrɛ Sidimu dinban dɔ. Mɛnilu ma be denka rɔ, woilu ka i bori fɔɔ tindilu kan.
11 Wo rɔ, Kedorilamɛri ni a la mɔɔilu wara ka Sɔdɔmu ni Kɔmɔri nanfulu bɛɛ ta, a ni ii la dɔɔnninfenilu bɛɛ. Ii ka wo bɛɛ ta ka wa a ri.
12 Ii ka Iburama badenma Luti fanan mira ka wa a ri, a ni a bolofen bɛɛ, baa ale fanan siini tɛrɛ Sɔdɔmu so le kɔndɔ.

Iburama ka Luti kisi

13 Mɔɔ do borimantɔ nara ka wo bɛɛ ɲafɔ Iburama yɛ, a ye fɔla mɛn ma ko Heburu cɛɛ. Wo tuma, Iburama siini tɛrɛ Mamere la jiriju bailu tɔrɔfɛ. Mamere wo tɛrɛ Amɔrika mɔɔ do le ri. A badenmailu le Esikoli ni Anɛri ri. Wo bɛɛ tɛrɛ Iburama dɛnkuruilu le ri.
14 Iburama badenma mira ko fɔra a yɛ tuma mɛn na, a ka a la mɔɔilu kili, mɛnilu kusan kɛlɛla. Cɛɛ fadinman mɔɔ kɛmɛ sawa ni mɔɔ tan ni seyin mɛn bɛɛ sɔrɔnni Iburama wara woilu bɔra, ka mansailu kɔsaran fɔɔ Daan so la.
15 Su rɔ, Iburama ka a la mɔɔilu ratalan ka be mansailu kan. Iburama ka ii kɛlɛ ka se ii la, ka ii gbɛn haan Hoba. So wo ye Damasi so tele kankan bolomaran fan fɛla.
16 Mansailu tɛrɛ ra nanfulu mɛn bɛɛ ta, Iburama ka wo bɛɛ mira ii la ka na a ri. A nara a badenma Luti fanan di, a ni Luti bolofenilu bɛɛ ni muso mɛnilu mirani tɛrɛ wo ni mɔɔ tɔilu bɛɛ.

Mɛlikisedɛki ka Iburama kunbɛn

17 Nba, Iburama ka mansa Kedorilamɛri ni a mansa ɲɔɔnilu kɛlɛ ka se ii la, ka ban ka i kɔsɛ. A kɔsɛtɔ, Sɔdɔmu mansa wara a kunbɛn Sawe dinban dɔ, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko mansa la dinban.
18 Salɛmu so mansa Mɛlikisedɛki nara Iburama kunbɛn ka sɔ buru ni rɛsɛnji a rɔ. Alla Kɔrɔtaniba sarakalasela le wo ri.
19 A duwara Iburama yɛ ko: «Alla ye ɲumaya kɛ Iburama yɛ, Alla Kɔrɔtaniba, mɛn ka san dan ka duu dan.
20 An ye Alla Kɔrɔtaniba tando, mɛn ka i juuilu di i ma.» Iburama ka mɛnilu sɔrɔn kɛlɛ rɔ, a ka wo bɛɛ ja bɔ ka a di Mɛlikisedɛki ma.
21 Sɔdɔmu mansa ka a fɔ Iburama yɛ ko: «N na mɔɔilu lasɛ n ma. Kɔni i ka nanfulu mɛn mira, i ye wo ta.»
22 Iburama ka a jabi: «N da n bolo kɔrɔta ka n kali Allabatala la, Alla Kɔrɔtaniba, mɛn ka san dan ka duu dan.
23 N da n kali wo la ko n tɛ i bolofen si tala, hali jisikari, wala sanbara julu. N tɛ a foyi ta, sa i kana a fɔ ko ile le ka Iburama kɛ nanfulutii ri.
24 N tɛ foyi tala fo n na mɔɔilu ka mɛn kɛ ii balo ri. Kɔni mɛnilu wara n kɔfɛ, Anɛri wo, Esikoli wo, Mamere wo, fen mɛnilu sɔrɔnda kɛlɛ rɔ woilu ri ii nii bɔ wo rɔ.»

15

Alla ni Iburama la teriya

1 Wo waati taminni kɔ rɔ, Iburama ka Allabatala kumakan mɛn kibarɔ misaliya rɔ. A ka a fɔ ko: «Iburama i kana silan. N di i lantanka fen bɛɛ ma ka i sara kosɛbɛ.»
2 Iburama ka a jabi: «N Tii Allabatala, den tɛ n bolo. I ri nfen de di n ma wo rɔ? Damasika mɛn tɔɔ ko Eliyɛsɛri, wo le kɛtɔ n na bon cɛtala ri.»
3 Iburama ka a fɔ ko: «I ma den si di n ma. Wo rɔ, n na jɔn, mɛn ye n wara yan, wo le kɛtɔ n cɛtala ri.»

4 Iburama ka Allabatala kumakan mɛn jabili rɔ ko: «Wo kuma tɛ. Cɛɛ wo tɛ kɛla i cɛtala ri, fo i jɛrɛ den, i kɛtɔ mɛn sɔrɔnna. Wo le kɛtɔ i cɛtala.»
5 Allabatala ka Iburama labɔ kɛnɛma ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ɲa lɔ san dɔ, ka lolo bɛɛ jate, ni i ri se wo dan lɔnna.» Allabatala ka a fɔ ko: «Loloilu siyaman ɲa mɛn ma, i bɔnsɔn di siyaya wo ɲa.»
6 Iburahima lara Allabatala la kuma la, wo rɔ Allabatala ka a jate mɔɔ telenni ri.
7 Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «Nde le Allabatala ri, mɛn ka lɔ i ɲɔrɔ ka i labɔ Uri so kɔndɔ Kalide jamana rɔ. N ka i lana yan de, ka jamana ɲin di i ma ka a kɛ i cɛtala ri.»
8 Kɔni Iburama ka a jabi: «N tii Allabatala, n di se a lɔnna di ko jamana ɲin di kɛ n ta ri?»
9 Allabatala ka a fɔ ko: «Nisi muso kelen mira ka na a di n ma, a ni bamuso kelen ni saaji kelen. Wo bɛɛ ye kɛ san sawa sawa ri. I ye kanba kelen fanan mira, a ni sokɔndɔkanbanin kelen.»
10 Iburama nara woilu bɛɛ di a ma, ka ii faa ka kolofenilu sensen a tɛma fila ri, kɔni a ma kɔnɔilu sensen. A ka kunkundun woilu bilabila ka ii ɲabɛn i ɲɔɔn na.
11 Duwailu jiira soboilu ma tuma mɛn na, Iburama ka ii gbɛn.
12 Nba, tele be tumana, sunɔɔ ba donda Iburama ɲa rɔ. Ka a tɛrɛn a ye sunɔɔ rɔ, silan juu ni dibi ba sera a ma.
13 Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ye a lɔn ko i bɔnsɔn di kɛ londanilu ri jamana gbɛrɛ rɔ. Ii ri kɛ jɔnilu ri, ka tɔrɔ kojuuya haan san kɛmɛ naanin wa dafa.
14 Kɔni jamana mɛn kɛtɔ ii bilala jɔnya rɔ, n di kititɛɛ jamana wo kan. Kiti wa kɛ, i bɔnsɔn di bɔ jamana wo rɔ nanfulu siyaman di.
15 Ile kɔnin di i la kɔrɔya diya bɔ, ka sa hɛrɛ rɔ. Ii ri i su don.
16 I denilu bɔnsɔn naaninna ri ii kɔsɛ yan, baa yan mɔɔilu, ni woilu ye Amɔrikailu le ri, ii la kojuu ma dan natamin fɔlɔ ka se ii gbɛn ma.»
17 Nba, tele bera ka dibi don tuma mɛn na, sinkɔn sisima ni kala mɛlɛn taminda sobo kunkundunilu tɛma.
18 Wo lon jɛrɛ rɔ, teriya donda Allabatala ni Iburama tɛma. A ka a fɔ a yɛ ko: «N di duu ɲin di i bɔnsɔn ma, ka bɔ Misiran Ba ma, ka wa haan ba belebele ba ma, mɛn ye Efirati Ba ri kɔnin.
19 Dinkira wo ye Kenikailu bolo, a ni Kenisikailu ni Kadimonikailu
20 ni Hɛtikailu ni Peresikailu ni Refayikailu
21 ni Amɔrikailu ni Kanaanka ni Kirikasikakailu ni Jebusikailu.»

16

Isumayila sɔrɔn ko

1 Iburama muso Sarayi tun ma den sɔrɔn a yɛ. Wo tuma, Misiranka sunkurun do tɛrɛ Sarayi bolo jɔnya la, mɛn tɔɔ ko Hajara.
2 Lon do rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «N cɛɛ, Allabatala ma sɔn n ye den sɔrɔn. I ye wa i la n na jɔnmuso Hajara fɛ. Ni Alla sɔnda, a ri den sɔrɔn n yɛ.»
Iburama sɔnda Sarayi la kuma ma.
3 Wo rɔ, a muso Sarayi ka a la jɔn Misiranka sunkurun di a ma ka a kɛ a muso ri, wo ka a tɛrɛn Iburama ra san tan kɛ Kanaan jamana rɔ.
4 Iburama wara a la Hajara fɛ. Hajara ka kɔnɔ ta. Hajara ka a yen tuma mɛn na ko a kɔnɔ ma le, a ma a tii Sarayi jii foyi le ri, fo ka a dɔɔya.
5 Wo rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Ko mɛn ye kɛla n na, wo bɔni ile le rɔ. N ka n na jɔn di i ma ka a kɛ i muso ri. Kɔni a ka a yen tuma mɛn na ko a kɔnɔ ma le, a ma n jii foyi le ri. Allabatala, a ye wo kititɛɛ nde ni ile tɛma!»
6 Iburama ka Sarayi jabi: «Ale le wo ri. I la jɔnmuso ye i la fanka le kɔrɔ. Mɛn wa i diya, i ye wo kɛ a la.» Wo rɔ, Sarayi ka Hajara tɔrɔ kojuuya, fɔɔ Hajara ka i bori a kɔrɔ ka wa.
7 Allabatala la mɛlɛka ka Hajara yen tenke do rɔ wula kɔndɔ; tenke wo ye Suri sila dafɛ.
8 Mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «Ile, Hajara, Sarayi la jɔnmuso, i bɔni mi? I watɔ mi?» Hajara ka a jabi: «N borini n tii Sarayi le kɔrɔ.»
9 Allabatala la mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «I kɔsɛ i tii wara, ka wa i fanmajii a yɛ ka a kan mira.»
10 Mɛlɛka ka a fɔ ko: «N di i bɔnsɔn siyaya a ɲa ma, fɔɔ mɔɔ tɛ wo jate lɔn muumɛ!»
11 Habadan Mansala la mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ikɔ tuun ko: «I ɲa lɔ. I kɔnɔ ma le, i ri

dencɛ sərən. I ye wo təɔ la ko Isumayila, baa Allabatala da i la jusukasi kan namɛn.
12 Den wo ri kɛ ikomin waa rə sofali, mɛn bilani a jɛrɛ ma. A ti se a la yala a badenma tɛma. A ni a badenmailu tɛ bɛn.»
13 Hajara ka a fə ko: «Allabatala ɲayen n na», wo rə a ka təɔ do la ko: «Alla mɛn kərətanin ɲayen n na.»
14 Wo le rə, kɔkun mɛn ye Kadɛsi so ni Bɛrɛdi so tɛ, məɔilu ye wo kilila ko Lasayi Rɔyi.
15 Wo taminni kɔ, Hajara ka dencɛ sərən Iburama yɛ. Iburama ka den təɔ la ko Isumayila.
16 Hajara ka Isumayila sərən tuma mɛn na, Iburama sərən tun da san biseyin ni san wɔɔrə bə.

17

Alla ni Iburama la teriya təɔmasere

1 Iburama sərən ka san bikənəndə ni san kənəndə bə tuma mɛn na, Allabatala ka a jɛrɛ yiraka a la ka a fə a yɛ ko: «Nde le Alla Sebɛɛtii ri. I ye n na sila taama ka kɛ məɔ telenni ba ri.
2 Wo wa kɛ, n di an na teriya mafa i yɛ ka i bənsən siyaya kosɛbɛ.»
3 Iburama ka wo mɛn ka a ɲakərə bɛn duu ma. Alla kumara a yɛ ko:
4 «An ye teriya mɛn tala, wo le ye ɲin di. Jamana siyaman di bə i rə.
5 A tɛ fə i ma butun ko Iburama. I kilitə le sisen ko Iburahima, baa n di i kɛ jamana siyaman benba ri.
6 N di i jiri kosɛbɛ. I bənsən di siyaya ka kɛ jamanailu ri. Mansailu ri bə i bənsən də.
7 An na teriya wo ri tə an tɛma a ni i bənsənilu fanan, mɛnilu bɛɛ natə i kɔ. Teriya wo tɛ banna habadan. N di kɛ i Maari Alla ri, a ni i bənsən ta.
8 I ye londanya la jamana mɛn də bi, n di jamana wo di ile ni i bənsən bɛɛ ma. Kanaan jamana wo ri kɛ ile ni i bənsən ta ri habadan. N di kɛ i bənsən na Maari Alla ri.»
9-10 Alla ka a fə Iburahima yɛ ko: «I ni i bənsən bɛɛ ye an na teriya sila taama ka n kan mira. Ai ka kan ka diyagboya ko mɛn kɛ, wo le ye ɲin di. Ai cɛɛ kelen kelenna bɛɛ ye faaninta kɛ.
11 Ai wa faaninta kɛ, wo ri kɛ an na teriya təɔmasere ri nde ni aile tɛma.
12 Ka bɔ bi ma haan ka wa, dencɛilu bɛɛ ye faaninta kɛ ii sərən tele seyin ma. Hali jənilu. Jən fen fen wa sərən i wara, i ye a faaninta kɛ wo ɲa le ma. I wa jən fen fen san wodi la siya gbɛrɛilu ma, wo fanan ye faaninta kɛ ɲa kelen wo ma.
13 Ni a sərənda i wara, ni i ka a san i la wodigbɛ la, a bɛɛ ye faaninta kɛ. Wo le rə, n na teriya təɔmasere ri kɛ ai fari ma, ka a yiraka ko teriya wo ri mɛn kadawu.
14 Ni cɛɛ mɛn ma faaninta kɛ ka wo nə kɛ a fari ma, wo ye fara a badenmailu la, baa n kan mɛn diyagboya le, a ma wo kɛ. Wo rə, a ra n na teriya sila bila.»
15 Nba, Alla ka a fə Iburahima yɛ ko: «I kana a fə i muso ma butun ko Sarayi. A təɔ le sisen ko Saran.
16 N di baraka don a rə. N di a kɛ, a ri dencɛ sərən i yɛ. N di baraka don Saran na kɔ rə ka a kɛ siyailu ma ri. Mansailu ri bɔ a bənsən dɔ.»
17 Iburahima ka a ɲakərə bɛn duu ma. Kəni a ka Alla la kuma mɛn a yɛlɛra ka a fə a jɛrɛ kəndə ko: «Cɛɛ mɛn sərən da san kɛmɛ bə, wo kɛtə den sərənna di? Saran fanan da san bikənəndə sərən. Wo ri se moyila den na wa?»
18 A ka Alla madiya ko: «I jaandi. I ye baraka don Isumayila la ko rə, ka i janto a rə.»
19 Alla ka a jabi: «Wo kuma tɛ, kəni i muso Saran di dencɛ sərən i yɛ. I ri a təɔ la ko Isiyaka. Teriya ri don n ni Isiyaka tɛma, a ni a bənsən mɛnilu natə a kɔ. Teriya wo ri mɛn kadawu.
20 Mɛn ləni Isumayila la ko ma, i ka mɛn dali n fɛ, n di wo kɛ. N di baraka don a la ko rə ka den siyaman di a ma, ka a bənsən siyaya kosɛbɛ. A ri faama tan ni fila sərən. N di jamana ba do bə a rə.
21 Kəni n na teriya ri tə n ni Saran dencɛ Isiyaka le tɛma, mɛn Saran di sərən i yɛ ɲin tuma sandə.»
22 Alla banda kumala Iburahima yɛ tumana mɛn na, a bəra Iburahima fɛ.
23 Wo lon kelen də, Iburahima ka Isumayila la faaninta kɛ, ka a la jən bɛɛ fanan faaninta kɛ, mɛnilu sərənni a wara a ni mɛnilu sanni a bolo. Cɛɛman kelen kelenna mɛn bɛɛ tɛrɛ a wara, Iburahima ka wo bɛɛ faaninta kɛ ikomin Alla ka a fə a yɛ ɲa mɛn ma.

24 Iburahima jɛrɛ ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san bikɔnɔndɔ ni san kɔnɔndɔ bɔ.
25 A dencɛ Isumayila ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san tan ni sawa bɔ.
26 Wo lon kelen dɔ, Iburahima ni a dencɛ Isumayila fila bɛɛ ka faaninta kɛ,
27 a ni cɛɛman mɛnilu bɛɛ tɛrɛ Iburahima wara. Jɔn mɛnilu sɔrɔnni a wara, a ni mɛnilu sanni a bolo siya gbɛrɛilu ma, woilu bɛɛ ka faaninta kɛ a fɛ.

18

Isiyaka sɔrɔn ko

1 Lon do rɔ, Allabatala ka a jɛrɛ yiraka Iburahima la Mamere la jiriju bailu kɔrɔ. Wo ka Iburahima siini tɛrɛ a la faaninbon da la tele kunna rɔ.
2 Iburahima ka a ɲa lɔ ka cɛɛ sawa lɔni yen. Ii tun ma jan a la. A ka ii yen tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra a la faaninbon da la ka wa ii labɛn, ka a majii bakɛ ka ii fo.
3 A ka a fɔ ii yɛ ko: «N tiilu, ai jaandi, ai kana tamin n wara ten.
4 Ko ji ye na ka ai sen mako, ka ban ka ai ɲɔɲɔ lulen na.
5 N ye wa dɔɔnninfen ɲiinin a ye dɔɔnnin kɛ. Baa, ai ra na ai la baaraden wara. Ai ti se bɔla yan wo ɲa a ma dɔɔnnin ke. A wa banda dɔɔnninna a ri sila mira ka wa.» Ii ka Iburahima jabi: «Ale le wo ri, wo tɛ baasi ri.»
6 Iburahima borimantɔ donda a la faaninbon na ka a fɔ Saran yɛ ko: «I kaliya ka farinin muun ɲuma sumanifen ɲa sawa suman, ka a gbasi ka a kɛ buru ri.»
7 Iburahima ka a bori ka wa nisi warɛ rɔ, ka nisiden tɔlɔni do mira, mɛn sobo duman. A ka wo don a la jɔn do bolo. Jɔn wo ka a kaliya ka nisiden kannatɛɛ ka a sobo tibi.
8 Iburahima ka nɔnɔ sunɔni ni nɔnɔ kɛndɛ ta, ka nisiden sobo tibini la woilu kan ka wa wo bɛɛ sii londan sawa kɔrɔ. Ii tɛrɛ ye dɔɔnninna tuma mɛn na, Iburahima ka a lɔ ii dafɛ jiri kɔrɔ.
9 Ii ka Iburahima maɲininka ko: «I muso Saran ye mi?» A ka a fɔ ko: «A ye faaninbon na.»
10 Kelen ka a fɔ ko: «N di na bɔ i fɛ ɲin tuma sandɔ. Wo ri a tɛrɛn i muso Saran da dencɛ sɔrɔn.»
Saran siini tɛrɛ londancɛ wo kɔfɛ faaninbon da la, ka a tolo malɔ a la.
11 Wo tuma, Iburahima ni Saran da kɔrɔ kosɛbɛ. Den sɔrɔn waati ra tamin Saran kan.
12 Saran ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a yɛlɛra a jɛrɛ ma, ka a fɔ ko: «Nde kɔrɔni ba le. N cɛɛ fanan da cɛmɔɔya kosɛbɛ. N di se den sɔrɔnna wo rɔ, ka sɛwa wo rɔ wa?»
13 Wo rɔ, Allabatala ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «Nfenna Saran ye yɛlɛla ka sika a den sɔrɔn ko rɔ a kɔrɔya waati?
14 Allabatala se kaɲala fen su ɲuman de kɛla? Nin tuma sandɔ, n di na bɔ i fɛ yan. Wo ri a tɛrɛn i la muso Saran da dencɛ sɔrɔn.»
15 Saran silanda ka wuya fɔ ko: «Nde ma yɛlɛ de!» Kɔni Allabatala ka a fɔ ko: «I yɛlɛra le jɔ!»

Iburahima ka Alla tara Sɔdɔmukailu yɛ

16 Nba, londan woilu wuli mɛn kɛni ka wa, Iburahima wara ii bilasila. Ii sera tindi do kan ka ii ɲa lɔ Sɔdɔmu so fan fɛ lala.
17 Allabatala ka a fɔ a jɛrɛ ma ko: «N kɛtɔ mɛn kɛla, n di wo dokon Iburahima ma wa?
18 Baa a ri kɛ jamatii ba ri, fanka ye mɛn na. Iburahima ri kɛ sababu ri, siya bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo.
19 N da a ɲenematɔmɔn, kosa a ri a denilu ni a bɔnsɔn bɛɛ jamari ko ii ye n na sila taama telenbaya rɔ. Ni ii ka wo kɛ, n di n na teriya mafa, n ka mɛn ta Iburahima yɛ.»
20 Nba, Allabatala ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «Sɔdɔmukailu ni Kɔmɔrikailu jalakili kan da siyaya. Ii la ko haramunnin a ra wara kosɛbɛ.
21 Wo rɔ, n watɔ ii ragbɛla, sa n di a lɔn ni ii ra kojuu kɛ ikomin a fɔra n ɲana ɲa mɛn ma.»
22 Cɛɛ woilu bɔra Iburahima tɔrɔfɛ ka wa Sɔdɔmu fan fɛ. Kɔni Iburahima lɔni tora Allabatala ɲakɔrɔ.
23 A ka a madon a la ka a fɔ a yɛ ko: «Allabatala, i ri jahadi la mɔɔ telenniilu ni mɔɔ telenbaliilu bɛɛ ɲɔɔn kan wa?
24 Ni i ka mɔɔ telenni biloolu tɛrɛn so kɔndɔ ye, i ri jahadi la so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ kan wa? I ti se so kɔndɔ mɔɔilu tola ye mɔɔ telenni biloolu woilu la ko kosɔn wa?
25 Ka mɔɔ telenniilu faa mɔɔ telenbaliilu fɛ, i tɛ ko su wo kɛla fewu. I tɛ sɔnna ka mɔɔ teleni ni mɔɔ telenbaliilu jate kelen di ka jahadi la ii bɛɛ kan. I tɛ ko su wo kɛla fewu! Ile le dunuɲa bɛɛ kititɛɛla ri, mɛn ye kojuu ni koɲuma faranfaasila.»

26 Allabatala ka Iburahima jabi: «Ni n ka
məə telenni biloolu tɛrɛn Sədəmu, n di so
kəndə məə bɛɛ to ye məə ɲuma biloolu woilu
la ko kosən.»
27 Iburahima ka a fə a yɛ ikə tuun ko:
«Maari, i ye diɲɛ. N tɛ foyi ri fo banku, kəni
n ye n dajala ka kuma i yɛ.
28 Ni i ka a tɛrɛn məə telenni tɛ məə biloolu
bə don? Ni məə loolu dərən ka məə biloolu
jan, i ri jahadi la so bɛɛ kan məə loolu woilu
la ko kosən wa?» Allabatala ka a jabi: «Ni
n ka məə telenni binaanin ni loolu tɛrɛn so
kəndə, n tɛ jahidi la so kan.»
29 Iburahima kumara a yɛ ikə ko: «Ni məə
telenni ma tamin məə binaanin kan don?»
Allabatala ka a fə ko: «Məə binaanin woilu
la ko kosən, n tɛ jahadi la so kan.»
30 Iburahima ka a fə ko: «Maari, i jaandi, i
kana diminya n ma, kəni n ye kumala ikə.
Ni i ka məə telenni bisawa dərən tɛrɛn so
kəndə don?» Allabatala ka a fə ko: «Ni n ka
məə telenni bisawa tɛrɛn ye, n tɛ jahadi la
so kan.»
31 Iburahima ka a fə ko: «Maari, ye n diɲɛ.
N ye n dajala ka kuma i yɛ ikə. Ni i ka a
tɛrɛn ko məə telenni tɛ tamin məə muwan
kan don?» Allabatala ka a jabi: «N tɛ jahadi
la so kan məə muwan woilu la ko kosən.»
32 Iburahima ka a fə ko: «Maari, i kana
diminya n ma. N na kuma dan de ɲin di. Ni
məə telenni muumɛ kɛra məə tan di don?»
Allabatala ka a fə ko: «N tɛ jahadi la so kan
məə tan woilu la ko kosən.»
33 Allabatala banni kumala Iburahima
fɛ, a wara. Iburahima ka i kəsɛ ka wa a
wara.

19

Sədəmu ni Kəməri soilu Jahadi ɲa

1 Nba, mɛlɛka fila wo sera Sədəmu wura
fɛ. Luti tɛrɛ siini so donda la. A ka ii yen
tuma mɛn na, a wulira ka wa ii labɛn ka
majii bakɛ ka ii tuwa.
2 A ka a fə ko: «N tiilu, ai jaandi, ai ye diɲɛ
ka na jiya n wara. Ai ye ai sen mako ka sii
yan. Səəma jona, n di sila di ai ma, sa ai ri
wa ai la taama rə.» Mɛlɛkailu ka Luti jabi:
«Ɛɛn. An di sii kɛnɛma yan.»
3 Kəni Luti kumara ii yɛ ka a magbɛlɛya,
fəə ii sənda ka wa jiya a wara. A la məəilu ka
buru fununbali ni dəənnin ba rabɛn. Luti
ka wo bɛɛ sii a la londanilu kərə. Ii ka
dəənnin kɛ.
4 Ka a tɛrɛn ii ma i la fələ, Sədəmukailu
bəra fan bɛɛ rə ka na bon naminin. Kan-
berenilu wo, məəbakərəilu wo, ii bɛɛ nara.
5 Ii ka ii kan nabə Luti ma ko: «Cɛɛ mɛn
nani i wara yan su ɲin də, ii ye mi? I ye ii
lana an ma. An ye a fɛ ka an na ii fɛ.»
6 Luti bəra bon na, ka bon da tuun lon-
danilu ma.
7 A ka fə: «N badenmailu. Ai jaandi, ai
kana kojuu ɲin kɛ.
8 N denmuso fila ye yan, wo si ma cɛɛ
lən fələ. N di woilu lana ai ma ka ii di ai
ma. Fen fen wa diya ai yɛ, ai ye wo kɛ ii la.
Kəni ai kana foyi kɛ cɛɛ ɲinilu la, baa ii nani
londanya le la n wara.»
9 So kəndə məəilu ka a fə i ɲəən yɛ ko: «Cɛɛ
ɲin tɛ foyi le ri fəə londan, kəni sisen a ye a
fɛ ka kɛ an na kuntii ri.» Ii ka a fə Luti yɛ ko:
«I bə sila la an tɛma. Ni i ma i bə an yərə, an
di mɛn kɛ i la, wo ri juuya i la londanilu ta
ri.» Ii ka Luti tuntun fanka la ka sudunya
bon na sa ii ri da kadi ka don.
10 Kəni cɛɛ fila woilu ka da laka ka ii
boloilu labə ka Luti mira. Ii ka a ladon bon
na ka da səə tuma mɛn na,
11 ii ka məəilu bɛɛ ɲa fuyenya bonda kərə.
Fen fen tɛrɛ don ko rə bon na, woilu bɛɛ ɲa
fuyenyara, kanberen wo, məəbakərə wo,
woilu bɛɛ. Wo rə, ii ka bonda ɲinin ka kaɲa.
12 Cɛɛ fila wo ka a fə Luti yɛ ko: «I la
məə doilu ye so kəndə yan wa? I ye a bɛɛ
labə so kəndə. I biran wo, i dencɛilu wo, i
denmusoilu wo, i la məə bɛɛ labə,
13 baa an kɛtə so ɲin bɛɛ halakila le. Ii
jalakili kan da siyaya Allabatala ɲana. Wo
rə, ale le ka an lə ii halakila.»
14 Nba, Luti bəra ka wa kuma a biranilu
yɛ, mɛnilu ka a denmusoilu mamira. A ka
a fə ii yɛ ko: «Ai ye wuli. An ye an bori ka
bə so kəndə. Allabatala kɛtə so halakila le!»
Kəni, Luti biranilu ka a kuma jate yɛlɛmako
le ri.
15 Səəma da la, mɛlɛka woilu ka a fə Luti
yɛ ka a magbɛlɛya a yɛ ko: «I kaliya! I ye i
muso ni i denmuso fila ta ka wa. Ni wo tɛ,
ai ri halaki so jahadi rə.»
16 Kəni, Luti ka a la sumaya. Wo rə, ii ka a
mira a bolo ma, a ni a muso ni a denmuso
fila ka wa ii ri so kəkan. Allabatala kinink-
inira ii ma wo ɲa le ma.
17 Ii bə mɛn kɛni so kəndə, mɛlɛka kelen
ka a fə ii yɛ ko: «Ai ye ai bori ka wa ka ai jɛrɛ
kisi. Ai kana ai kəfɛnɛ. Ai kana ai lə dinban

yərə si rə. Ai ye i bori ka wa koyinkɛ kan, sa ai kana halaki.»
18 Luti ka fɔ: «Ɛɛ, n tii. I jaandi.
19 I ra ban ka n kisi, kəni n ti se n borila fəə koyinkɛ kan. Sani n ye se ye, n di jahadi sərən.
20 I ɲa lə. I ma so wo yen, mɛn ma jan yan na. So wo ka doo. N di se wo sərənna. N tii, i jaandi. N ye n bori ka wa so mɛsɛn wo la, sa n di kisi.»
21 Mɛlɛka ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. N da diɲɛ wo ma. I kan so mɛn ma wo ri, n tɛ jahadi la wo kan.
22 Kəni ai ye i kaliya ka wa don ye. Ni ai ma se ye, n ti se foyi kɛla.» So mɛn Luti ka a fɔ a ma ko a dəəman, so wo təə lara ko Sowari.
23 Luti donda Sowari so kəndə ka a tɛrɛn tele ra yɛlɛ.
24 Wo tuma, Allabatala ka ta tinbiriki lamaa lajii Sədəmu ni Kəməri kan ikomin sanci kisɛ. Allabatala jɛrɛ le ka wo lajii ka bə sankolo rə.
25 Wo rə, Allabatala ka so woilu bɛɛ janin, a ni dinban bɛɛ. Məəilu bɛɛ halakira, a ni jiri ni bin bɛɛ.
26 Ii watəla, Luti muso ka kəfɛnɛ dinkira mɛn də, a yɛlɛmanda ka kɛ kəə kaba ri.
27 Wo səəma da la jona, Iburahima wara kuma diya wo rə, a ni Allabatala tun kumara i ɲəən fɛ dinkira mɛn kənin.
28 A ka a ɲa lə ka Sədəmu ni Kəməri soilu ragbɛ, a ni dinban bɛɛ. A ka sisi wulitəla yen. Sisi bəra ikomin ta wa jiri mira furu kəndə.
29 Nba, Alla ka dinban so bɛɛ halaki tuma mɛn na, a ka a miri Iburahima ma ka Luti kisi ta la halakili ma. Ta wo ka so bɛɛ halaki, Luti siini tɛrɛ dinkira mɛn də.

Luti ni a denmuso fila la ko

30 Luti ma sən ka to Sowari ka a masərən a silanni. Wo rə, a ka a denmuso fila ta ka wa ii ri koyinkɛ kan. Ii ka ii sii falan na ye.
31 Lon do rə a denmuso kərəmaməə ka a fɔ a dəəmuso yɛ ko: «An fa ra kərəya. Cɛɛ fanan tɛ yan, mɛn di an furu, ikomin a ye kɛla dunuɲa fan bɛɛ rə ɲa mɛn ma.
32 An ye dələ di an fa ma. A wa a min ka a ɲa laminin, an di an na a fɛ, sa an di den sərən, sa an fa bənsən kana tunun dunuɲa ma.»
33 Ii ka dələ di ii fa ma su wo rə. A ka a min fəə ka a ɲa laminin. A denmuso kərəmaməə wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lən. A ma a wuli tumana fanan lən.
34 Wo səəma da la, Luti denmuso kərəmaməə ka a fɔ a dəəmuso yɛ ko: «Su rə, n ka n la n fa fɛ. Su ba ko: an ye dələ di a ma ikə. A wa a min ka a ɲa laminin, ile ri wa i la a fɛ, sa an fa bənsən kana tunun dunuɲa ma.»
35 Ii ka dələ di ii fa ma su wo rə ikə. A ka a min fəə ka a ɲa laminin. A denmuso dəəmaməə wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lən. A ma a wuli tumana fanan lən.
36 Nba, Luti denmuso fila bɛɛ ka kənə ta Luti fɛ ɲa wo le ma.
37 A denmuso kərəmaməə ka dencɛ sərən ka a təə la ko Mowabu. Mowabu bənsən mɛn ye ye bi, wo benba le wo ri.
38 A dəəmuso fanan ka dencɛ sərən, ka a təə la kə Bɛnami. Amoni bənsən mɛn ye ye bi, wo benba le wo ri.

20

Ko mɛn taminda Iburahima ni Abimelɛki tɛma

1 Nba, Iburahima bəra Mamere ka wa Nɛkɛbi, ka taa i sii Kadɛsi a ni Suri so fila tɛma. Ka a tɛrɛn a ye Kerari,
2 Iburahima ka a fɔ ye məəilu yɛ Saran na ko rə ko: «N dəəmuso le.» Wo le rə, Kerari mansa Abimelɛki ka a la məəilu lə Saran mirala kosa a ri a kɛ a la muso ri.
3 Kəni su do rə, Alla ka a jɛrɛ yiraka Abimelɛki la sibo rə, ka a fɔ a yɛ ko: «Abimelɛki i ɲa lə. A tɛ mɛn i ri faa dɛ, baa i nə muso mɛn mirala ɲin di, a furunin de.»
4 Wo ka a tɛrɛn, Abimelɛki tun ma a la Saran fɛ fələ. Wo rə, a ka Alla jabi: «Faama, i ri se n na jamana halakila hali an ma kojuu kɛ wa?
5 A cɛɛ le ma a fɔ n yɛ ko a dəəmuso le ɲin di wa? Muso fanan ma a fɔ ko ale kərəcɛ le wa? N kənin ka ko ɲin kɛ jusu gbɛya le la. N ma kojuu kɛ.»
6 Alla ka Abimelɛki jabi sibo kelen wo rə ko: «N ka a lən ko i ka ko ɲin kɛ jusu gbɛya le rə. Wo le rə, nde le ka a kɛ, i ma i la a fɛ fələ ka ko haramunnin kɛ.
7 Nba, cɛɛ wo muso lasɛ a ma. N na nabi de a ri. A ri madiyali kɛ i yɛ sa i kana faa. Ni i ma a muso lasɛ a ma, i ye la a la ko i ri faa fewu, i ni i la məə bɛɛ!»

8 Sɔɔma da la jona, Abimelɛki ka a la mɔɔilu kili ka ko wo bɛɛ ɲafɔ ii yɛ. Ii ka wo mɛn ka silan kojuuya.
9 Abimelɛki ka Iburahima kili ka a fɔ a yɛ ko: «Cɛɛ, i ka nfen kɛ an na ɲin de ten? N na kojuu su ɲuman kɛla i la fo i ra kojuu ɲin ɲɔɔn nase nde ni n na jamana mɔɔilu ma? I ra mɛn kɛla n na ɲin, mɔɔ ma kan ka wo kɛ i mɔɔɲɔɔ na habadan!
10 I ka ko ɲin kɛ nfenna?»
11 Iburahima ka a jabi: «N tɛrɛ ye n mirila le ko n tɛ mɔɔ sɔrɔn jamana ɲin dɔ, mɛn silanni Alla yɛ. N ko yan mɔɔilu ri n faa n na muso kosɔn. Wo le rɔ, n ka a fɔ i yɛ ko n dɔɔmuso le.
12 Wo bɛɛ ni a ta, n dɔɔmuso bɛrɛ bɛrɛ le a ri. An bɛɛ ye fa kelen de la, kɔni an tɛ na kelen na. N ka a furu ka a kɛ n muso ri.
13 Alla ka n nabɔ n fa wara tuma mɛn na n ka wa taama rɔ, n ka a fɔ Saran yɛ ko: ‹I ka kan ka ɲumaya mɛn kɛ n yɛ wo rɔ, wo le ye ɲin di. An wa wa yɔrɔ yɔrɔ, i ye a fɔ ye mɔɔilu yɛ ko «N kɔrɔcɛ le a ri.»›»
14 Abimelɛki ka Iburahima muso Saran nasɛ a ma, ka saailu ni bailu ni nisiilu la a kan, a ni jɔnilu.
15 A ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «N na jamana ragbɛ. A yɔrɔ mɛn wa diya i yɛ, i ye wa i sii ye.»
16 A ka a fɔ Saran yɛ ko: «A ragbɛ! N da wodigbɛ waa kelen di i kɔrɔcɛ ma ka a yiraka ai wara mɔɔ bɛɛ la ko i ma kojuu kɛ. Mɔɔ bɛɛ ri a lɔn ko i ra jo sɔrɔn.»
17 Iburahima ka Alla tara Abimelɛki yɛ. Wo rɔ, Alla ka Abimelɛki lakɛndɛya, a ni a la muso ni a la jɔn muso bɛɛ, wo le rɔ ai ri se den sɔrɔn ikɔ tuun
18 baa Allabatala tun da densɔrɔnbaliya jankarɔ le bila Abimelɛki muso bɛɛ la Iburahima muso Saran mira kosɔn.

21

Isiyaka sɔrɔn ko

1 Allabatala hinara Saran na ikomin a tun ka a fɔ ɲa mɛn ma. A ka lahidi mɛn ta a yɛ fɔlɔ, a ka wo mafa.
2 Wo rɔ, Iburahima la cɛmɔɔbaya waati rɔ, Saran ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn a yɛ, waati mɛn fɔni Alla bolo kɔrɔmanna.
3 Saran ka dencɛ mɛn sɔrɔn, Iburahima ka wo tɔɔ la ko Isiyaka*.
4 Isiyaka sɔrɔn tele seyin, Iburahima ka a faaninta kɛ, ikomin Alla ka a jamari a yɛ ɲa mɛn ma fɔlɔ.
5 Isiyaka sɔrɔnda ka a tɛrɛn Iburahima sɔrɔn da san kɛmɛ bɔ.
6 Saran ka a fɔ ko: «Ɛɛ! Alla ra n nasɛwa fɔɔ n da ɲalen ka yɛlɛ bakɛ. Ko ɲin wa fɔ mɔɔ mɛn yɛ, wo fanan di sɛwa ka yɛlɛ n fɛ.»
7 Saran kumara ikɔ ko: «Yon tun di a fɔ Iburahima yɛ ko Saran di sin di den ma wa? Kɔni n da dencɛ sɔrɔn a yɛ, ka a tɛrɛn a ra cɛmɔɔya kosɛbɛ.»

Hajara ni a den gbɛnda

8 Nba, den bonyara. Ii ka a da bɔ sin na lon mɛn dɔ, Iburahima ka tolon ba kɛ.
9 Misiranka muso Hajara ka dencɛ mɛn sɔrɔn Iburahima yɛ, wo tɛrɛ ye Isiyaka mayɛlɛla. Saran ka wo yen
10 ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «I ye jɔnmuso wo ni a dencɛ gbɛn. N dencɛ Isiyaka le dɔrɔn di kɛ i cɛtala ri. A dencɛ tɛ kɛ i cɛtala ri fewu!»
11 Saran na kuma wo gbara Iburahima la kosɛbɛ, ka a masɔrɔn Isumayila fanan ye a den de ri.
12 Kɔni Alla ka a fɔ a yɛ ko: «Iburahima, wo kana gba i la i dencɛ ni i la jɔnmuso la ko. Saran ba fen fen ɲinin i fɛ, i ye wo kɛ a yɛ, baa n ka bɔnsɔn mɛn lahidi ta i yɛ, bɔnsɔn wo bɔtɔ Isiyaka le rɔ.
13 Kɔni n di i la jɔnmuso dencɛ bɔnsɔn fanan siyaya ka a kɛ jamatii ri ka a masɔrɔn a bɔra ile le rɔ.»
14 Wo duusagbɛni, Iburahima ka buru ta ka a di Hajara ma, ka ji kɛ jikɛfen gbololama kɔndɔ ka wo fanan di a ma. A ka a den di a ma ko ii ye wa. Hajara bɔra Iburahima wara wo rɔ ka wa a mataama wula kɔndɔ, Bɛri-Seba so kɔkan.
15 Ii ka ii mataama wula kɔndɔ haan ji banda jikɛfen kɔndɔ. Ji banda tuma mɛn na, Hajara ka a den to jirinin do lulen na.
16 A ka a mabɔ a den na ko biɲɛ sɔmɔndiya ko kelen jatela ka a sii, baa a ka a miri ko a tɛ a fɛ ka a den faatɔla yen. A ka a sii ye ka kasi kojuuya.
17 Kɔni Alla ka den kasi kan mɛn. Wo rɔ, Alla la mɛlɛka ka a kan nabɔ Hajara ma ka

* **21:3** Isiyaka kɔrɔ ye le ko a ye yɛlɛla

bɔ sankolo rɔ. A ka a fɔ ko: «Hajara, nfen kɛni? I kana silan. Alla ra i den kasi kan mɛn.
18 I wuli ka wa den bolo mira. N di a bɔnsɔn siyaya ka a kɛ jamana ba ri.»

19 Alla ka Hajara ɲa laka. A ka kɔlɔn do yen. A wara jikɛfen nafa ji rɔ ka na a di den ma. Den ka ji min.
20 Alla tora den fɛ. A kunbayara, ka a sii wula kɔndɔ ka a kɛ biɲɛfilila ri.
21 A siini tɛrɛ Paran wula kɔndɔ. A na ka Misiranka muso do furu ka wo di a ma.

Iburahima ni Abimelɛki la teriya

22 Nba, lon do rɔ Abimelɛki ka a la kɛlɛden kuntii Pikɔli ta ka wa Iburahima wara. A ka a fɔ Iburahima yɛ ko: «Alla ye i fɛ i la ko bɛɛ rɔ.
23 Wo rɔ, n ye a fɛ i ye i kali Alla la yan bi, ko nde ni n denilu, a ni n mamarenilu, ko i tɛ an si janfa. I ye londan de ri n na jamana rɔ yan. N ka ɲumaya mɛn kɛ i yɛ wo rɔ, n da wo kɛ. Wo ɲa kelen ma, i ka kan ka ɲumaya wo kɛ n yɛ, i ye wo kɛ. I ye an na jamana mɛn dɔ bi, i ka kan ka ɲumaya mɛn kɛ wo la mɔɔilu yɛ, i ye wo fanan kɛ.»
24 Iburahima ka a fɔ ko: «Ale le wo ri, n da n kali wo la.»
25 Kɔni Iburahima ka Abimelɛki jalaki kɔlɔn do la ko rɔ, baa Abimelɛki la jɔnilu tun da wo mira fanka la.
26 Abimelɛki ka Iburahima jabi: «N ma a lɔn n na jɔn mɛn ka kɔlɔn mira. Ile ma foyi fɔ n yɛ. N ma a lɔn fo bi.»

27 Iburahima ka a la saa doilu bɔ, a ni a la bailu a ni a la nisiilu bɔ ka a di Abimelɛki ma, ii la teriya rɔ.
28 Iburahima ka saadenni musoman wɔrɔnwula gbɛrɛ fanan bɔ a la saa kuru rɔ.
29 Abimelɛki ka a maɲininka ko: «I ka saaden musoman wɔrɔnwula ɲin bɔ nfenna ko rɔ?»
30 Iburahima ka a fɔ ko: «Saadenni musoman wɔrɔnwula ɲin mira. Ii ye kɛ an sere ri ka a yiraka ko nde le ka kɔlɔn ɲin sen.»
31 Wo le rɔ, ii ka dinkira wo tɔɔ la ko Bɛri-Seba†, baa Iburahima ni Abimelɛki ka ii kali ii ɲɔɔn yɛ dinkira wo le rɔ.

32 Ii ka ii kali ii ɲɔɔn yɛ tuma mɛn na, Abimelɛki ni a la kɛlɛden kuntii Pikɔli ka ii kɔsɛ ii wara Filisiti jamana rɔ.

33 Iburahima ka tamarisiju turu Bɛri-Seba ka Allabatala bato, Maari mɛn tɛ banna kɔnin.
34 Iburahima mɛnda Filisiti jamana wo rɔ ka waati jan kɛ ye.

22

Alla ka Iburahima kɔrɔbɔ a dencɛ la ko rɔ

1 Nba, waati wo taminni kɔ rɔ, Alla ka Iburahima kɔrɔbɔ. A ka a kili ko: «Iburahima.» Iburahima ka a fɔ ko: «Naamun.»
2 Alla ka a fɔ ko: «I ye Isiyaka ta, i dencɛ kelen pe, mɛn duman i yɛ. I ye wa a ri Morija mara rɔ. N di koyinkɛ do yiraka i la ye. I ye wa koyinkɛ wo kan ka Isiyaka kɛ saraka ri ka n sɔ a la ye. I ye a faa ka a janin ka a kɛ buuri ri.»
3 Wo Duusa gbɛni, Iburahima wulira jona ka lɔɔ tɛɛ Alla sɔlifen janin kanma ka a la fali rabɛn. A ka a la jɔncɛ fila kili, a ni a dencɛ Isiyaka. Ii bɛɛ ka sila mira ka wa. Alla ka dinkira mɛn ko fɔ a yɛ, ii wara ye.
4 Ii ka tele sawa kɛ taaman na. Iburahima ka a ɲa lɔ wula jan na ka dinkira wo yen.
5 Iburahima ka a fɔ a la jɔnilu yɛ ko: «N ni n dencɛ watɔ koyikɛ wo kan ka Alla bato. Ai ye an makɔnɔ fali dafɛ yan. An natɔ.»
6 Iburahima ka Alla sɔlifen janin lɔɔ sii a dencɛ Isiyaka kun ma, ka a la muru ta, a ni takisɛ. Ii fila wara ii ɲɔɔn fɛ.
7 Isiyaka ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa.» Iburahima ka a fɔ ko: «Naamun.» Isiyaka ka a fɔ ko: «Takisɛ ye an bolo, lɔɔ fanan ye an bolo. Saadennin ye mi, an ye mɛn kela saraka janinta ri Alla ma?»
8 Iburahima ka a jabi: «N den, Alla ri an mako ɲa ka saadennin ko ɲanabɔ.» Ii fila tora wa la i ɲɔɔn fɛ.
9 Dinkira mɛn ko fɔni a yɛ Alla bolo, ii sera ye. Iburahima ka saraka janin diya lɔ ka lɔɔ la wo kan. Wo kɛni, a ka a dencɛ Isiyaka sidi ka a lala saraka janin diya kan lɔɔ kun na.
10 A ka a la muru ta ko a ye a dencɛ kannatɛɛla.
11 Kɔni Allabatala la mɛlɛka tora sankolo rɔ ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «Iburahima, Iburahima!» Iburahima ka a fɔ ko: «Naamun.»
12 Mɛlɛka ka a fɔ ko: «I kana i bolo lase i den ma de! I kana foyi kɛ a la. N da a lɔn

† **21:31** Bɛri-Seba kɔrɔ ye le ko Teriya Kɔlɔn

sisen ko i silanni Alla yɛ, ka a masɔrɔn i ma i ban ka i dencɛ kelen pe di Alla ma.»

13 Iburahima ka a ɲa lɔ ka saaji do yen. A mirani a kere ma tunin do rɔ. Iburahima wara saaji wo mira ka a kɛ saraka ri Allabatala sɔ kanma a dencɛ nɔ rɔ. A ka a faa ka a janin ka a kɛ buuri ri.

14 Iburahima ka dinkira wo tɔɔ la ko: «Allabatala ri mɔɔ mako ɲa.» Wo le rɔ, mɔɔilu ye a fɔla bi ko: «Allabatala ri mɔɔ mako ɲa a la koyinkɛ kan.»

15 Allabatala la mɛlɛka tora sankolo rɔ ka Iburahima kili a siɲa filana rɔ,

16 ka a fɔ a yɛ ko: «Allabatala ka a fɔ ko: ‹I ma i ban i dencɛ kelen pe faala ka a kɛ saraka ri ka a di n ma. Ikomin i ra wo kɛ, n da n kali n jɛrɛ tɔɔ la, ko

17 i ri baraka. N di i bɔnsɔn siyaya ikomin lolo ye sankolo rɔ ɲa mɛn ma, wala kɔɔji da la kiɲɛ siyaman yɛ ɲa mɛn dɔ. I bɔnsɔn di se ii juuilu la, fɔɔ ka woilu la soilu mira ii la.

18 Wo ri kɛ sababu ri, siya bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo i bɔnsɔn fɛ, baa i ra n kan mira ka a kɛ.›»

19 Nba, Iburahima ni a dencɛ ka ii kɔsɛ ka wa a la jɔnilu tɛrɛn ye. Ii bɛɛ ka sila mira ka wa Bɛri-Seba. Iburahima ka a sii ye le ka mɛn.

20 Waati wo taminni, a fɔra Iburahima yɛ ko a badenma cɛɛ Nakɔri muso Milika fanan da dencɛilu sɔrɔn.

21 A dencɛ fɔlɔma tɔɔ ko Usi. A dencɛ filana tɔɔ ko Busi. A dencɛ sawana tɔɔ ko Kemuhɛli. Kemuhɛli wo ye Aramu fa le ri.

22 Milika dencɛ naaninna tɔɔ ko Kesɛdi, ka Haso tuun wo la, ka Pilidasi tuun wo la, ka Jidilafe tuun wo la, ka ban ka Betuwɛli tuun wo la.

23 Betuwɛli wo le denmuso le Rebeka ri. Milika ka dencɛ seyin wo le sɔrɔn Iburahima badenma cɛɛ Nakɔri yɛ.

24 Nakɔri jɔn muso*, mɛn tɔɔ ko Rehuma, wo fanan ka dencɛilu sɔrɔn a yɛ. Wo dencɛilu tɔɔ le ten: Tebaki, Kahamu, Tahasi a ni Maaka.

23

Saran na saya

1 Saran ka san kɛmɛ ni san muwan ni wɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na,

2 a sara Kanaan jamana Kiriyati Ariba so kɔndɔ, mɛn tɔɔ bi ko Heburɔn. Iburahima ka a sii Saran su kun na a ka kasi.

3 Iburahima bɔra a muso Saran su dafɛ, ka wa kuma Hɛtika yɛ,

4 a ka a fɔ ko: «Nde ye londan de ri ai wara yan. Ai ye dinkira do san n ma, sa n di a kɛ kaburu so ri ka n muso su don ye.»

5 Hɛtika ka Iburahima jabi:

6 «An fa, i tolo malɔ an kan na. Ile ye Alla la faamaden de ri an tɛma yan. An na kaburu so dinkira mɛn ba diya i yɛ, i ye i la su don ye. An si tɛ an ban wo ma ka an na duu di i ma. I ye i muso su don.»

7 Iburahima ka a wuli ka a majii Hɛtikailu ɲana.

8 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Nba, ni ai sɔnda n ye n muso sutura, ai jaandi, ai ye Sohari dencɛ Efurɔn madiya n yɛ.

9 Falan mɛn ye a bolo Makipela, a la sɛnɛ kɔnkɔ fɛ kɔnin, a ye wo san n ma. A sɔnkɔ wa kɛ wodi mɛn di, n di wo di a ma ai ɲakɔrɔ yan, sa dinkira wo ri kɛ n na kaburu so ri.»

10 Wo ka a tɛrɛn Efurɔn jɛrɛ siini Hɛtika tɛma so donda la ye, baa ale fanan tɛrɛ Hɛtika de ri. A ka Iburahima jabi jama bɛɛ ɲana ko:

11 «An fa, i tolo malɔ n kan na. N di sɛnɛ ni falan bɛɛ di i ma ka a la a ɲɔɔn kan. N ye a bɛɛ dila i ma ka n badenmailu kɛ a sere ri. Wa, i muso su don.»

12 Iburahima ka a majii so kɔndɔ mɔɔ bɛɛ ɲana.

13 A ka a fɔ Efurɔn yɛ wo bɛɛ ɲakɔrɔ ko: «I jaandi, i tolo malɔ n na. N di sɛnɛ ɲin sankɔ di i ma. I ye a mira, sa n di wa n muso su don ye.»

14 Efurɔn ka a fɔ Iburahima yɛ ko:

15 «N na faama, i tolo malɔ n na. Sɛnɛ ɲin sankɔ tɛ tamin wodigbɛ kilo naanin a ni tala la. Wo ri nfen ɲa nde ni ile tɛma? Wa i muso su don.»

16 Efurɔn ka sɛnɛ sankɔ mɛn fɔ, Iburahima sɔnda wo ma. A ka wodigbɛ wo suman Hɛtika bɛɛ ɲana ka a di Efurɔn ma, wodigbɛ kilo naanin a ni tala la, ka bɛn julailu la sumanni ɲa ma.

17 Wo rɔ, Iburahima ka Efurɔn na sɛnɛ san a ma, sɛnɛ mɛn tɛrɛ Makipela, Mamere

* **22:24** *jɔn muso* la sariya sɛbɛni Hɔrɔya suran 21 kuma diya 7 haan 11 kɔndɔ. Jɔn de woilu ri, a ka mɛnilu kɛ a muso ri.

fan fɛ. Sɛnɛ wo ni a falan ni a jiri bɛɛ haan ka wa se sɛnɛ dan na,
18 wo bɛɛ kɛra Iburahima ta ri. Hɛtika mɛn bɛɛ siini tɛrɛ ladɛn dɔ so donda la ye, woilu kɛra ii sere ri.
19 Iburahima bɔra ye ka a wa a muso Saran su don falan na Makipela, Mamere fan fɛ Kanaan jamana. Mamere wo tɔɔ le fanan ko Heburɔn.
20 Wo le kosɔn, sɛnɛ wo ni a falan bɛɛ kɛra Iburahima ta ri, ka a kɛ a la kaburu so ri. A ka wo san Hɛtika de ma.

24

Isiyaka ka Rebeka furu

1 Nba, Iburahima kɔrɔyara kosɛbɛ, Allabatala tun ka baraka don a la ko bɛɛ rɔ.
2 Lon do rɔ, a ka a dɛmɛnba kili, mɛn ye a la nanfulu kunnasiila ri, a ka a fɔ a yɛ ko: «I bolo la n woro kɔrɔ ka lahidi ta n yɛ ka i kali.
3 An siini Kanaanka le tɛma yan, kɔni n ye a fɛ i ye i kali Allabatala tɔɔ rɔ, mɛn ye sankolo ni duukolo tii ri, ko i tɛ Kanaanka denmuso si furu ka a di n dencɛ ma.
4 I ye i kali ko i ri wa n fa jamana rɔ, ka wa denmuso do furu n dencɛ Isiyaka yɛ n badenmailu wara.»
5 Dɛmɛnba wo ka a fɔ ko: «Ni denmuso ma sɔn ka na nde kɔfɛ yan don? N ye wa i dencɛ ri i fa jamana rɔ wa?»
6 Iburahima ka a fɔ ko: «Ɛɛn de! I kana wa n dencɛ ri ye fewu!
7 Allabatala Alla, mɛn ye sankolo tii ri, wo ka n nabɔ n fa so la, ka n nabɔ n sɔrɔn jamana rɔ. A kumara ka a kali n yɛ ko a ri jamana ɲin di n bɔnsɔn ma. Ale le jɛrɛ kɛtɔ a la mɛlɛka bilala i ɲɛ ka wa n fa jamana rɔ, sa i ri muso do sɔrɔn n dencɛ yɛ ye.
8 Ni muso ma sɔn ka na i kɔfɛ, wo kalili kunko ri bɔ i ma, kɔni i kana wa n dencɛ ri de!»
9 A dɛmɛnba ka a bolo la a tii Iburahima woro kɔrɔ ka a kali ko a ri wo bɛɛ kɛ.
10 Wo rɔ, Iburahima la dɛmɛnba ka ɲɔɔmɛ tan ta a tii la ɲɔɔmɛilu rɔ ka wa Nakɔri la so la, Aramu Naharayimu mara rɔ. A tii la fen ɲuma ba doilu wara a kun ma.
11 A se mɛn kɛni ye, a ka ɲɔɔmɛilu lala kɔlɔn da la so kɔkan. A donda wura da le fɛ, musoilu ye wala ji ta diya kɔlɔn da la waati mɛn dɔ.
12 A ka Alla tara ko: «Allabatala, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila diya n na bi. I ye ɲumaya kɛ n tii Iburahima yɛ.
13 N lɔni kɔlɔn da la yan, so kɔndɔ sunkurunilu ri na ji ta diya yan sisen.
14 N ba a fɔ sunkurun mɛn yɛ ko: ‹I la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ, n ye n min›, ni wo ka n sɔ, ka ban ka n na ɲɔɔmɛilu fanan namin, nba sunkurun wo ye kɛ i la baaraden Isiyaka muso ri, i jɛrɛ ka mɛn natɛɛ a ma. Ni wo bɛɛ kɛra, n di a lɔn ko i ra ɲumaya kɛ n tii yɛ ka a masɔrɔn i ra kɛ a Maari Alla ri.»
15 Sani a ye ban Alla matarala, Rebeka nara ka a tɛrɛn a la jitafen ye a kanbankun kan. Rebeka ye Betuwɛli denmuso le ri. Betuwɛli ye Milika dencɛ le ri. Milika ye Nakɔri la muso le ri, Iburahima kɔrɔcɛ kɔnin.
16 Sunkurun wo kenɲi kosɛbɛ. A ma cɛɛ lɔn fɔlɔ. A wara ji ta diya, ka a la jitafen nafa ka a kɔsɛ.
17 Iburahima dɛmɛnba ka i bori ka wa a labɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «N na, i jaandi, i ye n sɔ ji rɔ, n ye n min.»

18 Sunkurun ka a kaliya ka a la jitafen majii, ka cɛɛ wo jabi: «N fa, i min.» A ka a la jitafen mira a bolo la ka cɛɛ sɔ ji rɔ.
19 A banni ji minna, sunkurun ka a fɔ ko: «I lɔ, n di wa ji ta ka i la ɲɔɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ. A bɛɛ ye ii min ka wasa.»
20 A ka i kaliya ka a la jitafen najii ka ji kɛ kolofen na jiminfen kɔndɔ ka i bori ka wa ji ta ikɔ. A tora ji tala ka na haan ɲɔɔmɛilu bɛɛ banda ii minna.
21 A tɛrɛ ye baara wo kan tuma mɛn na, cɛɛ wo ka a lɔ ka a mafɛnɛ. A ma foyi fɔ. A ka sunkurun kɔrɔsi ka a lɔn ni Allabatala da a la sila diyala.

22 Ɲɔɔmɛ bɛɛ banda ji minna tuma mɛn na, cɛɛ ka nundɔlafen sanin do labɔ, mɛn sumannin di karamun loolu bɔ. A ka bololafen sanin fila fanan nabɔ, mɛn sumannin di karamun kɛmɛ a ni karamun tan ni loolu bɔ.
23 A ka sunkurun maɲininka ko: «Hakɛ to, yon denmuso ye ile ri? I fa ri sɔn ka nde ni n taamaɲɔɔnilu jiya a wara wa?»
24 Rebeka ka a jabi: «Nakɔri ni Milika dencɛ Betuwɛli, wo denmuso le nde ri.

25 Ai ri jiya diya sərən an wara. Bin ni
fira siyaman ye an bolo fanan ka a di i la
ɲəəmɛilu ma.»
26 Cɛɛ ka wo mɛn ka a tin birin ka Alla-
batala bato.
27 A ka a fɔ ko: «N di Allabatala tando,
n tii Iburahima Maari Alla, a ma ban a la
kaninteya ma. Allabatala le ka a lɔ n ɲərɔ ka
n na n di n tii Iburahima badenmailu ma
yan.»
28 Sunkurun ka a bori ka wa a bɛɛ ɲafɔ
məəilu yɛ a na wara.
29 Wo ka Rebeka kərəcɛ do tɛrɛn ye, mɛn
təə ko Laban. Wo ka wo bɛɛ mɛn tuma mɛn
na, a bəra ka a bori ka wa cɛɛ wo kɔ kələn
da la,
30 baa Laban tun ka nundəlafen ni bolo-
lafen yen a dəəmuso bolo la. Rebeka ka a
dantɛɛli mɛn kɛ, Laban tolo tɛrɛ ye wo bɛɛ
la. A sera kələn da la, ka cɛɛ ləni tɛrɛn a la
ɲəəmɛilu dafɛ.
31 Laban ka a fɔ a yɛ ko: «N fa, ile, Al-
labatala ka baraka don ile mɛn na kɔ rɔ,
nfenna i ləni kɔkan yan? An ye wa lu ma.
N da dinkira rabɛn i yɛ, ka dinkira fanan
dabɛn i la ɲəəmɛilu yɛ.»
32 Wo rɔ, cɛɛ wara Laban kɔfɛ lu ma. Ii
sisen ye, Laban ka ɲəəmɛilu la donin bɛɛ
lajii, ka bin ni fira di ii ma. A nara ji di cɛɛ
ni a taamaɲəənilu ma. Ii ka ii sen mako.
33 A ka dəənnin sii ii kərɔ. Kəni cɛɛ ka a fɔ
ko: «N tɛ dəənnin kɛla fələ, fo n ye dantɛɛli
kɛ fələ.» Laban ka a jabi: «Ale le wo ri. I ye
dantɛɛli fələ kɛ.»
34 Cɛɛ ka a fɔ ko: «N ye Iburahima
dɛmɛnba le ri.
35 Allabatala ka baraka don n tii la wo rɔ
kosɛbɛ ka a kɛ nanfulutii ri. A ra saa ni baa
ni nisiilu di a ma, a ni wodigbɛ ni sanin, a ni
jənilu ni jənmusoilu, a ni ɲəəmɛilu ni faliilu.
36 N tii Iburahima muso Saran ka dencɛ
sərən a yɛ a la musokərəbaya waati rɔ. N tii
ra a bolofen bɛɛ di a dencɛ wo le ma.
37 Nba, lon do rɔ, n tii ka a fɔ n yɛ ko n ye
n kali a yɛ ko a siini Kanaan bənsən wara
mɛn dɔ ɲin, ko n kana sən ka wo denmuso
si furu a dencɛ yɛ.
38 Ko n ye wa a fa jamana rɔ ka muso
ɲinin a dencɛ yɛ a badenmailu wara.
39 N ka a maɲininka ko ni denmuso ma a
sən ka na n kɔfɛ don?
40 A ka n jabi a ye taamala ka bɛn Alla-
batala mɛn kan ma, wo jɛrɛ ri a la mɛlɛka
bila n ɲɛ ka n na sila diya n na, kosa n di
muso furu a dencɛ yɛ a badenmailu wara a
fa jamana rɔ.
41 N tii ka a fɔ ko n ba se a fa la jamana
rɔ, ko ni a badenmailu ka i ban muso dila
n ma, ko n na kalili kunko ri bɔ n ma wo rɔ.
Ko kalili kunko wo tɛ bɔ n ma ɲa gbɛrɛ si ma
fo wo ba kɛ.
42 «Nba, n se mɛn kɛni kələn da la bi, n
ka Alla matara ko: ‹Allabatala, n tii Ibu-
rahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila
diya n na.
43 N ləni kələn da la yan. Sunkurun mɛn
ba na ji ta diya yan, ni n ka a fɔ wo yɛ ko:
«Na, i ye i la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ,»
44 ni a ka n jabi: «Do min, n ye wa do
fanan ta ka na a di i la ɲəəmɛilu ma,» nba
sunkurun wo ye kɛ n tii la dencɛ la muso ri,
Allabatala jɛrɛ ka mɛn natɛɛ a ma.›
45 Nba, sani n ye ban madiyali kɛla n
kɔndɔ, n ka Rebeka natəla yen. A la jitafen
ye a kanbankun kan. A wara jitafen wo
lafa. N ka a fɔ a yɛ ko: ‹N na, n sɔ ji rɔ.›
46 A ka a kaliya ka jitafen majii a kan-
bankun na ka a fɔ ko: ‹I min. N di i la
ɲəəmɛilu fanan sɔ ji rɔ.› Wo rɔ, n ka n min.
N banni n minna, a ka n na ɲəəmɛilu fanan
sɔ ji rɔ.
47 N ka a maɲininka ko: ‹Yon denmuso
ye ile ri?› A ka a fɔ ko: ‹Nakɔri ni Milika
dencɛ Betuwɛli denmuso le nde ri.› N ka
nundəlafen don a nun dɔ, ka a bololafen
bila a bolo la.
48 N ka n tin birin ka Allabatala bato, n
tii Iburahima Maari Alla kənin. N ka wo
tando ka a masərən a ka a lɔ n ɲərɔ ka na
n di n tii Iburahima badenmailu wara, ka
ii denmuso sərən n tii dencɛ yɛ.
49 Nba, ni ii ye a fɛ ka kaninteya yirika n
tii la, ai ye wo fɔ n yɛ. Ni ai fanan ti se wo
kɛla, ai ye wo fɔ n yɛ, kosa n ka kan ka mɛn
kɛ, n ye wo kɛ.»
50 Laban ni Betuwɛli ka a jabili kɛ ko: «Ko
ɲin bəni Allabatala jɛrɛ le rɔ. An ti se wo
masəsəla.
51 Rebeka le ɲin di. A ta, i ye wa a ri. A ye
kɛ i tii dencɛ la muso ri, ikɔ Allabatala a ra
a latɛɛ ɲa mɛn ma.»
52 Iburahima dɛmɛnba ka jabili wo mɛn
tuma mɛn na, a ka a ɲakərɔ bɛn duu ma ka
Allabatala bato.

53 A ka wodigbɛ masidilifen ni sanin masidilifen labɔ ka woilu di Rebeka ma, a ni faanin. A ka fen ɲuma bailu di a kɔrɔcɛ ni a na fanan ma.
54 Wo rɔ, kuma wo banni, cɛɛ ni a taamaɲɔɔnilu ka dɔɔnnin kɛ, ka ii min, ka su si. Ii kununni sɔɔma da la, cɛɛ ka a fɔ Rebeka la mɔɔilu yɛ ko: «Ai ye sila di n ma sa n di n kɔsɛ n tii wara.»
55 Rebeka kɔrɔcɛ ni a na ka jabili kɛ ko: «A to sunkurun ye tele tan ɲɔɔn kɛ an fɛ yan fɔlɔ. Wo ba tamin, a ri wa.»
56 Cɛɛ ka a fɔ ko: «Ai jaandi, ai kana n nanɔɔ butun, baa Allabatala a ra n na sila diya n na. Ai ye a to n ye kɔsɛ n tii wara jona.»
57 Ii ka a jabi: «Nba, an ye sunkurun kili ka a maɲininka.»
58 Ii ka Rebeka kili ka a maɲininka ko: «I ri taa cɛɛ ɲin kɔfɛ sisen wa?» A ka a fɔ ko: «N di wa.»
59 Wo rɔ, ii ka ii badenma muso Rebeka bila ka wa Iburahima dɛmɛnba ni a taamaɲɔɔnilu kɔfɛ. Jɔnmuso mɛn ka a mamira, wo wara Rebeka malɔ.
60 Ii watɔla, Rebeka wara mɔɔilu duwara a yɛ. Ii ka a fɔ ko: «An badenma muso, Alla ye i bɔnsɔn siyaya ka a kɛ mɔɔ waa siyaman siyaman di, Alla ma wo kɛra. Alla ye ii se ii juuilu la, Alla ma wo kɛra.»
61 Rebeka ni a la jɔnmusoilu ka ii rabɛn ka yɛlɛ ɲɔɔmɛilu kan, ka ii bila Iburahima dɛmɛnba kɔfɛ. A wara Rebeka ri wo ɲa le ma.
62 Wo ka a tɛrɛn, Isiyaka ra bɔ Bɛri Lasayi Rɔyi fan fɛ, Nɛkɛbi mara rɔ.
63 Lon do rɔ, Isiyaka wara a mataamala diya wula kɔndɔ wura da fɛ. A ka a ɲa lɔ ka ɲɔɔmɛilu natɔla yen.
64 Rebeka ka a ɲa lɔ ka Isiyaka yen tuma mɛn na, a jiira ka bɔ a la ɲɔɔmɛ kan.
65 A ka Iburahima dɛmɛnba maɲininka ko: «Mɛn bɔtɔ wula rɔ ka na an kunbɛn ɲin, yon de wo ri?» Cɛɛ ka a fɔ ko: «N tii le wo ri.» Wo rɔ, Rebeka ka a la kunnabirin kɛ a kun na.
66 Nba, cɛɛ tun ka fen fen kɛ a la taama rɔ, a ka wo bɛɛ ɲafɔ Isiyaka yɛ.
67 Isiyaka wara Rebeka ri a na Saran na faaninbon na, ka a furu ka a kɛ a muso ri. Isiyaka ka Rebeka kanin kosɛbɛ, a diyara a yɛ. Wo rɔ, Isiyaka jususumara a na la saya ko rɔ.

25

Iburahima la saya

1 Nba, Iburahima ka muso gbɛrɛ furu, mɛn tɔɔ ko Ketura.
2 Wo ka dencɛilu sɔrɔn Iburahima yɛ: Simiran, Jokisan, Medan, Madiyan, Sisibaki a ni Suwahi.
3 Iburahima dencɛ Jokisan fanan ka dencɛ fila sɔrɔn: Seba ni Dedan. Dedan dencɛilu kɛra Asirikailu ni Letusikailu ni Lemikailu le ri.
4 Iburahima dencɛ Madiyan dencɛilu le ten: Efa, Efɛri, Hanɔki, Abida a ni Elida. Wo bɛɛ ye Ketura bɔnsɔn de ri.
5 Iburahima ka a cɛ bɛɛ di Isiyaka le ma,
6 kɔni a ka a jɔn muso tɔilu dencɛilu fanan sɔ fen doilu rɔ. Sani a ye sa, Iburahima ka woilu lawa telebɔ jamana rɔ, ka ii mabɔ a dencɛ Isiyaka la.
7 Iburahima si san bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ ni san biwɔrɔnwula ni san loolu le ri.
8 A ka a la kɔrɔya diya bɔ kosɛbɛ ka sa ka la a benbailu kan.
9 A dencɛ fila, mɛnilu ye Isiyaka ni Isumayila ri, woilu ka a su don Makipela falan na, Mamere fan fɛ. Dinkira wo tɛrɛ ye Hɛtika Sohari dencɛ Efurɔn bolo kɔrɔman na,
10 kɔni Iburahima ka wo le san a ma. A ni a muso Saran su donda ye.
11 Iburahima sani kɔ rɔ, Alla ka baraka don a dencɛ Isiyaka la kɔ rɔ. Isiyaka siini tɛrɛ Bɛri Lasayi Rɔyi le la.

Isumayila bɔnsɔn

12 Nba, Iburahima dencɛ Isumayila bɔnsɔn de ɲin di, Saran na jɔnmuso Misiranka Hajara a ka mɛn sɔrɔn Iburahima yɛ.
13 Isumayila dencɛilu tɔɔ le ɲin di, ka bɛn ii sɔrɔn waati ma. A dencɛ fɔlɔ tɔɔ ko Nebayɔti, ka Kedari tuun wo la, ka Adibɛli tuun wo la, ka Mibisamu tuun wo la,
14 ka Misima tuun wo la, ka Duma tuun wo la, ka Masa tuun wo la,
15 ka Hadadi tuun wo la, ka Tema tuun wo la, ka Jeturi tuun wo la, ka Nafisi tuun wo la, ka Kedima tuun wo la.
16 Isumayila dencɛilu le wo ri, mɛnilu kɛra faama tan ni fila le ri, ka ii sii kabila tan ni fila kun na, bɛɛ ni ii la so.

17 Isumayila ka san kɛmɛ ni san bisawa
ni san wərənwula le sərən, ka sa ka la a
benbailu kan.
18 A bənsən siini tɛrɛ Asuri so sila la,
Misiran telebə fan fɛ, Habila ni Suri soilu
tɛma. Ii ni ii badenma tɛrɛ ma i sii i ɲəən
fɛ.
19 Nba, Iburahima dencɛ Isiyaka bənsən
de ɲin di. Iburahima ka Isiyaka sərən.
20 Isiyaka sərən ka san binaanin bə tuma
mɛn na, a ka Rebeka furu. Rebeka fa le tɛrɛ
Betuwɛli ri. Betuwɛli ye Aramu bənsən do
le ri ka bə Padani Aramu. Rebeka kərəcɛ le
tɛrɛ Aramu bənsən Laban di.
21 Isiyaka ka Allabatala matara a muso
yɛ ka a masərən a tɛrɛ densərənbali le ri.
Allabatala ka a la tarali kan mira, Rebeka
ka filani kənə ta.
22 Ka a tɛrɛn ii ma sərən fələ, denilu bilara
i ɲəən na ii na kənə rə. Rebeka ka a fə
ko: «Nfenna ɲin ye kɛla n na?» A wara
Allabatala maɲininka ko wo ma.
23 Allabatala ka a jabi:
«Jamana fila le ye i kənə.
Jamana fila ri bə i kənə rə.
Kelen fanka ri bonya kelen ta ri.
Kərəmaməə ri kɛ dəəmaməə la baaraden de
ri.»
24 Nba, Rebeka moyi lon seni, a moyira
filani le la.
25 Mɛn fələma sərənda, wo wulenni de
tɛrɛ, si le tɛrɛ ye a fari ma. Wo rə ii ka wo
təə la ko Esawu.
26 Wo kə rə, a dəəcɛ nara, a kərəcɛ sen tin-
tiri mirani a bolo. Ii ka wo təə la ko Yakuba.
Rebeka ka ii sərən ka a tɛrɛn Isiyaka sərən
da san biwəərə bə.
27 Denilu bonyara ka kɛ kanberen di.
Esawu kɛra donso fadiman di, waa rə
taama diyara a yɛ. Kəni, Yakuba kɛra məə
masumanin di, a tun tɛ a mabəla faaninbon
na kosɛbɛ.
28 Esawu duman tɛrɛ Isiyaka yɛ, ka a
masərən a tɛrɛ ye sobo sərənna Esawu le
sababu le rə. Yakuba duman tɛrɛ Rebeka
yɛ.
29 Lon do rə, Yakuba tɛrɛ ye səsə tibila.
Esawu kənkəto ba nara ka bə wula kəndə.
30 A ka a fə Yakuba yɛ ko: «Kənkə ba le n
na ɲin. I jaandi, i ye n sə i la səsə wulen də.
N ye a dəən.» Nba, kuma wo kɛra sababu ri,
məəilu ka a fə Esawu ma ko Edəmu*.
31 Yakuba ka a jabi: «Ni i ka i la
kərəmaməəya di n ma fələ, n di i sə.»
32 Esawu ka a fə ko: «Kənkə kɛtə n faala.
Kərəmaməəya ye nfen ɲala n ma?»
33 Yakuba ka a jabi: «I kali Alla la fələ.»
Esawu ka a kali a yɛ, ka a la kərəmaməəya
falen Yakuba ma wo ɲa le ma.
34 Wo rə Yakuba ka a sə səsə ni buru rə.
Esawu ka a dəən ka ji min ka a wuli ka wa.
Nba, a kɛra ten de. Esawu ma a la
kərəmaməəya jate foyi ri.

26

Isiyaka wara Filisitiilu la jamana rə

1 Nba, wo bɛɛ taminni kə rə, kənkə donda
jamana kəndə. Kəni kənkə mɛn donda Ibu-
rahima la waati rə, wo ni ɲin tɛ kelen di.
Isiyaka wara Filisitiilu la mansa Abimelɛki
wara, Kerari so la.
2 Allabatala bəra gbɛ rə Isiyaka yɛ, ka a fə
a yɛ ko: «I kana wa Misiran! N kɛtə jamana
mɛn yirakala i la, i ye wa i sii ye.
3 I ye mɛn jamana wo rə fələ. N di to i fɛ,
ka baraka don i la ko rə, ka yərə ɲin bɛɛ di i
ni i bənsən ma. Wo rə n di n na lahidi mafa,
n ka mɛn ta i fa Iburahima yɛ.
4 Ko lolo ka siya ɲa mɛn ma, n di i bənsən
siyaya wo ɲa ma, ka duu ɲin bɛɛ di ii ma.
Siyailu bɛɛ ri baraka sərən n bolo i bənsən
na sababu rə.
5 N di baraka don i la ko rə, ka a masərən
Iburahima ka n kan mira ka a kɛ. N ka mɛn
fə a yɛ, a ka wo bɛɛ kɛ. A ka n na jamarili ni
n na sariya bɛɛ latelen.»
6 Wo rə, Isiyaka ka a sii Kerari ye.
7 Ye cɛɛilu tun ba Isiyaka maɲininka a
muso la ko ma, a ri a fə ko a dəəmuso le.
A silanni tɛrɛ a fəla ii yɛ ko a muso le, sa ii
kana a faa ka Rebeka ta, baa Rebeka kenɲi
ba le tɛrɛ.
8 Nba, Isiyaka mɛnda Kerari. Lon do rə,
Filisiti la mansa Abimelɛki ka a ɲa labə a la
bon na ka Isiyaka ni a muso Rebeka yen. Ii
ye tolon kɛla i ɲəən fɛ.
9 Abimelɛki ka Isiyaka kili ka a fə a yɛ ko:
«I muso le ɲin di jə! Nfenna i ka a fə an yɛ
ko i dəəmuso le?» Isiyaka ka a jabi: «N ka a
fə ka a masərən a tɛrɛ n kəndə ko ai ri n faa
ka a ta.»
10 Abimelɛki ka a fə ko: «I ka nfen ko kɛ
an na ɲin de ten? Ni n na jamana məə do

* **25:30** Edəmu kərə ye le ko wulɛman

tun ka a la i muso fɛ wo rɔ don? Ni wo tun kɛra, i tun di an lɔ ko haramunnin kɛla ri!»
11 Abimelɛki ka a jasere mala a la mɔɔ bɛɛ yɛ ko: «Mɔɔ mɛn ba a maa Isiyaka la, wala a muso la, n di wo tii faa.»
12 Nba, wo san kelen Isiyaka ka suman sɛnɛ jamana wo rɔ. A la suman sɔnda kosɛbɛ, a ka suman si mɛn foyi, a ka wo ɲɔɔn kɛmɛ sɔrɔn, baa Allabatala ka baraka don a la suman dɔ.
13 Isiyaka bolofen siyayara, fɔɔ ka a kɛ nanfulutii ba ri.
14 Saa ni ba ni nisi ni jɔnilu tɛrɛ a bolo. Wo rɔ, a la ko ɲangboya ka Filisitiilu sɔrɔn.
15 Wo bolo ma, ii ka bɔɔ kɛ a la kɔlɔn bɛɛ kɔndɔ fo ka ii ja. A fa Iburahima la jɔnilu le tun ka kɔlɔn woilu sen a la tele rɔ.
16 Abimelɛki ka Isiyaka kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ye bɔ an wara yan. I fanka ka bon an ta ri.»

Filisitiilu ka Isiyaka kɛlɛ a la kɔlɔnilu fɛ

17 Wo rɔ, Isiyaka bɔra ye ka wa a la faaninbon lɔ Kerari dinban dɔ, ka a sii dinkira wo rɔ.
18 A fa Iburahima tun ka kɔlɔn mɛnilu sen dinkira wo rɔ a tele rɔ, Filisitiilu nara ka woilu bɛɛ lafa a la saya kɔ rɔ. Isiyaka ka kɔlɔn wo bɛɛ rabɔ ko kura. A fa tun ka tɔɔ mɛn la kɔlɔnilu la, Isiyaka ka tɔɔ kelen kelenna kɔlɔnilu la ii la.
19 Lon do rɔ, Isiyaka la jɔnilu ka kɔlɔn do sen dinban dɔ ka se ji ma.
20 Kerari kolofen kɔnɔmadenilu nara ka Isiyaka la kolofen kɔnɔmadenilu kɛlɛ, ka a fɔ ko: «Kɔlɔn ɲin ye an ta le ri.» Isiyaka ka kɔlɔn wo tɔɔ la ko Esɛki, ka a masɔrɔn ii kɛlɛra a fɛ.
21 Isiyaka la jɔnilu ka a kɔlɔn dogbɛrɛ sen. Kɔni Kerarikailu nara ka ii kɛlɛ wo fanan fɛ. Isiyaka ka wo tɔɔ la ko Sitina.
22 A ka yɔrɔ wo bila ka wa yɔrɔ gbɛrɛ, ka kɔlɔn gbɛrɛ sen ye ikɔ. Mɔɔ si ma ii kɛlɛla wo fɛ. Wo rɔ, Isiyaka ka wo tɔɔ la ko Rehoboti. A ka a fɔ ko: «Sisen Allabatala da dinkira di an ma. An di sabati jamana ɲin kɔndɔ.»
23 Isiyaka bɔra ye ka wa Bɛri-Seba.
24 Su wo rɔ, Allabatala bɔra gbɛ rɔ a yɛ, ka a fɔ a yɛ ko: «Nde ye i fa Iburahima Maari Alla le ri. I kana silan, baa n ye i fɛ. N di ɲumaya kɛ i yɛ ka i bɔnsɔn siyaya n na baaraden Iburahima la ko kosɔn.»
25 Isiyaka ka Alla saraka janin diya lɔ ye Allabatala bato kanma. A ka a la faaninbon lɔ dinkira wo rɔ. A la jɔnilu ka kɔlɔn gbɛrɛ sen.

Abimelɛki ni Isiyaka ka lahidi sidi

26 Lon do rɔ, mansa Abimelɛki ni a lalila Ahusati ni a la kɛlɛden kuntii Pikɔli bɔra Kerari ka na Isiyaka wara.
27 Isiyaka ka ii maɲininka ko: «Waati taminni, ai ka n tɔrɔ ka n gbɛn ka n nabɔ ai la jamana rɔ. Nfenna ai nani n wara yan sisen?»
28 Ii ka a jabi: «An da a yen ko Allabatala ye i fɛ. An ye teriya sidi an ɲɔɔn tɛma, ka bɛn kan kelen ma.
29 Ikomin an ma kojuu kɛ i la, i fanan tɛ kojuu kɛ an na. An ka koɲuma le kɛ i yɛ. I bɔra an tɔrɔfɛ hɛrɛ le rɔ. An da a yen sisen ko Allabatala ra baraka don i la ko rɔ.»
30 Isiyaka ka tibili ba kɛ ii yɛ. Ii ka dɔɔnnin kɛ ka ii min.
31 Wo duusa gbɛ jona, ii ka ii kali i ɲɔɔn yɛ ko ii tɛ kojuu kɛ i ɲɔɔn na. Wo banni, Isiyaka ka sila di ii ma. Ii bɔra hɛrɛ le rɔ ka wa.
32 Nba, wo lon kelen, Isiyaka la jɔnilu bɔra kɔlɔn sen diya ka na a fɔ a yɛ ko: «An da kɔlɔn sen ka se ji ma.»
33 Isiyaka ka kɔlɔn wo tɔɔ la ko Seba. Wo le ka a kɛ, so wo tɔɔ lara ko Bɛri-Seba haan bi.

Esawu musoilu

34 Nba, Esawu sɔrɔn ka san binaanin bɔ tuma mɛn na, a ka Hɛtika sunkurun fila furu. Kelen tɔɔ ko Yuditi. Wo fa tɛrɛ Bɛɛri le ri. A tɔ kelen tɔɔ ko Basimati. Wo fa tɛrɛ Elɔn de ri.
35 Muso woilu la ko ka Isiyaka ni Rebeka jusu tɔrɔ kosɛbɛ.

27

Isiyaka Duwara Yakuba yɛ

1 Nba, Isiyaka kɔrɔra kosɛbɛ. A ɲa tɛrɛ tɛ fen na sa la wula rɔ. Lon do rɔ, a ka a dencɛ fɔlɔ Esawu kili ko: «N dencɛ.» Esawu ka a jabi: «Naamun.»
2 Isiyaka ka a fɔ ko: «A ragbɛ, n da kɔrɔ. N ma n sa waati lɔn.
3 I ye i la donsoya muran ta, i la biɲɛkala ni i la biɲɛ, ka wa sobo ɲinin wula kɔndɔ. I ye na sobo di n ma.

4 Suman mɛn duman n yɛ, i ye wo tibi ka
a sii n kɔrɔ. N di wo dɔɔn ka duwa i yɛ sani
n ye sa waati mɛn dɔ.»
5 Jaa, Isiyaka ka mɛn fɔ a dencɛ Esawu yɛ,
Rebeka tolo tɛrɛ ye wo bɛɛ la. Esawu bɔra
ka wa sobo ɲinin diya wula kɔndɔ tuma
mɛn na,
6 Rebeka ka a fɔ a dencɛ Yakuba yɛ ko:
«N da i fa kumakan mɛn. A ra a fɔ i kɔrɔcɛ
Esawu yɛ ko:
7 ‹i ye na sobo ri. Ko suman mɛn duman
n yɛ, ko i ye wo tibi ka a sii n kɔrɔ. Ko n di
wo dɔɔn ka duwa i yɛ Allabatala ɲana sani
n ye sa waati mɛn dɔ›.»
8 Rebeka ka a fɔ ko: «Nba, n dencɛ, i tolo
malɔ. N ye mɛn fɔla i yɛ, i ye wo kɛ.
9 Wa badenni ɲuma fila mira baa kuru rɔ
ka na ii ri. Suman mɛn duman i fa yɛ, n di
wo tibi.
10 N ba ban wo tibila, i ri wa a di i fa ma.
A ri wo dɔɔn ka duwa i yɛ sani a ye sa waati
mɛn dɔ.»
11 Yakuba ka a na jabi: «Kɔni i ka a lɔn ko
n kɔrɔcɛ Esawu fari fan bɛɛ ye si le ri. Si don
tɛ nde ma.
12 Ni n fa ka a maa n na don? Ni wo kɛra,
a ri n jate janfate ri. N tɛ duwa si sɔrɔn, fo
danka.»
13 A na ka a fɔ ko: «N dencɛ, Alla ye a kɛ
danka wo kana i mira fo nde. N ka mɛn fɔ,
i ye wo kɛ dɔrɔn. Wa bailu mira ka na ii ri.»
14 Yakuba wara baa fila mira ka na ii di a
na ma. A na ka a fa diyanan tibili kɛ.
15 Esawu la faanin ɲuma tɛrɛ ye a na bolo
bon na. Rebeka ka faanin wo ta ka wo don
a dencɛ dɔɔmanni Yakuba bolo. A ka a bila
a ma.
16 Rebeka ka badenni gbolo ta ka Yakuba
bolokailu masidi. A ka a kan fanan masidi,
si tun tɛ a fan mɛnilu ma.
17 A ka suman tibini wo don Yakuba bolo,
ka buru la a kan, a tun ka mɛn gbasi.
18 Yakuba wara wo ri a fa wara, ka a fa
kili ko: «N fa.» Isiyaka ka a fɔ ko: «Naamun.
N dencɛ ɲuman de kan?»
19 Yakuba ka a fa jabi: «I dencɛ fɔlɔ Esawu
le kan. I ka mɛn fɔ n yɛ, n da wo kɛ. I wuli
ka i sii ka n na sobo dɔɔn, sa i ri duwa n yɛ.»
20 Isiyaka ka a fɔ a dencɛ yɛ ko: «Ɛɛ, n
dencɛ! I ra kaliya. I ka sobo sɔrɔn jona di?»
Yakuba ka a fɔ ko: «Allabatala, i Maari Alla,
wo le ka n harijee fulɛn.»
21 Isiyaka ka a fɔ ko: «N dencɛ, i madon
n na yan. N ye n bolo maa i la ka a lɔn ni
Esawu le ile ri.»
22 Yakuba ka a madon a fa la. A fa ka a
maa a la ka a fɔ ko: «I kan bɔni Yakuba kan
na, kɔni i boloilu ye Esawu boloilu le ri.»
23 Isiyaka filira Yakuba ma, ka a masɔrɔn
si tɛrɛ ye a boloilu ma ikomin Esawu
boloilu tɛrɛ ye ɲa mɛn ma, wo bolo ma a
duwara a yɛ.
24 Isiyaka ka Yakuba maɲininka ko:
«Tuɲa le wa, ko n dencɛ Esawu le ile ri?»
Yakuba ka a jabi «Nde le.»
25 Isiyaka ka a fɔ ko: «Suman di n ma. N
di i la sobo dɔɔn ka duwa i yɛ.» Yakuba ka
suman sii a kɔrɔ. A ka dɔɔnnin kɛ. Yakuba
nara rɛsɛnji fanan di. A ka wo min.
26 Isiyaka banda dɔɔnninna ka a fɔ a yɛ
ko: «N den, i madon n na ka n sunbu.»
27 Yakuba ka a madon a la ka a sunbu.
Isiyaka ka a la faanin suma mɛn tuma mɛn
na, a ka a duwa a yɛ ko: «N dencɛ suma
ye ikomin sɛnɛ suma duman ɲa mɛn ma,
Allabatala ka baraka don sɛnɛ mɛn dɔ.
28 N dencɛ, Alla ma i la sɛnɛkɛ duu ɲumaya
ka sanci ɲuma lana a kan,
Alla ma wo kɛra.
Ka i la suman ni i la rɛsɛnji siyaya kosɛbɛ,
Alla ma wo kɛra.
29 Ka mɔɔilu bila i la fanka kɔrɔ,
Alla ma wo kɛra.
Ka siyailu lana ka ii majii i kɔrɔ,
Alla ma wo kɛra.
Ka i lasii i badenmailu kun na,
Alla ma wo kɛra.
Ka i na la den bɛɛ lana ka ii majii i kɔrɔ,
Alla ma wo kɛra.
Mɔɔ mɛn ba i danka,
Alla ma tɔrɔya lara wo kan.
Mɔɔ mɛn ba duwa i yɛ,
Alla ma ɲumaya kɛra wo yɛ.»

Esawu ka a fɔ ko Isiyaka ye duwa a fanan yɛ

30 Nba, Isiyaka banni duwala Yakuba yɛ,
Yakuba bɔra a fa tɔrɔfɛ. A ma mɛn bakɛ wo
kɔ rɔ, a kɔrɔcɛ Esawu nara ka bɔ donsoya
diya wula kɔndɔ.
31 A ka suman duman tibi, ka wa a di a fa
ma. A ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i ye i wuli. I
ye i dencɛ la sobo dɔɔn, ka duwa n yɛ.»
32 A fa ka a fɔ ko: «Yon de kan?» A ka a
jabi: «Nde le kan, i dencɛ fɔlɔ Esawu.»

33 Isiyaka yɛrɛyɛrɛra kojuuya. A ka a fɔ
ko: «Yon wara sobo faa ka wo tibi ka na a sii
n kɔrɔ? N ka wo dɔɔn ka duwa a tii yɛ sani i
ye na. N da duwa a yɛ, n ti se wo yɛlɛmanna
butun.»
34 Nba, Esawu ka a fa la kuma wo mɛn
tuma mɛn na, a jusu kasira. A kulera
kojuuya ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i ye duwa
n fanan yɛ!»
35 Isiyaka ka a jabi: «I dɔɔcɛ le nara janfa
rɔ ka i la duwawu sɔrɔn.»
36 Esawu ka a fɔ ko: «Mɛn ka a tɔɔ la ko
Yakuba*, jo ye wo fɛ, baa a ra janfa don n
ma siɲa fila. A tɔɔ bɛnni a ma fewu! A ka
n na kɔrɔmamɔɔya mira n na ka wo kɛ a ta
ri. A ra n na duwawu fanan ta. N fa, i ma
duwa si bila n yɛ wa?»
37 Isiyaka ka a jabi: «A ragbɛ! N da a
lasii i kun na, ka a badenma tɔ bɛɛ kɛ a
la baaraden di. N da suman ni rɛsɛnji
siyaman baraka don a la ko rɔ. N dencɛ, n
ye nfen kɛ i yɛ?»
38 Esawu ka a fa madiya ikɔ tuun ko: «N
fa, duwa kelen pe wo le tɛrɛn i bolo wa? I ye
duwa n fanan yɛ.» Esawu kulera ka wɔyɔ
ka kasi kosɛbɛ.
39 A fa ka a fɔ a yɛ ko: «Duu ɲuma ye yɔrɔ
mɛn dɔ, sanci ɲuma ye na la a kan, i ri janya
wo la.
40 I ri i balo sɔrɔn i la fanmuru le la. I ri kɛ
i dɔɔcɛ la baaraden de ri, kɔni i wa murunti
tuma mɛn na, i ri i jɛrɛ bɔ a la fanka kɔrɔ.»

Yakuba ka i bori ka wa a barincɛ wara

41 Nba, Isiyaka ka duwawu mɛn kɛ
Yakuba yɛ, wo kɛra sababu ri, Yakuba gbo-
yara Esawu yɛ. Esawu ka a miri ko: «N fa la
sa waati a ra sudunya. Ni a sara, an ba ban
a su don na, n di n dɔɔcɛ Yakuba faa.»
42 Esawu miri tɛrɛ ye mɛn di, wo fɔra
Rebeka yɛ. Wo rɔ, a ka a dencɛ Yakuba kili
ka a fɔ a yɛ ko: «I tolo malɔ. A lɔɔ ye i kɔrɔcɛ
Esawu la ka i faa ka a la mɔnɛ bɔ i rɔ.
43 N den, i ye n kan mira ka a kɛ. I bori
sisen ka wa n kɔrɔcɛ Laban wara Haran.
44 I ye mɛn a wara ye dɔɔni, fɔɔ i kɔrɔcɛ
jusu ye ban sumala.
45 I kɔrɔcɛ la diminya ba mala, i ka mɛn kɛ
a la, a ri ɲina wo kɔ rɔ. Wo ba kɛ, n di kela
di i ma ko i ye na. Ni wo tɛ n kana bɔnɔ ai
fila bɛɛ la ko rɔ lon kelen dɔ.»
46 Nba Rebeka ka a fɔ Isiyaka yɛ ko: «N
kɔrɔ, Esawu ka Hɛtika sunkurun mɛnilu
furu ɲin, woilu ra n sɛɛ kojuuya, fɔɔ ka
dunuɲa lɔɔ bɔ n na. Ni Yakuba fanan ka
Hɛtika sunkurun do ta, mɛn ye woilu ɲɔɔn
di, wo ri n tɔrɔ wo ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma. Saya ka
fisa wo ri paaɔn!»

28

1 Wo rɔ, Isiyaka ka Yakuba kili ka duwa a
yɛ, ka a fɔ a yɛ ko: «I kana muso ta Kanaan
jamana denmusoilu rɔ de!
2 Wa i benba Betuwɛli wara Padami
Aramu, ka i barincɛ Laban denmuso do
furu.
3 Alla Sebɛɛtii ye baraka don i la ko rɔ
ka i jiri ka i bɔnsɔn siyaya. Alla ye jama
siyaman bɔ i rɔ.
4 Alla ka baraka mɛn kɛ i benba Ibu-
rahima la ko rɔ, a ye baraka wo ɲɔɔn kɛ i ni
i bɔnsɔn na ko rɔ, kosa jamana ɲin di kɛ i ta
ri, i yɔrɔ mɛn dɔ ɲin di i ye londan de ri haan
bi, baa Alla ka jamana ɲin di Iburahima le
ma.»
5 Isiyaka ka Yakuba lawa Padani Aramu,
ko a ye wa Laban wara, mɛn ye Aramu
bɔnsɔn Betuwɛli dencɛ ri. Laban de Yakuba
ni Esawu na Rebeka kɔrɔcɛ ri.

Esawu ka muso gbɛrɛ furu

6 Nba, Esawu ka a yen ko Isiyaka ra duwa
Yakuba yɛ ka a lawa Padani Aramu, ko a
ye muso do ta ye. A ka a yen fanan ko a
fa ra duwa Yakuba yɛ tuma mɛn na, a ka a
fɔ a yɛ ko a kana muso ta Kanaan jamana
denmusoilu rɔ de!
7 Esawu ka a yen fanan ko Yakuba ka a fa
ni a na kan mira ka wa Padani Aramu.
8 Esawu ka a lɔn wo le rɔ ko Kanaan
jamana sunkurun ma di a fa Isiyaka yɛ.
9 Wo rɔ, a wara Isumayila wara, mɛn ye
Iburahima dencɛ ri. A ka wo denmuso do
furu ka a la a musoilu kan. Sunkurun wo
tɔɔ le ko Mahalati. A kɔrɔcɛ tɔɔ ko Nebayɔti.

Yakuba sibora

10 Nba, Yakuba bɔra Bɛri-Seba ka wa Ha-
ran.
11 A ye sila kan tuma mɛn na, a sera
dinkira do rɔ ka si ye, baa su tun da ko a
ma. A ka a la, ka kabakurun do ta ka a don
a kun kɔrɔ a sunɔɔra.

* **27:36** Yakuba kɔrɔ ye le ko sen tintiri a fɔ ɲa gbɛrɛ yɛ ko janfate

12 Ka a tɔ sunɔɔ rɔ a ka sankale do yen
sibo rɔ. Wo lɔni duu ma, a kun seni fɔɔ
bandakolo ma. Alla la mɛlɛkailu ye jii ni
yɛlɛla sankale wo ma.
13 Allabatala jɛrɛ ka a fɔ ko: «Nde le Alla-
batala ri, i benba Iburahima ni i fa Isiyaka
Maari Alla. I lani duu mɛn kan ɲin de, n di
wo di i ni i bɔnsɔn ma.
14 I bɔnsɔn di siyaya ikomin duukolo kiɲɛ,
ka jɛnsɛn ka wa telebɔ ni telebe rɔ, ka
wa tele kankan bolomaran ni tele kankan
bolokinin dɔ. I ni i bɔnsɔn di kɛ sababu ri,
siyailu bɛɛ di baraka sɔrɔn n bolo.
15 I tolo malɔ. N ye i fɛ tuma bɛɛ rɔ. I wa kɛ
wa la yɔrɔ yɔrɔ rɔ, n di i latanka kojuu ma.
N di i kɔsɛ ka i lana jamana ɲin dɔ ikɔ. N tɛ
bɔ i fɛ haan n da n lahidi mafa, mɛn n da ta
i yɛ.»
16 Yakuba kunura sunɔɔ rɔ tuma mɛn na,
a ka a fɔ ko: «Allabatala ye dinkira ɲin dɔ
yan. N tun ma a lɔn.»
17 Yakuba silanda. A ka a fɔ ko: «Dinkira
masilannin de ɲin di de! Dinkira ɲin tɛ foyi
di fo Alla la bon! Sankolo don dinkira ri
tɛrɛn yan.»
18 Yakuba wulira sɔɔma da la jona. A tun
ka kabakurun mɛn don a kun kɔrɔ, a ka wo
ta ka a lalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri ka tulu mun
a kan.
19 A ka dinkira wo tɔɔ la ko Bɛtɛli. A tɔɔ
fɔlɔ le tɛrɛ ko Lusi.
20 Yakuba ka dakan ta Alla yɛ ko: «Ni Alla
tora n fɛ ka n natanka n na taama ɲin dɔ, ka
suman ni fereyabɔ di n ma,
21 sa n di n kɔsɛ hɛrɛ rɔ ka na n fa so la, ni
i ka wo bɛɛ kɛ ten, Allabatala ri kɛ n Maari
Alla ri.
22 N da kabakurun mɛn nalɔ ka a kɛ
tɔɔmasere ri yan, wo ri kɛ Alla la bon di. I
wa fen fen di n ma, n di wo ja di i ma.»

29

Yakuba sera a barincɛ Laban wara

1 Yakuba ka sila mira ka wa telebɔ ja-
mana rɔ.
2 A seni yɔrɔ do rɔ, a ka kɔlɔn do yen wula
rɔ. Saa kuru sawa lani tɛrɛ kɔlɔn da la. Wo
ye laminna kɔlɔn wo le rɔ. Kɔlɔn wo da
tuunni kabakurun mɛn na, wo ka bon tɛrɛ
kosɛbɛ.
3 Kolofen kɔnɔmadenilu ii wa ii la saa
bɛɛ ladɛn tuma mɛn na, ii ri kabakurun
makurukuru ka a labɔ kɔlɔn da la, ka saa
ii lamin. Saa wa ban ii minna tuma mɛn
na, ii ri kabakurun makurukuru ka kɔlɔn
da latunun a la ikɔ.
4 Yakuba ka kolofen kɔnɔmadenilu
maɲininka ko: «N badenmailu, ai bɔni
mi?» Ii ka a jabi: «An bɔni Haran de.»
5 Yakuba ka a fɔ ko: «Ai ka Laban lɔn wa,
Nakɔri mamaren?» Ii ka a jabi: «An ka a
lɔn.»
6 Yakuba ka ii maɲininka ko: «Tana tɛ a la
ye?» Ii ka a fɔ ko: «Tana si tɛ a la ye. I ma
a denmuso Rasɛli yen? A natɔla a la saailu
ri.»
7 Yakuba ka a fɔ ko: «Ai ɲa lɔ. Tele ka
jan fɔlɔ, saailu ladɛn waati ma se fɔlɔ. Ai ye
saailu lamin ka wa ii ri bin dɔɔn diya.»
8 Kolofen kɔnɔmadenilu ka a jabi: «An ti
se wo kɛla, fɔɔ saa bɛɛ wa ban nala fɔlɔ. Ii
wa na, an di kabakurun makurukuru ka a
bɔ kɔlɔn da la ka saailu lamin.»
9 Yakuba ye kumala kolofen kɔnɔmadenilu
fɛ tuma mɛn na, Rasɛli nara a fa la saailu ri.
Ale le tɛrɛ ii kɔnɔmaden de.
10 Yakuba ka a barincɛ Laban denmuso
Rasɛli ni a la saailu yen tuma mɛn na,
a wara kabakurun makurukuru ka a bɔ
kɔlɔn da la, ka a barincɛ la saailu lamin.
11 Yakuba ka Rasɛli sunbu ka sɛwa kosɛbɛ
fɔɔ ka kasi.
12 A ka a fɔ Rasɛli yɛ ko: a ye a fa dɔɔmuso
Rebeka den de ri. Rasɛli borimantɔ wara
wo fɔ a fa yɛ.
13 Laban ka a dɔɔmuso dencɛ Yakuba la
ko mɛn tuma mɛn na, a ka a bori ka wa a
kɔfɛ. A seni a tɔrɔfɛ, a ka a bolo mininminin
a kan ma ka a sunbu, ka wa a ri lu ma.
Yakuba ka dantɛɛli kɛ Laban yɛ.
14 Laban ka kuma wo mɛn tuma mɛn na,
a ka a jabi: «An bɛɛ ye buruju kelen de ri jɔ!»
Yakuba ka karo kelen kɛ Laban tɔrɔfɛ.
15 Lon do rɔ, Laban ka a fɔ Yakuba yɛ ko:
«N badenma le i ri fewu, kɔni wo bɛɛ ni a ta,
i ma kan ka baara kɛ n yɛ ni n ma i sara. I
sara ka kan ka kɛ mɛn di, i ye wo fɔ n yɛ.»
16 Wo ka a tɛrɛn, denmuso fila ye Laban
bolo. Kɔrɔmamɔɔ tɔɔ ko Leya. A dɔɔmuso
tɔɔ ko Rasɛli.
17 Leya ɲakisɛ tɛrɛ ye kenɲi, kɔni Rasɛli
kenɲi ɲa bɛɛ ma.
18 Rasɛli diyara Yakuba yɛ kosɛbɛ. Wo rɔ,
a ka Laban jabi: «N di san wɔrɔnwula kɛ
baara la i yɛ yan, kosa i ri i denmuso filana
Rasɛli di n ma.»

19 Laban ka a fɔ ko: «N wa a di ile ma, wo
ka fisa a dini ri məɔ gbɛrɛ ma. To n tərɔfɛ
yan.»
20 Wo rɔ, Yakuba ka san wərɔnwula kɛ
baara la Rasɛli sərɔn kanma, kɔni Rasɛli
ladiyaɲɛ kosɔn san wərɔnwula wo kɛra a
ɲana ikomin tele dando
21 San wərɔnwula dafanin, Yakuba ka a
fɔ Laban yɛ ko: «N muso di n ma sisen.
Waati mɛn fɔni, wo ra dafa. N ye a fɛ an ye
dɛn.»
22 Nba, Laban ka a siiɲɔɔ bɛɛ kili ka tibili
ba kɛ,
23 kɔni su wo rɔ, a ka a denmuso Leya
ta ka wa a di Yakuba ma. Yakuba ni Leya
dɛnda.
24 Laban ka a la jɔnmuso do di Leya ma
ka a kɛ a la jɔn di. Jɔnmuso wo tɔɔ ko Silipa.
25 Duusagbɛni, Yakuba ka Leya le yen ye!
A wara a fɔ Laban yɛ ko: «I nɔ nfen de kɛla n
na ɲin ten? N ka baara kɛ i yɛ Rasɛli le sərɔn
ko rɔ. Nfenna i ra n janfa?»
26 Laban ka a jabi: «Ka dɔɔmaməɔ furu
kərɔmuso ɲɛ, wo tɛ kɛla an wara yan.
27 I sabari ka lɔɔkun ɲin dafa Leya la kɔɲɔ
bon na. Wo wa tamin, n di Rasɛli fanan di
i ma. Wo rɔ, i ri san wərɔnwula gbɛrɛ kɛ n
yɛ.»
28 Yakuba sɔnda wo ma. A ka lɔɔkun
wo dafa Leya fɛ. Wo taminni, Laban ka a
denmuso Rasɛli fanan di a ma.
29 Laban ka a la jɔnmuso Bilaha di Rasɛli
ma ka a kɛ a la jɔnmuso ri.
30 Yakuba ni Rasɛli dɛnda. Rasɛli diyara
a yɛ ka tamin Leya kan. Yakuba ka san
wərɔnwula kɛ baarala Laban yɛ ikɔ tuunni.
31 Allabatala ka a yen ko Leya ma duman
Yakuba yɛ kosɛbɛ, tuma mɛn na, a ka den
sərɔn nɔɔya Leya yɛ, kɔni Rasɛli tɛrɛ ye
densərɔnbali le ri.
32 Leya ka kɔnɔ ta ka dencɛ sərɔn. A ka
a fɔ ko: «Allabatala ra n na tərɔya yen. N di
diya n cɛɛ yɛ sisen.» Wo le rɔ, a ka den tɔɔ la
ko Rubɛn*.
33 A ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni ka dencɛ sərɔn.
A ka a fɔ ko: «Allabatala ra a mɛn ko n ma
duman n cɛɛ yɛ. Wo rɔ, a ra den ɲin fanan
di n ma.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko
Simeyɔn†.
34 Leya ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni ka dencɛ
sərɔn. A ka a fɔ ko: «Sisen kɔni, n cɛɛ ri i fasa
n ma, ka a masərɔn n da dencɛ sawa sərɔn
a yɛ.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Lebi‡.
35 A ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni ka dencɛ sərɔn.
A ka a fɔ ko: «Sisen, n di Allabatala tando.»
Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Yahuda§. Wo
kɔ, a ka den sərɔn madooya.

30

Yakuba den tɔilu

1 Nba, Rasɛli ka a yen tuma mɛn na ko
a ma den sərɔn Yakuba yɛ, a kərɔmuso la
keleya ka a mira. A ka a fɔ Yakuba yɛ ko:
«I ye den di n fanan ma. Ni wo tɛ n di faa.»
2 Yakuba jusu bɔra. A ka a fɔ a yɛ ko: «N
ye Alla le ɲɔɔn jala wo rɔ wa? Ale le ma i
lakanya den sərɔnna wa?»
3 Rasɛli ka a fɔ ko: «Nba, n na jɔnmuso
Bilaha ta, i ye si a fɛ, sa a ri den sərɔn n yɛ,
sa n fanan di kɛ denbatii ri.»
4 Wo rɔ, Rasɛli ka a la jɔnmuso Bilaha di
Yakuba ma, ka a kɛ a muso ri. Yakuba ni wo
sira.
5 Bilaha ka kɔnɔ ta Yakuba la, ka dencɛ
sərɔn a yɛ.
6 Rasɛli ka a fɔ ko: «Alla ra jo di n ma. N ka
mɛn fɔ, a ra wo mɛn ka n sɔ dencɛ la.» Wo
le rɔ, Rasɛli ka den wo tɔɔ la ko Daan*.
7 Rasɛli la jɔnmuso Bilaha ka kɔnɔ ta
Yakuba la ikɔ, ka a dencɛ filana sərɔn a yɛ.
8 Rasɛli ka a fɔ ko: «Nde ni n kərɔmuso
bilani tɛrɛ an ɲɔɔn na kojuuya. Sisen, n
kɔnin da se a la.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ
la Nafitali†.
9 Nba, Leya ka a yen tuma mɛn na ko a tɛ
kɔnɔ tala butun, a ka a la jɔnmuso Silipa ta
ka a di Yakuba ma ka a kɛ a muso ri.
10 Silipa ka kɔnɔ ta. A ka dencɛ sərɔn
Yakuba yɛ tuma mɛn na,
11 Leya ka a fɔ ko: «N da kunnadiya.» Wo
le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Kadi‡.
12 Silipa ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni. A ka a
dencɛ filana sərɔn Yakuba yɛ tuma mɛn na,
13 Leya ka a fɔ ko: «Ɛɛ, n da sɛwa kosɛbɛ.
Musoilu ri a fɔ n ma sisen ko məɔ ɲalenni le
n di.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Asɛri§.

---

* **29:32** Rubɛn kərɔ ye le ko «i ɲa lɔ, dencɛ le» † **29:33** Simeyɔn kərɔ ye le ko Alla ye n kan mɛnna ‡ **29:34** Lebi kərɔ ye le ko masidi § **29:35** Yahuda kərɔ ye le ko bato * **30:6** Daan kərɔ ye le ko n da jo sərɔn † **30:8** Nafitali kərɔ ye le ko n da sɛɛdon ‡ **30:11** Kadi kərɔ ye le ko kunnadiya § **30:13** Asɛri kərɔ ye le ko sɛwa

14 Suman ka waati, Rubɛn wara jiri lulu doilu tɛrɛn sɛnɛ rɔ. A ka lulu woilu bɔ ka na ii di a na ma. Rasɛli ka jiri lulu woilu yen Leya bolo tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «I jaandi, i ye n sɔ i dencɛ la ɲanman basi jiri lulu doilu rɔ.»
15 Kɔni Leya ka a jabi: «I ra n cɛɛ bɔ n bolo kɔni wo ma i wasa, ko di? I ri n dencɛ la ɲanman basi jiri lulu fanan bɔ n bolo wa?» Rasɛli ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. Ni i ka n sɔ i dencɛ la ɲanman basi jiri lulu rɔ, n na cɛɛ Yakuba ri si i fɛ su ɲin dɔ.» Leya sɔnda wo ma.
16 Wura fɛ, Yakuba nara ka bɔ sɛnɛ rɔ. Leya ka i bori ka wa a kunbɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «I sitɔ nde le wara bi. N da i sɔrɔn n dencɛ la ɲanman basi jiri lulu la.» Yakuba sira Leya fɛ su wo rɔ.
17 Alla tolo tɛrɛ ye Leya la tarali kan na. Wo rɔ, Leya ka kɔnɔ ta ka a dencɛ looluna sɔrɔn Yakuba yɛ.
18 Leya ka a fɔ ko: «Alla ra n sara ka a masɔrɔn n ka n na jɔnmuso di n cɛɛ ma.» Wo le rɔ, a ka dencɛ wo tɔɔ la ko Isakari*.
19 Leya ka kɔnɔ ta ikɔ tuunni ka a dencɛ wɔɔrɔna sɔrɔn Yakuba yɛ.
20 A ka a fɔ ko: «Alla ra ko ba kɛ n yɛ. N cɛɛ ri n bonya sisen, ka a masɔrɔn n da dencɛ wɔɔrɔ sɔrɔn a yɛ.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Sabulɔn†.
21 Wo kɔ rɔ, a ka denmuso fanan sɔrɔn, ka wo tɔɔ la ko Dina.
22 Nba, Alla hankili tora Rasɛli la ko kɔ, ka a la tarali kan namɛn, ka den ko nɔɔya a yɛ.
23 Wo rɔ, a ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Alla ra maloya bɔ n na.
24 Allabatala ye dencɛ gbɛrɛ la ɲin kan.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Yusufu‡.

Yakuba kɛra nanfulutii ri.

25 Nba, Rasɛli ka Yusufu sɔrɔn tuma mɛn na, Yakuba ka a fɔ Laban yɛ ko: «Sila di n ma. N ye n kɔsɛ n wara.
26 I ye n musoilu ni n denilu di n ma. N ka baara kɛ i yɛ, woilu le la ko rɔ. I ye ii di n ma, sa n di wa. N da baara mɛn kɛ i yɛ, i jɛrɛ ka wo lɔn.»
27 Laban ka a jabi: «N fa, i sabari. N da ɲaɲininnin kɛ ka a yen ko Allabatala ka baraka don n ko rɔ ile le la ko kosɔn.
28 Wo rɔ, i sara ka kan ka bɛn mɛn na, i ye wo fɔ n yɛ. N di wo di i ma.»
29 Yakuba ka a jabi: «Nde ka baara kɛ i yɛ ɲa mɛn ma, i jɛrɛ ka wo lɔn. I la kolofenilu siyayara ɲa mɛn ma nde bolo, i ka wo fanan lɔn.
30 N nara kolofen mɛn tɛrɛn i bolo, woilu ma siya tɛrɛ, kɔni sisen, ii ra siyaya ka kɛ kolofen kuru ba ri. Allabatala ka baraka don i la ko rɔ nde le la ko kosɔn. Wo rɔ, n tɛ baara kɛ n jɛrɛ yɛ sisen, ka n na denbaya balo wa?»
31 Laban ka a fɔ ko: «N ye nfen di i ma ka a kɛ i sara ri?»
Yakuba ka a jabi: «I kana foyi di nde ma, kɔni ni i ka ko kelen pe ɲin kɛ n yɛ, n di to yan ka i la saailu gbɛn ka ii kanda.
32 I ye diɲɛ, n ye wa i la kolofen bɛɛ kɔrɔsi bi. N wa kolofen finman mɛnilu yen, n di woilu bɔ a rɔ, a ni kolofen manɲɛɛnman. Woilu ri kɛ n sara ri.
33 Lon do natɔ, ni i ka n na kolofen kɔrɔsi i ri a lɔn ni n telenni wala n telenni tɛ. Ni i ka baa do yen n bolo, mɛn manɲɛɛnman tɛ, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma. Ni i ka saa do yen n bolo, mɛn finni tɛ, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma.»
34 Laban ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. I ka a fɔ ɲa mɛn ma, a ri kɛ wo ɲa ma.»
35 Wo lon kelen, Laban wara bakɔrɔn manɲɛɛnman ni bamuso manɲɛɛnman bɛɛ bɔ a la kolofenilu rɔ. Fen fen, ni gbɛ ye a rɔ, a ka wo bɛɛ bɔ ii rɔ. A ka saa finilu la woilu kan ka a bɛɛ karifa a dencɛilu la.
36 Ii ka tele sawa taama kɛ kolofen woilu ri ka ii mabɔ Yakuba la fewu! Yakuba tora Laban na kolofenilu gbɛnna ka ii lakandan.
37 Nba, Yakuba ka jiribolo kɛndɛ doilu tɛɛ jiri su sawa la, pepiliye, amande§, a ni pilatani. A ka jiribolo kɛndɛ woilu fara doilu bɔ ii ma ka jiribolo woilu manɲɛɛn.
38 A ka jiribolo kɛndɛ manɲɛɛnnin woilu bilabila bailu la jiminfen kɔndɔ, sa bailu wa na ii min diya, ii ri jiribolo manɲɛɛnnilu yen, baa bailu ye yɛlɛla i ɲɔɔn kan i min waati le.
39 Ii wa yɛlɛ i ɲɔɔn kan jiribolo woilu ɲɛ, ii ri den manɲɛɛnilu sɔrɔn.
40 Yakuba ka saamusoilu bɔ kolofen tɔilu rɔ, ka ii bila Laban na saa manɲɛɛnilu ni

* **30:18** Isakari kɔrɔ ye le ko sara † **30:20** Sabulɔn kɔrɔ ye le ko bonya ‡ **30:24** Yusufu kɔrɔ ye le ko ka do la a kan
§ **30:37** Amande ye jiriden dɔɔnta le ri.

finmanilu ɲakɔrɔ, sa ii ri Laban na saa woilu yen. Wo rɔ, Yakuba la saa woilu ka den manɲɛɛnman ni den finmanilu sɔrɔn. Wo bolo ma, Yakuba ka kolofen kuru sɔrɔn a jɛrɛ yɛ. A ma sɔn a ta ni Laban ta ye basan.

41 Ni kolofen tɔlɔnninilu nara ka i min, Yakuba ri jiribolo manɲɛɛnilu bila jiminfen kɔndɔ ii ɲakɔrɔ. Wo rɔ, ii ri yɛlɛ i ɲɔɔn kan jiribolo dafɛ,

42 kɔni ni kolofen baraninilu nara ka i min, Yakuba tɛ jiribolo bila jiminfen kɔndɔ ii ɲakɔrɔ. Wo bolo ma, kolofen baranin denilu kɛra Laban ta ri, kɔni kolofen tɔlɔnni denilu kɛra Yakuba ta ri.

43 Nba, Yakuba kɛra fentii ri wo ɲa le ma. A ka kolofen mɛsɛn siyaman sɔrɔn. A ka jɔnilu ni jɔnmusoilu fanan sɔrɔn, a ni ɲɔɔmɛilu ni faliilu.

31

Yakuba ka a dokon ka bɔ Laban wara

1 Laban dencɛilu tɛrɛ ye a fɔla ko: «Yakuba ra an fala nanfulu bɛɛ ta. A ra a jɛrɛ kɛ fentii ri wo rɔ an fa bolofen dɔ.» Wo kuma fɔra Yakuba yɛ.

2 Yakuba ka Laban nakɔrɔsi ka a yen ko Laban tɛrɛ ye a mirila a ma ɲa mɛn ma fɔlɔ, a tɛ a mirila a ma wo ɲa ma butun.

3 Lon do rɔ, Allabatala ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I kɔsɛ i fa so la, ka wa i badenmailu tɛma. N di to i fɛ.»

4 Wo rɔ, Yakuba ka kela di Rasɛli ni Leya ma ko ii ye na a tɛrɛn wula kɔndɔ, a la kolofen ye yɔrɔ mɛn.

5 Ii seni ye, Yakuba ka a fɔ ii yɛ ko: «N da a yen ai fa ɲa rɔ ko a tɛrɛ ye mirila n ma ɲa mɛn ma fɔlɔfɔlɔ, a tɛ mirila n ma wo ɲa ma butun, kɔni n fa Maari Alla ra to n fɛ.

6 Ai jɛrɛ ka a lɔn ko n da baara kɛ ai fa yɛ n fanka bɛɛ la.

7 Hali wo, ai fa ka n janfa, ka do bɔ n sara la ko tan, kɔni Alla ma sɔn a ye kojuu kɛ n na.

8 Ni ai fa ka a fɔ ko finman ni gbɛman ye kolofen mɛnilu rɔ, ko woilu ri kɛ n sara ri, nba, kolofen bɛɛ ra kɛ finman ni gbɛman di. Ni a ka a fɔ ko kolofen mɛnilu manɲɛɛnnin, ko woilu ri kɛ n ta ri, nba, kolofen bɛɛ ri manɲɛɛn.

9 Alla le ka ai fa la kolofenilu bɔ a bolo ka ii di nde ma.»

10 Yakuba ka a fɔ a musoilu yɛ ikɔ tuun ko: «Kolofen ye yɛlɛla i ɲɔɔn kan waati mɛn na, n sibora. N ka a yen sibo rɔ ko bakɔrɔn mɛnilu ye yɛlɛla baamusoilu kan, wo bɛɛ manɲɛɛnnin de.

11 Wo waati rɔ, Alla la mɛlɛka ka a fɔ n yɛ ko: ‹Yakuba.› N ka a fɔ ko: ‹Naamun.›

12 A ka a fɔ ko: ‹Bakɔrɔn mɛnilu ye yɛlɛla bamusoilu kan, i ye woilu kɔrɔsi. A bɛɛ manɲɛɛnnin de. A ye wo ɲa le ka a masɔrɔn Laban ka fen fen kɛ i la, n ka wo bɛɛ yen.›

13 A ka a fɔ ko: ‹Alla le nde ri, mɛn ka a jɛrɛ yiraka i la Bɛtɛli. I ka tulu mun kabakurun kan dinkira mɛn dɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri, ka i dakan ta n yɛ. Nba, sisen, i wuli ka bɔ jamana ɲin dɔ, ka i kɔsɛ i fa so la.›»

14 Rasɛli ni Leya ka a jabi: «An tɛ foyi sɔrɔnna yan an fa la cɛ rɔ a la saya kɔrɔ.

15 An fa jɛrɛ tɛ an jatela foyi ri sisen fo siya gbɛrɛ mɔɔ. A ra an san, ka an furu fen bɛɛ dɔɔnnin ka a ban.»

16 Ii ka a fɔ ko: «Alla ra nanfulu mɛn bɛɛ mira an fa la ka a di i ma, an ta le wo bɛɛ ri, a ni an denilu. Nba, Alla ka mɛn fɔ i yɛ, i ye wo kɛ fasayi.»

17 Wo rɔ, Yakuba wulira ka a musoilu ni a denilu layɛlɛ ɲɔɔmɛilu kan, ka sila mira ka wa.

18 A ka a la kolofen bɛɛ bila a ɲɛ ka wa a fa Isiyaka wara, Kanaan jamana rɔ. A ka a la kolofenilu ni a bolofen bɛɛ ta, a tun ka fen fen sɔrɔn Padani Aramu.

19 Ii watɔla, Rasɛli ka a fa Laban na jooilu sonya ka wa ii ri a bolo. A ka woilu sonya a fa kɔ ma, baa Laban wani tɛrɛ a la saailu si mali diya.

20 Yakuba ka Aramu bɔnsɔn Laban janfa wo ɲa le ma. A ma a sara a la fo ka a dokon a ma ka wa.

21 A ka a bolofen bɛɛ ta ka a bori. A ka Efirati Ba tɛɛ, ka wa Kiliyadi koyinkɛ jamana fan fɛ.

Laban ka Yakuba kɔsaran

22 Yakuba wa tele sawanan lon, a fɔra Laban yɛ ko Yakuba ra a bori.

23 Laban ka a badenmailu ladɛn ka wa Yakuba kɔ. Ii ka tele wɔrɔnwula kɛ a kɔsaranna. Ii ka Yakuba tɛrɛn Kiliyadi koyinkɛ yɔrɔ rɔ,

24 kɔni sani ii ye i ɲɔɔn yen, Alla ka a jɛrɛ yiraka Aramu bɔnsɔn Laban na sibo rɔ, ka

a fɔ a yɛ ko: «Laban, i ye a kɛ koɲuma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu kɛ a yɛ!»

25 Nba, Laban wara Yakuba tɛrɛn tumana mɛn na, Yakuba tun da a la faaninbonilu lɔ koyinkɛ do le kan. Laban ni a badenmailu ka ii la faaninbonilu lɔ Kiliyadi koyinkɛilu kɔrɔ.

26 Laban wara ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I ka nfen de ko kɛ n na ɲin ten? I ra janfa don n ma ka n denmusoilu ta ikomin jɔn ye mirala kɛlɛ rɔ ɲa mɛn ma.

27 Nfenna i ka i dooko n ma ka i bori? I ma i sara n na fo ka n janfa. Ni wo tɛ, n tun di tolon ba kɛ i yɛ. An tun di sɛwa ka donkilila, ka sɛsɛ fɔ, ka kora fɔ ka i bilasila.

28 Hali ka n denmusoilu ni n mamarenilu kɔndɔn, i ma wo fɛrɛ di n ma. I na nfen nalonmaya ko kɛla ɲin di?

29 An ye yɔrɔ mɛn dɔ ɲin, a se ye n yɛ ka kojuu kɛ i la, kɔni su taminni, i fa Maari Alla kumara n yɛ sibo rɔ. A ka a fɔ ko: ‹Laban, i ye a kɛ koɲuma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu kɛ a yɛ.›

30 Nba, n ka a lɔn ko i kunfani ba le tɛrɛ ka wa i fa so la, kɔni nfenna i ka n na jooilu sonya?»

31 Yakuba ka Laban jabi: «N ka n bori ka a masɔrɔn n silanni tɛrɛ i ɲɛ. A tɛrɛ ye n kɔndɔ ko i ri i denmusoilu bɔ n bolo fanka la

32 kɔni i la jooilu ta fan fɛ, ni i ka woilu tɛrɛn mɔɔ mɛn bolo yan, wo tii ri faa de! An badenmailu siini yan ka kɛ an sereilu ri. Wa i ɲalankalan an na dinkira bɛɛ rɔ. Ni i ka i la fen do yen, i ye a ta.» Yakuba tun ma a lɔn ko Rasɛli le ka a fa Laban na jooilu sonya.

33 Laban wara a ɲalankalan Yakuba la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a ɲalankalan Leya la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a ɲalankalan jɔnmuso fila la faaninbonilu la. A ma fen si yen ye. A bɔra ye ka wa a ɲalankalan Rasɛli la faaninbon na.

34 Jaa, Rasɛli le tun ka a fa la jooilu dookoma ɲɔɔmɛ siifen kɔrɔ, ka a sii a kan. Laban ka a ɲalankalan fan bɛɛ rɔ bon na, kɔni a ma foyi yen.

35 Rasɛli ka a fɔ a yɛ ko: «N fa, i ri hakɛ to. N ye n bolo kɛla ji rɔ karo la bi. Wo rɔ, n ti se n wulila.» Laban ka a la jooilu ɲinin fan bɛɛ rɔ, kɔni a ma ii yen.

36 Wo rɔ, Yakuba jusu bɔra Laban kanma fo ka a kɛlɛ lɔɔ tɛrɛ ye a la. A ka a fɔ a yɛ ko: «I ra n kɔsaran ten nfenna? N ka kojuu su ɲuman de kɛ i la? N ka hakɛ su ɲuman ta i la?

37 Nba, i ra i ɲalankalan ka n bolofen bɛɛ mafɛnɛ sisen, i ka i la fen su ɲuman yen? I ka mɛn yen, wo labɔ an badenma bɛɛ ɲana yan, sa ii ri kititɛɛ an tɛma.

38 Nde ka san muwan kɛ i wara. I la saamusoilu ni i la bamusoilu fen fen kɔnɔ ma tiɲan. N ma i la saaji si mafaa ka a dɔɔn.

39 Wara wa mɛn mira ka wo faa, n tɛ wo yiraka i la. N jɛrɛ ri wo ɲɔɔn sara. Mɛn wa sonya su rɔ, a ni mɛn wa sonya tele rɔ, i ri a fɔ ko n ye wa wo ɲɔɔn ɲinin.

40 Tara gbara n na tele rɔ. Nɛnɛ ka n mira su rɔ. N ma se sunoola.

41 N ka san muwan kɛ i wara. N ka san tan ni naanin kɛ baarala i yɛ i denmuso fila ko kosɔn. N ka san wɔɔrɔ kɛ baarala ka kolofen doilu sɔrɔn, kɔni i ka do bɔ n sara la siɲa tan.

42 N benba Iburahima Maari Alla, n fa silanni Maari Alla mɛn yɛ kɔnin, ni wo tun ma kɛ n fɛ, sa i ra n bolokolon gbɛn a to, kɔni Alla ka n na tɔrɔya le yen. N ka baara mɛn kɛ, ale le ka wo lɔn. Wo le kosɔn, a ka kititɛɛ ile ni nde tɛ su taminni ɲin dɔ.»

43 Laban ka Yakuba jabi: «Muso ɲin ye n denmusoilu le ri. Ii den ye n mamaren de ri. Kolofen ɲin ye n na kolofen de ri. I ɲayen fen fen na ɲin, n ta le wo bɛɛ ri, kɔni n ti se n denmusoilu ni n mamarenilu bɔla i bolo butun.

44 Wo rɔ, An ye teriya sidi an ni ɲɔɔn tɛma, sa sereya ri kɛ nde ni ile tɛma ka a yiraka ko jususuma ye to an tɛma.»

45 Yakuba ka kabakurun do ta ka a lalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri.

46 A ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «Ai ye na kabakurun di.» Ii ka kabakurun ta ka a ton i ɲɔɔn kan. Wo kɛni, ii bɛɛ ka i ladɛn ka dɔɔnnin kɛ kabakurun ton tɔrɔfɛ.

47 Laban ka kabakurun ton wo tɔɔ la ko Sekari Sahaduta. Yakuba ka a tɔɔ la ko Kalɛdi.

48 Laban ka a fɔ ko: «Kabakurun ton mɛn ye sereya le ri nde ni ile tɛma bi.» Wo le kosɔn yɔrɔ wo tɔɔ lara ko Kalɛdi.

49 A ye kilila fanan ko Misipa, ka a masɔrɔn Laban ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «An wa fara, Allabatala ye an fila bɛɛ kɔrɔsi.

50 Ni i ka kojuu kɛ n denmusoilu la, ni i ka
muso gbɛrɛilu ta, hali n ma ko lɔn a rɔ, Alla
ɲayen an fila bɛɛ la. I kana ɲina wo kɔ rɔ.»
51 Laban ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I ɲa lɔ
kabakurun ton ɲin dɔ, ka i ɲa lɔ kabakurun
ɲin dɔ, n ka mɛn lɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri.
52 Kabakurun ton ɲin di kɛ sereya ri.
Kabakurun lɔni ɲin fanan di kɛ sereya ri.
Wo rɔ, n kana tamin ii la ka wa i kɛlɛ. I
fanan kana tamin ii la ka na n kɛlɛ.
53 I benba Iburahima ni n benba Nakɔri
a ni ii failu Maari ri kititɛɛ nde ni ile tɛma.»
Yakuba ka a kali Alla la, a fa Isiyaka
silanni mɛn yɛ.
54 Yakuba ka kolofen do faa ka Alla sɔ wo
rɔ koyinkɛ kan ye, ka a janin ka a badenma
bɛɛ kili ko ii ye na dɔɔnnin kɛ. Ii ka dɔɔnnin
kɛ ka si koyinkɛ kan ye.

32

Yakuba ka kela lawa Esawu ma

1 Wo sɔɔma da la jona, Laban wulira ka
a denmusoilu ni a mamarenilu kɔndɔn ka
duwa ii yɛ, ka ban ka sila mira ka a kɔsɛ a
wara.
2 Yakuba ni a la mɔɔilu ka sila mira ka
wa. Ii watɔla, Alla la mɛlɛka doilu nara bɛn
Yakuba la.
3 A ka ii yen waati mɛn na, a ka a fɔ ko:
«Dinkira ɲin ye Alla la daa makɛ diya le ri.»
Wo rɔ, a ka dinkira wo tɔɔ la ko Mahanimu.
4 Yakuba ka keladenilu lawa a ɲɛ a kɔrɔcɛ
Esawu ma Seyiri la jamana rɔ, Edɔmu mara
rɔ kɔnin.
5 A ka ii kelaya ko: «Ai ye wa a fɔ n tii
Esawu yɛ ko a la jɔncɛ Yakuba ka a fɔ ko n
wani tɛrɛ Laban wara. Ko n tun da mɛn ye,
kɔni sisen n da n kɔsɛ.
6 Ko nisi ye n bolo, a ni fali, a ni saa, a ni
baa, a ni jɔnilu ni jɔnmusoilu. Ko n ye kela
la wala a ma, sa n na ko ri diya n tii Esawu
yɛ.»
7 Keladenilu wara kela wo fɔ Esawu yɛ. Ii
ban mɛn kɛni kela fɔla, ii ka ii kɔsɛ Yakuba
ma ka a fɔ a yɛ ko: «An wara i kɔrɔcɛ Esawu
tɛrɛn ye. A natɔ i labɛnna. Cɛɛ kɛmɛ naanin
ye a bolo.»
8 Yakuba silanda kojuuya fɔɔ ka a kɔnɔ
rakaliya. A ka a la mɔɔilu ratala ka ii kɛ
kuru fila ri, ka a la saa a ni ba a ni nisi a
ni ɲɔɔmɛilu fanan datala wo ɲa ma.
9 A tɛrɛ ye a mirila ko: «Ni Esawu nara be
kuru kelen kan, a tɔ kelen di i bori ka bɔ a
bolo.»
10 A ka Alla tara ko: «Ɛɛ Allabatala, n
benba Iburahima ni n fa Isiyaka Maari, ile
le ka a fɔ n yɛ ko n ye n kɔsɛ n fa so la, ka wa
n badenmailu tɛma. I ka a fɔ ko i ri hɛrɛ kɛ
n yɛ ye.
11 I la kaninteya ka bon nde ma. N ka
Juridɛn Ba tɛɛ fɔlɔman, foyi tɛrɛ tɛ n bolo,
fo n na taama gbeleke dɔrɔn, kɔni bi, n na
mɔɔilu ra siyaya kosɛbɛ, fɔɔ ka kɛ kuru fila
ri.
12 I jaandi, i ye n bɔ n kɔrɔcɛ Esawu bolo.
N silanni a ɲɛ. A kana na be n kan, ka n na
denilu ni ii nailu faa.
13 I jɛrɛ le ka a fɔ ko i ri hɛrɛ kɛ n yɛ ka n
bɔnsɔn siyaya ikomin kɔɔji kiɲɛ, mɔɔ tɛ wo
mɛn dan lɔnna.»
14 Yakuba banda Alla matarala ka su si
dinkira wo rɔ. A ka a la kolofen doilu
ɲenematɔmɔn, ka ii sanba a kɔrɔcɛ Esawu
ma.
15 A ka bamuso kɛmɛ fila ni bakɔrɔn
muwan bɔ, ka saamuso kɛmɛ fila ni saaji
muwan la woilu kan.
16 A ka ɲɔɔmɛmuso bisawa ni woilu sin-
mindenilu fanan bɔ. Ka la woilu bɛɛ kan, a
ka nisimuso binaanin ni tora tan fanan bɔ,
a ni falimuso muwan ni falicɛ tan.
17 A ka kolofen woilu kɛ kuru doilu ri, bɛɛ
ni a ta. A ka kuru kelen kelenna bɛɛ karifa
a la jɔn kelen kelenna la. A ka a fɔ ii yɛ ko:
«Ii ye wa n ɲɛ, ka tɛɛ ladon kolofen kuruilu
tɛma.»
18 A ka a fɔ jɔn fɔlɔ yɛ ko: «I wa n kɔrɔcɛ
Esawu yen, a ri i maɲininka ko: ‹I tii ye yon
di? I watɔ mi ten? Kolofen ɲinilu ye yon ta
ri?›
19 A wa ɲininkali kɛ ten, i ye a jabi: ‹I la
jɔncɛ Yakuba ta le. A ka ii lana ile le ma, ko
ka a tii Esawu sanba. A jɛrɛ natɔ kɔfɛ.›»
20 Yakuba ka kuma kelen wo fɔ jɔn filana
yɛ, a ni jɔn sawanan, a ni a tɔ bɛɛ, kolofen
kuruilu karifani mɛnilu la. A ka a fɔ ii yɛ
ko: «Ai wa n kɔrɔcɛ Esawu yen, ai ye jabili
kelen wo di a ma.
21 Ai ye a fɔ a yɛ fanan ko a la jɔncɛ Yakuba
natɔ le ɲin di.» Yakuba ye a mirila ko: «Ni n
ka a ladiya kolofenilu la fɔlɔ, a jusu ri suma.
Wo rɔ, an wa an ɲɔɔn yen, n na ko ri diya a
yɛ.»
22 Nba, Yakuba ka sanba fen woilu lawa
a ɲɛ, kɔni ale jɛrɛ ka su si dinkira wo rɔ ye.

Yakuba ka sɛɛdon

23 Su kelen wo rɔ, Yakuba wulira. A ka a
muso fila ni a la jɔnmuso fila, a ni a dencɛ
tan ni kelen, natamin Jabɔki ba kɔma.
24 A ka ii latamin ba kɔ, ka ban ka a
bolofenilu bɛɛ fanan natamin.
25 Yakuba kelen pe tora ba fan kelen wo
fɛ. Su wo rɔ, cɛɛ do nara be Yakuba kan. Ii
ka sɛɛdon fɔɔ ka kɛnɛ bɔ.
26 Cɛɛ wo ka a yen ko a ti na lasela
Yakuba la waati mɛn na, a ka Yakuba gbasi
a worokudu rɔ. Wo rɔ, Yakuba woro kolo
mukara.
27 Cɛɛ ka a fɔ ko: «I ye n bila. Kɛnɛ bɔtɔ le.»
Yakuba ka a jabi: «N tɛ! Ni i ma baraka don
n dɔ, n tɛ i bila fewu!»
28 Cɛɛ ka a fɔ ko: «I tɔɔ di?» A ka a jabi: «N
tɔɔ le Yakuba.»
29 Cɛɛ ka a fɔ ko: «I tɔɔ tɛ wo ri butun. I tɔɔ
le sisen ko Isirayɛli, ka a masɔrɔn i ni Alla
ra sɛɛdon, i ni mɔɔilu ra sɛɛdon, wo bɛɛ rɔ
fanka ye i bolo.»
30 Yakuba ka a fɔ a yɛ ko: «I jaandi, i tɔɔ
fɔ n yɛ.» Cɛɛ ka a fɔ ko: «Nfenna i ye n tɔɔ
maɲininkala?» A ka baraka don Yakuba la
ko rɔ.
31 Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko
Penuyɛli. Wo kɔrɔ le ko: «N da Alla yen ɲa
ni ɲa, kɔni n ma faa.»
32 Yakuba bɔra Penuyɛli telebɔ waati. A
tɛrɛ ye taamala ka jii a sen kelen ma ka a
masɔrɔn a sen da muka.
33 Nba, Yakuba gbasira a worokudu le rɔ
wo ɲa le ma. Wo le ka a kɛ, Isirayɛlika tɛ
kolofen worokudu fasa dɔɔnna, haan bi.

33

Yakuba ni Esawu ka i ɲɔɔn bɛn

1 Nba, Yakuba ka a ɲa lɔ ka Esawu natɔla
yen. Cɛɛ mɔɔ kɛmɛ naanin ye a kɔfɛ. Wo
rɔ, Yakuba ka a denilu ratala Rasɛli ni Leya
tɛma, a ni jɔnmuso fila tɛma, bɛɛ ni a na.
2 A ka jɔnmusoilu ni ii den bila ɲɛfɛ, ka
Leya ni a denilu tuun woilu la, ka Rasɛli ni
Yusufu bila kɔfɛ.
3 A jɛrɛ taminda ɲɛfɛ. A wara ka i majii
bakɛ siɲa wɔrɔnwula, ka i madon a kɔrɔcɛ
Esawu la.
4 Esawu ka i bori ka na a labɛn. A ka a to
a kan ka a sunbu. Ii fila bɛɛ kasira.
5 Esawu ka a ɲa lɔ ka Yakuba musoilu ni
a denilu yen. A ka a fɔ ko: «Mɛnilu nani i fɛ
ɲin di, yon de woilu ri?» Yakuba ka a fɔ ko:
«N tii, Alla ra a ɲumaya yiraka n ma ka den
mɛnilu di n ma, woilu le ten.»
6 Jɔnmusoilu ni ii deni ka ai madon ka ai
majii ka a fo.
7 Leya ni a denilu fanan nara ka ii majii.
A laban, Rasɛli ni Yusufu nara ka ii majii.
8 Esawu ka Yakuba maɲininka ko: «N
bɛnda kolofen kuru siyaman di. Wo kɔrɔ
ye nfen di?» Yakuba ka a jabi: «N tii, n ka
ii lawa i ma, kosa n na ko ri diya i yɛ.»
9 Esawu ka a fɔ ko: «N doo, fen siyaman
ye nde fanan bolo. I bolofenilu ye to i
bolo.»
10 Kɔni Yakuba ka a fɔ ko: «I jaandi. Ni n
na ko ra diya i yɛ, i ye woilu mira. N ɲa la
i kan sisen, wo le ikomin n da n ɲa la Alla
kan ka a masɔrɔn i ra n damira koɲuma.
11 I jaandi. N ka i sanba fen mɛnilu la, i
sabari ka woilu mira. Alla ra ɲumaya kɛ n
ma. N bolofen ka siya, n dɛsɛni tɛ foyi la.»
Yakuba ka wo magbɛlɛya kosɛbɛ fɔɔ Esawu
diɲɛra wo ma.
12 Esawu ka a fɔ a yɛ ko: «An ye wa. N di
wa i malɔ.»
13 Yakuba ka a jabi: «N tii, i jɛrɛ ka a
lɔn ko denilu la ko ka gbɛlɛn. Fanka tɛ ii
la. Kolofenilu ni ii sinmindenilu ye n bolo
fanan. N kana ɲina woilu kɔ. Ni n ka taama
lakaliya tele kelen kɔrɔ dɔrɔn, wo tɛ bɛn.
Kolofenilu ri faa.
14 N tii, i ye wa n ɲɛ sisen. N di wa dɔɔni
dɔɔni, ka bɛn kolofenilu ni denilu taama ɲa
ma. N di i tɛrɛn Seyiri la jamana rɔ.»
15 Esawu ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. N na
mɔɔ doilu ri to n kɔ ka i malɔ.» Yakuba ka
a fɔ ko: «N tii, i kana i jɛrɛ tɔrɔ butun. Ni n
diyara i yɛ, wo ri n wasa.»
16 Wo rɔ, Esawu ka sila mira wo lon kelen
ka wa Seyiri la jamana rɔ.
17 Kɔni Yakuba wara Sukɔti. A ka a la bon
lɔ ye, ka gba lɔ a la kolofenilu yɛ. Wo le
kosɔn, ii ka dinkira wo tɔɔ la ko Sukɔti.

Yakuba sera Sɛkɛmu so kɔndɔ

18 Yakuba bɔra Padani Aramu ka wa.
A ɲuma donda Sɛkɛmu so kɔndɔ, mɛn ye
Kanaan jamana rɔ. A seni ye, a ka a la
faaninbon lɔ so kɔkan.
19 A la faaninbon lɔni dinkira mɛn, a ka
wo dinkira san Sɛkɛmu fa Hamɔri bɔnsɔn
de ma. A ka a san wodigbɛ kɛmɛ le la.

20 A ka Alla saraka janin diya lɔ dinkira
wo rɔ, ka wo tɔɔ la ko Alla ye Isirayɛli Maari
le ri.

34

Dina ni Sikɛmu la ko

1 Nba, Leya ka denmuso mɛn sɔrɔn
Yakuba yɛ, wo tɔɔ le tɛrɛ ko Dina. Lon do rɔ,
Dina wara bɔ diya sunkurunilu fɛ so kɔndɔ.
2 Kanberen do tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Sɛkɛmu.
Wo fa le Hifika Hamɔri ri, mɛn ye jamanatiiya la. Sɛkɛmu ka Dina yen waati mɛn na, a
ka a mira fanka la ka a la a fɛ ka a ratiɲan.
3 Yakuba denmuso Dina diyara Sɛkɛmu
yɛ kosɛbɛ. A ka a kanin. Wo rɔ, Sɛkɛmu
kumara a yɛ koɲuma, kosa a la ko ri diya
sunkurun yɛ.
4 Sɛkɛmu ka a fɔ a fa Hamɔri yɛ ko: «I ye
sunkurun ɲin furu n yɛ.»
5 A fɔra Yakuba yɛ ko Sɛkɛmu ra a denmuso ratiɲan. Wo tuma, a dencɛilu ye
kolofen dafɛ wula kɔndɔ. Wo rɔ, Yakuba ma
foyi fɔ fo ka ii makɔnɔ.
6 Sɛkɛmu fa Hamɔri nara bɔ Yakuba fɛ, ka
na kuma a yɛ.
7 Yakuba dencɛilu nara ka bɔ wula kɔndɔ.
A fɔra ii yɛ tuma mɛn na ko Sɛkɛmu ra ii
dɔɔmuso ratiɲan, ii dunyara ka mɔnɛ kojuuya, baa Sɛkɛmu na mɛn kɛla, kojuu ba le
wo ri Isirayɛli la mɔɔilu wara. Mɔɔ tɛ wo
kɛla muumɛ!
8 Hamɔri ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I denmuso duman n dencɛ Sɛkɛmu yɛ kosɛbɛ. N
ye ai madiyala, ai ye a di n ma, a ye kɛ a
muso ri.
9 An ye kɛ furuɲɔɔnmailu ri. Ai ye ai
denmusoilu di an ma. An fanan di an
denmusoilu di ai ma.
10 Ai di to an fɛ an wara yan. Jamana bɛɛ
labilani ai yɛ. Ai ye i sii yan ka a julaya kɛ.
Ai ye duu san ka a kɛ ai ta ri.»
11 Sɛkɛmu ka a fɔ Dina fa ni a kɔrɔcɛilu yɛ
ko: «Ai jaandi, ai ye hina n na. Ai ye diɲɛ n
yɛ. Ai wa fen fen ɲinin n fɛ, n di wo bɔ ka a
di ai ma.
12 Ai ye furu nanfulu ba ni wodi siyaman
fɔ. N di wo bɛɛ bɔ ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn
ma, sa ai ri denmuso di n ma ka a kɛ n muso
ri.»
13 Ikomin Sɛkɛmu tun da ban ii dɔɔmuso
ratiɲanna, Yakuba dencɛilu ka Sɛkɛmu ni a
fa Hamɔri jabi janfa kuma la.
14 Ii ka a fɔ ko: «Ka an dɔɔmuso di kojiibali
ma, wo tɛ bɛn. Maloya ko ba le wo ri an
wara.
15 An tɛ sɔn wo ma fɔɔ ai cɛman bɛɛ ye a
wara fɔɔ wo bɛɛ wa faaninta kɛ ikomin an
bɛɛ faaninta kɛni ɲa mɛn ma.
16 Ni wo kɛra, an di an denmusoilu di ai
ma. An fanan di ai denmusoilu furu. An di
an sii ai tɛma yan ka kɛ mɔɔ kelen di.
17 Ni ai kɔnin ma sɔn faaninta kɛ ko ma,
an di an denmuso mira ka wa a ri.»
18 Kuma wo diyara Hamɔri ni a dencɛ
Sɛkɛmu yɛ.
19 Sɛkɛmu bɔra ye i kɔrɔ ka wa ko wo
rabɛn, baa Yakuba denmuso duman a yɛ
kosɛbɛ. Sɛkɛmu wo bonyani tɛrɛ ka tamin
mɔɔ bɛɛ kan a fa wara.
20 Hamɔri ni a dencɛ Sɛkɛmu wara ladɛn
diya so donda la ka kuma so kɔndɔ mɔɔilu
yɛ.
21 Ii ka a fɔ ko: «Mɔɔ mɛn ye an duɲɔɔnilu
le ri. An ye diɲɛ ii ye to an na jamana kɔndɔ
ka julaya kɛ an na jamana rɔ, baa an na
jamana ka bon, an bɛɛ ri kun a kɔndɔ. An
di ii denmusoilu furu ka an denmusoilu di
ii ma.
22 Kɔni ko do ye an tɛma. Ni cɛɛ bɛɛ ma sɔn
ka faaninta kɛ, ikomin ii bɛɛ faaninta kɛni
ɲa mɛn ma, ii tɛ sɔn ka ii sii an tɛma ka an
kɛ mɔɔ kelen di.
23 Ni ii ka ii sii an tɛma yan, ii la kolofen
ni ii bolofen bɛɛ tɛ kɛ an ta ri wa? An ye
sɔn faaninta kɛ ko wo ma, sa ii ri to an tɛma
yan.»
24 So kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ sɔnda Hamɔri ni a
dencɛ Sɛkɛmu la kuma wo ma. Wo rɔ, cɛɛ
mɛnilu tɛrɛ ye so kɔndɔ, wo bɛɛ faanintara.
25 Nba, ii la faaninta kɛ tele sawana
lon, ka dimin to ii kan, Yakuba dencɛ fila,
Simeyɔn ni Lebi kɔnin, mɛnilu ni Dina ye
fa kelen ni na kelen na, woilu ka ii la fanmuruilu ta ka na be so kɔndɔ mɔɔilu kan,
mɔɔilu mɛn hankili tɛ kɛlɛ wo ma. Ii nara
don so kɔndɔ mɔɔilu ɲɛnama, ka cɛɛilu bɛɛ
faa.
26 Ii ka Hamɔri ni a dencɛ Sɛkɛmu fanan
faa fanmuru la, ka ii dɔɔmuso Dina ta
Sɛkɛmu la bon na ka wa a ri.
27 Yakuba dencɛ tɔilu nara fureilu lani
tɛrɛn ye tuma mɛn na, ii ka so kɔndɔ mɔɔilu
bolofen bɛɛ ta, ka a masɔrɔn Sikɛmu ka ii
dɔɔmuso ratiɲan.

28 Ii ka saa ni baa ni nisi ni faliilu ta. Ii ka
fen mɛnilu yen so kɔndɔ a ni sɛnɛilu rɔ, ii ka
wo bɛɛ ta.
29 Ii ka nanfulu bɛɛ mira, ka musoilu ni
denilu bɛɛ mira. Fen fen tɛrɛ ye bon na so
kɔndɔ, ii wara wo bɛɛ ri.
30 Yakuba ka a fɔ Simeyɔn ni Lebi yɛ ko:
«Ai ka mɛn kɛ ɲin di, wo ri kɛ ko ba ri n kun
na. Ai ra n gboya yan mɔɔilu yɛ, Kanaanka
ni Peresikailu kɔnin. N na mɔɔilu ma siya.
Ni yan mɔɔilu ka ii ladɛn ka be an kan, n ni
n na denbaya bɛɛ ri faa.»
31 Ii ka a jabi: «A ka an dɔɔmuso jate
ikomin sunkurunba. Wo bɛnni wa?»

35

Yakuba wara Bɛtɛli

1 Lon do rɔ, Alla ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I
ye wa i sii Bɛtɛli. I wa se ye, i ye saraka
janin diya do lɔ Alla yɛ, mɛn ka a jɛrɛ yiraka
i la wo lon ka a tɛrɛn i boritɔ i kɔrɔcɛ Esawu
kɔrɔ.»
2 Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ a la denbaya ni a
la mɔɔilu bɛɛ yɛ ko: «Joo mɛnilu ye ai bolo,
ai ye wo bɛɛ lafili. Ai ye ai jɛrɛ sɛninya, ka
ai la faanin sɛnimanilu bila ai kan na.
3 An bɔtɔ yan ka wa Bɛtɛli. N watɔ saraka
janin diya do lɔla Alla yɛ ye, mɛn ka n na
tarali lamɛn ka n dɛmɛn n na tɔrɔya waati
rɔ. A ra to n fɛ n na taama bɛɛ rɔ.»
4 Joo mɛnilu tɛrɛ ye ii bolo, ii nara wo bɛɛ
di Yakuba ma, a ni tololafen mɛnilu tɛrɛ ye
ii tolo la. Yakuba ka denka sen jiriju ba do
kɔrɔ Sɛkɛmu so dafɛ, ka wo fen bɛɛ dokon.
5 Ii wulira ka wa tuma mɛn na, Alla ka
silan ba bila ye mɔɔilu la so bɛɛ kɔndɔ. Wo
le ka a kɛ, mɔɔ si ma bɔ ka bila Yakuba ni a
dencɛilu kɔ.
6 Yakuba ni a la mɔɔilu sera Lusi, so mɛn
tɔɔ bi ko Bɛtɛli. Wo ye Kanaan jamana le rɔ.
7 Yakuba ka saraka janin diya lɔ Alla yɛ
ye, ka a tɔɔ la ko: «Bɛtɛli la Alla,» baa a ka a
bori a kɔrɔcɛ Esawu kɔrɔ tuma mɛn na, Alla
ka a jɛrɛ yiraka a la dinkira wo le rɔ.
8 Wo tuma, Debora sara, mɛn tun ka
Rebeka lamɔ. Ii ka wo su don jiriju do kɔrɔ
Bɛtɛli so dafɛ, ka jiri wo tɔɔ la ko An Ye
Kasila Jiri Ɲin Kɔrɔ.
9 Yakuba nara Bɛtɛli ka bɔ Padani Aramu
tuma mɛn na, Alla ka a jɛrɛ yiraka a la ikɔ
tuunni, ka kuma ka baraka don a la ko rɔ.
10 Alla ka a fɔ a yɛ ko: «I tɔɔ le tɛrɛ ko
Yakuba, kɔni i tɔɔ tɛ ten butun ko Yakuba.
I tɔɔ le sisen ko Isirayɛli.» Alla ka a tɔɔ la ko
Isirayɛli wo ɲa le ma.
11 Alla ka a fɔ a yɛ ikɔ tuunni ko: «Alla
Sebɛɛtii le nde ri. I ye jiri ka siyaya. Jamana
siyaman di bɔ i rɔ. I bɔnsɔn doilu ri kɛ
mansailu ri.
12 N ka duu mɛn di Iburahima ni Isiyaka
ma, n di wo di i ma. I bɔnsɔn mɛnilu natɔ i
kɔ, n di a di woilu fanan ma.»
13 Alla kumara Yakuba yɛ dinkira mɛn
na, a wara.
14 Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ
dinkira wo rɔ, Alla kumara a yɛ dinkira
mɛn dɔ kɔnin. A ka rɛsɛnji labɔn kabaku-
run wo kan, ka Alla sɔ wo rɔ. A ka tulu
fanan nabɔn a kan.
15 Alla kumara a yɛ dinkira mɛn na,
Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko Bɛtɛli.

Rasɛli la saya ko

16 Ii bɔra Bɛtɛli ka wa. Ii tun ma sudunya
Efirata la tuma mɛn na, Rasɛli moyi lon
sera. A la tin gbɛlɛyara kosɛbɛ.
17 A ye tin kan tuma mɛn na, tinkɔrɔsilali
ka a fɔ a yɛ ko: «I kana silan, i ra dencɛ kura
sɔrɔn.»
18 Kɔni Rasɛli ma bɔ a rɔ. A satɔla ka a den
tɔɔ la ko Bɛnoni*. A sanin kɔrɔ, Yakuba ka
den tɔɔ la ko Bɛniyaminu†.
19 Nba, Rasɛli sara. Ii ka a su don Efirata
sila da la. Efirata wo tɔɔ le bi ko Bɛtilɛhɛmu.
20 Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ
Rasɛli kaburu kan. Kabakurun wo lɔni ye
haan bi.

Yakuba dencɛilu

21 Isirayɛli ni a la mɔɔilu bɔra ye ka wa ai
la faaninbonilu lɔ Mikidali Edɛri kɔma.
22 Ai siini ye tuma mɛn na, Rubɛn ka i la
Bilaha fɛ, mɛn ye a fa Isirayɛli jɔn muso do
ri. Rubɛn ka mɛn kɛ, wo fɔra a fa Isirayɛli
yɛ.
Yakuba dencɛilu tɛrɛ mɔɔ tan ni fila le ri.
23 Leya ka Rubɛn de fɔlɔ sɔrɔn, ka
Simeyɔn tuun wo la, ka Lebi tuun wo la, ka
Yahuda tuun wo la, ka Isakari tuun wo la,
ka Sabulɔn tuun wo la. Rubɛn tɛrɛ Yakuba
den fɔlɔ le ri.
24 Rasɛli dencɛilu tɛrɛ ye Yusufu ni
Bɛniyaminu ri.

---

* **35:18** Bɛnoni kɔrɔ ye le ko «tɔrɔya dencɛ» † **35:18** Bɛniyaminu kɔrɔ ye le ko «bolokininma dence»

25 Rasɛli la jɔnmuso Bilaha ka Daan ni
Nafitali sɔrɔn.
26 Leya la jɔnmuso Silipa ka Kadi ni Asɛri
sɔrɔn. Nba, woilu le Yakuba dencɛilu le ri,
a musoilu ka mɛn sɔrɔn a yɛ Padani Aramu.

Isiyaka la saya ko

27 Nba, Yakuba sera a fa Isiyaka wara
Mamere, Kiriyati Ariba so da la. Bi,
mɔɔilu ye a fɔla Kiriyati Ariba le ma ko
Heburɔn. Iburahima siini tɛrɛ dinkira wo
le rɔ. Isiyaka fanan siini tɛrɛ ye le.
28 Isiyaka sɔrɔn ka san kɛmɛ ni san
biseyin bɔ tuma mɛn na,
29 a sara ka la a benbailu kan. A kɔrɔra
ka a la kɔrɔya diya bɔ. A dencɛ fila Esawu
ni Yakuba ka a su don.

36

Esawu ka i mabɔ Yakuba la

1 Esawu bɔnsɔn de ɲin di. Mɔɔilu ye a fɔla
Esawu le ma ko Edɔmu.
2 Esawu ka Kanaan jamana sunkurun
doilu furu. Do tɔɔ ko Ada, mɛn tɛrɛ Hɛtika
Elɔn denmuso le ri. Do fanan tɔɔ ko
Olibama, mɛn tɛrɛ Ana denmuso le ri. A
benba tɛrɛ Hifi do le ri, mɛn tɔɔ ko Sibeyɔn.
3 Esawu ka Basimati fanan furu, Isumay-
ila denmuso kɔnin. Basimati kɔrɔcɛ tɔɔ ko
Nebayɔti.
4 Ada ka Elifasi sɔrɔn Esawu yɛ. Basimati
ka Rewɛli sɔrɔn a yɛ.
5 Olibama ka Jɛwusi ni Jalamu ni Kora
sɔrɔn. Esawu dencɛilu le woilu ri, a mu-
soilu ka mɛnilu sɔrɔn a yɛ Kanaan jamana
rɔ.
6 Nba, lon do rɔ, Esawu wara jamana
gbɛrɛ rɔ ka a mabɔ a dɔɔcɛ Yakuba la. A ka a
musoilu ta, a ni a dencɛilu ni a denmusoilu
a ni a la mɔɔ tɔilu bɛɛ. A ka a la kolofen ni a
bolofen fanan bɛɛ ta, a tun ka mɛn bɛɛ sɔrɔn
Kanaan jamana rɔ. A ka wo bɛɛ mira ka wa
yɔrɔ gbɛrɛ rɔ,
7 baa a ni a dɔɔcɛ Yakuba bolofenilu ka
siya tɛrɛ kosɛbɛ. Wo kɛra sababu ri ii fila ma
se tola i ɲɔɔn kan yɔrɔ kelen dɔ. Ii siini tɛrɛ
jamana mɛn dɔ, wo dɔɔman tɛrɛ ii fila bolo
ka a masɔrɔn ii la kolofenilu wara kojuuya.
8 Wo rɔ, Esawu bɔra ye ka wa i sii koyinkɛ
ma yɔrɔ do rɔ, Seyiri la jamana rɔ. Mɔɔilu ye
a fɔla Esawu ma ko Edɔmu.
9 Esawu le kɛra Edɔmukailu bɛɛ benba ri,
mɛnilu siini Seyiri la koyinkɛ ma jamana
rɔ. A bɔnsɔn de ɲin di.
10 Esawu dencɛilu le ten: Elifasi, Esawu
muso Ada dencɛ. Rewɛli, Esawu muso
Basimati dencɛ.
11 Esawu dencɛ Elifasi dencɛilu le ten:
Teman, Omar, Sefo, Katamu a ni Kenasi.
12 Esawu dencɛ Elifasi ka jɔn muso do
fanan ta. Wo tɔɔ ko Timina. Ale le ka
Amalɛki sɔrɔn a yɛ. Esawu muso Ada
bɔnsɔn de woilu ri.
13 Esawu dencɛ Rewɛli dencɛilu le ten:
Nahati ni Serahi ni Sama ni Misa ri. Esawu
muso Basimati bɔnsɔn de woilu ri.
14 Esawu muso Olibama, wo tɛrɛ Ana
denmuso le ri. A benba tɛrɛ Sibeyɔn de ri.
Olibama ka dencɛ mɛnilu sɔrɔn Esawu yɛ,
woilu le tɛrɛ Jɛwusi ni Jalamu ni Kora ri.
15 Nba, mɛnilu kɛra kabilabatii ri Esawu
bɔnsɔn dɔ, woilu le ten. A dencɛ fɔlɔ Elifasi
dencɛ woilu rɔ, mɛnilu kɛra kabilatii ri,
woilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Kenasi,
16 Kora, Katamu a ni Amalɛki. Kabilatii
mɛnilu bɔra Elifasi rɔ Edɔmukailu na ja-
mana rɔ, woilu le le tɛrɛ ɲin di. Esawu la
muso Ada bɔnsɔn de woilu ri.
17 Esawu dencɛ Rewɛli dencɛ mɛnilu kɛra
kabilabatii ri, woilu le ten: Nahati, Serahi,
Sama a ni Misa. Kabilatii mɛnilu bɔra
Rewɛli rɔ Edɔmukailu na jamana rɔ, woilu
le tɛrɛ ɲin di. Esawu muso Basimati bɔnsɔn
de woilu ri.
18 Esawu muso Olibama dencɛ mɛnilu
kɛra kabilabatii ri, woilu le ten: Jɛwusi,
Jalamu a ni Kora. Esawu muso Olibama
dencɛ mɛnilu kɛra kabilatii ri, woilu le tɛrɛ
ɲin di. Olibama tɛrɛ Ana denmuso le ri.
19 Nba, woilu le Esawu dencɛ ri, a ni
kabilatii. Edɔmukailu de woilu ri.

Seyiri dencɛilu

20 Nba, Esawu ka Hori Seyiri dencɛilu
mɛnilu tɛrɛn Edɔmukailu na jamana rɔ,
woilu le ten Lotan, Sobali, Sibeyɔn, Ana,
21 Disɔn, Esɛri a ni Disan. Seyiri dencɛilu
le woilu ri, mɛnilu kɛra Horilu la kabilatii
ri Edɔmukailu na jamana rɔ.
22 Lotan dencɛilu le tɛrɛ Hori ni Hɛman ri.
Lotan dɔɔmuso le tɛrɛ Timina ri.
23 Sobali dencɛilu le ten: Aliban, Mana-
hati, Ebali, Sefo a ni Onamu.
24 Sibeyɔn dencɛilu le tɛrɛ Aja ni Ana ri.
Ana wo tɛrɛ ye a fa la faliilu gbɛnna tuma

mɛn na, ale le fɔlɔfɔlɔ ka ji kaliman yen bɔ duu rɔ wula kɔndɔ ye.
25 Ana dencɛ le tɛrɛ Disɔn di. A denmuso
tɛrɛ Olibama ri.
26 Disɔn dencɛilu le ten: Hɛmɛdan, Esiban, Jitiran a ni Keran.
27 Esɛri dencɛilu le tɛrɛ Bilan ni Saban ni
Akan di.
28 Disan dencɛilu le tɛrɛ Usi ni Aran di.
29 Nba, Horilu la kabilatii le ten: Lotan,
Sobali, Sibeyɔn, Ana,
30 Disɔn, Esɛri a ni Disan. Mɛnilu kɛra
Horilu la kabilatii ri Seyiri la jamana rɔ,
woilu le tɛrɛ ɲin di.

Edɔmu mansailu

31 Sani mansa ye a sii Isirayɛlika kun
na, mansa mɛnilu tɛrɛ ye mansaya la
Edɔmukailu na jamana rɔ, woilu le ɲin di.
32 Beyɔri dencɛ Bela kɛra mansa ri
Edɔmukailu na jamana kun na. A siini tɛrɛ
so mɛn na, wo le tɔɔ ko Dinhaba.
33 Bela sani, Serahi dencɛ Jobabu kɛra
mansa ri a nɔ rɔ. Wo siini tɛrɛ so mɛn na,
wo le tɔɔ ko Bɔsira.
34 Jobabu sani, Husamu siira mansaya la
a nɔ rɔ. Ale bɔra Temanka jamana le rɔ.
35 Husamu sani, Bedadi dencɛ Hadadi
siira mansaya la a nɔ rɔ. Wo le ka Madiyan
bɔnsɔn kɛlɛ Mowabu bɔnsɔn na jamana rɔ
ka se ii la. A siini tɛrɛ so mɛn na, wo le tɔɔ
ko Abiti.
36 Hadadi sani, Samula siira mansaya la
a nɔ rɔ. Ale bɔni Masirekan de.
37 Samula sani, Sawuli le kɛra mansa ri a
nɔ rɔ. Wo bɔra Rehoboti, mɛn ye ba da la.
38 Sawuli sani, Akibori dencɛ Bahali-
Hanan siira mansaya la a nɔ rɔ.
39 Akibori dencɛ Bahali-Hanan sani,
Hadari siira mansaya la a nɔ rɔ. Ale siini
tɛrɛ so mɛn na, wo le tɔɔ ko Pawu. A muso
tɔɔ le ko Metabɛli. Metabɛli tɛrɛ Matiredi
denmuso le ri. A benba le tɛrɛ Me-Sahabu
le ri.
40 Nba, kabilatii mɛnilu bɔra Esawu de-
nilu rɔ, woilu tɔɔ le ɲin di, a bɛɛ ni a la
mɔɔilu, a bɛɛ ni a la duu. Ii tɔɔ le ten:
Timina, Aliba, Jetɛti,
41 Olibama, Ela, Pinon,
42 Kenasi, Teman, Misari,
43 Madiyɛli a ni Iramu. Woilu le kɛra
kabilatii ri Edɔmukailu na jamana rɔ, a bɛɛ
ni a la duu. Esawu le kɛra Edɔmukailu bɛɛ
benba ri.

37

Yusufu la siboilu kan

1 Nba, Yakuba ka i sii Kanaan jamana rɔ,
a fa siini tɛrɛ dinkira mɛn dɔ kɔnin.
2 Yakuba dencɛilu la ko le ɲin di.

Yusufu sɔrɔn ka san tan ni wɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na, a tɛrɛ ye saailu ni bailu gbɛnna a kɔrɔcɛilu fɛ. A tɛrɛ ye a fa la jɔn musoilu Bilaha ni Silipa dencɛilu dɛmɛnna. Dencɛ woilu tɛrɛ ye ko bɛnbali mɛnilu kɛla la, Yusufu tɛrɛ ye wo bɛɛ ɲafɔla a fa yɛ.
3 Yusufu duman tɛrɛ Isirayɛli yɛ ka tamin
a den tɔ bɛɛ la ka a masɔrɔn a ka Yusufu
sɔrɔn a la cɛmɔɔbaya waati le rɔ. Wo rɔ,
Yakuba ka duruki kɔrɔbila manɲɛɛnman
do di Yusufu ma.
4 Yusufu kɔrɔcɛilu ka a yen ko a duman
ii fa yɛ ka tamin ii tɔ bɛɛ la. Wo rɔ, Yusufu
gboyara ii yɛ fɔɔ ii ka ii ban kuma ɲuma fɔla
a yɛ.
5 Lon do rɔ, Yusufu sibora. A ka wo ɲafɔ
a kɔrɔcɛilu yɛ tuma mɛn na, do lara a la
gboyaɲɛ kan.
6 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye i tolo malɔ n na
sibo kan na!
7 N sibora an bɛɛ ye sɛnɛ rɔ. An tɛrɛ ye
suman kala ka a lasidi. Wo yɔrɔni bɛɛ,
n ta sumansidi ka i wuli ka i lɔ. Ai la
sumansidilu nara n ta laminin ka i majii a
kɔrɔ.»
8 A kɔrɔcɛilu ka a jabi: «A ye di? A lɔɔ ye
i la ka i sii an kun na ka kɛ an na mansa ri
wa?» A gboyara ii yɛ ikɔ tuunni ka tamin
fɔlɔman na a la sibo ni a la kumailu kosɔn.
9 Yusufu sibora ikɔ. A ka wo fanan ɲafɔ
a kɔrɔcɛilu yɛ. A ka a fɔ ko: «Ai la tolo malɔ
n na. N da sibo ikɔ tuun. N ka tele yen a ni
karo ni lolo tan ni kelen. Wo bɛɛ ka i majii
n kɔrɔ.»
10 A ka sibo ɲafɔ a fa ni a kɔrɔcɛilu yɛ tuma
mɛn na, a fa jamanda a ma ko: «Sibo su
ɲuman de wo ri? I ye a fɛ nde ni i na ni i
kɔrɔcɛilu bɛɛ ye na an majii i kɔrɔ wa?»
11 A la ko ɲangboya ka a kɔrɔcɛilu mira,
kɔni a fa tɛrɛ ye i mirila sibo wo ma waati
bɛɛ rɔ.

Yusufu kɔrɔcɛilu ka a san

12 Nba, lon do rɔ Yusufu kɔrɔcɛilu wara ii
fa la kolofenilu gbɛn diya Sɛkɛmu.
13 Isirayɛli ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I
kɔrɔcɛilu ra wa kolofenilu gbɛn diya

Sɛkɛmu. N ye a fɛ i ye wa bɔ ye.» Yusufu ka a fɔ ko: «Ale le wo ri.»
14 Yakuba ka a fɔ a yɛ ko: «Wa bɔ ii fɛ. Ni ii kɛndɛ, ni ko tɛ kolofenilu fanan na, i ye na wo fɔ n yɛ.» Wo rɔ, a ka Yusufu lawa ka bɔ Heburɔn dinban dɔ.
A se mɛn kɛni Sɛkɛmu,
15 a tɛrɛ ye a mataamala wula kɔndɔ. Cɛɛ do ka a tɛrɛn ye ka a maɲininka ko: «I ye nfen ɲininna?»
16 Yusufu ka a fɔ ko: «N ye n kɔrɔcɛilu le ɲininna. Ii ye kolofenilu gbɛnna. I ka ii diya lɔn wa?»
17 Cɛɛ ka a fɔ ko: «Ii ra bɔ yan. N ka ii kan mɛn ko ii watɔ Dotan.» Yusufu bɔra ye ka wa ii kɔ. A ka ii tɛrɛn Dotan.
18 A kɔrɔcɛilu ka a natɔla yen fɔɔ yɔrɔ jan. Sani a ye se ii ma, a kɔrɔcɛilu ka janfa don a ma ko ii ri a faa.
19 Ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Ai ɲa lɔ, sibotii wo natɔ la le ten!
20 An ye an wuli ka a faa. An ye a lafili kɔlɔn jaran kɔndɔ ka a fɔ ko wara juu le ka a faa ka a dɔɔn. A la sibo ri kɛ mɛn di wo rɔ, an di wo yen.»
21 Rubɛn ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a lɔɔ tɛrɛ ye a la ka Yusufu kisi ii ma. A ka a fɔ ko: «An kana a faa.
22 Ai kana a jeli labɔ. Ai ye a lafili kɔlɔn jaran ɲin kɔndɔ wula kɔndɔ yan, ai kana ko kɛ a la.» Rubɛn ka wo fɔ kosa a ri wa ii kɔfɛ ka Yusufu layɛlɛ kɔlɔn dɔ ka wa a di a fa ma.
23 Nba, Yusufu se mɛn kɛni ii ma, ii ka a la duruki kɔrɔbila manɲɛɛnman wo bɔ a kan na.
24 Ii ka a mira ka a lafili kɔlɔn do kɔndɔ. Kɔlɔn wo jani le tɛrɛ, ji tun tɛ a kɔndɔ.
25 Ii siini tɛrɛ dɔɔnninna tuma mɛn na, ii ka ii ɲa lɔ ka jula doilu tamintɔla la yen. Woilu tɛrɛ ye Isumayilaka le ri. Ii bɔtɔ Kiliyadi ka wa Misiran. Wusulan ni tulu suma duman ni latikɔlɔn tɛrɛ ye ii la ɲɔɔmɛilu la donin dɔ.
26 Yahuda ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «Ni an ka an dɔɔcɛ faa ka a dokon, an di tɔnɔ su ɲuman sɔrɔn wo la?
27 An ye a san Isumayilaka julailu ma. An jɛrɛ kana a faa. An dɔɔcɛ le. An bɛɛ ye badenma le ri.» A badenmailu sɔnda wo ma.
28 Wo rɔ, Madiyanka julailu tamintɔla, Yusufu kɔrɔcɛilu ka a layɛlɛ kɔlɔn kɔndɔ, ka a san Isumayilaka woilu ma wodigbɛ muwan na. Woilu ka a san ka wa a ri Misiran.
29 Nba, Rubɛn nara kɔlɔn da la ii kɔfɛ, kɔni a ma Yusufu tɛrɛn kɔlɔn kɔndɔ. Wo gbara a la kojuuya fɔɔ a ka a la duruki rafarafara.
30 A wara a dɔɔcɛilu tɛrɛn ye ka a fɔ ii yɛ ko: «Kanberen tɛ kɔlɔn kɔndɔ ye butun! N ye wala di?»
31 Wo rɔ, ii ka bakɔrɔn do faa ka Yusufu la duruki kɔrɔbila ta ka a bila wo jeli rɔ.
32 Ii wara duruki kɔrɔbila di ii fa ma ka a fɔ ko: «An ka duruki kɔrɔbila ɲin tɛrɛn wula rɔ. I ye a ragbɛ ni i dencɛ ta le.»
33 Yakuba ma fili a ma. A ka a fɔ ko: «N dencɛ la duruki kɔrɔbila le jɔ. Wara juu ra a faa ka a dɔɔn. Ɛɛ, n dencɛ Yusufu! Wara ra a rafarafara.»
34 Yakuba ka a la duruki rafarafara jusukasi kosɔn, ka landa faanin bila a kan na ikomin landa faanin. A ka tele siyaman kɛ kasila kojuuya a dencɛ la saya ko rɔ.
35 A dencɛilu ni a denmusoilu tɛrɛ ye nala ko ii ye ii fa jususumala. Kɔni a ma sɔn a jususuma ko ma. A ka a fɔ ko: «N kasimantɔ ri to n dencɛ la ko la haan n di faa.» Yusufu fa kasira ten de a la saya ko rɔ.
36 Nba, Madiyanka julailu sera Misiran ka Yusufu san Ferawuna ɲɛmɔɔ Potifari ma. Potifari tɛrɛ Ferawuna la kandanin-nailu la kuntii le ri.

38

Yahuda ni Tamari la ko

1 Nba, a ma mɛn bakɛ, Yahuda bɔra a badenmailu tɛma, ka wa a sii Adulamuka do tɔrɔfɛ mɛn tɔɔ ko Hira.
2 Yahuda ka Kanaanka sunkurun do yen ye, mɛn fa tɔɔ ko Suwa. A ka sunkurun wo furu. Ii dɛnda.
3 Muso ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn Yahuda yɛ. Yahuda ka den wo tɔɔ la ko Ɛri.
4 A ka kɔnɔ gbɛrɛ ta, ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Onan.
5 A ka kɔnɔ gbɛrɛ ta ikɔ tuun ni, ka dencɛ sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Sela. Den wo sɔrɔnda ka Yahuda tɛrɛn Akesibu so kɔndɔ.
6 Waati wo taminni kɔ, Yahuda ka muso do furu Ɛri yɛ, a dencɛ fɔlɔ kɔnin. Muso wo tɔɔ le tɛrɛ ko Tamari.
7 Kɔni, Ɛri kɛra mɔɔ juu le ri Allabatala ɲana. Wo rɔ, Allabatala ka a faa.
8 Yahuda ka a fɔ a dencɛ Onan yɛ ko: «I ye i numɔɔmuso ta, i kɔrɔcɛ muso kɔnin. Ai ye

dɛn, sa den di sərən i kərəcɛ yɛ, sa i kərəcɛ bənsən kana tunun.»

9 Kəni Onan ka a yen ko ni den wo
sərənda, a tɛ jate ale ta ri, fo a kərəcɛ ta ri.
Wo rə, Onan ni muso wo wa dɛn, a tɛ sənna
a siji ye don a rə. A ri wo bɛɛ kɛ duu ma,
kosa a kana bənsən di a kərəcɛ ma.
10 Onan tɛrɛ ye mɛn kɛla, wo ma diya
Allabatala yɛ. Wo rə, Allabatala ka ale
fanan faa.
11 Yahuda ka a fə Tamari yɛ ko: «I kana sii
cɛɛ gbɛrɛ kun. I wa, to i fa wara fo n dencɛ
Sela wa se i furu ma.» Yahuda ka wo fə ka
a masərən a silanni ka Tamari di Sela ma,
baa Sela kana faa ikomin a kərəcɛilu faara
ɲa mɛn ma. Tamari wara a fa wara wo rə.

12 Waati wo taminni kə, Yahuda muso
sara, Suwa denmuso kənin. Yahuda la
jusukasi sumara tuma mɛn na, a wara
Timina, məəilu tɛrɛ ye a la saailu si malila
dinkira mɛn də. A duɲəəncɛ Adulamuka
Hira wara a fɛ.
13 A fəra Tamari yɛ ko a birancɛ Yahuda
watə a la saailu si mali diya Timina.

14 Tamari ka a lən ko a numəəcɛ Sela ra
se furu ma, kəni a birancɛ Yahuda ma sən a
ye sii wo kun. Wo rə, Tamari ka a la landa
faanin bə a fari ma, ka a la bitiran birin a
kun na, ka a ɲa latunun. A wara ka a sii a
jɛrɛ ma Enayimu so donda la, Timina sila la
ye.

15 Yahuda tamintə ka Tamari siini yen.
A ka a jate jatəmuso le ri, ka a masərən
Tamari tun da a ɲa matunun.
16 Yahuda filira a ma fewu! A ma a lən ko
a biranmuso le. A wara a fə a yɛ ko: «N ye
a fɛ ka n la i fɛ.» Tamari ka a fə ko: «Ni n
diɲɛra, i ri nfen di n ma?»
17 Yahuda ka a jabi: «N di badenni kelen
bə n na bailu rə ka a lana i ma.» Tamari ka
a fə ko: «I ri nfen bila a kun kərə sani i ye ba
lana n ma?»
18 Yahuda ka a fə ko: «N ye nfen di i ma?»
Tamari ka a jabi: «I təə təəmasere ye fen
mɛn kan, i ye wo ni a julu di n ma, ka i la
gbeleke la woilu kan.» Yahuda ka wo bɛɛ
di a ma. Ii dɛnda. Wo rə, Tamari ka kənə ta
Yahuda fɛ.
19 Tamari ka a kəsɛ a wara. A ka bitiran
bə a kun na ka a la landa faanin bila a kan
na ikə.

20 Yahuda ka badenni lawa muso ma a
duɲəəncɛ Adulamuka bolo, kosa a ka fen
mɛnilu di muso ma, a duɲəəncɛ ye woilu
mira ka na. Cɛɛ wo wara, kəni a ma muso
yen.
21 A ka cɛɛ doilu maɲininka Enayimu ko:
«Jatəmuso mɛn tɛrɛ ye a siila sila la yan so
donda la, a ye mi?»

Ii ka a jabi: «An ma jatəmuso si yen yan
fələ.»
22 Cɛɛ ka a kəsɛ ka a fə Yahuda yɛ ko: «N
ma muso wo tɛrɛn ye. Ye cɛɛilu ka a fə ko ii
ma jatəmuso si yen ye fələ.»
23 Yahuda ka a fə ko: «Baasi tɛ wo ri.
Fen woilu ye to a bolo. An kana an jɛrɛ
lamaloya a ɲininna. Kəni n ka baden nawa
a ma. Ni i ma a yen, a ma ban?»
24 Nba, karo sawa taminni kə rə, a fəra
Yahuda yɛ ko a biranmuso Tamari ra jatəya
kɛ. Ko sisen, ko a ra kənə ta. Yahuda ka
kuma wo mɛn tuma mɛn na, a ka a fə ko:
«Ai ye wa a labə kɛnɛma ka a janin!»
25 Məəilu wara Tamari mira. Ii ye a labəla
kɛnɛma tuma mɛn na, a ka kela lawa a
birancɛ ma ko: «Mɛn ka kənə la n na, a la
fenilu le ɲin di. I ye təəmasere fen ɲin ni a
julu ragbɛ, ka gbeleke fanan dagbɛ ni i ka
woilu tii lən.»
26 Yahuda ka wo fenilu ragbɛ ka a yen ko
a ta le. A ka a fə ko: «Muso ɲin telenni ka
tamin nde la, baa n tun ka kan ka a di n
dencɛ Sela le ma ka a kɛ a muso ri, kəni n
ma sən wo ma.» Yahuda ma a la Tamari fɛ
wo kə.
27 Nba, a moyi waati sera tuma mɛn na,
den kɛra filani ri.
28 A moyitəla, den kelen ka a bolo labə.
Tinkərəsilali ka a bolo mira ka kari wulen
do sidi a la ka a fə ko: «Ɲin de ye fələ ri.»
29 Kəni den ka a bolo ladon ikə tuunni. A
filani-ɲəən bəra. Tinkərəsilali le ka a fə ko:
«Ile le ra sila bə jə!» Wo rə, a ka wo təə la ko
Pɛrɛsi*.
30 A dəəmanin bəra a kə, kari wulen sidini
wo bolo la. Ii ka wo təə la ko Serahi†.

39

Yusufu sanda Potifari ma

1 Nba, Isumayilaka jula woilu wara
Yusufu ri Misiran ka a san Ferawuna la

* **38:29** Pɛrɛsi kərə ye le ko a gbɛrɛnda † **38:30** Serahi kərə ye le ko kari wulen

ɲɛməɔ Potifari ma. Potifari tɛrɛ mansa la kandaninnailu la kuntii le ri.
2 Allabatala tora Yusufu fɛ ka a la ko bɛɛ sabati. A tɛrɛ ye baarala a tii Potifari la bon na, Misiranka wo kɔnin.
3 A tii ka a yen ko Allabatala ye Yusufu fɛ ko bɛɛ rɔ, baa a wa a bolo bila fen fen dɔ, Allabatala ri wo bɛɛ sabati.
4 Yusufu diyara a tii yɛ. Wo rɔ, a ka Yusufu kɛ a jɛrɛ dɛmɛnba ri, ka a lasii a la məɔilu bɛɛ kun na, ka a kɛ a la nanfulu kunnasiiba ri.
5 Kɛbi Misiranka cɛɛ wo ka Yusufu lasii a la nanfulu ni a la məɔ bɛɛ kun na, Allabatala ka ɲumaya kɛ a yɛ ka ko bɛɛ sabati a wara ka a masɔrɔn Yusufu la ko rɔ. Allabatala ka Potifari bolofen bɛɛ ɲumaya, mɛnilu ye so kɔndɔ, a ni mɛnilu ye sɛnɛ rɔ.
6 Potifari ka a la ko bɛɛ to Yusufu bolo. A ma a jɛrɛ tɔrɔ foyi la fɔɔ a tɛrɛ ye mɛnilu dɔɔnna.
Yusufu tɛrɛ ye kanberen kenyanin de ri. A fari dafanin a kan. A ɲada fanan kenɲi.

Potifari muso ɲabɔra Yusufu la

7 Lon do rɔ, Potifari muso ɲabɔra Yusufu la. A ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Na, i la n fɛ.»
8 Yusufu ma sɔn fewu. A ka a fɔ muso wo yɛ ko: «I ɲa lɔ. N tii tɛ a jɛrɛ tɔrɔla foyi la a wara yan ka a masɔrɔn n ye yan. A ra a bolofen bɛɛ karifa n na.
9 A la fanka ni n ta bɛɛ ka kan a wara yan. N sawo ye fen bɛɛ rɔ lu ma yan fo ile, baa i ye a muso le ri. N ti se kojuu su wo kɛla, ka haramu kɛ Alla ɲana.»
10 Hali wo, muso wo ma a boloka wo si rɔ. Lon lon a tɛrɛ ye Yusufu madiyala, kɔni Yusufu ma sɔn ka i la a fɛ.
11 Lon do rɔ, Yusufu wara baara diya bon na. Wo ka a tɛrɛn bonkɔndɔ jɔn si tun tɛ ye.
12 Muso ka Yusufu mira a la duruki ma, ko a ye a la a fɛ. Kɔni Yusufu ka a bori a yɛ ka bɔ bon na ka a la duruki to muso bolo.
13 Muso ka a yen tuma mɛn na ko Yusufu borimantɔ ra bɔ bon na ka a la duruki to a bolo,
14 a ka a kan nabɔ bonkɔndɔ jɔnilu ma. Woilu nani, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai la ragbɛ. N cɛɛ ka Heburu cɛɛ mɛn nana an ma, wo ra an dɔɔya. A ra don n ka a fɔ ko a ye i lala n fɛ. Kɔni n kulera fanka la.
15 A ka n kule kan mɛn tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»
16 Muso ka duruki wo lamara a dafɛ ka Yusufu tii Potifari makɔnɔ.
17 Wo nani, muso ka dantɛɛli bɛɛ kɛ a cɛɛ yɛ ɲa kelen wo ma ko: «I ka Heburu jɔncɛ mɛn nana an ma, wo ra don n kan ka n dɔɔya.
18 Kɔni n kulera tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»
19 Nba, a ka a muso la kuma mɛn Yusufu la ko rɔ tuma mɛn na, a jusu bɔra kojuuya.
20 Wo rɔ, a wara Yusufu mira ka a bila kaso la, mansa la kasodeni bilani dinkira mɛn. Yusufu tora kaso la ye.
21 Kɔni Allabatala tora Yusufu fɛ. A ka ɲumaya kɛ Yusufu yɛ. Wo rɔ, a ka Yusufu dɛmɛn ka a la ko diya kaso bon kuntii yɛ.
22 Wo rɔ, kaso bon kuntii ka Yusufu lasii kasoden tɔ bɛɛ kun na kaso bon na. Yusufu le tɛrɛ ko bɛɛ ɲanabɔla ye.
23 Kasobon kuntii ka ko mɛn bɛɛ to Yusufu bolo, a ma hamin wo si la butun baa Allabatala tɛrɛ ye Yusufu fɛ. A ka fen fen kɛ, Allabatala ka wo bɛɛ sabati.

40

Yusufu ka siboilu kɔrɔ fɔ

1 Waati wo taminni kɔ, Misiran mansa la minninfendila ni a la burugbasila ka kojuu do kɛ a la.
2 Ferawuna jusu bɔra məɔba fila woilu kanma, a la minninfendilailu la kuntii ni a la burugbasilailu la kuntii kɔnin.
3 A ka ii mira ka ii bila kaso la, Yusufu bilani dinkira mɛn dɔ. Kaso wo tɛrɛ ye kasoden kandaninna kuntiiba la bon dafɛ.
4 Kasoden kandaninna kuntiiba ka ii karifa Yusufu la, ko a ye kɛ ii dɛmɛnba ri. Ii mɛnda kaso la.
5 Lon do rɔ, mansa la minninfendila ni a la burugbasila sibora su rɔ. Wo ka a tɛrɛn ii ye kaso la fɔlɔ. Ii fila sibora, kɔni sibo kelen tun tɛ. Ii kɔrɔilu tun tɛ kelen di fanan.
6 Wo duusa gbɛ, Yusufu ka a yen ko hamin ba ye ii la.
7 A ka mansa la ɲɛməɔ maɲininka ko: «Nfen kɛni ai sɛwani tɛ bi?»
8 Ii ka a jabi: «An fila ra sibo, kɔni məɔ tɛ yan mɛn di sibo woilu kɔrɔilu fɔ an yɛ.» Yusufu ka a fɔ ko: «Sibo kɔrɔ lɔnba tɛ Alla le ri wa? Ai ka mɛnilu yen sibo rɔ, ai ye woilu ɲafɔ n yɛ.»

9 Wo rɔ, mansa la minninfendilailu la
kuntii ka mɛn yen, a ka wo fɔ Yusufu yɛ. A
ka a fɔ ko: «N siboni le, n ka rɛsɛnju do yen
n ɲɛ.
10 Bolo sawa ye a la. A fira wa bɔ damira,
a ri a fɛrɛn ka den ka kɛ rɛsɛn mɔnɛnilu ri i
kɔrɔ.
11 Misiran mansa la minninfen tɛrɛ ye n
bolo. Wo rɔ, n ka rɛsɛn mɔni woilu kadi, ka
ii rabirin mansa la minninfen kɔndɔ, ka a
di a ma.»
12 Yusufu ka a fɔ ko: «Wo kɔrɔ le ɲin di.
Bolo sawa wo ye tele sawa le ri.
13 Tele sawa wa tamin, mansa ri i bɔ kaso
la, ka i bila i la baara kɔrɔ la. I ri a la
minninfen don a bolo ikomin i darini a kɛla
ɲa mɛn ma kɔrɔman.
14 I wa hɛrɛ wo sɔrɔn tuma mɛn na, i
jaandi, i kana ɲina n kɔ. I ka kan ka ɲumaya
kɛ n yɛ baa n ka i dɛmɛn. I ye n na ko fɔ
Ferawuna yɛ wo rɔ, kosa a ri n nabɔ kaso
la,
15 baa mɔɔilu ka n mira fanka le la ka n
nabɔ Heburuilu la jamana rɔ. Kɛbi ii ka n
nana yan, n ma kojuu kɛ, mɔɔ ri mɔɔ bila
kaso la mɛn dɔ.»
16 Nba, burugbasilailu la kuntii ka a yen
ko Yusufu ka a duɲɔɔncɛ la sibo kɔrɔ fɔ ka
a diya. Wo rɔ, ale ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «N
fanan sibora. N ka see sawa yen n kun ma.
17 See mɛn tɛrɛ ye sanfɛ, burun su bɛɛ
tɛrɛ ye wo kɔndɔ. Wo bɛɛ rabɛnni tɛrɛ
Ferawuna yɛ, kɔni kɔnɔilu tɛrɛ ye jiila a ma
ka fen woilu dɔɔn see kɔndɔ n kun dɔ ma.»
18 Yusufu ka a fɔ ko: «Sibo wo kɔrɔ le ɲin
di. Seye sawa wo fanan ye tele sawa le ri.
19 Tele sawa wa tamin, Ferawuna ri i bɔ
kaso la, ka i kun tɛɛ a la ka i su dun jiri la.
Kɔnɔilu ri na i sobo dɔɔn.»
20 Nba, tele fila a sawana, wo kɛra Fer-
awuna sɔrɔn lon sankunbɛn tolon di. Wo
rɔ, Ferawuna ka tibili ba kɛ a la jamana
mɔɔbailu yɛ. A ka minninfendilailu la kun-
tii ni burugbasilailu la kuntii labɔ kaso la
ka ii lana mɔɔbailyu bɛɛ ɲana.
21 A ka minninfendilailu kuntii bila a la
baara kɔrɔ la, kosa a ri Ferawuna la min-
ninfen don a bolo ikɔ.
22 Kɔni Ferawuna ka burugbasilailu la
kuntii wo dun jiri la ikomin Yusufu ka a fɔ
ɲa mɛn ma.
23 Minninfendilailu la kuntii ma a miri
Yusufu ma wo kɔ. A ɲinara a kɔ fewu.

41

Misiran mansa la siboilu

1 San fila taminnin kɔ rɔ, Misiran mansa
sibora ka a jɛrɛ lɔni yen Nili Ba dala.
2 A lɔni tora ye tuma mɛn na, nisimuso
tɔlɔni wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin dɔɔn
diya ba dala.
3 A ma mɛn bakɛ, nisimuso barani
wɔrɔnwula fanan bɔra Nili Ba ji rɔ. Woilu
nara ii lɔ nisimuso tɔlɔni woilu tɔrɔfɛ ba
dala.
4 Nisimuso barani kojuuyani woilu ka
nisimuso ɲuma tɔlɔni wɔrɔnwula woilu
dɔɔn ka ban. Wo kɛni, mansa kunura sunɔɔ
rɔ.
5 A sunɔɔra ikɔ ka sibo gbɛrɛ fanan la. A
ka sumantɔnsɔn wɔrɔnwula yen. Wo bɛɛ
bɔni sumangbala kelen de la. Ii kisɛ bɛɛ
kunba. Ii ka ɲi.
6 A ma mɛn bakɛ, sumantɔnsɔn
wɔrɔnwula gbɛrɛ bɔra. Woilu kisɛ
mɛsɛnman. Ii kɛni ikomin fɔɲɔ ba wa
suman janfɔ a gban na.
7 Sumantɔnsɔn mɛnilu kisɛni mɛsɛnman,
woilu ka suman ɲuma wɔrɔnwula woilu
dɔɔn, mɛnilu kisɛ kunba. Wo kɛni, mansa
kunura ka a yen ko sibo le tɛrɛ.
8 Wo duusagbɛni, mansa jusumakasara.
Wo rɔ, a ka Misiran jamana fɛlɛlilailu bɛɛ ni
a hankilimailu bɛɛ kili. A ka mɛn yen sibo
rɔ, a ka wo ɲafɔ ii yɛ, kɔni wo si ma se ka a
la sibo kɔrɔ fɔ a yɛ.
9 A la minninfendilailu la kuntii kumara
a yɛ ko: «Mansa, n hankili ra bila n na kojuu
kɛni rɔ sisen.
10 I mɔnɛra an, i la jɔnilu ma tuma mɛn
na wo lon, i ka nde ni i la burugbasilailu
la kuntii bila kaso la kasoden kandaninna
kuntiiba la ɲala kaso la.
11 An mɔɔ fila bɛɛ sibora su kelen dɔ. Sibo
woilu kɔrɔilu tun tɛ kelen di.
12 Heburu kanberen do tɛrɛ ye an fɛ kaso
la. Kasoden kandaninna kuntiiba la jɔn de
tɛrɛ. An mɔɔ fila ka mɛn yen sibo rɔ, an ka
wo ɲafɔ a yɛ. A ka woilu kɔrɔilu fɔ an yɛ.
13 A ka a kɔrɔ mɛn fɔ, a kɛra wo ɲa le ma!
I ka nde lasɛ n na baara kɔrɔ la, ka ban ka
burugbasilailu la kuntii dun jiri la.»

Yusufu ka Misiran mansa la sibo kɔrɔ fɔ

14 Mansa ka kela lawa ko Yusufu ye na.
Mɔɔilu borimantɔ wara Yusufu labɔ kaso
la. Yusufu ka a bonbosi li ka a la faanin

mayɛlɛman, ka wa i lɔ Misiran mansa ɲakɔrɔ.
15 A seni ye, mansa ka a fɔ a yɛ ko: «N da
sibo le kɛ. Mɔɔ si ma se ka wo kɔrɔ fɔ n yɛ. A
fɔra n yɛ ko i ri se sibo kɔrɔ fɔla.»
16 Yusufu ka mansa jabi: «Mansa, nde ti
se, kɔni Alla ri a kɔrɔ ɲuma di i ma.»
17 Mansa ka a fɔ a yɛ ko: «N sibora ka n
lɔni yen Nili Ba dala.
18 N lɔni tora ye tuma mɛn na, nisimuso
wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin dɔɔn diya ba
dala. Ii ka ɲi kosɛbɛ. Ii tɔlɔni.
19 A ma mɛn, nisimuso wɔrɔnwula gbɛrɛ
fanan bɔra ji rɔ. Woilu barani tɛrɛ koju-
uya. Ii kɛjuuyani ka tamin. Sobo jɔnjɔn
tun tɛ ii la. N tun ma nisi gbɛrɛ kɛjuuyani
woilu ɲɔɔn yen fɔlɔ munun Misiran jamana
muumɛ rɔ yan.
20 Nisimuso barani woilu, mɛnilu
kɛjuuyani kɔnin, woilu ka nisimuso tɔlɔni
wɔrɔnwula wo dɔɔn, mɛnilu fɔlɔma bɔra ji
rɔ.
21 Hali ii ka woilu dɔɔn, mɔɔ ti se wo lɔn
na, ka a masɔrɔn ii fari barani tɛrɛ ɲa mɛn
ma fɔlɔ, a ye ɲa kelen wo ma munun. Wo
kɛni, n kunura sunɔɔ rɔ.
22 N sunɔɔra ikɔ ka sibo. N ka
sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula yen. Woilu
bɔni sumangban kelen de la. Ii bɛɛ kisɛ
kunba.
23 A ma mɛn bakɛ, sumantɔnsɔn
wɔrɔnwula gbɛrɛ bɔra. Woilu tun kisɛni tɛ
jɔnjɔn. Ii bɛɛ kisɛ mɛsɛnman. Ii kɛni ikomin
fɔɲɔ ba wa suman janfɔ a gban na.
24 Sumantɔnsɔn mɛsɛnman woilu ka
Sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula wo dɔɔn.
Nba, n ka wo bɛɛ fɔ n na fɛlɛlilailu yɛ, kɔni
woilu si ma se wo kɔrɔ fɔla n yɛ.»
25 Yusufu ka a fɔ mansa yɛ ko: «I la sibo
fila bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. Alla natɔ mɛn
kɛla, a ra wo le yiraka i la.
26 Nisimuso ɲuma wɔrɔnwula wo mis-
aliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn
ɲuma wɔrɔnwula wo fanan misaliya ye san
wɔrɔnwula le ri. Sibo fila wo bɛɛ ye kɔrɔ
kelen de ri.
27 Nisimuso barani kɛjuuyani wɔrɔnwula
mɛn bɔra ji rɔ kɔfɛ, wo ye san wɔrɔnwula
le ri. Sumantɔnsɔn mɛsɛnman wɔrɔnwula
wo, fɔɲɔ ka mɛnilu ja, wo fanan ye san
wɔrɔnwula kɔnkɔ le ri.
28 Mansa, n ka a fɔ i yɛ ɲa mɛn ma, a ye
wo ɲa le ma. Alla kɛtɔ mɛn kɛla, a ra wo le
yiraka i la.
29 San wɔrɔnwula mɛnilu natɔ, suman di
sɔn a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma Misiran jamana fan bɛɛ
rɔ.
30 San woilu wa tamin, kɔnkɔ ri na ka san
wɔrɔnwula kɛ. Mɔɔilu ka suman ba mɛn
sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula woilu kɔrɔ, ii
ri ɲina wo bɛɛ kɔ, kɔnkɔ ri juuya jamana bɛɛ
rɔ.
31 Kɔnkɔ ri juuya kosɛbɛ. Mɔɔilu ka
suman mɛn sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula
wo rɔ, wo bɛɛ ri ɲina ii la fewu.
32 Mansa, i ka sibo ɲin kɛ siɲa fila. Wo
kɔrɔ le ko Alla ra ban wo ko latɛɛ la. Alla
ri wo kɛ lakaliyali bolo ma.
33 «Wo rɔ, mansa, i ye mɔɔ hankilima
do ɲinin, mɛn ka ko kɔrɔ lɔn, ka wo lasii
Misiran jamana kun na.
34 I ye mɔɔba doilu lasii jamana kɔndɔ,
sa mɔɔ woilu wa suman mɛn sɔrɔn, mɔɔba
woilu ye a tala looluna lamara. Ii ye a kɛ wo
ɲa jamana fan bɛɛ rɔ san diyani wɔrɔnwula
bɛɛ kɔrɔ.
35 I ye a fɔ ii yɛ ko ii ye suman woilu bɛɛ
ladɛn wo ɲa le ma san woilu kɔrɔ, ka wo bɛɛ
ladɛn jamana soilu la i tɔɔ rɔ ka a kɔnɔgbɛn.
36 Sa san wɔrɔnwula kɔnkɔ ba don
Misiran jamana rɔ tuma mɛn na, suman
lamarani woilu ri kɛ jamana mɔɔilu la balo
ri.»

Misiran mansa ka Yusufu lasii jamana kun na

37 Yusufu ka mɛn fɔ, wo diyara Misiran
mansa ni a la ɲɛmɔɔilu bɛɛ yɛ.
38 Mansa ka a fɔ a la ɲɛmɔɔilu yɛ ko: «An
di mɔɔ sɔrɔn Misiran yan, Alla la Nii ye mɛn
dɔ ikomin cɛɛ ɲin?»
39 Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Alla ra wo
bɛɛ yiraka i la. Wo rɔ, mɔɔ si tɛ yan, mɛn
hankili ka bon i ta ri, mɛn ka ko kɔrɔ lɔn ile
ri.
40 N di i lasii n na jamana kun na. I wa
mɛn fɔ, n na mɔɔilu ri wo kɛ. Mansaya
dɔrɔn de ri kɛ i ni nde tɛma.
41 N da i lasii Misiran jamana bɛɛ kun
na.»
42 Mansa ka a la bolola koyini bɔ a bolo
la, a la mansaya tɔɔmasere ye mɛn kan,
ka wo don Yusufu bolo la. A ka faanin
ɲumaɲuma di a ma, ka kanna nɛɛ saninna-
man bila a kan na.

43 A ka a la sowontoro filana don Yusufu bolo. Məɔilu wara sowontoro wo ɲɛ ka ii kan nabɔ ko: «Bɛɛ ye ii majii!» Misiran mansa ka Yusufu lasii Misiran jamana bɛɛ kun na wo ɲa le ma.

44 Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Nde le Misiran mansa ri, kɔni məɔilu kana foyi kɛ Misiran jamana rɔ butun fɔɔ ile wa sɔn mɛn ma.»

45 Mansa ka Yusufu tɔɔ la ko Safinati Paneya, ka Potifera denmuso Asanati di a ma ka a kɛ a muso ri. Potifera wo tɛrɛ ye Ɔni so məɔilu la joo sarakalasela le ri.

Nba, Yusufu kɛra Misiran jamana kunnasiila ri wo ɲa le ma.

46 A ka baara wo damira Ferawuna yɛ ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san bisawa bɔ. A bɔra mansa dafɛ, ka wa Misiran jamana rataama.

47 Awa, san wɔrɔnwula kɛra, suman ye sɔnna a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma.

48 San san, Yusufu ri suman nadɛn suman ka waati la Misiran jamana fan bɛɛ rɔ a so mɛsɛn a ni a so kunba. Suman kanin yɔrɔ yɔrɔ a ka suman namara wo yɔrɔ kelen de bɛɛ rɔ.

49 Wo rɔ, Yusufu ti se a jatela butun baa a tɛrɛ ka siya kojuuya ikomin ba kiɲɛ.

50 Sani san wɔrɔnwula kɔnkɔ ye don jamana kɔndɔ, Yusufu muso Asanati ka dencɛ fila sɔrɔn a yɛ. Asanati wo tɛrɛ ye Ɔni so məɔilu la joo sarakalasela Potifera denmuso le ri.

51 Yusufu ka a dencɛ fɔlɔ tɔɔ la ko Manase, baa a ka a fɔ ko Alla ra a laɲina a la tɔrɔya bɛɛ kɔ rɔ, ka a hankili bɔ a fa wara rɔ.

52 A ka a dencɛ filana tɔɔ la ko Efirayimu, baa a ka a fɔ ko Alla ka a kɛ, a tɔrɔni tɛrɛ jamana mɛn dɔ, a ra jiri ye.

53 San diyani wɔrɔnwula wo dafara Misiran tuma mɛn na,

54 san wɔrɔnwula kɔnkɔ donda ikomin Yusufu ka a fɔ ɲa mɛn ma. Kɔnkɔ donda jamana gbɛrɛilu bɛɛ rɔ, kɔni suman namarani tɛrɛ fan bɛɛ rɔ Misiran.

55 Kɔnkɔ sera Misirankailu ma tuma mɛn na, ii wara Misiran mansa madiya ko a ye suman di ii ma. Mansa ka ii jabi: «Ai ye wa Yusufu tɛrɛn ye. A wa mɛn fɔ ai yɛ, ai ye wo kɛ.»

56 Kɔnkɔ juuyara ka se Misiran jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ, tuma mɛn na, Yusufu ka suman namara bondonilu da laka, ka suman san Misirankailu ma.

57 Məɔilu bɔra jamana bɛɛ rɔ ka na suman san diya Yusufu ma Misiran, baa kɔnkɔ gbɛlɛyara dunuɲa fan bɛɛ rɔ.

42

Yusufu kɔrɔcɛilu wara suman san diya Misiran

1 Nba, a fɔra Yakuba yɛ ko suman ye sɔrɔnna Misiran tuma mɛnna, a ka a fɔ a dencɛilu yɛ ko: «Nfenna ai siini ai ɲɔɔn dagbɛla yan ten?

2 N da a mɛn ko suman ye sɔrɔnna Misiran. Ai ye wa do san an yɛ, sa an kana faa kɔnkɔ bolo yan.»

3 Wo rɔ, Yusufu kɔrɔcɛilu məɔ tan wulira ka wa suman san diya Misiran,

4 kɔni Yakuba ma sɔn Yusufu dɔɔcɛ Bɛniyaminu ye wa a kɔrɔcɛilu kɔfɛ, baa Yakuba silanni tɛrɛ ko kojuu kana a sɔrɔn sila la.

5 Isirayɛli dencɛilu ni məɔ gbɛrɛilu wara suman san diya Misiran, baa kɔnkɔ tɛrɛ ye Kanaan jamana rɔ.

6 Wo ka a tɛrɛn, Yusufu ye jamana kuntiiya la Misiran. Ale le tɛrɛ suman sanna məɔ bɛɛ ma. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔcɛilu nara Yusufu ma, ka ii majii a kɔrɔ, ka ii kun majii.

7 Yusufu ka a kɔrɔcɛilu yen tuma mɛn na, a ma fili ii ma, kɔni a ka a kɛ ikomin a ma ii lɔn. A jamanda ii ma ka a fɔ ko: «Ai bɔni mi?» Ii ka a jabi: «An bɔni Kanaan jamana le rɔ, ka na suman ɲinin diya yan.»

8 Yusufu ma fili a kɔrɔcɛilu ma, kɔni woilu filira ale ma.

9 Yusufu hankili bilara a la siboilu rɔ, a ka a kɔrɔcɛilu yen sibo rɔ ɲa mɛn ma. A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le, sa ai ri a lɔn ai ri se an na ɲa mɛn ma.»

10 Ii ka a jabi: «An tii, wo kuma tɛ! Ande, i la jɔnilu nani suman san diya le dɔrɔn.

11 An bɛɛ ye cɛɛ kelen den de ri. Məɔ telenniilu le ande ri. An tɛ jamana si lakɔrɔsila.»

12 Yusufu ka a fɔ ko «Ɛɛn de! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le.»

13 Ii ka a fɔ ko: «An ye i la jɔnilu le ri. An bɛɛ ye fa kelen de la. An fa siini Kanaan jamana le rɔ. A dencɛilu tɛrɛ məɔ tan ni fila

le ri. An dɔɔcɛ ye an fa dafɛ ye bi. A tɔ kelen da sa.»
14 Yusufu ka a fɔ ko: «N ka a fɔ ɲa mɛn ma,
a ye wo ɲa kelen de ma jɔ! Ai nani jamana
lakɔrɔsi diya le!
15 N di ii la kuma fɛsɛfɛsɛ ɲa mɛn ma, wo
le ye ɲin di. Ni ai dɔɔcɛ dɔɔmani ma na
yan, ai tɛ bɔ yan fewu. N ye n kali la wo la
Misiran mansa tɔɔ le rɔ.
16 Ai mɔɔ kelen ye wa ai dɔɔcɛ ta ka na a
ri. Ai tɔilu ri wo makɔnɔ kaso la yan. Wo rɔ,
n di ai la kuma fɛsɛfɛsɛ. Ni ai ka tuɲa le fɔ,
n di wo lɔn. Ni wo tɛ, ai ma na foyi kanma,
fo ka an na jamana lakɔrɔsi dɔrɔn. N ye n
kalila wo rɔ Misiran mansa tɔɔ le rɔ!»
17 Wo rɔ, a ka ii bila kaso la. Ii ka tele
sawa kɛ ye.
18 A tele sawana, Yusufu ka a fɔ ii yɛ ko:
«Nba, n silanni Alla yɛ. Wo rɔ, n ye mɛn fɔla
ai yɛ, ai ye wo mira, sa ai ri kisi.
19 Ni mɔɔ telenniilu le ai ri, mɔɔ kelen ye
to kaso la yan ai bɛɛ nɔ rɔ. Ai tɔilu ye wa
suman di ai la denbaya kɔnkɔto ma,
20 kɔni a fɛrɛ tɛ fo ai ye na ai dɔɔcɛ
dɔɔmani ri yan. A wa na, n di a lɔn ko ai
ka tuɲa le fɔ n yɛ, sa ai kana faa.» Ii sɔnda
wo ma.
21 Ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Sika tɛ a rɔ, tɔrɔya
ɲin da an sɔrɔn Yusufu le kosɔn. Wo lon,
a tɔrɔra an ɲakɔrɔ. A ka an madiya ko an
ye hina a la, kɔni an ka an ban a rɔ. Wo le
kosɔn kojuu ɲin da an sɔrɔn bi.»
22 Rubɛn ka a fɔ ii yɛ ko: «N ma a fɔ ai yɛ
ko ai kana kojuu kɛ den na wa, kɔni ai ma
sɔn n na kuma ma? Nba, a jeli ɲininkali le
ɲin ka a hakɛ bɔ an dɔ.»
23 Ii ma a lɔn ko Yusufu tolo ye ii kan na,
baa ii ni Yusufu wa kuma, kan nataminna
ri ii kan natamin i ɲɔɔn ma.
24 Yusufu ka a mabɔ ii la ka wa kasi. A
kɔsɛ mɛn kɛni, a kumara ii yɛ, ka ban ka
Simeyɔn bɔ ii rɔ ka a bolo sidi ii ɲana.

Yusufu kɔrɔcɛilu ka i kɔsɛ Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ

25 Yusufu ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii ye
a kɔrɔcɛilu la bɔrɔilu lafa suman na, ka ii
kelen kelenna bɛɛ la wodi bila ii la bɔrɔ
woilu kɔndɔ, ka suman fanan di ii ma ka
a kɛ ii sila fanda ri. Ii ka wo bɛɛ kɛ ikomin
Yusufu ka a fɔ ɲa mɛn ma.
26 Ii ka bɔrɔilu la ii la faliilu kɔ kan, ka sila
mira ka wa.
27 Su kora ii ma tuma mɛn na, ii ka ii lɔ
yɔrɔ do rɔ ka sii ye. Mɔɔ kelen ka a la bɔrɔ
da laka ko a ye dɔɔnnin dila a la fali ma. A
ka a la wodi yen bɔrɔ kɔndɔ.
28 A ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «N
na wodi a ra lasɛ n ma. A ye n na bɔrɔ
kɔndɔ yan.» Ii kɔndafilira kojuuya. Ii
kɔndakaliyara ka a fɔ ii ɲɔɔn yɛ ko: «Alla ra
nfen de kɛ an na ɲin de ten?»
29 Nba, ii se mɛn kɛni ii fa Yakuba wara
Kanaan jamana rɔ, ko mɛn ka ii sɔrɔn, ii ka
wo bɛɛ dantɛɛli kɛ a yɛ. Ii ka a fɔ ko:
30 «Misiran jamana kuntii jamanda an ma
kosɛbɛ! A ka an jalaki ko an wani ii la
jamana lakɔrɔsi diya le.
31 An ka a jabi an ye mɔɔ telenniilu le ri,
ko an ma jamana si lakɔrɔsi fɔlɔ habadan.
32 An ka a fɔ ko an bɛɛ ye fa kelen de la,
ko an mɔɔ tan ni fila le tɛrɛ an fa bolo. Ko
kelen da sa. Ko an dɔɔcɛ dɔɔmani ye an fa
dafɛ ye Kanaan jamana rɔ,
33 kɔni jamana kuntii wo ka a fɔ ko a ri a
lɔn ko an ye mɔɔ telenniilu ri ɲa mɛn ma, ko
wo le ye ɲin di. Ko an ye mɔɔ kelen to a bolo
ye, ka na suman di an wara mɔɔilu kɔnkɔto
ma.
34 Ko an ye wa an dɔɔcɛ dɔɔmani ri a ma.
Wo wa kɛ, ko a ri a lɔn ko an ma wa jamana
lakɔrɔsi kanma, ko a ri a lɔn ko an ye mɔɔ
telenniilu le ri, kosa a ri an badenma bɔ
kaso la. Ko a ri jamana bɛɛ labila an yɛ.»
35 Nba, ii ka suman nabɔ ii la bɔrɔilu
kɔndɔ tuma mɛn na, ii bɛɛ ka ii la wodi bila
bɔrɔneilu sidini yen suman bɔrɔilu kɔndɔ.
Ii ni ii fa ka wodi sidini wo yen tuma mɛn
na, ii bɛɛ silanda.
36 Ii fa Yakuba ka a fɔ ii yɛ ko: «Ɛɛ! Ai ye
n denilu bɔla n bolo. Yusufu tɛ yan butun.
Simeyɔn fanan tɛ yan butun. Sisen ai ye a
fɛ ka Bɛniyaminu fanan mira ka wa wo ri.
Ɲin tɔrɔya bɛɛ ye nde le kan.»
37 Rubɛn ka a fɔ a fa yɛ ko: «I ye
Bɛniyaminu karifa nde la. N di a lasɛ i ma.
Ni n ma na Bɛniyaminu ri, i ye n dencɛ fila
bɛɛ faa Bɛniyaminu nɔ rɔ.»
38 Yakuba ka a fɔ ko: «Ɛɛn de! N dencɛ tɛ
wala ai kɔfɛ! A kɔrɔcɛ Yusufu ra sa ka wo
kelen pe to. Sisen n da kɔrɔ. Ni ko ka ale
fanan sɔrɔn taama rɔ, n di faa jusumakasa
bolo.»

43

Yusufu kərəcɛilu wara Misiran ikə

1 Nba, kənkə juuyara jamana kəndə.
2 Yakuba dencɛilu nara suman mɛn di
ka bə Misiran, wo bantəla le tɛrɛ. Wo rə,
Yakuba ka a fə ii yɛ ko: «Ai ye wa suman do
san an yɛ Misiran.»
3 A dencɛ Yahuda ka a jabi: «Cɛɛ wo ka a
fə an yɛ le ka a magbɛlɛya kosɛbɛ ko an tɛ a
yen butun fo an dəəcɛ wa kɛ an kəfɛ.
4 Ni i sənda an dəəcɛ Bɛniyaminu ye wa
an kəfɛ, an di wa ka suman san i yɛ.
5 Ni i kənin ma sən, an tɛ wa ye, baa cɛɛ
wo ka a fə an yɛ ko an tɛ a yen butun fo an
dəəcɛ wa kɛ an kəfɛ.»
6 Isirayɛli ka a fə ko: «Ai ra kojuu kɛ n na
de! Nfenna ai ka a fə cɛɛ wo yɛ ko ai dəəcɛ
ye ai kəma?»
7 A dencɛilu ka a jabi: «Cɛɛ wo ka
ɲininkali siyaman kɛ an kun, ka an
maɲininka an na ko ma, a ni an na denbaya
la ko ma. A ka a fə ko: ‹Ai fa kɛndɛ wa? Ai
dəəcɛ ye ye?› An ka a jabi ten tuun. An ma
wo lən ko a ri a fə an yɛ ko an ye wa an dəəcɛ
ri.»
8 Yahuda ka a fə a fa Isirayɛli yɛ ko: «N fa,
i ye n dəəcɛ karifa n na, sa an di wa i kərə.
Wo wa kɛ, kənkə tɛ ile ni ande a ni an denilu
faa yan.
9 Nde jɛrɛ ri n lə den kunko la. Ni ko ka a
sərən, i ye nde maɲininka. Ni n ma na a ri i
ma, ka a lalə i ɲakərə, wo jalakili tɛ bə n kan
habadan.
10 Ni an kənin tun ma lanəə yan, sa an da
wa ka na siɲa fila.»
11 Ii fa Isirayɛli ka a fə ko: «Nba, diyagboya
le. Wo rə, ai ye an na jamana fen ɲuma
doilu bila ai la bərəilu kəndə ka jamana
kuntii wo sanba. Ai ye tulu do ta, a ni
li ni wusulan ni latikələn ni jiriden doilu,
pisitasi ni amande kənin.
12 Ai wara wodi mɛn di fələ, ai ye wo ɲəən
fila ta, baa wodi mɛn bilani tɛrɛ ai la bərəilu
kəndə, fo ai ye ai kəsɛ wo ri. Ai ri a sərən, ii
ɲinanin de.
13 Nba, ai ye ai dəəcɛ ta ka wa cɛɛ wo tɛrɛn
ye sisen.
14 Alla Sebɛɛtii ye ai la hina don a rə, kosa
a ri Bɛniyaminu ni Simeyən nasɛ ai ma,
kəni ni n bənəra n deni la, n di bənə wo rə
kosɛbɛ.»
15 Wo rə, ii ka Bɛniyaminu ta, a ni sanba
fenilu, a ni wodi wo ɲəən fila, ka sila mira
ka wa Misiran. Ii se mɛn kɛni ye, ii wara
Yusufu tərəfɛ, ka ii lə a ɲakərə.
16 Yusufu ka Bɛniyaminu yen ii fɛ tuma
mɛn na, a ka a fə a la bon kunnasiila yɛ ko:
«Wa məə ɲinilu ri n na bon na, ka kolofen do
faa ka a tibi. Ii kɛtə telerə dəənnin kɛla nde
le fɛ bi.»
17 Cɛɛ wo ka ii malə Yusufu la bon na
ikomin Yusufu ka a fə a yɛ ɲa mɛn ma.
18 Ii watəla Yusufu la bon na, wo ka ii
masilan. Ii ka a fə ko: «An da lana yan
wodi ko le rə, wodi mɛn bilara an na bərəilu
kəndə an na ko fələ rə. Ii kɛtə bela an kan
de, ka an na faliilu ta, ka an mira ka an kɛ
jənilu ri.»
19 Wo rə, ii ka i madon Yusufu la bon
kunnasiila la bonda la ka kuma a yɛ.
20 Ii ka a fə ko: «An fa, hakɛ to an yɛ. Waati
taminni, an nara suman san diya yan.
21 An bə mɛn kɛni yan, an ka an lə an sii
diya. An ka an na bərəilu da laka ka wodi
bilani yen bərəilu kəndə. An na wodi bɛɛ
le tɛrɛ, an ka mɛn san suman na. Wodi wo
nani an bolo ka a lasɛ ai ma.
22 Suman sankə fanan nani an bolo, kəni
mɛn ka wodi do wo bila an na bərəilu rə wo
lon, an ma wo lən.»
23 Bon kunnasiila ka ii jabi: «Ai kana
hamin wo la. Ai kana silan. Ai Maari Alla
a ni ai fa Maari Alla, wo le ka wodi wo bila
bərəilu kəndə ai yɛ. Ni wo tɛ, ai ka suman
sankə mɛn bə, n ka wo sərən.»
Wo rə, cɛɛ wo wara Simeyən ta ka na a di
ii ma,
24 ka ii bɛɛ ladon Yusufu la bon na. A ka
ji di ii ma ko ii ye ii sen mako. A ka dəənnin
di ii la faliilu fanan ma.
25 Ii nara sanba fen mɛnilu ri, ii ka woilu
labə ka Yusufu makənə, baa a fəra ii yɛ ko a
ri na telerə dəənnin diya ii fɛ ye.
26 Yusufu sera a wara tuma mɛn na, ii
nara a la sanbailu di a ma bon na ka ii majii
a kərə.
27 Yusufu ka ii fo ko: «Tana tɛ ai la? Wo
lon, ai ka ai fa la ko fə n yɛ ko a ra kərəya.
Ale don? A kɛndɛ fələ?»
28 Ii ka Yusufu jabi: «Tana si tɛ an fa la, i
la jəncɛ kənin. A kɛndɛ.» Ii ka ii kun majii
Yusufu kərə.
29 Yusufu ka a ɲanakalan ka a dəəcɛ
Bɛniyaminu yen, a jɛrɛ na la den. A ka a fə

ko: «Ai ka ai dɔɔcɛ mɛn na ko fɔ, wo le ye ɲin di wa?» Ii ka a fɔ ko: «Ɔɔn, ale le.» Yusufu ka a fɔ a yɛ ko: «N den, Allama ɲumaya kɛra i yɛ.»

30 Bɛniyaminu hina donda Yusufu la kosɛbɛ. Wo rɔ, a kasitɔla le tɛrɛ. A ka bɔ ii tɔrɔfɛ i kɔrɔ ka wa a jɛrɛ la bon kɔndɔ ka kasi.
31 A ka ban kasila tuma mɛn na, a ka a ɲa lako, ka wa ii tɛrɛn ye. A ka a jɛrɛ mira ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii ye na balo di ii ma.
32 Ii ka Yusufu la balo bɔ a la a dan na, ka a badenmailu ta bɔ a dan na. Misiranka mɛnilu tɛrɛ ye, ii ka woilu fanan ta bɔ a dan na, baa Misirankailu ti sɔn ka dɔɔnnin kɛ Heburuilu fɛ. Ii tana le wo ri.
33 Yusufu ka a badenmailu lasii a ɲakɔrɔ, ka ii tuun i ɲɔɔn na ka bɛn ii si kasabiya ma, ka a damira kɔrɔmamɔɔ ma ka wa se dɔɔmamɔɔ ma. Ii ka ii siiɲa wo yen tuma mɛn na, ii ka i ɲɔɔn dagbɛ ka kabannakoya.
34 Balo mɛn tɛrɛ ye Yusufu kɔrɔ, a la mɔɔilu ka a badenmailu bɛɛ sɔ wo le rɔ. Bɛniyaminu ka mɛn sɔrɔn, wo kɛra a kɔrɔcɛilu ta ɲɔɔn loolu le ri. Ii ka dɔɔnnin kɛ ka ii min, ka sɛwa Yusufu la kosɛbɛ.

44

Yusufu ka a kɔrɔcɛilu kɔrɔbɔ

1 Nba Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila yɛ ko: «Ii la bɔrɔilu lafa suman na. Ii la faliilu di se donin mɛn kɔrɔ, i ye wo jate di ii ma. I wa bɔrɔilu lafa, i ye ii kelen kelenna bɛɛ la wodi la suman kan ii la bɔrɔilu kɔndɔ.
2 I ye n na wodigbɛ minninfen bila dɔɔmamɔɔ la bɔrɔ kɔndɔ a la wodi kan.» Bon kunnasiila ka wo bɛɛ kɛ ikomin Yusufu ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma.

3 Wo duusagbɛni jona Yusufu ka sila di ii ma. Ii ka ii la doninilu la ii la faliilu kɔ kan, ka wa.
4 Ka a tɛrɛn ii ma janfa so la fɔlɔ, Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila yɛ ko: «Wa ii kɔ! I wa se ii ma tuma mɛn na, i ye a fɔ ii yɛ ko: ‹Nfenna ai ka koɲuma sara kojuu la?
5 Nfenna ai ka n tii la minninfen sonya? A ye a minna wo le la, a ye ɲaɲinin kɛla wo le la. Ai ra kojuu ba le kɛ ɲin di de!›»

6 Bon kunnasiila wara se ii ma tuma mɛn na, a kumara ii yɛ ikomin Yusufu ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma.
7 Ii ka a jabi: «An tii, nfenna i ye an jalakila ten? An tɛ ko su wo kɛla fewu!
8 I jɛrɛ ka a lɔn ko an nani wodi ri an na bɔrɔilu kɔndɔ wo lon, ka bɔ Kanaan jamana rɔ ka na wodi wo di i ma. A ye di? An di wodigbɛ wala sanin sonya i tii la bon na wo rɔ wa?
9 An tii, ni i ka minninfen yen an si kunma, wo tii ri faa. Ka a la wo kan fanan, an tɔilu ri kɛ i la jɔnilu ri.»

10 Bon kunnasiila ka a fɔ ko: «Ale le wo ri, n da diɲɛ wo ma, kɔni minninfen wa yen mɔɔ mɛn kunma, wo ri kɛ n na jɔn di. Ai tɔilu tɛ jalakili.»
11 Wo yɔrɔ wo rɔ, ii ka ii la bɔrɔilu lajii duu ma ka ii da laka.
12 Bon kunnasiila ka bɔrɔilu ragbɛ. A ka a damira kɔrɔmamɔɔ ta ma, ka wa se doomamɔɔilu ta ma. A ka minninfen yen Bɛniyaminu la bɔrɔ kɔndɔ.
13 Wo le rɔ, ii ka ii la durukiilu rafara ii kan na jusukasi bolo ma. Ii ka ii la bɔrɔilu la faliilu kɔ kan, ka ii kɔsɛ so kɔndɔ.
14 Yahuda ni a badenmailu sera Yusufu wara ka a tɛrɛn a ye ye fɔlɔ. Ii ka ii la duu ma a kɔrɔ.
15 Yusufu ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai na nfen ko kɛla ɲin ten? Ai ma a lɔn ko nde ɲɔɔn di ɲaɲinin kɛ ka koilu lɔn wa?»
16 Yahuda ka a fɔ ko: «N tii, an ti se foyi fɔla. Kuma tɛ an bolo butun. An ti se an bɔla ko ɲin dɔ. Alla jɛrɛ le ra an sɔnjuu labɔ gbɛ rɔ. An bɛɛ ye i la jɔnilu le ri sisen, minninfen yenni mɛn kunma, a ni an tɔilu bɛɛ.»
17 Yusufu ka a jabi kɔnin ko: «Ka ii bɛɛ jalaki ten, n tɛ ko su wo kɛla fewu! Minninfen yenni mɛn kunma, wo le kɛtɔ n na jɔn di. Ai tɔilu ye wa hɛrɛ rɔ ai fa wara.»

Yahuda ka Yusufu madiya Bɛniyaminu la ko rɔ

18 Yahuda ka a madon Yusufu la, ka a fɔ a yɛ ko: «N tii, i jaandi, i ye diɲɛ n ye kuma i yɛ. N ka a lɔn ko i ni Misiran mansa bɛɛ ka kan. I kana mɔnɛ n ma.
19 N tii, an na ko fɔlɔ yan, i ka an maɲininka an fa ni an badenmailu ma.
20 An ka i jabi an fa ye ye, ko a ra kɔrɔya kosɛbɛ. Ko an dɔɔcɛ dɔɔmani fanan ye ye, an fa kɔrɔyanin ka mɛn sɔrɔn. Doomamɔɔ wo kɔrɔcɛ ra faa, ka a kelen pe to. Dogbɛrɛ

tɛ ye butun, a ni mɛn ye na kelen na. A la ko duman an fa yɛ kosɛbɛ.
21 I ka a fɔ an yɛ ko an ye na a ri yan, kosa i ɲa ri la a kan.
22 An ka a fɔ i yɛ wo lon ko den ti se bɔ la an fa tɔrɔfɛ. Ni a bɔra a tɔrɔfɛ an fa ri faa,
23 kɔni, an tii, i ka an jabi ni an dɔɔcɛ ma na an kɔfɛ yan, ko an tɛ i yen butun.
24 «Wo rɔ, an ka an kɔsɛ an fa wara tuma mɛn na, an ka i la kuma lase a ma.
25 Lon do rɔ, an fa ka a fɔ ko an ye na suman do san ikɔ.
26 An ka a jabi an ti se nala suman san diya fo an dɔɔcɛ wa na an kɔfɛ, baa cɛɛ wo ka a fɔ ko an tɛ a yen butun fo an dɔɔcɛ wa kɛ an kɔfɛ.
27 An fa ka a fɔ an yɛ ko an ka a lɔn ko a muso Rasɛli ka dencɛ fila-pe le sɔrɔn a yɛ.
28 Ko kelen da tunun a ma. Ko a miri rɔ, ko wara juu le ka a mira ka a rafarafara. Ko kɛbi wo lon, a ma a yen butun.
29 Ko ni an wara do ɲin fanan di don? Ni ko ka a sɔrɔn taama rɔ, ko a kɔrɔyani ri faa niilafin dɔ. An fa kan ten.
30 «Nba, ni n ka n kɔsɛ i la jɔncɛ, n fa, ma sisen ka den to n kɔ yan, wo tɛ bɛn. Den wo le ye n fa la ko bɛɛ ri.
31 N fa wa a yen tuma mɛn na ko den wo ma a kɔsɛ an fɛ, a ri faa. An fa kɔrɔyani ri faa jusumakasa rɔ, wo le rɔ an di kɛ wo sababu ri.
32 Ka a la wo kan, n ka n lɔ den na kunko la. N ka a fɔ n fa yɛ ko ni n ma kɔsɛ den di a ma, n fa hakɛ ri to nde kan kadawu.
33 I jaandi, i ye n kɛ i la jɔn di den nɔ rɔ, kosa den di a kɔsɛ a kɔrɔcɛilu kɔfɛ.
34 N ye n kɔsɛla n fa ma di, ni den tɛ n bolo? N tɛ i se n fa jusumakasani yenna fewu.»

45

Yusufu ka a jɛrɛ yiraka a badenmailu la

1 Nba, Yahuda banni kumala, Yusufu ma se a jɛrɛ mirala a la jɔnilu ɲana. A ka ii jamari ko ii bɛɛ ye bɔ. Mɔɔ gbɛrɛ si tun tɛ ye tumana mɛn na, fo Yusufu ni a badenmailu, Yusufu ka a jɛrɛ yiraka ii la.
2 A kasira kosɛbɛ, fo Misirankailu ka a kasi kan mɛn kɔkan. Wo ko fɔra mɔɔilu ɲana Misiran mansa wara.
3 Yusufu ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «Yusufu le nde ri! N fa kɛndɛ wa?» Yusufu badenmailu ma se a jabila, baa ii silanni tɛrɛ kojuuya.
4 Yusufu ka a fɔ ko: «Ai ye i madon n na.» Ii ka i madon a la tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Ai badenma Yusufu le nde ri, ai ka mɛn san Isumayila bɔnsɔn julailu ma mɛn ye taala Misiran.
5 Ai jusu kana a lafin. Ai kana mɔnɛ ai jɛrɛ ma n san ko rɔ. Alla le ka n nana ai ɲɛ yan sa n di kɛ sababu ri ka mɔɔilu kisi kɔnkɔ ma.
6 Kɔnkɔ san fila le jamana kɔndɔ ɲin. A ra to san loolu le ma, sɛnɛkɛlailu ti nala foyi sɔrɔnna sɛnɛ rɔ.
7 Alla le ka n lɔ ai ɲɛ yan ka an to yan an fa bɔnsɔnilu kisibaya kanma, sa ai bɔnsɔn kana tunun dunuya ma.
8 Aile ma n nana yan de. Alla le ka n nana yan ka n kɛ Misiran mansa lalila ri, ka n nasii mansa la bon kun na, ka n nasii Misiran jamana bɛɛ kun na.
9 Ai ye ai kaliya ka i kɔsɛ n fa ma. Ai ye a fɔ a yɛ ko a dencɛ Yusufu ka a fɔ ko Alla ra a lasii Misiran jamana bɛɛ kun na. Ko a ye a kaliya ka na n tɛrɛn yan.
10 Ko a ri a sii Kosɛni jamana rɔ, ka to n tɔrɔfɛ yan. Ko a ye na, a ni a la denilu ni a la mamarenilu ni a la kolofenilu ni a bolofen bɛɛ.
11 Ko n di ii balo, baa kɔnkɔ ri san loolu kɛ fɔlɔ. Sa a ni a la mɔɔ bɛɛ kana bolokolonya kojuuya.»
12 Yusufu ka a fɔ ko: «Nba, ai ɲayen n na sisen. N dɔɔcɛ Bɛniyaminu fanan ɲayen n na. Ai ra a yen ko Yusufu jɛrɛ le kumala ai yɛ.
13 Mɔɔilu ye n bonyala ɲa mɛn ma Misiran yan, ai ye wo fɔ n fa yɛ. Ai ra fen fen yen ai ɲa la yan, ai ye wa wo bɛɛ fɔ a ye, ka ban ka na a ri jona.»
14 Nba, Yusufu ka a ton a dɔɔcɛ Bɛniyaminu kan ka kasi. Bɛniyaminu fanan ka a ton a kan ka kasi.
15 Yusufu kasimantɔ ka a ton a kɔrɔcɛ kelen kelenna bɛɛ kan ka ii sunbu. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔcɛilu ka kuma damira a fɛ.

Misiran mansa ka a fɔ ko Yakuba ye na Misiran

16 Nba, Yusufu badenmailu na ko fɔra Ferawuna wara tuma mɛn na, wo diyara mansa ni a la ɲɛmɔɔ bɛɛ yɛ.

17 Mansa ka Yusufu kili ka a fɔ a yɛ ko: «A
fɔ i badenmailu yɛ ko ii ye ii doninilu la ii la
faliilu kɔ kan ka ii kɔsɛ Kanaan jamana rɔ.
18 Ii wa se ye, ii ye ii fa ni ii la mɔɔ bɛɛ ta ka
na ii ri n ma. N di duu ɲuma di ii ma, mɛn
ka ɲi duu bɛɛ ri Misiran. Ii ri an na jamana
balo ɲuma dɔɔn.
19 I ye a fɔ i badenmailu yɛ fanan ko ii
wa kɛ wala, ii ye wontoro doilu ta Misiran
yan. Ii wa se ii fa wara, ii ri ii musoilu ni ii
denilu ni ii fa lasii wontoro woilu kɔndɔ ka
na woilu ri yan.
20 Ni ii bolofen doilu tora ii kɔ ye, ii
kana hamin woilu la, baa Misiran fen
ɲumaɲumailu le ditɔ ii ma yan.»
21 Nba, Misiran mansa ka mɛn fɔ Isirayɛli
denilu yɛ, ii ka wo kɛ. Yusufu ka won-
toroilu di ii ma, ka bɛn mansa la kuma ma.
A ka sila fanda suman fanan di ii ma.
22 A ka faanin kura di ii kelen kelenna bɛɛ
ma, kɔni a ka wodigbɛ kɛmɛ sawa ni faanin
kura loolu di Bɛniyaminu ma.
23 A ka a fa sanba falicɛ tan ni fal-
imuso tan na. A ka falicɛ woilu donin
Misiran fen ɲumailu la, ka falimusoilu
donin sumankisɛ ni buru ni dɔɔnninfen
gbɛrɛilu la, mɛnilu ri a fa balo taama rɔ.
24 A ka sila di a badenmailu ma wo rɔ ka
a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana silan de!»
25 Ii bɔra Misiran ka wa ii fa Yakuba tɛrɛn
Kanaan jamana rɔ.
26 Ii seni ye, ii ka a fɔ a yɛ ko: «Yusufu
kɛndɛ le! Ale le jɛrɛ siini Misiran jamana
bɛɛ kun na sisen.» Kuma wo barar̀ɔ Yakuba
rɔ fo ka a dan natamin. A ma la a la fewu.
27 A dencɛilu ka Yusufu la kuma bɛɛ lase a
ma tuma mɛn na, Yakuba ka wo bɛɛ mɛn ka
wontoroilu yen fanan, Yusufu ka mɛnilu
lana a ta kanma. Wo le rɔ, a sɛwara ka a
ɲaalen.
28 A ka a fɔ ko: «N dencɛ Yusufu kɛndɛ
fɔlɔ! Nde tɛ foyi ɲininna butun ka tamin wo
kan. N di wa n ɲa la a kan sisen sani n ye
sa.»

46

Yakuba watɔla Misiran

1 Wo rɔ, Isirayɛli ka a bolofen bɛɛ ta ka
sila mira ka wa Misiran. A sera Bɛri-Seba, a
ka saraka bɔ ka a di a fa Isiyaka Maari Alla
ma.
2 Su wo rɔ, Alla ka Isirayɛli kili ko:
«Yakuba, Yakuba!» A ka jabi: «Naamun.»
3 Alla ka a fɔ ko: «N ye i fa Maari Alla le
ri. I kana silan Misiran taa ko rɔ, baa n di i
bɔnsɔn siyaya ye kosɛbɛ kosɛbɛ.
4 N jɛrɛ di wa i kɔfɛ Misiran. N jɛrɛ le kɛtɔ i
bɔnsɔn nanala yan fanan. I sa tuma wa se,
Yusufu jɛrɛ ri i ɲakisɛ latunun.»
5 Wo rɔ, Yakuba wulira ka bɔ Bɛri-Seba.
A dencɛilu ka a ladon wontoro kɔndɔ,
Misiran mansa ka mɛn nana a ta kanma.
Ii ka ii denilu ni ii musoilu fanan nadon
wontoroilu kɔndɔ.
6 Ii ka ii la kolofenilu fanan ta, a ni ii
bolofenilu bɛɛ, ii ka mɛnilu sɔrɔn Kanaan
jamana rɔ. Yakuba ni a la denbaya bɛɛ
wara Misiran wo ɲa le ma.
7 A dencɛilu bɛɛ wara a kɔfɛ, a ni a den-
musoilu, a ni a mamarenilu, a la denbaya
bɛɛ kɔnin. Woilu bɛɛ wara Misiran Yakuba
kɔfɛ.
8 Nba Isirayɛlika mɛnilu wara Misiran,
Yakuba ni a la dencɛilu kɔnin, wo tɔɔilu le
ɲin di.

Yakuba dencɛ fɔlɔ tɔɔ le ko Rubɛn.
9 Rubɛn dencɛilu le ten: Hanɔki, Palu,
Hɛsirɔn a ni Karimi.
10 Simeyɔn, wo dencɛilu le ten: Jɛmuwɛli,
Jamin, Owadi, Jakin, Sohari, Sawuli.
Sawuli na tɛrɛ Kanaanka do le ri.
11 Lebi, wo dencɛilu le Kerisɔn ni Kohati
ni Merari ri.
12 Yahuda, wo dencɛilu le ten: Ɛri, Onan,
Sela, Pɛrɛsi a ni Serahi, kɔni Ɛri ni Onan
sara Kanaan jamana rɔ. Pɛrɛsi dencɛilu le
Hɛsirɔn ni Hamuli ri.
13 Isakari, wo dencɛilu le ten: Tola, Puwa,
Yɔbu a ni Simirɔn.
14 Sabulɔn, wo dencɛilu le Serɛdi ni Elɔn
ni Jalɛli ri.
15 Leya ka dencɛ mɛnilu sɔrɔn Yakuba
yɛ Padani Aramu, woilu le woilu ri. A ka
denmuso do fanan sɔrɔn a yɛ ye, mɛn tɔɔ
ko Dina. Yakuba bɔnsɔn mɛnilu bɔni Leya
rɔ, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra mɔɔ bisawa ni mɔɔ
sawa le ri.
16 Kadi, wo dencɛilu le ten: Sɛfɔn, Haki,
Suni, Ɛsibon, Ɛriya, Arɔdi, a ni Arɛli.
17 Asɛri, wo dencɛilu le ten: Imina, Isiba,
Isibi a ni Beriya. Asɛri denmuso tɔɔ ko Sera.
Beriya dencɛilu le Hebɛra ni Malikiyɛli ri.
18 Silipa wo tɛrɛ jɔnmuso le ri, Laban
ka mɛn di a denmuso Leya ma. Yakuba
bɔnsɔn mɛnilu bɔni Silipa rɔ, wo bɛɛ
ladɛnnin kɛra mɔɔ tan ni wɔɔrɔ le ri.

19 Yakuba muso Rasɛli dencɛilu le Yusufu
ni Bɛniyaminu ri.
20 Asanati ka dencɛ fila sərən Yusufu yɛ
Misiran. Do tɔɔ ko Manase. Do tɔɔ ko Efiray-
imu. Asanati tɛrɛ Potifera denmuso le ri,
mɛn tɛrɛ ye Ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela
ri.
21 Bɛniyaminu dencɛilu le ten: Bela,
Bekeri, Asibɛli, Kera, Naman, Ɛhi, Rɔsi,
Mupimi, Hupimi a ni Aridi.
22 Rasɛli ka dencɛ mɛnilu sərən Yakuba
yɛ, woilu le woilu ri. Yakuba bənsən mɛnilu
bəni Rasɛli rɔ, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra mɔɔ tan
ni naanin le ri.
23 Daan, wo dencɛ le Husimu ri.
24 Nafitali, wo dencɛilu le ten: Jasɛli,
Kuni, Jesɛri, a ni Silɛmu.
25 Bilaha ka dencɛ mɛnilu sərən Yakuba
yɛ woilu le woilu ri. Bilaha wo tɛrɛ jənmuso
le ri, Laban ka mɛn di a denmuso Rasɛli ma.
Yakuba dencɛ mɛnilu bəni Bilaha rɔ, wo bɛɛ
ladɛnnin kɛra mɔɔ wərənwula le ri.
26 Mɔɔ mɛnilu wara Misiran Yakuba
kəfɛ, mɛnilu bəni ale rɔ kənin, woilu bɛɛ
ladɛnnin tɛrɛ mɔɔ biwɔɔrɔ ni mɔɔ wɔɔrɔ le
ri. A biranmusoilu ma jate.
27 Yusufu ka dencɛ fila sərən Misiran.
Nba, Yakuba la mɔɔ mɛnilu nara Misiran,
wo bɛɛ ladɛnnin kɛra mɔɔ biwərənwula le
ri.

Yakuba sera Misiran

28 Nba, Yakuba ka Yahuda lawa a ɲɛ
Misiran, ka wa a fɔ Yusufu yɛ ko ii ye i
ɲɔɔn bɛn Kosɛni jamana rɔ. Yakuba ni a la
mɔɔilu sera Kosɛni tuma mɛn na,
29 Yusufu donda a la sowontoro kəndɔ ka
wa a fa kunbɛn Kosɛni. A ka a fa yen tuma
mɛn na, a ka a fa labɛn ka a kɛ a kənkəndɔ
ka kasi. A mɛnda kasila kosɛbɛ.
30 Yakuba ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Hali ni n
sara bi, wo tɛ baasi ri, baa n da i yen, ka a
lən ko i kɛndɛ le.»
31 Yusufu ka a fɔ a badenmailu ni a fa
la tɔilu yɛ ko: «N di wa a fɔ mansa yɛ ko
n badenmailu ni n fa la mɔɔilu bɛɛ ra bɔ
Kanaan jamana rɔ ka na n ma.
32 N di a fɔ a yɛ ko ai bɛɛ ye kolofen
kənɔmadenilu le ri, ko ai la baara le kolofen
namara ri. N di a fɔ a yɛ ko ai ra na ai la
kolofen bɛɛ ri, a ni ai bolofenilu bɛɛ.
33 Wo rɔ, ni mansa ka ai kili ka ai la baara
maɲininka,
34 Ai ye a jabi: ‹An tii, an ye kolofen
namarala le ri kɛbi an na denniya tu-
mana. An benbailu bɛɛ ka wo baara le
kɛ.› Ni ai ka a jabi wo ɲa mɛn ma, a
ri sən ai ye ai sii Kosɛni jamana rɔ, baa
kolofen kənɔmadenilu ma di Misirankailu
yɛ muumɛ.»

47

Yusufu ka a la mɔɔilu yiraka Misiran mansa la

1 Wo rɔ, Yusufu wara a fɔ Misiran mansa
yɛ ko: «N fa ni n badenmailu ra na ka bɔ
Kanaan jamana rɔ. Ii nani ii la kolofenilu
ri, a ni ii bolofen bɛɛ. Ii ye Kosɛni sisen.»
2 Yusufu ka a badenma loolu yiraka
mansa la, a ka mɛnilu lana wo kanma
mansa wara.
3 Mansa ka woilu maɲininka ko: «Ai la
baara ye nfen di?» Ii ka mansa jabi: «An tii,
an ye kolofen kənɔmadenilu le ri, ikomin
an benbailu tɛrɛ ye ɲa mɛn ma.
4 An nani sii diya ɲininna i wara yan, ka
a masərən kənkɔ ra gbɛlɛya an kan Kanaan
jamana rɔ. Kolofenilu la dɔɔnnin tɛ ye
butun. Wo rɔ, an tii, an ye i madiyala, i
jaandi, i ye diɲɛ an ye an sii Kosɛni jamana
rɔ.»
5 Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I fa ni i
badenmailu ra na i ma.
6 An na jamana Misiran ye i ta le ri. Wa
i fa ni i badenmailu lasii yərɔ ɲumaɲuma
rɔ, yərɔ mɛn ka ɲi a tɔ bɛɛ ri. Ii ye ii sii
Kosɛni. Ni i ka doilu sərən ii rɔ, mɛnilu
kusan kolofen marala kosɛbɛ, i ye n na
kolofen fanan don woilu bolo.»
7 Yusufu ka a fa Yakuba lana ka a yiraka
mansa la. Yakuba duwara mansa yɛ.
8 Mansa ka Yakuba maɲininka ko: «N fa,
i sərən da san yɛli bɔ?»
9 Yakuba ka a fɔ ko: «N da san kɛmɛ ni san
bisawa sərən n na dunuɲaratɛɛ bɛɛ rɔ, wo
bɛɛ rɔ, n si ma siya a ni n da tərəya siyaman
sərən. N si ma siyaya ikomin n failu ka si
sərən ii la dunuɲaratɛɛ rɔ ɲa mɛn ma.»
10 Yakuba duwara mansa yɛ ikɔ ka wa.
11 Yusufu ka duu di a fa ni a badenmailu
ma ka ii lasii Misiran jamana rɔ ikomin
mansa ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. Duu wo tɛrɛ
ye Ramɛsisi le. Yərɔ wo ka ɲi jamana yərɔ tɔ
bɛɛ ri.

12 Yusufu ka a fa ni a badenmailu ni a fa
la məɔ balo, bɛɛ ni a la denbaya.

Kənkɔ juuyara

13 Nba, kənkɔ juuyara kosɛbɛ, ka a
masərən suman tun tɛ sərənna fan si.
Məɔilu fanka tɛrɛ ye dɛsɛla kənkɔ bolola
Misiran jamana ni Kanaan jamana rɔ.
14 Misirankailu ni Kanaankailu ka ii la
wodi bɛɛ san Yusufu ma suman na. Yusufu
ka wodi wo mira Misiran mansa yɛ ka wa a
di a la bon na.
15 Wodi banda Misirankailu ni
Kanaankailu bolo la tuma mɛn na, Misir-
anka bɛɛ nara Yusufu tɛrɛn ka a fɔ a yɛ ko:
«Suman di an ma. I kana sən an ye faa i ɲana
ten. An na wodi bɛɛ ra ban fewu.»
16 Yusufu ka ii jabi: «Ni ai la wodi banda,
ai ye na ai la kolofenilu ri, ka wa woilu
falən suman na.»
17 Wo rɔ, ii nara ii la kolofenilu ri Yusufu
ma. Soilu ni saailu ni bailu ni nisiilu ni
faliilu, ii nara wo bɛɛ ri. Yusufu ka kolofen
wo bɛɛ falen suman na, ka məɔilu balo san
kelen wo kərɔ.
18 San wo taminni, ii nara Yusufu tɛrɛn
ikɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «An fa, i ka a lən ko an
na wodi ra ban. An na kolofen bɛɛ ra kɛ i ta
ri fanan. Foyi ma to an bolo fo an jɛrɛ ni an
na duu.
19 I jaandi, i kana sən an ye faa i ɲana ten,
sa an na duu rakolon kana to. I ye an ni an
na duu san suman na. An di kɛ mansa la
jənilu ri. An na duu ri kɛ a ta ri. I ye suman
di an ma, sa an di balo. I ye si di an ma, sa
an na sɛnɛilu lakolon kana to.»
20 Wo rɔ, Yusufu ka Misiran duu bɛɛ san
mansa yɛ. Misirankailu bɛɛ ka ii la sɛnɛilu
san, ka a masərən kənkɔ ra juuya fəɔ ka a
dan natamin. Jamana duu bɛɛ kɛra mansa
ta ri ɲa wo le ma.
21 Ka bɔ jamana kun do la, ka wa bila
a kun do la, Yusufu ka jamana məɔilu kɛ
jənilu ri.
22 A ka duu bɛɛ san, fəɔ duu mɛn tɛrɛ ye
məɔilu la joo səlailu bolo, baa mansa tɛrɛ
ye məɔilu la joo səlailu səla suman na tuma
bɛɛ. Suman wo kɛra woilu balo ri. Wo le
kosən woilu ma ii la duu san.
23 Yusufu ka a fɔ məɔilu yɛ ko: «N da ai ni
ai la duu san mansa yɛ bi. Nba, ai ye si ɲin
ta ka wa a foyi ai la sɛnɛilu rɔ,
24 kəni ai wa suman mɛn ka, ai ye wo tala
loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. A tɔ
naanin, ai ta le wo ri. Ai ye do kɛ si ri, ka
do kɛ balo ri, sa ai ri ai jɛrɛ ni ai denilu ni ai
wara məɔilu bɛɛ balo.»
25 Ii ka Yusufu jabi: «An fa, i ra koɲuma kɛ
an yɛ ka an kisi kənkɔ ma. An di kɛ mansa
la jənilu ri.»
26 Yusufu ka sariya sii Misiran jamana
rɔ ko məɔilu wa suman mɛn ka, wo ye
tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma.
Sariya wo siini ye fɔlɔ haan bi. Məɔilu la
joo sarakalaselailu la duu le dərən ma kɛ
mansa ta ri.
27 Nba, Isirayɛli la məɔilu ka ii sii Kosɛni
jamana rɔ Misiran. Ii ka nanfulu sərən ye
ka jiri kosɛbɛ.
28 Yakuba si bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ
ni san binaanin ni san wərənwula le ri.
A ka san tan ni wərənwula kɛ Misiran ja-
mana rɔ.
29 A sa waati sudunyanin tuma mɛn na,
a ka a dencɛ Yusufu kili ka a fɔ a yɛ ko: «Ni
n duman i yɛ, i ye i bolo la n woro kərɔ ka
lahidi ta n yɛ ko i ka kan ka ɲumaya mɛn kɛ
n yɛ, i ri wo kɛ ka kankelentiiya kɛ n yɛ n na
saya kɔ rɔ, ko i tɛ n su don Misiran jamana
rɔ yan fewu.
30 N ye a fɛ i ye n su don n benbailu su don
diya. I ye n su ta ka bɔ Misiran ka wa a don
diya wo rɔ.» Yusufu ka a fɔ ko: «N di a kɛ
ikomin i ka a fɔ ɲa mɛn ma.»
31 Yakuba ka a fɔ ko: «I kali n yɛ.» Yusufu
ka a kali a yɛ. Wo rɔ, Yakuba ka i birin a la
lafen kun na ka Alla bato.

48

Yakuba duwara Yusufu dencɛilu yɛ

1 Waati wo taminni a fɔla Yusufu yɛ ko
a fa ma kɛndɛ. Wo rɔ, a ka a dencɛ fila
ta, Manase ni Efirayimu kənin, ka wa a fa
tuwa.
2 A fɔra Yakuba yɛ tuma mɛn na ko a
dencɛ Yusufu ra na, a ka a raja ka i wuli, ka
i sii a la lafen kan.
3 Yakuba ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «Alla
Sebɛɛtii bɔra gbɛ rɔ n yɛ Lusi so dafɛ Kanaan
jamana rɔ, ka ɲumaya kɛ ka baraka don n
na kɔ rɔ.
4 A ka a fɔ n yɛ ko: ‹N di i jiri, ka i bənsən
siyaya ka a kɛ jama siyaman ba ri. N di
jamana ɲin di i bənsən ma i kəma rɔ, ka a
kɛ ii ta ri kadawu.›»

5 Yakuba ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I ka i
dencɛ Efirayimu ni i dencɛ Manase sɔrɔn
Misiran yan ka a tɛrɛn n tun ma na i tɔrɔfɛ
fɔlɔ, kɔni sisen, n da woilu kɛ n denilu ri.
Efirayimu ni Manase ra kɛ n ta ri sisen
ikomin Rubɛn ni Simeyɔn ye n ta ri ɲa mɛn
ma.
6 Ni i ka den mɛnilu sɔrɔn woilu kɔ, woilu
ri kɛ i ta ri. Woilu bɔnsɔn di duu sɔrɔn
Efirayimu ni Manase bɔnsɔn ta ni rɔ.
7 N bɔra Padani Aramu rɔ ka n kɔsɛ n fa
wara tuma mɛn na, Rasɛli sara ka n niilafin
kojuuya. A sara sila la Kanaan jamana rɔ,
ka a tɛrɛn an tun da sudunya Efirata so la.
N ka a su don Efirata sila la ye.» Efirata mɛn
tɔɔ bi ko Bɛtilɛhɛmu.
8 Isirayɛli ka Yusufu dencɛilu yen tuma
mɛn na, a ka a fɔ ko: «Yon de ɲinilu ri?»
9 Yusufu ka a fa jabi: «Alla ka dencɛ fila
mɛn di n ma yan, woilu le ɲin di.» Yakuba
ka a fɔ ko: «Ii lana n ma yan, sa n di
duwawu kɛ ii yɛ.»
10 Isirayɛli ɲa lafinni tɛrɛ. A tun tɛ fen
nasala kosɛbɛ butun. Yusufu ka a dencɛilu
madon a la tuma mɛn na, Isirayɛli ka a ton
ii kan ka ii sunbu.
11 A ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «N ma a lɔn fewu
ko n di i yen butun, kɔni Alla ra a kɛ n da i
dencɛilu fanan yen sisen.»
12 Yusufu ka a dencɛilu ta ka ii bɔ a fa sen
kan, ka a majii, ka a kun majii a fa kɔrɔ.
13 A wulira ka a dencɛilu madon a fa la,
ka Efirayimu lasii a fa bolomaran fɛ, ka
Manase lasii a fa bolokinin fɛ.
14 Hali wo, Isirayɛli ka a bolo latamin a
ɲɔɔn kɔ rɔ. A ka a bolokinin natamin ka a
la Efirayimu kun dɔ, ni a ye dɔɔmamɔɔ ri.
A ka a bolomaran natamin ka a la Manase
kun dɔ, wo mɛn ye den fɔlɔ ri.
15 Wo rɔ, a duwara Yusufu yɛ ko:
«N benba Iburahima ni n fa Isiyaka tɛrɛ ye
taamala
ka bɛn Alla mɛn kan ma,
wo ye ɲumaya kɛ den ɲinilu yɛ.
Alla mɛn ka a lɔ n ɲɔrɔ ka a damira n sɔrɔn
waati ma haan ka se bi ma,
wo ye ɲumaya kɛ den ɲinilu yɛ.
16 Alla mɛn nara n ma ikomin mɛlɛka, ka n
kisi kojuu bɛɛ ma,
Wo ye ɲumaya kɛ den ɲinilu yɛ.
Denilu sababu la n tɔɔ kana tunun,
A ni n benba Iburahima tɔɔ ni n fa Isiyaka
tɔɔ.
Ka ii bɔnsɔn siyaya a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma duukolo
kan,
Alla ma wo kɛra.»
17 Yusufu ka a yen tuma mɛn na ko a fa
ra a bolokinin la Efirayimu kun dɔ, wo ma
diya Yusufu yɛ. A ka a fa bolo mira ka a
bɔ Efirayimu kun dɔ, ka a la a dencɛ fɔlɔ
Manase kun dɔ.
18 A ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i filinin de.
Den fɔlɔ le Manase ri. I bolokinin la wo kun
dɔ.»
19 A fa, kɔnin, ma sɔn wo ma. A ka a fɔ
ko: «N dencɛ, n ye mɛn kɛla, n ka wo lɔn jɔ.
Manase bɔnsɔn fanan di siyaya ka kɛ kabila
ba ri. A ri bonya, kɔni a dɔɔcɛ ri bonya ka
tamin a kan. A dɔɔcɛ bɔnsɔn di kɛ jama
siyaman di.»
20 A duwara ii yɛ wo lon. A ka a fɔ ko:
«Isirayɛlika di duwa mɔɔilu yɛ ai tɔɔ le rɔ ka
a fɔ ko: ‹Alla ma i kɛra ikomin Efirayimu ni
Manase ye ɲa mɛn ma.›»
Wo rɔ, Yakuba ka Efirayimu bila Manase
ɲɛ.
21 A ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «N satɔ le, kɔni
Alla ri to ai fɛ. A ri ai lasɛ ai fa wara Kanaan
jamana rɔ ikɔ.
22 N di i sɔ ka tamin i badenmailu kan,
ka Sɛkɛmu koyinkɛ ma yɔrɔ di i ma. N ka
Amɔrikailu kɛlɛ n na fanmuru ni biɲɛkala
la ka yɔrɔ ɲuma wo mira ii la.»

49

Yakuba ka mɛn fɔ a satɔla la

1 Yakuba ka a dencɛilu kili ko:
«Ai ye na ai ladɛn n tɔrɔfɛ. N ye a fɛ ka koilu
lase ai ma, mɛnilu kɛtɔ ii la sini natɔ
kɔnin.
2 N dencɛilu, ai ye na ai tolo malɔ nde ai fa
Yakuba la,
a ye fola n ma ko Isirayɛli.
3 Rubɛn, ile le n dencɛ fɔlɔ ri.
I fɔlɔ le kɛra n na cɛya ni n na fanka fɔlɔ ri.
Bonya ni sebaya ye i bolo ka tamin i
dɔɔcɛilu kan,
4 kɔni i ye ikomin ji ba woyetɔ, mɛn ti se a
jɛrɛ mirala.
I ti nala kɛla bonkun ri fewu, baa i ra i la i
fa la lafen kan ka si a muso fɛ.
A ka a la n na lafen kan ka a manɔɔ.
5 Simeyɔn ni Lebi miriya ye ko kelen de ri.
Ii ka ii la fanmuruilu ta ka wa tiɲannin kɛ.

6 Ii wa kuma gbundu rɔ, n tɛ sɔn ka n sen
bila wo rɔ.
Ii wa ladɛn kɛ, n di n ban wala,
baa ii mɔnɛra ka mɔɔilu faa.
Ii juuyara ka nisiilu sen fasailu tɛɛ.
7 Alla ye tɔrɔya la ii kan ii la mɔnɛ wo kosɔn,
baa ii la mɔnɛ ka juu,
a ni ii la ɲenikɛjuuya wo kosɔn, baa ii la
ɲenikɛjuuya ka ii kɛ hinabaliilu le ri.
N di ii bɔnsɔn datala Yakuba bɔnsɔn na
jamana rɔ.
N di ii lajɛnsɛn Isirayɛlika la jamana yɔrɔ
bɛɛ rɔ.
8 Yahuda, i badenmailu ri ile le tando.
I ri se i juuilu la.
I faludenmailu ri ii majii i kɔrɔ.
9 Yahuda ye ikomin yara kanberen de,
mɛn di wa sobo faa ka wo dɔɔn,
ka na i rasɔmɔn ka i la.
Yon di a lawuli?
10 Faamaya gbeleke tɛ bɔ Yahuda bolo.
Mansaya gbeleke ri to a bɔnsɔn bolo
fo mansaya tii wa na,
dunuɲa bɛɛ ri i majii mɛn kɔrɔ.
11 A ri a la fali sidi rɛsɛnju la,
ka a la faliden sidi rɛsɛnju ɲuma ɲuma la.
A ri a la faanin ko rɛsɛnji la,
ka a la durukiba ko rɛsɛnji la, mɛn wulenni
ikomin jeli.
12 A ɲailu ri lafin ikomin rɛsɛnji.
A ɲinilu ri lagbɛ ikomin nɔnɔ.
13 Sabulɔn di i sii kɔɔji da la.
Kulunbailu lɔ diya ri kɛ a wara ri.
A la duu ri wa fɔɔ Sidɔn so fan fɛ.
14 Isakari ye ikomin fali, fanka ba ye mɛn
na.
A ri a la a la donin bɔrɔilu tɛma.
15 Ni a ka a yen tuma mɛn na
ko jamana wo ka ɲi,
ko yɔrɔ wo duman kosɛbɛ,
a ri a kɔ rabɛn donin ta kanma
ka kɛ jɔn di ka diyagboya baara kɛ.
16 Daan di a sii a la mɔɔilu kun na ka ii la kiti
tɛɛ,
a ri kɛ ikomin Isirayɛli kabila tɔilu fanan.
17 Daan ye ikomin sa, mɛn lani sila dafɛ,
ikomin fɔnfɔnni, mɛn ye sila mɛsɛnilu la.
A ri so cin a sen ma,
ka so tii labe a kɔ kan.»
18 Yakuba ka a fɔ ko: «Ɛɛ Allabatala, n ye
i makɔnɔla, i ye n kisi.»
19 A ka a fɔ ko:
«Benkaninnailu ri na be Kadi kan,
kɔni a ri ii gbɛn ka ii kɔsaran kojuuya.
20 Asɛri ri suman duman sɔrɔn;
a ri dɔɔnninfen duman di mansailu ma.
21 Nafitali a la fɛrɛnin ikomin minanmuso,
mɛn ye a jɛrɛ ma,
mɛn ye den ɲumailu sɔrɔnna a jɛrɛ ma.
22 Yusufu ye ikomin jiri mɛn ye a denna
kosɛbɛ,
jiri mɛn lɔni tenke dafɛ,
mɛn bolo ye janyana fɔɔ ka tamin dandan
kun na.
23 Kalabiɲetiilu wulira a kanma kojuuya.
Ii ka biɲɛilu lafili a ma ka a tɔrɔ kosɛbɛ,
24 kɔni Yusufu la biɲɛkala ma yɛrɛyɛrɛ.
A boloilu ka fanka sɔrɔn Alla Sebɛɛtii bolo,
mɛn ye Yakuba dɛmɛnna.
Wo le ye mɔɔ latankala le ri,
mɛn ye Isirayɛli lakandanna,
mɛn barakani ikomin farakolo.
25 I fa Maari ye i dɛmɛnna.
Alla Sebɛɛtii ye ɲumaya kɛla i yɛ.
A ri fen ɲumailu di i ma ka bɔ san ma.
A ri ji di i ma ka bɔ duu kɔrɔ.
A ri i denilu ni i la kolofenilu siyaya.
26 Fen ɲumailu ye bɔla koyinkɛ kɔrɔilu la,
nanfuluilu ye bɔla fɔlɔ tindilu la,
kɔni Alla ka ɲumaya mɛnilu kɛ i fa yɛ, woilu
ka bon woilu bɛɛ ri.
Alla ye wo ɲɔɔn kɛ Yusufu yɛ.
Alla ye a kɛ, ɲumaya woilu ye mɛn Yusufu
fɛ,
mɛn ɲenematɔmɔnni ka bɔ a badenmailu
rɔ.
27 Bɛniyaminu fadima ikomin wara juu.
Sɔɔma a ye sobo mirala ka do dɔɔn.
Wura la, a ri a tɔ ratalan.»
28 Nba, Isirayɛli kabila tan ni fila le woilu
ri. Ii fa duwara ii yɛ tuma mɛn na, a ka
kuma woilu fɔ. A duwara ii kelen kelenna
bɛɛ ye, bɛɛ ni a la duwa.

Yakuba la saya

29 Nba, Yakuba ka a fɔ a dencɛilu yɛ ko:
«N satɔla le ka la n benbailu kan. Ni n sara,
ai ye wa n su don n benbailu dafɛ falan na,
falan mɛn ye Hɛtika Efurɔn na sɛnɛ rɔ.
30 Falan wo ye Makipela, Mamere telebɔ
fan fɛ Kanaan jamana rɔ. N benba Ibu-
rahima ka dinkira wo le san Hɛtika Efurɔn
ma, ka a kɛ a la su don diya ri.
31 N benba Iburahima ni a muso n ma
Saran su don diya ye ye le. N fa Isiyaka ni a

muso n na Rebeka fanan su don diya ye ye le. N ka Leya su don ye le fanan.
32 Duu wo ni falan bɛɛ sanda Hɛtika de ma.»
33 Nba, Yakuba banni kumala, a ka a la a la lafen kan ka sa, ka la a benbailu kan.

50

1 Yusufu ka a ton a fa su kan ka a sunbu ka kasi.
2 Nba, Yusufu ka a fɔ a la dandalilailu yɛ ko ii ye a fa fure rabɛn ka baara kɛ kosa a kana toli, ka ban ka a mamininminin. Ii wara Isirayɛli fure rabɛn.
3 Ii ka tele binaanin kɛ baarala. Ii la fure rabɛn ɲa le wo ri. Misirankailu ka tele biwɔrɔnwula kɛ a saya kasila.
4 Saya kasi waati wo taminni, Yusufu ka a fɔ Misiran mansa la mɔɔbailu yɛ ko: «Ni n na ko diyara ai yɛ ai ye wa kuma mansa yɛ. Ai ye a fɔ a yɛ ko
5 n fa ka kuma do fɔ n yɛ a sa tumana la. A ka a fɔ ko n ye n kali a yɛ ko ni a sara, ko n di wa a su don Kanaan jamana rɔ. Ko a ka su don diya mɛn dabɛn a jɛrɛ yɛ, ko n ye wa a su don dinkira wo rɔ. N fa kan de wo ri. Wo rɔ, n ye mansa madiyala, a ye sɔn n ye wa n fa su don. N wa ban, n di na.»
6 Ferawuna ka jabi: «Wa i fa su don ikomin i ka i kali a yɛ ɲa mɛn ma.»
7 Wo rɔ, Yusufu wara a fa su don diya. Misiran mansa la ɲɛmɔɔ bɛɛ wara a malɔ, a ni mansa wara mɔɔbailu ni Misiran jamana mɔɔbailu.
8 Yusufu wara mɔɔ bɛɛ fanan wara, a ni a kɔrɔcɛilu ni a dɔɔcɛ ni a fa wara mɔɔ bɛɛ. A den ni a la kolofenilu le tora ii kɔ ma Kosɛni.
9 Sowontoro laborilailu ni so laborilailu fanan wara Yusufu malɔ. A kɛra jama siyaman ba le ri.
10 Ii sera Atadi la suman magbasi gbere la Juridɛn Ba dala waati mɛn na, ii bɛɛ ka san kasi kɛ ye, ka kule kan ba labɔ. Yusufu ka tele wɔrɔnwula kɛ san kasila ye.
11 Ye duurenilu, Kanaanka kɔnin, woilu ka wo yen tuma mɛn na ii ka a fɔ ko: «Misirankailu ra saya kasi ba le kɛ ten de!» Wo le kosɔn dinkira wo tɔɔ lara ko Abɛli-Misirayimu, yɔrɔ mɛn ye Juridɛn Ba dala.
12 Nba, Yakuba satɔla ka mɛn fɔ a dencɛilu yɛ, ii ka wo kɛ.
13 Ii wara a su ri Kanaan jamana rɔ, ka a su don falan na Makipela, Mamere telebɔ fan fɛ, falan a ni duu mɛn Iburahima ka san Hɛtika Efurɔn ma, ka a kɛ a la su don diya ri.
14 Yusufu banda a fa su donna tuma mɛn na, a ka a kɔsɛ Misiran. A badenmailu ni mɛnilu bɛɛ wara a fɛ a fa su don diya, woilu bɛɛ ka ii kɔsɛ a fɛ.
15 Nba, Yusufu kɔrɔcɛilu ka a yen ko ii fa Yakuba tɛ ii fɛ butun. Wo rɔ, ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «An ka kojuu mɛn kɛ Yusufu la, ni an gboyara a yɛ don? A tɛ wo julu sara an na wa?»
16 Wo le rɔ, ii ka kela lawa Yusufu ma ko: «Sani i fa ye sa, a ka kuma do fɔ.
17 A ka a fɔ ko an ye a fɔ i yɛ. Ko i jaandi, i ye i kɔrɔcɛilu la hakɛ ni ii la juluman yafa ii ma, ii ka mɛn kɛ i la. An fa kan de wo ri. Wo rɔ, an ye i madiyala, i ye yafa an ma an na kojuuilu rɔ, ande mɛnilu ye i fa Maari la jɔnilu ri.» Kela wo fɔra Yusufu yɛ tuma mɛn na, a kasira.
18 A kɔrɔcɛilu jɛrɛ nara ii majii a kɔrɔ duu ma, ka a fɔ a yɛ ko: «Ande ye i la jɔnilu le ri.»
19 Yusufu ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana silan. N ye Alla nɔ le rɔ wa?
20 Mɛn kɛra n na, ai ka wo kɛ kojuu kɛ kanma, kɔni Alla ka wo kɛ koɲuma le kɛ kanma, kosa mɔɔ siyaman di kisi n bolola yan bi.
21 Wo rɔ, ai kana silan. N di n janto ai rɔ, ai ni ai denilu bɛɛ.» Yusufu kumara ii yɛ kaninteya la, ka ii jususuma.

Yusufu la saya

22 Nba, Yusufu ni a fa la mɔɔilu tora Misiran. Yusufu si bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ ni san tan de ri.
23 A ka a tolomirailu yen, a dencɛ Efirayimu ni a dencɛ Manase mamarenilu kɔnin. Manase dencɛ Makiri,* wo ka denilu sɔrɔn tuma mɛn na, ii nara a la Yusufu sen kan.
24 Lon do rɔ, Yusufu ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «N satɔla le, kɔni Alla ri a janto ai rɔ ka ai ta ka bɔ jamana ɲin dɔ ka wa ai ri lahidi jamana rɔ, baa a ka kali an benba Iburahima ni an benba Isiyaka ni an fa Yakuba yɛ ko jamana wo ri kɛ ii ta ri.»

* **50:23** Yusufu le ka Makiri la den nabalo

25 Yusufu ka a fɔ a badenmailu yɛ ko: «Ai
ye i kali n yɛ ko Alla wa na ai dɛmɛn ka ai
labɔ Misiran yan, ko ai ri wa n koloilu ri.»
26 Yusufu sara Misiran ka a tɛrɛn a sɔrɔn
tun da san kɛmɛ ni san tan bɔ. Misirankailu
ka a su rabɛn ka baara kɛ sa a kana toli. Wo
banda mɛn kɛ, ii ka a mamininminin ka a
la su balankari kɔndɔ Misiran.

Hɔrɔya
Nabi Musa Ka Alla la Kuma Mɛn Sɛbɛ

Tawureta Musa yərə filana le ten. A ye Isirayɛlikailu jənya ni ii hərəya le la ko ɲabəla Misiran jamana. Alla ka ii hərəya kosa ii ye bɔ Misiran jamana. Ale ka ii kunka, wo le rə, ka ii kɛ a ta ri, ka a sariyailu di ii ma. Alla mɛn ka Isirayɛli jama kunka a kaninteya rə, wo le a fəni jama yɛ ko ii ye ii la kaninteya yiraka a la a sariyailu mira la.

Isirayɛlikailu ban kərə sii diya sərənna Misiran də, san siyaman taminni, ii kɛra jama ba ri. Kəni ii kɛra Misiran mansa jɔnilu ri. Alla tɛ a kənkɔ donna Isirayɛlikailu jənya tərəya, a ka cɛɛ do suwandi ii yɛ mɛn tɔɔ le ko Musa kosa a ye lɔ ii ɲɛfɛ. Alla ka Misirankailu diyagboya a fanka la kosa ii ye hərəya di Isirayɛlikailu ma, ka ii bila ka wa. Musa ka a lɔ ii ɲakərə, ka wa ii ri Sinayi koyinkɛ ma wula kəndɔ. Alla ka Isirayɛli kɛ a jama ri, ka teriya sidi ii tɛma Sinayi koyinkɛ kan. A ka a sariyailu fɔ ii yɛ. Musa ka koyinkɛ kan sariyailu laban diya waati mɛn ma, ka bɛn yərə sɛnimanni lɔ ko ma. Kitabu yərə ɲin banni yərə sɛnimanni lɔ ko le ma, Alla nara a jɛrɛ lɛnkɛnɛmayala yərə mɛn.

Isirayɛlika siyayara Misiran jamana rə

1 Nba, Yakuba mɛn tɔɔ fanan ko Isirayɛli,
wo wa mɛn kɛni Misiran jamana rə, a ni
a dencɛilu wara, bɛɛ ni a la denbaya. A
dencɛilu tɔɔ le ɲin di:
2 Rubɛn, Simeyən, Lebi, Yahuda,
3 Isakari, Sabulən, Bɛniyaminu,
4 Daan, Nafitali, Kadi a ni Asɛri.
5 Yakuba la məɔilu bɛɛ ladɛnnin kɛra məɔ
biwərənwula le ri. A dencɛ Yusufu kelen de
tɛrɛ ye Misiran.
6 Nba, Yusufu a ni a dɔɔcɛ ni a kərəcɛilu, a
ni mɛnilu tɛrɛ ye a tərəfɛ waati wo rə, woilu
bɛɛ kərəra ka sa.
7 Isirayɛlika jirira ka siyaya kosɛbɛ ii ka
ban ka fanka ba sərən ka jamana lafa ii la
məɔilu la.

Tərəya damira waati Misiran

8 Nba, waati jan taminni kɔ rə, mansa
kura do siira Misiran jamana kun na, mɛn
tun ma foyi lən Yusufu la ko rə.
9 Mansa wo ka a fɔ a la məɔilu yɛ ko: «Ai
ma a yen? Isirayɛlika ka siya an di. Ii la
jama ka bon an na jama ri, a ni ii la fanka
ka bon an na fanka ri.
10 Wo rə, an ye ɲaɲinin ii la ko ma. Ni wo
tɛ, ii ri to siyayala. Ni kɛlɛ nara lon mɛn na,
ii ri la an juuilu kan ka an kɛlɛ, ka ban ka bɔ
an na jamana rə.»
11 Wo le rə, ii ka baara kuntiilu lasii
Isirayɛlika kun na, ka ii tərə baara gbɛlɛn
na. Wo bolo ma, Isirayɛlika ka Pitən so ni
Ramɛsisi so lɔ. So woilu kɛra Ferawuna* la
fen namara dinkirailu ri.
12 Misirankailu ka Isirayɛlika tərə ko-
juuya, kəni Isirayɛlika tora siyayala ka
jɛnsɛn. Wo le kɛra sababu ri, Isirayɛlika la
ko jiitəya donda Misirankailu la kojuuya.
13 Ii ka Isirayɛlika mira karagbɛlɛya la ka
ii bila baara gbɛlɛn na.
14 Ii ka ii tərə fɔɔ ka a dan natamin, ka
ii bila baara gbɛlɛn bailu la. Ii ka ii lɔ
diyagboya biriki gbasila, a ni bɔɔ bərənna,
ka ii lɔ diyagboya sɛnɛ baara su bɛɛ kɛla. Ii
ka ii lɔ diyagboya baara mɛnilu kɛla, woilu
bɛɛ kɛra baara gbɛlɛn de ri.

Misiran mansa ka mɛn natɛɛ Isirayɛlika kanma

15 Nba, lon do rə, Misiran mansa kumara
Heburuilu la tinkərəsila fila yɛ. Wo kelen
tɔɔ le ko Sifira, do wo tɔɔ ko Puwa.
16 A ka a fɔ woilu yɛ ko: «Ai wa wa Heburu
musoilu dɛmɛn den sərən diya tuma tuma,
ai ye den dagbɛ. Ni a kɛra cɛɛ ri, ai ye a faa.
Ni a kɛra muso ri, ai ye a kɛndɛ to.»
17 Tinkərəsilailu kənin silanda Alla yɛ.
Misiran mansa ka mɛn fɔ, ii ma sən wo kɛla.
Ii ka den cɛman kɛndɛ to.
18 Misiran mansa ka tinkərəsilailu kili
ka ii maɲininka ko: «Nfenna ai ka wo kɛ?
Nfenna ai ra Heburuilu den cɛman to ye?»
19 Tinkərəsilailu ka a fɔ ko: «Heburu mu-
soilu tɛ ikomin Misiran musoilu. Ii kali-
man moyila. Sani an ye don ii kan, wo ri
a tɛrɛn ii ra ban moyila.»
20 Awa, Isirayɛlika tora siyayala. Fanka
ba kɛra ii la. Alla ka ɲumaya kɛ tinkərəsila
woilu yɛ.

* **1:11** Misirankailu ka ii la mansa bɛɛ tɔɔ kilili ko Ferawuna

21 A ka denbaya di woilu fanan ma, ka a masərən ii silanda a yɛ.
22 Misiran mansa ka a la məɔ bɛɛ jamari ko: «Heburu musoilu wa den cɛmanta mɛnilu sərən, ai ye wo bɛɛ mira ka ii lafili Nili Ba ji rə, kəni ai ye den musomanta kɛndɛ to.»

2

Musa sərən ko

1 Nba, waati wo la, Lebi bənsən cɛɛ do ka Lebi bənsən muso do furu.
2 Muso wo ka kənɔ ta ka dencɛ sərən. A ka a yen tuma mɛn na ko den ka ɲi, a ka a dokon fɔɔ karo sawa.
3 Karo sawa taminni kɔ rə, muso ma se den doonna butun. Wo rə, a ka see do ta, mɛn nadanni bin kala jan na. A ka wo mamun tulubɔ fasani ni mananji la. A ka den ta ka a lala see wo kəndə, ka wa wo sii jirəbin kuruilu tɛma Nili Ba rɔ.
4 Den wo kərəmuso wara i lɔ dinkira do rə, mɛn ma jan den na kosɛbɛ, sa a ri a lən ko mɛn kɛtɔ den sərən na.
5 Ferawuna denmuso nara a ko diya ba la. Jən sunkurun mɛnilu nani a malɔla, woilu wara ii mataama ba dala. Ferawuna denmuso ka see yen jirə binilu tɛma, ka a la jənmuso do lɔ a tala.
6 Jənmuso nani see ri, Ferawuna denmuso ka a da laka ka den yen a kəndə. A hina ba donda a rə, baa den ye kasila. A ka a fɔ ko: «Heburu do dencɛ le ɲin di.»
7 Den kərəmuso nara ka Ferawuna denmuso maɲininka ko: «I ye a fɛ n ye wa Heburu muso do ɲinin wa, mɛn di den sɔ sin dɔ i yɛ?»
8 Ferawuna denmuso ka a jabi: «Ale le wo ri. Wa.» Sunkurun wara ka den na le kili.
9 Den na nani, Ferawuna denmuso ka a fɔ a yɛ ko: «I ye den ɲin ta ka a sɔ sin dɔ n yɛ. N di i sara.» Muso ka den ta ka a sɔ sin dɔ.
10 Den kunbayara dəəni tuma mɛn na, a na wara ka a di Ferawuna denmuso ma. Wo ka den kɛ a jɛrɛ dencɛ ri. A ka a fɔ ko: «N di den tɔɔ la ko *Musa, baa n ka a ta ba ji le kan.»

Musa ka i bori ka wa Madiyan bənsən na jamana rə

11 Nba, Musa kunbayara. Lon do rə, a wara bɔ a badenma Heburuilu fɛ. A ka a yen ko Misirankailu tɛrɛ ye ii diyagboyala baara gbɛlɛnilu la. A ka Misiranka cɛɛ do yen Heburu cɛɛ do gbasila, mɛn ye Musa badenma do ri.
12 Musa ka a ɲalakalan fan bɛɛ rɔ, məɔ si tɛrɛ sa a laminin dɔ. A ka Misiranka cɛɛ wo gbasi ka a faa, ka a su dokon kiɲɛ rɔ.
13 Wo duusa gbɛ, Musa wara bɔ a badenmailu tərəfɛ ikɔ tuun. Sisen a ka Heburu cɛɛ fila tɛrɛn ye, ii ye kɛlɛla. Jo tɛ mɛn bolo, Musa ka a fɔ wo yɛ ko: «Nfenna i ye i badenma wo gbasila?»
14 Wo ka a jabi: «Yon ka i kɛ an na kuntii ri a ni an na kititɛɛla ri? I ye a fɛ ka nde fanan faa wa, ikomin i ka Misiranka cɛɛ faa ɲa mɛn ma kunun?» Musa silanda. A ka i miri ko: «Sika tɛ a rə, n ka mɛn kɛ kunun, məɔilu ra wo lən.»
15 Musa la məɔfaa ko fəra Ferawuna yɛ tuma mɛn na, a tɛrɛ ye Musa ɲininna fɔɔ ka a faa, kəni Musa ka i bori a kərɔ ka wa Madiyan bənsən na jamana rɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka a sii kələn do tərəfɛ ye.
16 Awa, Madiyan bənsən na sarakalasela do tɛrɛ ye, denmuso wərənwula tɛrɛ ye mɛn bolo. Denmuso woilu nara ii fa la kolofen mɛsɛnilu ri ii lamin diya kələn na ye. Denmusoilu ka ji ta damira ka a kɛ kolofenilu minfen kəndə.
17 Ka denmusoilu to baara wo la, saagbɛnbɛnna doilu nara ka ii gbɛn, kəni Musa ka wuli ka denmuso woilu lakandan, ka ji layɛlɛ kələn kəndə, ka denmusoilu la kolofenilu lamin.
18 Denmusoilu ka i kəsɛ ii fa Rewɛli wara tuma mɛn na, wo ka ii maɲininka ko: «Nfen de ka a kɛ ai ra na jona bi?»
19 Ii ka a fɔ ko: «Misiranka cɛɛ do le ka an bɔ saagbɛngbɛnnailu bolo. Ka a la wo kan, ka ban ka ji layɛlɛ kələn dɔ an yɛ ka an na kolofenilu lamin.»
20 Rɛwɛli ka a denmusoilu maɲininka ko: «Cɛɛ wo ye mi? Nfenna ai ka a to ai kəma ye? Ai ye wa a kili. A ye na dəənnin kɛ an tərəfɛ.»
21 Musa sənda ka a sii cɛɛ wo wara, mɛn ka a denmuso Sefora di Musa ma.
22 Sefora ka kənɔ ta ka dencɛ sərən Musa yɛ. Musa ka den tɔɔ la ko †Kerisən, baa a ka a fɔ ko a ye londan de ri jamana wo rɔ.

* **2:10** Musa kərə le ko n da n bɔ fen ma ji kan † **2:22** Kerisən kərə le ko londanya

23 Nba, san siyaman taminni kɔ rə, Misiran mansa wo sara. Isirayɛlika tɛrɛ ye ii kule kan nabɔla fɔlɔ, baa jɔnya baara tun da ii sɛɛ fɔɔ ka a dan natamin. Ii tɛrɛ ye ii makasila Alla yɛ ko a ye ii dɛmɛn.

24 Alla tolo tɛrɛ ye ii la makasila kan na. A jan tɛrɛ ye a la teriya rə, a tun ka mɛn sidi Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba yɛ.

25 A ka Isirayɛlika yen tuma mɛn na, ii hina donda a la.

3

Alla ka Musa kelaya

1 Nba, Musa tɛrɛ ye a birancɛ Rɛwɛli la kolofen mɛsɛnilu marala. A birancɛ tɛrɛ ye Madiyan bɔnsɔn na sarakalasela le ri. Awa, lon do rə, Musa wara kolofenilu ri wula kɔndɔ, fɔɔ ka wa se Horɛbu koyinkɛ kɔrɔ, mɛn tɔɔ le ko Alla la koyinkɛ.

2 Ka Musa to yərə wo rə, Allabatala la mɛlɛka ka a jɛrɛ yiraka a la jiri tunin tamɛlɛnama rə. Musa ka a ragbɛ. Ta ye jiri tunin na kɔni a tɛ janinna.

3 Musa miri ko: «N ye n madon a la ka kabanan ko ɲin mafɛnɛ. Nfenna jiri tunin ɲin tɛ janinna?»

4 Allabatala ka a yen tuma mɛn na ko Musa ra madon ka a ragbɛ, a tora jiri tunin dɔ ka a kan nabɔ Musa ma ko: «Musa, Musa.» Musa ka a jabi: «Naamun.»

5 Allabatala ka a fɔ ko: «I kana i madon yan na. I la sanbara bɔ i sen dɔ, baa i lɔni yərə mɛn dɔ ɲin, yərə sɛniman de wo ri.

6 N ye i fa Maari le ri. N ye i benba Iburahima Maari le ri, a ni i benba Isiyaka, a ni i benba Yakuba Maari.» Musa ka a ɲakɔrɔ dokon ka a masərən a silanda ka Alla ragbɛ.

7 Allabatala ka a fɔ ko: «Misirankailu ye n na məɔilu tərəla ɲa mɛn ma Misiran, n da wo yen. Ii la baara kuntiilu ye mɛn kɛla ii la, n da wo fanan yen ka ii kasi kan mɛn. N ka ii la tərəya lɔn.

8 N da jii ka ii bɔ Misirankailu bolo, ka ii labɔ Misiran jamana rə, ka wa ii ri jamana ba do rə, mɛn ka ɲi, a duman kosɛbɛ. Damunnunta duman ye bɔla jamana wo rə a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, li ni nɔnɔ a ni jiri denta su bɛɛ ye bɔla ye. Kanaanka siini ye le, a ni Hɛtika ni Amərikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu.

9 Isirayɛlika kasi kan da se n ma yan. Misirankailu karagbɛlɛman ii ɲa mɛn ma, n da wo bɛɛ yen.

10 Nba, sisen n ye i lawala ka kuma Ferawuna yɛ. Wa! I ye i lɔ n na məɔilu ɲərə ka ii labɔ Misiran jamana kɔndɔ.»

11 Musa ka Alla jabi: «Nde wa? N tɛ foyi ri! N di se n lɔla Ferawuna ɲakɔrɔ di, ka n lɔ Isirayɛlika ɲərə ka ii labɔ Misiran?»

12 Alla ka a fɔ ko: «N di kɛ i kɔfɛ. I wa n na məɔilu labɔ Misiran jamana rə tuma mɛn na, ai ri na n bato koyinkɛ ɲin kan yan. Wo ri kɛ tɔɔmasere ri i yɛ ko nde le ka i kelaya.»

13 Musa ka a fɔ ko: «Ni n di wa Isirayɛlika tɛrɛn ye, n di a fɔ ii yɛ ko ii benbailu Maari ra n kelaya ii ma. Ii wa n maɲininka i tɔɔ ma don? N ye nfen fɔ ii yɛ wo rɔ?»

14 Alla ka Musa jabi: «Mɛn Ye Ye, nde le wo ri. I ye a fɔ Isirayɛlika yɛ ko ‹Mɛn Ye Ye* a jɛrɛ ka n lawa ai ma.›

15 I ye wa a fɔ Isirayɛlika yɛ ko ‹Allabatala le ka n kelaya ai ma, ale mɛn ye ai benba Iburahima Maari Alla ri, a ni ai benba Isiyaka ta, a ni ai benba Yakuba ta. A tɔɔ ye ten de haan ka wa habadan. Məɔilu kɛtɔ a kilila tɔɔ wo le la tuma bɛɛ.›

16 I ye wa Misiran. I wa se ye, i ye Isirayɛlika la məɔbakərəilu ladɛn ka a fɔ ii yɛ ko: ‹Maari Allabatala ra a jɛrɛ yiraka n na. Ko a ye ai benbailu Maari Alla le ri, Iburahima ta a ni Isiyaka ta ni Yakuba ta kɔnin. A fɔ ko: «Mɛn bɛɛ ye kɛla ai la Misiran, ko n da wo yen.

17 Ko wo le rə, n ka a fɔ ko n di ai labɔ tərəya rə Misiran, ka wa ai ri jamana do rə, Kanaankailu ni Hɛtikailu ni Amərikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu siini jamana mɛn kɔndɔ, dɔɔnninta duman ye bɔla jamana wo rə a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, li ni nɔnɔ a bɛɛ ye bɔla ye.»›

18 «Isirayɛlika di la i la kuma la ka wo mira. I ni Isirayɛlika la məɔbakərəilu ri wa Misiran mansa tɛrɛn ye, ka a fɔ a yɛ ko: ‹Heburuilu Maari Allabatala ra an nabɛn. Ko wo rə, ko an ye Misiran mansa madiyala ko i ye an bila, kosa an di tele sawa kɛ taamana wula kɔndɔ ka wa ka saraka bɔ an Maari Allabatala ma.›

* **3:14** *Mɛn Ye Ye* Mɛn Ye Ye a tɔɔ ye kilila fanan Allabatala

19 N ka a lən fewu ko a tɛ sən ka ai bila hali
n wa diyagboya fanka la a kan.
20 Wo le rə, n di n wuli Misirankailu
kanma ka n na sebaya yiraka ii la. N di
kabannakoilu kɛ, mɛnilu ri tərəya su bɛɛ la
ii kan. N wa ban woilu kɛla, Ferawuna ri ai
bila sa ai ri wa.
21 N jɛrɛ ri a kɛ, Misirankailu ri ai bonya.
Wo rə, ai bətəla ye, ai bolokolon ti nala bəla
ka wa.
22 Isirayɛlika muso kelen kelenna bɛɛ ri
a Misiranka musoman siiɲɔɔ a ni Misir-
anka musoman mɛn siini a bon na tara fen
saninnamanilu ni fen wodigbɛlamanilu la,
a ni faaninilu la. Ai Isirayɛlika ri faanin
ni masidifen woilu bila ai dencɛilu ni ai
denmusoilu kan na. Ai ri Misirankailu
bolokolonya wo ɲa ma.»

4

Alla ka təəmasere kabannakoilu yiraka Musa la

1 Musa ka Allabatala jabi: «Ni ii ma la n
na ka sən n na kuma ma don? Ni ii ka a fɔ ko
‹Allabatala ma a jɛrɛ yiraka i la,› n ye nfen
kɛla wo rə?»
2 Allabatala ka a maɲininka ko: «Nfen
de ye i bolo ye?» Musa ka a fɔ ko: «N na
gbeleke le n bolo.»
3 Allabatala ka a fɔ ko: «A lafili duu ma.»
A ka a lafili duu ma tuma mɛn na, gbeleke
yɛlɛmanda ka kɛ duuma sa ri. Musa ka a
bori a kərə.
4 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko:
«I bolo rasəmən ka sa wo mira a ko ma.» A
ka a bolo rasəmən ka a mira a ko ma. Sa
yɛlɛmanda ka kɛ gbeleke ri a bolo ikɔ tuun.
5 Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «I ri wo kɛ, sa
ii ri la a la ko Allabatala a ra a jɛrɛ yiraka i
la, Allabatala mɛn ye ii benbailu Maari ri,
Iburahima Maari Alla a ni Isiyaka Maari
Alla a ni Yakuba fanan Maari Alla kənin.»
6 Allabatala ka a fɔ a yɛ ikɔ tuun ko: «I
bolo ladon i la duruki kərə ka a la i sisi kan.»
A ka a bolo ladon a la duruki kərə ka a la a
sisi kan. A ka a labə tuma mɛn na, a gbɛni
tɛrɛ fɛfɛ, baa kuna tun da a mira.
7 Allabatala ka a fɔ ko: «I bolo ladon i
la duruki kərə ikɔ tuun.» Musa ka a bolo
ladon a la duruki kərə ikɔ tuun. A ka a labə
tuma mɛn na, a bolo kɛndɛyara ikomin a
tɛrɛ ye ɲa mɛn ma fələ.
8 Allabatala ka a fɔ ko: «I la gbeleke
wa yɛlɛman ka kɛ sa ri tuma mɛn na, ni
Isirayɛlikailu ma sən fələ ka la i la ka i la
kuma jate, i ye təəmasere kabannako filana
ɲin yiraka ii la. Ii ri la i la wo rə.
9 Ni ii ma la təəmasere kabannako fila ɲin
na ka sən i la kuma ma, i ye ji do ta Nili Ba
rə ka a labən duu ma. Wo ri yɛlɛman ka kɛ
jeli ri duu ma.»

Allabatala ka Haruna kɛ Musa dɛmɛnba ri

10 Musa ka a fɔ Allabatala yɛ ko: «Faama,
i ri hakɛ to. N ma kusan kumala. Sani i ye
kuma n yɛ fələ, n tun ma kusan kumala. I ra
kuma n yɛ bi fanan, hali bi n ma kusanya
kumala fələ. N da a radiyani tɛ fewu. N nɛn
sidini le.»
11 Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «Yon de ka
məə da ladan? Yon de ye məə kɛla bobo ri,
wala tolo gbɛdɛn? Yon ka a kɛ məə ɲa ye fen
yenna, wala ka a ɲa fuyen? Nde Allabatala
de woilu kɛla.
12 I ye wa sisen. I wa kɛ kumala, n jɛrɛ ri
kɛ i tərəfɛ ka i dɛmɛn. I ka kan ka mɛn fɔ, n
di wo yiraka i la.»
13 Musa ka a fɔ ko: «Ee Allabatala, i
jaandi, i ye məə gbɛrɛ lawa.»
14 Allabatala mənɛra Musa kanma ka a fɔ
a yɛ ko: «I kərəcɛ Haruna don, mɛn ye Lebi
bənsən məə le ri? N ka a lən ko wo kusan
kumala a ɲa ma. A ye sila kan sisen ka na
i labɛn. A wa i yen tuma mɛn na, a jusu ri
sɛwa kosɛbɛ.
15 I ri kuma a yɛ ka kuma don a da rə, a
ka kan ka mɛn fɔ. N di ai məə fila dɛmɛn
kumala. Ai ka kan ka mɛnilu kɛ, n di ai
karan woilu la.
16 A ri kuma jama yɛ i nɔ rə. A ri kɛ i la
kumafəba ri. A ri i la kuma fɔ ikomin i ye
Alla la kuma fəla ɲa mɛn ma.
17 I la gbeleke ye wa i bolo, baa i ri
təəmasere kabannakoilu kɛ wo la.»

Musa ka a kəsɛ Misiran

18 Nba, Musa bəra ye ka a kəsɛ a birancɛ
Jɛtiro* wara, ka wa a fɔ a yɛ ko: «I ye sila
di n ma, sa n di n kəsɛ n badenmailu ma
Misiran. N ye a fɛ ka a lən ni ii kɛndɛ le.»
Jɛtiro ka a fɔ ko: «I ye wa fasayi! Alla ye
jususuma don i yɛ.»

* **4:18** Jɛtiro mɛn fanan təə ko Rɛwɛli

19 Ka Musa to Madiyan, Allabatala ka a fɔ
a yɛ ko: «I ye i kɔsɛ Misiran, baa mɛnilu tɛrɛ
ye i faa ko rɔ, woilu ra sa.»
20 Wo rɔ, Musa ka a muso ni a dencɛilu ta,
ka ii layɛlɛ fali do kan, ka Misiran sila mira.
Alla la gbeleke tɛrɛ ye a bolo.
21 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko:
«N da sebaya di i ma ka ko makabani kɛ. I
wa i kɔsɛ Misiran tuma mɛn na, i ye woilu
bɛɛ kɛ Ferawuna ɲakɔrɔ, kɔni nde le ri a kɛ a
jusu ri a ragbɛlɛya. A tɛ sɔn ka Isirayɛlikailu
bila kɔma.
22 I ye a fɔ Ferawuna yɛ ko: ‹Nde Alla-
batala ka a fɔ ko: «Isirayɛlikailu ye n dencɛ
fɔlɔ le ri.
23 N ka a fɔ i yɛ ko i ye a bila sa a ri wa n
bato, kɔni i ra i ban a bila ko ma. Wo rɔ, n
di i dencɛ fɔlɔ faa.»›»
24 Nba, Musa watɔla Misiran, a ni a la
denbaya sira sila la yɔrɔ do rɔ. Allabatala
wulira Musa kanma ye ko a kɛtɔ a faala.
25 Kɔni Musa muso Sefora ka kaba lɛsɛni
do ta ka a dencɛ a la faaninta kɛ wo la. A
ka a dencɛ ɲɔɔrɔ gbolo wo maa a sen na ii
tɛma, ka a fɔ a yɛ ko: «I ra kɛ n furucɛ jelitii
ri.»
26 Allabatala ka Musa to ye wo rɔ. Sefora
tun ka a fɔ Musa ma ko «n furucɛ jelitii» ka
a masɔrɔn faaninta kɛ ko wo le fɛ.

Haruna ka Musa labɛn

27 Nba, Allabatala ka a fɔ Haruna yɛ ko:
«I ye wa Musa labɛn wula rɔ.» Haruna ka
a wuli ka wa. A wara Musa tɛrɛn Alla la
koyinkɛ kɔrɔ, ka a sunbu tuwali rɔ.
28 Allabatala ka kuma mɛnilu fɔ Musa
yɛ a la kelaya tuma, Musa ka woilu bɛɛ fɔ
Haruna yɛ. Allabatala ka tɔɔmasere ka-
bannako mɛnilu yiraka Musa la ko a ye
woilu kɛ Misiran, Musa ka woilu fanan ɲafɔ
Haruna yɛ.
29 Musa ni Haruna wara ka Isirayɛlikailu
la mɔɔbakɔrɔilu bɛɛ ladɛn.
30 Allabatala tun ka kuma mɛnilu bɛɛ fɔ
Musa yɛ, Haruna ka woilu fɔ mɔɔbakɔrɔilu
yɛ. A ka tɔɔmasere kabannakoilu kɛ
Isirayɛlikailu ɲakɔrɔ fanan.
31 Isirayɛlikailu lara kuma ni tɔɔmasere
kabannako woilu la. Ii ka a mɛn tuma mɛn
na ko Allabatala a ra ii la tɔrɔya yen ka na
ii dɛmɛn kanma, ii ka ii ɲakɔrɔ bɛn duu ma
ka a bato.

5

Baara gbɛlɛyara ka tamin a fɔlɔma kan

1 Nba, wo kɔ rɔ, Musa ni Haruna wara
Ferawuna wara, ka a fɔ a yɛ ko: «Isirayɛlika
Maari Allabatala ka a fɔ ko i ye a la mɔɔilu
bila sa ii ri wa ka sali ba kɛ wula kɔndɔ ale
bato kanma.»
2 Ferawuna ka a fɔ ko: «Yon ye Alla-
batala wo ri? Nfenna n ye a kan mirala ka
Isirayɛlika bila? Nde ma Allabatala wo lɔn
fewu. N tɛ Isirayɛlika bilala.»
3 Musa ni Haruna ka a jabi: «Heburuilu
Maari Alla a ra a jɛrɛ yiraka an na. An ye
i madiyala, i ye an bila. An ye tele sawa kɛ
taamala wula kɔndɔ, ka wa saraka doilu bɔ
an Maari Allabatala yɛ, sa Allabatala kana
an gbasi jankarɔ la, wala fanmuru la.»
4 Ferawuna ka a fɔ ko: «Ai, Musa ni
Haruna, nfenna ai ye mɔɔilu labanna ii la
baara ma? Ai ye i kɔsɛ baara diya!
5 Heburuilu ra siyaya bakɛ sisen jamana
kɔndɔ yan. Nfenna ai ye ii la baara lalɔla?»
6 Wo lon kelen dɔ Ferawuna ka baara
kɔrɔsilabailu ni baara kuntiilu jamari ko:
7 «Heburuilu ye bin mɛn kɛla bɔɔ rɔ ka
birikiilu gbasi, ai ye wo da boloka. Ii ye wa
bin wo ɲinin ii jɛrɛ yɛ.
8 Hali wo, ii darini biriki jate mɛn gbasila,
ai ye a fɔ ii yɛ ko ii ye wo ɲɔɔn jate gbasi fɔlɔ
fasayi. Ai kana foyi bɔ wo la, baa ii ra kɛ
salabatɔilu ri. Wo le kosɔn, ii ye a fɔla ko:
An ye wa saraka bɔ an Maari Alla ma.
9 Ai ye baarala siyaya ii ma, ka ii ɲagba
kosɛbɛ. Wo wa kɛ, ii tɛ ii tolo malɔ wuyafɔla
kuma la butun.»
10 Nba, baara kɔrɔsilabailu ni baara kun-
tiilu wara kuma wo fɔ Isirayɛlika yɛ ko:
«Ferawuna ka a fɔ ko a sa bin dila ai ma
butun.
11 Ko ai ye wa bin ɲinin ai jɛrɛ yɛ yɔrɔ yɔrɔ
rɔ. Wo bɛɛ ni a ta, ai tɛrɛ ye biriki jate mɛn
gbasila kɔrɔman na, fɔɔ ii ye wo jate gbasi
fɔlɔ. Fen tɛ bɔla jate wo la.»
12 Wo le rɔ, Isirayɛlika jɛnsɛnda Misiran
jamana fan bɛɛ rɔ, ka wa bin wo ɲinin.
13 Baara kuntiilu tɛrɛ ye ii latuntunna, ka
a fɔ ii yɛ ko: «Ai darini tɛrɛ biriki jate mɛn
gbasila tele kelen kɔrɔ ka a tɛrɛn an ye bin
dila ai ma, ai ye wo ɲɔɔn jate gbasi lon lon.»
14 Ferawuna la baara kuntiilu wulira ka
baara Isirayɛlika kɔrɔsibailu gbasi, baara

kuntiilu tun ka Isirayɛlika mɛnilu lasii məɔ tɔilu kun na baara kərɔsi kanma kɔnin. Baara kuntiilu ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai darini tɛrɛ biriki jate mɛn gbasila, nfenna ai ma wo ɲɔɔn jate gbasi kunun ni bi?»

15 Nba baara kərɔsiba woilu wara Ferawuna wara ka ii makasi. Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Nfenna i ye ɲin ɲɔɔn kɛla i la jɔnilu la?

16 Bin tɛ dila an ma, kɔni baara kuntiilu ye an jamarila ko an ye biriki gbasi. Ka a la wo kan, ii ye an gbasila. Jo tɛ i la məɔilu bolo la.»

17 Ferawuna kɔni ka a fɔ ko: «Ai ye salaba jɛrɛ jɛrɛilu le ri. Wo le rɔ, ai ye a fɔla tuma bɛɛ ko: ‹An ye wa saraka bɔ Allabatala yɛ.›

18 Ai ye wa baara kɛ sisen. Bin tɛ dila ai ma butun, kɔni ai darini tɛrɛ biriki jate mɛn gbasila kərɔman, ai ye biriki jate wo gbasi fanan.»

19 Nba, a fɔra baara kərɔsilabailu yɛ tuma mɛn na ko ii darini tɛrɛ biriki jate mɛn gbasila kərɔman, ko ii ye wo jate gbasi lon lon, ii ka a yen ko ii ni Isirayɛlika bɛɛ a ra tərɔya ba sɔrɔn.

20 Ii bətɔla Ferawuna wara, ii bɛnda Musa ni Haruna ri. Woilu tɛrɛ ye ii makɔnɔla ye.

21 Ii ka a fɔ Musa ni Haruna yɛ ko: «Ai ka ko mɛn kɛ, Allabatala ye wo ragbɛ ka wo hakɛ bɔ ai rɔ. Ai ra an magboya Ferawuna ni a la məɔilu ɲakərɔ. A kɛni ikomin ai ka fan de di Ferawuna ma ko a ye an faa fanmuru la.»

22 Awa, Musa bɔra ye ka wa Allabatala matara, ka a fɔ a yɛ ko: «N Maari Alla, nfenna i ka kojuu kɛ i la məɔilu la? Nfenna i ka n kelaya ka n nana yan?

23 Kɛbi n wara ka kuma Ferawuna yɛ i tɔɔ rɔ, a ra kojuu kɛ i la məɔilu la. Ile fanan ma foyi kɛ ka ii bɔ a bolo.»

6

Allabatala ka a fɔ ko a ri Isirayɛlika kisi

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «N kɛtɔ mɛn kɛla Ferawuna la, i jɛrɛ ri wo yen i ɲa la sisen. N di a diyagboya n na sebaya a la fɔɔ a ri Isirayɛlika bila. Ɔɔn, n di a diyagboya n na sebaya a la fɔɔ a ri ii gbɛn ka ii labɔ a la jamana kɔndɔ.»

2 Alla ka a fɔ Musa yɛ fanan ko: «Nde le Allabatala ri.

3 N ka n jɛrɛ yiraka Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba la, ka a fɔ ii yɛ ko n ye Alla Sebɛɛtii le ri, kɔni n tɔɔ mɛn ye Allabatala ri, ii ma n lɔn tɔɔ wo la.

4 N ka teriya sidi ii yɛ ko n di Kanaan jamana di ii ma, ii siini tɛrɛ londanya la jamana mɛn dɔ.

5 Nba, sisen n da Isirayɛlika kurun kan mɛn, baa ii bilani jɔnya rɔ Misirankailu bolo. N ka teriya mɛn sidi, n hankili ye wo rɔ.

6 «Wo le rɔ, i ye wa a fɔ Isirayɛlika yɛ ko: ‹Nde le Allabatala ri. Misirankailu ra diyagboya baara mɛn la ai kan, ko n kɛtɔ ai bɔla wo rɔ. Ko n di ai labɔ Misirankailu bolo, sa ai kana to woilu la jɔnya wo rɔ butun. Ko n di ai kunka n na sebaya ba la, ka Misirankailu la kɛwaliilu hakɛ bɔ ii rɔ.

7 Ko n di Isirayɛlika kɛ n na məɔilu ri. Ko n di kɛ ai Maari Alla ri. Ko ai ri a lɔn ko n ye ai Maari Allabatala de ri, mɛn ye ai labɔla diyagboya baara rɔ Misirankailu bolo.

8 Ko n ka n kali Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba yɛ n bolo layɛlɛnin, ko n di jamana mɛn di ii ma, ko n di ai ladon jamana wo kɔndɔ. Ko n di jamana wo kɛ ai ta ri. Nde le Allabatala ri.›»

9 Nba, Musa wara kuma wo fɔ Isirayɛlika yɛ, kɔni woilu jiitɛɛni tɛrɛ kojuuya ii la jɔnya gbɛlɛnya bolo ma. Wo rɔ, ii ma sɔn lala a la kumakan na.

10 Awa, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko:

11 «I ye wa a fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ ko a ye Isirayɛlika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ.»

12 Musa ka Allabatala jabi: «Ni Isirayɛlika ma sɔn n na kuma ma. Ferawuna ri sɔn n na kuma ma wo rɔ wa? Wo kuma tɛ, baa nde ma kusan kumala.»

13 Allabatala kɔnin kumara Musa ni Haruna yɛ Isirayɛlika ni Misiran mansa Ferawuna la ko rɔ. A ka a fɔ ko ii ye Isirayɛlika labɔ Misiran.

Haruna ni Musa buruju

14 Isirayɛlika denbaya la kuntiilu tɔɔ le ɲin di.

Isirayɛli dencɛ fɔlɔ tɔɔ le ko Rubɛn. Rubɛn dencɛilu tɔɔ le ten: Hanɔki, Palu, Hɛsirɔn, a ni Karimi. Nba, Rubɛn bɔnsɔn de ɲin di.

15 Simeyɔn dencɛilu tɔɔ le ten: Jɛmuwɛli, Jamin, Owadi, Jakin, Sohari, a ni Sawuli.

Sawuli na tɛrɛ ye Kanaanka le ri. Nba, Simeyɔn bɔnsɔn de ɲin di.

16 Isirayɛli dencɛ Lebi ka san kɛmɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn. Wo dencɛilu tɔɔ le ko Kerisɔn ni Kohati ni Merari.

17 Kerisɔn dencɛilu tɛrɛ ye Libini ni Simeyi ri, wo bɛɛ ni a denbayala.

18 Kohati dencɛilu tɔɔ le ɲin di: Amuramu, Isehari, Heburɔn, a ni Usiyɛli. Kohati ka san kɛmɛ ni san bisawa a ni san sawa le sɔrɔn.

19 Merari dencɛilu tɛrɛ ye Mahili ni Musi ri. Nba, woilu bɛɛ tɛrɛ ye Lebi bɔnsɔn mɔɔ le ri.

20 Amuramu ka a tɛnɛnmuso Jokebɛdi furu. Wo ka dencɛ fila sɔrɔn a yɛ, mɛnilu ye Haruna ni Musa ri. Amuramu ka san kɛmɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn.

21 Isehari dencɛilu tɛrɛ ye Kora ni Nɛfɛki ni Sikiri ri.

22 Usiyɛli dencɛilu tɛrɛ ye Misayɛli ni Elisafan ni Sitiri ri.

23 Haruna ka Aminadabu denmuso Eliseba le furu, mɛn ye Nasɔn dɔɔmuso ri. Eliseba ka dencɛ naanin sɔrɔn Haruna yɛ. Woilu tɔɔ ko Nadabu ni Abihu ni Elasari a ni Itamari.

24 Kora dencɛilu tɛrɛ ye Asiri ni Elakana ni Abiyasafu ri. Kora la bɔnsɔn le ɲin di.

25 Haruna dencɛ Elasari ka Putiyɛli denmuso do furu. Wo ka dencɛ sɔrɔn a yɛ, mɛn tɔɔ ko Finehasi.

Nba, mɔɔ mɛnilu a ra madan ɲin, woilu ye Lebi bɔnsɔn mɔɔ la denbayala kuntiilu le ri, a bɛɛ ni a la mɔɔilu.

26 Allabatala kumara Haruna ni Musa woilu le yɛ, ka a fɔ ii yɛ ko ii ye Isirayɛlika labɔ Misiran ikomin kɛlɛden dɛkuru.

27 Musa ni Haruna le wara ka a fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ ko a ye Isirayɛlika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ.

Alla ka baara mɛn di Musa ni Haruna ma

28 Nba, Allabatala kumara Musa yɛ Misiran tuma mɛn na,

29 a ka a fɔ a yɛ ko: «Nde le Allabatala ri. N kɛtɔ fen fen fɔla i yɛ, i ye wa wo fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ.»

30 Wo tuma, Musa ka Allabatala jabi: «Nde ma kusan kumala. Nfenna Ferawuna ri a tolo malɔ nde la wa?»

7

1 Allabatala ka Musa jabi: «N di ile kɛ Ferawuna ɲana ikomin Alla. I kɔrɔcɛ Haruna ri kɛ ikomin i la nabi.

2 N wa fen fen fɔ i yɛ, i ye wo fɔ i kɔrɔcɛ Haruna yɛ. Ale ri wo lase Ferawuna ma. Haruna ri a fɔ a yɛ ko a ye Isirayɛlika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ,

3 kɔni nde le a kɛla Ferawuna jusu ri a ragbɛlɛya. N di n na tɔɔmasere ni kabannakoilu siyaya Misiran jamana rɔ.

4 Hali wo, Ferawuna tɛ sɔn ai la kuma ma. Wo rɔ, n di n wuli Misirankailu kanma ka n na sebaya ba yiraka ii la, ka ko latɔn ii la kojuuya. N di n na jama Isirayɛlika labɔ Misiran ikomin kɛlɛden kuru.

5 N wa n wuli Misirankailu kanma ka n na sebaya yiraka ii la, ka ban ka Isirayɛlika labɔ ii tɛma, Misirankailu ri a lɔn ko nde le ye Allabatala ri.»

6 Musa ni Haruna ka Allabatala kan mira ka a kɛ ikomin a ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.

7 Musa ni Haruna wara kuma Ferawuna yɛ tuma mɛn na, Musa sɔrɔn tun da san biseyin bɔ. A kɔrɔcɛ Haruna sɔrɔn tun da san biseyin ni san sawa bɔ.

Gbeleke yɛlɛmanda ka a kɛ sa ri

8 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa ni Haruna yɛ ko:

9 «Ferawuna a wa a fɔ ai yɛ tuma mɛn na ko ai ye tɔɔmasere kabannako do kɛ, ile Musa, i ye a fɔ Haruna yɛ ko a ye a la gbeleke lafili duu ma Ferawuna ɲakɔrɔ. Gbeleke ri yɛlɛman ka kɛ sa ri.»

10 Musa ni Haruna wara ii lɔ Ferawuna ɲakɔrɔ. Allabatala tun ka mɛn fɔ ii yɛ, ii ka wo kɛ. Haruna ka a la gbeleke lafili duu ma Ferawuna ni a la mɔɔilu ɲakɔrɔ. Gbeleke yɛlɛmanda ka kɛ sa ri ii ɲakɔrɔ.

11 Ferawuna ka Misiran mɔɔ famunninilu ni senkolailu kili. Woilu fanan ka ko wo ɲɔɔn kɛ ii la daliluilu la.

12 Ii bɛɛ ka ii la gbelekeilu lafili duu ma. Woilu fanan yɛlɛmanda ka kɛ sailu ri, kɔni Haruna ta ka ii tailu lakunun.

13 Wo bɛɛ ni a ta, Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ fɔlɔ. A ma sɔn Musa ni Haruna la kuma ma ikomin Allabatala tun ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma fɔlɔ.

Tərəya fɔlɔ: Ji yɛlɛmanda ka kɛ jeli ri

14 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
«Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin. A banni
mɔɔilu bila ko ma.
15 Sini sɔɔma Ferawuna ri bɔ ka wa Nili
Ba da la. I ye wa a tɛrɛn ye a wa tumana.
Gbeleke mɛn yɛlɛmanda ka kɛ sa ri, i ye wo
ta i bolo ka wa a ɲɔɔnbɛn ba da la ye.
16 I ye a fɔ a yɛ ko: ‹Allabatala mɛn ye
Heburuilu Maari Alla ri, a ka n lawa i ma.
Ko a ka a fɔ i yɛ ko: «N na mɔɔilu bila sa ii
ri wa n bato kanma wula kɔndɔ.» Ko kɔni
haan bi, i ma sɔn kuma wo ma fɔlɔ.
17-18 Ko Allabatala ka a fɔ ko: «I ye i ɲa
lɔ! Ko n di Nili Ba ji gbasi n na gbeleke la,
gbeleke mɛn ye n bolo. Ko ba ri yɛlɛman ka
kɛ jeli ri wo rɔ. Ko jɛɛ mɛnilu ye ba ji rɔ, ko
woilu ri faa. Ko ba ri toli ka a suma bɔ. Ko
Misirankailu ti nala sela Nili Ba ji minna.
Ko ka a la wo kan, ko ale Ferawuna ri a lɔn
ko nde le Allabatala ri.»›»
19 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko:
«I ye a fɔ Haruna yɛ ko a ye a la gbeleke ta ka
a rasɔmɔn Misiran jiilu kun na, bailu wo,
kɔilu wo, dalailu wo, a ni denka jimanilu
wo. Ji wo bɛɛ ri yɛlɛman ka kɛ jeli ri. Ji ye
yɔrɔ yɔrɔ rɔ, hali mɛn ye daa jirilamanilu ni
daa kabalamanilu kɔndɔ, wo bɛɛ ri yɛlɛman
ka kɛ jeli ri.»
20 Allabatala ka mɛn fɔ Musa ni Haruna
yɛ, ii ka wo mira ka a kɛ. A ka a la gbeleke
kɔrɔta ka Nili Ba ji gbasi a la Ferawuna ni a
la mɔɔilu ɲakɔrɔ. Ji wo bɛɛ yɛlɛmanda ka kɛ
jeli ri.
21 Jɛɛilu faara. Ba tolira ka a suma bɔ.
Wo rɔ, Misirankailu ma se ba ji minna. Ji
yɛlɛmanda ka kɛ jeli ri Misiran yɔrɔ bɛɛ rɔ.
22 Misiran senkolailu kɔnin wo fanan
ka wo ɲɔɔn kɛ ii la daliluilu la. Wo rɔ,
Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin tora ikomin
Allabatala ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. A ma sɔn
Musa ni Haruna la kuma ma.
23 A ka a kɔ don ii la ka a kɔsɛ a wara.
Musa ni Haruna tun ka mɛn kɛ, a ma wo
jate.
24 Misirankailu bɛɛ ka denkailu sen Nili
Ba dafɛ min ji ɲinin kanma, baa ii tun ti se
ba ji minna.

Tərəya filana: Todilu ka Misirankailu tərəya

25 Nba, Allabatala ka Nili Ba ji yɛlɛman ka
a kɛ jeli ri. Wo ka tele wɔrɔnwula le kɛ. Wo
dafara.
26 Wo kɔ rɔ, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
«Ai ye wa a fɔ Ferawuna yɛ ko: ‹Allabatala
ka a fɔ ko: «N na mɔɔilu bila sa ii ri wa n
bato kanma.
27 Ko ni i ma sɔn ka ii bila sa ii ri wa, ko
n di todilu lasiyaya ka i la jamana yɔrɔ bɛɛ
lafa. Ko woilu ri kɛ tərəya ba ri.
28 Ko Nili Ba ji ri lafa todilu la. Ko ii ri bɔ
ba ji rɔ ka wa i jɛrɛ la bon kɔndɔ, ka don i
sibon kɔndɔ, ka yɛlɛ hali i la lafen kan, ka
don i la jamana ɲɛmɔɔilu ni i la mɔɔilu bɛɛ
la bonilu kɔndɔ. Ko todilu ri don hali buru
gbasi diyailu rɔ, a ni buru gbasi muranilu
kɔndɔ.
29 Ko todilu ri yɛlɛ ile ni i la jamana
ɲɛmɔɔilu ni i la mɔɔilu bɛɛ kan.»›»

8

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye
a fɔ Haruna yɛ ko a ye a la gbeleke ta ka
wo rasɔmɔn bailu ni kɔilu ni denka jiman
yɔrɔilu kun na ka todilu lana Misiran ja-
mana rɔ.»
2 Wo rɔ, Haruna ka a la gbeleke rasɔmɔn
Misiran jiilu kun na. Todilu bɔra ji rɔ wo rɔ,
ka Misiran jamana yɔrɔ bɛɛ fa.
3 Ferawuna la senkolailu kɔnin fanan ka
wo ɲɔɔn kɛ ii la daliluilu la. Ii fanan ka
todilu lana Misiran jamana rɔ.
4 Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a
fɔ ii yɛ ko: «Ai ye Allabatala madiya ko a ye
todi ɲinilu bɔ nde ni n na mɔɔilu kan. Ni wo
kɛra, n di Isirayɛlika bila sa ii ri wa saraka
bɔ Allabatala yɛ.»
5 Musa ka a fɔ Ferawuna yɛ ko: «N fa,
bonya ye i bolo sisen ka a waati latɛɛ. I ye a
fɛ n ye Allabatala madiya ile ni i la ɲɛmɔɔilu
ni i la jamana kɔndɔ mɔɔilu yɛ waati ɲuman
na, sa todilu ri mabɔ ai ni ai la bonilu la? N
wa Allabatala madiya, todilu tɛ kɛ yɔrɔ si rɔ
butun fɔɔ Nili Ba rɔ.»
6 Ferawuna ka a fɔ ko: «I ye madiyali kɛ
n yɛ sini.» Musa ka a fɔ ko: «I ka mɛn fɔ, a
ri kɛ ten, sa i ri a lɔn ko an Maari Allabatala
ɲɔɔn si tɛ.
7 Todilu ri mabɔ i ni i la bonilu la, a ni i la
jamana ɲɛmɔɔilu ni i la mɔɔilu bɛɛ la. Todilu
tɛ kɛ yɔrɔ si butun fɔɔ Nili Ba rɔ.»
8 Musa ni Haruna bɔra Ferawuna wara
ka wa. Musa ka Allabatala madiya kosɛbɛ
todilu la ko rɔ, Allabatala tun ka mɛnilu
lana Ferawuna tərəya diya.

9 Musa ka Allabatala madiya mɛn na, Allabatala ka wo kɛ. Todilu bɛɛ faara bonilu kɔndɔ, a ni bondailu kɔndɔ, a ni sɛnɛilu rɔ.
10 Misirankailu ka todi suilu ton nadɛn ii ɲɔɔn kan. Woilu tolira ka ii suma bɔ jamana yərɔ bɛɛ rɔ.
11 Ferawuna ka a yen tuma mɛn na ko tərəya wo ra bɔ a kan, a ka a jusu nagbɛlɛya ikɔ tuun kosɛbɛ, ikomin Allabatala tun ka a fɔ ɲa mɛn ma. A tun tɛ sɔnna Musa ni Haruna la kuma ma.

Tərəya Sawana: Wolowoloniilu ka Misirankailu tərəya

12 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye a fɔ Haruna yɛ ko a ye a la gbeleke kərəta ka duu buuri gbasi a la. Buuri ri yɛlɛman ka kɛ wolowoloniilu ri Misiran jamana fan bɛɛ rɔ.»
13 Musa ni Haruna ka Allabatala kan mira ka wo kɛ. Haruna ka a la gbeleke kərəta ka duu buuri gbasi a la. Buuri yɛlɛmanda ka kɛ wolowoloniilu ri Misiran jamana fan bɛɛ rɔ. Wolowoloniilu tɛrɛ ye mɔɔilu ni niimafen bɛɛ kan.
14 Ferawuna la senkolailu tɛrɛ ye a tərəfɛ ii ka buuri yɛlɛman ka a kɛ wolowoloniilu ri ii la daliluilu la, kɔni ii ma se wo kɛla. Wolowoloniilu tora mɔɔilu ni niimafenilu tərəla.
15 Ferawuna la senkolailu ka a fɔ Ferawuna yɛ ko: «Ko ɲin kɛni Alla le bolo de!» Ferawuna kɔnin a jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. A ma sɔn Musa ni Haruna la kuma ma ikomin Allabatala tun ka a fɔ ɲa mɛn ma.

Tərəya Naaninna: Sitenilu ka Misirankailu tərəya

16 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye i wuli sɔɔma da la jona ka wa Ferawuna kunbɛn. A wa kɛ wala ji da la tuma mɛn na, i ye wa a tɛrɛn ye. I ye a fɔ a yɛ ko: ‹Allabatala ka a fɔ ko: «N na mɔɔilu bila sa ii ri wa n bato.
17 Ko ni i ma sɔn n na mɔɔilu bila ko ma, n di siten siyaman siyaman ba lana, siten mɛnilu ye mɔɔilu cinna. Ko woilu ri wara i ni i la ɲɛmɔɔilu ni i la jamana mɔɔilu ma. Ko sitenilu ri don i jɛrɛ la bonilu la, ka Misirankailu la bonilu fanan fa. Ko sitenilu ri siyaya ka duu lafin.
18 Ko kɔni n wa sitenilu lana lon mɛn, n di Kosɛni jamana wo mara ka ii latanka woilu ma, n na mɔɔilu siini yərɔ mɛn dɔ kɔnin. Ko sitenilu ti se yərɔ wo rɔ muumɛ. Ko n di wo kɛ sa i ri a lɔn ko nde Allabatala ye Misiran jamana rɔ yan.
19 Ko i la mɔɔilu ri tərəya mɛn sərən sitenilu bolo, n di n na mɔɔilu latanka wo ma. Ko tɔɔmasere kabannako wo ri kɛ sini.»›»
20 Nba, Allabatala tun ka a fɔ ɲa mɛn ma, a ka a kɛ wo ɲa. Sitenilu siyaman siyaman ba nara don Ferawuna la bon na, a ni a la ɲɛmɔɔilu la bonilu la. Jamana yərɔ bɛɛ tiɲanda sitenilu bolo.
21 Ferawuna ka Musa ni Haruna kili, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa saraka bɔ ai Maari Alla ma, kɔni ai ye to jamana kɔndɔ yan.»
22 Musa ka a fɔ ko: «Wo ti se kɛla, baa an di saraka mɛnilu bɔ an Maari Allabatala yɛ, saraka woilu ye Misirankailu tana le ri. Fen mɛn ye ii tana do ri, ni an ka wo kɛ saraka di ii ɲana, ii ti an mabon kaba la wa?
23 An Maari Allabatala da an jamari ko an ye tele sawa kɛ taamala ka wa wula rɔ. Ko a wa saraka mɛn fɔ an yɛ ye, ko an ye wo bɔ a yɛ ye.»
24 Ferawuna ka a fɔ ko: «Awa, n di ai bila sa ai ri wa wula rɔ ka saraka bɔ ai Maari Allabatala yɛ, kɔni ai kana wa yərɔ jan de. Ai ye madiyali kɛ n yɛ.»
25 Musa ka a fɔ ko: «N wa bɔ i wara yan, n di Allabatala madiya i kərɔ. Wo rɔ, sitenilu ri bɔ ile ni i la ɲɛmɔɔilu ni i la jamana mɔɔilu kan sini, kɔni i kana janfa kɛ ikɔ tuun, ka i ban Isirayɛlika bila ko ma sa ii ri wa saraka bɔ Allabatala yɛ.»
26 Musa bɔra Ferawuna tərəfɛ ka wa Allabatala madiya.
27 Allabatala ka a kɛ ikomin Musa ka a madiya ɲa mɛn ma. A ka sitenilu bɔ Ferawuna ni a la ɲɛmɔɔilu ni a la jamana mɔɔilu kan. Hali siten kelen ma to ye.
28 Ferawuna kɔnin a ka a jusu ragbɛlɛya ikɔ tuunni. A ma sɔn Isirayɛlika bila ko ma.

9

Tərəya Looluna: Misirankailu la kolofenilu faara

1 Wo tamin kɔ rɔ, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye wa a fɔ Ferawuna yɛ ko: ‹Heburuilu Maari Allabatala ka a fɔ ko: «N na mɔɔilu bila sa ii ri wa n bato.
2 Ko ni i ka i ban ii bila ko ma ka ii to i bolo,

3 ko i la kolofen mɛnilu ye sɛnɛ rə, ko
nde Allabatala ri i wuli woilu kanma n na
sebaya la. Ko n di jankarə juu bila i la soilu
la, a ni i la faliilu, a ni i la ɲɔɔmɛilu, a ni i la
nisiilu, a ni i la saailu ni bailu.
4 Ko kəni nde Allabatala n di danna-
farabə kɛ Isirayɛlika la kolofenilu ni Misir-
ankailu la kolofenilu tɛma. Isirayɛlika la
kolofen si tɛ faa.»›»
5 Nba, Allabatala ri ko wo kɛ lon mɛn, a
ra ban wo latɛɛla, baa a ka a fə ko: «Nde
Allabatala n di ko wo kɛ jamana kəndə
sini.»
6 Wo duu sa gbɛ, Allabatala ka a kɛ
ikomin a tun ka a fə ɲa mɛn ma. Misir-
ankailu la kolofenilu bɛɛ faara, kəni foyi
ma faa Isirayɛlika la kolofenilu rə.
7 Ferawuna ka məəilu lawa ko wo
lakərəsi kanma. Woilu wara ko wo
lakərəsili diya ka na a fə a yɛ ko foyi ma
faa Isirayɛlika la kolofenilu rə. Wo bɛɛ ni a
ta kənin, Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de
tɛrɛ. A ma sən ka Isirayɛlika bila sa ii ri wa.

Tərəya Wəərəna: Sumunin bəra məəilu ma

8 Wo kɛ mɛn kɛra, Allabatala ka a fə Musa
ni Haruna yɛ ko: «Ai ye wa bolo ɲa dando
ta buurigbɛ rə fen janin diya. Musa ye
wa buurigbɛ wo lasadi san ma Ferawuna
ɲakərə.
9 Wo ri jɛnsɛn Misiran jamana fan bɛɛ
rə ikomin gbangban, ka sumuni bə məəilu
ni kolofenilu ma. Sumuninilu ri kɛ dailu
ri məəilu ni kolofenilu fariilu ma Misiran
jamana fan bɛɛ rə.»
10 Nba, Musa ni Haruna wara buurigbɛ
do ta fen janin diya ka wa ii lə Ferawuna
ɲakərə. Musa ka buurigbɛ wo lasadi san
ma. Buurigbɛ wo ka sumuni bə məəilu
ni kolofenilu ma. Sumuniilu kɛra dailu ri
woilu fari ma.
11 Ferawuna la senkolailu ma se nala ii
ləla Musa ɲakərə, baa sumuniilu tun da bə
ii fari fan bɛɛ ma, ikomin Misiranka təilu
bɛɛ.
12 Allabatala le ka a kɛ Ferawuna jusu
gbɛlɛyani tɛrɛ. Ferawuna ma sən Musa ni
Haruna la kuma ma ikomin Allabatala tun
ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.

Tərəya Wərənwulana: Allabatala ka sancikolo lajii

13 Wo tamin kə rə, Allabatala ka a fə Musa
yɛ ko: «I ye i wuli səəma da la jona ka
wa Ferawuna tɛrɛn ye. I ye a fə a yɛ ko:
‹Allabatala, Heburuilu Maari Alla kənin,
wo ka a fə ko: «N na məəilu bila sa ii ri wa n
bato.
14 Ko sisen, ko n di tərəya lase ile ma,
tərəya mɛn di juuya kosɛbɛ. Ko tərəya wo ri
se i la ɲɛməəilu ni i la məəilu fanan ma. Ko
n di tərəya wo lase ii bɛɛ ma sa ile ri a lən ko
n ɲəən si tɛ dunuɲa ɲin də.
15 Ko n tun di se ka n bolo lawuli i ni i
la məəilu kanma, ka jankarə fitinna ba la
ii kan. Ko ni n tun ka a kɛ ten, sa ii ra ban
latununna ka bə duɲa rə.
16 Ko kəni n da i kɛndɛ to kosa n di n na
sebaya yiraka i la. Ko ka a la wo kan, ko n
da i kɛndɛ to sa n təə ri bonya dunuɲa fan
bɛɛ rə fanan.
17 Ko kəni jɛrɛdabaya ye i rə fələ, baa i
banni n na məəilu bila ko ma.
18 Ko ale le wo ri. Ko ɲin tuma sini, ko n
di sancikoloilu lajii. Ko sancikoloilu wo ri
juuya fəə ka a dan natamin. Ko wo ɲəən ma
jii Misiran kɛbi Misiran jamana siira.
19 Ko wo rə, ko i ye i la məəilu jamari sisen
ko ii ye wa ii la kolofenilu ni ii bolofenilu
bɛɛ ta ka wa woilu ri yərə lakandannin do
rə, sa sancikolo kana se ii ma. Ko məə
ni kolofen mɛnilu wa to gbɛ rə sɛnɛ rə,
mɛnilu ma ladon yərə lakandannin do rə,
sancikolo di jii woilu kan ka woilu kelen
kelenna bɛɛ faa.»›»
20 Nba, Ferawuna la ɲɛməə mɛnilu si-
landa Allabatala la kuma yɛ, woilu bori-
mantə wara ii la jənilu ni ii la kolofenilu
ladon yərə lakandannin doilu rə.
21 Mɛnilu kənin ma Allabatala la kuma
jate, woilu ka ii la jənilu ni ii la kolofenilu
to sɛnɛ rə ye.
22 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko: «I ye
i bolo kərəta san ma sa sancikolo a ri jii
Misiran jamana bɛɛ kan. A ri jii məəilu
ni kolofenilu ni sɛnɛfenilu bɛɛ kan Misiran
fan bɛɛ rə.»
23 Awa, Musa ka a la gbeleke kərəta san
ma tuma mɛn na, Allabatala ka bandakan
nabə ka sancikoloilu lajii, ka ta lajii fəə
duu ma. Allabatala ka sancikoloilu lajii
Misiran jamana kan ikomin sanci ba.
24 Sancikoloilu tɛrɛ ye jiila. Ta tɛrɛ ye
jiila yərə bɛɛ. Kɛbi Misiran jamana siira,

sancikoloilu wo ɲɔɔn tun ma jii fɔlɔ, baa a juuyara kosɛbɛ.
25 Sancikoloilu ka mɔɔilu ni kolofenilu halaki Misiran jamana fan bɛɛ rɔ, mɔɔ ni kolofen mɛnilu tora gbɛ ma sɛnɛilu rɔ kɔnin. A ka sɛnɛfenilu bɛɛ tiɲan fanan, ka jiriilu bɛɛ kadi kadi.
26 Wo kɛra fan bɛɛ rɔ fo Kosɛni mara kelen, Isirayɛlika siini yɔrɔ mɛn kɔnin. Sancikoloilu ma se ye le.
27 Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a fɔ ii yɛ ko: «N da kojuu kɛ siɲa ɲin dɔ. Jo ye Allabatala de bolo. Jo tɛ nde ni n na mɔɔilu le bolo.
28 Ai ye Allabatala madiya, baa Alla la bandakan ni a la sancikoloilu ii ra an bɔ. N di ai bila. N tɛ ai lalɔla butun.»
29 Musa ka a fɔ a yɛ ko: «N wa bɔ so kɔndɔ tuma mɛn na, n di n boloilu kɔrɔta Allabatala yɛ. Bandakan ni sancikoloilu ri i lɔ, sa i ri a lɔn ko dunuɲa ye Allabatala ta le ri,
30 kɔni n ka a lɔn ko ile ni i la ɲɛmɔɔilu ma silan Allabatala Alla yɛ fɔlɔ fewu!»
31 Nba, sɛnɛfen mɛn tɔɔ ko lin, wo tun da fɛrɛn. Mɛn tɔɔ ko horija, wo tun da a kisɛ. Sancikoloilu ka wo fila bɛɛ tiɲan,
32 kɔni sɛnɛfen mɛn tɔɔ ko bile, wo su fila ma tiɲan sancikolo bolo baa woilu tɛ fɛrɛnna jona.
33 Nba, Musa bɔra Ferawuna wara ka wa so kɔkan. A ka a bolo lawuli Allabatala yɛ ka a madiya. Bandakan ni sancikolo tɛɛra. Sanci tɛɛra.
34 Ferawuna ka a yen tuma mɛn na ko sanci ni sancikolo ni bandakan a ra lalɔ, a ka kojuu kɛ ikɔ tuunni, baa a ni a la ɲɛmɔɔilu ka ii jusu gbɛlɛya.
35 Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. A ma sɔn ka Isirayɛlikailu bila sa ii ri wa. Wo kɛra ikomin Allabatala a tun ka kuma don Musa da rɔ ɲa mɛn ma.

10

Tərəya Seyinnan: Tɔɔnkasailu ka Misirankailu tərəya

1 Sancikolo ban kɔ jii la Misirankailu kan wo kɛ, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye wa Ferawuna tɛrɛn ye. Nde le ka a kɛ a ni a la ɲɛmɔɔilu jusu gbɛlɛyani, sa n di se n na tɔɔmasere kabannako ɲinilu kɛla ii ɲana.
2 Ka a la wo kan, nde le ka wo kɛ sa ai ri a fɔ ai denilu ni ai mamarenilu yɛ n ka tɔɔmasere kabannako mɛnilu kɛ Misirankailu tɛma ka ii dɔɔya ɲa mɛn ma. Ai bɛɛ ri a lɔn ko Allabatala le nde ri.»
3 Musa ni Haruna wara Ferawuna tɛrɛn ye, ka a fɔ a yɛ ko: «Heburuilu Maari Allabatala ka a fɔ ko: ‹I ri sɔn ka i fanmajii nde yɛ lon ɲuman? Ko i ye n na mɔɔilu bila sa ii ri wa n bato.
4 Ko ni i ka i ban n na mɔɔilu bila ko ma, ko n di tɔɔnkasailu lana i la jamana kɔndɔ sini.
5 Ko woilu ri siyaya ka yɔrɔ bɛɛ mira fɔɔ ka duu fin. Ko wo rɔ, ko mɔɔilu ti nala sela ka duu yen butun. Ko sancikoloilu ma sɛnɛfen mɛnilu tiɲan, tɔɔnkasailu ri wo bɛɛ dɔɔn. Ko jiri jiri ye sɛnɛ rɔ, tɔɔnkasailu ri wa firailu bɛɛ dɔɔn.
6 Ko ii ri i la bonilu fa, ka i la ɲɛmɔɔilu ni Misirankailu bɛɛ la bonilu fa. Ko n di kɛ tɔɔnkasa siyaman ba ri, i failu ni i benbailu ma mɛn ɲɔɔn yen kɛbi ii ka ii sii jamana kɔndɔ yan.›» Musa banni wo fɔla, a bɔra Ferawuna wara ka wa.
7 Ferawuna la ɲɛmɔɔilu ka a fɔ Ferawuna yɛ ko: «An fa, cɛɛ wo ri an tɔrɔ haan waati ɲuman? I ti sɔn ka ii la mɔɔilu bila wa, sa ii ri wa ii Maari Allabatala bato? Misiran da tiɲan, i ma wo ɲayen fɔlɔ wa?»
8 Wo rɔ, Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ikɔ tuun, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa ai Maari Allabatala bato, kɔni yon ni yon watɔ?»
9 Musa ka a jabi: «An bɛɛ ri wa, den mɛsɛnilu wo, mɔɔbakɔrɔilu wo, cɛɛilu wo, musoilu wo, an bɛɛ ri wa. An na kolofenilu bɛɛ ri wa an bolo fanan, baa an watɔ sali ba le kɛla Allabatala yɛ.»
10 Ferawuna ka a fɔ ii yɛ ko: «Ka ai ni ai musoilu ni ai denilu bɛɛ bila sa ai ri wa, n ti sɔn wo ma habadan! Ai ye n janfa ko le rɔ.
11 Ɛɛn de! Cɛɛilu dɔrɔn ye wa Allabatala bato, baa ai ka wo le maɲininka.» Ferawuna ka Musa ni Haruna gbɛn wo rɔ, ka ii labɔ a wara.
12 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye i bolo kɔrɔta Misiran jamana kun na sa tɔɔnkasailu ri na jamana kɔndɔ. Ii ri na jamana kɔndɔ sɛnɛfen ni bin bɛɛ dɔɔn, mɛnilu tora ye sancikolo bolo kɔnin.»
13 Musa ka a la gbeleke kɔrɔta Misiran jamana kun na. Allabatala ka fɔɲɔ ba do

lana ka bɔ telebɔ fan fɛ. Fɔɲɔ ka tele ni su bɛɛ kɛ tɛɛla. Wo duusa gbɛ da ka a tɛrɛn fɔɲɔ a ra tɔɔnkasailu lana.
14 Tɔɔnkasailu jɛnsɛnda ka Misiran yərɔ bɛɛ mira, ka i sii fan bɛɛ rɔ. Ii ka siya tɛrɛ kojuuya. Misirankailu tun ma wo ɲɔɔn yen fɔlɔ fewu. Ii ti nala wo ɲɔɔn yenna butun.
15 Tɔɔnkasailu ka duu bɛɛ mira fɔɔ ka a bɛɛ fin. Ii ka sɛnɛfenilu ni binilu bɛɛ dɔɔn, a ni jiridenilu bɛɛ. Sancikolo tun ma mɛnilu tiɲan, ii ka wo bɛɛ dɔɔn. Ii ma fira si to jiriilu la. Ii ma sɛnɛfen ni bin si to sɛnɛilu rɔ, mɛn ma dɔɔn. A kɛra wo ɲa le ma Misiran jamana yərɔ bɛɛ.
16 Ferawuna ka Musa ni Haruna kili i kərɔ, ka a fɔ ii yɛ ko: «Nde le ra kojuu kɛ ai Maari Allabatala la. N da kojuu kɛ ai fanan na.
17 Ai jaandi, ai ye yafa n ma mɛn fanan dɔ. Ai ye ai Maari Allabatala madiya n yɛ, sa a ri tərəya juu ɲin mabɔ n na.»
18 Musa bɔra Ferawuna wara wo rɔ, ka wa Allabatala madiya.
19 Wo rɔ, Allabatala ka fɔɲɔ ba lana ka bɔ telebe rɔ. Fɔɲɔ wo ka tɔɔnkasailu ta ka wa ii lafili Kɔɔji Fararɔbin dɔ. Tɔɔnkasa kelen ma to Misiran jamana kɔndɔ.
20 Kɔni, Allabatala le ka Ferawuna jusu a ragbɛlɛya. A ma sɔn ka Isirayɛlikailu bila, sa ii ri wa.

Tərəya Kɔnɔndɔna: Dibi donda

21 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuunni ko: «I ye i bolo kərɔta san ma sa dibi ri don Misiran jamana kɔndɔ. Dibi wo ri bonya ka kɛ ikomin mɔɔ ri se a bolo maala a la.»
22 Musa ka a bolo kərɔta san ma. Dibi fin juu donda Misiran jamana bɛɛ rɔ ka tele sawa kɛ.
23 Tele sawa wo kərɔ, Misirankailu ma se ii ɲɔɔn yenna muumɛ. Ii si ma se bɔla bon na, kɔni Isirayɛlikailu siini tɛrɛ yərɔ yərɔ, kɛnɛya tɛrɛ ye yərɔ wo rɔ.
24 Ferawuna ka Musa kili ka a fɔ a yɛ ko: «Nba, ai ye wa Allabatala bato. Ai musoilu ni ai den mɛsɛnilu ri wa ai kɔfɛ, kɔni ai la kolofenilu ye to ai kɔma yan.»
25 Musa ka a fɔ ko: «Wo tɛ bɛn. Fo i ye a to an na kolofenilu ye wa an bolo, baa an di wo doilu kɛ sarakailu a ni doilu *saraka janintailu ri an Maari Allabatala yɛ.
26 Fo an na kolofenilu ye wa an bolo. Hali an na kolofen kelen pe tɛ to an kɔma yan, baa an kɛtɔ doilu le kɛla saraka ri an Maari Allabatala yɛ, kɔni an di mɛn kɛ saraka ri a yɛ, an ti nala wo lɔnna fɔɔ an wa se ye tuma mɛn na.»
27 Allabatala kɔnin ka a kɛ Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. Ferawuna ma sɔn ka Isirayɛlika bila, sa ii ri wa.
28 Ferawuna ka a fɔ Musa yɛ ko: «Bɔ n ɲakərɔ! I kana i lɔ n ɲakərɔ butun. I wa na i lɔ n ɲakərɔ lon lon, i ri faa wo lon!»
29 Musa ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. N da wo mɛn. N tɛ i lɔ i ɲakərɔ butun.»

11

Tərəya tannan: Allabatala ka a fɔ ko dencɛ fɔlɔilu ri sa

1 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «A ra to tərəya kelen ma, n di mɛn la Ferawuna ni a la mɔɔilu kan. N wa wo la Ferawuna kan, a ri ai bila sa ai ri wa. Wo tuma a ri i gbɛn fewu.
2 I ye wa a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii bɛɛ ye ii siiɲɔɔ Misirankailu tara fen saninnaman ni fen wodigbɛlaman na.»
3 Allabatala ka Isirayɛlika la ko diya Misirankailu yɛ kosɛbɛ. Ferawuna la ɲɛmɔɔilu ni a la jamana kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ tɛrɛ ye Musa bonyala kosɛbɛ fanan.
4 Musa ka a fɔ ko: «Allabatala ka a fɔ ko: ‹Su tala waati, n di tamin Misiran jamana kɔndɔ.
5 Dencɛ fɔlɔilu bɛɛ ri sa Misiran jamana kɔndɔ. Ale mɛn ye mansayala, a dencɛ fɔlɔ ti nala tola ye. Hali jɔnmuso mɛn ye kɔlɔn tuu kɛla ye, wo fanan dencɛ fɔlɔ ti nala tola ye. Ii bɛɛ ri sa. Ii la kolofenilu fanan den fɔlɔ cɛmanta wo fanan ti nala tola.
6 Mɔɔilu ri ii kule kan nabɔ kojuuya Misiran jamana fan bɛɛ rɔ. Wo ɲɔɔn ma kɛ fɔlɔ. A ɲɔɔn ti nala kɛla butun.
7 Kɔni a mankan tɛ kɛ Isirayɛlikailu wara. Hali wulu tɛ wonwon ii ma, wala ii la kolofenilu ma. Ai ri a lɔn wo rɔ ko Allabatala a ra dannafarabɔ don Misirankailu ni Isirayɛlika tɛma.›»
8 Musa ka a fɔ Ferawuna yɛ ko: «Ko wo wa kɛ, i la ɲɛmɔɔilu ri na ka ii la n kərɔ ka n madiya ko n ye bɔ Misiran jamana rɔ yan, nde ni n na mɔɔilu bɛɛ. Wo wa kɛ, n di bɔ

* **10:25** saraka janintailu kərɔ ye ko a ri wo janin ka a kɛ buurigbɛ ri

jamana ɲin dɔ yan.» Musa banni wo fɔla, a mɔnɛni ba le bɔra Ferawuna wara ka wa.

9 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «Ferawuna tɛ sɔn ai la kuma ma. Wo ri kɛ sababu ri sa n di doilu la n na kabannakoilu kan Misiran jamana kɔndɔ.»

10 Musa ni Haruna ka kabannako woilu bɛɛ kɛ Ferawuna ɲakɔrɔ, kɔni Allabatala ka a kɛ Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. A ma sɔn ka Isirayɛlikailu bila, sa ii ri bɔ a la jamana kɔndɔ.

12

1 Nba, ka Musa ni Haruna to Misiran jamana kɔndɔ, Allabatala ka a fɔ ii yɛ ko:

2 «Ai ye karo ɲin jate ai la karo fɔlɔ ri. A ri kɛ ai la san damira karo ri.

3 Ai ye a fɔ Isirayɛlikailu bɛɛ yɛ ko: ‹Karo ɲin tele tan, cɛɛ bɛɛ ye saaden wala baden mira a la denbaya yɛ, denbaya kelen kolofen kelen,

4 kɔni ni denbaya mɛn mɔɔilu ma siya, ii ni ii siiɲɔɔilu ye dɛn kolofen kelen na, siiɲɔɔ mɛnilu sudunman ii la kɔnin. Ii ye kolofen do faa, mɛn di mɔɔilu bɛɛ bɔ.

5 Kolofen wo ye kɛ san kelen saaji wala bakɔrɔn di, fɛɛ tɛ mɛn na.

6 Ii ye kolofen wo lamara fɔɔ karo ɲin tele tan ni naanin. Wo lon, Isirayɛlikailu bɛɛ ye ii ta faa fitiri waati.

7 Ii kɛtɔ kolofenilu sobo dɔɔnna bon mɛnilu kɔndɔ, ii ye kolofenilu jeli do ta ka a susa bonda fodufɛla filaman ni ii da kankun kan.

8 Ii ye sobo wo janin ka a dɔɔn su wo jɛrɛ rɔ. Ii ye wo ni buru fununbali ni fira kunamanta dɔɔn kelen di.

9 Ai kana a kɛndɛ dɔɔn. Ai kana a tibi ji la ka a dɔɔn. Ai ye a gbunturun de janin, hali a kun, ni a gbɛlɛn, ni a kɔndafen bɛɛ.

10 Ai kana sobo a tɔ si lasii. Ni a tɔ tora sɔɔma, ai ye wo janin ka a kɛ buuri ri.

11 Ai ka kan ka sobo wo dɔɔn ɲa mɛn ma, wo le ɲin di: ai ye ai tɛsidi taama kanma, ka ai la sanbara don. Ai ye ai la gbeleke mira ai bolo. Ai ye ai kaliya sobo wo dɔɔnna. Allabatala la Taminkunna Sali le wo ri.

12 «‹Baa n di tamin Misiran jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ su wo jɛrɛ rɔ ka Misiran jamana dencɛ fɔlɔilu ni kolofen den cɛmanta fɔlɔilu bɛɛ faa. N di jahadi la Misirankailu la batofenilu bɛɛ kan. Allabatala le nde ri.

13 Kɔni jeli mɛn susani bondailu la, wo ri kɛ tɔɔmasere ri ka a yiraka n na ko ai ye bon woilu le kɔndɔ. N wa jeli wo yen, n di tamin ai kun na. Wo rɔ, ka n to Misirankailu gbasila, kojuu si ti nala sela ai ma.

14 Lon ɲin ye kɛ ai bolo hankilijii lon ba ri kadawu. Ni wo lon sera san san, ai ye sali ba kɛ ka nde Allabatala bonya. Sali ko wo ye kɛ sariya banbali ri ai bolo, a ni ai bɔnsɔnilu bolo, mɛnilu natɔ ai kɔ.›»

Buru Fununbali Sali

15 Allabatala ka a fɔ ikɔ tuun ko: «Ai ye buru fununbali dɔɔn tele wɔrɔnwula kɔrɔ. Wo tele fɔlɔ, ai ye lɛbɛn bɛɛ labɔ ai la bonilu la. Ni mɔɔ mɔɔ ka buru lɛbɛnniman dɔɔn tele wɔrɔnwula wo kɔrɔ, wo tii ri gbɛn ka bɔ Isirayɛlikailu rɔ.

16 A tele fɔlɔ, ai ye ai ladɛn ka nde Allabatala bato. A tele wɔrɔnwulana fanan, ai ye ai ladɛn ka nde Allabatala bato. Ai kana baara si kɛ tele woilu rɔ. Ka tibili kɛ ai jɛrɛ yɛ, n ma a fɔ wo ma.

17 «Ai ye Buru Fununbali Sali wo kɛ san san, baa wo lon jɛrɛ le rɔ, n ka ai labɔ Misiran ikomin kɛlɛden kuru. Wo le rɔ, ni wo lon sera san san, ai ye sali wo kɛ. Sali ko wo ye kɛ sariya banbali ri ai bolo, a ni ai bɔnsɔnilu bolo, mɛnilu natɔ ai kɔ.

18 San karo fɔlɔ ɲin, ka bɔ tele tan ni naanin fitiri waati ka wa se tele muwan ni kelen fitiri waati, ai kana buru lɛbɛnniman dɔɔn, fo buru fununbali.

19 Tele wɔrɔnwula woilu bɛɛ kɔrɔ, lɛbɛn si kana yen ai la bonilu la. Ni mɔɔ mɔɔ ka buru lɛbɛnman dɔɔn, wo tii ri gbɛn ka bɔ Isirayɛlikailu la dɛkuru rɔ. Ni a kɛra londan di, ni a kɛra duuren di, a ri gbɛn ka bɔ Isirayɛlikailu la dɛkuru rɔ.

20 Ai kana buru si dɔɔn, lɛbɛn ye mɛn dɔ. Ai wa ai sii yɔrɔ yɔrɔ rɔ, ai ye buru fununbali dɔɔn.»

Musa ka Taminkunna Sali ɲafɔ Isirayɛlikailu yɛ

21 Musa ka Isirayɛlikailu la mɔɔbakɔrɔilu bɛɛ kili ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai bɛɛ ye wa sisen ka kolofen mɛsɛn mira ai la denbayailu yɛ ka a kannatɛɛ ka Taminkunna Sali kɛ.

22 Ai ye kolofen wo jeli kɛ muran do kɔndɔ. Jiri mɛn tɔɔ ko hisopi, ai ye wo bolo do sun jeli wo rɔ, ka jeli susa bonda lamininilu rɔ, a da kankun kan ni a bonda

fodufɛla fila ma kɔnin. Məɔ si kana bɔ a la bon na fɔɔ sɔɔma.
23 Allabatala ri tamin Misiran jamana kɔndɔ ka Misirankailu dencɛ fɔlɔilu faa su rɔ. Ni a ka jeli yen a da kankun kan ni a bonda fodufɛla filaman ma, a ri tamin bon wo kun na. A ti sɔn niitɛɛ mɛlɛka ye don ai la bon woilu la ka ai dencɛ fɔlɔilu faa.
24 «Ai ni ai bɔnsɔnilu ye to sali ɲin kɛla san san haan kadawu. A ye sariya banbali le ri.
25 Allabatala ka lahidi ta ko a ri jamana mɛn di ai ma, ai wa se ye tuma mɛn na, ai ye sali ɲin kɛ.
26 Ni ai denilu ka sali ɲin kɔrɔ maɲininka ai la,
27 ai ye a fɔ ii yɛ ko: ‹An ye kolofen wo kɛla Taminkunna Sali saraka de ri ka Allabatala bonya. Ko ka an to Misiran, Allabatala nara ka Misirankailu dencɛ fɔlɔilu faa. Ko wo tuma, a taminda an na bonilu kun na ka an na denbayailu to ye.›» Nba, Musa banni wo bɛɛ fɔla, Isirayɛlikailu ka ii ɲakɔrɔ bɛn duu ma ka Allabatala bato.
28 Wo kɔ rɔ, ii bɔra ye ka wa a kɛ ikomin Allabatala tun ka a fɔ Musa ni Haruna yɛ ɲa mɛn ma.

Dencɛ fɔlɔilu faara

29 Nba, duu talaman, Allabatala ka dencɛ fɔlɔilu bɛɛ faa Misiran jamana rɔ. Ka a damira Ferawuna jɛrɛ dencɛ fɔlɔ ma ka wa se fɔɔ kasodenilu dencɛ fɔlɔ ma, dencɛ fɔlɔ bɛɛ faara. Kolofenilu den fɔlɔ cɛmanilu bɛɛ faara fanan.
30 Ferawuna ni a la baaradenilu ni Misiran jamana məɔ bɛɛ kununda su wo rɔ. Məɔilu kule kan bɔra kojuuya Misiran yɔrɔ bɛɛ rɔ, baa bon si ma to saya ma kɛ yɔrɔ mɛn na.

Isirayɛlikailu bɔra Misiran

31 Su kelen wo rɔ, Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye ai wuli ka bɔ n na məɔilu tɛma, ai ni Isirayɛlikailu bɛɛ. Ai ye wa Allabatala bato ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn ma.
32 Ai ye ai la kolofenilu bɛɛ fanan ta ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn ma. Ai ye wo bɛɛ ta ka wa! Ai ye duwawu kɛ n yɛ fanan.»
33 Misirankailu gbɛdɛnda Isirayɛlikailu la ko ii ye bɔ Misiran jamana rɔ jona, baa Misirankailu ka a fɔ ko: «Ni ii ma bɔ yan, an bɛɛ ri faa.»
34 Wo rɔ, Isirayɛlikailu ka buru janinbalilu ta ka wo la buru gbasi muranilu rɔ, kɔni ii ma lɛbɛn si kɛ buru wo rɔ. Ii ka muran woilu lasidi faanin dɔ ka woilu sii ii kanbankun kan.
35 Isirayɛlikailu ka Misirankailu tara fen saninnaman ni fen wodigbɛlaman ni faaninilu la ikomin Musa tun ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.
36 Allabatala ka Isirayɛlikailu la ko diya Misirankailu yɛ. Wo rɔ, Isirayɛlikailu ka fen fen tara Misirankailu la, woilu dira ii ma. Isirayɛlikailu ka Misirankailu bolokolonya ten de fewu!
37 Isirayɛlikailu bɔra Ramɛsisi so kɔndɔ ka wa Sukɔti so kɔndɔ. Mɛnilu tɛrɛ ye ii sen ma, woilu tun di məɔ waa kɛmɛ wɔɔrɔ ɲɔɔn bɔ. Musoilu ni den mɛsɛnilu ma dan.
38 Ii wara ii la kolofenilu ri ii bolo, saailu ni bailu ni nisiilu kɔnin. Woilu ka siya tɛrɛ. Siya gbɛrɛ məɔ siyaman wara ii fɛ fanan.
39 Isirayɛlikailu seni yɔrɔ do rɔ, ii tun bɔra Misiran buru janinbali mɛnilu ri, ii ka woilu wusu ka a kɛ buru funubali ri ka a dɔɔn. Lɛbɛn tun tɛ buru woilu rɔ, ka a masɔrɔn Misirankailu tun ka Isirayɛlikailu labɔ Misiran jona. Wo le ka a kɛ, ii tun ma fɛrɛ sɔrɔn ka lɛbɛn kɛ buru wo rɔ, wala ka dɔɔnninfenilu rabɛn ii la taama kanma.
40 Nba, Isirayɛlikailu tun ka san kɛmɛ naanin ni san bisawa le kɛ Misiran jamana rɔ.
41 San kɛmɛ naanin ni san bisawa wo dafara lon mɛn na, wo lon kelen Allabatala a la məɔilu bɔra Misiran ikomin kɛlɛden kuru.
42 Allabatala ka a janto ii rɔ su wo rɔ, ka ii labɔ Misiran jamana rɔ. Wo rɔ, san san haan kadawu, Isirayɛlikailu bɛɛ ye si ɲana su wo rɔ baa su wo bilani a dan na Allabatala yɛ.

Taminkunna Sali dɔɔnnin sariya

43 Allabatala ka a fɔ Musa ni Haruna yɛ ko: «Taminkunna Sali dɔɔnnin sariya le ɲin di. Lɔndan si kana wo saraka dɔɔn.
44 Ai ye jɔn mɛnilu sanna, woilu ri se a dɔɔnna ni ai ka ii faaninta kɛ fɔlɔ,
45 kɔni londan taminbatɔilu ni baaraden mɛnilu ye sarala, woilu si kana a dɔɔn.
46 «Ai wa saraka sobo wo rabɛn bon mɛn na, ai ye a dɔɔn bon wo kɔndɔ. Məɔ si kana bɔ sobo ri kɛnɛma. Ai wa sobo wo dɔɔn, ai kana a kolo si kadi.

47 Isirayɛlikailu bɛɛ ye Taminkunna Sali wo kɛla.
48 Ni londan do siini ai tɛma, mɛn ye a fɛ ka Taminkunna Sali kɛ ka Allabatala bonya, fo wo tii ni a wara cɛɛilu bɛɛ ye faaninta kɛ fələ. Ni wo kɛra, a ri se Taminkunna Sali kɛla ikomin Isirayɛlikailu. Cɛɛ mɛn ma faaninta kɛ, wo si kana Taminkunna Sali saraka dəən.
49 Sariya kelen wo le ye Isirayɛlikailu ni londanilu bɛɛ kan.»
50 Awa, Isirayɛlikailu bɛɛ ka a kɛ ikomin Allabatala ka Musa ni Haruna jamari ɲa mɛn ma.
51 Wo lon kelen, Allabatala ka Isirayɛlikailu labə Misiran ikomin kɛlɛden kuru.

13

Den fələilu ye Alla ta le ri

1 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko:
2 «Den fələ mɛnilu ye ai bolo, ai ye woilu bɛɛ di n ma ka ii kɛ n ta ri. Ni a kɛra muso muso dencɛ fələ ri, ni a kɛra kolofen kolofen den cɛmanta fələ ri, woilu bɛɛ ye kɛ n ta ri.»

Buru Fununbali Sali

3 Nba, Musa ka a fə Isirayɛlikailu yɛ ko: «Ai ye ai hankili to lon ɲin də, ai bəra Misiran jənya rə lon mɛn də, baa Allabatala ka ai labə yərə wo rə a la sebaya ba la. Wo le kosən, ai kana buru lɛbɛnman dəən wo lon.
4 Ai bəni bi le Abibu karo la.
5 Allabatala ka a kali ai benbailu yɛ ale jɛrɛ təə la ko a ri jamana do di ii ma, dəənninta duman ye bəla jamana wo rə a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, li ni nənə a bɛɛ ye bəla ye. Kanaankailu siini jamana wo kəndə, a ni Hɛtikailu ni Amərikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. Allabatala wa ai ladon ye tuma mɛn na, karo ɲin ɲəən wa se san san ai ye sali ɲin kɛ.
6 Ai ye buru fununbali dəən tele wərənwula kərə. A tele wərənwulana lon, ai ye sali kɛ ka Allabatala bonya.
7 Ai ye buru fununbali dəən tele wərənwula kərə. Buru lɛbɛnman a kana kɛ ai bolo. Lɛbɛn kana kɛ ai la jamana yərə si fanan də.
8 Ai ye a ɲafə ai dencɛilu yɛ wo lon ko: ‹Allabatala ka ko ba kɛ n yɛ n bətəla Misiran. Wo le ka a kɛ, n ye sali ɲin kɛla.›
9 A ri kɛ i la təəmasere ri ikomin bololafen mɛn bilani i bolo la wala mɛn sidinin i tin na ka kɛ hankili bila fen di, ka ban ka Allabatala a la sariya kuma a ye to i da rə waati bɛɛ, ka a masərən Allabatala ka i labə Misiran a la sebaya bolo la.
10 Wo le rə, ai ye tola sali ɲin kɛla a waati wo la san san.»

Dencɛ fələilu la ko

11 Musa ka a fə Isirayɛlikailu yɛ ikə tuun ko: «Allabatala ka a kali ai benbailu yɛ ko a ri ai ladon Kanaan na duu kəndə. A wa jamana wo kɛ ai ta ri tuma mɛn na,
12 ai ye ai dencɛ fələilu bɛɛ di Allabatala ma ka ii kɛ a ta ri. Ai la kolofenilu den cɛmanta fələilu bɛɛ ri kɛ Allabatala ta ri fanan.
13 Ni faliden de, ai ye saaden wala baden saraka wo nə rə ka faliden kunka. Ni ai tɛ a fɛ ka faliden wo kunka, ai ye wo kan kadi ka a faa. A fɛrɛ tɛ fo ai ye ai dencɛ fələilu bɛɛ kunka.
14 «Ai dencɛilu ri ai maɲininka lon do rə ko ai ye ko mɛn kɛla ɲin, ko wo kɛ kun a ye nfen di? Ii wa ai maɲininka wo ma, ai ye a fə ii yɛ ko: ‹Allabatala ka an nabə jənya rə Misiran jamana rə a la sebaya bolo la.
15 Ko Ferawuna jusu a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. Ko a ma sən ka an bila. Ko wo rə Allabatala ka Misirankailu dencɛ fələilu bɛɛ faa, ka Misirankailu la kolofenilu den cɛmanta fələilu bɛɛ fanan faa. Ko wo le rə, n ye kolofenilu den cɛmanta fələilu bɛɛ kɛla sarakafenilu ri Allabatala yɛ, ka n jɛrɛ dencɛ fələilu bɛɛ kunka.›»
16 Musa ka a fə ii yɛ ikə tuun ko: «Sali ɲin ye təəmasere le ri, ikomin məə ye mɛn bilala a bolo la a ni a tin na sa a kana ɲina. Sali ɲin sababu la, an tɛ ɲinala ko Allabatala ka an nabə Misiran jamana rə a la sebaya bolo la.»

Isirayɛlikailu bəra Sukəti ka wa Etan

17 Nba, Ferawuna ka Isirayɛlikailu bila sa ii ri wa tuma mɛn na, Alla ma ii lawa Filisitiilu la jamana sila kan. Sila wo sudunman, kəni Alla ka a yen ko ni ii wara sila wo kan ka ye məəilu wulitəla yen ii kanma, ii ri silan ka ii hankili yɛlɛman ka ii kəsɛ Misiran.
18 Wo rə, Alla ka ii lawa wula kəndə la sila le kan, mɛn ye taminna ka wa Kəəji Fararəbin fan fɛ. Isirayɛlikailu bəra Misiran tuma mɛn na, ii rabɛnni tɛrɛ kɛlɛkɛ kanma.

19 Ii bətəla, Musa wara Yusufu a kolo ri
a bolo, baa sani Yusufu ye sa, a ka a fɔ a
badenmailu yɛ ko sika tɛ a rə Alla ri na ii
dɛmɛn. Ko a badenmailu ye ii kali a yɛ ko
Alla wa ii labɔ Misiran jamana rə tuma mɛn
na, ii ye a kolo ta ka wa woilu ri ii bolo.
20 Nba, Isirayɛlikailu bəra Sukəti ka wa ii
daa makɛ wula tərəfɛ, yərə mɛn təə ko Etan.
21 Allabatala tɛrɛ ye wala ii ɲɛ tuma bɛɛ.
Tele rə, Allabatala sanfinnama ri a bilani
ii ɲɛ ka sila yiraka ii la. Su rə, Allabatala
tamɛlɛnnama a ri bila ii ɲɛ ka mɛlɛn bɔ ii ɲɛ.
Wo rə, ii sera taamala su ni tele.
22 Tele tele, sanfinnama tɛrɛ ye məəilu ɲɛ
tuma bɛɛ. Su su, a tamɛlɛnnama tɛrɛ ye
məəilu ɲɛ tuma bɛɛ.

14

Isirayɛlikailu taminda Kəəji Fararəbin a rə

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
2 «I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii ye ii
kəsɛ ka wa ii daa makɛ Pihahirəti so dala,
Mikidəli so ni kəəji tɛma. Ii ye wa ii daa
makɛ ye le, ka ii ɲabɛn Bahali-Sɛfən so la
kəəji dala.
3 Ni ii ka wo kɛ, Ferawuna ri a fɔ ko: ‹Ii ra
kəndafili wula kəndə, wadiya tɛ ii la wo kɔ.›
4 N di a kɛ Ferawuna jusu ri a ragbɛlɛya.
A ri wuli wo rə ka ii kəsaran, kəni n di se
Ferawuna ni a la kɛlɛdenilu la. Məəilu ri
n tando wo rə. N wa se woilu la, Misir-
ankailu ri a lən ko nde le Allabatala ri.»
Isirayɛlikailu ka a kɛ ikomin Allabatala ka
a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.
5 Awa, a fəra Ferawuna yɛ tuma mɛn na
ko Isirayɛlikailu ra wa, a ni a la ɲɛməəilu
miriya yɛlɛmanda. Ii ka a fɔ i ɲəən yɛ ko:
«An da nfen de kɛ ɲin di? Nfenna an sənda
ii ye wa? Ii tɛ an bolo jənya la butun wo rə.»
6 Ferawuna ka a la sowontoroilu ni a
la kɛlɛdenilu rabɛn Isirayɛlikailu kəsaran
kanma.
7 A ka sowontoro ɲuma kɛmɛ wəərə ta ka
woilu la Misiran sowontoro təilu bɛɛ kan. A
ka kɛlɛden kuntii lasii sowontoroilu kelen
kelenna bɛɛ kəndə.
8 Allabatala ka a kɛ Ferawuna jusu
a ragbɛlɛyanin de tɛrɛ. Wo rə, a ka
Isirayɛlikailu kəsaran. Wo tuma, ii ye bəla
Misiran jusulatɛɛ rə.
9 Misirankailu la sowontoroilu ni sofade-
nilu ni kɛlɛdenilu bɛɛ wara Isirayɛlikailu
kɔ, ka woilu kəsaran fəə ka wa sudunya ii
daa makɛ diya rə i kərə kəəji dala. Yərə
wo ye Pihahirəti so tərəfɛ, ka ɲabɛn Bahali-
Sɛfən so ma.
10 Isirayɛlikailu ka ii ɲa lə ka Ferawuna
ni a la kɛlɛdenilu natəla yen ii kanma.
Woilu tun da sudunya ii la i kərə! Wo rə,
Isirayɛlikailu silanda kojuuya ka ii makasi
Allabatala yɛ ko a ye ii dɛmɛn.
11 Ii ka a fɔ Musa yɛ ko: «An su don yərə
le tun tɛ sərənna Misiran wa? I nani an di
an faa diya le wula kəndə yan wo rə wa? Ni
wo tɛ, i ka an nabɔ Misiran nfenna?
12 Ka an to Misiran, an ma a fɔ i yɛ ba ko
ni an bəra ye, ko su ɲin di an sərən? An ka
a fɔ i yɛ ko i ye an to ten, ko an di to Misiran
ye ka kɛ Misirankailu la jənilu ri, baa jənya
wo ka fisa an na saya ri wula kəndə yan.»
13 Musa ka ii jabi: «Ai kana silan. Ai
ye makənəni kɛ ikə tuun! Allabatala ri ai
kisi ɲa mɛn ma bi, ai ri wo yen. Ai ɲa ye
Misiranka mɛnilu la ɲin, ai tɛ woilu yen
butun fewu.
14 Allabatala ri woilu kɛlɛ ai nə rə. Ai ye i
sabari ka wo ragbɛ ikə tuun.»
15 Awa, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I
ye i makasila n yɛ nfenna, ko n ye ai dɛmɛn?
I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii ye i wuli ka
wa.
16 I ye i la gbeleke kərəta kəəji kun na ka
kəəji fara i ɲəənna, sa Isirayɛlikailu ri tamin
duu jaran ma kəəji nə rə.
17 Nde ri a kɛ Misirankailu jusu ri a
ragbɛlɛya. Wo rə, ii ri don ai kɔ. Wo wa
kɛ, n di se Ferawuna ni a la kɛlɛdenilu ni
a la sowontoroilu ni a la sofadenilu bɛɛ la.
Məəilu ri n tando wo rə.
18 N wa se Ferawuna ni a la sowontoroilu
ni a la sofadenilu bɛɛ la, ka n na gbiliya
yiraka, Misirankailu a ri a lən ko nde le
Allabatala ri.»
19 Alla la mɛlɛka mɛn tun ye wala
Isirayɛlikailu ɲɛfɛ, wo taminda ii kəfɛ.
Sanfinnama fanan bəra ii ɲɛfɛ ka tamin ii
kəfɛ.
20 Wo bilara Misirankailu ni Isirayɛlikailu
tɛma. Su wo bɛɛ rə, dibi donda Misir-
ankailu wara fan fɛ, kəni kɛnɛ bəra

Isirayɛlikailu wara fan fɛ. Wo rə, Misirankailu ni Isirayɛlikailu ma ii madon i ɲəən na su wo rə.

21 Musa ka a bolo kərəta kəəji kun na. Allabatala ka fəɲə ba lana ka bə telebə fan fɛ. Wo tɛɛra su muumɛ rə. Fəɲə wo ka kəəji ta fəə ka a tɛɛfara fila ri ka duu jaran bə a tɛma.
22 Isirayɛlikailu taminda ji tɛɛfaranin wo tɛma duu jaran kan. Ji layɛlɛnin tɛrɛ i ɲəən kan ka kɛ ikomin jin ii bolokinin fan fɛ ni ii bolomaran fan fɛ.

23 Misirankailu ka ii kəsaran. Ferawuna a la sofadenilu ni a la sowontoroilu bɛɛ donda kəəji tɛfaranin tɛma ka wa Isirayɛlikailu kə.

24 Suba ma, Allabatala tora tamɛlɛnnama ni sanfinnama a rə ka a ɲa lə Misiran kɛlɛdenilu rə. Ale ka a kɛ Misiran kɛlɛdenilu kəndafilira piripara fəə ka ii silan!
25 A ka ii la sowontoroilu sen bəla. Ii wa ko gbɛlɛyara wo rə. Misirankailu ka wo yen tuma mɛn na, ii ka a fə i ɲəən yɛ ko: «Allabatala ye an kɛlɛla Isirayɛlikailu yɛ. An ye an bori ka an bə yan, an ye ii to ye.»

26 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko: «I ye i bolo kərəta kəəji kun na, sa ji ri kadi ka jii Misirankailu ni ii la sowontoroilu ni ii la sofadenilu kan.»
27 Musa ka a bolo kərəta kəəji kun na. Bandakada le tɛrɛ, kəəji ka a kəsɛ a nə rə. Misirankailu tɛrɛ ye a fɛ ka ii bori ji ɲə rə, kəni Allabatala ka a kadi ii kan.
28 Kəəji ka a kəsɛ a nə rə ka sowontoroilu ni sofadenilu bɛɛ mira, Ferawuna a la kɛlɛdenilu bɛɛ kənin. Mɛnilu bɛɛ donda kəəji rə Isirayɛlikailu kə, woilu bɛɛ tora ji rə. Hali məə kelen pe ma bə a rə.

29 Isirayɛlikailu kənin tun ka ii taama duu jaran kan ka tamin kəəji tɛɛfaranin tɛma. Ji tun nayɛlɛra i ɲəən kan ka kɛ ikomin jin de ii bolokinin fan fɛ a ni ii bolomaran fan fɛ.
30 Nba, Allabatala ka Isirayɛlikailu kisi Misirankailu ma wo lon. Isirayɛlikailu ka Misirankailu fureilu lani yen kəəji da la ye.
31 Allabatala ka fanka ba mɛn be Misirankailu kan, Isirayɛlikailu ka wo yen ii ɲa la. Wo rə, ii silanda Allabatala yɛ. Ii lara ale la, ka la a la jəncɛ Musa fanan na.

15

Musa ni Isirayɛlikailu ka Alla tando

1 Nba, Musa ni Isirayɛlikailu ka kalaman
bə kɛ Allabatala yɛ ko:
«An di kalaman bə kɛ Allabatala yɛ
baa a ra se a juuilu la fewu.
A ra soilu ni kɛlɛdenilu bɛɛ lafili kəəji rə.
2 Allabatala ye fanka dila n ma.
N ye kalaman ɲin bəla ale le kosən.
Ale le ra n kisi n juuilu ma.
N Maari Alla le; n di a bato.
N fa Maari Alla le; n di a bonya.
3 Allabatala ye ikomin kɛlɛkɛla fadiman.
A təə le ko Allabatala.
4 Ale ra Ferawuna a la kɛlɛdenilu ni wo la
sowontoroilu lafili kəəji rə.
Hali Ferawuna a la jalatii fisamantɛilu tora
Kəəji Fararəbin wo rə.
5 Ji dunba wo ka woilu latunun fewu.
Ii jiira ji kərə ikomin kabakurun.

6 Ee Allabatala, fanka jɛrɛ jɛrɛ ye i bolo la.
I ra i juuilu məɲənkə fewu i bolo la!
7 I ra se i juuilu la ka ii halaki,
ka bonya ba sərən wo rə.
I mənɛra ka ii halaki,
ikomin ta ye bin jaran janinna ɲa mɛn ma.
8 I ka fəɲə labə i nun də fanka la tuma mɛn
na,
jiilu ka ii ladɛn i ɲəən kan.
Ji mɛn tun ye woyenna, wo ka i lə ka kɛ
ikomin jin.
Ji dunba wo ka i lə kəəji tɛma ka a raja.

9 An juuilu ka a fə ko: ‹n di ii kəsaran fəə ka
ii mira.
Ko n di ii bolofenilu rafara an ɲəən tɛma.
Ko fen fen ləə ye n na, ko n di wo bɛɛ ta.
Ko n ni n na fanilu səmən n laa wo rə ka ii
halaki.›
10 Kəni Allabatala, i ka i dafəɲə fɛ kəəji kan.
Ji ka ii bɛɛ latunun.
Ii jiira ji fankama wo kərə ikomin nɛɛfinbəə.

11 Ee batofen gbɛrɛ ɲuman di kɛ ikomin
Allabatala, mɛn ye i ɲəən di?
Ɛɛn de, i ɲəən tɛ.
Yon sɛniman wa ikomin ile?
Nəərə ye yon na ikomin ile?
Yon ye kabannakoilu kɛla ikomin ile?
12 I ka i bolo rasəmən dərən,
dunuɲa ka an juuilu lakunun.

13 I ra i la məəilu kunka.
I ri i lə an ɲərə i la kaninteya la a ni i la
sebaya la,
ka wa i sii diya sɛniman də.
14 Siya təilu ka wo kibaro mɛn tuma mɛn
na,
ii silanda fəə ka yɛrɛyɛrɛ.
Silan ba wo ka Filisitiilu mira.
15 Edəmukailu la kuntiilu silanda kojuuya.
Mowabukailu la ɲɛməəilu yɛrɛyɛrɛra silan
bolo ma.
Kanaankailu jiitɛɛra fewu.
16 Ii silanda kojuuya fəə ka yɛrɛyɛrɛ.
Allabatala, ii ka i la sebaya yen tuma mɛn
na,
ii tora ii nə rə ikomin farakolo.
Ii ma se foyi kɛla
fəə i la məəilu banda taminna,
i ka məə mɛnilu kunka jənya rə kənin.
17 Allabatala, i ye i la məəilu ladonna i la
jamana kəndə,
ka i lasii i la koyinkɛ lahidi kan,
i ka mɛn suwandi ka a kɛ i jɛrɛ sii diya ri,
i, Allabatala, i ka bon mɛn lə i jɛrɛ bato
kanma.
18 Allabatala ri a la mansaya kɛ kadawu.
19 Baa, Ferawuna la sowontoroilu ni a la so-
fadenilu bɛɛ donda kəəji tɛɛfaranin
tɛma tuma mɛn na,
Allabatala ka kəəji kadi ka a jii ii kan ka ii
bɛɛ latunun.
Kəni Isirayɛlikailu ka ii taama duu jaran
kan ka tamin kəəji tɛɛfaranin tɛma.»
20 Nabi Miriyamu, Haruna kərəmuso, wo
ka sɛsɛ do ta a bolo. Isirayɛli muso təilu bɛɛ
fanan ka doilu ta ka ii bila Miriyamu kə, ka
sɛsɛilu fə ka don kɛ.
21 Miriyamu ka kalaman bə kɛ ka a fə ii yɛ
ko:

«Ai ye kalaman bə kɛ Allabatala yɛ,
baa a ra se a juuilu la fewu.
A ra soilu ni sofadenilu bɛɛ lafili kəəji rə.»

Ji Kunanin ko rə

22 Nba, Musa ka Isirayɛlikailu ta ka bə
Kəəji Fararəbin də. A ləra ii ɲərə ka wa se
Suri wula kəndə. Ii ka tele sawa taama kɛ
wula kəndə, ii ma ji tɛrɛn ye.

23 Ii sera yərə do rə, mɛn təə ko Mara, kəni
ii ma se wo ji minna, baa a kunanin tɛrɛ.
Wo le kosən, yərə wo təə lara ko Mara*.
24 Isirayɛlikailu wulira ka ii makasi Musa
kan. Ii ka a fə ko: «An di nfen minna yan?»
25 Musa ka a makasi Allabatala yɛ, ko a
ye a dɛmɛn. Allabatala ka jiri do yiraka a
la. Musa ka jiri kunkundun wo ta ka a bila
ji rə. Ji diyara kosɛbɛ!
Ka ii to ye, Alla ka sariyailu di ii ma, ii
ka kan ka taama ka bɛn mɛnilu ma. A ka
ii kərəbə ye fanan.
26 A ka a fə ii yɛ ko: «Ni ai ka i raja ka
nde Allabatala kan natelen, ka taama ka
bɛn n sawo ma, ka n na jamariliilu ni n na
sariyailu bɛɛ labato, n ka jankarə mɛnilu la
Misirankailu kan, n tɛ wo si la ai kan, baa n
ye Allabatala le ri, mɛn ye ai lakɛndɛyala.»
27 Nba, Isirayɛlikailu bəra Mara ka wa
se Elimu. Kə yərə tan ni fila ni tamaroju
biwərənwula tɛrɛ ye yərə wo rə. Ii ka ii daa
makɛ ji da la ye.

16

1 Isirayɛlikailu bɛɛ bəra Elimu ka wa se
Sin wula kəndə. Yərə wo ye Elimu ni Sinayi
koyinkɛ tɛ. Ii sera ye ka a tɛrɛn ii bə karo
filana ni tele tan ni loolu ka bə Misiran.
2 Ka ii to wula kəndə ye, Isirayɛlikailu bɛɛ
wulira ka Musa ni Haruna makuma.
3 Ii ka a fə Musa ni Haruna yɛ ko: «Ni
Allabatala tun ka an faa Misiran jamana rə,
wo ka fisa ko ɲin di paaən, baa an tɛrɛ ye
sobo sərənna Misiran, ka suman dəən fəə ka
an wasa, kəni ai ra na an di wula kəndə yan
sa an bɛɛ ri faa kənkə bolo.»
4 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko: «N di
dəənninfen najii ai ma. Lon lon, bɛɛ ri wa
a la telenfen ta a rə. N di ii kərəbə wo rə, ka
a yen ni ii ri n kumakan natelen, wala ni ii
tɛ a latelen.
5 Tele wəərəna wa se ləəkun ləəkun, ii ye
wa dəənninfen wo do ta ka na a tibi, ii ye
wo siyaya ka a kɛ lon təilu ta ɲəən fila ri.»
6 Musa ni Haruna ka a fə Isirayɛlikailu
bɛɛ yɛ ko: «Bi wura fɛ, ai ri a lən ko Alla-
batala de ka ai labə Misiran jamana rə.
7 Sini səəma, ai ri Allabatala la nəərə yen
ai ɲa la, baa ai ka kuma mɛnilu fə Alla-
batala ma, a ka woilu mɛn. Nfenna ai ye

* **15:23** Mara wo kərə ye Heburu kan də ko kunanin

ai kuma mɛsɛn kɛla nde ni Haruna ma? Andeilu tɛ foyi ri.»
8 Musa ka a fɔ ko: «Allabatala a ri sobo di ai ma wura la, ai ri wo dɔɔn. Sɔɔma, a ri dɔɔnnin gbɛrɛ di ai ma, ai ri wo dɔɔn fɔɔ ka ai fa, baa ai ka kuma mɛsɛn mɛnilu fɔ a ma, a ka wo bɛɛ mɛn. Ai ye mɛn fɔla, ai tɛ wo fɔla andeilu ma, baa andeilu tɛ foyi ri. Ai ye wo fɔla Allabatala de ma.»
9 Musa ka a fɔ Haruna yɛ ko: «I ye a fɔ Isirayɛlikailu bɛɛ yɛ ko ii ye na ii ladɛn yɔrɔ kelen dɔ Allabatala ɲakɔrɔ, baa ii ra kuma mɛsɛn mɛnilu fɔ ale ma, a ra wo bɛɛ mɛn.»
10 Nba, ka Haruna to kumala jama rɔ, ii ka ii ɲa lɔ ka Allabatala a la nɔɔrɔ yen banda rɔ wula kɔndɔ.
11 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
12 «Isirayɛlikailu ra kuma mɛsɛn mɛnilu bɛɛ fɔ n ma, n da wo mɛn. I ye a fɔ ii yɛ ko: ‹Ai ri sobo dɔɔn wura la. Ko sɔɔma, ko ai ri fa dɔɔnnin gbɛrɛ la. Ko ai ri a lɔn wo rɔ ko nde le ai Maari Allabatala ri.›»
13 Nba, wura fɛ, wɔlɔ siyaman ba jiira ka i sii Isirayɛlikailu daa makɛ diya. Sɔɔma konbi lara duu ma daa makɛ diya laminin fan bɛɛ rɔ.
14 Konbi wo jara tuma mɛn na, fen doilu buruburuni tora duu ma. A mɛsɛnman, a gbɛni.
15 Isirayɛlikailu ka wo yen tuma mɛn na, ii ka i ɲɔɔn maɲininka ko: «Nfen de ɲin di?» Baa ii ma a lɔn ko fen mɛn ye wo ri. Musa ka ii jabi: «Dɔɔnninfen de wo ri, Allabatala ka mɛn di ai ma.
16 Allabatala ka mɛn fɔ dɔɔnninfen ɲin na ko rɔ, wo le ɲin di. A ka a fɔ ko ai bɛɛ ye wa do ta, mɛn di ai la dɔɔnninta bɔ. Mɔɔ mɛn jate ye ai bolo bon na, ai ye wo sumanifen ɲa fila jate ta.»
17 Isirayɛlikailu ka a kɛ ikomin Allabatala ka a fɔ ɲa mɛn ma. Doilu ka siyaman ta, doilu ma siyaman ta.
18 Ii ka wo suman sumanifen na tuma mɛn na, ii ka a yen ko mɛnilu ka siyaman ta, woilu ta to ma to, mɛnilu ma siyaman ta, woilu ta ma dɛsɛ. Mɔɔ kelen kelenna tun ka jate mɛn ta, wo ka a la dɔɔnninta bɔ.
19 Musa ka a fɔ ko: «Mɔɔ si kana dɔɔnninfen wo tɔ lasii.»
20 Kɔni doilu ma ii tolo malɔ Musa la kuma wo la. Ii ka ii ta tɔ lasii. Tunbuilu donda wo rɔ. A suma bɔra kojuuya. Musa mɔnɛra ii kanma.
21 Nba, sɔɔma sɔɔma mɔɔilu ri wa dɔɔnninfen wo do ta, mɛn di ai la dɔɔnninta bɔ. Tele wa bɔ kosɛbɛ tuma mɛn na, dɔɔnninfen mɛn wa to duu ma, wo ri yelen ka tunun.
22 A tele wɔɔrɔna lon, mɔɔilu wara tele fila ta ta dɔɔnninfen wo rɔ. Mɔɔ kelen kelenna ta kɛra sumanifen ɲa naanin di. Jama ɲɛmɔɔilu wara wo ɲafɔ Musa yɛ.
23 Musa ka ii jabi: «Allabatala ka wo le fɔ. Sini, ai ye baara bila fewu. Ɲɔɲɔ lon de wo ri, mɛn bilani a dan na Allabatala yɛ. Ni ai ye a fɛ ka dɔɔnninfen mɛn wusu, ai ye woilu wusu bi. Ni ai ye a fɛ ka mɛn tibi, ai ye woilu tibi bi. Ai ye bi ta bɔ a la ka a tɔ kɛ sinin ta a ri.»
24 Ii ka a tɔ kɛ sinin ta ri ikomin Musa tun ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma. Wo duusa gbɛ, wo suma tun tɛ bɔla, tunbu tun ma don a rɔ.
25 Musa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ka mɛn bila ye kunun, ai ye woilu dɔɔn bi, baa bi ye Ɲɔɲɔ lon de ri, mɛn bilani a dan na Allabatala yɛ. Ai tɛ dɔɔnninfen wo yen duu ma bi.
26 Tele wɔɔrɔ kɔrɔ, ai ri dɔɔnninfen wo do ta, kɔni tele wɔrɔnwulana lon ye Ɲɔɲɔ lon de ri. Ai tɛ foyi yen duu ma wo lon.»
27 Wo bɛɛ ni a ta, doilu bɔra ka wa dɔɔnninfen wo ɲinin diya tele wɔrɔnwulana lon. Ii ma foyi tɛrɛn ye.
28 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «Ai ri ai ban n na sariya a ni n na tɔn mafɛnɛ la haan waati ɲuman?
29 Ai ye ai hankili to a rɔ ko nde le ka Ɲɔɲɔ lon di ai ma. Wo le rɔ, tele wɔɔrɔna lon wa se, n di tele filana dɔɔnnin di ai ma. Tele wɔrɔnwulana lon wa se, bɛɛ ye to a wara. Mɔɔ si kana bɔ.»
30 Wo rɔ, ii bɛɛ ka baara bila ka i ɲɔɲɔn tele wɔrɔnwulana lon ma.
31 Isirayɛlikailu ka dɔɔnninfen wo tɔɔ la ko mana. A bɔni binkisɛ do le la, mɛn gbɛni. A duman ikomin dɛba mɛn nabɛnni li la.
32 Musa ka a fɔ ii yɛ ko: «Allabatala ka a fɔ ko: ‹ai ye dɔɔnninfen ɲin sumanifen ɲa fila lamara ai bɔnsɔnilu yɛ, mɛnilu natɔ ai kɔ. Ko n ka ai labɔ Misiran ka ai balo dɔɔnninfen mɛn na wula kɔndɔ, kosa ai bɔnsɔnilu ri wo yen ii ɲa la.›»
33 Musa ka a fɔ Haruna yɛ ko: «I ye daa do ta ka dɔɔnninfen wo sumanifen ɲa fila kɛ a kɔndɔ ka woilu bila Allabatala ɲakɔrɔ. A ri a lamara ka a kɛ sereya ri an bɔnsɔnilu yɛ.»

34 Haruna ka a kɛ ikomin Allabatala tun
ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma. A ka mana kɛ
daa kɔndɔ ka a sii tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ a
lamara kanma.
35 Isirayɛlikailu ka san binaanin kɛ mana
wo dɔɔnna. Ii ka wo dɔɔn haan ii sera
Kanaan jamana dan na, ii kɛtɔ ii siila ja-
mana mɛn dɔ kɔnin.
36 Nba, ii tɛrɛ ye mana sumanna sumani-
fen mɛnilu ma, wo ɲa tan bɛnda sumanifen
ba ɲa kelen de ma. Sumanifen ba wo tɔɔ le
ko hɛfa.

17

Ji bɔra farakolo rɔ

1 Nba, Isirayɛlikailu bɛɛ bɔra Sin wula
kɔndɔ ka wa ikomin Allabatala ka a fɔ ii yɛ
ɲa mɛn ma. Ii ka i mataama dooni dooni fɔɔ
ka wa se yɔrɔ do rɔ, mɛn tɔɔ ko Refidima. Ii
ka ii daa makɛ ye, kɔni ii ma minninji tɛrɛn
ye.
2 Wo le ka a kɛ mɔɔilu wulira ka Musa
makuma ko: «Ai ye ji di an ma.» Musa ka
ii jabi: «Ai ye nde makumala nfenna? Ai ye
i tɛɛla Allabatala rɔ nfenna ka a kɔrɔbɔ?»
3 Kɔni ji lɔɔ tɛrɛ ye ii la kojuuya. Wo rɔ, ii
wulira ka a kɛ Musa makuma ri. Ii ka a fɔ
ko: «Nfenna i ka an nabɔ Misiran ka an ni an
denilu ni an na kolofenilu bɛɛ faa ji lɔɔ bolo
wa?»
4 Musa ka a dalakasi Allabatala yɛ ko: «N
ka kan ka nfen kɛ mɔɔ ɲinilu yɛ? A ra to
dooni ii ri n ton kaba la.»
5 Allabatala ka Musa jabi: «I ye
Isirayɛlikailu la mɔɔbakɔrɔ doilu ta ka wa
jama ɲɛfɛ. I la gbeleke ye wa i bolo, i ka Nili
Ba gbasi gbeleke mɛn na.
6 N di n lɔ i ɲɛfɛ Horɛbu koyinkɛ farakolo
do kan. I ye farakolo wo gbasi i la gbeleke
la. Ji ri bɔ wo rɔ, mɔɔilu ri ji wo min.» Musa
ka a kɛ wo ɲa kelen ma Isirayɛlikailu la
mɔɔbakɔrɔilu ɲana.
7 Musa ka yɔrɔ wo tɔɔ la ko Meriba, ka
a masɔrɔn Isirayɛlikailu ka sɔsɔli kɛ ye. A
ka tɔɔ gbɛrɛ fanan la a la ko Masa, ka a
masɔrɔn Isirayɛlikailu ka Allabatala kɔrɔbɔ
ye le, ka a fɔ ko: «Allabatala ye an tɛma wa,
wa a tɛ an tɛma?»

Amalɛkikailu ka Isirayɛlikailu kɛlɛ

8 Nba, Amalɛkikailu wulira ka na
Isirayɛlikailu kɛlɛ Refidima.
9 Wo rɔ, Musa ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «I ye
mɔɔ doilu suwandi, mɛnilu ri kɛlɛ kɛ an yɛ.
Ai ye wa Amalɛkikailu kɛlɛ. Sini n di wa n
lɔ tindi kan ye. Alla la gbeleke ri kɛ n bolo.»
10 Musa ka mɛn fɔ, Josuwe ka wo kɛ. A ni
a la kɛlɛdenilu wara ka Amalɛkikailu kɛlɛ.
Wo waati kelen, Musa ni Haruna ni Huri
yɛlɛra tindi wo kan.
11 Musa wa a boloilu kɔrɔtani to tuma
mɛn na, Isirayɛlikailu la kɛlɛdenilu ri nɔ
sɔrɔn. Kɔni a wa a boloilu lajii tuma mɛn
na, Amalɛkikailu ri nɔ sɔrɔn.
12 Kɔni Musa bolo fila bɛɛ ra kunda. Wo
rɔ, Haruna ni Huri nara kabakurun do ri.
Musa ka a sii wo kan. Ka a siini to, Haruna
ni Huri ka a boloilu mira ka ii kɔrɔta. Do ka
a bolokinin mira, do ka a bolomaran mira.
Wo rɔ Musa boloilu kɔrɔtani tora haan tele
be waati.
13 Wo le ka a kɛ, Josuwe ni a la mɔɔilu sera
Amalɛkikailu la a la fanmuru la fewu.
14 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye
ko ɲin sɛbɛ kitabu lamininnin dɔ sa mɔɔilu
kana ɲina wo rɔ. I ye a karan Josuwe ɲana
sa a ri a mɛn, baa n di Amalɛkikailu halaki
fɔɔ dunuɲa mɔɔilu ri ɲina ii la ko la fewu.»
15 Musa ka saraka janin diya lɔ ka a tɔɔ la
ko: «Allabatala ra se di n ma.»
16 Musa ka a fɔ ko: «Amalɛkikailu wulira
Allabatala la mansaya kanma. Wo le rɔ,
Allabatala ri ii kɛlɛ kadawu.»

18

Musa birancɛ Jɛtiro

1 Nba, Allabatala Alla tun ka mɛn bɛɛ kɛ
Musa ni Isirayɛlikailu yɛ ka ii labɔ Misiran,
wo fɔra Musa birancɛ Jɛtiro yɛ, mɛn ye
Madiyankailu la sarakalasela ri.
2 Musa muso Sefora tɛrɛ ye a fa Jɛtiro bolo
a wara, baa Musa tun ka a lawa ko a ye
waati do kɛ ye.
3 Sefora dencɛ fila fanan tɛrɛ ye Jɛtiro
bolo ye. Musa tun ka a dencɛ kelen tɔɔ la
ko Kerisɔn, baa a ka a fɔ ko: «N ye londan
de ri.»
4 A ka dencɛ do fanan tɔɔ la ko Eliyɛsɛri,
baa a ka a fɔ ko: «N fa Maari Alla ra n dɛmɛn
ka n bɔ Ferawuna bolo, mɛn tɛrɛ ye fɛrɛ
ɲininna n ma ka n faa fanmuru la.»
5 Musa birancɛ Jɛtiro ka Musa muso
ni a dencɛilu ta ka wa Musa tɛrɛn wula
kɔndɔ. Wo tuma Musa ni Isirayɛlikailu daa
makɛni Alla la koyinkɛ kɔrɔ.

6 Jɛtiro ka kela lawa Musa ma ko: «Nde, i birancɛ Jɛtiro, natɔ bɔla i tərɔfɛ. I muso ni a dencɛ fila natɔ a kɔfɛ.»
7 Wo rɔ, Musa wara a birancɛ kunbɛn diya. A seni ye, a ka i majii ka a fo, ka ban ka a sunbu. Ii ka foli di i ɲɔɔn ma. Ii banni wo la, ii wara don Musa la faaninbon na.
8 Allabatala ka ko mɛn bɛɛ kɛ Ferawuna ni a la mɔɔilu la Isirayɛlikailu dɛmɛn ko rɔ, Musa ka wo bɛɛ ɲafɔ a birancɛ yɛ. Isirayɛlikailu ka tərɔya mɛn bɛɛ sərɔn sila la, a ni Allabatala ka ii kisi ɲa mɛn ma, Musa ka wo fanan ɲafɔ a birancɛ yɛ.
9 Allabatala ka koɲuma mɛn bɛɛ kɛ Isirayɛlikailu yɛ, ka ii bɔ Misirankailu bolo ɲa mɛn ma ka ii kisi, Jɛtiro sɛwara wo bɛɛ la kosɛbɛ.
10 Jɛtiro ka a fɔ ko: «Tandoli ye Allabatala yɛ, mɛn ka ai bɔ Ferawuna bolo, ka a la mɔɔilu labɔ Misirankailu la fanka kɔrɔ.
11 N ka a lɔn sisen ko Allabatala ka bon batofen tɔilu bɛɛ ri, baa Misirankailu tɛrɛ jɛrɛdabayani Isirayɛlikailu ma; wo le kosɔn Alla ka Misirankailu halaki.»
12 Musa birancɛ Jɛtiro nara saraka ni saraka janinta di Alla ma. Haruna ni Isirayɛlikailu la mɔɔbakɔrɔilu bɛɛ nara ka dɔɔnnin kɛ Musa birancɛ fɛ Alla ɲakɔrɔ.

Jɛtiro ka Musa lali

13 Wo duu sa gbɛnin, Musa wara i sii ka a kɛ mɔɔilu la kititɛɛ ri. Ka bɔ sɔɔma ma haan ka se wura la, jama lɔni tɛrɛ a laminin dɔ ka makɔnɔni kɛ.
14 Musa tɛrɛ ye mɛn bɛɛ kɛla mɔɔilu yɛ ɲin, a birancɛ ka wo yen. Wo rɔ, a ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye nfen kɛla ɲin di? Nfenna kosɔn ile kelen pe siini mɔɔilu la kititɛɛla yan? Ka bɔ sɔɔma ma haan wura la, jama bɛɛ lɔni i laminin dɔ ka makɔnɔni kɛ.»
15 Musa ka a birancɛ jabi: «N ye wo kɛla ka a masɔrɔn mɔɔilu ye nala n ma ka Alla diyanan ko lɔn.
16 Ni sɔsɔli wulira doilu tɛ, ii ri na wo fɔ n yɛ, n di wo kititɛɛ ii tɛma. N di ii lalɔnniya Alla la jamariliilu ni a la sariyailu la.»
17 Jɛtiro ka a fɔ ko: «I ye baarala ɲa mɛn ma, wo ma ɲi de.
18 I ri i jɛrɛ sɛɛ fewu, ka mɔɔilu fanan sɛɛ. Baara wo ka bon i kelen ma. I kelen ti se wo kɔrɔ.
19 I tolo malɔ n na kumakan na, n ye i lalila. Alla ye i dɛmɛn ka n na lalilikan mira. Ile ka kan ka kuma mɔɔilu tɔɔ rɔ Alla yɛ, ka ii la sɔsɔliilu lase a ma.
20 I ye ii karan Alla la jamariliilu ni a la sariyailu la. Ii ka kan ka sila taama ɲa mɛn ma, a ni ii ka kan ka ko mɛnilu kɛ, i ye woilu bɛɛ yiraka ii la.
21 Ka a la wo kan, i ye mɔɔ doilu suwandi jama bɛɛ tɛma, mɛnilu ri se ko la, mɛnilu fanan silanni Alla ɲɛ. Woilu ye kɛ mɔɔilu ri, jama lani mɛnilu la, mɛnilu sidini tuɲa la, dibirafen mira ma di mɛnilu yɛ. I ye mɔɔ woilu sii jama kun na. I ye doilu sii mɔɔ waa kelen kelen kun na, ka doilu sii mɔɔ kɛmɛ kɛmɛ kun na, ka doilu sii mɔɔ biloolu biloolu kun na, ka doilu fanan sii mɔɔ tan tan kun na.
22 Woilu ye mɔɔilu la sɔsɔliilu kititɛɛ lon lon. Ni kiti mɛn bonyara ii ma, ii ri na wo ri ile ma, kɔni ii ri sɔsɔli mɛsɛnilu kititɛɛ ye. Wo rɔ, i ri i lafɛrɛn dɔɔni, baa ii ri i dɛmɛn baara ba wo la.
23 Alla ye i jamarila mɛn na, ni i ka wo kɛ i ri se wo baara la. Mɔɔ bɛɛ la sɔsɔliilu ri ɲanabɔ wo rɔ, ii ri kɔsɛ ii wara jususuma dɔ.»
24 Nba, Musa ka a tolo malɔ a birancɛ la lalilikan na ka wo bɛɛ mira.
25 A ka mɔɔilu suwandi Isirayɛlikailu bɛɛ tɛma, mɛnilu ri se ko la, ka woilu sii jama kun na. A ka doilu lasii mɔɔ waa kelen kelen kun na, ka doilu lasii mɔɔ kɛmɛ kɛmɛ kun na, ka doilu lasii mɔɔ biloolu biloolu kun na, ka doilu fanan nasii mɔɔ tan tan kun na.
26 Woilu le tɛrɛ ye mɔɔilu la sɔsɔliilu kititɛɛla lon lon. Ni kiti mɛn gbɛlɛyara ii ma, ii ri na wo ri Musa ma, kɔni ii ri sɔsɔli mɛsɛnilu kititɛɛ ye.
27 Nba, wo kɔ, Musa ka sila di a birancɛ ma. Wo ka i kɔsɛ ka wa a la jamana rɔ.

19

1-2 Nba, Isirayɛlikailu bɔra Refidima ka wa se Sinayi wula kɔndɔ. A karo sawana bɔra lon mɛn ii bɔni kɔ rɔ Misiran jamana rɔ, wo lon kelen ii sera Sinayi wula kɔndɔ. Ii ka ii daa makɛ koyinkɛ kɔrɔ wula kɔndɔ ye.
3 Musa yɛlɛra koyinkɛ kan, ka wa Alla labɛn. Allabatala tora koyinkɛ kun tɛma ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye kuma ɲin fɔ Yakuba bɔnsɔnilu yɛ, Isirayɛlikailu kɔnin. Ko:

4 ‹Ai jɛrɛ ka a yen ko n ka ai labɔ Misiran ɲa mɛn ma ka ai ta ikomin bibi ye a denilu tala a kawa na ɲa mɛn ma, n ka ai Isirayɛlikailu ta wo ɲa le ma ka na ai ri n ma yan.
5 Sisen, ni ai ka ai raja ka n kumakan natelen ka n na teriya bonya, n ka mɛn sidi an tɛma, ai ri kɛ n na məɔilu ri, mɛnilu duman n yɛ ka tamin siya tɔilu bɛɛ kan. Hali wo dunuɲa bɛɛ ye n ta le ri,
6 Aile, Isirayɛlikailu, ai ri kɛ mansaya sarakalaselailu ri, jamana sɛniman mɛn ye nde yɛ.› I ye wa kuma wo fɔ Isirayɛlikailu yɛ.»
7 Musa jiira koyinkɛ la ka wa Isirayɛlikailu la məɔbakɔrɔilu kili. Allabatala ka kuma mɛnilu jamari a la, a ka wo bɛɛ lase ii ma.
8 Məɔ woilu bɛɛ ladɛnnin ka Musa jabi: «Allabatala ka mɛnilu fɔ, an di wo bɛɛ labato.» Musa wara məɔilu la jabili di Allabatala ma.
9 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «N di na i ma banda do rɔ, sa n wa kuma i yɛ tuma mɛn na, məɔilu ri n kumakan mɛn ka la i la tuma bɛɛ.»
Jama tun ka mɛn fɔ, Musa ka wo dantɛɛ Allabatala yɛ.
10 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye jii ka i kɔsɛ məɔilu ma, ka a fɔ ii yɛ ko bi a ni sini ii ye ii jɛrɛ sɛninya. I ye a fɔ ii yɛ ko ii ye ii la faanin fanan ko.
11 Ii ye ban ii rabɛnna sani sinikɛndɛ tɛ, baa sinikɛndɛ n di jii Sinayi koyinkɛ kun na məɔ bɛɛ ɲana.
12 I ye dan bila koyinkɛ laminin fan bɛɛ rɔ, ka a fɔ məɔilu yɛ ko ii ye a kɛ koɲuma, ii kana yɛlɛ koyinkɛ kan. Ii kana se koyinkɛ ma muumɛ. Məɔ məɔ wa se koyinkɛ ma, a ri faa!
13 Məɔ si kana a bolo maa məɔ wo la. Ii ye a ton kaba la ka a faa. Ni wo tɛ, ko ii ye a bon biɲɛ la ka a faa. Məɔ wo, kolofen wo, ni mɛn ka tɔn wo tiɲan, ii kana wo tii kɛndɛ to. Ii wa buru fɛ kan ba mɛn tuma mɛn na, ii ri se i madonna koyinkɛ la.»
14 Musa jiira ka bɔ koyinkɛ kan ka wa a fɔ məɔilu yɛ ko ii ye ii jɛrɛ sɛninya. Ii ka ii la faaninilu fanan ko.
15 Musa ka a fɔ ii yɛ ikɔ tuunnin ko: «Ai ye ban ai jɛrɛ rabɛnna sani sinikɛndɛ. Ai ni ai musoilu kana dɛn tele fila ɲin kɔrɔ.»
16 Nba, lon mɛn fɔni, wo lon telebɔ mɛn kɛni, banda a sankulu kan bɔra, sanfɛrɛnilu jiira fanan. Bandafin jiini tɛrɛ koyinkɛ kun dɔ. Buru fɛ kan ba do bɔra. Wo kɛni, məɔilu bɛɛ silanda kojuuya fɔɔ ka yɛrɛyɛrɛ daa makɛ diya ye.
17 Musa lɔra jama bɛɛ ɲɔrɔ ka bɔ daa makɛ diya ka wa Alla labɛn. Ii wara i lɔni koyinkɛ wo kɔrɔ.
18 Sinayi koyinkɛ fan bɛɛ kɛra sisi ri, baa Allabatala tun ni ta le jiira i ɲɔɔn fɛ koyinkɛ kun tɛma. Sisi ba tɛrɛ ye yɛlɛla ikomin fuuru. Koyinkɛ yɔrɔ bɛɛ yɛrɛyɛrɛra kojuuya.
19 Buru fɛ kan tora bonyala. Musa tɛrɛ ye kumala a ni Alla fanan tɛrɛ ye a jabila a kan na.
20 Allabatala jiira Sinayi koyinkɛ kun tɛma. A tora koyinkɛ kun tɛma ye ka Musa kili. Musa yɛlɛra.
21 A seni ye, Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «I ye jii ka i jaseremala məɔilu yɛ, sa ii kana tamin dan wo la ka na nde Allabatala ragbɛ. Ni wo tɛ, ii siyaman di faa.
22 Hali Alla sarakalasela mɛnilu ye ii madonna nde Allabatala la, fo ii ye ii jɛrɛ sɛninya le fɔlɔ. Ni wo tɛ, n di ii faa.»
23 Musa ka Allabatala jabi: «Məɔilu tɛ sɔnna yɛlɛla Sinayi koyinkɛ kan yan, baa i jɛrɛ ka i jaseremala an yɛ ko an ye dan kɛ koyinkɛ laminin dɔ ka koyinkɛ bɛɛ kɛ yɔrɔ sɛniman di.»
24 Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: «I ye jii ka wa Haruna ta ka na a ri yan, kɔni Alla sarakalaselailu ni məɔ tɔilu kana tamin dan kan, ka yɛlɛ, ka na nde Allabatala ma de! Ni wo tɛ, n di ii faa.»
25 Musa jiira wo rɔ, ka wa məɔilu tɛrɛn ye ka kuma wo fɔ ii yɛ.

20

Alla la sariya tan

1 Wo kɔ rɔ, Alla ka kuma ɲin bɛɛ fɔ ko:
2 «Nde le i Maari Allabatala ri. Nde le ka ai labɔ Misiran ai tɛrɛ ye jɔnya la yɔrɔ mɛn.
3 «Ai kana batofen gbɛrɛ si bato nde kɔ.
4 «Ai kana bisiki si lɛsɛ ai jɛrɛ yɛ ka a bato. Fen mɛnilu ye sankolo rɔ wo, fen mɛnilu ye duu kan wo, fen mɛnilu ye ji rɔ wo, ai kana woilu si bisiki ladan.
5 Ai kana i majii wo si kɔrɔ ka a bato, baa nde le ai Maari Allabatala ri. N ye Alla

keleyatɔ le ri. N ti sɔn ai ye fen gbɛrɛ si bato. Ni mɔɔ mɛn ka n nagboyaɲɛ ka a ban n dɔ, n di wo hakɛ bɔ wo tii rɔ, a ni a denilu a ni a mamarenilu a ni a tolomirailu rɔ, a ni woilu fanan denilu rɔ.

6 Kɔni ni mɔɔ mɛn ka n kanin ka n na jamariliilu sila taama, n di n na kaninteya yiraka wo la haan ka wa se a bɔnsɔn farɔkɛ waa kelenna ma.

7 «Ai kana ai Maari Allabatala tɔɔ fɔ fuu. Ni mɔɔ mɛn ka n tɔɔ fɔ fuu, nde Allabatala n di ko latɔn wo tii la.

8 «Ai ye ai hankili to Ɲɔɲɔ lon dɔ, ka wo bila a dan na nde Alla yɛ.

9 Ai ye baara kɛ tele wɔɔrɔ kɔrɔ, ka ai la ko bɛɛ kɛ,

10 kɔni tele wɔrɔnwulana ye Ɲɔɲɔ lon de ri, mɛn bilani nde ai Maari Allabatala yɛ. Ai kana baara si kɛ wo lon. Ai jɛrɛ, ai dencɛilu, ai denmusoilu, ai la jɔncɛilu, ai la jɔnmusoilu a ni ai la kolofenilu, woilu si kana baara kɛ wo lon. Hali londan mɛnilu siini ai wara, woilu kana baara si kɛ wo lon,

11 baa nde Allabatala le ka san dan ni duu dan ni kɔɔji fanan dan, a ni ii kɔndɔfenilu bɛɛ. N ka wo bɛɛ dan tele wɔɔrɔ le kɔrɔ, ka ɲɔɲɔ tele wɔrɔnwulana lon. Wo le rɔ, n ka tele wɔrɔnwulana baraka, ka a bila n yɛ ka a kɛ tele sɛniman di.

12 «Ai ye ai fa ni ai na bonya, sa ai ri si jan sɔrɔn jamana rɔ, ai Maari Allabatala ye jamana mɛn dila ai ma.

13 «Ai kana mɔɔ faa.

14 «Ai kana kaninkɛ kɛ.

15 «Ai kana suɲali kɛ.

16 «Ai kana kɛ sere juu ri, mɛn ye wuya lala a mɔɔɲɔɔn na.

17 «Ai kana ai nata la ai mɔɔɲɔɔ na bon fɛ. Ai kana ai nata la ai mɔɔɲɔɔ na muso fɛ, wala a la jɔncɛ, wala a la jɔnmuso, wala a la nisi, wala a la fali, wala a bolofen si.»

18 Awa, mɔɔilu tɛrɛ ye sankulu kan ni buru fɛ kan mɛnna. Ii tɛrɛ ye sanfɛrɛnilu yenna jiila koyinkɛ kan, ka sisi wulitɔ fanan yen koyinkɛ kan. Ii ka wo bɛɛ yen tuma mɛn na, ii silanda fɔɔ ka yɛrɛyɛrɛ. Wo rɔ, ii lɔni tora yɔrɔ jan.

19 Ii ka a fɔ Musa yɛ ko: «I jaandi, i jɛrɛ ye kuma an yɛ, an di an tolo malɔ i la, kɔni Alla kana kuma an yɛ, ni wo tɛ an bɛɛ ri faa.»

20 Musa ka ii jabi: «Ai kana silan, baa Alla ra na ka ai kɔrɔbɔ. A ye a fɛ ai ye kɛ Alla ɲɛsilanɲɛbailu ri sa ai kana kojuu kɛ.»

21 Nba, ka ii lɔni to wula jan na ye, Musa ka i madon sanfin wo la, Alla tɛrɛ ye sanfin mɛn dɔ.

22 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko: ‹ai ra a yen ai jɛrɛ ɲa la ko n tora san dɔ ka kuma ai yɛ.

23 Ai kana joo wodigbɛlamanilu wala joo saninnamanilu ladan ai jɛrɛ yɛ, ka woilu bato nde kɔ.

24 Ai ye banku ta ka saraka janin diya lɔ n yɛ. Ai ye ai la saa ni baa ni nisi mɛnilu kɛla saraka janintailu ni jususuma sarakailu ri, ai ye woilu kannatɛɛ ka ai di n ma saraka janin diya wo kan. N wa yɔrɔ yɔrɔ suwandi sa ai ri n bato ye, n di na ai tɛrɛn ye ka baraka don ai la ko rɔ.

25 Ni ai ka n na saraka janin diya do lɔ kaba la, ai kana a lɔ kaba malɛsɛninilu la. Ka a masɔrɔn, kaba malɛsɛnin di n na saraka janin diya manɔɔ.

26 Ai kana yɛlɛ yɛlɛdiyailu kan ka wa saraka bɔ, sani mɔɔ mɛnilu lɔni duu ma kana ai la fari makolonna yen ai la faanin ju kɔrɔ.›»

21

Sariya mɛnilu siira jɔnilu kosɔn

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko: «I ye sariya ɲinilu fɔ Isirayɛlikailu yɛ.

2 Ni ai ka Heburu jɔncɛ san, a ye baara kɛ ai yɛ san wɔɔrɔ kɔrɔ. Kɔni a san wɔrɔnwulana wa se, ai ye a bila sa a ri wa. A ma kan ka foyi sara a bila ko rɔ.

3 Ni ai ka a san ka a tɛrɛn muso tɛ a kun, ai ye a kelen bila. Ni ai ka a san ka a tɛrɛn muso tii le a ri, ai ye a ni a muso bila.

4 Kɔni ni jɔncɛ wo muso ka denilu sɔrɔn a yɛ ka a tɛrɛn a jɔntii le ka muso wo di a ma, muso ni a denilu ri to jɔntii bolo. Jɔncɛ kelen di wa.

5 «Kɔni ni jɔncɛ ka a fɔ ko a jɔntii ni a muso ni a denilu duman a yɛ, ko wo le kosɔn a tɛ a fɛ a jɔntii ye a bila,

6 jɔntii ri wa jɔn di Alla ɲakɔrɔ. A ri wa jɔn di wo rɔ ka a lalɔ bonda la, wala bonda la jiri la, ka a tolo sɔɔ sɔɔlifen na. Wo rɔ jɔncɛ ri to baarala jɔntii yɛ a si bɛɛ kɔrɔ.

7 «Nba, ni cɛɛ do ka a denmuso feere ka
a kɛ jɔnmuso ri, denmuso tɛ hərəya ikomin
jɔncɛilu ye hərəyala ɲa mɛn ma.
8 Ni denmuso ma diya a jɔntii yɛ, mɛn ka a
san a furu kanma, jɔntii ye a to denmuso fa
ye a kunka. Jɔntii kana denmuso feere siya
gbɛrɛ məɔ ma. Wo sariya tɛ a bolo, janfa le
wo ri.
9 Ni jɔntii ka denmuso wo di a dencɛ ma,
fɔɔ a ye a mira ikomin a denmuso.
10 Ni jɔntii ka jɔnmuso kɛ a muso ri, ka
ban ka muso gbɛrɛ furu ka a la jɔnmuso
kan, fo a ye jɔnmuso balo, ka a feriyabɔ,
ka la a fɛ ikomin a darini a kɛla ɲa mɛn ma
kərəman na.
11 Ni jɔntii ma ko sawa wo kɛ jɔnmuso yɛ,
jɔnmuso ri kanhərəya ka wa a sankɔ sa a
lasɛ la.»

Kojuu mɛnilu ni saya ka kan

12 «Məɔ mɛn wa məɔ gbasi ka a faa, wo tii
ye faa.
13 Kɔni ni məɔ ka məɔ faa ka a tɛrɛn a
miriya tun tɛ a la ka a faa, kɔni Alla le ka
a kɛ wo kɛra a bolo, məɔfaala wo ye i bori
ka wa a makandan yərɔ do rɔ, n kɛtɔ mɛn
yirakala ai la.
14 Ni məɔ do ka a lawuli a ma ka a məɔɲɔɔ
faa kewuya la, ai ye wo tii mira ka a faa,
hali ni a ra i bori ka wa a makandan n
saraka janin diya rɔ.
15 «Ni məɔ mɛn ka a fa gbasi, wala a na
gbasi, wo tii ye faa.
16 «Ni məɔ mɛn ka məɔ do sonya ka wa a
ri, wo tii ye faa. Ni ai ka məɔ wo tɛrɛn a bolo,
wala ni ai ka a tɛrɛn a ra məɔ wo feere, wo
tii ye faa.
17 «Ni məɔ mɛn ka a fa wala a na danka,
wo tii ye faa.
18-19 «Ni məɔ do ka a məɔɲɔɔ madimin
kaba la wala a bolo la sɔsɔli rɔ, ka a kɛ
sababu ri a məɔɲɔɔ wo lani ri to a la lafen
kan ka mɛn, ai kana ko kɛ wo tii la fɔlɔ, fɔɔ
ka makɔnɔni kɛ. Kɔ fɛ, ni madiminbatɔ ka
gbeleke ta ka i wuli ka taama damira lu ma,
a gbasila kana jalaki butun. Kɔni madim-
inbatɔ la baara lalɔ mɛn kɛra, a gbasila ye
wodi bɔ ka wo sara madiminbatɔ yɛ. Ka a la
wo kan, a ye a janto madiminbatɔ rɔ haan
a wa kɛndɛya fewu.
20 «Məɔ wa a la jɔncɛ wala a la jɔnmuso
gbasi gbeleke la, ni jɔn wo faara wo kosɔn,
ko ye latɔn jɔntii la.
21 Kɔni ni jɔn wo ka tele kelen wala tele
fila kɛ a ma faa, ko kana latɔn jɔntii la, baa
a ta le jɔn di fasayi!
22 «Cɛɛ fila wa to kɛlɛla ka se muso
kɔnɔma do ma, ka a kɛ sababu ri a moyira
jona, ni muso ma madimin ba kɛ, mɛn sera
a ma wo ri wodi bɔ. A ka kan ka wodi jate
mɛn bɔ, muso tii ri wo fɔ, kɔni fɔɔ kititɛɛlailu
wa sɔn jate wo ma.
23 Kɔni ni kojuu ka muso sərɔn, ai ye wo
ta sara, nii ye sarala nii de la,
24 ɲa ye sarala ɲa le la, ɲin ye sarala ɲin
de la, bolo ye sarala bolo le la, sen ye sarala
sen de la.
25 Mɛn wa do majanin, ai ye wo fanan
majanin. A wa do madimin, ai ye a fanan
madimin. Mɛn wa məɔ gbasi ka yərɔ do
funu, ai ye wo tii fanan gbasi ka yərɔ do
funu.
26 «Ni məɔ do ka a la jɔncɛ wala a la
jɔnmuso gbasi ka se wo ɲa ma ka a ɲa
fuyen, fo a ye jɔn wo kanhərəya. Wo ri kɛ
ɲa wo sara ri.
27 Ni a ka a la jɔncɛ wala a la jɔnmuso
gbasi ka wo ɲi bɔ a da rɔ, fo a ye jɔn wo
kanhərəya. Wo ri kɛ ɲi wo sara ri.
28 «Ni tora do ka cɛɛ wala muso sɔɔ ka a
faa, ai ye tora wo bon kaba la ka a faa. Məɔ
kana tora wo sobo dɔɔn. Kɔni ai kana tora
tii jalaki wo rɔ.
29 Ni tora wo darini məɔilu sɔɔla, ka a
tɛrɛn məɔilu ra wo fɔ a tii yɛ kɔni a ma sɔn
ka a janto a rɔ, ni tora wo ka məɔ do sɔɔ ka
a faa, ai ye tora wo bon kaba la ka a faa ka
a tii fanan faa.
30 Kɔni ni sayabatɔ la denbaya ka a fɔ ko
tora tii ye wodi bɔ sa a kana faa, tora tii ri
wodi bɔ ka a nii kunka. Kɔni wodi jate mɛn
fɔni, fo a ye wo bɛɛ sara le fasayi.
31 Ni tora ka məɔ do dencɛ wala denmuso
sɔɔ, sariya kelen ɲin ye mɛn fɔla, ai ye wo
kɛ.
32 Ni tora ka jɔncɛ wala jɔnmuso sɔɔ, tora
tii ye wodi gbanan bisawa bɔ ka a di jɔn tii
ma. Kɔni ai ri tora wo bon kaba la.
33 «Ni məɔ do ka ji lamara denka sen ka a
da lakani to, ni wo tɛ a ka ji lamara denka
kərɔ da lakani to, ni tora wala sofali nara
be wo kɔndɔ,

34 denka tii ri kolofen sankɔ lasɛ kolofen tii ma. Kɔni kolofen wo sobo ri kɛ denka tii ta ri.
35 «Ni mɔɔ do la tora ka mɔɔ gbɛrɛ ta madimin fɔɔ a sara, nisi tii fila woilu ye dɛ ka tora kelen wo feere ka a sankɔ wodi rafara ii ɲɔɔn tɛ. Ii ri tora faani sobo fanan ratala ii ɲɔɔn tɛ.
36 Ni mɔɔilu tun ka a lɔn kɔrɔman ko tora wo darini torailu sɔɔla, kɔni a tii ma sɔn a jantola a rɔ, tora tii wo ye tora faani ɲɔɔn bɔ ka a di tora tii do wo ma. Tora faani wo ri kɛ a ta ri.
37 Ni mɔɔ do ka nisi wala saa sonya ka a faa, wala ka a feere, a ye nisi loolu sara nisi kelen nɔ rɔ. Ni saa le, a ye saa naanin lasɛ saa kelen nɔ rɔ.»

22

1 «Ni mɔɔ do ka son dontɔla yen bon na su rɔ ka a gbasi ka a faa, wo tii tɛ jalaki mɔɔ faa ko rɔ.
2 Kɔni ni mɔɔ do ka son dontɔla yen ka a gbasi ka a faa ka a tɛrɛn tele ra bɔ, wo tii ri jalaki mɔɔ faa ko rɔ. Awa, ni son mirara, a ra fen mɛnilu sonya, fo a ye woilu bɛɛ sara le fewu. Ni wodi tɛ a bolo, fo a jɛrɛ ye feere ka a sɔnkɔ lasɛ fen tii ma.
3 Son wa nisi wala sofali wala saa sonya, ni mɔɔilu ra son mira ka a tɛrɛn kolofen kɛndɛ wo ye a bolo fɔlɔ, fo a ye wo ɲɔɔn fila lasɛ.
4 «Ni mɔɔ do ka a la kolofen bila sɛnɛ rɔ, wala rɛsɛnfɛ rɔ, ni kolofen wara a kun fɛ ka wa mɔɔ do la sɛnɛfen do dɔɔn, kolofen tii ye wo sara. Kolofen ka fen fen dɔɔn, kolofen tii ri wo ɲɔɔn sara ka bɔ a la sɛnɛfen ɲuma ɲumailu rɔ, wala a la rɛsɛn ɲuma ɲumailu rɔ.
5 «Mɔɔ mɛn wa ta su a wara, ni ta wo ka bin wɔninmanilu mira ka wa do la sɛnɛ rɔ ka sumansidi doilu janin, wala suman mɛnilu ma ka fɔlɔ, wala sɛnɛ bɛɛ, ta sula ye fen woilu bɛɛ sara.
6 «Ni mɔɔ do ka a la wodi wala a la bolofen doilu karifa a siiɲɔɔ la kɔni woilu sonyara a siiɲɔɔ na bon na, ni son mirara, son ye wo ɲɔɔn fila lasɛ.
7 Kɔni ni ii ma son yen, fo bon tii ye wa i lɔ Alla ɲana ka a kali ko a ma a siiɲɔɔ na bolofen wo sonya.
8 «Ni mɔɔ doilu ka sɔsɔli kɛ fen do kan, a kɛra nisi ri wo, a kɛra sofali ri wo, a kɛra saa ri wo, a kɛra faanin di wo, a kɛra fen fen di mɛn tununni, ni ii fila ye a fɔla ko a ta le ye fen wo ri, ii ye wa i lɔ Alla ɲakɔrɔ. Alla wa mɛn jalaki ko a jo tɛ, wo ri fen wo ɲɔɔn fila lasɛ a duɲɔɔn ma.
9 «Mɔɔ wa a la sofali wala a la nisi wala a la saa wala a la kolofen gbɛrɛ karifa a siiɲɔɔ do la, ni kolofen wo sara wala a madiminda, ni wo tɛ tiɲannilailu nara fo a kɔ ma,
10 fo siiɲɔɔ wo ye wa ka a kali Allabatala ɲana ko a ma ko si kɛ kolofen na. Kolofen tii ye diɲɛ wo ma. A siiɲɔɔ ti nala kolofen wo ɲɔɔn sarala wo rɔ.
11 Kɔni ni mɔɔ le tun ka kolofen sonya siiɲɔɔ wara, fo siiɲɔɔ ye kolofen wo ɲɔɔn nasɛ kolofen tii ma.
12 Ni waa rɔ sobo le tun ka kolofen mira ka a rafarafara, siiɲɔɔ ye na sobo tɔ wo ri ka a kɛ sereya ri. A tɛ wodi bɔ wo rɔ.
13 «Ni mɔɔ do ka kolofen sinkan a siiɲɔɔ ma, kɔni kolofen madiminda a tii kɔ, wala a sara, a tɛrɛ ye mɛn bolo, fɔɔ wo ye a ɲɔɔn sara le.
14 Kɔni ni ko kɛra kolofen na a tii ɲana le, mɛn ka kolofen wo sinkan a tii ma, wo tɛ a ɲɔɔn sara. Ni kolofen tii tun ka wodi sɔrɔn ka kolofen sinkan, ka a tɛrɛn kolofen da sa, fo a tii ye a wasa don sinkanni wodi wo rɔ.
15 «Ni cɛɛ ka sunkurun do yen, mɛn da a jɛrɛ kanda, mɛn fanan mamirani tɛ, ni cɛɛ ka sunkurun wo manɛɛn ka i la a fɛ, fɔɔ a ye furu nanfulu bɔ ka sunkurun wo furu.
16 Ni sunkurun wo fa ka i ban a dila cɛɛ wo ma, fo cɛɛ wo ye furu nanfulu bɛɛ bɔ le hali a ma denmuso sɔrɔn. Mɔɔilu ye jate mɛn bɔla ka sunkurun wo ɲɔɔn furu, mɛn kɔnin da a jɛrɛ kanda, fo cɛɛ ye jate wo bɔ.
17 «Muso mɛn ye subaya kɛla, ai kana sɔn wo ye to ɲenemaya rɔ.
18 «Ni mɔɔ do ni kolofen dɛra, ai ye mɔɔ wo faa.
19 «Mɛn wa batofen do sɔ, mɛn kɔnin tɛ nde Allabatala ri, wo tii ye faa.
20 «Ai kana kojuu kɛ londanilu la ka ii tɔrɔ kojuuya, baa ai fanan kɛra londanilu le ri Misiran jamana rɔ.
21 «Ai kana kojuu kɛ cɛsamusoilu ni faratanniilu la.
22 Ni ai ka ko kɛ ii la, ii wa ii makasi nde yɛ ko n ye ii dɛmɛn, n di n tolo malɔ ii kan na.

23 N di məne ai kanma wo rə. N di a kɛ ai ri faa fanmuru la. Ai musoilu ri kɛ cɛsamusoilu ri. Ai denilu ri kɛ faratanniilu ri.
24 «Ni ai ka julu don dɛsɛbatə do la, ni a ye n na jama məə do ri, ai kana fen la wodi wo jate kan ka a kɛ ai la tənə ri. Julumuntii ye tənə ɲininna ten de.
25 Ni ai ka ai siiɲəə na durukiba ta julu kun kərə, wura wura ai ye a lasɛ a ma,
26 baa wo kelen pe le ye a bolo. A wa a la su rə, a ri nfen kɛ a la birinkan di ni wo tɛ? Nba, ni a ka a makasi nde yɛ ko n ye a dɛmɛn, n di n tolo malə a kan na, baa hinatii le nde ri.
27 «Ai kana Alla mananin. Ai kana ai la kuntii danka.
28 «Ai wa suman ni rɛsɛnji mɛn sərən, ai ye n ta fan bə ka a kɛ saraka di. Ai kana kundasumaya wo kɛla.
«Ai ye ai den fələilu di nde Allabatala ma.
29 «Ai ye ai la nisiden fələilu fanan di n ma wo ɲa, a ni ai la saaden fələilu. Ai ye a to kolofen den fələ woilu ye to ii nailu fɛ tele wərənwula kərə. Ii sərən tele seyin, ai ye ii di nde ma.
30 Ai ri kɛ n na məə sɛnimanilu le ri. Wo rə, waa rə sobo wa kolofen mɛn rafarafara, ai kana wo sobo dəən. Ai ye wo lafili wuluilu kərə.»

23

Ai ye məəilu mira telenbaya la

1 «Ai kana wuya lajɛnsɛn məəilu tɛma. Ai wa kɛ sere ri kiti diya, ai kana wuya fə ka məə juu dɛmɛn.
2 Ai kana ai bila jama kə ka wa kojuu kɛ. Ai wa kɛ sereilu ri kiti diya, ai kana ai la sereya jɛnkɛ ka ai bila jama kə ka wuya fə.
3 Ni bolokolon nara kiti diya, ai kana wuya fə a la ko kininkinin kosən ka a dɛmɛn.
4 «Ni ai bɛnda ai juu la nisi ri, wala a la sofali ri, mɛn da tunun a ma, ai ye a mira ka wa a ri a tii ma.
5 Ni ai ka ai juu yen sila la, a la sofali beni a donin gbilin kərə, ai kana a to ye. Ai ye ai juu dɛmɛn a la sofali a lawulila.
6 «Bolokolon wa na kiti diya, fəə ka wo la kiti tɛɛ telenbaya la.
7 Ai kana wuya la ai məəɲəə na kiti diya. Ai kana kiti gboya məə jalakibali la, wala məə telenni la, ka woilu faa, baa mɛn wa kojuu wo kɛ, n tɛ yafa wo ma.
8 Ai kana surəfen mira, ka a masərən surəfen de ye a kɛla məəilu tɛ sən tuɲa yenna. Məə telenni ye kititɛɛ mɛnilu kɛla, surəfen ye woilu tiɲanna.
9 «Ai kana londanilu tərə. Ai jɛrɛ ka a lən londanya ye ɲa mɛn ma, baa ai tɛrɛ ye londan de ri Misiran jamana rə.»

San wərənwulana ni lon wərənwulana

10 «Ai ye sɛnɛ kɛ san wəərə kərə, ka lanni kɛ ka suman nadon.
11 Kəni a san wərənwulana, ai ye ai la duu wo to ye, ai kana a sɛnɛ. Bolokolon mɛnilu ye ai tɛma, woilu ri balo do sərən ye, baa suman doilu ri fɛrɛn a jɛrɛ ma. Bolokolonilu fanan wa mɛn to ye, waa rə soboilu ri wo dəən. Ai ye wo ɲəən kɛ ai la rɛsɛnfɛilu fanan də, a ni ai la olibiye fɛilu rə.
12 «Baara kɛta mɛn wa kɛ ai ma, ai ye wo kɛ tele wəərə kərə. Kəni tele wərənwulana lon, ai kana baara si kɛ. Wo rə, ai la nisi ni ai la faliilu ri ii ɲəɲə, a ni i la jənmuso la dencɛ ni londan mɛnilu siini ai wara.
13 «N ka mɛnilu bɛɛ fə ai yɛ, ai ye woilu bɛɛ labato fewu. Ai kana batofen gbɛrɛilu si bonya muumɛ. Məəilu kana woilu təə mɛn ai da rə.»

Dina sali lon ba sawa

14 «San san ai ye sali sawa kɛ ka n bonya.
15 «A waati wa se Abibu karo la, ai ye Buru Fununbali Sali kɛ, ka buru lɛbɛnta dəən tele wərənwula kərə ikomin n ka a fə ai yɛ ɲa mɛn ma. Ai ye a kɛ ten, baa ai bəra Abibu karo le la Misiran. Kəni ai kana na n bato diya ni niilifen ma na ai bolo.
16 Ai ri Sumanka Sali kɛ san san. Wo tuma, ai ri ai la suman kura fələilu kɛ saraka ri, ai ra mɛnilu sərən ai la sɛnɛ rə. Ai wa ban sɛnɛ baarala san san ka suman nadon, ai ye Suman Nadon sali kɛ.
17 San san, ai la cɛɛilu bɛɛ ye na sali sawa ɲin kɛ n ɲakərə ka n bato, nde mɛn ye ai Maari Allabatala ri.
18 «Ai wa kolofen kɛ saraka ri ka wo jeli di n ma, ai kana buru fanan di n ma, lɛbɛn ye mɛn də. Ai wa kɛ kolofen bəla n yɛ sali tumana, wo ken kana su si.
19 San san ai wa suman kura fələ mɛnilu ka, ai ye na wo ɲuma ɲumailu ri ai Maari Allabatala a la bon na.
«Ai kana badenni sobo tibi a na nənə la.»

Alla ri a la jama dɛmɛn

20 «N di mɛlɛka lawa ai ma, mɛn di wa
ai ɲɛ ka ai lakandan sila la. A ri ai lana
jamana rə, n ka mɛn dabɛn ai yɛ.
21 Ai ye ai tolo malə mɛlɛka wo la ka a
kumakan mira ka wo kɛ, baa a ye ko bɛɛ
kɛla n təə le rə. Ai kana a masəsə. Ni ai ka
a səsə a ti nala yafala ai ma.
22 Kəni ni ai ka ai tolo malə a la koɲuma
ka n kumakan bɛɛ latelen, ai juuilu ri kɛ n
juuilu ri, ai kɛlɛɲəənilu ri kɛ n kɛlɛɲəənilu ri.

23 «N na mɛlɛka ri wa ai ɲɛfɛ ka ai ladon
jamana wo rə. Amərikailu siini ye, a ni
Hɛtikailu ni Peresikailu ni Kanaankailu ni
Hifikailu ni Jebusikailu, kəni n di woilu
halaki.
24 Ai kana i majii ii la batofenilu ɲɛ ka
woilu bato. Ai kana i ladɛn ii la dina
ko kɛɲailu rə. Ai ye ii la batofen bisikilu
ratiɲan fewu. Ai ye ii la kaba laləni bato-
tailu rakadikadi.
25 Ni ai ka ai Maari Allabatala bato, n
di balo ɲuma ni ji siyaman di ai ma, ka
jankarə mabə ai la.
26 Ai muso si kənə ti tiɲan ai la jamana rə.
Muso si tɛ kɛ densərənbali ri. N di si jan di
ai ma ka ai sabati.

27 «N di a kɛ, jamanailu bɛɛ məəilu wa ai
na ko mɛn, ii ri silan kosɛbɛ. Ai wa se yərə
yərə, ye məəilu ri kəndafili ai ɲɛ kojuuya. Ai
juuilu bɛɛ ri i bori ai ɲɛ.
28 N di dondoli kunbailu lawa ai ɲɛ ka
Hifikailu ni Kanaankailu ni Hɛtikailu gbɛn.
29 Kəni n ti nala woilu gbɛnna ai ɲɛ san
kelen kərə, sa jamana rakolon kana to, baa
waa rə soboilu kana siyaya ai ma ka ai tərə.
30 N di to məəilu gbɛnna ai ɲɛ dooni dooni
haan ai ye siyaya ka jamana wo bɛɛ mira ka
a kɛ ai ta ri.
31 N di ai la jamana dan sii. A dan di bə
Kəəji Fararəbin ma ka wa se fəə Filisitiilu la
kəəji ma, ka bə Sinayi wula ma ka wa se fəə
Efirati Ba ma. N di jamana wo duurenilu
don ai bolo, ka ii gbɛn ai ɲɛ.
32 Ai kana teriya don ai ni woilu tɛma,
wala ai ni ii la batofenilu tɛma.
33 Ai kana sən məə woilu ye i sii ai la
jamana kəndə sani ii ri ai lə nde Allabatala
hakɛ tala, baa ni ai ka ii la batofenilu bato,
a ri kɛ ikomin ai ra mira miralifen na.»

24

Allabatala ka teriya sidi Isirayɛlika yɛ

1 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko: «I
ye na yɛlɛ koyinkɛ kan ka i madon n
na, i ni Haruna ni Nadabu ni Abihu ni
Isirayɛlika məəbakərə biwərənwula. Ai
kana ai madon bakɛ ka yərə jannin to an
tɛma ka ai tinbirin ka nde bato.
2 Wo kə rə, ile kelen ye yɛlɛ koyinkɛ kun
tɛma, ka i madon n na. A təilu kana na i
madon n na. Jama fanan kana yɛlɛ koyinkɛ
kan i kəfɛ.»
3 Musa wara ka Allabatala la kuma ni
jamariliilu bɛɛ lase jama ma. Məə bɛɛ
ladɛnnin ka a fə ko: «Allabatala ka mɛn fə, an
di woilu bɛɛ kɛ.»
4 Allabatala tun ka kuma mɛnilu fə, Musa
ka wo bɛɛ sɛbɛ. Wo duusa gbɛ, Musa
wulira səəma jona ka saraka janin diya lə
koyinkɛ kərə, ka ban ka kaba tan ni fila lalə,
Isirayɛlika la kabila kelen kaba kelen.
5 A ka Isirayɛlika kanberen doilu lə
saraka janintailu a ni jususuma saraka
bəla. Ii ka saraka janintailu bə ka woilu
kɛ buuri ri, ka tora doilu bə ka woilu kɛ
duɲəənya saraka ri.
6 Musa ka saraka woilu jeli rafara fila ri,
ka fan kelen kɛ muran kəndə, ka fan kelen
sadisadi saraka janin diya kan.
7 Alla tun ka teriya mɛn sidi ii yɛ, Musa
ka wo kitabu ta ka a karan kan ba la jama
ɲana. Jama ka a fə ko: «Allabatala ka mɛnilu
fə, an di woilu bɛɛ latelen.»
8 Musa tun ka jeli mɛn kɛ muran kəndə, a
ka wo ta ka a sadisadi məəilu kan. A ka a
fə ko: «Allabatala ka teriya mɛn sidi a ni ai tɛ
jamarili ɲinilu fɛ, jeli ɲin de ye wo siila.»
9 Nba, Musa ni Haruna wara yɛlɛ koyinkɛ
kan, a ni Nadabu ni Abihu ni Isirayɛlika
məəbakərə biwərənwula.
10 Ii ka Isirayɛlika Maari Alla yen. Fen do
tɛrɛ ye a sen kərə. A kɛni ikomin wo rabɛnni
kuru bulemanilu le rə, mɛnilu təə ko safiri.
Woilu nəərə tɛrɛ ye ikomin san jɛrɛ nəərə.
11 Alla ma kojuu kɛ Isirayɛlika la ɲɛməə
woilu la. Ii ka Alla yen, ka dəənnin kɛ ka
ii min ye.

Musa mɛnda koyinkɛ kan

12 Allabatala ka a fə Musa yɛ ko: «I ye yɛlɛ
koyinkɛ kan, ka na i madon n na ka to ye.
N di walan kabalamanilu don i bolo, n na

sariya jamariliilu sɛbɛni mɛnilu kan, sa i ri jama karan woilu la.»

13 Musa ni a dɛmɛnba Josuwe wulira bɔ kanma ye. Musa yɛlɛra Alla la koyinkɛ kan.
14 Kɔni yani a ye bɔ ɲɛməɔilu fɛ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye an makɔnɔ yan, haan an wa na. Haruna ni Huri ri to ai fɛ. Ni sɔsɔli su su donda məɔilu tɛma, ii ye wa Haruna ni Huri tɛrɛn.»
15 Awa, Musa yɛlɛra koyinkɛ kan tuma mɛn na, banda ka koyinkɛ latunun.
16 Allabatala la gbiliya jiira Sinayi koyinkɛ kan ka to ye. Banda ka koyinkɛ latunun tele wɔɔrɔ kɔrɔ. A tele wɔrɔnwulana ma, Allabatala tora banda rɔ ka Musa kili.
17 Isirayɛlika mɛnilu tɛrɛ ye daa makɛ diya, woilu ka Allabatala la gbiliya yen koyinkɛ kun na. Wo kɛni ii ɲana ikomin ta ba ra koyinkɛ kun mira.
18 Musa donda banda rɔ, a yɛlɛra koyinkɛ kun tɛma. A ka su binaanin ni tele binaanin kɛ ye.

25

Isirayɛlika ye niilifen mɛnilu bɔla

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
2 «I ye a fɔ Isirayɛlika yɛ ko ii ye na niilifenilu di n ma. Mɔɔ mɔɔ ye a fɛ ka fen do di, i ye wo mira n yɛ.
3 Ii la niilifenilu ka kan ka kɛ mɛnilu ri, woilu le ɲin: sanin, wodigbɛ, sulanɛɛ,
4 kari buleman, kari wulenman ɲalagbɛ, kari wulenman kadi kadi, a ni faaningbɛ ɲuma, baa si,
5 a ni saaji gbolo kolone wulenman ni gbolo kolonin ɲuma *su gbɛrɛilu ni kasiya jiri.
6 Ii ye na olibiye tulu ri, mɛn di kɛ fitinailu rɔ. Ii ye na sumadiyalanilu fanan di, mɛnilu ri kɛ wusulan ni suwandili tulu† rɔ.
7 Kabakuru mɛn tɔɔ ko onikisi, ai ye na wo ri, a ni kuru ragbɛlɛn gbɛrɛilu. Kaba woilu ri kara n sarakalasela la kɔkanbila durukini kan, a ni a la sisirɔ bɔrɔni kan.
8 Isirayɛlikailu ye faaninbon sɛniman do ladan n yɛ, sa n di n daa makɛ ii tɛma.
9 N di n daa makɛ faaninbon wo ni a kɔndɔ fenilu sawura yiraka i la. I ri a bɛɛ ladan ikomin sawura wo ye ɲa mɛn ma.»

Teriya tɔɔmasere kankira

10 «Ai ye teriya tɔɔmasere kankira ladan kasiya jiri rɔ. A janya ye kɛ nunkan ɲa fila ni tala ri, a kɔndɔ ye kɛ nunkan ɲa kelen ni tala ri, a lɔ ye kɛ nunkan ɲa kelen ni tala ri.
11 Ai ye sanin jɛrɛwolo la a kɔndɔla ni a kɔkanna bɛɛ kan ka a jiri bɛɛ latunun. Ai ye a da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di.
12 Ai ye koyina saninnaman naanin nadan, ka woilu bila kankira sen naanin na, sen kelen koyina kelen. Wo rɔ, koyina fila ri kɛ kankira fan kelen fɛ, a tɔ fila ri kɛ fan do fɛ.
13 Ai ye gbelekeilu rabɛn kasiya jiri rɔ, ka sanin la woilu ma ka a jiri bɛɛ latunun.
14 Ai ye woilu don koyinailu rɔ teriya tɔɔmasere kankira fan fila bɛɛ rɔ, sa kankira ri se madonninna.
15 Gbeleke woilu donni ye to koyinailu rɔ. Ai kana woilu labɔ.
16 N kɛtɔ sereya mɛn sɛbɛla, i ye wo bila teriya tɔɔmasere kankira kɔndɔ.
17 «Ai ye julumun kafari dalatuun nadan sanin jɛrɛwolo la. A janya ye kɛ nunkan ɲa fila ni tala ri. A kɔndɔ ye kɛ nunkan ɲa kelen ni tala ri.
18 Ai ri serubɛn‡ bisiki kelen kelen nadan datuun na a kun fila la. Ai ri woilu ladan sanin gbasinin dɔ.
19 Ai ye serubɛn bisiki kelen nadan kankira datuun na a kun kelen na, ka a tɔ kelen nadan dalatuun kun do wo la. Serubɛn bisiki fila ni kankira dalatuun bɛɛ ye ladan ka a kɛ fen kelen di.
20 Serubɛn sawura fila ri ɲabɛn ɲɔɔn ma, ka ii ɲa lɔni to julumun kafari datuun na. Ii kawailu ri layɛlɛ san ma, ka birin kankira datuun na kun na.
21 N kɛtɔ walan kabalaman fila mɛn dila ile ma, i ri woilu bila teriya tɔɔmasere kankira kɔndɔ ka a dalatuun ii ma.
22 N kɛtɔ n jɛrɛ yirakala i la teriya tɔɔmasere kankira datuun na sanma ye, serubɛn bisiki fila tɛma. N ye a fɛ Isirayɛlikailu ye taama ɲa mɛn ma, n di wo sariyailu bɛɛ di i ma ye le.»

---

* **25:5** sobo su gbɛrɛilu mɛn sɛbɛni yan wo kɔrɔ ye sobo su mɛn ye kɔɔji rɔ † **25:6** Suwandili tulu wo ye kɛla mɔɔ wala fen kan ka woilu bila a dan na Allabatala yɛ. ‡ **25:18** Serubɛn ye Alla la mɛlɛka su do le ri.

Alla daa makɛ faaninbon tabali

23 «Awa, ai ye tabali kelen nadan kasiya
jiri rɔ. A janya ye kɛ nunkan ɲa fila ri, a
kɔndɔ ye kɛ nunkan ɲa kelen di, a lɔ ye kɛ
nunkan ɲa kelen ni tala ri.
24 Ai ye sanin jɛrɛwolo la tabali wo bɛɛ ma
ka jiri bɛɛ latunun, ka a da kirinkirin bɛɛ kɛ
sanin di.
25 Ai ye fɛrɛnilu kankan tabali la tabali
fan bɛɛ la. Fɛrɛn woilu bonya ri bɛn bolo
koyini naanin bonya ma. Ai ye dagbolo
saninnaman kɛ fɛrɛn woilu la.
26 Ai ye koyina naanin nadan sanin dɔ,
ka woilu kelen kelenna don tabali tonkon
naanin na a sen kelen kelenna dafɛ.
27 Koyinailu ye lasudunya fɛrɛnilu la. Ta-
bali ta gbelekeilu ri don koyina woilu rɔ sa
tabali ri se madonninna.
28 Ai ye gbeleke fila ladan kasiya jiri rɔ,
ka sanin la woilu kan ka jiri bɛɛ latunun.
Gbeleke woilu ri kɛ tabali madoninfenilu
ri.
29 Muran mɛnilu ri bila tabali kan, ai ye
woilu ladan sanin jɛrɛwolo la. Wo doilu ri
kɛ ikomin pileti ni kalamailu ni jilafɛilu ni
daailu. N sarakalaselailu ri rɛsɛnji kɛ mu-
ran woilu kɔndɔ ka a labɔn ka a kɛ niilifen
di.
30 Saraka buru ri bila tabali ɲin kan.
Saraka buru ka kan ka kɛ n ɲakɔrɔ ye tuma
bɛɛ.»

Fitinasiifen

31 «Ai ye fitinasiifen ladan sanin jɛrɛwolo
gbasinin dɔ. A sen ni a kala ye kɛ fen kelen
di, a ni a fitinasii daaninilu ni a kuruilu ni
a fɛrɛn bisikilu bɛɛ.
32 Bolon wɔɔrɔ ri bɔ a kala ma. Bolon
sawa ri kɛ bolokinin fɛ, bolon sawa ri kɛ
bolomaran fɛ.
33 Ai ye daani sawa ladan bolon kelen
kelenna bɛɛ la, ka woilu kɛ amande§ jiri-
den munuɲa ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a
fɛrɛnilu.
34 Ai ye daani naanin nadan fitinasiifen
kala la, ka woilu fanan kɛ amande jiri-
den munuɲa ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a
fɛrɛnilu.
35 Bolon fila fila ye farala kala la yɔrɔ
sawa mɛnilu rɔ, ai ye kuru kelen nadan
kala la yɔrɔ woilu kelen kelenna bɛɛ kɔrɔ.
36 Fitinasiifen ni a kuruilu ni a bolonilu
bɛɛ ri i ladan sanin jɛrɛwolo gbasinin dɔ.
Wo bɛɛ ye kɛ fen kelen di.
37 «Ai ye fitina wɔrɔnwula ladan ka woilu
sii fitinasiifen kan, sa ii ri a ɲɛfɛla layelen.
38 Ai ye fitina rabɔlanilu ni buurigbɛ kɛ
fenilu ladan sanin jɛrɛwolo rɔ.
39 Fitinasiifen ni a muranilu bɛɛ ye ladan
sanin jɛrɛwolo kilo bisawa la.
40 Musa, i ye a kɛ koɲuma. I ye baara ɲin
bɛɛ kɛ ka a bɛn sawura ma, mɛn ye yirakala
i la koyinkɛ kan yan.»

26

Alla daa makɛ faaninbon

1 «Ai ye n daa makɛ faaninbon nadan
faanin jan tan na. Faanin woilu ye kɛ
faaningbɛ ɲuma ri, a ni kari buleman ni
kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman
kadi kadi ye mɛn na. Mɛn kusan faanin
sɔɔla kosɛbɛ, wo ye serubɛn sawurailu ta ii
kan.
2 Faanin tan woilu bɛɛ ye kanya. Ii janya
ye kɛ nunkan ɲa muwan ni seyin di. Ii
kɔndɔ ye kɛ nunkan ɲa naanin di.
3 Ai ye faanin loolu kara i ɲɔɔn na, ka a tɔ
loolu fanan kara i ɲɔɔn na.
4 Faanin loolu mɛn karani i ɲɔɔn na, ai ye
tonilu bila faanin looluna wo dagbolo la.
Ai ye wo ɲɔɔn kɛ faanin tɔ loolu fanan na,
mɛnilu karani i ɲɔɔn na. Ai ye ton woilu
ladan kari buleman dɔ,
5 ka ton biloolu biloolu bila faanin fila wo
dagbolo la, ka ii ɲa bɛn i ɲɔɔn ma.
6 Ai ye fendamirafen saninnaman
biloolu ladan, ka woilu kelen kelenna bɛɛ
don ton fila fila rɔ ka faanin fila woilu tuun
i ɲɔɔn na. Wo rɔ, faaninbon muumɛ ri tuun
i ɲɔɔn na ka kɛ fen kelen di.
7 «Ai ye faanin jan tan ni kelen nadan baa
si la, ka ii kɛ faaninbon kunnabirin di.
8 Faanin tan ni kelen woilu bɛɛ ye kanya.
Ii janya ye kɛ nunkan ɲa bisawa ri. Ii kɔndɔ
ye kɛ nunkan ɲa naanin di.
9 Ai ye faanin loolu kara i ɲɔɔn na, ka
faanin tɔ wɔɔrɔ kara i ɲɔɔn na. Faanin
wɔɔrɔna ye rakunbɛn fila ri kunnabirin wo
ɲɛfɛla rɔ.

§ **25:33** Amande ye jiriden dɔɔnta le ri.

10 Faanin loolu mɛnilu karani i ɲɔɔn na, ai ye ton biloolu bila faanin wo looluna dagbolo la. Faanin tə wɔɔrə mɛnilu fanan karani i ɲɔɔn na, ai ye ton biloolu bila wo wɔɔrəna dagbolo la.

11 Ai ye fendamirafen sulanɛɛlaman biloolu ladan, ka woilu don faaninilu tonilu rə. Wo rə, faaninilu ri tuun i ɲɔɔn na ka kɛ fen kelen di.

12 Faanin tan ni kelen wo janya ri tamin bon janya kan. Faanin kelen talantɛ mɛn di to, ai ye a to wo ye jii bon kɔfɛ.

13 Faanin tan ni kelen wo bonya ri tamin bon bonya kan fanan. Faanin nunkan ɲa kelen di to faanin fan fila bɛɛ fɛ. Ai ye a to wo ye jii bon fan fila bɛɛ fɛ ka a bɛɛ datuun.

14 «Ai ye faaninbon kunnabirin nadan saaji gboloilu la, mɛnilu ra wulen, ka kunnabirin gbɛrɛ fanan nadan gbolo kolonin ɲumailu su gbɛrɛ la. Kunnabirin filana wo ri la saaji gbolo ta kan ka to a san fɛ.

15 «Ai ye kasiya jiriilu ta ka faaninbon damira jiriilu ladan, mɛnilu ri lalɔ ka faaninbon mira.

16 Woilu kelen kelenna bɛɛ janya ye kɛ nunkan ɲa tan di. Ii bonya ye kɛ nunkan ɲa kelen ni tala ri.

17 Ai ye tɛmala jiri fila bila jiri woilu tɛma, ka tɛmala jiri woilu ɲabɛn i ɲɔɔn ma. Faaninbon damira jiriilu bɛɛ ye ladan wo ɲa.

18-19 Faaninbon damira jiri muwan di lalɔ faaninbon tele kankan bolokinin dɔ. Ai ye woilu ladan, ka siifenju wodigbɛlaman binaanin fanan nadan, mɛnilu bilatə damira jiri woilu ju kərə, damira jiri kelen siifenju fila, baa sen fila mɛnilu ye damira jiriilu bɛɛ ma, woilu bɛɛ ye don siifenju rə, sen kelen siifenju kelen.

20-21 Faaninbon damira jiri muwan di lalɔ faaninbon tele kankan bolomaran dɔ fanan. Ai ye woilu ladan, ka siifenju wodigbɛlaman binaanin fanan nadan, jiri kelen siifenju fila.

22 Faaninbon damira jiri wɔɔrə ri lalɔ faaninbon telebe rə, bon kɔ ma kɔnin. Ai ye woilu ladan,

23 ka jiri fila fanan nadan, mɛnilu ri lalɔ bon kɔ ma ka kɛ faaninbon tonkonilu ri.

24 Tonkon jiri fila ɲinilu bɛɛ ye ladan jiri fila fila la, mɛnilu tansanni duu ma ka bɛn i ɲɔɔn ma san fɛ. Jiri fila kunilu ri mira i ɲɔɔn na koyina kelen na. Ai ye tonkon jiri fila bɛɛ ladan ten.

25 Wo rə, faaninbon damira jiri seyin kɛtɔ lalɔla bon kɔfɛ la muumɛ rə. Sifenju wodigbɛlaman tan ni wɔɔrə kɛtɔ bilala woilu kərə, jiri kelen siifenju fila.

26 «Ai ye gbeleke ladan kasiya jiri rə, mɛnilu ri kankan faaninbon damira jiriilu kan ka woilu ramira. Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan kelen damira jiriilu kan.

27 Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan do damira jiriilu kan. Gbeleke loolu fanan di kankan faaninbon kɔfɛ la damira jiriilu kan, bon telebe fan fɛ kɔnin.

28 Kankan gbeleke mɛnilu ri kɛ gbeleke loolu loolu woilu tɛma ta ri, ai ye woilu ladan sa ii ri bɔ faaninbon fan kelen tonkon do la ka wa se fan wo tonkon do ma. Ii ri don koyina saninnamanilu rə damira jiriilu talantɛ rə.

29 Ai ye sanin la faaninbon damira jiriilu kan ka jiri bɛɛ latunun, ka sanin la gbeleke kankantailu fanan kan ka jiri bɛɛ latunun. Ai ye koyina saninnamanilu ladan ka woilu kɛ faaninbon damira jiriilu la. Gbeleke kankantailu ri don woilu rə.

30 Nba, Musa, n ka mɛn yiraka i la koyinkɛ kan yan, i ye n na faaninbon lɔ ka a bɛn wo ma.

31 «Ai ye bon tatɛɛfaanin nadan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Mɔɔ mɛn kusan faanin sɔɔla kosɛbɛ, wo ri serubɛn sawurailu ta a kan.

32 Ai ye tatɛɛfaanin dun samasen naanin nadan kasiya jiri la, ka sanin la woilu kan ka jiri bɛɛ latunun. Ai ye sɔɔlan saninnamanilu kɛ samasen woilu la, ka samasen sii siifenju wodigbɛlaman naanin kan, samasen kelen siifenju kelen. Ai ye tatɛɛfaanin dun sɔɔlan woilu la.

33 Ai ye tatɛɛfaanin wo dun samasenilu la fendamirafenilu kərə, ka teriya tɔɔmasere kankira sii faanin kɔfɛ. Faanin wo ri kɛ yərə sɛniman ni yərə sɛniman fisamantɛ dan fara bɔ ri.

34 Ai ye julumun kafari dalatuun sii teriya tɔɔmasere kankira kan yərə sɛniman fisamantɛ kəndɔ.

35 Ai ye tabali sii tatɛɛfaanin ɲɛfɛ faaninbon tele kankan bolomaran fan fɛ, ka fitinasiifen lɔ faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ ka a ɲabɛn tabali la.

36 «Faanin mɛn di dun faaninbon donda la, ai ye wo ladan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Mɛn kusan faanin sɔɔla, wo ye a sɔɔ ka a ɲa.

37 Ai ye kasiya jiri loolu ladan, ka sanin la woilu kan ka jiri bɛɛ latunun. Ai ye siifenju sulanɛɛlaman loolu ladan, jiri kelen siifenju kelen. Ai ye sɔɔlan saninnamanilu kɛ jiriilu la, ka donda faanin dun woilu la.»

27

Sarakabɔdiya ladan ko

1 «Ai ye saraka janin diya kelen nadan kasiya jiri rɔ, ka a lɔ kɛ nunkan ɲa sawa ri. A fan naanin bɛɛ ye kanya, ka a bonya ni a janya bɛɛ kɛ nunkan ɲa loolu ri.

2 Ai ye saraka janin diya tonkon kelen kelenna bɛɛ ladan ka ii kɛ kolofen kere la munuɲa ri. Ai ye sulanɛɛ la saraka janin diya yɔrɔ bɛɛ kan, ka a jiri bɛɛ latunun.

3 Ai ye buurigbɛ kɛ muranilu ladan, a ni buurigbɛ tafenilu ni jeli kɛ muranilu ni sobo sɔɔlanilu ni takisɛ kɛ fenilu. Ai ye saraka janin diya muran woilu bɛɛ ladan sulanɛɛlaman na.

4 Ai ye sansan sulanɛɛlaman nadan, ka koyina sulanɛɛlaman kelen kelen nadan a tonkon naanin na.

5 Ai ye sansan sulanɛɛlaman wo la dagbolo kɔrɔ saraka janin diya kɔndɔ, sa a ri bɔ saraka janin diya ju kɔrɔ yɔrɔ ka se a lɔ tɛmala rɔ.

6 Ai ye gbelekeilu rabɛn kasiya jiri rɔ saraka janin diya madonni kanma, ka sulanɛɛ la woilu yɔrɔ bɛɛ kan.

7 Ai wa kɛ saraka janin diya madonnila, ai ri gbeleke woilu don koyina sulanɛɛlamanilu rɔ saraka janin diya fan fila bɛɛ rɔ.

8 Ai ye saraka janin diya lɔ jiri fɛrɛnilu la ka a kɔndɔ rakolon to. Ii ye a lɔ ikomin n ka a yiraka i la ɲa mɛn ma ka i to koyinkɛ kan yan.»

Alla daa makɛ faaninbon lukɔndɔla laminin ɲa

9 «Awa, ai ye n daa makɛ faaninbon naminin faaningbɛ ɲuma le la ka lukɔndɔla labɔ. Faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ, faanin janya ri kɛ nunkan ɲa kɛmɛ ri.

10 Faanin woilu ri damira samasen muwan bolo, mɛnilu siini siifenju sulanɛɛlaman muwan kan. Sɔɔlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu ye kɛ samasenilu la.

11 Faaninbon tele kankan bolomaran fan fanan ye rabɛn wo ɲa kelen ma. A laminin faaninilu janya ye kɛ nunkan ɲa kɛmɛ ri. Faanin woilu ri damira samasen muwan bolo, mɛnilu kelen kelenna bɛɛ siini a siifenju sulanɛɛlaman kan. Sɔɔlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu ye kɛ samasenilu la.

12 Faaninbon telebe fan fɛ, faanin janya ye kɛ nunkan ɲa biloolu ri. Faanin woilu ri damira samasen tan bolo, mɛnilu kelen kelenna bɛɛ siini a siifenju kan.

13 Faaninbon telebɔ fan fɛ, faanin janya ye kɛ nunkan ɲa biloolu ri.

14-15 Lukɔndɔla donda ri kɛ fan wo fɛ. Donda fan fila bɛɛ fɛ, faaninilu janya ri kɛ nunkan ɲa tan ni loolu ri. Faanin woilu ri damira samasen sawa sawa bolo, mɛnilu kelen kelenna bɛɛ siini a siifenju kan.

16 Faanin mɛn di bila lu donda jɛrɛ la, wo janya ye kɛ nunkan ɲa muwan di. Mɛn kusan faanin sɔɔ la, wo ye faanin wo rabɛn faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Faanin wo ri damira samasen naanin bolo, mɛnilu kelen kelenna bɛɛ siini a siifenju kan.

17 Sɔɔlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu ye kɛ lukɔndɔla laminin samasenilu bɛɛ la. Woilu kelen kelenna bɛɛ ye sii a siifenju sulanɛɛlaman kan.

18 Lukɔndɔla janya ye kɛ nunkan ɲa kɛmɛ ri. A bonya ye kɛ nunkan ɲa biloolu ri. A laminin faaninilu lɔ ye kɛ nunkan ɲa loolu ri. Woilu ye ladan faaningbɛ ɲuma la. Samasen siifenju ye dan sulanɛɛ la.

19 Faaninbon muranilu bɛɛ ye ladan sulanɛɛ la. Faaninbon ni a laminin faaninilu ri sidi bɔlɔ mɛnilu la duu ma, woilu fanan ye kɛ sulanɛɛ ri.»

Tulu mɛn di kɛ fitinailu kɔndɔ

20 «I ye Isirayɛlikailu jamari ko ii ye na olibiye tulu ɲuma ɲuma ri, sa fitinailu ri se lamɛlɛnna waati bɛɛ.
21 Haruna ni a dencɛilu ye fitinasiifen sii n daa makɛ faaninbon kɔndɔ. Ii ri a sii tatɛɛfaanin ɲɛfɛ, teriya tɔɔmasere kankira siini mɛn kɔfɛ kɔnin. Fitinailu ye mɛlɛn n ɲakɔrɔ ye lon lon ka bɔ wura fɛ fɔɔ sɔɔma da la. Sariya le wo ri, Isirayɛlikailu ka kan ka mɛn nataama haan ka wa kadawu.»

28

Alla la sarakalaselailu la faanin dontailu

1 Alla ka a fɔ ko: «Musa, i ye i kɔrɔcɛ Haruna kili ko a ye na, a ni a dencɛilu Nadabu ni Abihu ni Elasari ni Itamari. I ri ii bɔ Isirayɛlikailu rɔ ka ii bila a dan na, sa ii ri kɛ n sarakalaselailu ri ka wo baara kɛ n yɛ.
2 Ai ri faanin ɲuma ɲuma kara i kɔrɔcɛ Haruna yɛ, mɛn di bonya di a ma. Faanin wo ri kɛ fen sɛniman di.
3 Mɛnilu kusan karalila kosɛbɛ, n ka wo famunyali di mɛnilu ma kɔnin, i ye woilu kili. I ye a fɔ ii yɛ ko ii ye Haruna la faaninilu kara, a ri mɛnilu bila a kan na a lasii lon. Wo kɔ rɔ, a ri woilu bila a kan na ka n saraka baara kɛ.
4 Ii ye sisirɔ bɔrɔni ni kɔkanbila durukini kara, a ni durukiba ni wo duruki kɔrɔbila sɔɔni ni jalamu ni tɛsidilan. Ii ye faanin sɛniman woilu kara i kɔrɔcɛ Haruna ni a dencɛilu yɛ, baa woilu ri n na sarakalasela baara kɛ.
5 Ii ye faanin woilu kara faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na.
6 «Mɛnilu kusan bololabaara kɛla kosɛbɛ, woilu ye kɔkanbila durukini ladan. Ii ye a ladan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na.
7 Kanbankun julu kelen kelen ye kɛ kɔkanbila durukini tonkon fila la, sa a ɲɛfɛla yɔrɔ ni a kɔfɛla yɔrɔ ri se tuunna i ɲɔɔn na.
8 Ii ye tɛsidilan sɔɔni ɲuma kɛ kɔkanbila durukini la. Tɛsidilan ni kɔkanbila durukini ri kɛ fen kelen di. Ii baaraɲa fanan ye kanya. Ii ye tɛsidilan nadan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na.
9-10 Kabakuru mɛn tɔɔ ko onikisi, ai ye wo kabakurun fila ta ka Isirayɛli dencɛilu tɔɔ sɛbɛ woilu kan ka bɛn ii si kasabi ma. Ai ye tɔɔ wɔɔrɔ sɛbɛ kabakurun fɔlɔ kan, ka a tɔ wɔɔrɔ sɛbɛ kabakurun filana kan.
11 Ai ye Isirayɛli dencɛilu tɔɔ sɛbɛ kabakurun fila woilu kan ikomin sɛbɛli ye kɛla kabakurun kan ɲa mɛn ma ka a kɛ ɲanɔɔ di. Wo kɔ rɔ, ai ye kabakurun fila wo don fendamirafen saninnamanilu rɔ, kabakurun kelen fendamirafen kelen.
12 Wo wa kɛ, ai ye ii bila kɔkanbila durukini kanbankun julu fila la. Kabakurun woilu ri kɛ hankili bila fenilu ri Isirayɛlikailu la ko rɔ. Haruna wa faanin wo don, Isirayɛlikailu tɔɔ ri kɛ a kanbankun kan ka kɛ hankili bila fen di nde Allabatala ɲakɔrɔ.
13 Ai ye fendamirafen saninnaman fila ladan, kabakurun fila wo ri bila mɛnilu rɔ.
14 Wo wa kɛ, ai ye julu saninnaman fila ladan sanin jɛrɛwolo la. Ai ye woilu mərəmərə ikomin julukisɛ ye mərəmərəla ɲa mɛn ma, ka ban ka ii nara kabakurun woilu fendamirafenilu la.»

Sisirɔ bɔrɔni

15 «Mɛn kusan bololabaara kɛla kosɛbɛ, wo ye ko latɛɛ sisirɔ bɔrɔni ladan. A ye a ladan sanin na, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la, a ni faaningbɛ ɲuma la ikomin kɔkanbila durukini.
16 A wa lakadi ka a la ɲɔɔn kan a fan naanin bɛɛ ri kanya. A janya ni a bonya bɛɛ ri kɛ sinbiri ɲa kelen di.
17 A ye a masidi kabakurun sankɔgbɛlɛnilu la, ka woilu nara a la safa naanin na. A safa fɔlɔ ye kɛ saridiwan kuru ri, a ni topase kuru ni emerada kuru.
18 A safa filana ye kɛ karibunkili kuru ri, a ni safiri kuru ni jaman kuru.
19 A safa sawana ye kɛ jasinti kuru ri, a ni akate kuru ni ametisi kuru.
20 A safa naaninna ye kɛ kirisaliti kuru ri, a ni onikisi kuru ni jasipe kuru. Kuru woilu bɛɛ ye don fendamirafen saninnamanilu rɔ, kuru kelen fendamirafen kelen.
21 Kabakuru bɛɛ ladɛnnin ye kɛ tan ni fila ri, ka a bɛn Isirayɛlikailu la kabilailu jate

ma. Ii təəilu ye sɛbɛ nɛɛ la kabakurunilu kan, kabakurun kelen təə kelen. Təəilu ye sɛbɛ ikomin təə ye sɛbɛla ɲa mɛn ma ɲanəə kan.
22 «Ai ye julu saninnaman fila ladan, mɛnilu ri bila sisirə bərəni la. Ai ye ii ladan sanin jɛrɛwolo la, ka ii mərəmərə ikomin julukisɛ ye mərəmərəla ɲa mɛn ma.
23 Ai ye koyina saninnaman fila ladan, ka ii sidi sisirə bərəni sanfɛ tonkon fila la.
24 Ai ye julu saninnaman woilu kunilu don koyina kelen kelenna rə sisirə bərəni tonkon fila la,
25 ka ii kun gbɛrɛilu don fendamirafenilu la, ni a ye kanbankun julu fila la kəkanbila durukini ɲɛfɛla rə.
26 Ai ye koyina saninnaman fila gbɛrɛ ladan ka woilu sidi sisirə bərəni kəfɛ yərə la a duuma fan tonkon fila la.
27 Ai ye koyina saninnaman fila gbɛrɛ ladan ka woilu sidi kəkanbila durukini kanbankun julu fila ɲɛfɛla rə. Ai ye ii sidi julu woilu ju kərə kara diya dafɛ tɛsidilan kun də.
28 Ai ye sisirə bərəni koyinailu ni kəkanbila durukini koyinailu bila i ɲəən ma juluɲala bule la, sa sisirə bərəni ri to a nə rə kəkanbila durukini kan tɛsidilan kun də.
29 «Haruna wa kɛ donna yərə sɛniman kəndə tuma tuma, ko latɛɛ sisirə bərəni ri kɛ a sən kan. Isirayɛli dencɛilu təə sɛbɛni kuruilu kan bərəni wo kan. Təə woilu ri kɛ hankilibilafen di nde Allabatala ɲakərə kadawu.
30 I ye Urima ni Tumima bila sisirə bərəni kəndə, sa ii ri kɛ Haruna jusu kan a don tuma Allabatala ɲakərə yərə sɛniman kəndə. Urima ni Tumima ye n kiti ɲinin fenilu le ri Isirayɛlikailu bolo. Haruna wa na a lə Allabatala ɲakərə tuma tuma yərə sɛniman kəndə, fo woilu ye kɛ a sən kan.»

Alla sarakalaselailu la faanin təilu

31 «Awa, Haruna ri kəkanbila durukini bila durukiba mɛn kan, ai ye wo bɛɛ ladan faanin buleman na.
32 Ai ye kun don woo bə a tɛmala rə, ka faanin gbiliman kara woo laminin də ka a kɛ dagbolo ri, sa durukiba kana fara.
33 Ai ye kerenati jiridenilu sawura ta kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la durukiba sen kərəlailu dagbolo muumɛ kan. Ai ye talan dennin saninnamanilu bila bila jiridenilu sawura tɛma.
34 Talan dennin saninnaman kelen ye tuun kerenati jiriden sawura kelen kelenna bɛɛ la dagbolo muumɛ kan.
35 Haruna wa wuli n na sarakalasela baara kɛla, fo a ye durukiba wo bila a kan na. A don tuma ni a bə tuma yərə sɛniman kəndə nde Allabatala ɲakərə, talan mɛnilu ye durukiba dagbolo la, woilu mankan di bə. Wo ɲa ma, Haruna ti nala faala.
36 «Ai ye saninfɛdɛ do ladan sanin jɛrɛwolo la, ka sɛbɛli do kɛ a ka a fə ko: ‹A bilani a dan na Allabatala yɛ.› Ai ye wo sɛbɛ ikomin sɛbɛli ye kɛla təə ɲanəə kan ɲa mɛn ma.
37 I ye saninfɛdɛ wo sidi bitiran ɲɛfɛla rə julu buleman na.
38 Wo le rə, Haruna wa don yərə sɛniman kəndə tuma tuma nde Allabatala ɲakərə, saninfɛdɛ wo ri kɛ a tin na. Wo ri a yiraka ko Haruna ye a ləla Isirayɛlikailu la kojuuilu kunko la, ii ka mɛnilu kɛ ii la sarakailu bə tuma. Ikomin saninfɛdɛ ni a sɛbɛli wo ri kɛ Haruna tin na, n di sən Isirayɛlikailu la sarakailu rə.
39 «Ai ye duruki kərəbila ni bitiran rabɛn faaningbɛ ɲuma la. Mɛn kusan faanin səəla, wo ye tɛsidilan dabɛn ka a səə ka a ɲa.
40 Ai ye duruki kərəbila ni tɛsidilan ni fula ɲumailu ladan Haruna dencɛilu yɛ, mɛnilu ri bonya di ii ma.
41 I ye faanin woilu bila i kərəcɛ Haruna ni a dencɛilu kan na ka tulu mun ii kun na, ka ii lasii n na sarakalasela baara la. I ri ii bila a dan na ten sa ii ri n na sarakalasela baara kɛ.
42 Ai ye kurusi kurunniilu ladan ii yɛ faaningbɛ la. Kurusi woilu ye bə ii soro rə ka na dan ii woro rə. Ii ri woilu don ii la durukiilu kərə sa ii ri ii jɛrɛ sutura.
43 Haruna ni a dencɛilu wa don n na faaninbon kəndə, wala ii wa ii madon saraka janin diya la ka baara kɛ yərə sɛniman kəndə, fo ii ye faanin woilu bila ii kan na. Ni wo tɛ, ii ri jalaki ka sa. Sariya le wo ri, mɛn ka kan ka latelen Haruna ni a bənsənilu bolo kadawu!»

29

Alla la sarakalaselailu lasii ko

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ka kan
ka Haruna ni a dencɛilu bila a dan na ɲa
mɛn ma n na sarakalasela baara kɛ kanma,
ale le ɲin. I ye tora bulan kelen mira, a ni
saaji fila, fɛɛ tɛ mɛnilu la.
2 I ye farinin muun ɲuma ta, ka buru
labɛn a la a ni katɔ ni dɛba, lɛbɛn ti mɛn na,
ka tulu mun a ma.
3 I ye woilu bɛɛ bila see kelen kɔndɔ. I wa
na tora ni saaji fila ri ii kannatɛɛ diya, i ye
na see wo fanan di.
4 «I ye Haruna ni a dencɛilu lana n na
faaninbon da la, ka ii ko ji la.
5 Wo wa kɛ, i ye duruki kɔrɔbila ni duruk-
iba bila Haruna kan na, a ni kɔkanbila du-
rukini ni sisirɔ bɔrɔni, ka ban ka kɔkanbila
durukini sidi a ma tɛsidilan na, jesedanna
kusan ka mɛn nadan.
6 I ye bitiran kɛ Haruna kun na, ka kunti-
iya tɔɔmasere sɛniman sidi bitiran kan.
7 I ye suwandili tulu mun a kun na ka a
bila a dan na n na baara kanma.
8 Wo wa kɛ, i ri Haruna dencɛilu lana ka
duruki kɔrɔbila bila ii kan na.
9 I ye ii tɛsidi tɛsidilanilu la, ka ban ka
bitiran kɛ ii kun na. N na sarakalasela
baara ri kɛ Haruna ni a bɔnsɔnilu ta ri
kadawu. Sariya rabilabali le wo ri. Wo wa
kɛ, i ri Haruna ni a dencɛilu bila a dan na
baara wo kanma.
10 «I ye tora lana n na faaninbon da la.
Haruna ni a dencɛilu ye ii boloilu la a kun
kan.
11 I ye tora kannatɛɛ nde Allabatala
ɲakɔrɔ n na faaninbon da la ye.
12 I ye i bolo koyini su tora jeli rɔ ka a mun
saraka janin diya tonkon kereilu la, ka a
jeli tɔilu bɛɛ labɔn saraka janin diya ju fɛ.
13 Wo wa kɛ, ken mɛn ye tora kɔnɔ rɔ, i ye
wo bɛɛ ta, a ni biɲɛ fan ɲuma ni kɔrɔkudu
fila ni woilu kenilu bɛɛ. I ye wo bɛɛ la
saraka janin diya kan ka ii janin ka kɛ
buuri ri.
14 Kɔni i ye tora sobo ni a gbolo ni a noo
bɛɛ janin ta rɔ jama daa makɛ diya kɔfɛ. Wo
le ri kɛ saraka ri, mɛn di n sarakalaselailu
la julumunilu labe.
15 «I ye saaji fila wo kelen mira. Haruna
ni a dencɛilu ye ii bolo la wo kun kan.
16 I ye saaji kannatɛɛ ka a jeli ta ka a
sadisadi saraka janin diya fan bɛɛ kan.
17 I ye saaji boso ka a tɛɛtɛɛ. I ye a
kɔnɔrɔfenilu ni a senilu rako, ka woilu bila
sobo kurunkurun ni kunkolo kan.
18 I ye saaji bu bɛɛ janin saraka janin diya
kan saraka janinta la. Saraka janinta le a
ri, mɛn di bɔ nde Allabatala yɛ ka a janin ta
la. Wo suma duman n yɛ.
19 «Wo wa kɛ, i ye saaji filana ta. Haruna
ni a dencɛilu ye ii boloilu la a kun na.
20 I ye a kannatɛɛ ka a jeli do ta ka wo
mun Haruna ni a dencɛilu bolokinin tolo
nun na, ka do fanan mun ii bolokinin
bolo kunkuruba kan, a ni ii bolokinin sen
kunkuruba. I ye jeli tɔ sadisadi saraka
janin diya fan bɛɛ kan.
21 Jeli mɛn sadisadini saraka janin diya
kan, i ye wo do ta, ka suwandili tulu do
fanan ta ka woilu sadisadi Haruna ni a
dencɛilu kan, a ni ii la faaninilu bɛɛ kan.
Wo le rɔ, Haruna ni a dencɛilu ni ii la
faaninilu ri bila a dan na ka kɛ fen sɛniman
di.
22 «Saaji filana wo ye saraka ri, mɛn ye
bɔla ka Haruna ni a dencɛilu bila ii dan na
n na baara kanma. Wo rɔ, i ye saaji ken ta,
a ni a kɔ ni a jusu fan ɲuma ni a kɔrɔkudu
fila bɛɛ ni ken mɛn ye woilu lamininna ni
ken mɛn ye kɔnɔrɔ nooilu laminin bɛɛ rɔ. I
ye bolokininma woro fanan ta.
23 I ye buru fununbali kelen ni buru ke-
len mɛn dabɛnni tulu la ni burunin kelen
ta see kɔndɔ, mɛn bilani nde Allabatala
ɲakɔrɔ.
24 I ye fen woilu bɛɛ don Haruna ni a
dencɛilu bolo, ko ii ye woilu layɛlɛ nde
Allabatala ɲakɔrɔ ka a yiraka ko ii ye a bɛɛ
dila n ma.
25 Wo wa kɛ, i ye fen woilu bɔ ii bolo
ka woilu bila saraka janin diya kan ka ii
janin. Sarakailu le ii ri, mɛnilu ri bɔ nde
Allabatala yɛ ka janin ta la. Wo suma
duman n yɛ.
26 «I ye Haruna lasii saaji sisi layɛlɛ Alla-
batala ɲakɔrɔ, ka a yiraka ko i ye a bɛɛ dila
nde Allabatala ma. Sisi wo ye ile niiyɔrɔ le
ri.
27 N sarakalasela lasii saaji sisi ni a woro
mɛnilu kɔrɔtara n ɲakɔrɔ, ko woilu bilani
a dan na ka kɛ n ta ri. Ko Haruna ni a
dencɛilu niiyɔrɔ le woilu ri.
28 Isirayɛlikailu wa jususuma saraka bɔ
tuma tuma, ii ye niimafen wo sisi ni a woro

di nde Allabatala ma. Woilu ri kɛ Haruna ni a bənsənilu niiyərə ri.

29 «Haruna la faanin sɛniman di kɛ a bənsənilu ta ri a sani kə rə. Suwandili tulu muntə kɛla a nərəbila kan lon mɛn ka wo bila a dan na n na baara kɛ kanma, a nərəbila wo ri Haruna la faanin wo bila a kan na.
30 Haruna dencɛ mɛn wa bila a nə rə n na sarakalasela baara la, wo wa don n na faaninbon na ka n na sarakalasela baara damira yərə sɛniman kəndə, a ri faanin woilu bila a kan na tele wərənwula kərə.
31 «Nba, saaji mɛn kɛra saraka ri ka Haruna ni a dencɛilu sii n na sarakalasela baara la, i ye wo sobo ta ka a tibi yərə sɛniman do rə.
32 Haruna ni a dencɛilu ri sobo wo dəən, a ni buru mɛnilu ye see kəndə. Ii ye woilu dəən n na faaninbon da la.
33 Saraka woilu bəra ka ii la julumunilu labe ka ii bila ii dan na ii lasii tuma n na sarakalasela baara la. Ii ye woilu dəən. Kəni məə gbɛrɛ si kana fen woilu dəən, baa fen woilu sɛniman.
34 Ni sobo wo tə siira haan səəma da la, wala buru tə, wo ye janin ka kɛ buuri ri. A kana a dəən, baa a sɛniman.
35 «N ye mɛnilu fəla i yɛ, i ye woilu bɛɛ kɛ Haruna ni a dencɛilu yɛ ka ii bila n na sarakalasela baara rə. I ye wo bɛɛ kɛ lon lon tele wərənwula kərə.
36 I ye tora kelen bə lon lon ka kɛ sələnali saraka ri. I ri saraka janin diya sɛninya wo ɲa. Wo wa kɛ, i ri tulu mun a kan ka a bila a dan na ka a kɛ n ta ri.
37 I ye wo bɛɛ kɛ ten lon lon tele wərənwula kərə. Wo bolo ma, saraka janin diya wo ri kɛ fen sɛniman ba ri. Fen fen wa a maa a la, wo fanan di kɛ fen sɛniman di.»

Saraka mɛnilu ka kan ka bə lon lon

38 «Ai ye san kelen saa bulan fila bə saraka janin diya kan lon lon kadawu.
39 Ai ye saa bulan kelen bə səəma, ka kelen bə wura fɛ.
40 Ai ye farinin ɲuma kilo sawa ni olibiye susunin tulu litiri kelen ta ka woilu ɲaamin i ɲəən na, ka wo bə saa bulan fɛ səəma. Ai ye rɛsɛnji litiri kelen ni tala labən, ka wo fanan kɛ saraka ri.
41 Ai ye saa bulan filana bə wura fɛ, ka farinin ni olibiye tulu ni rɛsɛnji la a kan ikomin səəma ta. Saraka janinta le a ri, mɛn di bə nde Allabatala yɛ ka janin ta la ka kɛ buuri ri. Wo suma duman n yɛ.
42 Ai ni ai bənsənilu ye saraka janinta woilu bə tuma bɛɛ. Ai ye ii bə nde Allabatala ɲakərə kunbɛn faaninbon da la. N kɛtə n na jama kunbɛnna ye le ka kuma i yɛ.
43 N di Isirayɛlikailu kunbɛn ye le. N nəərə ri yərə wo bila a dan na ka a kɛ n ta ri.
44 N di n na faaninbon ni saraka janin diya bila a dan na ka ii kɛ n ta ri. N di Haruna ni a dencɛilu fanan bila ii dan na n na baara kanma, sa ii ri n na sarakalasela baara kɛ.
45 N di n makɛ Isirayɛlikailu tɛma ka kɛ ii Maari ri.
46 Ii ri a lən ko nde le ii Maari Allabatala ri, mɛn ka ii labə Misiran jamana rə sa n di n makɛ ii tɛma. N ye ii Maari Allabatala le ri.»

30

Wusulanjanin saraka janin diya ko

1 «Ai ye wusulanjanin saraka janin diya ladan kasiya jiri la.
2 Wo fan naanin bɛɛ ye kanya, ka a janya ni a bonya bɛɛ kɛ nunkan ɲa kelen kelen di. A lə ye kɛ nunkan ɲa fila ri. Kere munuɲa ye kɛ a tonkon naanin bɛɛ la, kəni kereilu ni saraka janin diya bɛɛ ye kɛ fen kelen de ri.
3 Ai ye sanin jɛrɛwolo la a sanfɛ a ni a kɛrɛfɛ naanin yərə bɛɛ a ni a kereilu bɛɛ kan, ka da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di a fan naanin bɛɛ la.
4 Ai ye koyina saninnaman fila ladan da kirinkirin wo kərə saraka janin diya fan fila fɛ, fan kelen koyina fila. Sarakabədiya ta gbelekeilu ri don koyina woilu rə, sa saraka janin diya ri se madonninna.
5 Ai ye gbelekeilu rabɛn kasiya jiri la ka sanin la ii yərə bɛɛ kan.
6 Ai ye saraka janin diya wo sii tatɛɛfaanin ɲɛfɛ. Teriya təəmasere kankira ni a julumun kafari dalatuun ye tatɛɛfaanin wo kəfɛ. Tuma tuma n kɛtə i kunbɛnna yərə wo le rə.
7 «Haruna wa fitinailu rabɛn səəma səəma, a ye wusulan sumaduman janin saraka janin diya wo kan.

8 A wa fitinailu lamɛlɛn wura wura, a
ye wusulan sumaduman janin ikɔ tuunni.
Wusulan ye to janinna wo ɲa ma nde Alla-
batala ɲakɔrɔ tuma bɛɛ. Ai bɔnsɔnilu bɛɛ ye
a kɛ ten haan ka wa kadawu.
9 Ai kana wusulan su gbɛrɛ janin wusu-
lanjanin saraka janin diya kan. Ai kana
sarakailu bɔ a kan, mɛnilu ri janin ka kɛ
buuri ri. Ai kana suman kɛ saraka ri ka a
bɔ a kan. Ai kana rɛsɛnji kɛ saraka ri ka wo
labɔn a kan.
10 San san, kolofen mɛn bɔni ka a kɛ
sɔlɔnali saraka ri, Haruna ye wo jeli ta ka
a kɛ saraka janin diya kereilu kan. Haruna
ri saraka janin diya sɛninya ten siɲa kelen
san san. Ai bɔnsɔnilu ye a kɛ ten haan ka
wa kadawu. Sarakabɔdiya wo bilani a dan
na ka kɛ nde Allabatala ta ri. A sɛniman ba
le.»

Jama ye kunkali wodi mɛn bɔla

11 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuunni
ko:
12 «I wa tɔɔ sɛbɛli kɛ ka Isirayɛlikailu jate
lɔn, ii kelen kelenna bɛɛ ye ii jɛrɛ nii kunka
wodi bɔ ka a di nde Allabatala ma, sa tərəya
kana ii sərən tɔɔ sɛbɛli waati la.
13 Mɛnilu tɔɔ wa sɛbɛ, ii kelen kelenna bɛɛ
ye wodigbɛ karamun wɔɔrɔ bɔ. Karamun
wɔɔrɔ ye Allabatobonba sɛkɛli* tala le. Wo
ri kɛ niilifen di ka a di nde Allabatala ma.
Yɔrɔ sɛniman jateli bɛnni karamun tan ni
fila le ma.
14 Mɔɔ mɛnilu sərən da san muwan bɔ, i
ri woilu ni woilu kərəilu bɛɛ tɔɔ sɛbɛ. Woilu
bɛɛ ye niilifen wo di nde Allabatala ma.
15 Ii wa karamun wɔɔrɔ wo di nde Alla-
batala ma ka kɛ sɔlɔnali fen ii yɛ, nanfulutii
kana foyi la a ta kan, bolokolon kana foyi
bɔ a ta la.
16 I wa sɔlɔnali wodi wo sərən
Isirayɛlikailu la, i ri a kɛ n na faaninbon
dabɛnfen di. Wodi wo ri kɛ hankilibilafen
di ka nde Allabatala hankili bila a la ko
Isirayɛlikailu nii da kunka.»

Koli muran ba la ko

17 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
18 «Ai ye koli muran ba sulanɛɛlaman
nadan koli kanma, ka a siifenju su-
lanɛɛlaman fanan nadan. Ai ye a sii
kunbɛn faaninbon ni saraka janin diya
tɛma, ka ji kɛ a kɔndɔ.
19 Haruna ni a dencɛilu ye ii boloilu ni ii
senilu mako ji wo la.
20-21 Ii wa kɛ donna kunbɛn faaninbon na
tuma mɛn na, ii ye ii boloilu ni ii senilu ko ji
woilu la sa ii kana faa. Ka a la wo kan, ii wa
kɛ ii madonna saraka janin diya la tuma
mɛn na ka saraka janin ta la Allabatala yɛ,
ii ye ii boloilu ni ii senilu mako sa ii kana
faa. Jamarili le wo ri Haruna ni a bɔnsɔnilu
bɛɛ ma haan ka wa kadawu.»

Suwandili tulu ladan ɲa

22 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuunni
ko:
23-24 «I ye sumadiyalanilu bɛɛ rɔ ɲuma
doilu ta. I ye muri latikɔlɔn jilama kilo
wɔɔrɔ ta, a ni kanɛli sumaduman kilo sawa,
ni sinamɔnɛ sumaduman kilo sawa, ni
kase sumaduman kilo wɔɔrɔ. Woilu bɛɛ ka
kan ka bɛn yɔrɔ sɛniman na jateli ma. I ye
olibiye tulu litiri naanin fanan ta.
25 Latikɔlɔn nadanna do ye woilu bɛɛ
basan ka a kɛ suwandili tulu sɛniman di,
mɛn suma duman. Tulu wo ri kɛ fen
sɛniman de ri, mɛn ye kɛla fen wala mɔɔ
kan ka wo bila a dan na.
26 I ye tulu wo ta ka dooni mun kunbɛn
faaninbon ni teriya tɔɔmasere kankira
kan,
27 a ni tabali ni a muran, a ni fitinasiifen
ni a muran bɛɛ, a ni wusulanjanin saraka
janin diya,
28 a ni saraka janinta bɔ diya ni a muran
bɛɛ, a ni koli muran ba ni a siifenju fanan.
29 I ri fen woilu bila a dan na ten, ka ii kɛ
n ta ri fasayi. Ii ri kɛ fen sɛnimanilu ri. Ni
fen fen ka a maa woilu la, wo fanan di kɛ
fen sɛniman di.
30 «I ye tulu dooni mun Haruna ni a
dencɛilu kan ka ii bila a dan na n na baara
kanma. Ii ri n na sarakalasela baara kɛ.
31 I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko n na
suwandili tulu le ɲin di. Ko a sɛniman haan
ka wa kadawu.
32 Mɔɔ si kana a ta ka a fari mamun a la.
Mɔɔ si kana fenilu ladan, mɛnilu ri kɛ a su
ri. A sɛniman de. Ai ye a jate fen sɛniman
di.
33 Mɔɔ mɔɔ wa a ɲɔɔn nadan, wo tii ri gbɛn
a la jama tɛma. Mɔɔ mɔɔ wa tulu wo kɛ mɔɔ
gbɛrɛ kan, mɛn tɛ n sarakalasela ri, wo tii ri
gbɛn a la jama tɛma.»

* **30:13** Sɛkɛli ye sumanni fen de ri mɛn ɲa kelen ye bɛnna karamun tan ni fila ma

Wusulan nadan ɲa

34 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
«Sumadiyalan mɛnilu tɔɔ ko sitaki ni ɔnkile
ni kalibanun, a ni wusulan sumaduman
jɛrɛwolo, i ye wo ta ka a bɛɛ rakanya.
35 Sumaduman nadanna do ye woilu bɛɛ
ni kɔɔ basan ka a kɛ wusulan jɛrɛwolo ri,
mɛn suma duman. Ai ye a jate fen sɛniman
di, mɛn bilani a dan na n na baara kanma.
36 I ye wusulan wo do ta ka a rasisi ka
a kɛ muun di, ka a bila teriya tɔɔmasere
kankira ɲɛfɛ kunbɛn faaninbon kɔndɔ. N ye
i kunbɛnna ye le. Ai ye wusulan wo jate fen
sɛniman ba ri.
37 Ai kana sumadiyalan woilu ta ka
wusulan do ladan ai jɛrɛ yɛ, mɛn ni ɲin bɛɛ
ka kan. Ai ye a jate fen sɛniman ba ri, mɛn
ye Allabatala ta ri.
38 Mɔɔ mɔɔ wa wusulan wo ɲɔɔn nadan sa
a ri sɛwa wo sumaduman dɔ, wo tii ri gbɛn
a la jama tɛma.»

31

Bon lɔlailu la ko

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
2 «N da Yahuda kabila Uri mamaren Be-
salɛli, Huri dencɛ kɔnin, suwandi baara ɲin
kanma.
3 N da n Nii lajii Besalɛli rɔ. Wo rɔ, a
hankili duman, a la lɔnnin ka bon. A seni
baara su bɛɛ kɛla.
4 A senin fen kɛɲimantailu ladanna sanin
na, a ni wodigbɛ la, a ni sulanɛɛ la.
5 A seni kabakurun kisɛilu lɛsɛla, ka ii
bila fendamirafenilu la. A seni jiri fanan
lɛsɛla. A kusan baara su bɛɛ kɛla.
6 N da Ahisamaki dencɛ Oholiyabu fanan
suwandi ka a kɛ Besalɛli dɛmɛnba ri.
Oholiyabu ye Daan kabila mɔɔ do le ri. N da
famunyali di bololabaarala gbɛrɛilu fanan
ma n na baara kanma. Wo rɔ, n ka a fɔ i
yɛ ko ai ye fen mɛnilu ladan, ii ri se wo bɛɛ
ladanna.
7 Ii ri se n na faaninbon nadanna, a ni
teriya tɔɔmasere kankira a ni a julumun
kafari dalatuun ni faaninbon muranilu
bɛɛ.
8 Ii ri se tabali ni a muranilu bɛɛ ladanna,
a ni fitinasiifen saninnaman jɛrɛwolo ni
a muranilu bɛɛ, a ni wusulanjanin saraka
janin diya.
9 Ii ri se saraka janin diya fanan
nadanna, sarakailu ri janin mɛn kan ka
kɛ buuri ri. Ii ri saraka janin diya wo
muranilu bɛɛ fanan nadan, a ni koli muran
ba ni a siifenju.
10 Ii ye faanin kenɲi bailu fanan nadan, n
sarakalasela Haruna la faanin sɛnimanilu
ni a dencɛilu la faaninilu kɔnin. Haruna ni
a dencɛilu ri faanin woilu bila ii kan na ka
n na sarakalasela baara kɛ.
11 Ii ri suwandili tulu ladan, a ni wusulan
suma duman, mɛn di janin yɔrɔ sɛniman
kɔndɔ. Awa, ii ri fen woilu bɛɛ ladan
ikomin n ka a ɲafɔ i yɛ ɲa mɛn ma.»

Ɲɔɲɔ lon ko

12 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
13 «I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii ye Ɲɔɲɔ
lonilu bɛɛ bonya, baa Ɲɔɲɔ lon ye tɔɔmasere
le ri kadawu ii ni nde tɛma. A ri a yiraka ii
la ko Allabatala le nde le ri, mɛn ye ii bilala
a dan na ka ii kɛ n ta ri.
14 Ii ye Ɲɔɲɔ lon bonya, baa lon sɛniman
de wo ri ii bolo. Ni mɔɔ mɛn ma sɔn lon wo
bonyala fo ka baara do kɛ wo lon, ii ye a
labɔ a badenmailu tɛma ka a faa.
15 Ii ye baara kɛ tele wɔɔrɔ kɔrɔ, kɔni tele
wɔrɔnwulana le Ɲɔɲɔ lon de ri, mɛn bilani a
dan na Allabatala bonya kanma. Mɔɔ mɛn
wa baara su su kɛ Ɲɔɲɔ lon kɔndɔ, ii ye wo
faa.
16 Ii ni ii bɔnsɔnilu bɛɛ ka kan ka Ɲɔɲɔ lon
nabato ka a bonya, baa teriya banbali le
kadawu.
17 Ɲɔɲɔ lon ye tɔɔmasere le ri n ni
Isirayɛlikailu tɛma kadawu, baa nde Alla-
batala le ka san ni duu dan tele wɔɔrɔ kɔrɔ,
kɔni tele wɔrɔnwulana lon, n ka baara lalɔ
ka n dafɔɲɔ.»
18 Awa, Allabatala banda kumala Musa
yɛ Sinayi koyinkɛ kan tuma mɛn na, a
ka teriya tɔɔmasere walan kabalaman fila
don Musa bolo, Alla jɛrɛ ka sariyailu sɛbɛ
mɛnilu kan.

32

Nisiden bisiki saninnaman

1 Awa, mɔɔilu ka a yen ko Musa ra mɛn a
ma jii ka bɔ koyinkɛ kan, ii ka i ɲɔɔn nadɛn
Haruna kanma, ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli, i ye
batofenilu ladan an yɛ, mɛn di lɔ an ɲɔrɔ!
An ma a lɔn mɛn ka Musa sɔrɔn, mɛn ka a lɔ
an ɲɔrɔ ka an nabɔ Misiran.»

2 Haruna ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa
tololafen saninnamanilu ta, mɛnilu ye ai
musoilu ni ai dencɛilu ni ai denmusoilu
toloilu la. Ai ye na woilu di n ma.»
3 Məəilu bɛɛ ka ii la tololafen saninna-
manilu bɔ ii toloilu la ka na woilu di
Haruna ma.
4 Haruna ka tololafenilu mira, ka ii yelen
ka lɛsɛlifen do ta ka nisiden sawura ladan.
Məəilu ka a yen tuma mɛn na, ii ka a fɔ ko:
«Isirayɛlikailu, an na batofenilu le ɲin di,
mɛn ka an nabɔ Misiran.»
5 Haruna ka wo yen tuma mɛn na, a ka
saraka janin diya lɔ nisiden bisiki ɲɛ ka a fɔ
ko: «Sini ri kɛ sali ri ka Allabatala bato.»
6 Wo duu sa gbɛ, ii sorira ka saraka janin-
tailu a ni jususuma sarakailu bɔ. Wo kɔ rɔ,
ii ka ii sii ka dɔɔnnin kɛ ka ii min, ka ban ka
ii lawuli ii lamaa kanma.
7 Wo rɔ, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
«I kaliya, i ye jii koyinkɛ kɔrɔ sisen, baa i
la məəilu ra julumun ba kɛ, jama mɛn bɔra
Misiran i bolo kɔnin.
8 Ii ra bɔ sila kan jona, n ka mɛn yiraka
ii la. Ii ra nisiden sawura ladan sanin ye-
lenni la, ka ii birin wo kɔrɔ. Ii ra wo bato ka
sarakailu bɔ a yɛ ka a fɔ ko: ‹Isirayɛlikailu,
an na batofenilu le ɲin di, mɛn ka an nabɔ
Misiran.›»
9 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «N da
jama wo yen. Ii ye məɔ kun gbɛlɛnilu le ri.
10 Sisen, i kana n nalɔ. N mɔnɛni ii kanma
kojuuya. N di ii halaki, ka ban ka jama ba
bɔ ile rɔ.»
11 Musa ka a Maari Allabatala matara
kosɛbɛ ko: «Allabatala, i ka i la jama labɔ
Misiran sebaya ba la, a ni fanka ba la.
Nfenna i ri mɔnɛ ii kanma kojuuya?
12 Ni i ka ii halaki, Misirankailu ri a fɔ ko i
ka an nabɔ ye sa i ri kojuu kɛ an na. Ko i tun
ye a fɛ ka an nana koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ ka an
faa, ka an si latunun ka bɔ dunuɲa rɔ. I ye i
la mɔnɛ masuma. I ye a fɛ ka kojuu ba mɛn
kɛ i la məəilu la, i ye wo bila.
13 I ye i hankili to i la jɔnilu rɔ, an
benbailu Iburahima ni Isiyaka ni Isirayɛli
kɔnin. I ka i kali i jɛrɛ tɔɔ rɔ woilu yɛ ko i ri
ii bɔnsɔnilu siyaya ikomin sankolo loloilu.
Ko i ri jamana di ii bɔnsɔn woilu ma ka a kɛ
ii cɛ ri kadawu.»
14 Allabatala ka masilannikan mɛn fɔ ko
a ri a la jama halaki, a ka wo to ye.

15 Musa jiira ka bɔ koyinkɛ kan. Teriya
tɔɔmasere walan kabalaman fila ye a bolo,
Alla la sariya sɛbɛni mɛnilu kan. Sariya
woilu sɛbɛni walanilu ɲɛfɛla kan, a ni ii
kɔfɛla.
16 Walanilu tɛrɛ Alla la baara nɔ le ri.
Sɛbɛli mɛn tɛrɛ ye ii kan, wo tɛrɛ Allabatala
bolo nɔ le ri.

17 Awa, Josuwe ka jama mankan mɛn
tuma mɛn na, a ka a fɔ Musa yɛ ko: «Kɛlɛ
mankan ye daa makɛ diya ye.»
18 Musa ka a fɔ ko: «Se sɔrɔnba kan tɛ wo
ri, se sɔrɔnbali fanan kan tɛ. Mɛn ye n tolo
la, wo ye donkilila kan de ri.»

19 Musa seni daa makɛ diya tuma mɛn
na, a ka nisiden sawura wo yen, ka jama
yen don kɛla. A mɔnɛra kojuuya, fɔɔ ka
walan kabalaman fila lafili ka ii rakadikadi
koyinkɛ kɔrɔ.
20 Ii tun ka nisiden sawura mɛn nadan,
Musa ka wo ta ka a bila ta rɔ ka a janin, ka
ban ka a muumuu. A ka muun wo kɛ ji rɔ
ka ji wo di jama ma ko ii ye a min.

21 Musa ka a fɔ Haruna yɛ ko: «Jama ka
nfen kɛ i la fɔɔ i ka ii bila julumun ba rɔ
ten?»
22 Haruna ka a fɔ ko: «N fa, i kana mɔnɛ.
I jɛrɛ ka a lɔn ko julumun kɛ duman ba le
məɔ ɲinilu yɛ.
23 Ii ka a fɔ n yɛ ko: ‹I ye batofenilu ladan
an yɛ, mɛn di lɔ an ɲɔrɔ. Ka a masɔrɔn, an
ma a lɔn mɛn kɛni wo cɛɛ Musa la mɛn ka
an labɔ Misiran.›
24 Wo rɔ, n ka a fɔ ii yɛ ko sanin ye məɔ məɔ
bolo, ko woilu ye a labɔ. Nba, ii ka woilu
labɔ ka a di n ma. N ka a ta ka a bila ta rɔ.
Nisiden sawura ɲin bɔra a rɔ!»

25 Musa ka a yen ko Haruna ka məəilu to
ii jɛrɛ diyanan ko kɛla. Ko wo le kosɔn, ii
juuilu ra ii jate mayɛlɛfen di.
26 Musa wara a lɔ daa makɛ diya donda
la. A ka a kan nabɔ ko: «Məɔ mɛnilu ye
Allabatala fɛ, wo bɛɛ ye na yan.» Lebi
bɔnsɔnilu bɛɛ wara ii lɔ a laminin dɔ.
27 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Isirayɛlikailu Maari
Allabatala ka a fɔ ko cɛɛilu bɛɛ ye ii la fan-
muru ta ka daa makɛ diya yɔrɔ bɛɛ rataa-
mataama. Ii ye tamin məəilu sii diya bɛɛ la,
ka ii badenma cɛɛilu faa, a ni ii duɲɔɔnilu ni
ii siiɲɔɔilu.»

28 Musa ka mɛn fɔ, Lebi bɔnsɔnilu ka wo bɛɛ kɛ. Məɔ waa sawa ɲɔɔn faara Isirayɛlikailu rə wo lon kelen.
29 Wo kɔ rə, Musa ka a fɔ Lebi bɔnsɔnilu yɛ ko: «Bi, ai ra bila a dan na Allabatala la baara kanma, baa ai ma ai ban wulila ai dencɛilu ni ai badenma cɛɛilu kanma. Allabatala ra baraka don ai la ko rə bi.»
30 Wo duu sa gbɛ Musa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ra julumun ba kɛ. Sisen, n di yɛlɛ koyinkɛ la ka wa Allabatala kunbɛn. Tumadɔ n di kafarili kɛ ai yɛ ten ai julumunilu la ko kosɔn.»
31 Musa yɛlɛra koyinkɛ kan ka wa Allabatala labɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «Aa, Allabatala. Jama ɲin ka julumun ba le kɛ de. Ii ka batofenilu saninnaman nadan.
32 Sisen, n ye i madiyala, i ye yafa ii ma. Ni i ma sɔn wo ma, i ye n tɔɔ bɔ i la kitabu kɔndɔ, i ka mɛn sɛbɛ.»
33 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «Məɔ mɛnilu ka julumun kɛ n na, n ye woilu le tɔɔ bɔla n na kitabu kɔndɔ.
34 I ye wa sisen. N ka yɔrɔ mɛn ko fɔ i yɛ, i ye lɔ jama ɲɔrɔ ka wa ii ri ye. N na mɛlɛka ri wa i ɲɛfɛ, kɔni n na waati wa se, n di n hakɛ bɔ ii rə ii la julumun ko kosɔn.»
35 Nba, Allabatala ka a hakɛ bɔ jama rə ka a masɔrɔn ii le ka a fɔ Haruna yɛ ko a ye nisiden sawura wo ladan ii yɛ.

33

Isirayɛlikailu bilara sila kan

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye wuli ka bɔ yan, i ni jama mɛn nara i bolo ka bɔ Misiran. N ka n kali Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba yɛ ko n di jamana mɛn di ii bɔnsɔnilu ma, i ye wa ye.
2 N di n na mɛlɛka lawa ai ɲɛfɛ. N di Kanaankailu gbɛn ka ii labɔ jamana wo kɔndɔ, ka Amɔrikailu fanan gbɛn, a ni Hɛtikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu.
3 Ai ye wuli ka wa ye. Damununta duman ye bɔla jamana wo rə a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, li ni nɔnɔ a bɛɛ ye bɔla ye. N kɔnin ti nala wala ai fɛ, sa n kana ai halaki sila la, baa ai ye məɔ kun gbɛlɛnilu le ri.»
4 Məɔilu ka kunnagboya kuma wo mɛn tuma mɛn na, ii jusukasira. Məɔ si ma sɔn masidifenilu bilala a ma,
5 baa Allabatala tun ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii ye məɔ kun gbɛlɛnilu le ri. Ko ni n wara ii fɛ hali waati kuru ɲin kelen kɔrɔ, n di ii halaki. Ko ii ye ii la masidifenilu bɛɛ bɔ ii ma sisen. Ko wo kɔ rə, ko n ka kan ka ii mira ɲa mɛn ma, n di wo latɛɛ.»
6 Isirayɛlikailu bɔ mɛn kɛni Horɛbu koyinkɛ kan, ii ka ii la masidifenilu bɔ ii ma.

Alla Kunbɛn Diya Faaninbon dɔɔmanni

7 Nba, Musa tɛrɛ ye faaninbon do tala ka wa a lɔ kɔkan, ka a yɔrɔ mataa daa makɛ diya la. A ka a fɔ wo ma ko Alla kunbɛn faaninbon. Məɔ məɔ tɛrɛ ye a fɛ ka ii la kunko yiraka Allabatala la, woilu tɛrɛ ye bɔla ka wa Alla Kunbɛn Diya Faaninbon na daa makɛ diya kɔkan.
8 Musa tun wa kɛ wala faaninbon wo la tuma tuma, məɔilu bɛɛ ri i wuli ka i lɔ ii jɛrɛ la faaninbon da la ka Musa watɔla ragbɛ fɔɔ a wa ban donna faaninbon na tuma mɛn na.
9 Musa wa don faaninbon kɔndɔ tuma mɛn na, sanfinnama ri jii ka a lɔ faaninbon da la. Allabatala ri kuma Musa yɛ.
10 Ni məɔilu ka sanfinnama wo lɔni yen faaninbon da la tuma mɛn na, ii bɛɛ ri i lɔ ii la faaninbon da la, ka ban ka i ɲakɔrɔ bɛn duu ma ka Alla bato.
11 Allabatala tun di kuma Musa yɛ ɲa ni ɲa ikomin məɔ ye kumala a teri yɛ ɲa mɛn ma. Wo kɔ rə, Musa ri a kɔsɛ daa makɛ diya. Kɔni a la dɛmɛnba Josuwe tora faaninbon kɔndɔ ye. Josuwe tɛrɛ ye kanberen de ri. A fa tɔɔ ko Nun.

Allabatala ka a fɔ ko a ri to a la jama fɛ

12 Musa ka a fɔ Allabatala yɛ ko: «A ragbɛ, ile le ka a fɔ n yɛ ko: ‹Na jama ɲin di›, kɔni i kɛtɔ mɛn lɔla n fɛ ka n dɛmɛn, i ma wo tii fɔ n yɛ. I ka a fɔ ko: ‹N ka i tɔɔ lɔn›, a ni, ‹I la ko duman n yɛ.›
13 Ni n da i la hina sɔrɔn, i sɔn i ye i la silailu yiraka n na kosa n ye i lɔn ka to i la hina sɔrɔnna. Jama ɲin fanan jate ko i la jama le ai ri.»
14 Allabatala ka a fɔ ko: «N nɔɔrɔ ri wa i fɛ ka i rafɔɲɔ.»
15 Musa ka a fɔ a yɛ ko: «Ni i jɛrɛ tɛ wala an kɔfɛ, i kana a fɔ an yɛ ko an ye bɔ yan.

16 Ni i ma wa an kɔfɛ, məɔ si tɛ a lɔn ko n na
ko ni i la jama la ko duman i yɛ. Ni i ma wa
an kɔfɛ, foyi tɛ andeilu faranfaasi duukolo
kan siya tɔilu ma.»
17 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I ka mɛn
tara, n di wo kɛ, baa i la ko duman n yɛ. N
da i tɔɔ lɔn.»
18 Musa ka a fɔ ko: «Awa, i la nɔɔrɔ yiraka
n na.»
19 Allabatala ka a fɔ ko: «N di tamin i
ɲakɔrɔ ka n na ɲumaya yiraka i la, ka n tɔɔ
fɔ i yɛ ko Allabatala. N ye a fɛ ka ɲumaya kɛ
məɔ mɛn yɛ, n di ɲumaya kɛ wo yɛ. N ye a fɛ
ka hina məɔ mɛn na, n di hina wo la.
20 Kɔni i ti se n ɲakɔrɔla yenna, baa məɔ si
ti se n ɲakɔrɔla yenna ka a to ɲenemaya rɔ.
21 Yɔrɔ do ye n tɔrɔfɛ yan. I ri se i lɔla
farakolo kan ye.
22 N na nɔɔrɔ wa kɛ taminna tuma mɛn
na, n di i don farakolo falan kɔndɔ ka n bolo
birin i kun na fɔɔ n wa ban taminna.
23 Wo kɔ rɔ, n di n bolo bɔ ye, i ri n kɔ yen.
Kɔni məɔ ti nala n ɲakɔrɔla yenna.»

34

Walan kabalaman kurailu la ko

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I
ye walan kabalaman fila lɛsɛ ka ii
kɛ ikomin fɔlɔmantailu, i ka mɛnilu
rakadikadi. Kuma mɛnilu sɛbɛni tɛrɛ
walan fɔlɔmantailu kan, n di woilu sɛbɛ
walan kurailu fanan kan.
2 I ye i jɛrɛ rabɛn sisen sini sɔɔma. Ni
duusa gbɛra, i ye yɛlɛ Sinayi koyinkɛ kun na
ka i lɔ n ɲakɔrɔ ye.
3 Məɔ si kana yɛlɛ ka na i kɔfɛ. Məɔ si
kana a madon koyinkɛ yɔrɔ si la fanan. Hali
saailu ni bailu ni nisiilu fanan kana tamin
koyinkɛ kɔrɔ.»
4 Nba, Musa ka walan kabalaman fila lɛsɛ
ka woilu kɛ ikomin fɔlɔmantailu. Sɔɔma
jona, a sorira ka yɛlɛ Sinayi koyinkɛ kan
ikomin Allabatala ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma.
Walan fila wo tɛrɛ ye a bolo.
5 Allabatala jiira sanfinnama dɔ, ka na i lɔ
Musa tɔrɔfɛ ye, ka a jɛrɛ tɔɔ fɔ ko Allabatala.
6 Allabatala taminda a ɲakɔrɔ ka a fɔ ko:
«Allabatala ye Allabatala le ri. N ye Alla le
ri, mɛn ye kininkinin tii ri, mɛn fanan ye
ɲumaya kɛla məɔilu yɛ. N tɛ mɔnɛla jona. N
na kaninteya ni n na kankelentiiya ka bon.
7 N ye n na kaninteya yirakala n na
məɔilu la haan ii bɔnsɔn farɔkɛ waailu. N
ye telenbaliya ni murunti ni kojuu yafala
məɔilu ma. Kɔni n tɛ kojuu kɛlaba jalakibali
to ye. N ye failu la julumun hakɛ bɔla ii
denilu le rɔ, a ni ii mamarenilu rɔ, a ni ii
tolomirailu rɔ, a ni woilu fanan denilu rɔ.»
8 Musa ka a ɲakɔrɔ bɛn duu ma i kɔrɔ ka
Alla bato.
9 A ka a fɔ ko: «Maari Alla, ni n na ko
duman i yɛ, n ye i madiyala i ye wa an kɔfɛ.
N ka a lɔn ko məɔ kun gbɛlɛnilu le ɲinilu ri.
Kɔni n ye i madiyala, i ye an na telenbaliya
koilu ni an na julumunilu kafari, ka an
mira ikomin i la jama.»

Allabatala ka teriya sidi kokura

10 Allabatala ka a fɔ ko: «A ragbɛ, n ye
teriya sidila ai ma. N di kabannakoilu kɛ
i la jama bɛɛ ɲana, mɛnilu ɲɔɔn ma kɛ fɔlɔ
dunuɲa yɔrɔ si rɔ, mɛnilu ɲɔɔn ma kɛ fɔlɔ
siya gbɛrɛilu si tɛma. I laminin məɔilu bɛɛ
ri n na kɛwali makabanibailu yen, n kɛtɔ
mɛnilu kɛla ka fara ile la.
11 N ye mɛn fɔla i yɛ bi, i ye woilu mira ka
a latelen. N di Amɔrikailu gbɛn ai ɲɛ, a ni
Kanaankailu ni Hɛtikailu ni Peresikailu ni
Hifikailu ni Jebusikailu.
12 Ai ye a kɛ koɲuma. Ai kana teriya si
don ai ni jamana wo məɔilu tɛma, sani a ri
kɛ ikomin ai ra mira miralifen na.
13 Ai ye ii la saraka bɔ diyailu te, ka ii
la kaba lalɔni batotailu rakadikadi, ka ii la
Asera lɔkudun tɛɛ.
14 Ai kana batofen gbɛrɛ si bato, baa Al-
labatala le nde ri, mɛn tɛ sɔn məɔilu ye fen
gbɛrɛ bato. N tɔɔ ko Alla keleyatɔ.
15 Ai ye a kɛ koɲuma. Ai kana teriya don
ai ni jamana wo məɔilu tɛma. Ni wo kɛra,
ii wa ii madon ii la natala ii jusu rɔ ii la
batofenilu la ka saraka bɔ woilu yɛ, ii ri ai
kili. Wo rɔ, ai ri wa ii la sarakailu do dɔɔn.
16 Ni ai ka duɲɔɔnya don ai ni ii tɛma, ai ri
ii denmusoilu furu ka ii di ai dencɛilu ma.
Denmusoilu wo wa ii madon ii la natala ii
jusu rɔ ii la batofenilu la, ii ri ai dencɛilu
manɛɛn, ka a kɛ sababu ri woilu fanan di
batofen woilu bato.
17 «Ai kana nɛɛ yelen ka batofen nadan.
18 «Ai ye Buru Fununbali Sali kɛ. Ni
a waati latɛɛni sera Abibu karo la, ai ye
buru fununbali dɔɔn tele wɔrɔnwula kɔrɔ

ikomin n ka a fɔ ai yɛ ɲa mɛn ma, baa ai bɔra Misiran Abibu karo wo le la.
19 «Den fɔlɔilu bɛɛ ye n ta le ri, hali ai la kolofen bonbailu ni ai la kolofen mɛsɛnilu den fɔlɔ cɛmanilu.
20 Kɔni ni faliden fɔlɔ le, ai ye saaden wala badenni di n ma wo nɔ rɔ ka wo kunka. Ni ai ma a kunka ten, fo ai ye a kan kadi ka a faa. Ai ye ai dencɛ fɔlɔilu bɛɛ kunka.
«Mɔɔ si kana na n bato diya ni niilifen ma na ai bolo.
21 Ai ye baara kɛ tele wɔɔrɔ kɔrɔ, kɔni tele wɔrɔnwulana lon, ai ye baara lalɔ ka i ɲɔɲɔ. Hali sɛnɛkɛ waati ni sumanka waati, ni tele wɔrɔnwulana lon sera, ai ye baara lalɔ ka i ɲɔɲɔ.
22 «Ai ri Lɔɔkun Sali kɛ san san. Wo tuma, ai ra bile tɔnsɔn mɛnilu fɔlɔ ka, ai ri woilu kɛ saraka ri. Ai wa ban sɛnɛ baarala san san ka suman nadon, ai ye Suman Nadon Sali kɛ.
23 San san ai la cɛɛilu bɛɛ ye na n ɲakɔrɔ siɲa sawa ka n bato, nde mɛn ye Isirayɛlikailu Maari Allabatala ri.
24 N di siyailu gbɛn ka a mabɔ ai ɲɛ ka do kafu ai la jamana la bonya ma. San san, ai wa kɛ wala ai Maari Allabatala ɲakɔrɔ ka a bato siɲa sawa, n tɛ sɔn mɔɔ si ye a nata la ai la jamana kan ka a mira ai kɔ.
25 «Ai wa kolofen bɔ ka a kɛ n yɛ saraka ri, ai kana wo jeli ni buru la a ɲɔɔn kan ka a di n ma, lɛbɛn ye buru mɛn dɔ. Ai wa kolofen bɔ ka a kɛ Taminkunna Sali saraka ri, ai kana sɔn wo sobo tɔ ye su si.
26 «San san ai wa suman kura fɔlɔ mɛnilu ka, ai ye na wo ɲuma ɲumailu ri ai Maari Allabatala la bon na.
«Ai kana badenni tibi a na nɔnɔ la.»
27 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuunni ko: «I ye kuma ɲinilu sɛbɛ, baa n da teriya sidi nde ni ile tɛma, a ni nde ni Isirayɛlikailu bɛɛ tɛma, ka a bɛn kuma woilu le ma.»
28 Musa ka tele binaanin ni su binaanin kɛ Allabatala tɔrɔfɛ ye. A ma dɔɔnnin kɛ. A ma ji min. A ka Allabatala la teriya kumailu sɛbɛ walan kabalamanilu kan, Allabatala la sariya tan kɔnin.

Musa jiira ka bɔ koyinkɛ kan

29 Musa jiira ka bɔ Sinayi koyinkɛ kan. Teriya tɔɔmasere walan kabalaman fila ye a bolo, Allabatala la sariya sɛbɛni mɛnilu kan. A ɲakɔrɔla tɛrɛ ye mɛlɛnmɛlɛnna ka a masɔrɔn a ni Allabatala kumara i ɲɔɔn fɛ. Kɔni Musa ma wo lɔn.
30 Haruna ni Isirayɛlikailu bɛɛ ka Musa yen tuma mɛn na, ii ka a yen a ɲakɔrɔla ye mɛlɛnmɛlɛnna. Ii ma sɔn i madonna a la, baa ii silanni.
31 Kɔni Musa ka ii kili. Awa Haruna ni jama kuntiilu bɛɛ nara a tɛrɛn, wo rɔ Musa kumara ii yɛ.
32 Wo kɔ rɔ, Isirayɛlikailu bɛɛ ka i madon a la. Allabatala tun ka Musa jamari mɛnilu la Sinayi koyinkɛ kan, Musa ka wo bɛɛ fɔ ii yɛ.
33 Musa ban kɔ rɔ kumala ii yɛ, a ka faanin birin a ɲakɔrɔ da la.
34 Ka a ta waati wo ma, ni Musa donda Allabatala ɲakɔrɔ kuma diya, a ri faanin wo bɔ a ɲakɔrɔla la haan a wa bɔ tuma mɛn na. Ni a bɔra ye tuma mɛn na, Allabatala tun ka a jamari ko ko la, a ri wo fɔ Isirayɛlikailu yɛ.
35 Isirayɛlikailu ri a yen ko Musa ɲakɔrɔla ye mɛlɛnmɛlɛnna. Wo kɔ rɔ, Musa ri faanin wo birin a ɲakɔrɔla la ikɔ tuunni, haan a wa don ikɔ tuun Allabatala kan ka kumaɲɔɔnya.

35

Nɔɲɔ lon ko

1 Musa ka Isirayɛlikailu jama bɛɛ ladɛn ka a fɔ ii yɛ ko: «Allabatala ka jamarili mɛnilu di ai ma, ko ai ye woilu kɛ, ii le ɲin.
2 Ai ye baara kɛ tele wɔɔrɔ kɔrɔ, kɔni tele wɔrɔnwulana lon ye kɛ ai yɛ lon sɛniman di. Ɲɔɲɔ lon de wo ri, mɛn bilani a dan na Allabatala bonya kanma. Ni mɔɔ mɛn ka baara kɛ wo lon, ai ye wo tii faa.
3 Hali ka ta ladɛn ai la bon do kɔndɔ Ɲɔɲɔ lon, ai kana wo kɛ.»

Mɔɔilu ka kan ka niilifen mɛnilu di Alla daa makɛ faaninbon lɔ kanma

4 Musa ka a fɔ Isirayɛlikailu jama bɛɛ yɛ ko: «Allabatala ka jamari ko:
5 ‹ai ye fen doilu bɔ ai bolofenilu rɔ ka woilu kɛ niilifenilu ri ka ii di Allabatala ma. Mɔɔ mɛnilu ri sɔn wo ma, ii bɛɛ ye na niilifen di. Ii ye na sanin di, a ni wodigbɛ ni sulanɛɛ
6 ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbɛ ɲuma. Ii ye na baa siilu fanan di,

7 a ni saaji gbolo kolonin wulenman ni gbolo kolonin ɲuma su gbɛrɛilu ni kasiya jiri.
8 Ii ye na olibiye tulu ri, mɛn di kɛ fitinailu rə. Ii ye na sumadiyalanilu fanan di, mɛnilu di kɛ wusulan ni suwandili tulu rə.
9 Kabakuru mɛn təə ko onikisi, ii ye na wo ri, a ni kabakurun ragbɛlɛn gbɛrɛilu, ka woilu kara Allabatala la sarakalasela la kəkanbila durukini kəkan, a ni a la sisirə bərəni kəkan.
10 Mɛnilu kusan bolo la baarala, ii ye na ka fenilu rabɛn, Allabatala ka mɛnilu bɛɛ ko fə.
11 Ii ri Alla daa makɛ faaninbon nadan, a ni a faaninbon wo kunnabirin. Ii ri Alla daa makɛ faaninbon fendamirafenilu fanan nadan, a ni a damira jiriilu ni a kankan gbelekeilu ni a samasenilu ni a siifenjuilu.
12 Ii ri teriya təəmasere kankira fanan nadan, a ni a gbelekeilu ni a dalatuun ni bon tatɛɛfaanin, kankira ri sii mɛn kəma.
13 Ii ri tabali fanan nadan, a ni a gbelekeilu ni a muranilu bɛɛ. Ii ri saraka buru fanan dabɛn, mɛn di bila tabali kan, mɛn di to Allabatala ɲakərə tuma bɛɛ.
14 Ii ri fitinasiifen ni a muranilu bɛɛ ladan, a ni a fitinailu ni fitina tulu.
15 Ii ri wusulanjanin saraka janin diya ni a gbelekeilu ladan, a ni wusulan suma duman ni suwandili tulu. Ii ri faanin fanan nadan, mɛn di dun faaninbon donda la.
16 Ii ri saraka janin diya ladan, sarakailu ri janin mɛn kan ka kɛ buuri ri. Ii ri saraka janin diya wo sansan sulanɛɛlaman fanan nadan, a ni saraka janin diya gbeleke ni a muranilu bɛɛ. Ii ri koli muran ba ladan, a ni a siifenju.
17 Ii ri lukəndəla laminin faanin fanan nadan, a ni woilu lə jiriilu ni jiriilu siifenilu, ka lukəndəla donda faanin fanan nadan.
18 Faaninbon ni a lukəndəla laminin faaninilu ri sidi bələ mɛnilu la duu ma, ii ri woilu fanan nadan, a ni ii juluilu.
19 Ii ri faanin kenɲi bailu fanan nadan, n na sarakalasela Haruna la faanin sɛnimanilu ni a dencɛilu la faaninilu kənin. Haruna ni a dencɛilu ri faanin woilu bila ii kan na ka Alla la sarakalasela baara kɛ yərə sɛniman kəndə.›»

Isirayɛlikailu nara niilifenilu ri

20 Isirayɛlikailu jama bɛɛ bəra Musa ɲakərə ka wa.
21 A ko donda mɛnilu jusu rə ka ii kɛ waninkɛɲumatiilu ri, woilu bɛɛ nara niilifenilu ri Allabatala ma a daa makɛ faaninbon ni a kəndəfenilu bɛɛ baara kanma, a ni a sarakalaselailu la faanin sɛnimanilu.
22 Cɛɛ waninkɛɲumatiilu ni muso waninkɛɲumatiilu bɛɛ nara fen saninnaman su bɛɛ ri. Ii nara masidifen saninnamanilu ri, a ni tololafen saninnamanilu ni bolo la koyina saninnamanilu ni kanna kənən saninnamanilu. Ii bɛɛ nara niilifen saninnaman woilu ri ka ii kərəta Allabatala ɲakərə ka ii di a ma.
23 Kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbɛ ɲuma tɛrɛ ye mɛnilu bolo, woilu nara woilu ri, a ni baa siilu ni saaji gbolo kolonin wulenman ni gbolo kolonin ɲuma gbɛrɛilu.
24 Mɛnilu bɛɛ tɛrɛ ye a fɛ ka wodigbɛ wala sulanɛɛ kɛ niilifen di, woilu nara woilu di Allabatala ma. Kasiya jiri tɛrɛ ye mɛnilu bolo, jiri mɛn di Alla daa makɛ faaninbon baara do ɲa kənin, woilu nara woilu fanan di.
25 Muso mɛnilu kusan wurundili kɛla, ii bɛɛ ka kari ladan ten ka na woilu ri. Ii nara kari buleman di, a ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi ni faanin ɲuma.
26 Muso mɛnilu bɛɛ jusu sənda a ni mɛnilu kusan baa si wurundila kosɛbɛ, woilu ka wo wurundi.
27 Isirayɛlikailu la ɲɛməəilu nara onikisi kabakurunilu ni kabakurun ragbɛlɛn gbɛrɛilu ri, mɛnilu ri kara kəkanbila durukini ni sisirə bərəni la.
28 Ii nara tulu ni sumadiyalanilu fanan di. Tulu wo fan kelen di kɛ fitina tulu ri. A tə fan kelen di kɛ suwandili tulu ri. Sumadiyalan woilu fan kelen kɛra suwandili tulu rə. A tə fan kelen kɛra wusulan di.
29 Isirayɛlika waninkɛɲumatiilu bɛɛ nara ii la bənjɛrɛrə niilifenilu ri Allabatala ma baara kɛ kanma, a tun ka baara mɛn bɛɛ ko fə ii yɛ ka fara Musa la.

Besalɛli ni Oholiyabu

30 Musa ka a fə Isirayɛlikailu yɛ ko: «A ragbɛ. Allabatala ra Uri dencɛ Besalɛli

suwandi. Yahuda kabila məɔ le ri. A benba ye Huri le ri, Uri fa kɔnin.

31 Allabatala ra Besalɛli lawasa Alla la Nii Sɛniman na. Wo rɔ, a hankili duman, a kusan, a la lɔnnin ka bon. A seni baara su bɛɛ kɛla.

32 A seni fen kenɲiilu ladanna sanin na, a ni wodigbɛ la, a ni sulanɛɛ la.

33 A seni kabakurun kisɛilu lɛsɛla, ka ii bila fendamirafenilu la. A seni jiri fanan lɛsɛla. A kusan bolo labaara su bɛɛ kɛla.

34 Allabatala ra se di Besalɛli ni Ahisamaki dencɛ Oholiyabu ma ka məɔilu karan sa woilu fanan di baara su woilu kɛ. Oholiyabu ye Daan kabila məɔ le ri.

35 A ka se di ii ma sa ii di se baara su bɛɛ kɛla. Ii ye bololabaara ɲuma kɛla. Ii ye kolɔnnailu le ri, mɛnilu ye fen ɲatɔnɔmailu ni fen kenɲiilu ladanna. Faanin sɔɔlailu le ii ri, mɛnilu ye faaningbɛ ɲuma sɔɔla kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la. Ii kusan jese danna fanan. Ka bolo la baara su bɛɛ kɛ, ii seni wo la kosɛbɛ. Ka fen ɲatɔnɔmailu ni fen kenɲiilu ladan, ii seni wo fanan na kosɛbɛ.

36

1 «Awa, Besalɛli ni Oholiyabu ni məɔ mɛnilu kusan bɛɛ ri, woilu ye baara kɛ koɲuma ka a bɛn Allabatala la kuma ma. Allabatala ra se ni famunyali di ii ma sa ii ri se Alla daa makɛ faaninbon ni a kɔndɔfenilu bɛɛ ladanna.»

Məɔilu nara niilifenilu ri

2 Nba, Musa ka Besalɛli ni Oholiyabu kili baara kanma a ni bolo labaara la gbɛrɛilu Allabatala tun ka sebaya di məɔ mɛnilu ma, mɛnilu bɛɛ sɔnda nala ka baara wo kɛ.

3 Isirayɛlikailu tun nara niilifen mɛnilu di Musa ma Alla daa makɛ faaninbon baara kanma, Musa ka fen woilu don baarakɛla woilu bolo baara kanma. Kɔni Isirayɛlikailu tora nala bɔnjɛrɛrɔ niilifenilu ri sɔɔma sɔɔma.

4 Wo kɛra sababu ri, baarakɛla kusan ba woilu mɛnilu tɛrɛ ye Alla daa makɛ faaninbon baara kɛla, woilu ka ii la baara lalɔ.

5 Ii wara Musa tɛrɛn ye ka a fɔ a yɛ ko: «Allabatala ka baara ko fɔ. An mako ye fen mɛnilu la ka baara wo kɛ, məɔilu ye nala woilu ri fɔɔ ka a dan natamin.»

6 A kɛra ten, Musa ka kela lawa ii daa makɛ diya yɔrɔ bɛɛ rɔ ko məɔ si kana na niilifen di butun Alla daa makɛ faaninbon baara kanma. Wo rɔ, jama ka niilifen di boloka,

7 baa niilifen mɛnilu tun da di, woilu tun di se ka baara laban ka a tɔ to.

Alla daa makɛ faaninbon di ladan ɲa mɛn ma

8 Mɛnilu bɛɛ kusan bolo labaara kɛla kosɛbɛ baarakɛlailu tɛma, woilu ka Alla daa makɛ faaninbon jɛrɛ ladan faanin janya tan na. Faanin woilu tɛrɛ faaningbɛ ɲumailu le ri, kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi ye mɛnilu la. Mɛn kusan faanin sɔɔla kosɛbɛ, wo ka serubɛn sawurailu ta woilu kan.

9 Faanin tan woilu bɛɛ kanyara. Ii janya kɛra nunkan ɲa muwan ni seyin di. Ii kɔndɔ kɛra nunkan ɲa naanin le ri.

10 Ii ka faanin loolu kara i ɲɔɔn na, ka a tɔ loolu fanan kara i ɲɔɔn na.

11 Faanin loolu mɛn karani i ɲɔɔn na, ii ka tonilu bila wo faanin looluna dagbolo la. Ii ka wo ɲɔɔn kɛ faanin tɔ loolu fanan na, mɛnilu karani ii ɲɔɔn na. Ii ka ton woilu ladan kari buleman dɔ,

12 ka ton biloolu biloolu bila faanin fila woilu dagboloilu la, ka ii ɲa bɛn i ɲɔɔn ma.

13 Ii ka fendamirafenilu saninnaman biloolu ladan, mɛnilu ka ton fila fila mira ka faanin fila woilu tuun i ɲɔɔn na. Wo rɔ, faaninbon muumɛ ka i ɲɔɔn mira ka kɛ fen kelen di.

14 Ii ka faanin janya tan ni kelen nadan baa si la, ka ii kɛ faaninbon kunnabirin di.

15 Faanin tan ni kelen woilu bɛɛ kanyara. Ii janya kɛra nunkan ɲa bisawa ri. Ii kɔndɔ kɛra nunkan ɲa naanin di.

16 Ii ka faanin loolu kara i ɲɔɔn na, ka faanin tɔ wɔɔrɔ kara i ɲɔɔn na.

17 Faanin loolu mɛnilu karani i ɲɔɔn na, ii ka ton biloolu bila faanin wo looluna dagbolo la. Faanin tɔ wɔɔrɔ mɛnilu fanan karani i ɲɔɔn na, ii ka ton biloolu bila wo wɔɔrɔna dagbolo la.

18 Ii ka fendamirafen sulanɛɛlaman biloolu fanan nadan. Faanin fila woilu ri tuun i ɲɔɔn na woilu la, ka a kɛ fen kelen di.

19 Ii ka faaninbon kunnabirin nadan saaji gboloilu la, mɛnilu tun da wulen,

ka kunnabirin gbɛrɛ fanan nadan gbolo kolonin ɲumailu la. Kunnabirin filana wo ri la saaji gbolo ta kan ka to a san fɛ.

20 Ii ka kasiya jiriilu ta ka faaninbon damira jiriilu ladan mɛnilu laləta.
21 Woilu kelen kelenna bɛɛ janya kɛra nunkan ɲa tan di. Ii bonya kɛra nunkan ɲa kelen ni tala ri.
22 Ii ka tɛmala jiri fila bila jiri woilu tɛma, ka tɛmala jiri woilu ɲabɛn i ɲəən ma. Ii ka faaninbon damira jiriilu bɛɛ ladan wo ɲa le ma.
23 Ii ka faaninbon damira jiri muwan nadan. Woilu laləta faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ.
24 Ii ka siifenju wodigbɛlaman binaanin fanan nadan, mɛnilu bilata jiri woilu ju kərə, jiri kelen siifenju fila, baa sen fila mɛnilu ye jiriilu bɛɛ la, woilu bɛɛ donta siifenju rə, sen kelen siifenju kelen.
25-26 Faaninbon damira jiri muwan mɛnilu ri lalə faaninbon tele kankan bolomaran də, ii ka woilu ladan, ka siifenju wodigbɛlaman binaanin fanan nadan, jiri kelen siifenju fila.
27 Faaninbon damira jiri wəərə mɛnilu ri lalə faaninbon telebe rə, bon kəfɛla kənin, ii ka woilu ladan,
28 ka jiri fila fanan nadan, mɛnilu laləta bon kəfɛla rə ka kɛ faaninbon tonkonilu ri.
29 Ii ka tonkon jiri fila ɲinilu bɛɛ ladan jiri fila fila la, mɛnilu tansanni i ɲəən ma duu ma ka bɛn i ɲəən ma san fɛ. Jiri fila kunilu mirani i ɲəən na koyina kelen na. Ii ka tonkon jiri fila bɛɛ ladan ten.
30 Wo rə, faaninbon damira jiri seyin di lalə bon kəfɛ la muumɛ rə. Siifenju wodigbɛlaman tan ni wəərə ri bila woilu kərə, jiri kelen siifenju fila.

31 Ii ka gbeleke kankantailu ladan kasiya jiri rə, mɛnilu ri kankan faaninbon damira jiriilu kan ka woilu ramira. Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan kelen jiriilu kan.
32 Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan do damira jiriilu kan. Gbeleke loolu fanan di kankan faaninbon kəfɛ la damira jiriilu kan, bon telebe fan fɛ kənin.
33 Kankan gbeleke mɛnilu ri kɛ gbeleke loolu loolu woilu tɛma ta ri, ii ka woilu ladan sa ii ri bɔ faaninbon fan kelen tonkon do la ka wa se fan wo tonkon do ma.
34 Ii ka sanin la faaninbon damira jiriilu kan ka jiri bɛɛ latunun, ka sanin la gbeleke kankantailu fanan kan ka jiri bɛɛ latunun. Ii ka koyina saninnamanilu ladan ka woilu kɛ faaninbon damira jiriilu la. Gbeleke kankantailu ri don woilu rə.
35 Ii ka bon tatɛɛfaanin nadan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Mɛn kusan faanin səəla kosɛbɛ, wo ka serubɛn sawurailu ta a kan.
36 Ii ka tatɛɛfaanin dun samasen naanin nadan kasiya jiri la, ka sanin la woilu kan ka jiri bɛɛ latunun. Ii ka səəlan saninnamanilu kɛ samasen woilu kan, ka samasen sii siifenju wodigbɛlaman naanin kan, jiri kelen siifenju kelen.
37 Faanin mɛn di dun faaninbon donda la, ii ka wo ladan faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Mɛn kusan faanin səəla, wo ka a səə ka a ɲa.
38 Ii ka faanin dunjiri loolu ladan, ka səəlanilu kɛ woilu la. Wo kə rə, ii ka sanin la jiri woilu kun na, a ni faanindun koyinailu kan, mɛnilu tɛrɛ ye jiriilu la, ka ban ka siifenju sulanɛɛlaman loolu ladan, jiri kelen siifenju kelen.

37

Kankira ladan ko

1 Besalɛli ka teriya təəmasere kankira ladan kasiya jiri rə. A janya kɛra nunkan ɲa fila ni tala ri. A bonya kɛra nunkan ɲa kelen ni tala ri. A lə kɛra nunkan ɲa kelen ni tala ri.
2 A ka sanin jɛrɛwolo la a kəndəla ni a kəkanna bɛɛ ma, ka a jiri bɛɛ latunun. A ka a da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di.
3 A ka koyina saninnaman naanin nadan, ka woilu kelen kelenna bila kankira sen naanin na. Wo rə, koyina fila bilara kankira fan kelen fɛ, a tə fila bilara a fan do fɛ.
4 A ka gbelekeilu rabɛn kasiya jiri rə, ka sanin la woilu ma ka a jiri bɛɛ latunun.
5 A ka woilu don koyinailu rə teriya təəmasere kankira fan fila bɛɛ rə, sa kankira ri se madonninna.
6 A ka julumun kafari dalatuun nadan sanin jɛrɛwolo la. A janya kɛra nunkan ɲa

fila ni tala ri. A kɔndɔ kɛra nunkan ɲa kelen ni tala ri.
7 A ka serubɛn bisiki kelen kelenna ladan datuun na kun fila ma. A ka woilu ladan sanin gbasinin dɔ.
8 A ka serubɛn bisiki kelen nadan kankira datuun na kun kelen na, ka a tɔ kelen nadan datuun na kun do wo la. Serubɛn bisiki fila ni kankira datuun na bɛɛ kɛra fen kelen de ri.
9 Serubɛn bisiki fila ɲabɛnni i ɲɔɔn na, ka ii ɲa lɔni to kankira datuun na rɔ. Ii kawailu layɛlɛra san ma, ka birin kankira datuun na kun na.

Tabali ladan ko

10 Besalɛli ka tabali kelen nadan kasiya jiri rɔ. A janya kɛra nunkan ɲa fila ri, a kɔndɔ kɛra nunkan ɲa kelen di, a lɔ kɛra nunkan ɲa kelen ni tala ri.
11 A ka sanin jɛrɛwolo la tabali wo bɛɛ ma ka jiri bɛɛ latunun, ka a da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di.
12 A ka fɛrɛnilu kankan tabali la tabali fan bɛɛ la. Fɛrɛn woilu bonya bɛnda bolo koyini naanin bonya ma. A ka a da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di fɛrɛn woilu la.
13 A ka koyina naanin nadan sanin dɔ, ka woilu kelen kelenna don tabali tonkon naanin na a sen kelen kelenna dafɛ.
14 A ka koyinailu lasudunya fɛrɛnilu la. Tabali ta gbelekeilu ri don koyina woilu rɔ sa tabali ri se madonninna.
15 A ka tabali ta gbelekeilu rabɛn kasiya jiri rɔ, ka sanin la woilu ma ka a jiri bɛɛ latunun.
16 Muran mɛnilu ri bila tabali kan, a ka woilu ladan sanin jɛrɛwolo la. Wo doilu kɛni ikomin pileti ni kalamailu ni jilafɛilu ni daailu. Alla sarakalaselailu ri rɛsɛnji kɛ muran woilu kɔndɔ, ka a labɔn ka a kɛ niilifen di.

Fitinasiifen nadan ko

17 A ka fitinasiifen nadan sanin jɛrɛwolo gbasinin dɔ. A kala ni a sen, a ni a fitinasii daaninilu ni a kuruilu ni a fɛrɛn bisikilu bɛɛ kɛra fen kelen de ri.
18 Bolon wɔɔrɔ bɔra a kala rɔ. Bolon sawa kɛra bolokinin fɛ, bolon sawa kɛra bolomaran fɛ.
19 A ka daani sawa ladan bolon kelen kelenna bɛɛ la, ka woilu kɛ amande jiriden munuɲa ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a fɛrɛnilu.
20 A ka daani naanin nadan fitinasiifen kala la, ka woilu fanan kɛ amande jiriden munuɲa ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a fɛrɛnilu.
21 A ka kuru kelen kɛ bolon fila fila fara yɔrɔ kɔrɔ kala la. Fitinasiilan bolon wɔɔrɔ bɛɛ kɛra ten.
22 Fitinasiilan ni a kuruilu ni a bolonilu bɛɛ ri ladan sanin jɛrɛwolo gbasinin dɔ. Wo bɛɛ kɛra fen kelen de ri.
23 A ka fitina wɔrɔnwula ladan, a ni a rabɔlanilu ni a buurigbɛ kɛ fenilu. A ka wo bɛɛ ladan sanin jɛrɛwolo la.
24 A ka fitinasiifen ni a muranilu bɛɛ ladan sanin jɛrɛwolo kilo bisawa rɔ.

Wusulan janin saraka janin diya ladan ko

25 A ka wusulanjanin saraka janin diya ladan kasiya jiri la. Wo fan naanin bɛɛ kanyara. A fan kelen kelen bɛɛ kɛra nunkan ɲa kelen di. A lɔ kɛra nunkan ɲa fila ri. Kere munuɲa kɛra a tonkon naanin bɛɛ la, kɔni kereilu ni saraka janin diya bɛɛ tɛrɛ ye fen kelen de ri.
26 A ka sanin jɛrɛwolo la a yɔrɔ bɛɛ kan, a sanfɛ yɔrɔ ni a kɛrɛfɛ yɔrɔilu a ni a kereilu bɛɛ. A ka a da kirinkirin bɛɛ kɛ sanin di a fan naanin bɛɛ la.
27 A ka koyina saninnaman fila ladan da kirinkirin wo kɔrɔ saraka janin diya fan fila fɛ, fan kelen koyina fila. Sarakabɔdiya ta gbelekeilu tɛrɛ ye donna koyina woilu rɔ, sa saraka janin diya ri se madonninna.
28 A ka gbelekeilu rabɛn kasiya jiriilu la ka sanin la ii yɔrɔ bɛɛ kan.
29 Besalɛli ka wusulan sumaduman jɛrɛwolo ladan, ka suwandili tulu sɛniman fanan nadan. A ka woilu ladan ikomin latikɔlɔn nadanna ye latikɔlɔn nadan ɲa mɛn ma.

38

Sarakabɔdiya saraka janintailu ladan ko

1 Awa, sarakailu ri janin saraka janin diya mɛn kan ka a kɛ buuri ri, Besalɛli ka wo ladan kasiya jiri la. Sarakabɔdiya fan naanin bɛɛ kanyara. A fan kelen kelenna bɛɛ kɛra nunkan ɲa loolu ri. A lɔ kɛra nunkan ɲa sawa ri.
2 A ka kere kelen kelenna ladan saraka janin diya tonkon naanin bɛɛ la. Sarakabɔdiya ni kereilu bɛɛ tɛrɛ ye fen

kelen de ri. Besalɛli ka sulanɛɛ la a yərə bɛɛ kan.
3 A ka buurigbɛ kɛ muranilu ladan, a ni buurigbɛ tafenilu ni jeli kɛ muranilu ni sobo səəlanilu ni takisɛ kɛ fenilu. A ka saraka janin diya muran woilu bɛɛ ladan sulanɛɛ la.
4 A ka sansan sulanɛɛlaman ladan, ka wo bila saraka janin diya kəndə. A ka a bila da kirinkirin kərə saraka janin diya lə tɛmala rə.
5 A ka koyina sulanɛɛlamanilu ladan sansan wo tonkon naanin na, tonkon kelen koyina kelen. Sarakabədiya madonni gbelekeilu ri don koyina woilu rə.
6 A ka gbelekeilu rabɛn kasiya jiri la ka sulanɛɛ la woilu yərə bɛɛ kan.
7 A ka gbeleke woilu don koyina sulanɛɛlamanilu rə saraka janin diya fan fila bɛɛ fɛ, sa məəilu ri se saraka janin diya madonninna. A ka saraka janin diya ladan jiri fɛrɛnilu la, ka a kəndə rakolon to.

Koli muran ba ladan ko

8 Muso mɛnilu tɛrɛ ye ii ladɛnna faaninbon da la ka faaninbon baara kɛ, woilu ka ii la dubalenilu di. Besalɛli ka woilu ta ka koli muran ba sulanɛɛlaman ni a siifenju sulanɛɛlaman nadan woilu la.

Faaninbon lukəndəla ko

9 A ka lukəndəla laminin faaninilu ladan faaningbɛ ɲumailu la. Lukəndəla laminin faanin mɛn di dun faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ, wo janya kɛra nunkan ɲa kɛmɛ ri.
10 Faanin wo duntə samasen muwan de la. Besalɛli ka samasen woilu ladan, a ni ii siifenju sulanɛɛlaman, samasen kelen siifenju kelen. Səəlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu kɛra samasen na.
11 Lukəndəla laminin faanin mɛn di dun faaninbon tele kankan bolomaran də, wo fanan janya kɛra nunkan ɲa kɛmɛ ri. Faanin woilu duntə samasen muwan de la, mɛnilu kelen kelenna siini a siifenju sulanɛɛlaman kan. Səəlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu kɛra samasen na.
12 Faaninbon telebe rə, faanin janya kɛra nunkan ɲa biloolu ri. Faanin woilu duntə samasen tan de la, mɛnilu kelen kelenna siini a siifenju kan. Səəlan wodigbɛlamanilu ni faanindun koyina wodigbɛlamanilu kɛra samasen na.
13 Faaninbon telebə rə, lukəndəla janya kɛra nunkan ɲa biloolu ri.
14-15 Lukəndəla donda kɛra fan wo fɛ. Donda fan fila bɛɛ fɛ, faaninilu janya kɛra nunkan ɲa tan ni loolu ri. Faanin woilu duntə samasen sawa sawa le la, mɛnilu kelen kelenna siini a siifenju kan.
16 Lukəndəla laminin faaninilu bɛɛ rabɛnni faaningbɛ ɲuma la.
17 Samasen siifenju ladanni sulanɛɛ la. Səəlan ni koyina mɛnilu tɛrɛ ye samasen na, woilu bɛɛ ladanni wodigbɛ la. Wodigbɛ lara samasen bɛɛ kun na. Koyina wodigbɛlaman tɛrɛ ye samasen bɛɛ la.
18 Mɛn kusan faanin səə la, wo ka lu donda faanin dabɛn faaningbɛ ɲuma la, a ni kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi. Wo janya kɛra nunkan ɲa muwan di. A lə kɛra nunkan ɲa loolu ri, ikomin lukəndəla laminin faaninilu lə.
19 A samasen naanin ni woilu siifenju naanin nadanni sulanɛɛ la. Səəlan ni koyina mɛnilu tɛrɛ ye samasen na, woilu bɛɛ ladanni wodigbɛ la. Wodigbɛ lara samasen bɛɛ kun na.
20 Faaninbon ni a laminin faaninilu ri sidi bələ mɛnilu la duu ma, woilu fanan nadanni sulanɛɛ la.

Sanin ni wodigbɛ ni sulanɛɛ la ko

21-23 Allabatala ka mɛn fə Musa yɛ, Uri dencɛ Besalɛli ka wo bɛɛ ladan. Yahuda kabila məə le a ri. A benba ye Huri le ri, Uri fa kənin. Besalɛli dɛmɛnba le tɛrɛ Ahisamaki dencɛ Oholiyabu ri, ni a ye Daan kabila məə ri. Oholiyabu tɛrɛ ye bololabaara ɲuma le ri. A tɛrɛ ye kolənna le ri, mɛn tɛrɛ ye fen ɲatənəmailu ni fen kenɲiilu ladanna. Faanin səəla tɛrɛ ye a ri fanan, mɛn tɛrɛ ye faaningbɛ ɲuma səəla kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la.

Nba, Alla daa makɛ faaninbon mɛn ye Alla la teriya təəmasere daa makɛ faaninbon di. Faaninbon wo ladanda fen mɛnilu la, Musa ka a fə Lebi bənsən məəilu yɛ ko ii ye wo jatebə ka a bɛɛ sɛbɛ. Alla sarakabəla Haruna dencɛ Itamari tɛrɛ ye jatebə baara wo kuntii le ri. Ii ka mɛnilu sɛbɛ, woilu le ɲin di.

24 Isirayɛlikailu ka sanin mɛnilu kərəta
Allabatala ɲakərə ka a di a ma, woilu kɛra
kilo waa kelen de ri. Woilu bɛɛ donda yərə
sɛniman baara rə.
25 Isirayɛlika mɛnilu təə sɛbɛra jama
jatebə waati, woilu ka wodigbɛ di wo waati.
Ii ka jate mɛn di, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra
kilo waa sawa ni kilo kɛmɛ naanin ni kilo
muwan de ri.
26 Məə mɛnilu sərən tun da san muwan
bə, woilu ni woilu kərəilu bɛɛ təə sɛbɛra. Ii
bɛɛ ladɛnnin kɛra məə waa kɛmɛ wəərə ni
məə waa sawa ni məə kɛmɛ loolu ni məə
biloolu. Ii kelen kelenna bɛɛ ka wodigbɛ
karamun wəərə bə. Yərə sɛniman jateli
bɛnni karamun tan ni fila le ma. Ii bɛɛ ka
wo tala bə ten.
27 Besalɛli ka wodigbɛ kilo waa sawa ni
kilo kɛmɛ naanin ta wo rə ka wo yelen ka
siifenju kɛmɛ ladan, mɛnilu ri bila faanin-
bon jiriilu kərə, a ni faaninbon tatɛɛfaanin
samasen kərə, siifenju kelen, wodigbɛ kilo
bisawa ni kilo naanin.
28 Wodigbɛ kilo muwan tora. A ka wo
ta ka samasen səəlanilu ni koyinailu ladan,
ka do fanan la samasen kun na.
29 Isirayɛlikailu ka sulanɛɛ mɛnilu kərəta
Allabatala ɲakərə ka a di a ma, woilu kɛra
kilo waa fila ni kilo kɛmɛ naanin ni kilo
muwan ni kelen de ri.
30 A ka siifenju ladan sulanɛɛ woilu la,
siifenju mɛnilu ri bila faaninbon donda
samasen kərə. Ii ka saraka janin diya su-
lanɛɛlaman fanan nadan sulanɛɛ woilu la,
a ni a sansan sulanɛɛlaman ni a muranilu
bɛɛ.
31 A ka siifenju gbɛrɛilu fanan nadan
sulanɛɛ woilu la. Siifenju woilu ri bila
lukəndəla laminin samasen kərə, a ni lu
donda samasen kərə. Faaninbon ni a
laminin faaninilu ri sidi bələ mɛnilu la duu
ma, a ka woilu fanan nadan sulanɛɛ woilu
la.

39

Alla la sarakalaselailu la faaninilu

1 Nba, ii ka kari buleman ni kari wu-
lenman ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi
kadi ta ka faanin kenɲi bailu ladan, Alla
la sarakalaselailu ri mɛnilu bila ii kan na
ii don tuma yərə sɛniman kəndə ka Alla la
baara kɛ. Ii ka faanin sɛnimanilu fanan
kara Haruna yɛ ikomin Allabatala ka a fə
Musa yɛ ɲa mɛn ma.
2 Ii ka kəkanbila durukini ladan sanin
na, a ni kari buleman ni kari wulenman
ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la, a ni
faaningbɛ ɲuma la.
3 Ii ka sanin gbasi kosɛbɛ ka a fɛya, ka a
ratɛɛ. Ii ka sanin wo ta ka a don don faan-
ingbɛ ɲuma rə, ka a don don kari buleman
fanan də, a ni kari wulenman ɲalagbɛ ni
kari wulenman kadi kadi. Mɛnilu kusan
bololabaara kɛla kosɛbɛ ri baara wo kɛ.
4 Ii ka kanbankun julu kelen kelen bila
kəkanbila durukini tonkon fila la, sa a ri se
tuunna i ɲəən na.
5 Ii ka tɛsidilan ɲuma ɲuma kɛ kəkanbila
durukini la. Tɛsidilan ni kəkanbila du-
rukini kɛra fen kelen di. Ii la baaraɲa
kanyara fanan. Ii ka tɛsidilan kara kari
buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ ni kari
wulenman kadi kadi la, a ni faaningbɛ
ɲuma la, a ni sanin na, ikomin Allabatala
ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
6 Ii ka onikisi kabakurun fila rabɛn ka
ii don fendamirafen saninnamanilu rə,
kabakurun kelen fendamirafen kelen. Ii
ka Isirayɛli dencɛilu təə sɛbɛ kabakurun
woilu kan ikomin sɛbɛli ye kɛla kabakurun
kan ɲa mɛn ma ka a kɛ ɲanəə ri.
7 Wo kə rə, ii ka kabakurun woilu bila
kəkanbila durukini kanbankun julu fila la,
ka ii kɛ hankili bilafenilu ri Isirayɛlikailu la
ko rə ikomin Allabatala ka a fə Musa yɛ ɲa
mɛn ma.

Sisirə bərəni

8 Mɛn kusan bololabaara kɛla kosɛbɛ, wo
ka sisirə bərəni ladan. A ka a ladan sanin
na, a ni kari buleman ni kari wulenman
ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la,
a ni faaningbɛ ɲuma la ikomin kəkanbila
durukini ladanda ɲa mɛn ma.
9 Ni sisirə bərəni wo lakadira ka a la i ɲəən
kan, a fan naanin bɛɛ ri kanya. A janya ni a
bonya bɛɛ kɛra sinbiri ɲa kelen di.
10 Ii ka a masidi kabakurun sankəgbɛlɛnilu
la, ka woilu nara a la ka kɛ safa naanin di. A
safa fələ kɛra saridiwan kabakurun ri, a ni
topase kabakurun ni emerada kabakurun.
11 A safa filana kɛra karibunkili kuru ri,
a ni safiri kuru ni jaman.
12 A safa sawana kɛra jasinti kuru ri, a ni
akate kuru ni ametisi kuru.
13 A safa naaninna kɛra kirisaliti kuru ri,
a ni onikisi kuru ni jasipe kuru. Kuru woilu

bɛɛ donda fendamirafen saninnamanilu rə, kuru kelen fendamirafen kelen.
14 Kabakuru bɛɛ ladɛnnin kɛra tan ni fila
ri, ka a bɛn Isirayɛlikailu la kabilailu jate
ma. Ii təəilu sɛbɛra nɛɛ la kabakurunilu
kan, kabakurun kelen təə kelen. Təəilu
sɛbɛra ikomin təə ye sɛbɛla ɲa mɛn ma
ɲanəə kan.
15 Ii ka julu saninnaman fila ladan,
mɛnilu ri bila sisirə bərəni la. Ii ka ii ladan
sanin jɛrɛwolo la, ka a mərəmərə ikomin
julukisɛ ye mərəmərəla ɲa mɛn ma.
16 Ii ka fendamirafen saninnaman fila ni
koyina saninnaman fila ladan, ka koyina
fila woilu sidi sisirə bərəni sanfɛ tonkon fila
la.
17 Ii ka julu saninnaman fila woilu kun
do don koyinailu rə sisirə bərəni tonkon fila
la
18 ka ii kun do don fendamirafenilu la,
mɛn ye kanbankun julu fila la kəkanbila
durukini ɲɛfɛla rə.
19 Ii ka koyina saninnaman fila gbɛrɛ
ladan ka woilu sidi sisirə bərəni kəfɛ yərə la
a duuma fan tonkon fila la.
20 Wo kə rə, ii ka koyina saninnaman
fila gbɛrɛ ladan ka woilu sidi kəkanbila
durukini kanbankun julu fila ɲɛfɛla rə. Ii
ka ii sidi julu woilu ju kərə kara diya dafɛ
tɛsidilan kun də.
21 Ii ka sisirə bərəni koyinailu ni
kəkanbila durukini koyinailu bila i ɲəən na
juluɲala bule la, sa sisirə bərəni ri to a nə rə
kəkanbila durukini kan tɛsidilan kun də. Ii
ka a kɛ ikomin Allabatala ka a fə Musa yɛ
ɲa mɛn ma.

Alla la sarakalaselailu la faaninilu ko

22 Haruna ri kəkanbila durukini bila du-
rukiba mɛn kan, ii ka wo bɛɛ ladan kari
buleman na. Mɛn kusan jese danna ka wo
baara kɛ.
23 Ii ka kun don diya woo bə a tɛmala rə,
ka faanin gbiliman kara woo laminin də, sa
durukiba kana fara.
24 Ii ka kerenati jiridenilu sawura ta ta
kari buleman ni kari wulenman ɲalagbɛ
ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbɛ
ɲuma la durukiba sen kərəlailu dagbolo
kan.
25 Ii ka talan denninilu ladan sanin
jɛrɛwolo la, ka woilu bila bila durukiba
sen kərəlailu dagbolo la kerenati jiridenilu
sawura tɛma.
26 Ii ka talan dennin saninnaman do
tuun kerenati jiriden sawura kelen ke-
lenna bɛɛ la durukiba dagbolo muumɛ kan.
Alla la sarakalasela wa wa wuli a la baara
kɛla, a ri durukiba wo bila a kan na ikomin
Allabatala ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
27-28 Ii ka Haruna ni a dencɛilu la du-
ruki kərəbilailu ni kurusi kurunniilu ladan
faaningbɛ ɲuma la, ka Haruna la bitiran
ni a dencɛilu la fula ɲumailu fanan nadan
faaningbɛ ɲuma la. Mɛn kusan jese danna
ka wo baara kɛ.
29 Ii ka tɛsidilan nadan faaningbɛ ɲuma
la, ka a səə kari buleman ni kari wulen-
man ɲalagbɛ ni kari wulenman kadi kadi la
ikomin Allabatala ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn
ma. Mɛn kusan faanin səə la ka wo baara
kɛ.
30 Ii ka saninfɛdɛ do ladan, mɛn ye kun-
tiiya təəmasere sɛniman di. Ii ka a ladan
sanin jɛrɛwolo la, ka sɛbɛli do kɛ a kan
ikomin sɛbɛli ye kɛla ɲanəə kan ɲa mɛn ma.
Sɛbɛli wo ka a fə ko: «A bilani a dan na
Allabatala yɛ.»
31 Ii ka julu buleman sidi saninfɛdɛ wo la,
sa a ri se sidila bitiran na mɛn ye a sanfɛ
ikomin Allabatala ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn
ma.

Alla daa makɛ faaninbon baara banda

32 Nba, ii banda fenilu bɛɛ baarala ten,
mɛnilu ri kɛ Alla daa makɛ faaninbon
di, Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kənin.
Isirayɛlikailu ka a bɛɛ kɛ ikomin Allabatala
ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
33 Ii nara Alla daa makɛ faaninbon fen
bɛɛ ri Musa ma. Ii nara faaninilu ri, mɛnilu
ri kɛ faaninbon jɛrɛ ri, ka na faaninbon
kəndəfenilu bɛɛ fanan di. Ka a la woilu
kan, ii nara fen ɲinilu ri: fendamirafenilu,
faanin damira jiriilu, kankan gbelekeilu,
samasenilu, a ni siifenjuilu.
34 Ii nara faaninbon kunnabirin fila ri.
Do ladanni saaji gboloilu la, mɛnilu ra
wulen. A tə kelen nadanni gbolo kolonin
ɲumailu la. Ii nara bon tatɛɛfaanin fanan
di,
35 a ni teriya təəmasere kankira ni a
gbelekeilu ni a julumun kafari dalatuun.
36 Ii nara tabali fanan di, a ni a muranilu
bɛɛ ni saraka buru mɛn di bila tabali kan,
mɛn kənin dini Allabatala ma.
37 Ii nara fitinasiifen di, mɛn nadanni
sanin jɛrɛwolo la. A fitinailu siini tɛrɛ a kan.

Ii nara fitinasiifen muranilu bɛɛ fanan di, a ni fitina tulu.
38 Wusulanjanin saraka janin diya saninnaman fanan nara ii bolo, a ni suwandili tulu, a ni wusulan suma duman, a ni faanin mɛn di dun faaninbon donda la.
39 Ii nara saraka janin diya sulanɛɛlaman di, a ni a sansan sulanɛɛlaman, ni a gbelekeilu ni a muranilu bɛɛ. Koli muran ba nara ii bolo, a ni a siifenju.
40 Ii nara lukɔndɔla laminin faaninilu ri, a ni samasen ni woilu siifenju, ka na faaninbon donda faanin fanan di. Faaninbon lukɔndɔla laminin faaninilu ri sidi bɔlɔ mɛnilu la duu ma, ii nara woilu fanan di, a ni ii juluilu. Ii nara fen bɛɛ ri, mɛnilu bilatɔ Alla daa makɛ faaninbon kɔndɔ, Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kɔnin.
41 Ii nara faanin kenɲi bailu le ri, Alla la sarakalasela Haruna la faanin sɛnimanilu ni a dencɛilu la faaninilu kɔnin. Haruna ni a dencɛilu ri faanin woilu bila ii kan na ka Alla sarakalasela baara kɛ yɔrɔ sɛniman kɔndɔ.
42 Isirayɛlikailu ka fen wo bɛɛ baara ikomin Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.
43 Musa ka fen woilu bɛɛ ragbɛ kosɛbɛ. A ka a yen ko ii ka baara wo bɛɛ kɛ ikomin Allabatala tun ka a fɔ ɲa mɛn ma. Wo rɔ, Musa ka duwawu kɛ ii yɛ.

40

Alla daa makɛ faaninbon lɔ ko

1 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko:
2 «San karo fɔlɔ tele fɔlɔ lon, i ye n daa makɛ faaninbon lɔ, n daa makɛ faaninbon kɔnin.
3 I ye teriya tɔɔmasere kankira bila a kɔndɔ bon tatɛɛfaanin kɔfɛ.
4 I ye tabali ladon faaninbon kɔndɔ ka buruilu bila a kan, a ni tabali muranilu bɛɛ. Wo kɔ rɔ, i ye fitinasiifen nadon faaninbon kɔndɔ ka fitinailu sii sii a kan.
5 I ye wusulanjanin saraka janin diya saninnaman sii teriya tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ, ka donda faanin dun faaninbon donda la.
6 «Saraka ri janin ka kɛ buuri ri saraka janin diya mɛn kan, i ye wo sii Alla daa makɛ faaninbon donda la, Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kɔnin.
7 I ye koli muran ba sii Alla kunbɛn faaninbon ni saraka janin diya tɛma ka ji kɛ a rɔ.
8 I ye laminin faanin dun lukɔndɔla laminin dɔ, ka donda faanin dun lu da la.
9 «I ye suwandili tulu ta ka do mun n daa makɛ faaninbon ma, a ni a kɔndɔfenilu bɛɛ. Wo rɔ, i ri a ni a muran bɛɛ bila a dan na ka ii kɛ fen sɛnimanilu ri, mɛn ye n ta ri.
10 Saraka di janin ka kɛ buuri ri saraka janin diya mɛn kan, i ye suwandili tulu do mun wo fanan kan, a ni a muran bɛɛ. Wo rɔ, i ri saraka janin diya bila a dan na ka a kɛ fen sɛniman ba ri, mɛn ye n ta ri.
11 I ye suwandili tulu do mun koli muran ba fanan ma, a ni a siifenju. Wo rɔ, i ri ii bila a dan na ka a kɛ n ta ri.
12 «I ye Haruna ni a dencɛilu lana n kunbɛn faaninbon da la ka ii ko ji la.
13 Wo wa kɛ, i ye faanin sɛniman woilu bila Haruna kan na, ka suwandili tulu do mun a ma. Wo rɔ, i ri a bila a dan na n na sarakalasela baara kɛ kanma.
14 I ye a dencɛilu lana ka duruki kɔrɔbilailu bila ii kan na.
15 I ye suwandili tulu mun ii ma ikomin i ka do mun ii fa fɔlɔ ma ɲa mɛn ma, sa ii ri n na sarakalasela baara kɛ. I wa tulu wo mun ii ma ten, ii ni ii bɔnsɔn cɛɛilu ri kɛ Alla la sarakalaselailu ri kadawu.»
16 Allabatala ka mɛnilu fɔ Musa yɛ, Musa ka wo bɛɛ kɛ a ɲa ma.
17 San filana karo fɔlɔ, wo tele fɔlɔ lon, a ka Alla daa makɛ faaninbon lɔ.
18 Musa kɛra baara bɛɛ kuntii ri. Ii ka siifenju bila bila, ka faaninbon damira jiriilu lɔ, ka kankan gbelekeilu don ii rɔ, ka samasen lɔ.
19 Ii ka kunnabirin kɛ faaninbon kun na, ka kunnabirin filana la fɔlɔma kan. Ii ka wo kɛ ikomin Allabatala tun ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.
20 Ii ka walan kabalaman fila bila teriya tɔɔmasere kankira kɔndɔ, ka kankira gbelekeilu don a koyinailu rɔ, ka a julumun kafari dalatuun la a kan.
21 Ii ka teriya tɔɔmasere kankira wo ladon faaninbon kɔndɔ, ka bon tatɛɛfaanin sidi ka kankira ɲamadoon. Ii ka wo kɛ ikomin Allabatala tun ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.
22 Ii ka tabali ladon faaninbon kɔndɔ ka a sii faaninbon tele kankan bolomaran dɔ bon tatɛɛfaanin ɲɛfɛ.

23 Ii ka saraka buruilu sii tabali kan Allabatala ɲakərə, ikomin Allabatala tun ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
24 Wo kə rə, ii ka fitinasiifen nadon faaninbon kəndə ka a lalə faaninbon tele kankan bolokinin də, ka a ɲabɛn tabali la.
25 Ii ka fitinailu sii fitinasiifen kan Allabatala ɲakərə ikomin Allabatala tun ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
26 Ii ka saraka janin diya saninnaman nadon faaninbon kəndə ka a sii tatɛɛfaanin ɲɛfɛ,
27 ka wusulan sumaduman janin a kan ikomin Allabatala tun ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
28 Wo kə rə, ii ka donda faanin sidi faaninbon da la.
29 Saraka di janin ka kɛ buuri ri saraka janin diya mɛn kan, ii ka wo sii Alla daa makɛ faaninbon da la, Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kənin, ka ban ka kolofen sarakailu janin saraka janin diya wo kan ka ii kɛ buuri ri. Ii ka suman sarakailu fanan bə saraka janin diya wo kan. Ii ka wo kɛ ikomin Allabatala tun ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
30 Ii ka koli muran ba sii faaninbon ni saraka janin diya tɛma, ka ji kɛ a kəndə koli kanma.
31 Musa ni Haruna ni a dencɛilu ka ii boloilu ni ii senilu mako ji wo rə.
32 Ka a ta wo lon ma, ii wa ii don faaninbon na tuma tuma, a ni ii wa kɛ ii madonna saraka janin diya la tuma tuma, ii ri ii ko ikomin Allabatala tun ka a fə Musa yɛ ɲa mɛn ma.
33 Ii ka lukəndəla laminin faanin dun samasen na ka faaninbon ni saraka janin diya laminin, ka donda faanin fanan dun lu da la. Nba, Musa banda baara bɛɛ la wo ɲa le ma.

Allabatala la nəərə ka faaninbon nafa

34 Wo kə rə, sanfin jiira ka birin Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kun na, Alla daa makɛ faaninbon kənin. Allabatala la nəərə ka faaninbon nafa.
35 Musa ma se donna Alla Kunbɛn Diya Faaninbon kəndə, Alla daa makɛ faaninbon kənin, baa sanfin birinni tora a kun na. Ka a la wo kan, Allabatala la nəərə tun da a lafa.
36 Ni sanfin wo tun kərətara ka bə faaninbon kun na tuma tuma, Isirayɛlikailu tun di sila mira ka wa. A kɛra wo ɲa le ma ii la taama bɛɛ rə.
37 Kəni ni sanfin tun ma kərəta, ii tun tɛ bəla ii nə rə. Ii tun di makənəni kɛ fəə sanfin wa kərəta lon mɛn kokura.
38 Allabatala la sanfin tɛrɛ ye faaninbon kun na tele rə. Ta tɛrɛ ye mɛlɛnmɛlɛnna sanfin də su rə Isirayɛlikailu bɛɛ ɲakərə. A kɛra wo ɲa le ma ii la taama bɛɛ rə.

Josuwe

Alla ka Josuwe bila Musa nɔ rɔ

1 Allabatala la baaraden Musa sani kɔ, Allabatala kumara Musa dɛmɛnba Josuwe yɛ, mɛn ye Nun dencɛ ri.
2 Allabatala ka a fɔ ko: «N na baaraden Musa ra sa. I wuli sisen ka Juridɛn Ba tɛɛ, i ni jama bɛɛ. Ai ye don jamana kɔndɔ, n kɛtɔ mɛn dila ai Isirayɛlikailu ma.
3 Ni ai sera yɔrɔ yɔrɔ rɔ, n di yɔrɔ wo di ai ma ikomin n ka lahidi ta Musa yɛ ɲa mɛn ma.
4 Ka bɔ wula tele kankan bolokinin dɔ, ka wa se fɔɔ Lebanon koyinkɛ ma yɔrɔ tele kankan bolomaran dɔ, duu wo bɛɛ ri kɛ ai ta ri. Ka bɔ Efirati Ba da la telebɔ rɔ, ka tamin Hɛtikailu la jamana bɛɛ la, ka wa telebe rɔ fɔɔ ka dan kɔɔji la, wo bɛɛ ri kɛ ai ta ri.
5 I juu si ti se i la kɛlɛ rɔ i si bɛɛ kɔrɔ. N di kɛ i fɛ ikomin n kɛra Musa fɛ ɲa mɛn ma. N tɛ bɔ i fɛ; n tɛ i bila.
6 «I jusulatɛɛ ka kɛ jusu ragbɛlɛn di, baa i ri i lɔ jama ɲɔrɔ ka jamana wo mira ka a kɛ ii ta ri, ikomin n ka lahidi ta ii benbailu yɛ.
7 I jusulatɛɛ ka kɛ jusu ragbɛlɛn di dɔrɔn. N na baaraden Musa ka sariya mɛnilu di i ma, i ye wo bɛɛ taama a ɲa ma. I kana bɔ sila wo kan ka wa fan si fɛ. Ni i ka sila wo lataama a ɲa ma, i la ko kɛtailu bɛɛ ri sabati.
8 N na sariya kitabu kumailu ye kɛ i da rɔ waati bɛɛ. I ye i miri woilu ma su ni tele, sa fen fen sɛbɛni kitabu wo kɔndɔ, i ri wo bɛɛ mira ka kɛ a ɲa ma. Ni wo kɛra, i la ko bɛɛ ri sabati kosɛbɛ.
9 N ma a fɔ i yɛ wa ko i ye i jusulatɛɛ ka kɛ jusu ragbɛlɛn di? I kana silan, i kana yɛrɛyɛrɛ, baa i Maari Allabatala ye i fɛ i la ko kɛtailu bɛɛ rɔ.»
10 Wo rɔ, Josuwe ka a fɔ jama kuntiilu yɛ ko:
11 «Ai ye tamin daa makɛ diya rɔ ka a fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ ko: ‹Ai ye dɔɔnnifen dabɛn, baa yani tele sawa ai ri Juridɛn Ba tɛɛ ka don jamana wo kɔndɔ ka a kɛ ai ta ri, Maari Allabatala kɛtɔ jamana mɛn dila ai ma.›»
12 Josuwe kumara Rubɛn kabila yɛ, a ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ. A ka a fɔ ii yɛ ko:
13 «Allabatala la baaraden Musa ka mɛn fɔ ai yɛ, ai ye hankili to wo rɔ. A ka a fɔ ko ai Maari Allabatala ri ai lasii hɛrɛ rɔ yan ka duu ɲin di ai ma, an ye duu mɛn kan bi.
14-15 Wo le rɔ, ai muso ni ai denilu ni ai la kolofenilu ri to ai la jamana rɔ yan, Musa ka jamana mɛn di ai ma Juridɛn Ba telebɔ rɔ yan. Kɔnin ai mɛnilu ye kɛlɛkɛ cɛɛilu ri, ai bɛɛ ye ai la kɛlɛkɛfenilu ta ka ba tɛɛ ai badenma doilu ɲɛrɔ. Ai ye wa ii dɛmɛn fɔɔ Allabatala wa ii fanan nasii hɛrɛ rɔ, ikomin a ka ai lasii hɛrɛ rɔ yan ɲa mɛn ma. Ai Maari Allabatala ye jamana wo dila ai badenmailu ma. Ai ye wa ii dɛmɛn fɔɔ ii wa jamana wo kɛ ii ta ri. Ii wa ban jamana mirala, ai ri ai kɔsɛ ka na jamana ɲin dɔ yan, Allabatala la baaraden Musa ka mɛn di ai ma ka a kɛ ai ta ri Juridɛn Ba telebɔ rɔ yan.»
16 Rubɛn kabila, ni Kadi kabila, ni Manase kabila talantɛ ka Josuwe jabi: «Ni i ka fen fen fɔ an yɛ, an di wo kɛ. Ni i ka an kelaya ka wa yɔrɔ yɔrɔ, an di wa ye.
17 An di i kan mira ko bɛɛ rɔ, ikomin an ka Musa kan mira ɲa mɛn ma. I Maari Allabatala ye to i fɛ ikomin a tora Musa fɛ ɲa mɛn ma.
18 Mɔɔ mɛn wa murunti i kanma ka a ban i kan mirala an di wo faa. Ile kɔnin ye i jusulatɛɛ tuun ka kɛ jusu ragbɛlɛn di.»

2

Josuwe ka cɛɛ fila lawa Jeriko so ragbɛla

1 Nba, ka Isirayɛlikailu daa makɛni to Sitimu, Nun dencɛ Josuwe ka mɔɔ fila lawa ko: «Ai ye wa Kanaan jamana lakɔrɔsi dokon dɔ, katɛrɛtɛ Jeriko so.» Ii bɔra ye ka wa. Ii sera Jeriko so kɔndɔ tuma mɛn na, ii wara jiya sunkurunba do kan. A tɔɔ ko Rahabu.
2 A fɔra Jeriko mansa yɛ ko: «I ɲa lɔ! Isirayɛlika doilu donda so kɔndɔ su rɔ. Ko woilu nani jamana lakɔrɔsi kan de ma.»
3 Wo rɔ, mansa ka kela lawa Rahabu ma ko: «Cɛɛ mɛnilu nani jiyala i wara, i ye ii labɔ ka ii don an bolo, baa woilu nani an na jamana lakɔrɔsi kan de ma.»
4 Rahabu ka cɛɛ fila woilu dokon, ka wa a fɔ mansa la keladenilu yɛ ko: «Tuɲa le. Mɔɔ woilu nara n wara yan. Kɔnin n tun ma ii bɔ diya lɔn.

5 Su kora tuma mɛn na, ii bəra yan ka wa, ka a tɛrɛn məɔilu watə so donda tuun diya. N ma a lən ii wara diya mɛn də. Ai ye ai kaliya ka wa ii kɔ, ai ri kɛ ii rɔ ka ii mira.»
6 Kənin Rahabu tun wara cɛɛ fila woilu ri a la bon kun bilinin kan ka ii ladoon bin kala doilu kərə bin mɛn təɔ ko lin, a tun ka kala mɛnilu bila ye kərəman janin kanma.
7 Nba, mansa la keladenilu bəra ye ko ii watə məɔ woilu kɔ. Məɔilu ye Juridɛn Ba tɛɛla diya mɛn də ii sen ma, keladenilu wara diya wo sila fɛ. Ii bəni so donda la, məɔilu ka da wo tuun i kərə.

Rahabu ni cɛɛ fila woilu

8 Sani cɛɛ fila ye sunɔɔ, Rahabu yɛlɛra a la bon kun bilinin kan,
9 ka a fɔ ii yɛ ko: «N ka a lən ko Allabatala ra an na jamana ɲin di ai Isirayɛlikailu ma. Ai ɲɛsilanɲɛ ra an bɛɛ mira yan. Jamana məɔ bɛɛ jiitɛɛniba le,
10 baa a fəra an ɲana ko ai bətəla Misiran jamana rə tuma mɛn na, ko Allabatala ka Kəəji Fararəbin ja ai ɲɛrə. Ai ka mɛn kɛ Amərikailu la mansa fila la Juridɛn Ba telebə rə, mansa Sihən ni mansa Ɔki kənin, wo fanan fəra an ɲana. Ko ai ka woilu halaki fewu.
11 Wo fəra an ɲana tuma mɛn na, an jiitɛɛra kosɛbɛ. Jusulatɛɛ tɛ məɔ si la yan ka ai kɛlɛ, baa ai Maari Allabatala siini fen bɛɛ kun na sankolo rə, a ni duukolo kan yan.
12 Nba, n da koɲuma kɛ ai yɛ. Sisen ai ye ai kali Allabatala təɔ la n yɛ ko ai ri koɲuma kɛ n fa la denbaya yɛ. Ai ye təɔmasere do yiraka n na, sa n di se lala ai la.
13 Ai ye lahidi ta n yɛ ko ai ri n fa ni n na kisi, a ni n badenmacɛilu ni n badenmamusoilu, a ni ii la denbayailu bɛɛ. Ko ai ti sən məɔilu ye an faa.»
14 Cɛɛ woilu ka Rahabu jabi: «Ni ai faara, Alla ye an fanan faa! Kənin i kana foyi fɔ məɔ gbɛrɛ yɛ an na ko rə jamana ɲin kəndə yan. Wo rə, Allabatala wa jamana ɲin di an ma, an di an na kaninteya ni an na kankelentiiya yiraka i la.»
15 Wo rə, Rahabu ka cɛɛ fila lajii julu la bon fəɲə don da fɛ sa ii ri wa, baa Rahabu la bon lənni tɛrɛ so laminin jin de kəndə. Fəɲə don da wo bɛnni so kəkan la le ma.
16 Awa, Rahabu ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa koyinkɛ ma yərə rə, sa ai kana bɛn məɔ woilu la, mɛnilu kənin ye ai kɔ. Ai ye wa ai dokon yərə wo rə ka tele sawa kɛ ye. Wo ri a tɛrɛn məɔ woilu ra i kəsɛ ka na so kəndə yan. Wo rə, ai ri sila ta ka wa.»
17 Cɛɛ fila ka a fɔ a yɛ ko: «I ka a fɔ an yɛ ko: A mafɛnɛ, an ye bəla kali kan mɛn di, i ka an ko an ye an kali ɲa mɛn ma, ni kali kan wo tɛ tiɲan,
18 andeilu Isirayɛlikailu wa don ai la jamana kəndə yan tuma mɛn na, i ye julu wulenman ɲin sidi fəɲə don da la, i kɛtə an najiila fəɲə don da mɛn fɛ. I ye i la məɔilu bɛɛ ladɛn i fɛ bon kəndə yan. I fa wo, i na wo, i badenmailu wo, i la denbayailu wo, i ye woilu bɛɛ ladɛn bon kəndə yan.
19 Ni i la məɔ do bəra bon na ka wa so kəndə ka faa, wo hakɛ tɛ andeilu ma, baa a jɛrɛ le ka wo ɲinin. Kəni ni kojuu do kɛra məɔ do la, mɛn ye i fɛ i la bon kəndə yan, wo hakɛ ye andeilu ma.
20 Kəni ni i ka an na ko fɔ məɔ gbɛrɛ yɛ, an ka kalili kan mɛn ta i yɛ ɲin, an tɛ nala wo dafala butun.»
21 Rahabu ka a fɔ, ko: «Ale le wo ri. N da sən wo ma.» Wo rə, a ka sila di cɛɛ fila wo ma. Ii wani kɔ, Rahabu ka julu wulenman sidi a la fəɲə don da la.
22 Ii wara koyinkɛ ma yərə rə ka ii dokon, ka tele sawa kɛ ye. Mansa la keladenilu ka ii ɲinin sila fan bɛɛ rə tele sawa wo kərə ka kaɲa. Mansa la keladenilu ma ii yen tuma mɛn na, ii ka i kəsɛ ka wa Jeriko.
23 Wo rə, cɛɛ fila jiira ka bə koyinkɛ ma yərə rə ka Juridɛn Ba tɛɛ ka wa Nun dencɛ Josuwe tɛrɛn ye. Ko mɛn bɛɛ kɛra ii la taama rə, ii ka woilu bɛɛ ɲafɔ Josuwe yɛ.
24 Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Sika tɛ a rə: Allabatala ra jamana bɛɛ di an ma. Ye məɔilu silanni an yɛ fo ka ii jiitɛɛ.»

3

Isirayɛlikailu ka Juridɛn Ba tɛɛ

1 Nba, wo duusa gbɛ, Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ wulira səɔma da la jona ka bɔ Sitimu ka wa Juridɛn Ba da la. Ii seni ye, ii wara ii daa makɛ ba da la sani ii ye ba tɛɛ.
2 Tele sawa taminni kɔ, jama kuntiilu taminda daa makɛ diya yərə bɛɛ rə,
3 ka a fɔ məɔilu yɛ ko: «Ai wa Lebi bənsən Alla la sarakalaselailu yen bəla daa

makɛ diya rɔ ai Maari Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ri tuma mɛn na, ai ye bɔ ai wara ka ai bila ii kɔfɛ.
4 Ii ri lɔ ai ɲɔrɔ. Ai ye kilo kelen to ai ni teriya tɔɔmasere kankira tɛma. Ai kana ai madon a la kojuuya. Wo rɔ, ai ka kan ka sila mɛn ta ai ri a lɔn, baa ai watɔ sila mɛn fɛ, ai ma sila wo taama fɔlɔ munun.»
5 Josuwe ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «Ai ye ai jɛrɛ sɛninya, baa Allabatala ri kabannako kɛ ai ɲɛ sini.»
6 Josuwe ka a fɔ Alla la sarakalaselailu yɛ ko: «Ai ye teriya tɔɔmasere kankira ta ka tamin mɔɔilu ɲɛfɛ.» Wo rɔ, ii ka wo kankira ta ka tamin mɔɔilu ɲɛfɛ.
7 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «Bi n di i bonya damira Isirayɛlikailu bɛɛ ɲana, sa ii ri a lɔn ko n ye i fɛ, ikomin n tɛrɛ ye Nabi Musa fɛ ɲa mɛn ma.
8 Alla la sarakalasela mɛnilu ye teriya tɔɔmasere kankira tala, i ye a fɔ woilu yɛ ko: ‹Ai wa se Juridɛn Ba da la tuma mɛn na, ai ye jii ji rɔ ka ai lɔ ye.›»
9 Josuwe ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko: «Ai ye na. Ai Maari Allabatala ka a fɔ ko a kɛtɔ ko mɛnilu kɛla ai yɛ, n di woilu fɔ ai yɛ.»
10 Josuwe ka a fɔ, ko: «Ai ri a lɔn ko Alla Ɲɛnɛma ye ai fɛ, wo le ɲin di. Ai ri a lɔn fanan ko a ri jamana mɔɔilu gbɛn ai ɲɛ: Kanaankailu wo, Hɛtikailu wo, Hifikailu wo, Peresikailu wo, Kirikasikailu wo, Amɔrikailu wo, Jebusikailu wo, a ri woilu bɛɛ gbɛn ka ii bɔ ai ɲɛ.
11 Ai ɲa lɔ! Maari mɛn siini duukolo bɛɛ kun na, a la teriya tɔɔmasere kankira kɛtɔ taminna ai ɲɛ, ka wa jii Juridɛn Ba ji rɔ.
12 Sisen ai ye cɛɛ tan ni fila suwandi ka bɔ Isirayɛlikailu la kabila bɛɛ rɔ, kabila kelen cɛɛ kelen.
13 Ni Alla la sarakalaselailu, mɛn ye Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ladoninna, ni ii sera ji rɔ tuma mɛn na, Juridɛn Ba woyen a ri lɔ i kɔrɔ. Ji ri layɛlɛ i ɲɔɔn kan yɔrɔ kelen san fɛ ka kɛ ikomin dandan.»
14 Nba, Isirayɛlikailu bɔra ii daa makɛ diya rɔ ye ko ii watɔ Juridɛn Ba tɛɛla. Alla la sarakalaselailu tɛrɛ ye ii ɲɛfɛ, teriya tɔɔmasere kankira tɛrɛ ye woilu bolo.
15 (Sumanka waati le tɛrɛ; wo waati la, Juridɛn Ba ri fa kojuuya fɔɔ ka bɔn.) Awa, teriya tɔɔmasere kankira tɛrɛ ye Alla la sarakalasela mɛnilu bolo, woilu sera ba ma ka ii sen najii ji rɔ tuma mɛn na,
16 ba ji mɛn tɛrɛ ye woyenna ka bɔ ba san dɔ, wo ka a lɔ i kɔrɔ. Ji layɛlɛra i ɲɔɔn kan Adama so da fɛ, mɛn ye Saratani so tɔrɔfɛ. Yɔrɔ wo ka jan tɛrɛ Isirayɛlikailu la. Ji layɛlɛra i ɲɔɔn kan ye ka kɛ ikomin dandan. Ji ma se taminna ye ka woyen ka wa Araba gbɛkannan dɔ, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Dalaba Kɔɔjilama. A kɛra ten de, Isirayɛlikailu bɛɛ sera ba tɛɛla Jeriko so ɲɛtelenma rɔ.
17 Nba sarakalaselailu, mɛn madonni tɛrɛ Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira, woilu ka ii lɔ duu jaran kan Juridɛn Ba tɛma. Isirayɛlikailu bɛɛ taminda ba tɛma ye duu jaran kan haan jamana mɔɔ bɛɛ sera ye.

4

Kabakurun tan ni fila

1 Jama bɛɛ banni Juridɛn Ba tɛɛla tuma mɛn na, Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko:
2 «Ai ye cɛɛ tan ni fila suwandi jama rɔ, kabila kelen cɛɛ kelen.
3 I ye a fɔ cɛɛ tan ni fila woilu yɛ ko ii bɛɛ ye kabakurun kelen kelen ta Juridɛn Ba tɛma, Alla la sarakalaselailu lɔni yɔrɔ mɛn dɔ. Ii ye kabakurun woilu madonin fo ai wa se ai daa makɛ diya tuma mɛn na. Ii ri kabakurunilu bila ye.»
4 Josuwe ka cɛɛ tan ni fila suwandi ka bɔ Isirayɛlikailu rɔ, kabila kelen cɛɛ kelen. A ka woilu makili,
5 ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa tamin ai Maari Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ ka don Juridɛn Ba tɛmala rɔ. Ai ye kabakurunilu ta ye, mɔɔ kelen kabakurun kelen. Ai wa woilu ta, ai ye ii la ai kanbankun kan, kabila bɛɛ ni a la kabakurun.
6-7 Kabakurun woilu ri kɛ tɔɔmasere ri ai tɛma. Ni ai denilu ka woilu kɔrɔ maɲininka sini natɔ, ai ri a fɔ ii yɛ wo lon, ko Alla la sarakalaselailu ka Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ta ka wa Juridɛn Ba tɛɛ. Ko ii donda ji rɔ tuma mɛn na, ko Juridɛn Ba tɛɛra fila ri Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ. Ko kabakurun ɲinilu ye hankilibilafen de ri tuma bɛɛ, ka Isirayɛlikailu hankili bila ko ba wo rɔ.»

8 Josuwe ka mɛn fɔ Isirayɛlikailu yɛ, ii ka
wo mira ka a kɛ. Ii ka kabakurun tan ni
fila ta ka bɔ Juridɛn Ba tɛma, kabila kelen
kabakurun kelen, ikomin Allabatala ka a
fɔ Josuwe yɛ ɲa mɛn ma. Ii ka kabakurun
woilu madonin ka wa ii bila ii daa makɛ
diya.
9 Josuwe ka kabakurun tan ni fila gbɛrɛ lɔ
Juridɛn Ba tɛma ye, Alla la sarakalaselailu
lɔni teriya tɔɔmasere kankira ri yɔrɔ mɛn.
Kabakurun woilu ye ye hali bi.

10 Alla la sarakalaselailu lɔni tora teriya
tɔɔmasere kankira ri Juridɛn Ba jani tɛma
fo jama banda ko bɛɛ kɛla tuma mɛn na
ikomin Allabatala tun ka Josuwe jamari ɲa
mɛn ma. Wo bɛɛ kɛra ikomin Musa ka a fɔ
Josuwe yɛ ɲa mɛn ma. Jama ka ii kaliya le
ka ba tɛɛ.
11 Ii bɛɛ banda ba tɛɛla waati mɛn na,
Alla la sarakalaselailu bɔra ba tɛmala rɔ,
ka tamin jama ɲɛfɛ Allabatala la teriya
tɔɔmasere kankira ri.
12 Rubɛn kabila cɛɛilu ni Kadi kabila
cɛɛilu ni Manase kabila talantɛ cɛɛilu,
woilu ka ba tɛɛ Isirayɛlika tɔilu ɲɛrɔ, ii la
kɛlɛkɛfenilu ye ii bolo, ikomin Musa tun ka
a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.
13 Kɛlɛkɛdenilu waa binaanin ka ba tɛɛ
Allabatala ɲakɔrɔ ka wa Jeriko gbɛkannan
dɔ. Ii bɛɛ rabɛnni kɛlɛkɛ kanma.

14 Wo lon, Allabatala ka Josuwe bonya
Isirayɛlikailu bɛɛ ɲana. Ii ka a bonya a si bɛɛ
kɔrɔ ikomin ii tun ka Musa bonya ɲa mɛn
ma.

15 Nba, Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko:
16 «Alla la sarakalasela mɛnilu ye Al-
labatala la teriya tɔɔmasere kankira
madoninna, i ye a fɔ woilu yɛ ko ii ye bɔ
Juridɛn Ba tɛma.»
17 Josuwe ka a fɔ Alla la sarakalaselailu
yɛ ko: «Ai ye bɔ Juridɛn Ba tɛma.»
18 Wo rɔ, Alla la sarakalaselailu bɔra Ju-
ridɛn Ba rɔ teriya tɔɔmasere kankira ri. Ii
senilu sera duukolo jani ma tuma mɛn na,
Juridɛn Ba ji ka a kɔsɛ a nɔ rɔ i kɔrɔ, ka
woyen kojuuya ka yɔrɔ bɛɛ fa ikomin a tɛrɛ
ye kɛla ɲa mɛn ma fɔlɔ.

19 Jama ka Juridɛn Ba tɛɛ ii la san karo fɔlɔ
tele tan. Ii wara ii daa makɛ Kilikali so dafɛ.
Yɔrɔ wo ye Jeriko telebɔ rɔ.

20 Josuwe ka kabakurun tan ni fila woilu
lalɔ ye, cɛɛ tan ni fila tun ka mɛnilu ta
Juridɛn Ba rɔ.
21 A ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko: «Lon do
rɔ, ni ai denilu ka ai maɲininka kabakurun
ɲinilu kɔrɔ ma,
22 ai ye a fɔ ii yɛ ko Isirayɛlikailu ka Ju-
ridɛn Ba tɛɛ ii sen ma duukolo jaran kan.
23 Baa ai Maari Allabatala ka Juridɛn Ba ji
ja ai ɲɛ haan ai bɛɛ banda ba tɛɛla, ikomin a
ka Kɔɔji Fararɔbin ja an ɲɛ ɲa mɛn ma haan
an bɛɛ taminda.
24 A ka wo le kɛ, sa dunuɲa mɔɔilu bɛɛ ri
a lɔn ko Allabatala la sebaya ka bon. Ka a
la wo kan, a ka a kɛ sa ai ri silan ai Maari
Allabatala ɲɛ tuma bɛɛ.»

5

Mansailu silanda Josuwe yɛ

1 Amɔrikailu la mansa mɛnilu siini tɛrɛ
Juridɛn Ba telebe rɔ, a ni Kanaankailu
la mansa mɛnilu siini kɔɔji da la, woilu
ka a mɛn ko Allabatala ka Juridɛn Ba ja
Isirayɛlikailu ɲɛ haan ii bɛɛ banda taminna.
Mansa woilu ka wo mɛn tuma mɛn na, ii
silanda. Jusulatɛɛ tun tɛ ii la butun ka
Isirayɛlikailu kɛlɛ.

Josuwe ka Isirayɛlika cɛɛilu kojiiya

2 Nba, waati kelen wo la Allabatala ka
a fɔ Josuwe yɛ ko: «Kaba doilu lɛsɛ ka ii kɛ
muruilu ri, ka Isirayɛlika cɛɛilu bila ko rɔ.»
3 Josuwe ka kaba doilu lɛsɛ ka ii kɛ mu-
ruilu ri ka Isirayɛlika cɛɛilu la faaninta kɛ.
Ii la faaninta wo kɛra yɔrɔ mɛn, ii ka yɔrɔ
wo tɔɔ la ko Faaninta kɛ Koyinkɛ.
4-5 Isirayɛlika cɛman mɛnilu bɔra Misiran
ka a tɛrɛn ii ra se kɛlɛ ma, woilu bɛɛ la
faaninta kɛni le tɛrɛ. Ii bɛɛ sara wula kɔndɔ
ye, Isirayɛlikailu tɛrɛ ye taamataamala yɔrɔ
mɛn. Kɔni dencɛ mɛnilu sɔrɔnda wula
kɔndɔ ye, woilu tun ma faaninta kɛ. Wo le
kosɔn, Josuwe ka ii la faaninta kɛ.
6 Isirayɛlikailu tun ka san binaanin de
kɛ taamala wula kɔndɔ, haan cɛɛ mɛnilu
bɔra Misiran ka a tɛrɛn ii ra se kɛlɛ rɔ,
woilu bɛɛ sara. Allabatala tun ka lahidi
ta ii benbailu yɛ ko a ri jamana ɲin di ii
ma, kɔnin cɛɛ mɛnilu bɔra Misiran, ii tun
ma sɔn Allabatala la kuma mirala. Wo rɔ,
Allabatala ka a kali ko a tɛ sɔn woilu ɲa ye la

jamana kan, li ni nɔnɔ ka siya jamana mɛn kɔndɔ ɲin.
7 Allabatala ka ii dencɛilu bila ii nɔ rɔ. Josuwe ka woilu kojiiya, baa woilu bɛɛ kojiibali le tɛrɛ fɔlɔ. Ii tun ma kojiiya taama waati wula kɔndɔ.
8 Ii bɛɛ kojiiyani kɔ, ii tora ii daa makɛ diya rɔ fɔɔ ka ii la dailu kɛndɛya.
9 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «Jɔnya maloya tɛrɛ ye ai la Misiran, kɔnin n da wo bɔ ai la bi.» Wo le rɔ, yɔrɔ wo tɔɔ lara ko Kilikali* haan bi.

Isirayɛlikailu ka Taminkunna Sali kɛ

10 Ka Isirayɛlikailu daa makɛni to Kilikali, ii ka Taminkunna Sali kɛ Jeriko gbɛkannan dɔ. Wo kɛra karo wo tele tan ni naaninna wura da la.
11 Wo duu sa gbɛ, ii ka buru fununbali ni sumankisɛ jilanni doilu dɔɔn.
12 Wo lon kelen, dɔɔnnifen mɛn tɔɔ ko mana, wo dɔɔn nalɔra. Isirayɛlikailu ma mana sɔrɔn wo kɔ rɔ. Ka a damira san wo ma, ii ka Kanaan jamana sumandenilu le dɔɔn.

Alla la kɛlɛjama la kuntii

13 Nba, lon do rɔ, ka Josuwe to Jeriko da fɛ, Josuwe ka cɛɛ do lɔni yen a ɲana. Fanmuru ye a bolo, wo bɔni a la rɔ. Josuwe ka a madon a la ka a maɲininka ko: «Ile ye andeilu do le ri wa, wa i ye an juu do le ri?»
14 Cɛɛ ka a fɔ ko: «Nde ni ai si tɛ. N ye Allabatala la kɛlɛjama la kuntii le ri. N natɔ le ɲin.» Josuwe ka a be wo sen kɔrɔ ka a ɲa birin duu ma ka a bonya. Josuwe ka a fɔ ko: «I la jɔn ye nde ri. I ye a fɛ n ye nfen de kɛ sa?»
15 Allabatala la kɛlɛjama la kuntii ka a jabi: «I la sanbara bɔ i sen dɔ, baa i lɔni yɔrɔ mɛn kan ɲin, yɔrɔ sɛniman de wo ri.» Josuwe ka wo kɛ.

6

Jeriko so laminin jin bera

1 Jɛrikokailu tun ka so da tuun ka a sɔɔ kosɛbɛ Isirayɛlikailu la ko kosɔn. Mɔɔ tun tɛ donna, mɔɔ tun tɛ bɔla.
2 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «A ragbɛ, n ye Jeriko so labilala i ma, a ni a mansa ni a la kɛlɛdenilu bɛɛ.
3 Ile ni i la kɛlɛkɛjama ye ai taama ka Jeriko so laminin siɲa kelen lon lon. Ai ye wo kɛ tele wɔɔrɔ kɔrɔ.
4 Alla la sarakalasela wɔrɔnwula ri bila teriya tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ. Saaji kere ye kɛ woilu kelen kelenna bɛɛ bolo, kere mɛnilu ye fɛla ka a kan nabɔ ikomin buru. Tele wɔrɔnwulana, ai ye ai taama ka so laminin siɲa wɔrɔnwula. Alla la sarakalaselailu ye ii taama ai ɲɛ ka to kereilu fɛla.
5 «Jama wa ban so lamininna siɲa wɔrɔnwula, Alla la sarakalaselailu ri kere fɛ kan ba labɔ. Ai wa wo mɛn waati mɛn na, jama bɛɛ ye kule ba kɛ. Jeriko so laminin jin di be wo rɔ. Jama bɛɛ ri ii latelen ka don so kɔndɔ.»
6 Nun dencɛ Josuwe ka Alla la sarakalaselailu makili ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ta. Alla la sarakalasela wɔrɔnwula ye bila wo ɲɛ, saaji kere ye kɛ woilu kelen kelenna bɛɛ bolo.»
7 A ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko: «Ai ye wa sisen! Ai ye ai taama ka so laminin. Kɛlɛkɛden doilu ye bila Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ɲɛfɛ. Ii la kɛlɛkɛfenilu ye kɛ ii bolo.»
8-9 Nba, ii ka a kɛ ikomin Josuwe ka a fɔ ɲa mɛn ma. Kɛlɛkɛden doilu fɔlɔ wara, ka Alla la sarakalaselailu tuun woilu la, mɛnilu tɛrɛ ye buru fɛla. Teriya tɔɔmasere kankira bilara burutiilu kɔfɛ. Kɛlɛkɛden doilu bilara teriya tɔɔmasere kankira kɔ. Ka ii bɛɛ to wala, keretiilu ye kereilu fɛla.
10 Nba Josuwe tun ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko: «Mɔɔ si kana kule, mɔɔ si kana a kan nabɔ. Ai kana kuma si fɔ fɔɔ n wa a fɔ ai yɛ lon mɛn na ko ai ye kule. N wa wo fɔ, ai ye kule.»
11 Awa, Josuwe ka a kɛ ko Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ye so laminin siɲa kelen, ka ban ka ii kɔsɛ ii daa makɛ diya rɔ ka si ye.
12 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la jona, Josuwe wulira. A ka a fɔ Alla la sarakalaselailu yɛ ko ii ye teriya tɔɔmasere kankira ta.
13 Ii bɛɛ wara so laminin ikomin ii tun ka a kɛ ɲa mɛn ma kɔrɔman. Kɛlɛden doilu fɔlɔ wara, ka Alla la sarakalasela keretiilu tuun woilu la ka kɛlɛdenilu do tuun woilu kɔfɛ. Josuwe ka a kɛ ko Allabatala la teriya

* **5:9** Wo kɔrɔ ye ko ka bɔ

tɔɔmasere kankira ye so laminin siɲa kelen ka ii bɛɛ to wala, keretiilu ye kereilu fɛla.
14 Wo lon ii wara so laminin siɲa kelen, ka ban ka ii kɔsɛ ii daa makɛ diya. Ii ka a kɛ wo ɲa ma tele wɔɔrɔ kɔrɔ.
15 A tele wɔrɔnwulana, ii wulira sɔɔma da la jona ka wa so laminin wo ɲa kelen ma. Kɔni wo lon, ii ka so laminin siɲa wɔrɔnwula.
16 Ii banni so lamininna siɲa wɔrɔnwula, Alla la sarakalaselailu ka kereilu fɛ fanka la. Josuwe ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ye kule kan ba bɔ, baa Allabatala ra so di ai ma.
17 Ai ye Jeriko so bɛɛ te, ka a kɔndɔfenilu bɛɛ tiɲan, ka niimafenilu bɛɛ faa, baa so wo ye sar aka ri Allabatala yɛ. Kɔni ai kana foyi kɛ Rahabu la, ni a ye sunkurunba ri. Ai kana foyi kɛ a la mɔɔilu la, mɛnilu bɛɛ ye a fɛ a la bon na ye, baa ale le ka an na keladenilu dokon.»
18 Josuwe ka a fɔ kɛlɛdenilu yɛ fanan ko: «Ai ye a kɛ koɲuma sa ai kana fen si ta tɔn siini fen mɛn na, baa wo bɛɛ ye dila Allabatala le ma. Ni ai ka do ta, ai ri kɛ sababu ri, Alla ri an na jama bɛɛ halaki fewu an daa makɛ diya rɔ yan.
19 Ai ye wodigbɛilu ni saninilu bɛɛ bila a dan na Allabatala yɛ, a ni sulanɛɛfenilu bɛɛ, ni nɛɛmanfenilu bɛɛ. Wo bɛɛ ye bila Allabatala la nanfulu lamara diya.»
20 Nba, Alla la sarakalaselailu ka kereilu fɛ. Jama ka kere fɛ kan mɛn tuma mɛn na, ii ka kule kan ba labɔ. Jeriko so laminin jin bɛɛ bera. Isirayɛlikailu ka ii bori ka ii telen ka don so kɔndɔ. Ii ka so bɛɛ mira.
21 Ii ka Jɛrikokailu bɛɛ faa fanmuru la. Ii ka cɛɛilu ni musoilu faa, ka dennilu ni mɔɔbailu faa. Hali nisiilu ni saailu ni falilu, ii ka woilu bɛɛ faa.

Rahabu kisira

22 Josuwe kumara cɛɛ fila wo yɛ, mɛnilu tun wara jamana lakɔrɔsi. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa sunkurunba wara. Ai ye a labɔ, a ni a la mɔɔilu bɛɛ, ikomin ai ka lahidi ta a yɛ ɲa mɛn ma.»
23 Kanberen fila woilu wara Rahabu wara, ka wa Rahabu labɔ, a ni a fa ni a na, a ni a badenmailu ni a la mɔɔilu bɛɛ. Ii ka woilu bɛɛ labɔ ka wa ii ri yɔrɔ do rɔ, mɛn ye Isirayɛlikailu daa makɛ diya kɔ ma.
24 Wo kɔ rɔ, Isirayɛlikailu la kɛlɛdenilu ka ta bila Jeriko so la, ka so ni a kɔndɔfenilu bɛɛ janin. Kɔni ii ka wodigbɛilu ni saninilu ni sulanɛɛfenilu ni nɛɛmanfenilu bɛɛ ta, ka woilu bila Allabatala la nanfulu lamara diya.
25 Josuwe ka sunkurunba Rahabu ni a la denbaya bɛɛ kɛndɛ to ye, a ni a la mɔɔ bɛɛ, baa Rahabu tun ka cɛɛ fila wo ladoon, Josuwe ka mɛnilu lɔ Jeriko so lakɔrɔsila. Rahabu ka i sii Isirayɛlikailu tɛma. Hali bi a bɔnsɔnilu ye Isirayɛli rɔ.
26 Nba, Josuwe ni a la mɔɔilu banni so tela, a ka a kali mɔɔ bɛɛ yɛ ko:
«Ni mɔɔ mɔɔ wulira
ko a ye Jeriko so lɔla kokura,
Danka ye wo tii kan.
A wa wo baara damira lon mɛn na,
a dencɛ fɔlɔ ri sa.
A wa so donda datuun bila lon mɛn na,
a dencɛ dɔɔmanni fanan di sa.»
27 Nba, Allabatala tora Josuwe fɛ. Josuwe tɔɔ bɔra jamana fan bɛɛ rɔ.

7

Ayikailu sera Isirayɛlikailu la

1 Kɔni Isirayɛlikailu ma sɔn Alla la sariya ka so nanfulu bɛɛ halaki. Yahuda kabila cɛɛ do le tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Akan. Akan fa tɔɔ ko Karimi, wo fa tɔɔ ko Sabidi, wo fanan fa tɔɔ ko Serahi. Alla ka mɛn jamari ii ma, Akana ma wo latelen, baa a ka Jeriko so kɔndɔ fen doilu ta. Akana ka mɛn kɛ wo ri, wo kɛra sababu ri Allabatala mɔnɛra Isirayɛlikailu kanma kojuuya.
2 Nba, Josuwe ka mɔɔ fila lawa ka bɔ Jeriko ka wa Ayi so kɔndɔ. Ayi wo ye Bɛtɛli so telebɔ rɔ. A ma jan Bɛti-Abeni so la. Josuwe ka a fɔ ko: «Ai ye wa yɔrɔ wo lakɔrɔsi.» Cɛɛ fila wo wara Ayi lakɔrɔsi wo rɔ.
3 Ii kɔsɛ mɛn kɛni Josuwe ma, ii ka a fɔ ko: «I kana mɔɔ bɛɛ lawa Ayi so kanma. Kun tɛ wo la. I ye cɛɛ waa fila lawa, ni wo tɛ cɛɛ waa sawa. I kana mɔɔ bɛɛ lawa ka ii sɛɛ fuu, baa Ayikailu ma siya.»
4 Wo rɔ, Josuwe ka cɛɛ waa sawa ɲɔɔn lawa Ayi kanma. Kɔni Ayikailu sera ii la. Ii ka ii bori Ayikailu ɲɛ.
5 Ayikailu ka ii gbɛn ka bɔ so donda la ka jii tindi la ka wa se fɔɔ yɔrɔ do rɔ, mɛn tɔɔ ko Sɛbarin. Ii jii mɛn kɛni tindi la, Ayikailu ka mɔɔ bisawa ni wɔɔrɔ ɲɔɔn faa Isirayɛlikailu

la kɛlɛdenilu rɔ. Isirayɛlikailu bɛɛ jiitɛɛra wo rɔ kojuuya.
6 Josuwe ni Isirayɛlikailu la ɲɛmɔɔilu ka ii la faanin rafarafara, ka ii be duu ma Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ɲɛ. Ii ka buuri kɛ ii kun ma ka a kɛ jusumakasa tɔɔmasere ri. Ii mɛnda ye fɔɔ fitiri waati.
7 Ka ii lani to ye, Josuwe ka a fɔ ko: «Ee, Maari ba Allabatala! Nfenna i ka an na jama lɔ Juridɛn Ba tɛɛla ka na an di Amɔrikailu ma an halaki kanma? Hali ni an tun tora Juridɛn Ba kɔma, wo tun ka fisa ɲin di!
8 Maari, n ma a lɔn n ye nfen fɔ, baa Isirayɛlikailu ra ii bori ii juuilu kɔrɔ.
9 Kanaankailu ni jamana mɔɔ tɔilu ri wo kibaro mɛn. Ii ri na an naminin ka be an kan ka an bɛɛ faa, ka an na siya latunun ka ii bɔ duukolo kan. I ri nfen de kɛ sisen sa i tɔɔ ba kana tiɲan?»
10 Allabatala ka Josuwe jabi: «I wuli! Nfen kosɔn i lani duu ma ye?
11 Isirayɛlikailu ka kojuu le kɛ. Ii ra n na teriya tiɲan. N ka a fɔ ii yɛ ko ii ye so kɔndɔ fenilu bɛɛ halaki. Kɔni n ka mɛn fɔ, ii ma wo latelen, baa ii ka wo fen doilu ta. Ii ka woilu sonya, ka ii bila ii jɛrɛ bolofenilu rɔ, ka tɔɲɔli kɛ.
12 Wo le kosɔn Isirayɛlikailu ti se ii lɔla ii juuilu ɲɛrɔ butun. Isirayɛlikailu ra kɛ fen halakitailu ri. Wo sababu la, ii ye ii borila ii juuilu kɔrɔ. Tɔn siini fenilu la, ni ai ma wo tiɲan, n ti nala kɛla ai fɛ butun.
13 I wuli ka wa Isirayɛlikailu sɛninya ka ii rabɛn, sini la ko rɔ. I ye a fɔ ii yɛ ko: ‹Ai ye ai jɛrɛ sɛninya, baa Isirayɛlikailu Maari Allabatala ka a fɔ ko fen mɛnilu bilani tɛrɛ a dan na ka a halaki, woilu ye ai do bolo. Ko ai ti se ai lɔla ai juuilu ɲɛ butun, fɔɔ ai wa fen woilu labɔ.
14 Ko sini sɔɔma, ai la kabilailu ye ai madon nde Allabatala la kelen kelen. Ko n wa kabila mɛn yiraka, wo bonkɔndɔlailu ye ai madon n na kelen kelen. Ko n wa bonkɔndɔla mɛn suwandi, wo denbayailu ye ai madon n na kelen kelen. Ko n wa denbaya mɛn suwandi, wo cɛɛilu ye ai madon n na kelen kelen.
15 Ko fen mɛnilu bilani a dan na ka a halaki, ko woilu ye mɔɔ mɛn bolo, ko n di wo tii yiraka wo ɲa le ma. Ko ale ye lafili ta rɔ ka halaki, a ni a bolofenilu ni a la mɔɔilu bɛɛ. Ko ka a masɔrɔn a ka nde Allabatala la teriya tiɲan. Ko a ka maloya ko ba le kɛ Isirayɛlikailu tɛma.›»

Akana faa ɲa

16 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la jona, Josuwe wulira. A ka Isirayɛlikailu la kabilailu bɛɛ lana kelen kelen Allabatala ɲakɔrɔ. Allabatala ka Yahuda kabila yiraka.
17 Josuwe ka Yahuda kabila bonkɔndɔlailu bɛɛ lana kelen kelen. Allabatala ka Seraki la bonkɔndɔla yiraka. Josuwe ka Seraki la bonkɔndɔla denbayailu bɛɛ lana kelen kelen. Allabatala ka Sabidi la denbaya yiraka.
18 Josuwe ka Sabidi la denbaya cɛɛilu bɛɛ lana kelen kelen, Allabatala ka Akan yiraka. Akana fa le tɛrɛ Karimi ri, Karimi fa tɛrɛ Sabidi ri, Sabidi fa tɛrɛ Serahi ri. Woilu tɛrɛ Yahuda kabila le rɔ.
19 Josuwe ka a fɔ Akan yɛ ko: «N den, i ye Isirayɛlikailu Maari Allabatala bonya. I ye tuɲa fɔ. I ka mɛn kɛ, wo fɔ n yɛ; i kana foyi dokon n ma.»
20 Akan ka Josuwe jabi: «Tuɲa le. Nde le ka kojuu kɛ Isirayɛlikailu Maari Allabatala la. N ka ko mɛn kɛ, wo le ɲin di:
21 N ka durukiba ɲuma ɲuma do yen nanfulu wo rɔ. Durukiba wo bɔni Sineyari jamana rɔ. N ka wodigbɛ kilo fila ni sanin kuru karamu kɛmɛ loolu fanan yen. N ka fen woilu yen tuma mɛn na, n nata lara ii kan, fɔɔ n ka ii ta. Ii doonni ye duu rɔ n na faaninbon na, wodigbɛ ye fen tɔilu kɔrɔ ye.»
22 Josuwe ka mɔɔ doilu lawa Akana na faaninbon na. Woilu borimantɔ wara kɔrɔsili kɛ ye. Ii ka fen woilu doonni yen duukolo kɔrɔ, wodigbɛ ye fen tɔilu kɔrɔ.
23 Ii ka fen woilu ta ka na ii ri Josuwe ni Isirayɛlikailu ma. Ii ka fen woilu bila Allabatala ɲakɔrɔ.
24 Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ ka Serahi bɔnsɔn Akan mira, ka wodigbɛ ni durukiba ni sanin kuru fanan mira, a tun ka mɛnilu dokon. Ii ka a dencɛilu ni a denmusoilu bɛɛ fanan mira. Hali a la nisiilu, ni a la faliilu ni a la saailu, ni a la bailu, ii ka wo bɛɛ mira, ka a la faaninbon ni a bolofen tɔilu bɛɛ ni a la mɔɔ bɛɛ ta ka wa ii ri Akɔri* dinban na.

* **7:24** Akɔri kɔrɔ ye le ko: Tɔrɔya

25 Ii seni ye, Josuwe ka a fɔ Akana yɛ ko: «Nfenna i ka tərəya lase an ma? Nba, Allabatala ri tərəya be i jɛrɛ kan bi.» Isirayɛlikailu bɛɛ ka Akan a ni a la denbaya mabon kabakurun na ka ii faa, ka ii janin.
26 Isirayɛlikailu ka kabakurun siyaman nadɛn ka wo ton Akana su kan. Kabakurun ton wo ye ye hali bi. Wo le kosɔn, ii ka diya wo tɔɔ la ko Akɔri dinban. Tɔɔ wo le ye a la hali bi. Nba, Akana na saya kɔ, Allabatala la diminya malara.

8

Isirayɛlikailu ka Ayi so kɛlɛ ikɔ

1 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «I kana silan, i kana jiitɛɛ. I ye kɛlɛdenilu bɛɛ ta ka wa Ayikailu kanma. A ragbɛ, n di Ayi mansa don i bolo, a ni a la mɔɔilu ni a la so ni a la duu bɛɛ.
2 I ka mɛn kɛ Jeriko so ni a mansa la, i ye wo ɲɔɔn kɛ Ayi so ni a mansa la. Kɔni ai wa se ii la, ai ri ii bolofenilu ni ii la kolofenilu ta ka wo kɛ ai jɛrɛ ta ri. Awa, i ye kɛlɛden doilu dokon so kɔma, mɛnilu ri bara Ayikailu rɔ ka be ii kan.»
3 Josuwe ni a la kɛlɛdenilu bɛɛ wulira ka wa Ayi so kanma. Josuwe ka kɛlɛden fadinman mɔɔ waa bisawa suwandi, ka woilu lawa su rɔ.
4 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye ai tolo malɔ. Ai ye wa ai dokon so kɔma, kɔnin ai kana ai mabɔ so la kosɛbɛ. Ai ye ai rabɛn kɛlɛ kanma.
5 Kɔnin nde ni kɛlɛden tɔ mɛnilu ye n fɛ, an di an madon Ayi so da la. Ayikailu wa bɔ ko ii ye an kɛlɛla, andeilu ri an bori ii ɲɛ ikomin an ka a kɛ ɲa mɛn ma kɔrɔman.
6 Ii fanan di bori an kɔ, ka an gbɛn. An di ii manɛɛn wo ɲa, fɔɔ ka ii labɔ so kɔndɔ ka wa ii ri yɔrɔ jan, baa ii ri a fɔ ko an da an bori ii kɔrɔ ikomin an ka an bori ii kɔrɔ ɲa mɛn ma fɔlɔ. Wo rɔ an wa an bori ii kɔrɔ tuma mɛn na,
7 ai ri wuli ka bɔ ai dokon diya rɔ, ka wa be so mɔɔilu kan. An Maari Allabatala ri so di ai ma.
8 Ai wa so mira tuma mɛn na, ai ye ta bila so la ikomin Allabatala ka a fɔ ɲa mɛn ma. N ka kuma mɛnilu fɔ ai yɛ wo ri, ai ye woilu mira ka ii latelen.»
9 Wo rɔ, Josuwe ka kɛlɛden waa bisawa woilu lawa ii dokon diya Bɛtɛli ni Ayi soilu tɛma, Ayi so telebe rɔ kɔnin. Kɔni Josuwe ka su wo kɛ jama fɛ ii daa makɛ diya ye.
10 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la jona, Josuwe wulira ka a la kɛlɛden tɔilu ladɛn. Ale ni Isirayɛlikailu la ɲɛmɔɔilu ka ii bila kɛlɛdenilu ɲɛ ka wa Ayi so kanma.
11 Ii bɛɛ wara Josuwe kɔfɛ ka wa fɔɔ ka ii madon Ayi so da la. Ii ka ii daa makɛ so tele kankan bolomaran dɔ, ka dinban do to ii ni so tɛma.
12 Josuwe ka mɔɔ waa loolu suwandi ko ii ye wa ii dokon Bɛtɛli ni Ayi soilu tɛma, Ayi so telebe rɔ kɔnin.
13 Wo rɔ, Josuwe ka kɛlɛdenilu bila yɔrɔ fila rɔ. A fan ba tɛrɛ ye ii daa makɛ diya so tele kankan bolomaran dɔ. A tɔilu doonni tɛrɛ so telebe rɔ. Josuwe ka su wo kɛ dinban dɔ.
14 Wo duusa gbɛ jona, Ayi mansa ka Josuwe la kɛlɛdenilu yen so tele kankan bolomaran dɔ. Wo rɔ, a ni Ayi kɛlɛdenilu bɛɛ borimantɔ bɔra ka wa Isirayɛlikailu kanma. Ii bɛɛ wara Isirayɛlikailu kɔ yɔrɔ do rɔ Juridɛn Ba fan fɛ ye ko ii ye ii kɛlɛla. Mansa ma a lɔn ko kɛlɛden doilu doonni so kɔfɛ.
15 Josuwe ni Isirayɛli kɛlɛdenilu bɛɛ ka a kɛ ikomin Ayikailu ra se ii la, ka ii bori ii kɔrɔ ka wa wula kɔndɔ sila fɛ.
16 Nba, Ayi mansa ka sokɔndɔ cɛɛilu bɛɛ kili ko ii ye bɔ ka wa Isirayɛlikailu kɔ. Wo rɔ, ii wara Josuwe ni Isirayɛlikailu kɔsaran. Isirayɛlikailu ka ii manɛɛn ka wa ii ri fɔɔ yɔrɔ jan ka ii mabɔ so la.
17 Cɛɛ si ma to Ayi so kɔndɔ, a ni Bɛtɛli so kɔndɔ. Ii bɛɛ bɔra ka wa Isirayɛlikailu la kɛlɛdenilu kɔ, ka so da lakani to.
18 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «I ye i la tanba lɔ Ayi so la, baa n di so bila i la sebaya kɔrɔ.» Nba, Josuwe ka a la tanba lɔ Ayi so la.
19 Josuwe ka wo kɛ tuma mɛn na, a la kɛlɛden mɛnilu doonni so telebe rɔ, woilu wulira i kɔrɔ ka bɔ ii dokon diya rɔ. Ii borimantɔ donda Ayi so kɔndɔ, ka so mira, ka ta bila so la i kɔrɔ.
20-21 Ayikailu ka ii kɔfɛni ka sisi wulitɔla yen so kɔndɔ. Josuwe ni a la kɛlɛden mɛnilu borini tɛrɛ ka wa wula kɔndɔ sila fɛ, woilu fanan ka sisi wulitɔla yen. Ii ka a lɔn wo rɔ, ko kɛlɛden mɛnilu doonni tɛrɛ so telebe rɔ, ko woilu ra don so kɔndɔ ka so mira ka ta su a la. Wo rɔ, Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka

ii kɔsɛ ka na Ayikailu kanma. Ayikailu ma sila si sɔrɔn, ii ri bɔsi Isirayɛlikailu bolo sila mɛn fɛ.
22 Isirayɛlika mɛnilu ka ta bila so la, woilu fanan bɔra so kɔndɔ ka na Ayikailu kanma. Isirayɛlikailu ka Ayikailu laminin fan bɛɛ rɔ, ka ii faa. Mɔɔ si ma se a borila. Mɔɔ si kɛndɛ ma to ye,
23 fɔɔ Ayi mansa. Isirayɛlikailu ka a mira ka na a ri Josuwe ma.
24 Isirayɛlikailu ka Ayi kɛlɛdenilu bɛɛ faa wula kɔndɔ ye, ii tun ka Isirayɛlikailu kɔsaran ka wa diya mɛn dɔ. Isirayɛlikailu ka ii bɛɛ faa fanmuru la, ka ban ka ii kɔsɛ Ayi so kɔndɔ ka sokɔndɔ mɔɔ tɔilu bɛɛ faa fanmuru la.
25 Mɔɔ waa tan ni fila le faara wo lon, cɛɛilu ni musoilu bɛɛ. Ayikailu bɛɛ faara.
26 Josuwe ka a la tanba rasɔmɔnnin to Ayi so la fɔɔ Ayikailu bɛɛ halakira.
27 Isirayɛlikailu ka kolofenilu ni nanfulu mɛnilu tɛrɛn so kɔndɔ, ii ka wo bɛɛ mira ikomin Allabatala tun ka a fɔ Josuwe yɛ ɲa mɛn ma.
28 Josuwe ka Ayi janin ka a kɛ tunbun di, mɛn ti se lɔla butun. Hali bi a ye ɲa wo le ma munun.
29 A ka Ayi so mansa faa ka a su dun jiri la, ka a to ye haan wura la. Tele be waati la, Josuwe ka a fɔ ko ii ye a su lajii ka a bɔ jiri la, ka a lafili so donda la. Ii ka wo kɛ, ka ban ka kabakurun siyaman ton a kan. Kabakurun ton wo ye ye hali bi.

Josuwe ka sariya kitabu karan Isirayɛlikailu ɲana

30 Wo kɔ rɔ, Josuwe ka Isirayɛlikailu Maari Allabatala saraka janin diya lɔ Ebali koyinkɛ kan.
31 Josuwe ka saraka janin diya wo lɔ ka a kɛ ikomin Allabatala la baaraden Musa ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ɲa mɛn ma. A ka a lɔ kabakurunilu le la, nɛɛ tun ma se mɛnilu ma fewu ka a lɛsɛ, baa a sɛbɛni ɲa wo le ma Musa la sariya kitabu rɔ. Isirayɛlikailu ka sarakailu janin Allabatala yɛ wo kan ka ii kɛ buuri ri, ka jususuma sarakailu fanan bɔ wo kan.
32 Musa tun ka sariya mɛnilu sɛbɛ, Josuwe ka woilu sɛbɛ kabakurun doilu kan Isirayɛlikailu bɛɛ ɲana ye.
33 Nba, Isirayɛlikailu bɛɛ lɔni tɛrɛ Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira fan fila fɛ. Ii la mɔɔbailu tɛrɛ ye, a ni ii la ɲɛmɔɔilu ni ii la kititɛɛlailu. Ii la londanilu fanan tɛrɛ ye, mɛnilu siini ii tɛma. Jama bɛɛ ɲɛsiini Alla la sarakalaselailu la, mɛnilu bɔni Lebi kabila rɔ kɔnin, teriya tɔɔmasere kankira tɛrɛ ye mɛnilu bolo. Jama talantɛ kelen lɔni Ebali koyinkɛ fan fɛ, talantɛ do lɔni tɛrɛ Kerisimu koyinkɛ fan fɛ, baa Allabatala la baaraden Musa ka a fɔ fɔlɔfɔlɔ ko ii ye a kɛ ten de, ka duwawu kɛ Isirayɛlikailu yɛ.
34 Nba Josuwe ka sariya kumailu bɛɛ karan a kan ba la, ikomin woilu sɛbɛni sariya kitabu kɔndɔ ɲa mɛn ma. Allabatala ri koɲuma mɛnilu kɛ a la jama yɛ ni ii ka a kan nabato, a ni a ri tɔrɔya mɛnilu lase ii ma ni ii ma wo labato, Josuwe ka wo bɛɛ karan.
35 A ka Musa la jamariliilu bɛɛ karan. Wo si ma to ye ni Josuwe ma mɛn karan Isirayɛlikailu bɛɛ ɲana. Musoilu ni dennilu fanan tɛrɛ ye jama rɔ ye, a ni londan mɛnilu siini Isirayɛlikailu tɛma.

9

Kibeyɔnkailu ka kewuya kɛ Isirayɛlikailu la

1 Mansa mɛnilu siini Juridɛn Ba telebe rɔ, woilu bɛɛ ka a mɛn ko Isirayɛlikailu ra se ii juuilu la: koyinkɛ ma yɔrɔ mansailu wo, gbɛkannan mansailu wo, kɔɔji da la mansailu wo, a ni Lebanon koyinkɛ ma yɔrɔ mansailu wo. Mansa woilu le ye Hɛtikailu ni Amɔrikailu ni Kanaankailu ni Peresikailu ni Hifikailu a ni Jebusikailu la mansailu ri.
2 Ii ka ii ɲɔɔn nadɛn ka ii kan kɛ kelen di ko ii ye Josuwe ni Isirayɛlikailu kɛlɛ.
3 Nba, Kibeyɔnkailu fanan ka a mɛn ko Josuwe ni Isirayɛlikailu ka Jeriko so ni Ayi so halaki.
4 Kɔni woilu ka a latɛɛ ko ii ri kewuya kɛ Isirayɛlikailu la. Wo rɔ, ii ka bɔrɔ kɔrɔilu ta taamara ta kanma, ka rɛsɛnji foroko kɔrɔman farafarani doilu fanan ta, mɛnilu rakarakarani. Ii ka woilu bɛɛ la ii la faliilu kɔ la.
5 Ii ka duruki farafaranilu bila ii kan na, ka sanbara kɔrɔilu don ii senilu rɔ, mɛnilu karakarani. Ii ka buru kɔrɔilu bila ii la bɔrɔilu kɔndɔ, buru mɛnilu ra ja fo ka a mafun.
6 Ii wara Josuwe tɛrɛn Isirayɛlikailu daa makɛ diya Kilikali. Ii ka a fɔ Josuwe ni

Isirayɛlikailu bɛɛ yɛ ko: «An bɔni jamana jan do le rɔ. An ye a fɛ ai ye teriya don an ni ai tɛma.»
7 Isirayɛlikailu ka ii jabi: «Tumadɔ ai siini an dafɛ yan. Ni wo le, an kana teriya don an ni ai tɛma.»
8 Kibeyɔnkailu ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «An ye i la jɔnilu le ri.» Kɔni Josuwe ka ii maɲininka ko: «Ai ye siya ɲuman de ri? Ai bɔni mi?»
9 Ii ka Josuwe jabi: «I la jɔnilu bɔni jamana jan de rɔ ka na ai tɛrɛn, baa ai Maari Allabatala ka ko ba mɛnilu kɛ, woilu fɔra an ɲana. A ka kabannako mɛnilu kɛ ai yɛ Misiran, an ka wo mɛn fanan.
10 A ka mɛn kɛ Amɔrikailu la mansa fila la Juridɛn Ba telebɔ rɔ, an ka wo fanan mɛn. Mansa fila wo kɛra Sihɔn, Hɛsibon mansa le ri, a ni Ɔki, Basan mansa le ri mɛn siini tɛrɛ Asitarɔti so kɔndɔ.
11 An na mɔɔbailu ni an na jamana mɔɔilu bɛɛ ka a fɔ an yɛ ko an ye an dabɛn taama la ka sila fanda bila an kun. Ko an ye na a fɔ ai yɛ ko an ye ai la jɔnilu le ri. Ko ai ye teriya don an ni ai tɛma.
12 Ai ye an na buruilu ragbɛ! An bɔra an wara lon mɛn na ka na ai tɛrɛn yan, an ka woilu kalaman de bila an kun. Kɔni sisen ai ye a ragbɛ: ii ra ja fo ka a mafun.
13 Ai ye an na rɛsɛnji forokoilu fanan dagbɛ! An bɔ mɛn kɛni an wara, an ka woilu kura kura le lafa rɛsɛnji la. Sisen ai ma a yen, ii ra farafara. An na durukiilu ni an na sanbarailu bɛɛ fanan da tiɲan an na taama jan bolo.»
14 Nba, Isirayɛlikailu ka Kibeyɔnkailu la sila fanda mafɛnɛ, kɔni ii ma Allabatala maɲininka ko wo ma.
15 Josuwe ka teriya don ii ni Isirayɛlikailu tɛma ko Isirayɛlikailu ri ii ɲenema to hɛrɛ rɔ. Isirayɛlikailu la ɲɛmɔɔilu fanan ka ii kali ko ii ri lahidi wo bonya.
16 Nba, Isirayɛlikailu ka teriya don ii ni Kibeyɔnkailu tɛma lon mɛn na, wo tele sawanan, Isirayɛlikailu ka a mɛn ko Kibeyɔnkailu wara ma jan ii la.
17 Wo rɔ, Isirayɛlikailu ka sila ta ka wa ye. Tele fila a sawanan, ii sera Kibeyɔnkailu la soilu ma. So woilu tɔɔ le ɲin: Kibeyɔn, Kefira, Beerɔti a ni Kiriyati-Jeharimu.
18 Wo bɛɛ ni a ta, Isirayɛlikailu ma ii mira, baa ii la ɲɛmɔɔilu tun da ii kali Kibeyɔnkailu yɛ Isirayɛlikailu Maari Allabatala tɔɔ la, ko ii ti nala foyi kɛla ii la. Kɔni Isirayɛlikailu bɛɛ wulira ka ii makasi ii la ɲɛmɔɔilu kan.
19 Ii la ɲɛmɔɔilu bɛɛ ka a fɔ jama bɛɛ yɛ ko: «An ti se mɔɔ ɲinilu madiminna butun, baa an da an kali Isirayɛlikailu Maari Allabatala tɔɔ la ko an ti nala foyi kɛla ii la.
20 Fo an ye ii ɲenema to. Ni wo tɛ an di Alla la mɔnɛ lase an jɛrɛ ma, baa an da an kali ii yɛ ka ban. Kɔni an di mɛn kɛ ii la, wo le ɲin di.
21 An di ii ɲenema to, kɔni ii ri to lɔɔ tɛɛla a ni ji tala an na jama bɛɛ yɛ.» A kɛra, ikomin mɔɔbailu ka a fɔ ɲa mɛn ma.
22 Josuwe ka Kibeyɔnkailu makili ka a fɔ ii yɛ ko: «Nfenna ai ka an janfa ko ai bɔni yɔrɔ jan, ka a tɛrɛn ai siini an da fɛ yan?
23 Nba, sisen kɔnin ai ye danka rɔ, ka ai to lɔɔ tɛɛla, ka to ji tala fanan, Maari Alla la bon baara kanma kadawu.»
24 Kibeyɔnkailu ka Josuwe jabi: «An fa, an ka ko ɲin kɛ ka a masɔrɔn an silanni ko ai ri an bɛɛ faa, baa i la jɔnilu lalɔnni gbɛya rɔ ko ai Maari Allabatala ka a fɔ a la baaraden Musa yɛ ko a ri jamana ɲin bɛɛ di ai ma. Ko ai wa na, ko ai ye jamana mɔɔilu bɛɛ faa ka bɔ ai ɲɛrɔ.
25 Sisen, an ye ai la fanka kɔrɔ. Mɛn wa ai telen, ai ye wo kɛ an na.»
26 Wo rɔ, Josuwe ka Kibeyɔnkailu lakandan Isirayɛlikailu ma. A ma sɔn woilu ye ii faa.
27 Wo lon, a ka ii bila lɔɔ tɛɛ ni ji ta baarala Isirayɛlikailu yɛ. Ka a la wo kan, Alla la sarakalaselailu mako ye lɔɔ ni ji mɛnilu la Allabatala saraka janin diya la baara ko rɔ, fo Kibeyɔnkailu ye na woilu fanan di. Allabatala wa yɔrɔ mɛn kɛ a bato diya ri, ii ri baara wo kɛ yɔrɔ wo rɔ. Hali bi ii bɔnsɔnilu ye baara wo le la.

10

Josuwe ka Amɔrikailu la mansailu kɛlɛ

1 Nba, Jerusalɛmu mansa Adoni Sedɛki ka a mɛn ko Josuwe ra Ayi so mira. Ko a ka sokɔndɔ mɔɔilu ni a mansa bɛɛ halaki, ikomin a tun ka Jeriko sokɔndɔ mɔɔilu ni a mansa halaki ɲa mɛn ma. Ko Kibeyɔnkailu ra hɛrɛ ɲinin Isirayɛlikailu fɛ, ka duɲɔɔnya don ii ni woilu tɛma ka ii sii woilu tɛma.

2 Jerusalamukailu bɛɛ silanda kojuuya
wo rɔ, baa Kibeyɔn tɛrɛ ye so ba le ri. A ka
bon Ayi so ri, a ni mansasoilu bɛɛ ka kan.
Kibeyɔn cɛɛilu bɛɛ tɛrɛ ye cɛɛ fadiyanin de
ri fanan.
3 Wo le kosɔn, Jerusalɛmu mansa Adoni
Sedɛki ka kela lawa Heburɔn mansa
Ohamu ma, a ni Jaramutu mansa Piramu
ni Lakisi mansa Jafiya ni Ekilon mansa
Debiri.
4 A ka a fɔ ko: «Ai ye na ka n dɛmɛn
ka Kibeyɔnkailu kɛlɛ, baa ii ra hɛrɛ ɲinin
Josuwe ni Isirayɛlikailu fɛ ka duɲɔɔnya don
ii ni woilu tɛma.»
5 Wo bolo ma, Jerusalɛmu mansa ni
Heburɔn mansa ni Jaramutu mansa ni
Lakisi mansa ni Ekilon mansa a ni ii la
kɛlɛdenilu ka ii ɲɔɔn nadɛn. Mansa woilu
ye Amɔrikailu la mansa loolu le ri. Ii ni ii la
kɛlɛdenilu bɛɛ wara Kibeyɔnkailu kanma,
ka ii daa makɛ Kibeyɔn so laminin dɔ ko ii
ye a kɛlɛla.
6 Kibeyɔnkailu ka kela lawa Josuwe yɛ
Kilikali ko: «I kana i la jɔnilu to ii kelen na.
I jaandi, i kaliya, i ye na an nakisi. I ye
an dɛmɛn, baa Amɔrikailu la mansa mɛnilu
siini koyinkɛ ma yɔrɔilu rɔ, woilu bɛɛ ra ii
ɲɔɔn nadɛn ka na an kanma.»
7 Josuwe ka wo mɛn tuma mɛn na, a ka a
la cɛɛ fadiyaninilu ni a la kɛlɛden tɔilu bɛɛ
ladɛn. Ii bɛɛ bɔra Kilikali ka wa kɛlɛ diya.
8 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «I kana
silan mansa woilu ni ii la kɛlɛdenilu yɛ. N
di ii bila i la fanka kɔrɔ. Ii si ti nala sela i
kɛlɛla.»
9 Josuwe ni a la kɛlɛdenilu bɔni Kilikali,
ii ka su muumɛ kɛ taama la. Wo rɔ, ii nara
bara Amɔrikailu rɔ ka be ii kan.
10 Allabatala ka a kɛ Amɔrikailu silanda
Isirayɛlikailu yɛ kosɛbɛ, fɔɔ ka ii hankili
ɲaamin. Isirayɛlikailu ka ii kɛlɛ ka mɔɔ
siyaman faa ii rɔ Kibeyɔn ye, ka ban ka a
tɔilu kɔsaran Bɛti-Hɔrɔn so sila la. Ii tɛrɛ
ye Amɔrikailu kɛlɛla ka wa se fɔɔ Aseka ni
Makeda soilu ma.
11 Amɔrikailu ka ii bori Isirayɛlikailu
kɔrɔ Aseka so sila la, mɛn bɔni Bɛti-Hɔrɔn.
Ii boritɔla ten, Allabatala ka a kɛ sancikolo
kunbailu jiira ii ma ka bɔ sankolo rɔ haan ii
sera Aseka. Sancikolo ka mɔɔ siyaman faa
ii rɔ ka tamin Isirayɛlikailu ka mɛnilu faa
fanmuru la.
12 Wo lon kelen--lon mɛn Allabatala ka
Amɔrikailu bɔsi Isirayɛlikailu bolo--Josuwe
ka i lɔ Isirayɛlikailu bɛɛ ɲana ka Allabatala
matara ko:
«Tele, i lɔ Kibeyɔn so kundɔ.
Karo, ile lɔni ye to Ajalɔn dinban kundɔ.»
13 Tele ka i lɔ wo rɔ. Karo fanan lɔni tora
a nɔ rɔ. Ii tora ii ɲa ma fɔɔ Isirayɛlikailu
ka ii la mɔnɛ bɔ ii juuilu rɔ. Ko woilu bɛɛ
sɛbɛni Jasɛri la kitabu kɔndɔ. Tele lɔni tora
sankolo tɛma; a ka tele kelen ɲɔɔn kɛ, a ma
be.
14 Wo ɲɔɔn tun ma kɛ fɔlɔ. A ɲɔɔn fanan
ti nala kɛla butun, baa mɔɔ ka mɛn fɔ,
Allabatala sɔnda ka wo kɛ. Sika tɛ a rɔ,
Allabatala jɛrɛ le tɛrɛ kɛlɛ kɛla Isirayɛlikailu
yɛ.
15 Kɛlɛ banni, Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ
ka ii kɔsɛ ii daa makɛ diya rɔ Kilikali.

Josuwe ka mansa loolu faa

16 Nba, Amɔrikailu la mansa loolu tun ka
ii bori ka wa ii dokon falan do la Makeda so
da fɛ.
17 A fɔra Josuwe yɛ ko mɔɔilu ka
Amɔrikailu la mansa loolu doonni tɛrɛn
falan na Makeda so da fɛ.
18 Josuwe ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko: «Ai
ye wa kabakurun belebeleba doilu maku-
rukuru ka falan datuun, ka mɔɔ doilu bila
yɔrɔ wo kɔnɔgbɛn na.
19 Kɔni ai kana mɛn ye. Ai ye ai juuilu
kɔsaran fewu ka ii kɛlɛ. Ai kana a to ii ye
don ii la soilu kɔndɔ, baa ai Maari Alla-
batala ra ii bila ai la fanka kɔrɔ.»
20 Josuwe ni Isirayɛlikailu ka Amɔrikailu
halaki fewu. Dɔɔni ii ma ii bɛɛ faa. Mɔɔ
dando mɛnilu ma faa, woilu borira ka wa
don ii la so bailu kɔndɔ.
21 Nba, Isirayɛlikailu bɛɛ ka ii kɔsɛ hɛrɛ rɔ
Josuwe ma ii daa makɛ diya Makeda. Mɔɔ
si ma Isirayɛlikailu mafɔ wo kɔ.
22 Awa, Josuwe ka a fɔ ko: «Ai ye wa falan
da laka sisen ka Amɔrikailu la mansa loolu
labɔ. Ai ye na ii ri n ma.»
23 Ii wara mansa loolu labɔ falan na.
Mansa loolu woilu le siini tɛrɛ Jerusalɛmu
so kun na, a ni Heburɔn so ni Jaramutu so
ni Lakisi so ni Ekilon so, bɛɛ ni a ta.
24 Ii nara mansa woilu ri Josuwe ma
tuma mɛn na, a ka Isirayɛlika cɛɛilu bɛɛ
makili ko ii ye na. Josuwe ka a fɔ a la
kɛlɛden kuntiilu yɛ ko: «Ai ye na ai senilu

la mansa ɲinilu kan kan.» Ii nara ii senilu la mansailu kan kan.
25 Josuwe ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana silan, ai jusu kana tiɲan! Ai ye ai raja, ka ai jusu latɛɛ, baa Allabatala ri ɲin ɲɔɔn kɛ ai juuilu bɛɛ la, ai kɛtɔ mɛnilu kɛlɛla.»
26 Josuwe ka mansa woilu faa, ka ii su dun jiriju loolu la. Ii dunni tora jiri la fɔɔ tele be waati.
27 Tele be waati la, Josuwe ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii ye mansailu suilu lajii ka bɔ jirijuilu la. Josuwe la mɔɔilu ka ii suilu lajii ka wa woilu lafili falan kɔndɔ, mansailu doonni tɛrɛ falan mɛn kɔndɔ. Josuwe la mɔɔilu ka kabakurun ba doilu la falan da la ka a datuun woilu la. Hali bi kabakurun ba woilu ye ye.

Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka so gbɛrɛilu mira

28 Wo lon kelen Josuwe ni a la kɛlɛdenilu wara Makeda so kɛlɛ ka se ye mɔɔilu la. Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka Makeda mansa ni sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la. A ka ii bɛɛ halaki; a ma mɔɔ si to ye. Josuwe tun ka mɛn kɛ Jeriko mansa la, a ka wo ɲɔɔn kɛ Makeda mansa la.
29 Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ bɔra Makeda ka wa Libina so kɛlɛ.
30 Allabatala ka Libina so ni a mansa fanan di Isirayɛli kɛlɛdenilu ma. Ii ka Libina sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la. Ii ma mɔɔ si to ye. Josuwe tun ka mɛn kɛ Jeriko mansa la, a ka wo ɲɔɔn kɛ Libina mansa la.
31 Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ bɔra Libina ka wa Lakisi. Ii seni ye, ii ka so laminin ka a kɛlɛ.
32 Kɛlɛ tele filana lon, Allabatala ka Lakisi so di Isirayɛlikailu ma. Ii ka Lakisi sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la, ikomin ii tun ka a kɛ Libina so kɔndɔ ɲa mɛn ma.
33 Wo tuma, Kɛsɛri mansa Horamu ni a la mɔɔilu nara Lakisikailu dɛmɛn kanma. Kɔni Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka ii kɛlɛ ka se ii la. Ii ma mɔɔ si to ye.
34 Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ bɔra Lakisi ka wa Ekilon. Ii seni ye, ii ka so laminin ka a kɛlɛ.
35 Wo lon kelen Josuwe ni a la mɔɔilu ka so mira. Ii ka Ekilon sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la, ka ii halaki, ikomin ii tun ka a kɛ Lakisi so kɔndɔ ɲa mɛn ma.
36 Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ bɔra Ekilon ka wa Heburɔn, ka so wo kɛlɛ.
37 Ii ka Heburɔn mira, ka a mansa ni sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la ka ii bɛɛ halaki. Ii ma mɔɔ si to ye. Ii ka ye mɔɔilu bɛɛ faa ikomin ii tun ka a kɛ Ekilon ɲa mɛn ma. Ii ka Heburɔn so mɛsɛnilu fanan mira, ka ye mɔɔilu bɛɛ faa.
38 Wo kɔ rɔ, Josuwe ni Isirayɛlikailu bɛɛ wara Debiri so kɛlɛ.
39 Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka Debiri so ni a mansa ni Debiri so mɛsɛnilu bɛɛ mira, ka woilu mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la, ka ii bɛɛ halaki. Ii ma mɔɔ si to ye. Ii tun ka mɛn kɛ Heburɔn so kɔndɔ la a ni Libina sokɔndɔ mɔɔilu ni woilu la mansa la, ii ka wo ɲɔɔn de kɛ Debiri sokɔndɔ mɔɔilu ni ii la mansa la.
40 Josuwe ka jamana wo bɛɛ se, koyinkɛ ma yɔrɔilu ni gbɛkannan ni telebe koyinkɛ ma yɔrɔ ni ii la mansailu bɛɛ. A ka mɔɔilu bɛɛ halaki, mɛnilu bɛɛ ka jan, a ka fen bɛɛ faa mɛn ye a niilakilila ikomin Allabatala, Isirayɛli la Alla ka a jamari ɲa mɛn ma.
41 Josuwe ka ii kɛlɛ ka bɔ Kadɛsi-Baraneya so la haan Kasa so, a ni Kosɛni jamana bɛɛ, ka wa sii Kibeyɔn so la.
42 Wo le ka a kɛ, Josuwe ni a la kɛlɛdenilu sera mansa woilu bɛɛ la kɛlɛ kelen de rɔ ka ii la duuilu mira ii la. Baa, Isirayɛlikailu Maari Allabatala tɛrɛ ye kɛlɛ kɛla ii yɛ.
43 Ii banda wo bɛɛ mirala tuma mɛn na, ii ka ii kɔsɛ ii daa makɛ diya Kilikali.

11

Josuwe ka mansa siyaman kɛlɛ

1 Nba, Hasɔri so mansa Jabin ka ko woilu mɛn tuma mɛn na, a ka kela lawa Madoni so mansa Jobabu ma, a ni Simirɔn so ni Akisafu so mansailu ma.
2 A ka kela lawa tele kankan bolomaran mansailu ma fanan, mɛnilu siini koyinkɛ ma yɔrɔilu rɔ. A ka kela lawa Juridɛn Ba dinban mansailu ma, mɛnilu siini Kineretɛ Dala tele kankan bolokininma, ka kela lawa gbɛkannan mansailu ma telebe rɔ, ka kela lawa Dori so mansa ma.
3 A ka kela lawa Kanaankailu fanan ma, mɛnilu siini telebɔ rɔ, a ni mɛnilu siini telebe rɔ. A ka kela lawa Amɔrikailu fanan ma, a ni Hɛtikailu ma, a ni Peresikailu ma, a ni Jebusikailu ma, mɛnilu siini koyinkɛ ma yɔrɔilu rɔ, a ni Hifikailu ma, mɛnilu

siini Hɛrimɔn koyinkɛ kɔrɔ Misipa jamana rɔ.
4 Mansa woilu ni ii la kɛlɛdenilu bɛɛ bɔra kɛlɛ kanma. Ii jama ba le tɛrɛ. Ii ka siya ikomin kɔɔji dala kiɲɛ. Sowontoro siyaman ni so siyaman tɛrɛ ye ii bolo.
5 Mansa woilu bɛɛ ka i ɲɔɔn nadɛn Merɔmu Kɔ da la ka ii daa makɛ ye. Ii bɛɛ bɛnda kan kelen ma, ko ii ye Isirayɛlikailu kɛlɛla.
6 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «I kana silan ii ɲɛrɔ fewu, baa ɲin tuma sini, wo ri a tɛrɛn n da woilu bɛɛ di ai ma, ii su ri to Isirayɛlikailu ɲakɔrɔ. Ai ri ii la soilu senfasailu tɛɛ, ka ta bila ii la sowontoroilu la.»
7 Nba Josuwe ni a la kɛlɛdenilu wara bara ii rɔ Merɔmu Kɔ da la ka ii kɛlɛ.
8 Allabatala ka ii di Isirayɛlikailu ma. Josuwe la kɛlɛdenilu ka ii kɛlɛ ka ii gbɛn ka ii kɔsaran tele kankan bolomaran ma ka wa se fɔɔ Sidɔn so ba ni Misirefɔti Mayimu so ma. Ii ka ii kɔsaran telebɔ rɔ ka wa se fɔɔ Misipa dinban rɔ. Ii ka ii bɛɛ faa, hali mɔɔ kelen ma to.
9 Allabatala tun ka mɛn fɔ Josuwe yɛ, a ka wo bɛɛ kɛ. A ka ii la soilu senfasailu tɛɛ, ka ii la sowontoroilu bɛɛ janin.

Josuwe ka Hasɔri so kɛlɛ

10 Kɛlɛ wo banni, Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka ii kɔsɛ ka Hasɔri so kɛlɛ ka a mira ka a mansa faa fanmuru la. Wo tuma, Hasɔri so le tɛrɛ ye jamanailu bɛɛ kun na.
11 Ii ka Hasɔri sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la, ka ii halaki fewu. Ii ma woilu si to. Ii ka ta bila so la fanan ka wo bɛɛ janin.
12 Nba, mansa mɛnilu bɛɛ wulira Isirayɛlikailu kanma, Josuwe ni a la kɛlɛdenilu wara woilu la soilu bɛɛ mira. Ii ka woilu mansailu ni sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la. Ii ka ii bɛɛ halaki fewu, ikomin Allabatala la baaraden Musa tun ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.
13 So mɛnilu siini tɛrɛ tindilu kan, Isirayɛlikailu ma so woilu si janin, ni Hasɔri so kelen tɛ. Josuwe ka Hasɔri so kelen de janin.
14 Josuwe la kɛlɛdenilu ka so kɔndɔ mɔɔilu la nanfuluilu ni ii la kolofenilu bɛɛ ta. Kɔni ii ka sokɔndɔ mɔɔilu bɛɛ faa fanmuru la, ka ii halaki fewu. Ii ma wo si to.
15 Allabatala tun ka mɛn fɔ a la baaraden Musa yɛ, ale fanan ka wo bɛɛ fɔ Josuwe yɛ. Josuwe ka wo bɛɛ kɛ. Allabatala ka fen fen fɔ Musa yɛ, Josuwe ka wo bɛɛ kɛ a ɲa ma.

Josuwe ka jamana tɔ bɛɛ mira

16 Nba Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka se sɔrɔn jamana bɛɛ kan ɲa wo le ma. Ii ka se sɔrɔn koyinkɛ ma yɔrɔ kan, a ni tele kankan bolokinin jamana kan, a ni Kosɛni mara kan, a ni telebe jamana kan, mɛn ye koyinkɛilu ni kɔɔji tɛma, a ni Juridɛn Ba dinban dɔ, a ni Isirayɛli la koyinkɛ ma yɔrɔ ni wo gbɛkannan kan, mɛnilu ye tele kankan bolomaran dɔ.
17 Ii ka yɔrɔ bɛɛ mira ka bɔ Halaka Koyinkɛ la, mɛn kɔnin ye Seyiri jamana fan fɛ, ka wa se fɔɔ Bahali Kadi so ma, mɛn ye Lebanon dinban dɔ Hɛrimɔn koyinkɛ kɔrɔ. Ii ka ye mansailu bɛɛ mira ka woilu bɛɛ faa.
18 Josuwe tɛrɛ ye mansa woilu kɛlɛla tele siyaman dɔ.
19 So si ma duɲɔɔnya don a ni Josuwe tɛma, ka hɛrɛ ɲinin Isirayɛlikailu fɛ fo Kibeyɔn, Hifikailu siini tɛrɛ yɔrɔ mɛn dɔ. Isirayɛlikailu ka so tɔilu bɛɛ kɛlɛ ka ii bɛɛ mira,
20 baa Allabatala le ka a kɛ so woilu mɔɔilu kun gbɛlɛyara, fo ii ka Isirayɛlikailu kɛlɛ. Allabatala ka wo kɛ le sa Isirayɛlikailu ri ii halaki fewu ka ii bɛɛ faa hinabaliya rɔ ikomin a tun ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.
21 Waati wo la, Josuwe ni a la kɛlɛdenilu wara Anakikailu kɛlɛ koyinkɛ ma yɔrɔilu rɔ. Woilu siini tɛrɛ Heburɔn ni Debiri ni Anabu soilu kɔndɔ, a ni Yahuda kabila ni Isirayɛli la koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ. Josuwe ni a la kɛlɛdenilu ka ii bɛɛ faa, ka ii ni ii la soilu bɛɛ halaki.
22 Ii ka Anakikailu bɛɛ faa Isirayɛli jamana kɔndɔ fɔɔ mɔɔ dando mɛnilu siini tɛrɛ Kasa ni Kati ni Asidɔdi soilu kɔndɔ.
23 A kɛra ten, Josuwe ka jamana wo bɛɛ mira, ikomin Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma. Josuwe ka jamana wo rafara Isirayɛlikailu tɛma, kabila bɛɛ ni a la duu. Wo bɛɛ kɔrɔ, kɛlɛ banda jamana kɔndɔ.

12

Isirayɛlikailu sera mansa fila mɛnilu la Musa tele rɔ

1 Nba, Isirayɛlikailu tun da se mansa fila la Juridɛn Ba telebɔ rɔ, ka woilu la jamana mira ii la. Mansa woilu la jamanailu

ye bɔla Arinɔn Dinban ma, ka wa se fɔɔ Hɛrimɔn Koyinkɛ ma; Juridɛn Ba mɛn ye telebɔ fan bɛɛ tɛrɛ ii bolo.
2 Sihɔn tɛrɛ ye Amɔrikailu la mansa le ri. A siini tɛrɛ Hɛsibon so kɔndɔ. Arinɔn Dinban talantɛ tɛrɛ ye a la mara rɔ. Wo dan tɛrɛ ye bɔla Arowɛri so la. Kiliyadi mara talantɛ fanan tɛrɛ ye a ta le ri, ka wa se fɔɔ Jabɔki ba ma. Jabɔki ba ye dan di Sihɔn na jamana ni Amonika la jamana tɛma.
3 Juridɛn Ba dinban telebɔ fan fanan tɛrɛ ye a la mara le ri. Wo dan tɛrɛ ye bɔla Kinerɛti Dalaba la ka wa se fɔɔ Araba Dala, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Dalaba Kɔɔjilama. Dan tɛrɛ ye bɔla ye ka wa Bɛti-Jesimɔti so la, ka bɔ ye ka wa Pisika koyinkɛ la.
4 Mansa Ɔki, mɛn tɛrɛ ye Refa siya mɔɔ laban do le ri. Wo tɛrɛ ye Basan jamana le kun na. A la mansasoilu tɛrɛ Asitarɔti ni Edereyi le ri.
5 A la mara tɛrɛ ye Hɛrimɔn Koyinkɛ le ri, a ni Saleka mara, a ni Basan jamana yɔrɔ bɛɛ, ka wa se fɔɔ Kesurikailu la jamana dan na, a ni Maakakailu la jamana dan na. A la mara tɛrɛ ye Kiliyadi jamana talantɛ le ri fanan, ka wa se fɔɔ Hɛsibon na mansa Sihɔn na jamana dan na.
6 Allabatala la baaraden Musa ni Isirayɛlikailu sera mansa fila woilu la. Allabatala la baaraden Musa ka jamana woilu ratala Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ tɛma.

Isirayɛlikailu ka mansa mɛnilu faa Josuwe tele rɔ

7 Nba, Josuwe ni Isirayɛlikailu sera mansa doilu la Juridɛn Ba telebe rɔ fanan. Ka bɔ Bahali Kadi so Lebanon dinban dɔ ka wa se fɔɔ Halaka Koyinkɛ la Seyiri jamana fan fɛ, Isirayɛlikailu sera ye mansailu bɛɛ la. Josuwe ka duu woilu bɛɛ don Isirayɛlikailu kabilailu bolo.
8 Duu woilu tɛrɛ ye koyinkɛ ma yɔrɔ le rɔ, a ni telebe jamana rɔ, mɛn ye koyinkɛilu ni kɔɔji tɛma, a ni Juridɛn Ba dinban dɔ, a ni koyinkɛda la, a ni wula kɔndɔ, a ni tele kankan bolokinin jamana rɔ. Hɛtikailu siini tɛrɛ jamana woilu rɔ, a ni Amɔrikailu ni Kanaankailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu.
9 Isirayɛlikailu ka se sɔrɔn mansa mɛnilu la, woilu le ɲin di: Jeriko so mansa (mɔɔ kelen), Ayi so mɛn ye Bɛtɛli da fɛ, wo mansa (mɔɔ kelen),
10 Jerusalɛmu so mansa (mɔɔ kelen), Heburɔn so mansa (mɔɔ kelen),
11 Jaramutu so mansa (mɔɔ kelen), Lakisi so mansa (mɔɔ kelen),
12 Ekilon so mansa (mɔɔ kelen), Kɛsɛri so mansa (mɔɔ kelen),
13 Debiri so mansa (mɔɔ kelen), Kedɛri so mansa (mɔɔ kelen),
14 Horima so mansa (mɔɔ kelen), Aradi so mansa (mɔɔ kelen),
15 Libina so mansa (mɔɔ kelen), Adulamu so mansa (mɔɔ kelen),
16 Makeda so mansa (mɔɔ kelen), Bɛtɛli so mansa (mɔɔ kelen),
17 Tapuwa so mansa (mɔɔ kelen), Hefɛra so mansa (mɔɔ kelen),
18 Afɛki so mansa (mɔɔ kelen), Lasarɔn so mansa (mɔɔ kelen),
19 Madoni so mansa (mɔɔ kelen), Hasɔri so mansa (mɔɔ kelen),
20 Simerɔn Merɔn so mansa (mɔɔ kelen), Akisafu so mansa (mɔɔ kelen).
21 Tanaki so mansa (mɔɔ kelen), Mekido so mansa (mɔɔ kelen),
22 Kedɛsi so mansa (mɔɔ kelen), Jokineyamu so mɛn ye Karamɛli koyinkɛ kɔrɔ, wo mansa (mɔɔ kelen),
23 Dori so mansa mɛn ye Nafati Dori tɔrɔfɛ (mɔɔ kelen), Koyimu so mɛn ye Kilikali mara rɔ, wo mansa (mɔɔ kelen),
24 a ni Tirisa so mansa (mɔɔ kelen). A bɛɛ ladɛnnin ye mansa bisawa ni kelen de ri.

13

Yɔrɔ mɛnilu ma mira fɔlɔ

1 Nba, waati wo taminni kɔ, Allabatala kumara Josuwe yɛ ka a tɛrɛn Josuwe ra kɔrɔ kosɛbɛ. Allabatala ka a fɔ ko: «I ra kɔrɔ kosɛbɛ. Kɔni Isirayɛlikailu ka kan ka yɔrɔ mɛnilu mira fɔlɔ, woilu ka siya ba le.
2-3 Ai ma Filisitiilu la jamana bɛɛ mira fɔlɔ, a ni ii la mansaso loolu. So woilu ye Kasa ri, a ni Asidɔdi ni Asakalon ni Kati ni Ɛkɛron, Abakailu la jamana fanan ma bɛɛ mira fɔlɔ. Ai ma Kesurikailu la jamana bɛɛ mira, mɛn ye Misiran jamana telebɔ rɔ. Yɔrɔ mɛn ye bɔla Sihɔri ba la Misiran dan na ka wa tele kankan bolomaran dɔ fɔɔ Ɛkɛron so ma, ai ma wo mira fɔlɔ. Mɔɔilu ye yɔrɔ wo jatela Kanaankailu ta le ri.

4 Ai ma Kanaanka la jamana bɛɛ fanan
mira. Wo ye bɔla Mehara so le la, mɛn ye
Sidɔnkailu ta ri, ka wa se fɔɔ Afɛki so ma
Amɔrikailu la jamana dan na.
5 Ai ma Kɛbalikailu la duu mira fɔlɔ.
Telebɔ rɔ, ai ma Lebanon koyinkɛ ma yɔrɔ
bɛɛ ta munun. Wo ye bɔla Bahali Kadi so
la Hɛrimɔn koyinkɛ kɔrɔ, ka wa se fɔɔ Lebo
Hamati ma.
6 Koyinkɛma yɔrɔ mɛn ye Lebanon ni
Misirefɔti Mayimu tɛma, ai ma wo fanan
mira fɔlɔ. Ye mɔɔilu ye Sidɔnkailu le ri.
Awa, n kan ye yɔrɔ mɛnilu bɛɛ ma ko ai ma
woilu mira fɔlɔ, n jɛrɛ ri ii gbɛn ka bɔ ai
ɲakɔrɔ. I ri duu wo bɛɛ ratala Isirayɛlikailu
tɛma, ka a kɛ ii ta ri, ikomin n ka a fɔ i yɛ ɲa
mɛn ma.
7 I ye a ratalan kabila kɔnɔndɔ tɛma, a ni
Manase kabila talantɛ.»

Isirayɛlika mɛnilu tora Juridɛn Ba kɔ

8 Nba, Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni
Manase kabila talantɛ tun ka ii niiyɔrɔ
sɔrɔn Juridɛn Ba kɔ. Allabatala la baaraden
Musa ka duu di ii ma ye.
9 Ii la yɔrɔ dan bɔni so fila le la. Do ye
Arinɔn Kɔ dinban tɛmala rɔ. A tɔ kelen ye
Arowɛri so le ri, ni a ye Arinɔn Kɔ da la.
Medeba gbɛkannan bɛɛ fanan tɛrɛ ye a rɔ,
ka wa se fɔɔ Dibɔn so ma.
10 Ii la yɔrɔ ye wala fɔɔ Amonikailu la
jamana dan na. Amɔrikailu la mansa Sihɔn
na soilu bɛɛ fanan tɛrɛ ye a rɔ. Sihɔn na
mansaso tɛrɛ ye Hɛsibon di.
11 Kiliyadi jamana fanan tɛrɛ ye ie la
yɔrɔ rɔ, a ni Kesurikailu la jamana ni
Maakakailu la jamana. Hɛrimɔn Koyinkɛ
bɛɛ tɛrɛ ye a rɔ, a ni Basan jamana bɛɛ ka
wa se fɔɔ Saleka mara rɔ.
12 Basan jamana mansa Ɔki siini tɛrɛ yɔrɔ
mɛnilu bɛɛ kun na, woilu bɛɛ tɛrɛ ye a rɔ.
Wo la mansasoilu tɛrɛ ye Asitarɔti ni Ed-
ereyi ri. Ɔki tɛrɛ Refayilu la siya mɔɔ laban
do le ri. Awa, Musa ka mɔɔ woilu bɛɛ kɛlɛ,
ka se ii la, ka ii gbɛn, ka ii la jamanailu mira
ii la.
13 Kɔni Isirayɛlikailu ma Kesurikailu ni
Maakakailu gbɛn. Wo le kosɔn hali bi
Kesuri ni Maaka siini Isirayɛlikailu fɛ.

14 Lebi bɔnsɔnilu le kelen pe ma duu
sɔrɔn Musa bolo, baa ii cɛ ye bɔla saraka
janintailu le rɔ, mɔɔilu ye mɛnilu bɔla ka
janin Isirayɛlikailu Maari Allabatala yɛ.
Allabatala jɛrɛ le ka wo lahidi ta Lebi
bɔnsɔnilu yɛ.

Rubɛn kabila ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn

15 Musa tun ka duu do di Rubɛn kabila
ma, bɔnsɔn bɛɛ ni a ta.
16 Yɔrɔ wo dan tɛrɛ ye Arowɛri so ri, mɛn
ye Arinɔn Kɔ da la. So mɛn ye Arinɔn Kɔ
dinban tɛmala rɔ, wo fanan tɛrɛ ye yɔrɔ wo
dan do le ri. Gbasan mɛn ye Medeba so
laminin dɔ, wo tɛrɛ ye yɔrɔ wo rɔ.
17-20 Hɛsibon so tɛrɛ ye yɔrɔ wo rɔ, a
ni a laminin soilu bɛɛ. Woilu le ɲin
di: Dibɔn, Bamoti-Bahali, Bɛti-Bali-Mɛyon,
Jahasi, Kedemɔtu, Mefata, Kiriyatayimi,
Sibima, Sereti Sahara mɛn ye dinban tindi
kan, Bɛti-Peyɔrɔ, Bɛti-Jesimɔti, a ni Pisika
koyinkɛ.
21 Ka a la laminin so woilu kan, yɔrɔ
mɛnilu bɛɛ tɛrɛ ye Amɔrikailu la mansa
Sihɔn bolo ye le kɔrɔman, wo bɛɛ tɛrɛ ye
Rubɛn kabila ta le ri. Sihɔn tele rɔ, a la
mansaso tɛrɛ ye Hɛsibon de ri. Musa tun
ka a kɛlɛ ka se a la, ka se Madiyan jamana
kuntiilu fanan na. Kuntii woilu tɔɔ le ko
Ebi ni Rɛkɛmu ni Suru ni Huri ni Reba. Ii
siini tɛrɛ ye jamana kɔndɔ ye, kɔni ii tɛrɛ ye
mansa Sihɔn na fanka le kɔrɔ.
22 Isirayɛlikailu ka mɔɔ woilu kɛlɛ tuma
mɛn na, ii ka mɔɔ siyaman faa fanmuru la.
Beyɔri dencɛ Balami tɛrɛ ye woilu do le ri.
Balami tɛrɛ ye fɛlɛlila le ri.
23 Juridɛn Ba tɛrɛ ye Rubɛn kabila la duu
dan de ri telebe rɔ. Awa, so ba ni so mɛsɛn
mɛnilu dira Rubɛn kabila ma ka a kɛ ii la
niiyɔrɔ ri, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni
a ta.

Kadi kabila ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn

24 Musa tun ka duu do di Kadi kabila
fanan ma, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta.
25 Jasɛri so ye ii la yɔrɔ le rɔ, a ni Kiliyadi
jamana soilu bɛɛ. Amonikailu la jamana
fan kelen fanan ye a rɔ, ka wa se fɔɔ
Arowɛri so ma, ni a ye Raba so da fɛ.
26 Yɔrɔ wo tɛrɛ ye bɔla Hɛsibon na, ka wa
se fɔɔ Ramata Misipe ni Betonimu soilu ma.
A tɛrɛ ye bɔla Mahanimu so la, ka wa se fɔɔ
Lodabara.
27 Bɛti-Haramu so fanan tɛrɛ ye a rɔ, a
ni Bɛti-Nimira so ni Sukɔti so ni Safon so.
A ni so bɛɛ mɛnilu tɛrɛ ye mansa Sihɔn na

jamana kɔrɔ kɔndɔ Juridɛn Ba dinban rɔ. Sihɔn na mansaso tɛrɛ ye Hɛsibon de ri. Yɔrɔ wo ye Juridɛn Ba telebɔ rɔ. A ye wala tele kankan bolomaran dɔ ka se fɔɔ Kinerɛti Dala ma.
28 Awa, so ba ni so mɛsɛn mɛnilu dira Kadi kabila ma ka a kɛ ii ta ri, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta.

Manase kabila talantɛ ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn

29 Musa tun ka yɔrɔ di Manase kabila talantɛ fanan ma, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta.
30 Ii la yɔrɔ tɛrɛ ye bɔla Mahanimu so le la. Basan jamana bɛɛ tɛrɛ ye a rɔ, a ni Jayiri la so ni biwɔɔrɔ mɛn ye jamana wo kɔndɔ. Basan mansa Ɔki le siini tɛrɛ yɔrɔ wo bɛɛ kun na kɔrɔman.
31 Kiliyadi jamana talantɛ tɛrɛ ye yɔrɔ wo rɔ fanan, a ni Asitarɔti so ni Edereyi so. So fila woilu tɛrɛ ye Basan mansa Ɔki la mansaso kɔrɔilu le ri. Awa, yɔrɔ wo bɛɛ dira Makiri la bonkɔndɔla talantɛ ma, denbaya bɛɛ ni a ta. Makiri tɛrɛ ye Manase dencɛ le ri.
32 Nba, ka Musa to Mowabu jamana gbɛkannan dɔ, a ka ye duu ratala wo ɲa. Yɔrɔ wo ye Jeriko so telebɔ rɔ, Juridɛn Ba kɔ kɔnin.
33 Kɔni Musa ma yɔrɔ si di Lebi kabilailu ma. Isirayɛlikailu Maari Allabatala kɛra woilu niiyɔrɔ ri, ikomin a ka lahidi ta ii yɛ ɲa mɛn ma.

14

Kanaan jamana ratalara ɲa mɛn ma

1 Awa, Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dencɛ Josuwe ni Isirayɛlikailu la kabila tiilu, woilu ka Kanaan jamana ratala Isirayɛlikailu tɛma. A kɛra ɲa mɛn ma, wo le ɲin di.
2 Ii ka kalabe kɛ duu ratala ko rɔ Isirayɛlikailu la kabila kɔnɔndɔ ni a talantɛ tɛma, ikomin Allabatala tun ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.
3-4 Yusufu bɔnsɔnilu kɛra kabila fila le ri, Manase kabila ni Efirayimu kabila. Musa tun ka yɔrɔ do di kabila fila ni a talantɛ ma kɔrɔman Juridɛn Ba telebɔ rɔ. Kɔni a ma yɔrɔ si di Lebi bɔnsɔnilu le ma. A ka so dando le di woilu ma, ka a kɛ woilu sii diya ri. A ka so woilu laminin duu fanan di ii ma ka a kɛ ii la kolofenilu damaɲinin diyailu ri.
5 Awa, Isirayɛlikailu ka jamana ratalan ikomin Allabatala tun ka a fɔ Musa yɛ ɲa mɛn ma.

Heburɔn so dira Kalɛbu ma

6 Lon do rɔ, ka Isirayɛlikailu to Kilikali, Yahuda kabila mɔɔ doilu nara Josuwe tɛrɛn. Jefunɛ dencɛ Kalɛbu, mɛn bɔni Kenisi bonkɔndɔla, ka a fɔ Josuwe yɛ ko: «Ka an to Kadɛsi-Baraneya ye, Allabatala kumara a la mɔɔ Musa yɛ ile ni nde la ko rɔ. A ka mɛn fɔ, i ka wo lɔn.
7 Wo tuma, n sɔrɔn da san binaanin bɔ. Allabatala la baaraden Musa ka n lawa ka bɔ Kadɛsi-Baraneya, ko n ye na jamana ɲin nakɔrɔsi. N ka n kɔsɛ mɛn kɛ, n tun ka mɛnilu yen jamana kɔndɔ, n ka woilu ɲafɔ a yɛ telenbaya rɔ.
8 N badenma mɛnilu wara n tɔrɔfɛ, woilu fanan ka dantɛɛli kɛ. Kɔni ii ka mɛn fɔ, wo ka jama tunagboya. Kɔni n ka lemɛniya la n Maari Allabatala rɔ fewu.
9 Wo lon, Musa ka a kali n yɛ ko n wara ka n taama jamana mɛn kɔndɔ wo lakɔrɔsi kanma, ko wo le kɛtɔ n ni n denilu ta ri kadawu. Ko ka a masɔrɔn n ka lemɛniya la n Maari Allabatala dɔ fewu.
10 A ragbɛ. Allabatala ka n kɛndɛ to fɔɔ ka na se bi ma, ikomin a ka lahidi ta ɲa mɛn ma. A ka kuma wo fɔ Musa yɛ ka Isirayɛlikailu to wula kɔndɔ ye. San binaanin ni loolu le ye waati wo ni bi tɛma. Nba, n ye yan sisen. N sɔrɔn da san biseyin ni loolu le bɔ.
11 Kɔni fanka mɛn tɛrɛ ye n na n lawa waati Musa bolo, wo fanka kelen ye n na fɔlɔ. Sebaaya ye n na ikomin n tɛrɛ ye ɲa mɛn ma fɔlɔ. N di se kɛlɛ kɛla, n di se baara kɛla.
12 Sisen, i ye koyinkɛ ma yɔrɔ wo di n ma, Allabatala ka mɛn lahidi ta n yɛ wo lon. I jɛrɛ ka a mɛn wo lon ko Anakikailu le ye jamana wo rɔ. Ii la soilu ye so bailu le ri, jin ye mɛnilu lamininna. Kɔni ni Allabatala tora n fɛ, n di Anakikailu bɛɛ gbɛn ikomin Allabatala jɛrɛ ka a fɔ ɲa mɛn ma.»
13 Nba, Josuwe ka duwawu kɛ Jefunɛ dencɛ Kalɛbu yɛ, ka Heburɔn so di a ma ka a kɛ a ta ri.
14 Wo rɔ haan bi, Heburɔn ye Kalɛbu bɔnsɔnilu ta le ri ka a masɔrɔn Kalɛbu ka lemɛniya la Isirayɛlikailu Maari Allabatala rɔ fewu.

15 Waati taminni, Heburən tɛrɛ ye kilila le
ko Kiriyati Ariba. Wo kərə le ko Ariba la so.
Ariba le tɛrɛ məə malənni ba ri Anakikailu
rə.
Wo bɛɛ kərə, kɛlɛ banda jamana kəndə.

15

Yahuda kabila ka yərə mɛn sərən

1 Yahuda kabila ka yərə mɛn sərən kalabe
rə, wo tɛrɛ ye wala tele kankan bolokinin də
ka se fəə Edəmu jamana dan ma, ni a ye Sini
wula kəndə tele kankan bolokinin də fan fɛ
bakɛ.
2 Tele kankan bolokinin də fan fɛ, yərə wo
dan ye bəla Dalaba Kəəjilama tele kankan
bolokinin də bolo fara la.
3 A ye wala Kəsən Koyinkɛ tele kankan
bolokinin də, ka wa se Sini. A ye bəla
ye ka wa Kadɛsi-Baraneya so tele kankan
bolokinin də, ka bə ye ka wa Hɛsirən so la.
A ye bəla ye ka wa Adari so la, ka bə ye ka
wa Karika so la.
4 A ye bəla ye ka wa Asimən so la, ka bə
ye ka wa se Misiran Kə ma. Kə wo ye dan
de ri ka wa se fəə Kəəjiba ma. Wo kɛra
Yahuda kabila la duu dan de ri tele kankan
bolokinin də fan fɛ.
5 Telebə rə fan fɛ, a dan ye Dalaba
Kəəjilama le ri, ka wa se fəə Juridɛn Ba bila
diya ma Dalaba Kəəjilama rə.

Tele kankan bolomaran də fan fɛ, a dan
ye bəla Juridɛn Ba bila diya ye
6 ka wa se fəə Bɛti-Həkila so ma, ka bə
ye ka wa Bɛti-Araba so tele kankan bolo-
maran də, ka wa se fəə Bohan na kabaku-
run ma. Bohan tɛrɛ ye Rubɛn dencɛ le ri.
7 Dan ye bəla ye ka wa Akəri dinban tɛma
ka wa se fəə Debiri so ma. A ye bəla ye ka
wa tele kankan bolomaran fan fɛ ka wa se
fəə Kilikali so ma, mɛn ɲabɛnni Adumimu
tindi la dinban tele kankan bolokinin də.
Dan ye wala En Semɛsi kə ma, ka wa se En
Rokɛla so ma.
8 A ye bəla ye ka tamin Bɛni Hinəmu
dinban tɛmala rə, Jebusikailu la tindi tele
kankan bolokinin fudu fan fɛ. Jerusalɛmu
so ye tindi wo kun de rə. Dan ye bəla ye
ka wa fəə koyinkɛ kun də, koyinkɛ mɛn ye
Hinəmu dinban telebe rə. Koyinkɛ wo ye
Refayilu la dinban tele kankan bolomaran
də.
9 Dan ye bəla koyinkɛ kun də ka wa fəə
Nɛfitoha ji bu yərə rə. A ye bəla ye ka
wa Ɛfirən koyinkɛ soilu la, ka bə ye ka wa
Bahala so la, mɛn təə fanan ko Kiriyati-
Jeharimu.
10 Ka bə Bahala, dan ye wala telebe rə
ka wa se fəə Seyiri Koyinkɛ ma, ka bə ye
ka tamin Yeharimu Koyinkɛ tele kankan
bolomaran fudu fan fɛ. Yərə wo təə fanan
ko Kesaləŋ. Dan ye bəla ye ka wa Bɛti-
Sɛmɛsi so la, ka bə ye ka wa Timina so la.
11 Dan ye wala Ɛkɛron so koyinkɛ tele
kankan bolomaran fudu fɛ, ka bə ye ka wa
Sikirən so la, ka tamin ye ka wa Bahala
Koyinkɛ ma. A ye bəla ye ka wa se fəə
Jabinɛli so ma, ka bə ye ka wa se Kəəjiba ma.
12 Kəəji ba tɛrɛ ye dan de ri telebe rə.
Awa, Yahuda kabila la bonkəndəlailu ka
yərə mɛn sərən, wo danilu le wo ri.
13 Josuwe ka yərə do di Jefunɛ dencɛ
Kalɛbu ma Yahuda kabila la duu kəndə,
ikomin Allabatala ka a fə Josuwe yɛ ɲa mɛn
ma. A ka Kiriyati Ariba so di a ma, mɛn
ye kilila fanan ko Heburən. Ariba tɛrɛ ye
Anaki fa le ri.
14 Kalɛbu ka Anaki bənsənilu sawa gbɛn
ka ii labə Heburən so kəndə. Woilu təəilu ko
Sesayi ni Ahiman ni Talimayi.
15 Kalɛbu bəra ye ka wa Debirikalu
kanma. Fələ Debiri so təə le tɛrɛ ko Kiriyati
Sefɛra.
16 Wo tuma, Kalɛbu ka a fə ko: «Ni məə
mɛn ka Kiriyati Sefɛrakailu kɛlɛ ka ii la so
mira, n di n denmuso Akisa di wo tii ma ka
a kɛ a muso ri.»
17 Otiniyɛli tɛrɛ ye Kalɛbu dəəcɛ Kenasi
dencɛ le ri. Ale wara so kɛlɛ ka a mira. Wo
rə, Kalɛbu ka a denmuso di a ma ka a kɛ a
muso ri.
18 Akisa seni a cɛɛ la bon na, a ka a fə a
cɛɛ yɛ ko wo ka kan ka duu do ɲinin a fa fɛ.
Wo kə rə, Akisa wara bə a fa fɛ. A jiira ka
bə a la fali kan tuma mɛn na, Kalɛbu ka a
maɲininka ko: «A ye di? N ye nfen kɛ i yɛ?»
19 Akisa ka a fə ko: «I jaandi, i ye n nadiya.
I ye tenkema yərəilu di n ma, baa i ka duu di
n ma tele kankan bolokinin de ma.» Wo rə,
Kalɛbu ka sandə tenkema yərəilu di a ma, a
ni duula tenkema yərəilu.

Yahuda kabila la soilu

20 Yahuda kabila ka duu mɛn sərən, woilu
le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

21 Wula kɔndɔ so mɛnilu ye tele kankan bolokinin dɔ bakɛ Yahuda kabila la duu rɔ, so mɛnilu kɔnin ma jan Edɔmukailu la jamana dan na, woilu tɔɔ le ɲin di: Kabisela,
Edɛru, Yakuru,
22 Kina, Dimona, Adeyada,
23 Kedɛsi, Hasɔri, Jitinan,
24 Sifu, Telemu, Behalotu,
25 Hasɔri Hadata, Keriyota Hɛsirɔn mɛn tɔɔ fanan ko Hasɔra,
26 Amama, Sema, Molada,
27 Hasɔra Kada, Hesimɔn, Bɛti-Pɛlɛta,
28 Hasara-Suwali, Bɛri-Seba, Bisihotiya,
29 Bahala, Hiyimu, Ɛsɛmu,
30 Elitolada, Kesili, Horima,
31 Sikilaka, Madimana, Sansana,
32 Lebahota, Silimu, Ayin, a ni Rimɔn. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba muwan ni kɔnɔndɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.

33 Yahuda kabila la so mɛnilu tɛrɛ ye telebe gbɛkannan yɔrɔ rɔ, woilu tɔɔ le ɲin:
Ɛsitahɔla, Sora, Asɛna,
34 Sanowa, En Kanimu, Tapuwa, Enamu,
35 Jaramutu, Adulamu, Soko, Aseka,
36 Sarayimu, Aditayimu, a ni Kedera (mɛn tɔɔ fanan ko Kederotayimu). Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba tan ni naanin de ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
37 Senan, Hadasa, Mikidala Kada,
38 Dileyan, Misipe, Jokitɛla,
39 Lakisi, Bosikata, Ekilon,
40 Kabɔn, Lahimasa, Kitilisu,
41 Kederɔti, Bɛti-Dakɔn, Nama, a ni Makeda. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba tan ni wɔɔrɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.

42 Libina, Etɛra, Asan,
43 Jɛfɛta, Asina, Nesibu,
44 Keyila, Akisibu, a ni Maresa. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba kɔnɔndɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.

45 Ɛkɛron so fanan tɛrɛ ye Yahuda kabila la duu rɔ, a ni a so mɛsɛnilu ni a todailu.
46 So ba ni so mɛsɛn mɛnilu tɛrɛ ye Ɛkɛron ni Kɔɔjiba tɛma, mɛnilu kɔnin ma jan Asidɔdi so la, woilu bɛɛ tɛrɛ ye a rɔ.
47 Asidɔdi so ni Kasa so fanan tɛrɛ ye a rɔ, a ni ii so mɛsɛnilu ni ii todailu. Yɔrɔ wo ye wala tele kankan bolokinin dɔ fan fɛ ka wa se fɔɔ Misiran kɔ ma. A ye wala telebe rɔ fan fɛ ka wa se fɔɔ Kɔɔjiba ma.

48 Yahuda kabila la so mɛnilu tɛrɛ ye koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ, woilu tɔɔ le ɲin di:
Samiri, Jatira, Soko,
49 Dana, Kiriyati Sana mɛn tɔɔ fanan ko Debiri,
50 Anabu, Esitemoya, Animu,
51 Kosɛni, Holɔn, a ni Kilo. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba tan ni kelen de ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
52 Araba, Duma, Esana,
53 Janimu, Bɛti-Tapuwa, Afeka,
54 Humeta, Kiriyati Ariba mɛn tɔɔ fanan ko Heburɔn, a ni Sihɔri. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba kɔnɔndɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
55 Mahɔn, Karamɛli, Sifu, Juta,
56 Jisirele, Jokidehamu, Sanowa,
57 Kahini, Kibeya, a ni Timina. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba tan de ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
58 Halula, Bɛti-Sura, Kedɔru,
59 Marata, Bɛti-Anɔti, a ni Elitekɔna. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba wɔɔrɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
60 Kiriyati Bali mɛn tɔɔ fanan ko Kiriyati-Jeharimu, a ni Raba. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba fila le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
61 So doilu tɛrɛ ye wula kɔndɔ. Woilu tɔɔ le ɲin:
Bɛti-Araba, Midini, Sekaka,
62 Nibisan, Kɔɔ so, a ni En Kedi. Woilu bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba wɔɔrɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
63 Yahuda kabila mɔɔilu ma se Jebusikailu gbɛnna ka ii labɔ Jerusalɛmu so kɔndɔ. Wo rɔ, Jebusikailu siini Yahuda kabila mɔɔilu tɛma so kɔndɔ ye haan bi.

16

Yusufu bɔnsɔnilu ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn

1 Yusufu bɔnsɔnilu ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn kalabe rɔ, wo danilu le ɲin di. A dan ye bɔla Juridɛn Ba le ma Jeriko so jiman yɔrɔ telebɔ rɔ, ka tamin wula kɔndɔ tɛmala rɔ, ka wa se Bɛtɛli so koyinkɛ ma yɔrɔ ma.
2 A dan tele kankan bolokinin ye bɔla ye ka wa Lusi so la, ka bɔ ye ka tamin Atirɔti so la, Arakikailu la mara rɔ.
3 A ye bɔla ye ka wa telebe rɔ ka se Jafeletikailu la jamana dan ma, ka bɔ ye ka wa se Duula rɔ Bɛti-Hɔrɔn so ma, ka tamin ye ka wa Kɛsɛri so la, ka bɔ ye ka wa se Kɔɔjiba ma.

4 Nba, Yusufu bənsənilu kɛra kabila fila le ri, Manase kabila ni Efirayimu kabila. Ii ka yərə mɛn sərən ka a kɛ ii ta ri, wo le wo ri.

Efirayimu kabila ka yərə mɛn sərən

5 Efirayimu kabila ka yərə wo fan kelen sərən, bonkəndəla bɛɛ ni a ta. Ii la yərə dan ye bəla Atirəti Adari so le la, mɛn ye telebɔ rə. A ye bəla ye ka wa Sandə Bɛti-Hərən so la,

6 ka bɔ ye ka wa Kɔɔjiba ma, tele kankan bolomaran də fan fɛ, a dan ye bəla Mikimetata so la, ka wa telebɔ rə ka se fɔɔ Tanata Silo so ma, ka tamin ye ka wa Janoya so la.

7 A ye bəla Janoya ka wa Atirəti so ni Nara so la, ka tamin ye ka wa Jeriko, ka bɔ ye ka wa Juridɛn Ba ma.

8 Ka bɔ Tapuwa so la ka wa telebe fan fɛ haan Kana Kɔ la, ka bɔ ye ka wa se Kɔɔjiba ma. Efirayimu kabila ka yərə mɛn sərən, wo danilu le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

9 Ka a la wo kan, ii ka so ba doilu ni woilu so mɛsɛnilu sərən Manase kabila la yərə rə.

10 Kəni Efirayimu kabila məəilu ma Kanaankailu gbɛn ka ii labə Kɛsɛri so kəndə. Wo le kosən Kanaankailu siini Efirayimu kabila məəilu tɛma hali bi. Kəni Efirayimu kabila məəilu ye diyagboya baara lala ii kan.

17

Jamana mɛn dira Manase kabila talantɛ ma

1 Manase kabila fanan ka yərə do sərən. Manase tɛrɛ ye Yusufu dencɛ fələ ri. Manase dencɛ fələ tɛrɛ ye Makiri le ri. Makiri dencɛ tɛrɛ ye Kiliyadi ri. Makiri tɛrɛ ye kɛlɛden fadiyanin de ri. Josuwe tun ka Kiliyadi jamana ni Basan jamana di ale ma.

2 Manase kabila təilu ka duu sərən, bonkəndəla bɛɛ ni a ta. Bonkəndəla woilu ye Abiyɛsɛri la bonkəndəla ri, a ni Helɛka ta ni Asiriyɛla ta ni Sɛkɛmu ta ni Hefɛra ta ni Semida ta. Woilu le ye Yusufu dencɛ Manase bənsənilu ri, a bɛɛ ni a la bonkəndəla.

3 Awa, Manase dencɛ tɛrɛ ye Makiri ri. Makiri dencɛ tɛrɛ ye Kiliyadi ri. Kiliyadi dencɛ tɛrɛ ye Hefɛra ri. Hefɛra dencɛ tɛrɛ ye Selofehadi ri. Selofehadi ma dencɛ sərən fo denmusoilu gbansan. A denmusoilu tɔɔ ko Mahala ni Nowa ni Həkila ni Milika ni Tirisa.

4 Denmuso woilu wara Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dencɛ Josuwe ni Isirayɛlikailu la bonkəndəla tiilu tɛrɛn, ka a fɔ ii yɛ ko: «Allabatala ka Musa jamari ko a ye niiyərə do di andeilu fanan ma ikomin an badenma cɛmandeilu.» Wo rə, ii ka niiyərə do di ii fanan ma ikomin ii badenma cɛmandeilu, ka a bɛn Allabatala la jamarili ma.

5 Wo le ka a kɛ, Manase kabila ta kɛra niiyərə tan de ri Juridɛn Ba telebe rə. Niiyərə woilu lara ii la niiyərə fila kan Juridɛn Ba telebɔ rə, mɛnilu ye Kiliyadi jamana ni Basan jamana ri,

6 baa Manase bənsən musomandeilu ka duu sərən ikomin Manase bənsən cɛmandeilu ka duu sərən ɲa mɛn ma. Kiliyadi jamana kɛra Manase kabila məə gbɛrɛilu ta ri.

7 Manase kabila la niiyərə ye bəla Asɛri kabila la niiyərə dan de la ka wa fɔɔ Mikimetata so la, mɛn ye Sɛkɛmu so telebɔ rə. Dan ye bəla Mikimetata ka wa tele kankan bolokinin fan fɛ, ka wa se fɔɔ En Tapuwa wara.

8 Tapuwa so ye dan de ri Manase kabila la niiyərə ni Efirayimu kabila la niiyərə tɛma. Tapuwa so jɛrɛ ye Efirayimu kabila ta le ri, kənin a laminin duu ye Manase kabila ta le ri.

9 Awa, dan ye bəla Tapuwa so la ka wa tele kankan bolokinin də fan fɛ ka se fɔɔ Kana dinban tele kankan bolokinin fan ma. Ye so doilu tɛrɛ ye Efirayimu kabila ta ri. Manase kabila la soilu ye woilu laminin na. Dan ye wala dinban wo fɛ a tele kankan bolomaran fan fɛ ka wa se fɔɔ Kɔɔjiba ma.

10 Efirayimu kabila la niiyərə tɛrɛ ye Kana dinban tele kankan bolokinin də. Manase kabila la niiyərə tɛrɛ ye dinban wo tele kankan bolomaran də. Kɔɔjiba le tɛrɛ ye kabila fila bɛɛ dan di telebɔ rə. Asɛri kabila la niiyərə ye Manase kabila la niiyərə tele kankan bolomaran də. Isakari kabila la niiyərə ye Manase kabila la niiyərə telebɔ rə.

11 Manase kabila la so doilu tɛrɛ ye Isakari kabila la niiyərə kəndə, a ni Asɛri kabila ta. So woilu ye Bɛti-Sɛyan so ni Ibileyamu so le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. Ka a la woilu kan, Dori so tɛrɛ ye Manase

kabila ta le ri, a ni Endori so ni Tanaki so ni Mekido so ni Nafɛti la so mɛsɛn sawa, a bɛɛ ni a mɔɔilu, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
12 Kɔnin Manase kabila mɔɔilu ma se Kanaankailu gbɛnna ka ii labɔ so woilu kɔndɔ. Wo le rɔ, Kanaankailu siini tora ye.
13 Wo bɛɛ ni a ta, Isirayɛlikailu ka fanka sɔrɔn tuma mɛn na, ii ka diyagboya baarailu la Kanaankailu kan. Kɔni Isirayɛlikailu ma woilu gbɛn ka ii labɔ ye.

Yusufu bɔnsɔnilu ka a fɔ ko ii la niiyɔrɔ dɔɔman ii rɔ

14 Lon do rɔ, Yusufu bɔnsɔnilu nara Josuwe tɛrɛn, ka a fɔ a yɛ ko: «I ka niiyɔrɔ kelen pe di andeilu ma nfenna? I ma a yen, Allabatala ra ɲumaya kɛ andeilu yɛ ka an kɛ jama siyaman ba ri.»
15 Josuwe ka a fɔ ii yɛ ko: «Ni ai ka siya fɔɔ Efirayimu kabila la koyinkɛ ma yɔrɔ dɔɔman ai rɔ, ai ye wa duu matɛɛ Peresikailu ni Refayilu la tu kɔrɔ.»
16 Yusufu bɔnsɔnilu ka a fɔ ko: «Tuɲa le, koyinkɛ ma yɔrɔ wo dɔɔman andeilu rɔ. Kɔni kɛlɛkɛ sowontoro nɛɛlamanilu ye Kanaankailu bolo, mɛnilu kɔnin siini Bɛti-Sɛyan dinban dɔ ni Bɛti-Sɛyan so mɛsɛnilu kɔndɔ ni Jisirele dinban dɔ.»
17 Josuwe ka a fɔ Yusufu bɔnsɔnilu yɛ, mɛn ye Efirayimu kabila ni Manase kabila ri ko: «Ai ka siya, ai fanka fanan ka bon. Ai ti nala danna niiyɔrɔ kelen pe sɔrɔnna.
18 Koyinkɛma yɔrɔ ri kɛ ai ta ri, mɛn ye tu le ri. Ai ye wa a matɛɛ ka a bɛɛ muumɛ kɛ ai ta le ri. Fanka ye Kanaankailu la. Kɛlɛkɛ sowontoro nɛɛlamanilu le ii bolo. Kɔni ai ri se ii gbɛnna.»

18

Kabila tɔilu ka yɔrɔ mɛnilu sɔrɔn

1 Isirayɛlikailu bɛɛ wara i ɲɔɔn nadɛn Silo so kɔndɔ, ka Alla la daa makɛ faaninbon nawuli ka a lɔ ye. Wo ka a tɛrɛn jamana bilani ii la fanka kɔrɔ.
2 Kɔni Isirayɛlikailu kabila wɔrɔnwula tun ma niiyɔrɔ duu sɔrɔn fɔlɔ.
3 Josuwe ka a fɔ Isirayɛlikailu yɛ, ko, «Allabatala, ai failu Alla ka duu mɛn don ai bolo, ai ri ta ko bɔrɔ kɛ haan waati ɲuman wa?
4 Ai ye cɛɛilu suwandi kabilailu bɛɛ rɔ, kabila kelen cɛɛ sawa. N di woilu lawa jamana yɔrɔilu bɛɛ rataamala. Jamana ye ɲa mɛn ma, ii ri wo bɛɛ sɛbɛ an dɛmɛn kanma jamana ratalala. Ii wa ban wo bɛɛ sɛbɛla, ii ri na n tɛrɛn yan.
5 Ai ri jamana ratalan yɔrɔ wɔrɔnwula ri. Yahuda kabila ri to ii la niiyɔrɔ rɔ tele kankan bolokinin dɔ. Yusufu bɔnsɔnilu ri to ii la niiyɔrɔ rɔ tele kankan bolomaran dɔ.
6 Ai ye niiyɔrɔ wɔrɔnwula wo tɔɔmasere ɲa sɛbɛ, ka na a di n ma. N di kalabe kɛ ai la kabila kelen kelenna yɛ an na Maari Allabatala ɲakɔrɔ.
7 Kɔni Lebi bɔnsɔnilu le ti nala niiyɔrɔ sɔrɔnna jamana kɔndɔ ai tɛma, baa ii ye Allabatala la sarakalaselailu le ri, baa Allabatala la sarakalase ye ii cɛ le ri. Kadi kabila ni Rubɛn kabila ni Manase kabila talantɛ, woilu ra ii la niiyɔrɔ sɔrɔn Juridɛn Ba telebɔ rɔ. Allabatala la baaraden Musa ka ii la niiyɔrɔ di ii ma.»
8 Nba, ii ka mɔɔ mɛnilu suwandi ka wa jamana ragbɛ, woilu ka ii rabɛn wali kanma. Sani ii ye wa, Josuwe ka jamarili di ii ma ko: «Ai ye wa jamana rataama, ka a ragbɛ kosɛbɛ. Jamana ye ɲa mɛn ma, ai ye wo sɛbɛ ka na n tɛrɛn yan. N di kalabe kɛ Allabatala ɲakɔrɔ Silo yan, sa bɛɛ ri a ta sɔrɔn.»
9 Ii bɔra ye ka wa jamana rataama. Jamana ye ɲa mɛn ma, ii ka wo bɛɛ sɛbɛ kitabu lamininnin dɔ, ka so bɛɛ tɔɔilu fanan sɛbɛ, ka jamana ratala yɔrɔ wɔrɔnwula ri. Ii banni wo la, ii ka ii kɔsɛ ka na Josuwe tɛrɛn daa makɛ diya Silo.
10 Josuwe ka kalabe kɛ Allabatala ɲakɔrɔ Silo, ka jamana ratalan Isirayɛlikailu tɛma, kabila bɛɛ ni a ta.

Bɛniyaminu kabila ka niiyɔrɔ mɛn sɔrɔn

11 Kalabe ka niiyɔrɔ fɔlɔ mɛn ta, wo kɛra Bɛniyaminu kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. Niiyɔrɔ wo kɛra Yahuda kabila la niiyɔrɔ ni Yusufu bɔnsɔnilu la niiyɔrɔ tɛma.
12 Tele kankan bolomaran dɔ fan fɛ, niiyɔrɔ wo dan tɛrɛ ye bɔla Juridɛn Ba le ma, ka wa tamin Jeriko so tele kankan bolomaran fudu fɛ, ka wa telebe rɔ ka tamin koyinkɛ ma yɔrɔ fɛ, ka wa se fɔɔ wula kɔndɔ Bɛti-Abeni so da fɛ.
13 A ye bɔla ye ka wa tamin Lusi so tele kankan bolokinin fudu fɛ. Lusi ye kilila fanan ko Bɛtɛli. Dan ye bɔla ye ka wa Atirɔti Adari so la, mɛn ye koyinkɛ kun dɔ Bɛti-Hɔrɔn duula rɔ so tele kankan bolokinin dɔ.

14 Koyinkɛ wo telebe rɔ, dan ye tamin ka
wa tele kankan bolokininma fan fɛ ka se
fɔɔ Kiriyati Bali ma, mɛn ye kilila fanan
ko Kiriyati-Jeharimu. A ye Yahuda kabila
la so do le ri. Awa, Bɛniyaminu kabila la
niiyɔrɔ dan de tɛrɛ wo ri telebe rɔ.
15 Tele kankan bolokinin dɔ, a dan ye bɔla
Kiriyati-Jeharimu so da la ka wa telebe rɔ
fan fɛ ka se fɔɔ Nɛfitoha ji bɔ yɔrɔ rɔ.
16 A ye bɔla ye ka wa se koyinkɛ sen
ma, koyinkɛ mɛn lɔni Bɛni Hinɔmu dinban
da fɛ. Yɔrɔ wo ye Refayilu la dinban tele
kankan bolomaran dɔ. Dan ye bɔla ye ka
tamin Hinɔmu dinban tɛma Jebusikailu la
tindi tele kankan bolokinin fudu fɛ, ka wa
se fɔɔ En Rokɛla so ma.
17 A ye bɔla En Rokɛla ka wa tele kankan
bolomaran fan fɛ ka se fɔɔ En Semɛsi ma, ka
bɔ ye ka wa Keliyɔta so la. So wo ɲabɛnni
Adumimu tindi la. Dan ye bɔla ye ka wa
Bohan na kabakurun na. Bohan tɛrɛ ye
Rubɛn dencɛ le ri.
18 Dan ka a tamin Araba koyinkɛ ɲakɔrɔ a
tele kankan bolomaran fan fɛ, ka jii Araba
kɔndɔ
19 ka wa Bɛti-Hɔkila koyinkɛ tele kankan
bolomaran fudu fɛ. A ye bɔla ye ka wa
se Dalaba Kɔɔjilama ma tele kankan bolo-
maran dɔ, Juridɛn Ba ye bilala Dala wo rɔ
yɔrɔ mɛn. Dan de tɛrɛ woilu ri tele kankan
bolokinin dɔ.
20 Juridɛn Ba tɛrɛ ye dan de ri telebɔ rɔ.
Awa, Bɛniyaminu kabila la bonkɔndɔlailu
ka niiyɔrɔ mɛn sɔrɔn, wo danilu le wo ri a
fan bɛɛ rɔ.
21 Bɛniyaminu bonkɔndɔla la soilu le ɲin
di: Jeriko, Bɛti-Hɔkila, Emɛka Kesisi,
22 Bɛti-Araba, Semarayimu, Bɛtɛli,
23 Abimu, Para, Ofira,
24 Kefara Hamoni, Ɔfini, a ni Keba. Wo bɛɛ
ladɛnnin ye so ba tan ni fila le ri, a bɛɛ ni a
so mɛsɛnilu.
25 So mɛnilu lara woilu kan, woilu le ɲin:
Kibeyɔn, Rama, Beerɔti,
26 Misipa, Kefira, Mosa,
27 Rɛkɛmu, Iripɛli, Tarala,
28 Sela, Helɛfu, Kibeya, Kiriyati a ni Je-
busikailu la so, ni a ye Jerusalɛmu ri. Wo
bɛɛ ladɛnnin ye so ba tan ni naanin de ri, a
bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. Bɛniyaminu kabila ka
niiyɔrɔ mɛn sɔrɔn ka a kɛ ii ta ri, wo le wo
ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta.

19

Simeyɔn kabila ka niiyɔrɔ mɛn sɔrɔn

1 Kalabe ka niiyɔrɔ filana mɛn ta, wo kɛra
Simeyɔn kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a
ta. Ii la niiyɔrɔ lamininni Yahuda kabila la
duu le la.
2 So mɛnilu tɛrɛ ye ii la niiyɔrɔ rɔ, woilu le
ɲin: Bɛri-Seba, Molada,
3 Hasara-Suwali, Baala, Ɛsɛmu,
4 Elitolada, Betulu, Horima,
5 Sikilaka, Bɛti-Marikabɔti, Hasara-Susa,
6 Bɛti-Lebabɔta, a ni Saruwɛn. Woilu bɛɛ
ladɛnnin ye so ba tan ni sawa ri, a bɛɛ ni a
so mɛsɛnilu.
7 So mɛnilu lara woilu kan, woilu ye Ayin
ni Rimɔn di, a ni Etɛra ni Asan. So ba
naanin de woilu ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
8 So mɛsɛn mɛnilu bɛɛ ye so woilu
laminin dɔ, woilu fanan ye a rɔ, ka wa se
fɔɔ Baalata Bɛri so ma, mɛn tɔɔ fanan ko
Nɛkɛbi Ramati. Simeyɔn kabila ka niiyɔrɔ
mɛn sɔrɔn, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ
ni a ta.
9 Awa, ikomin Yahuda kabila la niiyɔrɔ
tun ka bon ii ma, Josuwe ka a fan do ta
ka wo kɛ Simeyɔn kabila ta ri. Wo le
kosɔn Simeyɔn kabila la niiyɔrɔ lamininni
de Yahuda kabila la duu la.

Sabulɔn kabila ka niiyɔrɔ mɛn sɔrɔn

10 Kalabe ka niiyɔrɔ sawanan mɛn ta, wo
kɛra Sabulɔn kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ
ni a ta. Ii la niiyɔrɔ dan tɛrɛ ye wala fɔɔ
Sarida so la.
11 A ye bɔla ye ka wa telebe fan fɛ ka wa se
fɔɔ Mareyali so ma, ka bɔ ye ka wa Dabɛsɛta
so la, ka bɔ ye ka wa dinban ma, mɛn ye
Jokineyamu so telebɔ rɔ.
12 Ka bɔ Sarida so fan gbɛrɛ fɛ, dan tɛrɛ ye
wala telebɔ fan fɛ ka wa se Kisilɔta Tabɔri
mara ma, ka bɔ ye ka wa Dabɛrata so la, ka
tamin ye ka wa fɔɔ Jafiya so la.
13 A ye bɔla ye ka wa telebɔ fan fɛ, ka wa
se fɔɔ Kati-Hefɛri so ni Eti Kasini so la, ka
bɔ ye ka wa Rimɔn so la, ka tamin ye ka wa
Neya so la.
14 Dan ye taminna Neya so tele kankan
bolomaran dɔ ka wa Hanatɔn so la, ka bɔ
ye ka wa dan Ifita Eli dinban dɔ.
15 So ba tan ni fila le tɛrɛ Sabulɔn kabila
la niiyɔrɔ wo rɔ, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. So

tan ni fila doilu le ɲin: Katati, Nahalali, Simirən, Idala, a ni Bɛtilɛhɛmu.
16 Sabulən kabila ka niiyərə mɛn sərən, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

Isakari kabila ka niiyərə mɛn sərən

17 Kalabe ka niiyərə naaninnan mɛn ta, wo kɛra Isakari kabila ta le ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.
18 Ii la niiyərə soilu le ɲin di: Jisirele, Kesulətа, Sunɛmu,
19 Hafarayimu, Siyən, Anaharati,
20 Rabita, Kisiyən, Ebɛsi,
21 Remɛta, En Kanimu, En Hada, a ni Bɛti-Pasɛsa.
22 Ii la niiyərə dan de tɛrɛ sela Tabəri koyinkɛ ma, ka bə ye ka wa Sahasuma so la, ka bə ye ka wa Bɛti-Sɛmɛsi so la, ka bə ye ka wa dan Juridɛn Ba la. So ba tan ni wəərə tɛrɛ ye ii la niiyərə rə, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
23 Isakari kabila ka niiyərə mɛn sərən, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

Asɛri kabila ka niiyərə mɛn sərən

24 Kalabe ka yərə loolunan mɛn ta, wo kɛra Asɛri kabila ta le ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.
25 Ii la niiyərə soilu le ɲin: Hɛlikata, Hali, Betɛn, Akisafu,
26 Alamelɛka, Amadi, a ni Misala. Ii la niiyərə telebe rə, dan ye wala Karamɛli koyinkɛ ni Sihəri Libinati la.
27-28 A ye bəla ye ka wa Bɛti-Dakən fan fɛ telebə rə, ka wa se fəə Sabulən kabila la niiyərə dan ma, a ni Ifita Eli dinban ma. A ye bəla ye ka wa tele kankan bolomaran fan fɛ, ka wa se Bɛti-Emɛki so ma, a ni Neyɛli so ma. A ye bəla ye ka wa sila kolo kelen wo kan, ka tamin Kabuli so la, a ni Abidən so ni Rehobu so ni Hamən so ni Kana so, ka wa dan Sidən so ba da la.
29 Dan ye bəla ye ka wa Rama so, ka wa se Tiri so ma, mɛn lamininni jin na. A ye bəla ye ka tamin Hosa so fan fɛ ka wa dan Kəəjiba la so doilu tərəfɛ, Akisibu mara rə.
30 Yərə wo so bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba muwan ni fila le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
31 Asɛri kabila ka niiyərə mɛn sərən, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

Nafitali kabila ka niiyərə mɛn sərən

32 Kalabe ka niiyərə wəərəna mɛn ta, wo kɛra Nafitali kabila ta le ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.
33 Ii la niiyərə dan tɛrɛ ye bəla Hɛlɛfu so ni jiriju ba le la, ni a ye Sananimu so da la, ka wa Adami Nekɛbu so la. A ye bəla ye ka wa Jabuneyɛli so la, ka bə ye ka wa Lakumu so la, ka bə ye ka wa dan Juridɛn Ba la.
34 Wo kə rə, dan tɛrɛ ye wala telebe fan fɛ ka tamin Asinəti Tabəri so la ka wa se Hukəki so ma. Sabulən kabila la niiyərə tɛrɛ ye dan de ri tele kankan bolokinin də. Asɛri kabila la niiyərə tɛrɛ ye dan de ri telebe rə. Juridɛn Ba tɛrɛ ye dan de ri telebə rə.
35 Ii la niiyərə so mɛnilu lamininni jin na, woilu le ɲin: Sidimu, Sɛri, Hamati, Rakata, Kinerɛti,
36 Adama, Rama, Hasəri,
37 Kedɛsi, Edereyi, En Hasori,
38 Yirən, Mikidali Eli, Horɛmu, Bɛti-Anati, a ni Bɛti-Sɛmɛsi. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so ba tan ni kənəndə le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu.
39 Nafitali kabila ka niiyərə mɛn sərən, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.

Daan kabila ka niiyərə mɛn sərən

40 Kalabe ka niiyərə wərənwulana mɛn ta, wo kɛra Daan kabila ta le ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta.
41 Ii la niiyərə soilu le ɲin: Sora, Ɛsitahəla, Iri Semɛsi,
42 Saalabin, Ajalən, Jitila,
43 Elən, Timina, Ɛkɛron,
44 Eliteke, Kibetən, Baalata,
45 Jehuda, Bene Beraka, Kati-Rimən,
46 Jarakən tenkeilu, Rakən, a ni duu mɛn ye Jafa so laminin də.
47-48 Daan kabila ka niiyərə mɛn sərən, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, wo le wo ri, bonkəndəla bɛɛ ni a ta. Kəni ii la duu bəsira le ii la. Wo kə rə, ii wara Lesɛmu so kɛlɛ. Ii ka so mira ka sokəndə məəilu bɛɛ faa fanmuru la, ka ii sii ye. Ii ka ii benba təə la so wo la, ka a kili ko Daan.

Josuwe ka niiyərə mɛn sərən

49 Nba, Isirayɛlikailu banda jamana bɛɛ ratalala tuma mɛn na, ii ka niiyərə do di Nun dencɛ Josuwe fanan ma.
50 A ka so mɛn ɲinin ii fɛ, ii ka wo di a ma ikomin Allabatala ka a fə ɲa mɛn ma. Ii ka Timinata Sera so le di a ma, mɛn

ye Efirayimu kabila la koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ. Josuwe ka so wo lɔ kokura ka a sii ye.

51 Awa, Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dencɛ Josuwe ni Isirayɛlikailu la ɲɛmɔɔilu ka kalabe kɛ ka niiyɔrɔ do di kabila kelen kelenna bɛɛ ma. Ii ka kalabe wo kɛ Allabatala ɲakɔrɔ a la faaninbon da la Silo. Ii ka jamana bɛɛ ratalan ka ban wo ɲa le ma.

20

Makadannin soilu

1 Allabatala ka a fɔ Josuwe yɛ ko:

2 «I ye a fɔ Isirayɛlikailu yɛ ko ii ye so doilu suwandi ka ii kɛ makandanni soilu ri, ikomin n ka a fɔ ai yɛ ɲa mɛn ma ka fara Musa la.

3 Ni mɔɔ do filira ka mɔɔ faa, ka a tɛrɛn a ma a lawuli a ma, wo tii ri se a borila ka wa a jɛrɛ makandanni so woilu la. Wo rɔ, a ri a jɛrɛ tala sayabatɔ sɔrɔn ɲɔɔn na, mɛn ka kan ka wo ta sara.

4 Ni mɔɔfaala ka a bori ka wa so woilu do la, a wa se ye, a ye a lɔ so donda la fɔlɔ. Ko mɛn taminni, a ri wo ɲafɔ so mɔɔbakɔrɔilu yɛ ye. Woilu ri a ladon so kɔndɔ ka siibon di a ma. A ri to ii wara ye.

5 Ni sayabatɔ ta saralila ka mɔɔfaala kɔsaran fɔɔ so kɔndɔ, sokɔndɔ mɔɔilu kana mɔɔfaala don wo bolo, baa mɔɔfaala ma mɔɔ wo faa a lagboyaɲɛ ma. A ka a faa le, a ma a lawuli a ma.

6 Mɔɔfaala ye to so kɔndɔ ye fɔɔ jama wa ban a la kititɛɛla ka a fɔ ko tuɲa wo rɔ, ko a ma a lawuli a ma ka mɔɔ wo faa. Ii wa ban kiti wo tɛɛla, a ye to so kɔndɔ ye fɔlɔ fɔɔ Alla la sarakalasela kuntiiba wa sa, mɛn kɔnin ye kuntiibaya la waati wo la. Ni wo sara, mɔɔfaala ri se a kɔsɛla a jɛrɛ wara, a ka a bori ka bɔ so mɛn kɔndɔ.»

7 Awa, Isirayɛlikailu ka so sawa bila a dan na Juridɛn Ba telebe rɔ ka ii kɛ makandanni soilu ri. Ii ka Kedɛsi suwandi a ni Sɛkɛmu ni Kiriyati Ariba. Kedɛsi, mɛn ye Kalile mara rɔ, wo ye Nafitali kabila la duu koyinkɛ ma yɔrɔ le rɔ. Sɛkɛmu ye Efirayimu kabila la duu koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ. Kiriyati Ariba ye kilila fanan ko Heburɔn. Wo ye Yahuda kabila la duu koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ.

8 Ii ka so sawa fanan bila a dan na Juridɛn Ba kɔma, Jeriko so telebɔ rɔ. Ii ka Bɛsɛri suwandi, a ni Ramɔtu ni Kolan. Bɛsɛri ye wula kɔndɔ Rubɛn kabila la duu rɔ. Wula wo ye gbɛkannan ba rɔ ye. Ramɔtu ye Kadi kabila la duu rɔ Kiliyadi jamana kɔndɔ. Kolan ye Manase kabila la duu rɔ Basan jamana kɔndɔ.

9 Isirayɛlikailu ka so woilu suwandi ka ii kɛ makandanni soilu ri. Ni Isirayɛlika do wala Isirayɛlikailu la londan do ka mɔɔ do faa ka a tɛrɛn a ma a lawuli a ma, wo tii ri se a borila ka wa a jɛrɛ makandan so woilu do kɔndɔ ka a jɛrɛ tala sayabatɔ sɔrɔn ɲɔɔn wo la, mɛn ka kan ka wo ta sara. A ri to ye sa a kana faa sani a la kiti ye ban tɛɛla.

21

Lebi bɔnsɔnilu la soilu

1 Lebi bɔnsɔnilu la kabila kuntiilu wara Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dencɛ Josuwe tɛrɛn ye, a ni Isirayɛlika doilu la kabilailu kuntiilu.

2 Ii wara woilu tɛrɛn Silo so kɔndɔ Kanaan jamana rɔ. Ii ka a fɔ ii yɛ ko: «Allabatala ka jamarili di ka fara Musa la ko so doilu ye di an ma, mɛnilu ri kɛ an siiyɔrɔilu ri. Ko duu fanan ye di an ma so woilu laminin dɔ, mɛn di kɛ an na kolofenilu damaɲinin diyailu ri.»

3 Nba, ka bɛn Allabatala la jamarili wo ma, Isirayɛlikailu ka so doilu ni woilu kolofenilu damaɲinin diyailu di Lebi bɔnsɔnilu ma. So woilu tɛrɛ ye Isirayɛlika doilu la duukoloilu kan.

4 Matɛɛli ka Kohati la bonkɔndɔla fɔlɔ mira. Wo rɔ, Isirayɛlikailu ka so tan ni sawa di Alla la sarakalasela Haruna la denbaya ma, baa Haruna la denbaya tɛrɛ ye Kohati la bonkɔndɔla fan kelen de ri. Ii ka so mɛnilu di, woilu ye Yahuda kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn kabila ta, ni Bɛniyaminu kabila ta.

5 Isirayɛlikailu ka so tan de di Kohati la bonkɔndɔla tɔilu ma. So woilu ye Efirayimu kabila la duu rɔ, a ni Daan kabila ta, ni Manase kabila talantɛ* ta.

6 Ii ka so tan ni sawa fanan di Kerisɔn na bonkɔndɔla ma. So woilu ye Isakari kabila la duu rɔ, a ni Asɛri kabila ta, ni Nafitali kabila ta, ni Manase kabila talantɛ ta, wo mɛn ye Basan jamana rɔ.

* **21:5** *Manase kabila talantɛ* wo ye Juridɛn Ba telebe rɔ

7 Ii ka so tan ni fila le di Merari la
bonkɔndɔla ma. So woilu ye Rubɛn kabila
la duu rɔ, a ni Kadi ta ni Sabulɔn ta.
8 Isirayɛlikailu ka so woilu di Lebi
bɔnsɔnilu ma, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu. Ii ka a kɛ ten ka a bɛn
Allabatala la jamarili ma, a ka mɛn di ka
fara Musa la.
9-10 Awa, Haruna la denbaya bɔni Kohati
la bonkɔndɔla le rɔ, mɛn ye Lebi bɔnsɔnilu
rɔ. Isirayɛlikailu ka kalabe kɛ tuma mɛn
na, kala ka Kohati la bonkɔndɔla fɔlɔ le
ta. Wo rɔ, Isirayɛlikailu ka soilu di Haruna
la denbaya fɔlɔ ma. Ii ka so doilu di ii
ma Yahuda kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn
kabila ta.
11 Ii ka Kiriyati Ariba so ni a laminin duu
di ii ma. So wo ye Yahuda kabila la duu
koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ. A tɔɔ lani tɛrɛ Ariba la,
mɛn ye Anaki fa ri. Kɔni a tɔɔ le sisen ko
Heburɔn.
12 Kɔni Heburɔn so sɛnɛilu ni a so
mɛsɛnilu tun dira Jefunɛ dencɛ Kalɛbu ma
fɔlɔ ka a kɛ a ta ri.
13-14 Heburɔn tɛrɛ makandanni so do le
ri. Ii ka Heburɔn so di Alla la sarakalasela
Haruna la denbaya ma, ka Libina so la wo
kan, a ni Jatira ni Esitemoha,
15-16 Holɔn ni Debiri ni Ayin ni Juta
a ni Bɛti-Sɛmɛsi. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra
so kɔnɔndɔ le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu. So woilu bɛɛ ye Yahuda
kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn kabila ta.
17-18 Ii ka Kibeyɔn ni Keba fanan di ii ma,
a ni Anatɔti ni Alamɔn. Wo bɛɛ ladɛnnin
kɛra so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu. So naanin wo bɛɛ ye
Bɛniyaminu kabila la duu rɔ.
19 Awa, Haruna la denbaya, Alla la
sarakalaselailu kɔnin, ii ka so tan ni sawa
sɔrɔn, a bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin
diyailu.

20 Wo kɔ rɔ, Isirayɛlikailu ka soilu di Lebi
bɔnsɔn Kohati la bonkɔndɔla denbaya tɔilu
ma. So woilu ye Efirayimu kabila la duu le
rɔ.
21-22 Ii ka Sɛkɛmu so di ii ma ye, mɛn ye
Efirayimu kabila la duu koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ.
Sɛkɛmu ye makandanni so le ri. Ii ka Kɛsɛri
so fanan di ii ma, a ni Kibisayimu ni Bɛti-
Hɔrɔn. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de
ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin diyailu.
23-24 Ii ka so doilu di ii ma Daan kabila
la duu rɔ fanan. Ii ka Eliteke di ii ma ye,
a ni Kibetɔn ni Ajalɔn ni Kati-Rimɔn. Wo
bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de ri, a bɛɛ ni
a kolofenilu damaɲinin diyailu.
25 Ka a la wo kan, ii ka so doilu fanan di ii
ma, Manase kabila talantɛ la duu rɔ, Tanaki
a ni Kati-Rimɔn kɔnin. Wo bɛɛ ladɛnnin
kɛra so fila le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu.
26 Nba, Isirayɛlikailu ka so tan woilu di
Kohati la bonkɔndɔla denbaya tɔilu ma, a
bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin diyailu.
27 Wo kɔ rɔ, Isirayɛlikailu ka so doilu
di Lebi bɔnsɔn Kerisɔn la bonkɔndɔla ma
Manase kabila talantɛ la duu rɔ, mɛn ye
telebɔ rɔ. Ii ka Kolan di ii ma. Kolan ye
makandanni so do le ri. A ye Basan jamana
rɔ. Ii ka Besetera fanan di ii ma. Wo bɛɛ
ladɛnnin kɛra so fila ri, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu.
28-29 Ii ka so doilu fanan di ii ma Isakari
kabila la duu rɔ. Ii ka Kisiyɔn di ii ma ye, a
ni Dabɛrata ni Jaramutu ni En Kanimu. Wo
bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de ri, a bɛɛ ni a
kolofenilu damaɲinin diyailu.
30-31 Ka a la woilu kan, ii ka so doilu di ii
ma Asɛri kabila la duu rɔ. Ii ka Misala di ii
ma ye, a ni Abidɔn ni Hɛlikata ni Rehobu.
Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de ri, a bɛɛ
ni a kolofenilu damaɲinin diyailu.
32 Ii ka so doilu fanan di ii ma Nafitali
kabila la duu rɔ. Ii ka Kedɛsi di ii ma ye,
mɛn ye makandanni so do ri. Kedɛsi ye
Kalile mara rɔ. Ii ka Hamɔtu Dori so la wo
kan, a ni Karitan. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so
sawa le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin
diyailu.
33 Nba, Isirayɛlikailu ka so tan ni sawa
woilu di Kerisɔn kabila ma, a bɛɛ ni a
kolofenilu damaɲinin diyailu.
34-35 Wo kɔ rɔ, Isirayɛlikailu ka so doilu di
Lebi bɔnsɔnilu tɔilu fanan ma, mɛn ye Mer-
ari la bonkɔndɔla ri. Ii ka Jokineyamu so
di ii ma Sabulɔn kabila la duu rɔ, ka Karita
so la wo kan, a ni Dimina ni Nahalali. Wo
bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de ri, a bɛɛ ni a
kolofenilu damaɲinin diyailu.
36-37 Ii ka soilu fanan di ii ma Rubɛn
kabila la duu rɔ. Ii ka Bɛsɛri di ii ma ye,
ka Jahasi so la wo kan, a ni Kedemɔtu, a ni
Mefata. Wo bɛɛ ladɛnnin kɛra so naanin de
ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin diyailu.

38-39 Ii ka soilu fanan di ii ma Kadi kabila
la duu rɔ. Ii ka Ramɔtu di ii ma ye, mɛn
ye makandanni so do ri. A ye Kiliyadi
jamana rɔ. Ii ka Mahanimu so la wo kan,
a ni Hɛsibon ni Jasɛri. Wo bɛɛ ladɛnnin
kɛra so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu
damaɲinin diyailu.
40 Nba, Isirayɛlikailu ka so tan ni fila
woilu di Lebi bɔnsɔn toilu ma, Merari la
bonkɔndɔla kɔnin.
41 Lebi bɔnsɔnilu ka so mɛnilu sɔrɔn
Isirayɛlikailu la niiyɔrɔilu rɔ, wo bɛɛ
ladɛnnin kɛra so binaanin ni so seyin de
ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damaɲinin diyailu.
42 So wo bɛɛ dira ii ma, a bɛɛ ni a kolofe-
nilu damaɲinin diyailu.

Allabatala ka a la lahidi dafa Isirayɛlikailu yɛ

43 Nba, Allabatala ka jamana wo bɛɛ di
Isirayɛlikailu ma, ikomin a tun ka lahidi ta
ii benbailu yɛ ɲa mɛn ma. Isirayɛlikailu ka
jamana mira ka a kɛ ii siiyɔrɔ ri.
44 Allabatala ka hɛrɛ kɛ ii yɛ ii laminin
dandeilu bɛɛ rɔ, ikomin a ka lahidi ta ii
benbailu yɛ ɲa mɛn ma. A ka sebaya di ii
ma ii juuilu bɛɛ kan. Woilu si ma se ii lɔla ii
ɲɛ.
45 Allabatala ka lahidi mɛnilu ta
Isirayɛlikailu yɛ, a ka wo bɛɛ dafa. Lahidi
kelen ma to ni a ma mɛn dafa.

22

Josuwe ka kabila fila ni a talantɛ labila

1 Nba, Josuwe ka Rubɛn kabila makili, a
ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ.
2 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Allabatala la baaraden
Musa ka jamarili mɛnilu di, ai ra wo bɛɛ kɛ
koɲuma. N ka jamarili mɛnilu di, ai ra wo
bɛɛ fanan kɛ a ɲa ma.
3 Waati jan kɔrɔ haan bi, ai ma ai ban ai
badenma Isirayɛlikailu dɛmɛnna. Ai Maari
Allabatala ka ai lɔ mɛn kɛla, ai ra wo kɛ.
4 Ai Maari Allabatala ka lahidi ta ko a ri
ai badenmailu lasii hɛrɛ rɔ yan. Sisen, a ra
lahidi wo dafa. Nba, sisen ai ye ai kɔsɛ ka
wa ai jɛrɛ la duu kan, Musa ka mɛn di ai ma
Juridɛn Ba telebɔ rɔ.
5 Kɔni Musa ka a fɔ ai yɛ ko ai ye ai Maari
Allabatala kanin kosɛbɛ, ko ai ye a la sila
taama. Ko ai ye a la jamariliilu bɛɛ mira ka
woilu kɛ. Ko ai ye ai fasa a ma. Ko ai ye a
bato ai jusukun bɛɛ la, a ni ai sɛɛbɛ bɛɛ la. Ai
ye jamarili ni sariya woilu latelen kosɛbɛ.»
6-8 Josuwe banni wo fɔla, a ka duwawu kɛ
ii yɛ, ka sila di ii ma. A ka a fɔ ko: «Ai ra
nanfulu ba sɔrɔn. Ai ye wa woilu ri ai wara.
Kolofen siyaman ye ai bolo, a ni wodigbɛilu
ni saninilu ni sulanɛɛilu ni nɛɛfin. Faanin
siyaman fanan ye ai bolo. Ai ka nanfulu
wo bɛɛ mira ai juuilu le la. Sisen, ai ye wa
woilu ratala ai ni ai badenmailu tɛma.» Wo
rɔ, ii ka ii kɔsɛ ka wa ii wara.
Musa tun ka duu do di Manase kabila
talantɛ ma Basan mara rɔ, Juridɛn Ba telebɔ
rɔ. Josuwe le ka duu do di kabila wo talantɛ
tɔ kelen ma Juridɛn telebe rɔ, ii badenma
Isirayɛlika tɔilu tɛma.

Saraka bɔ diya lɔ ko Juridɛn Ba da la

9 Rubɛn kabila mɔɔilu ni Kadi kabila
mɔɔilu ni Manase kabila talantɛ mɔɔilu
bɔra Isirayɛlika tɔilu fɛ Silo so kɔndɔ, ni a ye
Kanaan jamana rɔ. Ii ka sila mira ka wa ii
wara Kiliyadi jamana rɔ. Yɔrɔ wo le dira ii
ma, ka a kɛ ii ta ri, ikomin Allabatala ka a fɔ
ɲa mɛn ma ka fara Musa la.
10 Ii se mɛn kɛni Keliloti, ii ka saraka
janin diya belebele ba do lɔ Juridɛn Ba dala
Kanaan jamana rɔ ye.
11 A fɔra Isirayɛlika tɔilu yɛ ko Rubɛn
kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila ta-
lantɛ ka saraka janin diya belebele ba do lɔ
Juridɛn Ba dala Kanaan jamana rɔ Keliloti
tɔrɔfɛ.
12 Ii ka wo mɛn tuma mɛn na, ii bɛɛ ka
ii ɲɔɔn nadɛn Silo, ko ii watɔ kabila woilu
kɛlɛla.
13 Isirayɛlikailu ka Alla la sarakalasela
Elasari dencɛ Finehasi kelaya, ko a ye wa
Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni Manase ka-
bila talantɛ tɛrɛn ye Kiliyadi jamana rɔ.
14 Ii ka jama ɲɛmɔɔ mɔɔ tan lawa a fɛ,
kabila kelen ɲɛmɔɔ kelen. Ɲɛmɔɔ tan woilu
bɛɛ ye denbaya kuntiilu le ri Isirayɛlikailu
la bonkɔndɔlailu tɛma.
15 Woilu wara Rubɛn kabila ni Kadi ka-
bila ni Manase kabila talantɛ tɛrɛn Kiliyadi,
ka a fɔ ii yɛ ko:
16 «Allabatala la mɔɔilu bɛɛ ka a fɔ ko ai ra
bɔ Allabatala la sila kan, ka saraka janin
diya lɔ ai jɛrɛ yɛ. Ko nfenna ai ka kojuu
ba ɲin kɛ Isirayɛlikailu Maari Alla la? Ko
nfenna ai ra murunti Allabatala kanma
ten?

17 An tɛrɛ ra tiɲani mɛn kɛ Peyɔri ye, wo dɔɔman wa? Adon, haan bi an tɛrɛ ma an nasɛninya wo julumun na ko ma hali a ra fitinna jankarɔ lana Allabatala la jama bɛɛ ma.
18 Ko a ye di? Ko ai ye bɔla Allabatala la sila kan wo rɔ sisen wa? Ko ni ai muruntira Allabatala kanma bi, sini a ri dimin Isirayɛlikailu jama bɛɛ ma.
19 Ko ni a ye ai ɲana ko ai la jamana ma bɛn Allabatala bato le ma, ai ye ai kɔsɛ a la jamana ma, a la daa makɛ faaninbon lɔni mɛn kɔndɔ. Ko ai ye wa ai sii andeilu fɛ ye. Ko kɔni ai kana saraka janin diya gbɛrɛ lɔ ai jɛrɛ yɛ, ka wo la an na Maari Allabatala ta kan. Ko ai kana murunti Allabatala kanma ten, wala ka murunti andeilu ma.
20 Ko ai jɛrɛ ka a lɔn ko Serahi dencɛ Akan ka kojuu ba kɛ waati taminni, baa a ka fen do ta, Allabatala tun ka tɔn sii mɛn tala. Ko Allabatala la mɔnɛ ma se Isirayɛlikailu bɛɛ ma wo rɔ wa? Ko Akana kelen ma faa a la kojuu kosɔn de?»

21 Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ ka kabila gbɛrɛilu la bonkɔndɔlailu ɲɛmɔɔilu jabi.
22 Ii ka a fɔ ko: «Alla le ye Sebɛɛtii ri, ale le ye Allabatala ri! Alla le ye Sebɛɛtii ri, ale le Allabatala ri! Ale ka a lɔn andeilu ka saraka janin diya lɔ kun mɛn na. Fo Isirayɛlikailu fanan ye a lɔn. Ni a kɛra kojuu ba le ri Allabatala ma, wala murunti ko ri a kanma, ii ka kan ka an halaki bi.
23 An ma saraka janin diya wo lɔ an bɔ kanma Allabatala la sila kan. An ma a lɔ sarakailu janinta kanma, wala ka suman sarakailu wala jususuma sarakailu bɔ a kan. Ni an ka a lɔ kun woilu le la, Allabatala jɛrɛ ye wo hakɛ bɔ an dɔ.
24 Kɔni wo ko tɛ. An ka a lɔ hamin de kosɔn, baa an silanni de ko ai bɔnsɔnilu kana a fɔ an bɔnsɔnilu yɛ sini natɔ ko: ‹Dɛ ɲuman ye ai ni Isirayɛlikailu Maari Allabatala tɛma?
25 Allabatala jɛrɛ le ma Juridɛn Ba bila an ni ai Rubɛn kabila ni Kadi kabila mɔɔilu tɛma wa? Ai niiyɔrɔ foyi le tɛ Allabatala fɛ.› Nba, ni wo kɛra, ai bɔnsɔnilu ri kɛ sababu ri an bɔnsɔnilu ri Allabatala bato boloka.
26 Wo le kosɔn an ka a fɔ ko an di saraka janin diya ɲin lɔ. Kɔni an ma a lɔ ko an ye saraka janintailu janinna a kan, wala ka saraka gbɛrɛilu bɔ a kan.

27 An ka a lɔ le, sa a ri kɛ sereya ri ai ni andeilu tɛma, a ni ai bɔnsɔnilu ni an bɔnsɔnilu tɛma, ko andeilu fanan ye Allabatala ɲakɔrɔ. Ko an fanan ye an na saraka janintailu janinna ye, ka an na saraka gbɛrɛilu ni jususuma sarakailu fanan bɔ a yɛ ye. Saraka bɔ diya wo ri kɛ sababu ri, ai bɔnsɔnilu ti nala a fɔla an bɔnsɔnilu yɛ sini natɔ ko, ‹ai niiyɔrɔ foyi tɛ Allabatala fɛ.›
28 An ka a fɔ ko lon do rɔ ni ii ka kuma wo fɔ an yɛ, wala an bɔnsɔnilu yɛ, an di a fɔ ii yɛ ko, ‹ii ye Allabatala saraka janin diya bisiki wo ragbɛ. Ko an benbailu le ka wo lɔ. Ko kɔni ii ma a lɔ saraka janinta kanma, wala ka saraka gbɛrɛ bɔ a kan de. Ko ii ka a lɔ sa a ri kɛ sereya ri ai ni andeilu tɛma.›
29 Nba, a miriya tɛ an na fewu ka murunti Allabatala kanma ka bɔ a la sila kan. An ma saraka janin diya wo lɔ saraka janintailu janin kanma a kan, wala ka suman saraka wala sarakailu gbɛrɛilu bɔ a kan. An tɛ a fɛ ka saraka bɔ saraka janin diya si kan, fo an Maari Allabatala saraka janin diya, mɛn ye a la daa makɛ faaninbon donda la.»

30 Nba Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila ka kuma mɛn fɔ, wo diyara Alla la sarakalasela Finehasi ni jama la ɲɛmɔɔ tan wo yɛ, Isirayɛlikailu denbaya kuntii mɛnilu nani Finehasi fɛ kɔnin.
31 Alla la sarakalasela Elasari dencɛ Finehasi ka Rubɛn kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ jabi: «An bɛɛ ka a lɔn sisen ko Allabatala ye an fɛ, baa a miriya tɛrɛ ye an na ko ai ka kojuu ba mɛn kɛ Allabatala la, ai ma wo kɛ. Wo rɔ, ai ra Isirayɛlikailu lakandan Allabatala bolo, baa ai ma a fanka labe andeilu bɛɛ kan.»

32 Nba, Alla la sarakalasela Elasari dencɛ Finehasi ni ɲɛmɔɔ tan woilu bɔra Rubɛn kabila ni Kadi kabila wara Kiliyadi jamana rɔ, ka ii kɔsɛ Kanaan jamana rɔ. Ii seni ye, ii ka dantɛɛli kɛ Isirayɛlikailu yɛ.
33 Dantɛɛli wo diyara ii yɛ. Ii ka Allabatala tando. Ii miri tɛrɛ ye a la ɲa mɛn ma kɔrɔman ko ii ri wa Rubɛn kabila ni Kadi kabila kɛlɛ ka ii la jamana ratiɲan, kɔnin dantɛɛli wo kosɔn ii ma ii miri wo ma butun.

34 Rubɛn kabila ni Kadi kabila ka saraka bɔ diya tɔɔ la ko «Sereya le a ri an tɛma ko Allabatala kelen pe le Alla ri.»

23

Josuwe ka jama lali

1 Awa, Allabatala ka hɛrɛ di Isirayɛlikailu
ma waati jan kɔrɔ, ka ii bɔ ii juuilu bolo,
mɛnilu ye ii laminin dɔ. Josuwe tun da kɛ
mɔɔbakɔrɔ ba ri.
2 Lon do rɔ, Josuwe ka Isirayɛlikailu bɛɛ
makili, a gbengben ii la mɔɔbailu ni ii la
ɲɛmɔɔilu ni ii la kititɛɛlailu ni ii la kuntiilu.
A ka a fɔ ii yɛ ko: «N da kɛ mɔɔbakɔrɔ ba ri.
3 Ai Maari Allabatala ka ko mɛnilu kɛ
jamana ɲin mɔɔilu la ai kosɔn, ai ka wo bɛɛ
yen. Baa ai Maari Allabatala jɛrɛ le ka ii kɛlɛ
ai yɛ.
4 A ragbɛ, yɔrɔ mɛn ye bɔla Juridɛn Ba
la ka wa se fɔɔ Kɔɔji ba ma telebe rɔ, n
ka kalabe kɛ ka duu wo bɛɛ ratala ai la
kabilailu tɛma. N ka siya mɛnilu kɛlɛ ka ii
la duu mira ii la, a ni siya mɛnilu la duu ma
mira ii la fɔlɔ, n ka wo bɛɛ di ai ma ka a kɛ
ai ta ri.
5 Ai Maari Allabatala jɛrɛ le ri mɔɔ woilu
gbɛn ka ii mabɔ ai la. Ale le ri a kɛ, ii ri ii
bori ai ɲɛ. Ai ri ii la jamana mira ka a kɛ ai
ta ri, ikomin ai Maari Allabatala ka lahidi
ta ai yɛ ɲa mɛn ma.
6 «Fen fen sɛbɛni Musa la sariya kitabu rɔ,
ai ye ai sɛɛbɛ don kosɛbɛ wo bɛɛ bonya ma
ka wo kɛ. Ai kana bɔ sila wo kan ɲa si ma.
7 Ai kana duɲɔɔnya don ai ni siya gbɛrɛilu
tɛma, mɛnilu ye ai tɛma fɔlɔ. Ai kana ii
maarilu tara, ai kana ai kali woilu tɔɔ la. Ai
kana ai tin birin ii ɲana ka ii bato.
8 Ai ye ai fasa ai Maari Allabatala ma,
ikomin ai darini a kɛla ɲa mɛn ma kɔrɔman
haan bi.
9 Allabatala ka siya ba ni fankamailu le
gbɛn ka bɔ ai ɲɛrɔ. Haan bi woilu si ma se a
lɔla ai yɛ.
10 Ai rɔ mɔɔ kelen di se ai juuilu mɔɔ waa
kelen gbɛnna, baa ai Maari Allabatala le ye
kɛlɛ kɛla ai yɛ, ikomin a ka a lahidi ta ai yɛ
ɲa mɛn ma.
11 Nba, ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ kosɛbɛ ka ai
Maari Allabatala kanin.
12 «Kɔni ni ai ka ai ban Alla rɔ ka kafu
siyailu kan, mɛnilu kɔnin ye ai tɛma fɔlɔ, ka
woilu denmusoilu furu, ka teriya don ai ni
ii tɛma,
13 ai ye la a la ko ai Maari Allabatala ti
nala siya woilu gbɛnna ai ɲɛ butun. Siya
woilu ri kɛ ikomin miralifen, mɛn di ai
mira, ka kɛ ikomin denka, ai natɔ bela mɛn
kɔndɔ. Ii ri kɛ ikomin gbiɲɛ, mɛn di ai gbasi
ai kɔ rɔ, ka kɛ ikomin wɔnin, mɛn ye ai ɲailu
rɔ. A laban na, ai ri tunun jamana ɲuma ɲin
kɔndɔ, ai Maari Allabatala ka mɛn di ai ma.
14 «Nba, a tɛ mɛn bakɛ n na waati ri se. Ai
ka a lɔn ai jusukun ni ai sɔnɔmɛ bɛɛ rɔ ko ai
Maari Allabatala ka lahidi ɲuma mɛnilu ta
ai yɛ, ko wo si ma to ye, a ma mɛn dafa. A
ka lahidi wo bɛɛ dafa ai yɛ. Lahidi si ma to
ye, a ma mɛn dafa.
15 «Kɔni a ka a la lahidi ɲuma bɛɛ dafa ɲa
mɛn ma, a ri a la masilannikan bɛɛ kɛ ai la
wo ɲa le ma, fɔɔ ka ai halaki jamana ɲuma
ɲin kɔndɔ, a ka mɛn di ai ma.
16 Ai Maari Allabatala ka teriya mɛn ta
ka a don ai ni a tɛma, ni ai ka ai ban
wo jamariliilu bonyala fo ka wa ai birin
maari gbɛrɛilu ɲɛ ka woilu bato, Allabatala
ri mɔnɛ ai kanma kosɛbɛ. Ni wo kɛra, ai ri
halaki jona jamana ɲuma ɲin kɔndɔ, a ka
mɛn di ai ma.»

24

Josuwe ka Alla la koɲumailu lakali Isirayɛlikailu yɛ

1 Nba, Josuwe ka Isirayɛlikailu la kabi-
lailu bɛɛ ladɛn Sɛkɛmu. A ka Isirayɛlikailu
la mɔɔbailu makili, a ni jama ɲɛmɔɔilu ni
kititɛɛlailu ni kuntiilu. Ii bɛɛ nara ii lɔ Alla
ɲakɔrɔ.
2 Josuwe ka a fɔ jama bɛɛ ladɛnnin yɛ ko:
«Isirayɛlikailu Maari Allabatala ka a fɔ ko:
‹Fɔlɔfɔlɔ, ai benbailu siini tɛrɛ Efirati Ba kɔ.
Ai benba Teraki tɛrɛ ye wo do le ri, mɛn ye
Iburahima ni Nakɔri fa ri. Ai benbailu tɛrɛ
ye maari gbɛrɛilu le batola ye.
3 Kɔni nde le ka ai benba Iburahima labɔ
jamana wo rɔ Efirati Ba kɔ, ka a ta ka wa a ri
Kanaan jamana bɛɛ rɔ. N ka a dencɛ Isiyaka
di a ma, ka a bɔnsɔnilu siyaya.
4 N ka dencɛ fila di Isiyaka ma, Yakuba ni
Esawu. N ka Seyiri koyinkɛ ma yɔrɔilu di
Esawu ma, ka a kɛ a ta ri. Kɔni Yakuba ni a
dencɛilu wara Misiran.
5 Wo kɛ mɛn ɲin, n ka Musa ni Haruna
lawa ai benbailu ma Misiran. N ka Misir-
ankailu gbasi tɔrɔya siyaman na ye, ka ban
ka ai labɔ jamana wo kɔndɔ.
6 N ka ai benbailu labɔ Misiran jamana rɔ
tuma mɛn na, ii wara se Kɔɔji Fararɔbin ma.

Misirankailu ka ii kɔsaran sowontoroilu ni soilu la.
7 Ai benbailu ka ii makasi nde Allabatala yɛ, ko n ye ii dɛmɛn. N ka dibi don ii ni Misirankailu tɛma. N ka kɔɔji lana Misirankailu kan, ka ii bɛɛ latunun. N ka mɛn kɛ Misirankailu la, ai jɛrɛ ka wo lɔn. Wo kɔ rɔ, ai ka waati jan kɛ wula kɔndɔ.
8 N ka ai lawa Amɔrikailu la jamana kɔndɔ, mɛn ye Juridɛn Ba telebɔ rɔ. Amɔrikailu ka ai kɛlɛ, kɔni n ka ii bila ai fanka kɔrɔ. Ai ka ii la jamana mira ka a kɛ ai ta ri, ka a masɔrɔn n tɛrɛ ye ii halakila ai ɲɛ le.
9 Sipɔri dencɛ Balaki fanan wulira ko a ye ai kɛlɛla. Mowabukailu la mansa le tɛrɛ a ri. A ka kela lawa Beyɔri dencɛ Balami ma, ko a ye na ai danka.
10 Kɔni n ma sɔn Balami ye ai danka. Wo le rɔ, a ka duwawu le kɛ ai yɛ. N ka ai tala Balaki bolo wo ɲa le ma.
11 Wo kɔ rɔ, ai ka Juridɛn Ba tɛɛ ka wa se Jeriko so ma. Jerikokailu ka ai kɛlɛ, kɔni n ka ii bila ai la fanka kɔrɔ. Amɔrikailu fanan ka ai kɛlɛ, a ni Peresikailu ni Kanaankailu ni Hɛtikailu ni Kirikasikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. Kɔni n ka woilu bɛɛ bila ai la fanka kɔrɔ.
12 N ka woilu masilan, ka ii gbɛn ai ɲɛrɔ. Ai la fanmurutiilu ni ai la biɲɛilu ma kɛ sababu ri de ko ai sera ii la. Nde le ka ii gbɛn ikomin n ka Amɔrikailu la mansa fila gbɛn ɲa mɛn ma.
13 N ka duu di ai ma ten, ai ma mɛn sɛnɛ. N ka soilu di ai ma ka ai sii woilu kɔndɔ, soilu ai ma mɛnilu lɔ. N ka rɛsɛnfɛilu ni olibiye tuilu di ai ma, ai ma mɛnilu turu. Ai ye rɛsɛnju ni olibiyeju woilu denilu dɔɔnna.›»
14 «Ai ye silan Allabatala yɛ sisen, ka a la sila taama gbɛya ni kankelentiiya rɔ. Ka ai benbailu to Efirati Ba kɔ, ii tɛrɛ ye maari doilu batola. Ka ii to Misiran, ii tɛrɛ ye dogbɛrɛilu batola. Sisen, ai ye maari woilu bɛɛ to ye, ka Allabatala bato.
15 Ni Allabatala bato ma di ai yɛ, ai ye maarilu suwandi bi, ai ye a fɛ ka mɛnilu bato. Ai benbailu tɛrɛ ye maari mɛnilu batola Efirati Ba kɔ, ai ye woilu suwandi. Ni wo tɛ, ai ye Amɔrikailu la maarilu suwandi, baa ai siini Amɔrikailu la jamana le rɔ ɲin. Nde kɔnin ni n na denbaya, andeilu ri Allabatala bato.»
16 Jama ka Josuwe jabi: «Wo kuma tɛ! Andeilu ti nala an banna Allabatala dɔ ka maari gbɛrɛ bato,
17 baa an Maari Allabatala le ka andeilu ni an benbailu labɔ jɔnya rɔ Misiran. Ale le ka tɔɔmasereilu kɛ an jɛrɛ ɲana. Ale le ka an nakanda an na taama bɛɛ rɔ, ka an nakanda siyailu tɛma, an taminda mɛnilu la jamana rɔ.
18 A ka siyailu bɛɛ gbɛn ka ii bɔ an ɲɛ, hali Amɔrika mɛnilu siini tɛrɛ jamana ɲin dɔ. Wo le kosɔn, andeilu fanan di Allabatala le bato, baa ale le ye an Maari Alla ri.»
19 Josuwe ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ti nala sela Allabatala batola, baa Alla sɛniman de. A tɛ sɔn muumɛ ai ye batofen gbɛrɛ la ale kan ka a bato. Ni ai ka a la sariya tiɲan ka kojuuilu kɛ, a ti nala yafala ai ma.
20 Allabatala ka koɲumailu kɛ ai yɛ. Kɔni ni ai ka a bato boloka ka wa siyailu maarilu bato, a ri wuli ai kanma. A ri kojuu kɛ ai la ka ai halaki.»
21 Jama ka Josuwe jabi: «Ɛɛn de! An tɛ sɔn ka siyailu maarilu bato. An di Allabatala dɔrɔn de bato.»
22 Josuwe ka a fɔ ko: «Ai ra kɛ ai jɛrɛ sere ri ko ai ra Allabatala suwandi ko ai ri a bato.» Ii ka a fɔ ko: «Ɔɔn, an ye an jɛrɛ sere ri.»
23 Josuwe ka a fɔ ko: «Kɔni batofen mɛnilu ye ai bolo munun, siya gbɛrɛilu ye mɛnilu batola, ai ye woilu bɛɛ ratiɲan fewu! Ai ye ai jusu latɛɛ fewu ko ai ri Isirayɛlikailu Maari Allabatala la sila taama ka kɛ a ta le ri fewu.»
24 Jama ka Josuwe jabi: «An di an Maari Allabatala bato, ka a la jamariliilu mira ka woilu kɛ.»

Isirayɛlikailu ka lahidi ta

25 Wo lon, Josuwe ka teriya sidi Isirayɛlikailu ni Allabatala tɛma Sɛkɛmu so kɔndɔ ye. A ka sariya di ii ma, a ni jamariliilu.
26 Josuwe ka woilu sɛbɛ Alla la sariya kitabu rɔ. Wo kɔ rɔ, a ka kabakurun ba do ta ka a lalɔ jiriju do kɔrɔ Allabatala la yɔrɔ sɛniman dafɛ.
27 Josuwe ka a fɔ jama bɛɛ yɛ ko: «Ai ye kabakurun ɲin dagbɛ. A ye an na sereya ri. Allabatala ka kuma mɛn bɛɛ fɔ an yɛ yan, kabakurun ɲin da wo bɛɛ mɛn. A lalɔni yan ka ai hankili bila a rɔ ko ai kana ai ban ai Maari Alla rɔ.»

28 Josuwe banni kumala jama yɛ, a ka sila
di ii ma. Bɛɛ wara a wara.

Josuwe la saya

29 Nba, ko woilu bɛɛ taminni kɔ, Nun
dencɛ Josuwe sara, mɛn ye Allabatala la
baaraden di. A ka san kɛmɛ ni san tan de
sɔrɔn.
30 Ii ka a su don a jɛrɛ la niiyɔrɔ rɔ, mɛn
dira a ma Timinata Sera so kɔndɔ. So wo ye
Efirayimu kabila la koyinkɛ ma yɔrɔ le rɔ,
Kaase Koyinkɛ tele kankan bolomaran dɔ.
31 Isirayɛlikailu ka Allabatala bato Jo-
suwe la tele bɛɛ rɔ. Ii tora a batola
mɔɔbakɔrɔilu fanan na tele bɛɛ rɔ, Jo-
suwe sara ka mɔɔbakɔrɔ mɛnilu to ye
kɔnin. Allabatala tun ka koŋuma mɛnilu kɛ
Isirayɛlikailu yɛ, mɔɔbakɔrɔ woilu ka woilu
bɛɛ yen.
32 Isirayɛlikailu nara Yusufu su kolo
mɛnilu ri ka bɔ Misiran, ii wara woilu
don Sɛkɛmu. Fɔlɔfɔlɔ ii benba Yakuba ka
wodigbɛ kɛmɛ bɔ ka yɔrɔ wo san Hamɔri la
mɔɔilu ma. Hamɔri tɛrɛ ye Sɛkɛmu fa le ri.
Yɔrɔ wo kɛra Yusufu bɔnsɔnilu ta le ri.
33 Haruna dencɛ Elasari sara tuma mɛn
na, ii ka a su don Kibeya. Yɔrɔ wo le dira a
dencɛ Finehasi ma. A ye Efirayimu kabila
la koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ.

Ruti

Ɛlimɛlɛki ni a la denbaya wara Mowabu la jamana rɔ

1-2 Kɛlɛkuntiilu tɛrɛ ye mɔɔilu marala waati mɛn na Isirayɛlika la jamana rɔ, kɔnkɔ ba donda ye waati wo rɔ. Wo tuma cɛɛ do siini tɛrɛ Bɛtilɛhɛmu so kɔndɔ, mɛn ye Yahuda la kabila la duu rɔ. Cɛɛ wo tɔɔ ko Ɛlimɛlɛki. A muso tɔɔ ko Nahomi. Dencɛ mɔɔ fila tɛrɛ ye ii bolo. Kelen tɔɔ ko Malon, do tɔɔ ko Kiliyon. Ɛlimɛlɛki ni a la denbaya bɔni Efirata la buruju le rɔ. Awa, kɔnkɔ ba wo kɛra sababu ri, Ɛlimɛlɛki ka a muso ni a dencɛ mɔɔ fila ta ka wa Mowabu la jamana rɔ. Ii taara ii sii ye.

3 Wo taminni kɔ rɔ, Ɛlimɛlɛki sara ka a muso Nahomi kelen to, a ni a dencɛ mɔɔ fila.

4 Waati wo taminni kɔ rɔ, a dencɛ mɔɔ fila wo ka Mowabuka muso fila furu. Kelen tɔɔ ko Oropa. Do wo tɔɔ ko Ruti. Nba, Nahomi ni a dencɛilu ka san tan de kɛ Mowabu la jamana rɔ.

5 Wo kɔ rɔ, Malon ni Kiliyon sara ka ii na Nahomi kelen to, dentanya ni cɛtanya rɔ.

Ruti taara Nahomi kɔfɛ Bɛtilɛhɛmu

6 Lon do rɔ, ka Nahomi to Mowabu la jamana rɔ, a fɔra a ɲana ko Allabatala ra a la ɲumaya yiraka a la mɔɔilu la. Ko a ka balo ko lanɔɔya ii yɛ. Wo rɔ, Nahomi ni a biranmuso fila ka ii rabɛn ko ii watɔ Nahomi wara Bɛtilɛhɛmu.

7 Ii bɔra i ɲɔɔn fɛ ii sii diya kɔrɔ rɔ ka sila mira ka wa Yahuda la kabila la duu rɔ.

8 Ka ii to sila kan, Nahomi ka a fɔ Oropa ni Ruti yɛ ko: «Sisen, ai fila bɛɛ ye i kɔsɛ ka wa ai nailu wara. Allabatala ye a la kaninteya yiraka ai la, ikomin ai ka kaninteya yiraka ai cɛɛilu la, mɛnilu sani, a ni nde jɛrɛ la.

9 Allabatala ye ai bɛn hɛrɛ ma cɛɛ kura wara.» A banni wo fɔla, a ka ii sunbu, ii tɛrɛ ye fara bolo le ma. Denmuso fila kasira kosɛbɛ.

10 Ii ka a fɔ Nahomi yɛ ko: «Ɛɛn! An di wa i kɔfɛ i badenmailu wara.»

11 Kɔni Nahomi ka a fɔ ko: «Ai ye ai kɔsɛ ai wara, n denmusoilu. Nfenna ai ye a fɛ ka na n kɔfɛ? Baa, n di se dencɛ gbɛrɛ sɔrɔnna butun, mɛn di ai furu?

12 Ai ye ai kɔsɛ ai wara, n denmusoilu. Ɔɔn, ai ye wa. N da kɔrɔya furu ma. Ni wo tɛ, ni n ka n miri ko tumado n di se dencɛ sɔrɔnna ikɔ, n tɛrɛ ri wa su ɲin dɔ cɛɛ kura wara, ka dencɛ do sɔrɔn a la,

13 ai ri se ai banna furu ko ma wo rɔ wa, ka ai sii ka n dencɛ woilu makɔnɔ haan ii ye bonya? Ɛɛn, n denmusoilu. N na dunuɲaratɛɛ gbɛlɛman ai ta ri, baa Alla-batala jɛrɛ le ka tɔrɔya lala nde kan.»

14 Wo rɔ, Oropa ni Ruti kasira ikɔ kosɛbɛ. Oropa ka a biranmuso Nahomi tuwa ka a sunbu, kɔni Ruti fasani tora Nahomi ma.

15 Nahomi ka a fɔ Ruti yɛ ko: «I ɲa lɔ, i kɔrɔmuso kɔsɛtɔla ka wa a la mɔɔilu ma a ni a la batofen. I fanan ye i kɔsɛ i ye wa i wara. Ɔɔn, i ye wa a kɔfɛ.»

16 Kɔni Ruti ka a jabi: «I kana a fɔ n yɛ ko n ye n bɔ i kɔfɛ. I kana a fɔ n yɛ ko n ye wa n wara. I wa wa yɔrɔ yɔrɔ, n di wa ye. I wa i sii yɔrɔ mɛn dɔ, n di n sii ye. I la mɔɔilu ri kɛ n na mɔɔilu ri. I Maari fanan di kɛ n Maari ri.

17 I wa sa yɔrɔ mɛn dɔ, n fanan di sa ye. Mɔɔilu ri n su don ye. Ni n ka n bɔ i kɔfɛ ni saya tɛ, Allabatala a la jakankata juu ri be n kan.»

18 Nba, Nahomi ka a yen ko Ruti jusu latɛɛni ko a ri wa a kɔfɛ. Wo rɔ, a ma a sɔsɔ wo kɔ.

19 Ii mɔɔ fila ka sila mira ka wa se Bɛtilɛhɛmu. Ii seni ye, ka so bɛɛ lamaa. So musoilu ka i ɲɔɔn maɲininka ko: «Nahomi le ye ri wa?»

20 Kɔni Nahomi ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana n kili de ko Nahomi butun fo Maratɔɔ*, baa Alla Sebɛɛtii a ra tɔrɔya ba lase n ma.

21 N bɔtɔla yan, fen siyaman tɛrɛ ye n bolo, kɔni Allabatala a ra n bolokolon nasɛ. Ai ye n kilila nfenna wo rɔ ko Nahomi? Alla Sebɛɛtii a ra ban a kɔnkɔ donna n na. A ra n tɔrɔya kojuuya.»

22 Awa, Nahomi ka a kɔsɛ Bɛtilɛhɛmu ɲa wo le ma ka bɔ Mowabu la jamana rɔ. A biranmuso Ruti mɛn ye Mowabuka di, wo nara a kɔfɛ. Ii sera Bɛtilɛhɛmu ka a tɛrɛn horija suman ka waati damirasan de tɛrɛ.

* **1:20** Heburuilu ko nɔrɔjuu kɔrɔ le ye ko: «mara».

2

Ruti ka sɛnɛgban matɔmɔn kɛ Bɔwasi la sɛnɛ rɔ

1 Nba, Nahomi cɛɛ mɛn sani, wo
badenma do tɛrɛ ye ye, a ni mɛn ye buruju
kelen mɔɔ ri. Wo tɔɔ ko Bɔwasi. Nanfulutii
le, mɔɔba le.
2 Lon do rɔ, Mowabuka Ruti ka a fɔ Na-
homi yɛ ko: «A to n ye wa sɛnɛ rɔ. N di wa
sɛnɛgban matɔmɔn kɛ baaraden do kɔ, mɛn
wa hina n na ka sɔn n ye to a kɔfɛ.» Nahomi
ka a jabi: «Ale le wo ri n den. I ye wa.»
3 Ruti wulira wo rɔ ka wa sɛnɛ rɔ. A
seni ye, a ka sɛnɛgban matɔmɔn damira
baaraden do kɔfɛ, mɛnilu ye suman kala. A
tɛrɛ ye sɛnɛ mɛn dɔ, Bɔwasi ta le wo ri, mɛn
ni Ɛlimɛlɛki ye buruju kelen mɔɔ ri.
4 A ma mɛn bakɛ, Bɔwasi nara ka bɔ
Bɛtilɛhɛmu. A ka baaradenilu fo ko: «Alla-
batala ye to ai fɛ!» Baaradenilu ka a lamira
ko: «Allabatala ye ɲumaya kɛ i yɛ!»
5 Bɔwasi ka a la baaraden kuntii
maɲininka ko: «Denmuso wo don? Yon ye
a ri?»
6 Baaraden kuntii ka a fɔ ko: «Mowabuka
denmuso le, mɛn ni Nahomi nani ka bɔ
Mowabu la jamana rɔ.
7 A ka n madiya ko: ‹I ye n to n ye
sɛnɛgban do matɔmɔn sumankalailu kɔfɛ.›
A nara sɔɔma le, a ye baarala, haan sisen a
ma a ɲɔɲɔ.»
8 Wo rɔ, Bɔwasi ka a fɔ Ruti yɛ ko: «N
denmuso, i tolo malɔ: I kana wa sɛnɛgban
matɔmɔn diya sɛnɛ gbɛrɛ rɔ de. I ye to yan. I
ye baara n na baaraden musomanilu kɔfɛ.
9 I ye a ragbɛ cɛɛilu ye suman kala dinkira
mɛn dɔ. I ye i bila baaraden musomanilu
kɔfɛ. N da a fɔ n na baaradenilu yɛ ko ii
kana i ɲagba. Ji lɔɔ wa i mira, i ye wa i min
jundaa kɔndɔ, n na baaraden mɛsɛnilu ka
mɛn nafa.»
10 Ruti ka a ɲakɔrɔ bɛn duu ma ka a fɔ
Bɔwasi yɛ ko: «Nfenna i ra hina n na ka n
mira koɲuma fewu? N tɛ foyi ri fo londan.»
11 Bɔwasi ka a jabi: «I ka mɛn kɛ i biran-
muso yɛ, i cɛɛ sani kɔ, wo bɛɛ fɔra n ɲana.
I ka i fa ni i na to ye ka i sɔrɔn jamana to
ye, ka na i sii mɔɔ gbɛrɛ tɛma yan, i tun ma
mɛnilu lɔn kɔrɔman na.
12 I ka mɛn kɛ, Allabatala a ye i sara wo
bɛɛ la. I ra na ka i jɛrɛ bila Isirayɛlika Maari
Allabatala lakandalila kɔrɔ. A ye i sara a ɲa
jɛrɛjɛrɛ ma.»
13 Ruti ka Bɔwasi jabi: «N fa, i ra koɲuma
kɛ n yɛ. I ka kuma ɲuma fɔ n yɛ ka a tɛrɛn
n ma se i la baaraden musoman kelen dɔ.
Wo ra n sɛɛbɛ don.»
14 Damunin waati seni, Bɔwasi ka a fɔ
Ruti yɛ ko: «Na dɔɔnnin kɛ. Buru do ta.
I ye a sun manfen dɔ.» Ruti nara a sii
baaradenilu dafɛ tuma mɛn na, Bɔwasi ka
sumankisɛ majaninni do di a ma. Ruti ka
woilu dɔɔn ka a fa ka a tɔ to.
15 A banni dɔɔnninna, a ka a wuli ka wa
sɛnɛgban matɔmɔn diya ikɔ. A wani ikɔ,
Bɔwasi ka a fɔ a la baaraden cɛmanilu yɛ
ko: «Ai ye a to a ye sɛnɛgban matɔmɔn
sumansidi tɛma. Ai kana a makuma de.
16 Ka a la wo kan, ai wa suman ka, ai ye
do bɔ ai bolo rɔ ka woilu labe duu ma, sa a
ri ii matɔmɔn. Ai kana jalakili si la a kan.»
17 Ruti ka sɛnɛgban matɔmɔn ye haan
wura fɛ, ka ban ka suman gbasi, a tun ka
mɛn matɔmɔn. A ka horija suman kisɛ mɛn
sɔrɔn, wo ka bɔrɔ tala kelen nafa.
18 A wara suman bɔrɔ tala wo ri so kɔndɔ.
A biranmuso Nahomi ka a yen a ka suman
kisɛ jate matɔmɔn. Ruti ka a la dɔɔnninfen
tɔ fanan nabɔ ka a di a ma.
19 Nahomi ka a maɲininka ko: «I ka
sɛnɛgban matɔmɔn kɛ mi bi? I ka baara kɛ
sɛnɛ ɲuman de rɔ? Alla ye ɲumaya kɛ wo tii
yɛ, mɛn ɲara i la.» Ruti ka dantɛɛli bɛɛ kɛ ko:
«N ka baara kɛ sɛnɛ mɛn dɔ bi, wo tii tɔɔ ko
Bɔwasi.»
20 Nahomi ka a fɔ ko: «Allabatala ye
ɲumaya kɛ Bɔwasi yɛ, mɛn ma a la kan-
inteya yiraka boloka an niimailu la, a ni
sayabatɔilu la. An sɔrɔn ɲɔɔn sudun mɛnilu
ka kan ka an kunka, Bɔwasi ye woilu do le
ri.»
21 Mowabuka Ruti ka a fɔ ko: «A ka a fɔ
n yɛ fanan ko n ye to sɛnɛgban matɔmɔnna
a la baaradenilu kɔfɛ haan ii wa ban a la
suman bɛɛ kala.»
22 Nahomi ka a jabi: «Wo ka ɲi, n den.
I ye to baarala Bɔwasi la baaraden muso-
manilu kɔfɛ sa mɔɔ gbɛrɛilu kana kojuu kɛ i
la.»
23 Ruti tora wo rɔ sɛnɛgban matɔmɔnna
Bɔwasi la baaraden musomanilu kɔfɛ haan
bile ni horija suman ka bɛɛ banda. A siini
tɛrɛ a biranmuso Nahomi wara tuma bɛɛ.

3

Ruti wara suman magbasi gbeleke diya

1 Lon do rɔ, Nahomi ka a fɔ Ruti yɛ ko: «N
den, n ka kan ka ɲaɲinin i la ko ma, sa i ri
hɛrɛ sɔrɔn.
2 I tɛrɛ ye sɛnɛgban matɔmɔnna Bɔwasi
la baaraden musomanilu kɔfɛ. I ka a lɔn
Bɔwasi ye an badenma le ri. I ɲa lɔ. Wura
ɲin na, i ri a tɛrɛn a ye horija suman rafɛla
suman magbasi gbere ma.
3 I ye i ko ka sumadiyalan sisa i ma ka i
la durukijan ɲuma bila i kan na. I ye wa
ye, kɔni i kana i jɛrɛ yiraka a la fɔɔ a wa ban
dɔɔnninna ka a min.
4 A wa taa a la tuma mɛn na, i ye a ragbɛ
a ɲuma la sa i ri a lɔn a lani dinkira mɛn. A
wa sunɔɔ, i ye i madon a la ka a la birinkan
bɔ a sen ma ka i la a sen kɔrɔ. Wo rɔ i ka kan
ka mɛn kɛ, a ri wo fɔ i yɛ.»
5 Ruti ka a fɔ ko: «I ka mɛn fɔ n yɛ, n di a
bɛɛ kɛ.»
6 Ruti wara Bɔwasi la suman magbasi
gbere ma. A biranmuso tun ka mɛn fɔ a yɛ,
a ka wo bɛɛ latelen.
7 Bɔwasi banda dɔɔnninna ka a min, a nii
lasɛwani tɛrɛ ye a ma. A taara a la suman
ton dafɛ. Ruti ka a madon a la koɲuma, ka
birinkan bɔ Bɔwasi sen ma, ka a la a sen
kɔrɔ.
8 Duu talama, Bɔwasi barara i wulila. A
ka a yɛlɛman ka muso do lani yen a sen
kɔrɔ.
9 Bɔwasi ka a fɔ ko: «Yon ye?» Ruti ka a
jabi: «Ruti le, i la jɔnmuso kɔnin. I ye n furu,
baa i ye an sɔrɔn ɲɔɔn sudun de ri, mɛn ka
kan ka n furu.»
10 Bɔwasi ka a jabi: «Allabatala ye baraka
don i rɔ! I ma taa kanberenilu kɔ furu ko rɔ,
kanberen fentii wala kanberen bolokolon.
I banni mɛn kɛla ɲin di, wo ye kaninteya
misaliya le ri i ni i biranmuso tɛma, wo ka
bon ka tamin fɔlɔman kan.
11 Sisen, n den, i kana silan. I ye mɛn fɛ,
n di wo bɛɛ kɛ i yɛ, ka a masɔrɔn so kɔndɔ
mɔɔilu bɛɛ ka a lɔn ko muso telenni le ye ile
ri.
12 Tuɲa le wo ri, n ye i kunkala le ri, mɛn
ka kan ka i furu, kɔni i kunkala gbɛrɛ ye
ye, mɛn fanan ye i sɔrɔn ɲɔɔn sudun i yɛ ka
tamin nde la.
13 I ye to yan su ɲin dɔ. Sini sɔɔma, n di a
mafɛnɛ ni cɛɛ wo ri i furu ikomin a ka kan
ka a kɛ ɲa mɛn ma. Ni a ye a fɛ ka a kɛ, wo ri
bɛn. A ye a kɛ, kɔni n ye n kalila Allabatala
ɲenema tɔɔ la ko ni cɛɛ wo tɛ a fɛ ka a janto
i rɔ, nde le ri a kɛ. I la yan haan sɔɔma.»
14 Wo rɔ, Ruti lani tora Bɔwasi sen kɔrɔ,
kɔni a wulira suba dibi rɔ, sa mɔɔ kana a
yen, baa Bɔwasi tɛ a fɛ mɔɔ ye a lɔn ko Ruti
nara suman magbasi gbere ma ye.
15 Bɔwasi ka a fɔ a yɛ ko: «I la taafɛ
kɔkansidi wo fulɛn, i ye a mira koɲuma.»
A ka wo mira koɲuma. Bɔwasi ka horija
suman kisɛ bɔrɔ kelen ɲɔɔn suman ka wo kɛ
Ruti la taafɛ rɔ. Wo kɔ rɔ, Bɔwasi ka a kɔsɛ
so kɔndɔ.
16 Ruti seni a biranmuso wara, wo ka a
maɲininka ko: «A ye di, n den? A diyara
wa?» Bɔwasi ka mɛn bɛɛ kɛ a yɛ, Ruti ka wo
bɛɛ dantɛɛli kɛ.
17 Ka a la wo kan, Ruti ka a fɔ ko: «A ka
bɔrɔ kelen ɲɔɔn di n ma ko n kana n kɔsɛ n
biranmuso wara ni n ma a sanba.»
18 Nahomi ka a fɔ ko: «N den, i sabari. I
ye makɔnɔni kɛ yan fɔɔ i wa a yen ko ɲin
nabantɔ ɲa mɛn ma, baa cɛɛ wo jusu ti nala
lala, ni a ma ko ɲin ɲabɔ bi.»

4

Bɔwasi ka Ruti furu sidi

1 Nba, Bɔwasi wara ka i sii so donda la,
makoilu ye ɲabɔla dinkira mɛn dɔ. A ma
mɛn, a ka Ɛlimɛlɛki sɔrɔn ɲɔɔn sudun yen,
a tun ka mɛn na ko fɔ Ruti yɛ. Cɛɛ wo
tamintɔla le tɛrɛ. Bɔwasi ka a kili ko: «N fa!
Na, i sii yan.» Wo rɔ, cɛɛ nara ka i sii.
2 Bɔwasi ka so mɔɔbakɔrɔ tan fanan kili
ko ii ye na i sii. Woilu nara i sii.
3 Bɔwasi ka a fɔ Ɛlimɛlɛki sɔrɔn ɲɔɔn
sudun yɛ ko: «Nahomi a ra na ka bɔ Mowabu
la jamana rɔ. A ye an badenmacɛ Ɛlimɛlɛki
la sɛnɛ mayira bolo le ma.
4 Wo le rɔ, a ye n kɔndɔ ko n ka kan ka
wo la i tolo ma, ka i lali ko i ye sɛnɛ wo
san mɔɔilu ɲana, n na mɔɔbakɔrɔilu ni mɔɔ
tɔ mɛnilu siini yan. Awa, ni i ye a fɛ ka a
kunka, i ye a kunka. Ni i tɛ a fɛ fanan, i ye
a fɔ n yɛ, baa sɛnɛ kunka saratii ye i fɔlɔ le
bolo, ka nde tuun ile la.» Cɛɛ ka a fɔ ko: «N
di a kunka.»
5 Bɔwasi ka a fɔ ko: «Ni i ka sɛnɛ wo kunka
Nahomi ma lon mɛn na, fo i ye Mowabuka
Ruti furu wo lon, mɛn ye Ɛlimɛlɛki dencɛ la
furuɲa muso ri. I ye Ruti furu, sa sayabatɔ

a ri kɔ sɔrɔn, ka sɛnɛtiiya to a la denbaya kɔndɔ.»
6 Cɛɛ ka a fɔ ko: «Ni wo le, n ti se sɛnɛ
kunkala baa n kana n jɛrɛ bolokolonya.
Sɛnɛ kunka saratii a ye i bolo sisen, i ye a
kunka. Nde ti se a kunkala.»
7 Nba, waati taminni kɔ, ni badenma
sudun ka sayabatɔ la duu kunka Isirayɛlika
wara, wala ka duu kunka saratii latamin
mɔɔ gbɛrɛ ma, fo mɔɔ kelen ye a la sanbara
bɔ a sen dɔ ka a madon a tɔ mɔɔ kelen bolo.
Wo ri kɛ tɔɔmasere ri, ka ko wo lasereya.
8 Wo le ko kosɔn cɛɛ wo ka a fɔ Bɔwasi yɛ
tuma mɛn na ko: «I ye wo sɛnɛ kunka.» A
ka a la sanbara bɔ ka a di a ma.
9 Wo kɔ rɔ, Bɔwasi ka a fɔ mɔɔbakɔrɔilu ni
mɔɔ tɔ bɛɛ yɛ ko: «Ai ye sereilu le ri bi ko n
da Ɛlimɛlɛki ni Kiliyon ni Malon bolofen bɛɛ
kunka Nahomi ma.
10 N ye Ruti fanan tala a ra a kɛ n muso
ri. A ye Mowabuka muso le ri, mɛn tɛrɛ
ye Malon kun. N ye Ruti furula sa kɔ ri bɔ
sayabatɔ kɔ rɔ, ka sɛnɛtiiya to a la denbaya
kɔndɔ. N ye a furula sa Malon tɔɔ kana
tunun a badenmailu tɛma, a ni a fa so
kɔndɔ. Ai ye wo sereilu ri bi.»
11 Wo rɔ, mɔɔbakɔrɔilu ni mɔɔ tɔ mɛnilu
bɛɛ tɛrɛ ye so donda la ye, woilu ka a fɔ
ko: «An ye wo sereilu le ri! Allabatala ye
ɲumaya kɛ muso wo yɛ, mɛn dontɔ i wara!
A ye a kɛ ikomin Rasɛli ni Leya, Yakuba
la muso fila mɛnilu ka an benbailu sɔrɔn.
Allabatala ye i sabati Efirata la bonkɔndɔla
kɔndɔ, ka i tɔɔ bɔ Bɛtilɛhɛmu, Alla ma wo
kɛra.
12 Allabatala ye den siyaman di i ma
sunkurun ɲin fɛ. Ka i la denbaya kɛ ikomin
Yahuda ni Tamari dencɛ Pɛrɛsi ta, Alla ma
wo kɛra!»

Ruti ka mansa Dawuda benba Obedi sɔrɔn

13 Wo rɔ, Bɔwasi ka Ruti furu sidi. Ii
dɛnda. Allabatala ka baraka don Ruti rɔ. A
ka kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn.
14 Wo le kosɔn, Bɛtilɛhɛmu musoilu ka a
fɔ Nahomi yɛ ko: «Tandoli ye Allabatala yɛ
mɛn ma sɔn bi ka i bila ni kunkala sa i la.
Ka wo tɔɔ bɔ Isirayɛlika tɛma, Alla ma wo
kɛra.
15 A ri i nii lasɛwa ikɔ tuun, ka a lɔ i kɔrɔ
i la kɔrɔya waati, baa i biranmusoni mɛn
tɔnɔ ka bon i ma dencɛ wɔrɔnwula tɔnɔ ri,
i duman mɛn yɛ kɔnin, wo le ka den ɲin
sɔrɔn.»
16 Wo rɔ, Nahomi ka den ta ka a la a sen
kan. Ale le ka den namɔ.
17 A siiɲɔɔ musoilu ka a fɔ ko: «Nahomi
ra dencɛ sɔrɔn.» Ii ka den tɔɔ la ko Obedi.
Obedi le kɛra Jɛsɛ fa ri. Jɛsɛ wo le ka
Dawuda sɔrɔn.

Mansa Dawuda buruju

18 Pɛrɛsi bɔnsɔn de ɲin di. Pɛrɛsi ka
Hɛsirɔn sɔrɔn.
19 Hɛsirɔn ka Ramu sɔrɔn. Ramu ka
Aminadabu sɔrɔn.
20 Aminadabu ka Nasɔn sɔrɔn. Nasɔn
ka Salimɔn sɔrɔn.
21 Salimɔn ka Bɔwasi sɔrɔn. Bɔwasi ka
Obedi sɔrɔn.
22 Obedi ka Jɛsɛ sɔrɔn. Jɛsɛ ka Dawuda
sɔrɔn.

Junusa

Nabi Junusa ma sɔn Alla la kuma ma

1 Nba, lon do rɔ, Allabatala kumara Amitayi dencɛ Nabi Junusa yɛ.
2 A ka a fɔ ko: «I wuli! I ye sila mira i kɔrɔ. I ye wa Ninibe so ba kɔndɔ ka ye mɔɔilu jalakikan fɔ ii yɛ, baa ii ye kojuu mɛnilu kɛla, nde ka woilu lɔn.»
3 Kɔni Nabi Junusa ma sɔn ka wa Ninibe. A ka Tarasisi sila mira ka wa ko a ye a mataala Allabatala la ka bɔ a ɲakɔrɔ. A sera Jafa so kɔndɔ ka wa kɔɔji dala ye. A ka kulunba do tɛrɛn ye, mɛn watɔ Tarasisi. A ka kulunba tɛɛ sara bɔ, ka don kulunba kɔndɔ. A ni kulunkɔndɔ mɔɔilu wara kɔɔji ka a fɔ ko ii ye wala Tarasisi. Nabi Junusa ye a fɛ ka a mataa Allabatala la ka bɔ a ɲakɔrɔ.
4 Kɔni Allabatala ka fɔɲɔ ba lana kɔɔji kan. Fɔɲɔ bonyara fɔɔ kulunba tɛrɛ ye tiɲan ko rɔ.
5 Kulunkɔndɔ baaradenilu silanda kojuuya. Ii kelen kelenna bɛɛ ka a maari madiya ko wo ye ii kisi. Ii ka kulunkɔndɔ doninilu lafili kɔɔji rɔ sa kulunba ri fɛya kɔɔji kan. Wo ka a tɛrɛn Nabi Junusa ra jii kulunba kɔndɔ. A tɛrɛ ye sunɔɔla bakɛ.
6 Kulun naborila wara a tɛrɛn ye ka a kan nabɔ a ma ko: «Nfenna i lani sunɔɔ rɔ? I wuli! I ye i maari madiya! Tumado wo ri kininkinin an na ko la ka an kisi sa an kana faa.»
7 Kɔ fɛ, ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «An ye a kalabe kɛ ka a lɔn mɛn ka kojuu ɲin nase an ma.» Ii ka a kalabe kɛ. Kala ka Nabi Junusa mira.
8 Ii ka Nabi Junusa maɲininka ko: «Yon ye kojuu ɲin nasela an ma? Ile don, i la baara ye nfen di? I bɔni mi? I ye jamana ɲuman de mɔɔ ri? Siya ɲuman ye i ri?»
9 Nabi Junusa ka ii jabi: «Heburu le nde ri. N ye Maari Allabatala le batola, sankolo Maari, mɛn ka kɔɔji ni duukolo dan.»
10 Ii silanda kojuuya kuma wo la, ka a maɲininka wo rɔ ko: «I ka ko suu ɲuman de kɛ?» Baa Nabi Junusa tun ka a fɔ ii yɛ kɔrɔman ko a boritɔla le ka bɔ Allabatala ɲakɔrɔ.
11 Nba, kɔɔji tora lamaala fɔɔ ka tamin fɔlɔma kan. Wo rɔ, ii ka a fɔ Nabi Junusa yɛ ko: «An ye nfen kɛ i la sa kɔɔji ri a masuma an naminin dɔ?»
12 Nabi Junusa ka a fɔ ko: «Ai ye n mira ka n nafili kɔɔji rɔ. Wo wa kɛ, kɔɔji ri a masuma ai laminin dɔ, baa n ka a lɔn ko fɔɲɔ ba ɲin wulini ai kanma nde le la ko rɔ.»
13 Wo bɛɛ ni a ta, kulunkɔndɔ baaradenilu ka kulun bori kɛ ii fanka bɛɛ la, sa ii ri gbere masɔrɔn. Kɔni ii ma se, baa kɔɔji tora lamaala fɔɔ ka tamin fɔlɔma kan.
14 Ii ka Allabatala matara wo rɔ ko: «Ɛɛ, Allabatala. I jaandi! Ni an ka cɛɛ ɲin nafili kɔɔji rɔ ka a faa, i kana an datiɲan. Ni an ka a faa ka a tɛrɛn a ye mɔɔ jalakibali le ri, i kana an jalaki a faa rɔ, baa, Allabatala, ko mɛn wa diya i yɛ, i ye wo le kɛla.»
15 Wo rɔ, ii ka Nabi Junusa mira ka a lafili kɔɔji rɔ. Kɔɔji masumara i kɔrɔ.
16 Kulunkɔndɔ baaradenilu ka wo yen tuma mɛn na, ii silanda Allabatala yɛ kosɛbɛ. Ii ka saraka bɔ ka Allabatala sɔ wo la, ka dakan ta a yɛ.

2

Nabi Junusa ka Alla matara kɔɔji kɔrɔ

1 Awa, Allabatala ka jɛɛ ba do lana mɛn ka Nabi Junusa lakunun. Nabi Junusa ka tele sawa ni su sawa kɛ jɛɛ kɔndɔ.
2 Ka a to jɛɛ kɔndɔ, Nabi Junusa ka a Maari Allabatala tara.
3 A ka a fɔ ko:
«Allabatala, ka n to tɔrɔya ba rɔ, n ka i matara.
I ka n jabi.
Ka n to lakira rɔ saya rɔ, n kulera dɛmɛnni ko rɔ.
I ka n namɛn.
4 I ka n nafili kɔɔji rɔ,
fɔɔ kɔɔji dun ba kɔrɔ.
Kɔɔji ka n naminin fan bɛɛ rɔ.
I ka kɔɔji kuru ba mɛnilu lana,
woilu bɛɛ lara n kan.
5 N tɛrɛ ye a fɔla n jɛrɛ ma ko i ra n gbɛn ka n bɔ i ɲakɔrɔ.
Kɔni n lani a la n di i la bon sɛniman yen ikɔ tuun.
6 Kɔɔji ka n natunun ka n na ɲenemaya masilan.
N jiira fɔɔ kɔɔji dun ba kɔrɔ.
Kɔɔjikɔrɔ binilu mɔrɔnmɔrɔnni tɛrɛ n kun ma.

7 N jiira fɔɔ koyinkɛilu sen kɔrɔ kɔɔji kɔrɔ.
N sera suilu la jamana rɔ. A da bɛɛ sɔɔra n
ma kadawu.
Kɔni ile, n Maari Allabatala,
i ka n kɛndɛ layɛlɛ lakira kɔndɔ.
8 N Maari Allabatala, ka a to dɔɔni n tun di
sa,
n miriya sera i ma.
I ka n na matarali kan namɛn
i la bon sɛniman kɔndɔ.
9 Mɔɔ mɛnilu ye batofen ɲatɔnɔntanilu ba-
tola,
woilu ri bɔnɔ i la kaninteya rɔ.
10 Kɔni nde ri kalaman bɔ i yɛ ka i tando,
ka saraka di i ma.
N ka dakan mɛn ta i yɛ, n di wo mafa.
Allabatala, ile kelen pe le ri se mɔɔ kisila.»
11 Awa, Allabatala kumara jɛɛ ba yɛ. Wo
rɔ, jɛɛ ba ka Nabi Junusa labɔ gbere ma.

3

Nabi Junusa wara Ninibe

1 Allabatala kumara Nabi Junusa yɛ a
siɲa filana rɔ.
2 A ka a fɔ ko: «I ye i wuli ka wa Ninibe
so ba kɔndɔ. N wa mɛn fɔ i yɛ, i ye wo lase
Ninibekailu ma.»
3 Wo rɔ, Nabi Junusa wulira ka wa
Ninibe, ikomin Allabatala ka a fɔ a yɛ ɲa
mɛn ma. Ninibe tɛrɛ ye so ba le ri, mɔɔ ri
tele sawa taama kɛ mɛn kɔndɔ.
4 Nabi Junusa seni Ninibe, a donda so
kɔndɔ ka tele kelen kɛ taamala, ka ban ka
ye mɔɔilu kawandi ko: «Yani tele binaanin,
gbalo ba ri kɛ Ninibe.»
5 Alla ka mɛn fɔ Ninibekailu yɛ ka fara
Nabi Junusa la, ii lara wo la. Ii ka a fɔ ko
bɛɛ ye sun don ka landa faanin bila ii kan
na, denilu ni mɔɔbailu bɛɛ.
6 Nba, wo kibaro sera Ninibe mansa ma
tuma mɛn na, a ka i wuli a la mansaya
siifen dɔ ka a la mansaya faanin bɔ a kan
na. A ka landa faanin bila a kan na ka i sii
buurigbɛ rɔ.
7 Wo kɔ, a ka mɔɔilu lɔ kelalasela
Ninibekailu ma ko: «Mansaçɛ ni a la
ɲɛmɔɔilu ka a fɔ ko tɔn da sii mɔɔilu ni
kolofenilu bɛɛ ma, nisiilu ni saailu ni bailu
kɔnin. Ii si kana dɔɔnnin kɛ. Ii si kana ii
min.
8 Mɔɔilu bɛɛ ye landa faanin bila ii kan
na, ka do sidi kolofenilu bɛɛ kan na. Mɔɔ
kelen kelenna bɛɛ ye Alla matara a fanka
bɛɛ la. Bɛɛ ye a ban a sɔn juu rɔ, ka kojuu kɛ
boloka.
9 Baa, yon ka a lɔn? Tumado ko Alla ri a
la bolorabɛn yɛlɛman an kanma ka a ban a
la mɔnɛ ba rɔ, kosa an kana faa.»
10 Alla ka a yen mɛn kɛ ko Ninibekailu
ra nimisa ka ii la kojuuilu boloka, a ka a
miriya yɛlɛman. A ka masilannikan mɛn fɔ
ii yɛ ko a kɛtɔ gbalo ba lala ii kan, a ka wo to
ye.

4

Nabi Junusa mɔnɛra Alla la hina rɔ

1 Wo ma diya Nabi Junusa yɛ fewu. A
mɔnɛra kosɛbɛ.
2 A ka Allabatala matara ko: «Aa, Alla-
batala, ka n to n na jamana kɔndɔ fɔlɔ, a
miriya tɛrɛ ye n na ko i ri a kɛ ten. Wo le ka
a kɛ, n ka n kaliya ka n bori ka wa Tarasisi.
Baa n tun ka a lɔn fewu ko i ye Alla le ri, mɛn
na kininkinin ni ɲumaya ka bon kosɛbɛ. I ti
mɔnɛla jona. I ye mɔɔilu kaninna kojuuya.
I wa masilannikan mɛnilu fɔ, i rabɛnni
tuma bɛɛ ka woilu to ye.
3 Allabatala, sisen, i ye n bɔ duunuɲa rɔ
yan, baa saya fisa n yɛ ka tamin ɲenemaya
la.»
4 Allabatala ka Nabi Junusa jabi: «A ye
di? I jɔ ye mɔnɛ rɔ wa?»
5 Nba, Nabi Junusa bɔra Ninibe so kɔndɔ,
ka wa i sii telebɔ rɔ. A ka gbaa do lɔ ye, ka
i sii wo kɔrɔ lulen na ka makɔnɔni kɛ, baa a
ye a fɛ ka a yen ko mɛn tamintɔ so kɔndɔ.
6 Wo tuma, Maari Allabatala ka fɛɛjuu do
lafɛrɛn ka yɛlɛ Nabi Junusa kun na ka lulen
di a ma, ka a bɔ a la niilafin dɔ. Nabi Junusa
sɛwara fɛɛjuu wo la kosɛbɛ.
7 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la, Alla ka tunbu
do lana. Tunbu wo donda fɛɛjuu rɔ ka a
dɔɔn ka a ja.
8 Tele yɛlɛra tuma mɛn na, Alla ka fɔɲɔ ba
kalaman nana ka bɔ telebɔ rɔ. Tele gbara
Nabi Junusa kun na kojuuya fo a betɔ le
tɛrɛ. A tɛrɛ ye a fɛ ka sa. A ka a fɔ ko: «Saya
kɔni ka fisa n ma ka tamin ɲenemaya kan.»
9 Alla ka Nabi Junusa maɲininka ko: «A
ye di? I jɔ ye mɔnɛ rɔ fɛɛjuu ja ko rɔ wa?»
Nabi Junusa ka a fɔ ko: «N kɛ! N jɔ ye a rɔ!
N da mɔnɛ haan ka n sɔn saya ma.»
10 Allabatala ka a fɔ ko: «Fɛɛjuu ni wo
hina ye i la. I don ma baara si kɛ a la, mɛn

di a labonya. A fɛrɛnda su fɔlɔ rɔ ka ja su filana rɔ.
11 I ye a fɛ nde kana kininkinin Ninibekailu ma, so belebele wo kɔndɔ mɔɔ waa kɛmɛ a ni waa muwan mɛnilu mɛn ti se bolokinin ni bolomaran faranfasila, kolofen siyaman ba wo ma jate ma lɔn.»

Matiyu

Isa buruju

1 Isa Ɲenematɔmɔnin buruju le ɲin di. Isa tɛrɛ Dawuda ni Iburahima bɔnsɔn de ri.
2 Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn. Isiyaka ka Yakuba sɔrɔn. Yakuba ka Yahuda sɔrɔn, a ni wo kɔrɔcɛilu ni dɔɔcɛilu.
3 Yahuda ka Pɛrɛsi ni Seraki sɔrɔn. Woilu na tɔɔ le tɛrɛ ko Tamari. Perɛsi ka Hɛsirɔn sɔrɔn. Hɛsirɔn ka Ramu sɔrɔn.
4 Ramu ka Aminadabu sɔrɔn. Aminadabu ka Nasɔn sɔrɔn. Nasɔn ka Salimɔn sɔrɔn.
5 Salimɔn ka Bɔwasi sɔrɔn. Wo na tɔɔ ko Rahabu. Bɔwasi ka Obedi sɔrɔn. Wo na le tɛrɛ Rutu ri. Obedi ka Jɛsɛ sɔrɔn.
6 Jɛsɛ ka mansa Dawuda sɔrɔn. Dawuda ka Sulemani sɔrɔn. Wo na tɛrɛ Uriya muso le ri.
7 Sulemani ka Rehobowan sɔrɔn. Rehobowan ka Abiya sɔrɔn. Abiya ka Asafu sɔrɔn.
8 Asafu ka Jusafati sɔrɔn. Jusafati ka Jehoramu sɔrɔn. Jehoramu ka Usiyasi sɔrɔn.
9 Usiyasi ka Jotamu sɔrɔn. Jotamu ka Ahasi sɔrɔn. Ahasi ka Esekiyasi sɔrɔn.
10 Esekiyasi ka Manase sɔrɔn. Manase ka Amɔn sɔrɔn. Amɔn ka Josiya sɔrɔn.
11 Josiya ka Jekoniya ni dencɛ gbɛrɛilu sɔrɔn. Awa, Jekoniya tele rɔ, Babilɔnikailu ka Isirayɛlikailu mira ka wa ii ri kɛlɛkɔrɔbori rɔ Babilɔni jamana rɔ.
12 Isirayɛlikailu seni kɔ kɛlɛkɔrɔbori diya Babilɔni jamana rɔ, Jekoniya ka Seyalatiyɛli sɔrɔn. Seyalatiyɛli ka Serobabɛli sɔrɔn.
13 Serobabɛli ka Abihudi sɔrɔn. Abihudi ka Eliyakimu sɔrɔn. Eliyakimu ka Asori sɔrɔn.
14 Asori ka Sadoki sɔrɔn. Sadoki ka Akimu sɔrɔn. Akimu ka Eliyudi sɔrɔn.
15 Eliyudi ka Elasari sɔrɔn. Elasari ka Matan sɔrɔn. Matan ka Yakuba sɔrɔn.
16 Yakuba ka Yusufu sɔrɔn. Yusufu ka Mariyamu furu. Mariyamu wo le ka Isa sɔrɔn, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Ɲenematɔmɔnin.
17 Nba, ka bɔ Iburahima ma ka na a sii Dawuda la, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra farɔkɛ tan ni naanin de ri. Ka bɔ Dawuda ma ka na Isirayɛlikailu lawa waati rɔ kɛlɛkɔrɔbori rɔ Babilɔni jamana rɔ, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra farɔkɛ tan ni naanin de ri. Ka bɔ ii wa waati ma kɛlɛkɔrɔbori diya Babilɔni jamana rɔ ka na a sii Ɲenematɔmɔnin na, wo bɛɛ ladɛnnin kɛra farɔkɛ tan ni naanin de ri.

Isa sɔrɔn ɲa

18 Nba, Isa Ɲenematɔmɔnin sɔrɔnda ɲa mɛn ma, wo le ɲin di. A na Mariyamu mamirani tɛrɛ Yusufu bolo. Kɔni sani a ye wa a sii Yusufu wara ka kɛ a muso ri, Nii Sɛniman ka a kɛ Mariyamu ka kɔnɔ ta.
19 Yusufu ka wo yen mɛn kɛ, a tun tɛ a fɛ ka Mariyamu tɔɔ tiɲan mɔɔilu ɲana, baa Yusufu tɛrɛ mɔɔ telenni le ri. Wo rɔ, a ka a latɛɛ ko a ri Mariyamu bila sutura bolo ma.
20 Ka Yusufu to a mirila wo ma, Maari la mɛlɛka ka a jɛrɛ yiraka a la sibo rɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «Yusufu, Dawuda bɔnsɔn, i kana silan Mariyamu furu ko yɛ, baa Nii Sɛniman de ka a kɛ a ra kɔnɔ ta.
21 A ri dencɛ sɔrɔn. I ye a tɔɔ la ko Isa*, baa ale le kɛtɔ a la mɔɔilu kisila ii la kojuuilu ma.»
22 Awa, ko woilu bɛɛ kɛni sa Maari la kuma ri kanbali, a ka mɛn don a la nabi da rɔ ko:
23 «I ɲa lɔ! Sunkurun mɛn da a jɛrɛ lakanda, wo ri kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn. Dencɛ wo tɔɔ ri la ko Emanuwɛli.»
Emanuwɛli kɔrɔ le ko Alla ye an dafɛ.
24 Yusufu wulira sunɔɔ rɔ mɛn kɛ, a ka a kɛ ikomin Maari la mɛlɛka tun ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. A wara Mariyamu ta ka na a ri a wara, ka a kɛ a muso ri.
25 Kɔni ii ma dɛn fɔɔ Mariyamu moyira dencɛ la. Yusufu ka den tɔɔ la ko Isa.

2

Lɔnninnailu ka Isa yɔrɔ ɲinin

1 Isa sɔrɔnda Bɛtilɛhɛmu so kɔndɔ, ni a ye Jude mara rɔ. Wo tuma, mansa Herodi siini mansaya la. Isa sɔrɔnni kɔ, lɔnninna doilu bɔra telebɔ rɔ ka na Jerusalɛmu.
2 Ii ka a maɲininka ko: «Yahudiyailu la mansa mɛn sɔrɔnda sisen, wo ye mi? Ka an to an wara telebɔ rɔ, an ka a lolo yen. An da na a bonya diya.»

* **1:21** Isa tɔɔ kɔrɔ ye le, Allabatala mɛn ye kisiba ri.

3 Kuma wo fɔra mansa Herodi yɛ tuma
mɛn na, a kɔndafilira, a ni Jerusalɛmukailu
bɛɛ.
4 Mansa ka Isirayɛlikailu la sarakalase-
lailu bɛɛ ni sariya karanmɔɔilu bɛɛ ladɛn,
ka ii maɲininka ko, «Ŋnematɔmɔnin ka kan
ka sɔrɔn mi?»
5 Ii ka a fɔ ko: «A ka kan ka sɔrɔn
Bɛtilɛhɛmu le, ni a ye Jude mara rɔ, baa
nabi do ka a sɛbɛ ko:
6 ‹Ile Bɛtilɛhɛmu, ile mɛn ye Jude mara rɔ,
i tɛ Jude mara soilu rɔ dɔɔmanni ri de!
Baa kuntii do ri bɔ i kɔndɔ,
mɛn di a janto n na jama Isirayɛlikailu*
rɔ.›»
7 Wo kɔ rɔ, Herodi ka lɔnninna woilu kili
dokon dɔ ka ii maɲininka lolo bɔ waati ma.
Ii tun ka a yen waati mɛn, ii ka wo fɔ a yɛ.
8 Wo rɔ, a ka sila di ii ma ko ii ye wa
Bɛtilɛhɛmu. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa den yɔrɔ
ɲinin koɲuma ye. Ai wa a yen, ai ye kela
lawa n yɛ, sa n fanan di wa a bonya.»
9 Herodi ka kuma wo fɔ ka ban tuma mɛn
na, lɔnninnailu bɔra ye ka wa. Ka ii to sila
kan, ii ka lolo kelen wo yen ii ɲɛfɛ, ii tun ka
mɛn yen ii wara telebɔ rɔ. Den tɛrɛ ye yɔrɔ
mɛn dɔ, lolo wo wara a lɔ yɔrɔ wo kun dɔ.
10 Lɔnninnailu ka lolo yen tuma mɛn na,
ii jusu sɛwara kosɛbɛ.
11 Ii don mɛn kɛra bon na, ii ka den ni a
na Mariyamu yen ye. Ii ka ii ɲɔnkin ka den
bonya. Wo kɔ rɔ, ii ka ii la kankirailu da
laka ka sɔlifen sankɔgbɛlɛnilu labɔ ka woilu
di den ma. Ii ka sanin di a ma, a ni wusulan
ni latikɔlɔn sumaduman mɛn tɔɔ ko muri.
12 Wo kɔ rɔ, Alla ka a lasobi lɔnninnailu la
sibo rɔ ko ii kana kɔsɛ Herodi wara butun.
Wo rɔ, ii ka sila gbɛrɛ ta ka wa ii la jamana
rɔ.

Yusufu ka Mariyamu ni Isa ta ka wa Misiran

13 Nba, lɔnninnailu wani kɔ, Maari la
mɛlɛka do ka a jɛrɛ yiraka Yusufu la sibo rɔ,
ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli ka den ni a na ta ka i
bori ka wa Misiran jamana rɔ. I ye to ye fɔɔ
n wa a fɔ i yɛ lon mɛn ko i ye na, baa Herodi
kɛtɔ den yɔrɔ ɲininna a faa ko rɔ.»
14 Wo rɔ, Yusufu wulira su rɔ, ka den ni a
na ta ka wa Misiran.
15 A tora Misiran fɔɔ ka Herodi sa. Wo
kɛra ka Maari la kuma kanbali, a tun ka
mɛn don a la nabi da rɔ ko: «N ka n dencɛ
kili ko a ye bɔ Misiran.»†
16 Nba, Herodi ka a ɲayen tuma mɛn na
ko lɔnninnailu ra a majuwaya, a jusu bɔra
kojuuya. A ka mɔɔilu lawa Bɛtilɛhɛmu so
kɔndɔ, a ni a mara yɔrɔ bɛɛ rɔ. Ko den
cɛman mɛnilu si ma tamin san fila kan fɔlɔ,
ii ye woilu bɛɛ faa. Herodi danda san fila
dencɛilu ma ka a bɛn lɔnninnailu la lolo
yen waati ma, ii tun ka mɛn fɔ a yɛ.
17 Wo rɔ, Nabi Jeremiya tun ka mɛn fɔ, wo
kanbalira ko:
18 «Kan do bɔra Rama so kɔndɔ,
kasi mankan ba a ni jusumakasa mankan
ba.
Rasɛli ye kasila a denilu la ko la.
A ma sɔn mɔɔ si ye a masabari, baa a denilu
tɛ ye butun.»‡

Yusufu bɔra Misiran ka a kɔsɛ Isirayɛlikailu la jamana rɔ

19 Herodi sani kɔrɔ, Maari la mɛlɛka do ka
a jɛrɛ yiraka Yusufu la sibo rɔ Misiran.
20 Mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli ka den ni
a na ta. Ai ye i kɔsɛ Isirayɛlikailu la jamana
rɔ, baa mɔɔ mɛnilu tɛrɛ ye a ɲininna ka den
faa, woilu ra sa.»
21 Yusufu wulira wo le rɔ, ka den ni a na
ta ka wa Isirayɛlikailu la jamana rɔ.
22 Kɔni Yusufu ka a mɛn ko Arikilayosi
le siini mansaya la Jude mara kun na a fa
Herodi nɔ rɔ. Wo rɔ, a silanda ka wa Jude
mara rɔ. Alla ka a lasobi sibo rɔ ko a ye wa
Kalile mara rɔ.
23 A wara a sii Nasarɛti so kɔndɔ. Wo kɛni
sa Alla la kuma ri kanbali, a ka mɛn don a
la nabiilu da rɔ ko mɔɔilu ri a fɔ Isa ma ko
Nasarɛtika.

3

Yaya ka kawandili kɛ

1 Nba, wo waati la, Yuhana* mɛn ye mɔɔ
sunna ji rɔ, a sera Jude wula kɔndɔ. A tɛrɛ
mɔɔilu kawandila ko:
2 «Ai ye tubi, baa Harijeene Mansaya
waati ra se.»
3 Baa Nabi Esayi ka Yaya la ko fɔ ko:
«Kilikan ba bɔra wula kɔndɔ ko:

---

* **2:6** Wo sɛbɛni Mika la kitabu kɔndɔ suran 5 kuma diya 2 † **2:15** Wo sɛbɛni Hose la kitabu kɔndɔ suran 11 kuma diya 1 ‡ **2:18** Wo sɛbɛni Jeremiya la kitabu kɔndɔ suran 31 kuma diya 15 * **3:1** Mɔɔ ye Yuhana ɲin tɔɔla fanan ko Yaya. † **3:3** Wo sɛbɛni Esayi la kitabu kɔndɔ suran 40 kuma diya 3

‹Ai ye sila rabɛn Faama yɛ,
ka silaninilu latelen a yɛ.›»†

4 Nba, duruki mɛn tɛrɛ ye Yaya kan na,
wo tɛrɛ ye ɲɔɔmɛ si le ri. A tɛsidini tɛrɛ
gbolojulu la. A la dɔɔnninfenilu tɛrɛ ye
tonkasailu ni waa rɔ li le ri.
5 Mɔɔ siyaman ba tɛrɛ ye bɔla Jerusalɛmu
so kɔndɔ, a ni Jude mara rɔ, a ni Juridɛn Ba
laminin yɔrɔilu bɛɛ rɔ, ka wa Yaya tɛrɛn ye.
6 A ri ii sun ji rɔ Juridɛn Ba rɔ, ii wa i lɔ ii
la julumun na waati mɛn dɔ.

7 Farisi siyaman ni Sadusi siyaman tɛrɛ
ye nala Yaya ma sun ji rɔ kanma. A ka
wo yen ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai, fɔnfɔnni la
munuɲailu! Alla la kiti mɛn natɔ, yon de ka
ai lali ko ai ye ai bori wo kɔrɔ ten?
8 Ai ye kɛwaliilu kɛ, mɛnilu ri a yiraka ko
ai ra tubi.
9 Ai kana ai miri ka a fɔ ko a ri bɛn ka a
masɔrɔn Iburahima le ye ai benba ri! Ɛɛn.
N di a fɔ ai yɛ ko Alla ri se kabakurun ɲinilu
yɛlɛmanna ka ii kɛ Iburahima bɔnsɔnilu ri.
10 Sisen, tɛɛran tii ra wuli jiri tɛɛ kanma.
Jiri mɛnilu tɛ den ɲuma kɛla, woilu bɛɛ ri tɛɛ
ka lafili ta rɔ.
11 Nde ye ai sunna ji le rɔ, ka a yiraka ko ai
ra tubi. Kɔni mɔɔ mɛn natɔ n kɔ, wo fanka
ka bon n ta ri. Hali ka a la sanbara mira
a yɛ, wo ka bon nde ma. Ale ri ai sun Nii
Sɛniman dɔ, a ni ta.
12 A la baarafen ye a bolo, a ri sumankisɛ
ni a bu bɔ ɲɔɔn dɔ baarafen mɛn na. A ri a la
suman magbasi gbere lagbɛ, ka sumankisɛ
kɛ bondon kɔndɔ, ka bu bɛɛ janin ta la. Ta
wo ye ta sabali le ri.»

Yaya ka Isa sun ji rɔ

13 Wo kɔ rɔ, Isa bɔra Kalile mara rɔ ka na
Yaya tɛrɛn Juridɛn Ba dala sa Yaya ri a sun
ji rɔ,
14 kɔni Yaya tɛrɛ ye a fɛ ka a ban. A ka a
fɔ Isa yɛ ko: «Ile le ka kan ka nde sun ji rɔ.
Nfenna i ra na n tɛrɛn ten?»
15 Isa ka a jabi: «I ye diɲɛ wo ma fɔlɔ, baa
a bɛnni an ye wo kɛ sa an di Alla sawo bɛɛ
kanbali.» Wo rɔ, Yaya sɔnda ka a sun ji rɔ.
16 Isa sunni ji rɔ kɔ, a bɔra ji rɔ i kɔrɔ.
Sankolo da lakara. A ka Alla Nii Sɛniman
jiitɔla yen a kan ikomin kanba.
17 Kumakan do bɔra sankolo rɔ ko: «N
diyana dencɛ le ten. N sɛwani ale rɔ
kosɛbɛ.»

4

Ibulusa ka Isa kɔrɔbɔ

1 Wo kɔ rɔ, Nii Sɛniman ka Isa ɲɛmira ka
wa a ri wula kɔndɔ a kɔrɔbɔ kanma Ibulusa
bolo.
2 Isa ka tele binaani ni su binaani kɛ, a ye
sun donna. Wo banni kɔ, kɔnkɔ ka a mira.
3 Majuuwalila ka a madon a la, ka a fɔ a
yɛ ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye a fɔ
kabakurun woilu yɛ ko ii ye yɛlɛman ka kɛ
buru ri.»
4 Kɔni Isa ka a jabi: «A sɛbɛni Alla la
kitabu kɔndɔ ko:
‹Mɔɔ tɛ se balola buru gbansan na.
Ɛɛn, mɔɔ mako ye Alla la kumailu fanan na
ka balo,
kuma mɛnilu bɛɛ ye bɔla Alla da rɔ.›»*
5 Wo kɔ rɔ, Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri
Jerusalɛmu, ni a ye so sɛniman di. A ka a
lalɔ Allabatobonba kun dɔ,
6 ka a fɔ a yɛ ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri,
i ye i juran ka bɔ yan, baa a sɛbɛni ko:
‹Alla ri a la mɛlɛkailu jamari i la ko rɔ.
Wo rɔ, ii ri i mira ii bolo la
sa i sen kana se kabakurun ma.›»
7 Isa ka Ibulusa jabi: «A sɛbɛni fanan ko:
‹I kana i la Maari Alla kɔrɔbɔ.›»
8 Wo kɔ rɔ, Setana wara a ri koyinkɛ jan
ba do kan, ka dunuɲa mansaya bɛɛ yiraka
a la, a ni ii la gbiliya.
9 A ka a fɔ Isa yɛ ko: «Ni i sɔnda ka i ɲɔnkin
n kɔrɔ ka n bato, n di woilu bɛɛ di i ma.»
10 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye bɔ n kɔ Setana,
baa a sɛbɛni ko: ‹I ye i la Maari Alla le bato
ka baara kɛ ale kelen pe yɛ.›»
11 Wo rɔ, Ibulusa bɔra a fɛ ka wa.
Mɛlɛkailu nara ka Isa makoilu ɲa.

Isa ka kawandili kɛ Kalile mara rɔ

12 Isa ka a mɛn tuma mɛn na ko Yaya ra
mira ka a bila kaso la, a ka a kɔsɛ ka wa
Kalile mara rɔ.
13 Kɔni a ma a sii Nasarɛti so kɔndɔ. A
wara Kapɛrinahumu so le kɔndɔ ka a sii ye.
So wo ye Kalile dalaba dala, Sabulɔn mara
ni Nafitali mara rɔ.
14 Wo kɛra sa Alla la kuma ri kanbali, a ka
mɛn don a la Nabi Esayi da rɔ ko:

* **4:4** Wo sɛbɛni Sariyailu kitabu kɔndɔ suran 8 kuma diya 3

15 «Sabulɔn mara ni Nafitali mara,
mɛnilu ye Kalile dalaba fan fɛ
Juridɛn Ba telebe rɔ,
Kalile mara kɔnin, siya gbɛrɛ mɔɔ siini yɔrɔ mɛn.
16 Mɔɔ mɛnilu siini tɛrɛ dibi rɔ ye,
woilu ka kɛnɛ ba do yen.
Mɛnilu siini tɛrɛ saya dibi rɔ,
kɛnɛya bɔra woilu ma.»†
17 Awa, kɛbi waati wo la, Isa ka kawandili damira ka a fɔ ko: «Ai ye tubi, baa Harijeene Mansaya ra se.»

Isa ka mɔɔ doilu kili

18 Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye taamana Kalile Dala dafɛ. A ka nakelenɲɔɔma fila yen. Woilu ye Simɔn di (a ye fɔla mɛn ma ko Piyɛri) a ni Andere. Woilu tɛrɛ ye jɔɔ filila ji rɔ, baa ii ye jɛɛmiralailu le ri.
19 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye na ai bila n kɔ. Ai ye jɛɛ ɲininna, kɔni n di ai karan mɔɔilu ɲininna.»
20 Ii ka ii la jɔɔilu to ye i kɔrɔ ka ii bila Isa kɔ.
21 Isa taminni yɔrɔ wo la dɔɔni, A ka badenma fila yen mɛn ye na ni fa la. Woilu tɛrɛ ye Sebede dencɛ Yakuba a ni Yuhana ri. Ii ni ii fa siini tɛrɛ ye ii la jɔɔilu rabɛnna kulun kɔndɔ. Isa ka Yakuba ni Yuhana kili.
22 Ii ka ii bila Isa kɔ i kɔrɔ, ka ii fa ni kulun to ii kɔ.

Isa tɔɔ bɔra Kalile mara rɔ

23 Isa tɛrɛ ye Kalile mara fan bɛɛ rataamala. A tɛrɛ ye mɔɔilu karanna ii la salibonilu la, ka Harijeene Mansaya kibaro ɲuma lase, ka mɔɔilu lakɛndɛya ka ii bɔ ii la jankarɔ rɔ a ni ka ii lakɛndɛya ka ii bɔ ii la fɛɛmaya bɛɛ rɔ.
24 Isa tɔɔ bɔra Siri jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ. Mɔɔilu tɛrɛ ye nala jankarɔtoilu bɛɛ ri a ma. Jankarɔ su siyaman tɛrɛ ye woilu kan. Mɛnilu tɔrɔni kojuuya farikɔrɔ dimin na, ii nara woilu ri, a ni jinatɔilu ni kirikirimasatɔilu ni kɔrɔngbɔilu. A ka woilu bɛɛ lakɛndɛya.
25 Mɔɔ siyaman ba bilani tɛrɛ a kɔ. Ii bɔni tɛrɛ Kalile mara rɔ, a ni Dekapɔli mara ni Jerusalɛmu so ni Jude mara ni Juridɛn Ba kɔfɛla.

5

Mɔɔ mɛnilu ye barakadenilu ri

1 Isa ka jama yen tuma mɛn na, a yɛlɛra koyinkɛ kan ka a sii. A la karandenilu ka ii madon a la.
2 A ka ii karan damira ko:
3 «Mɔɔ mɛnilu ka a lɔn ko ii mako ye Alla la, woilu ye barakadenilu ri, baa Harijeene Mansaya ye ii ta le ri.
4 Mɔɔ mɛnilu jusumakasani, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri ii jususuma.
5 Mɔɔ mɛnilu sabarini, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri duukolo di ii ma ka a kɛ ii ta ri.
6 Mɔɔ mɛnilu ye a fɛ ka kɛ telenbailu ri, ni wo lɔɔ ye gbala ii la ikomin dɔɔnnin lɔɔ ni minnin lɔɔ ye gbala mɔɔilu la ɲa mɛn ma, woilu ye barakadenilu ri, baa ii ye mɛn ɲininna, Alla ri wo di ii ma.
7 Mɔɔ mɛnilu ye hinala ii mɔɔɲɔɔilu la, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri hina ii la fanan.
8 Mɔɔ mɛnilu kɔndɔ gbɛni, woilu ye barakadenilu ri, baa ii ri Alla yen.
9 Mɔɔ mɛnilu ye hɛrɛ donna ii ni ii mɔɔɲɔɔilu tɛma, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri ii jate a denilu ri.
10 Mɔɔ mɛnilu ye tɔrɔla mɔɔilu bolo ka a masɔrɔn ii ye Alla diyana koilu kɛla, woilu ye barakadenilu le ri, baa Harijeene Mansaya ye ii ta le ri.
11 Mɔɔilu wa ai nani, ka ai tɔrɔ, ka wuya la ai la, ka kuma juu su bɛɛ fɔ ai ma nde kosɔn, ai ye barakadenilu ri.
12 Ai ye sɛwa ka ɲaalen, ka a masɔrɔn ai ri barayiba sɔrɔn sankolo rɔ, baa nabi mɛnilu taminda ai ɲɛfɛ, ii ka woilu fanan tɔrɔ ten de.

Dunuɲa kɔɔ a ni dunuɲa yelen

13 «Nba, aile ye kɔɔ ri duukolo kan yan. Kɔni ni kɔɔ timinya bɔra a la, a ri se timinyala ikɔ di? A tɛ foyi ɲala butun. A ri lafili kɛnɛ ma, mɔɔilu tamintɔ ri a radɔn.
14 «Aile ye yelen di dunuɲa rɔ yan. So mɛn siini tindi kan, wo ti se doonna.
15 Mɔɔ tɛ fitina lamɛlɛnna ka a bila see kɔrɔ. Ɛɛn, a ri a sii fitinnasiifen kan sa a ri yelen di bonkɔndɔ mɔɔilu bɛɛ ma.

† **4:16** Wo sɛbɛni Esayi la kitabu kɔndɔ suran 9 kuma diya 1-2

16 Fɔɔ ai la yelen ye bɔ ten mɔɔilu ɲana,
sa ii ri ai la koɲuma kɛnɛniilu yen ka ai Fa
gbiliya, ai Fa mɛn ye sankolo rɔ.

Isa ka mɛn fɔ Alla la sariya ko rɔ

17 «Ai kana ai miri ko n nara le ka Musa la
sariya wala nabiilu la kumailu bɔ ye. Ɛɛn,
n ma na ka woilu bɔ ye, fɔɔ ka ii kanbali.
18 N di tuɲa fɔ ai yɛ: haan ka wa se
sankolo ni duukolo ban lon ma, foyi tɛna
bɔla sariya rɔ hali sariyatonbe kelen wala
a sɛbɛli den kelen fɔɔ sariya bɛɛ wa kanbali.
19 Wo rɔ, mɔɔ mɛn wa jamarili ɲinilu
do tiɲan, hali jamarili mɛn ma bon a tɔilu
bɛɛ ri, ka mɔɔilu fanan karan jamarili wo
tiɲanna, wo tii ri jate bɛɛ rɔ dɔɔmanni ri
Harijeene Mansaya rɔ. Kɔni mɔɔ mɛn wa ja-
marili ɲinilu labato, ka mɔɔilu fanan karan
woilu labatola, wo tii ri jate mɔɔba ri Hari-
jeene Mansaya rɔ.
20 N di tuɲa fɔ ai yɛ ko ni ai la telenbaya
ma tamin Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ta
kan, ai tɛ don Harijeene Mansaya rɔ fewu.

Mɔɔfaa ni mɔnɛ

21 «Ai ka a mɛn ko a fɔra ai benbailu yɛ ko:
‹I kana mɔɔ faa,› ko ‹ni mɔɔ wa mɔɔ faa, a ri
a lɔ Alla ɲakɔrɔ a kiti kanma.›
22 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko ni mɔɔ mɔɔ
mɔnɛra a badenma kanma, wo bɛnnin de
ka a makiti. Ni mɔɔ mɛn ka a badenma nani
ko a mɔɔ koron, mɔɔilu ka kan ka wa wo tii
ri Yahudiya la kititɛɛ dɛkuru tɛma. Ni mɔɔ
mɔɔ ka a fɔ a badenma ma ko a nalonma,
wo tii bɛnnin jahanama ta le rɔ.
23 Wo le rɔ, i wa kɛ sɔlifen bɔla Alla la
saraka janin diya ɲakɔrɔ, ni i hankili jiira
a la ko ko do ye i ni i badenma tɛ,
24 i ye i la sɔlifen to Alla la saraka janin
diya ɲakɔrɔ. I ye wa ka i ni i badenma
tɛrabɛn fɔlɔ. Wo kɔ rɔ, i ri wa i la sɔlifen di
Alla ma.
25 «Ni mɔɔ do ye wala i ri kititɛɛla wara ko
a ye a makasila i kan, ai watɔla, i ye ko bɛɛ
kɛ ka kɛlɛ ban jona. Ni wo tɛ, ni a wara i don
kititɛɛla bolo, wo ri i don kaso bon kuntii
bolo. Wo fanan di i bila kaso la.
26 N di tuɲa fɔ i yɛ. I tɛ bɔ kaso la fewu, fɔɔ
i wa ban wodi fɔni bɛɛ muumɛ sarala.

Kaninkɛla

27 «Ai ka a mɛn ko a fɔra ko: ‹I kana
kaninkɛ kɛ.›
28 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko ni i ka muso do
ragbɛ ka kunfan a fɛ, i ra ban kaninkɛ kɛla
muso wo fɛ i jusu rɔ.
29 Wo rɔ, ni i bolokininma ɲa kɛra sababu
ri ka i lɔ kojuu kɛla, i ye a bɔ ka a lafili,
baa i bɔnɔ i farikolo yɔrɔ kelen na, wo le
ka fisa i ma sani i farikolo dafanin ye lafili
jahanama rɔ.
30 Ni i bolokinin kɛra sababu ri ka i lɔ
kojuu kɛla, a tɛɛ a la ka a lafili, baa i bɔnɔ
i farikolo yɔrɔ kelen na, wo le ka fisa i ma
sani i farikolo dafanin ye wa jahanama rɔ.

Furusa ma ɲi

31 «A fɔra fanan ko: ‹Ni cɛɛ mɛn ye a fɛ ka
a muso bila, fɔɔ a ye furusa sɛbɛ di a ma.›
32 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko mɔɔ mɔɔ wa
a muso bila ka a tɛrɛn muso wo tun ma
jalonya kɛ, wo tii ra kaninkɛla sila le bila
muso wo kɔrɔ. Mɔɔ mɛn wa muso furusani
furu, wo tii fanan da kaninkɛ.

Ai kana ai kali

33 «Fanan, ai ka a mɛn ko a fɔra ai benbailu
yɛ ko: ‹I kana i kalilikan tiɲan. I wa dakan
mɛn ta Alla yɛ, i ye wo dafa.›
34 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko ai kana ai kali
muumɛ. Ai kana ai kali sankolo la, baa Alla
la Mansaya siifen de wo ri.
35 Ai kana ai kali duukolo la, baa Alla sen
lɔ yɔrɔ le wo ri. Ai kana ai kali Jerusalɛmu
la, baa Mansaba Alla la so le wo ri.
36 Ai kana ai kali ai jɛrɛ kun na, baa ai ti
se hali ai kunsi kelen gbɛla, wala ka a fin.
37 Ni ai sɔnda ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn ko
‹ɔɔn›. Ni ai ma sɔn ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn
ko ‹ɛɛn›. Ai ye dan wo ma. Mɛnilu wa la wo
kan, woilu bɛɛ bɔni Setana rɔ.

Ai kana ai ta sara

38 «Ai ka a mɛn ko a fɔra ko: ‹Ni mɛn ka ɲa
te, ai ye wo fanan ɲa te. Ni mɛn ka ɲin kadi,
ai ye wo fanan ɲin kadi.›
39 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko ai kana ai ta
julu sara mɔɔ la mɛn ye a fɛ ka kojuu kɛ ai la.
Ɔɔn, ni mɔɔ do ka i bolokininma tolo gbasi,
i ni a to kelen fanan lɔ a yɛ.
40 Ni mɔɔ ye a fɛ ka wa i ri kiti diya sa
a ri i la duruki kɔrɔbila mira i la, i ye i la
durukiba fanan di a ma.
41 Ni mɔɔ ka i diyagboya ko i ye a la donin
ta ka kilo kelen taama kɛ a fɛ, i ye a la donin
ta ka kilo fila taama kɛ a fɛ.

42 Ni məɔ ka i tara fen na, i ye a sɔ. Ni məɔ
ka a fɔ ko i ye i la fen sinkan a ma, i kana i
ban a ma.

Ai ye ai juuilu kanin

43 «Ai ka a mɛn ko a fɔra ko: ‹I ye i
məɔɲɔɔilu kanin, ka i juuilu kɔn.›
44 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko ai ye ai juuilu
kanin, ka Alla tara ai tɔrɔbailu yɛ.
45 Ni ai ka a kɛ ten, ai ri kɛ ai sankolo rɔ Fa
denilu ri. Baa ale le ye a la tele labɔla məɔ
juuilu ni məɔ ɲumailu fila bɛɛ yɛ. A ye sanci
nanala məɔ telenniilu ni məɔ telenbaliilu
fila bɛɛ yɛ.
46 Ni wo tɛ, ni ai ka ai kaninbailu dɔrɔn
kanin, ai ri barayi ɲuman sɔrɔn wo la? Hali
niisankɔmiralailu ye wo ɲɔɔn kɛla.
47 Ni ai ye ai badenmailu le dɔrɔn de fola,
wo ye ko ba ri wa? Ɛɛn. Hali Alla lɔnbaliilu
ye wo ɲɔɔn kɛla.
48 Ai ye kɛ məɔ dafaninilu ri ikomin ai
sankolo rɔ Fa dafanin ɲa mɛn ma.»

6

Dɛsɛbatɔ sɔ ɲa

1 «Ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ. Ai kana ai la
telenbaya kɛwaliilu kɛ məɔilu ɲana sa ii ri
woilu kɛni yen ai bolo. Ni ai ka wo kɛ, ai Fa
mɛn ye sankolo rɔ, wo tɛna barayi foyi di ai
ma.
2 «Wo rɔ, i wa kɛ dɛsɛbatɔ sɔla, i kana buru
fɛ i mayira kanma ikomin jɛrɛmayuwailu
ye a kɛla ɲa mɛn ma. Ii ye wo kɛla sali-
bonilu kɔndɔ, a ni sila dailu la, sa məɔilu ri
ii tando. N di tuɲa fɔ ai yɛ: ii la barayi dan
de məɔilu la tandoli wo ri.
3 I wa kɛ dɛsɛbatɔ sɔla i bolokinin na, i
bolomaran ma kan ka wo lɔn.
4 Wo rɔ, i la dɛsɛbatɔ sɔli ri kɛ dokon dɔ.
Mɛn ye kɛla dokon dɔ, i Fa Alla ye wo yenna,
ka i barayi.

Alla tara ɲa

5 «Ai wa kɛ Alla tarala, ai kana wo kɛ
ikomin jɛrɛmayuwailu ye a kɛla ɲa mɛn ma.
Baa a duman ii yɛ ka ii lɔ salibonilu kɔndɔ,
a ni sila dailu la, ka Alla tara, sa məɔilu ri ii
yen. N di tuɲa fɔ ai yɛ: ii la barayi dan de
məɔilu la tandoli wo ri.
6 Kɔni i wa kɛ Alla tarala, i ye don i la bon
na ka da tuun i jɛrɛ ma. I ye i Fa Alla tara
ye, baa a ye yɔrɔ doonni wo rɔ. Mɛn ye kɛla
dokon dɔ, i Fa Alla ye wo yenna, ka i barayi.
7 Ai wa kɛ a tarala, ai kana kuma siyaman
fɔ fuu ikomin Alla lɔnbaliilu ye a kɛla ɲa
mɛn ma. A ye woilu kɔndɔ ko ii la kuma
siyaya le kosɔn ii tarali ri lamɛn.
8 Ai kana wo ɲɔɔn kɛ, baa ai mako ye fen
fen na, ai Fa Alla ka wo lɔn sani ai ye a tara.
9 «Ai ka kan ka Alla tara ɲa mɛn ma, wo le
ɲin di.
An Fa mɛn ye sankolo rɔ,
i tɔɔ sɛniman ye bonya ka.
10 I la Mansaya ye na.
I sawo ye kɛ duukolo kan
ikomin a ye kɛla sankolo rɔ ɲa mɛn ma.
11 An mako ye dɔɔnnin mɛn na bi,
i ye wo di an ma.
12 I ye an na kojuuilu makoto,
ikomin an fanan da məɔilu makoto, mɛnilu
ra kojuu kɛ an na.
13 I kana a to an ye manɛɛn ka bila kojuu rɔ.
Kɔni i ye an bɔsi Setana bolo.*

14 «Ni ai ka ai hakɛtabailu makoto, ai Fa
mɛn ye sankolo rɔ, wo fanan di ai makoto.
15 Kɔni ni ai ma ai hakɛtabailu makoto, ai
Fa fanan tɛ ai la hakɛilu makoto.

Sun don ko

16 «Ai wa kɛ sun donna lon mɛn na, ai
kana ai ɲakɔrɔ sidi ikomin jɛrɛmayuwailu
ye a kɛla ɲa mɛn ma. Woilu ye ii ɲakɔrɔ
sidila sa məɔilu ri a lɔn ko ii ye sun dɔ. N
di tuɲa fɔ ai yɛ: ii la barayi dan de məɔilu la
tandoli ri.
17 I wa kɛ sun donna, i ye i ɲa lako, ka tulu
sumaduman kɛ i kun dɔ,
18 sa məɔilu kana a lɔn ko i ye sun dɔ. Kɔni
i Fa mɛn doonni, wo ri a lɔn. Mɛn ye kɛla
dokon dɔ, i Fa ye wo yenna, ka i barayi.

Nanfulu ko

19 «Ai kana nanfulu ladɛn ai jɛrɛ yɛ
dunuɲa rɔ yan, ɲɛnbɛrɛilu ni kɔrikɔri ye
tiɲanni kɛla yɔrɔ mɛn. Sonilu fanan ye da
kadila ka don ka suɲali kɛ.
20 Ai ye nanfulu ladɛn ai jɛrɛ yɛ sankolo
rɔ, ɲɛnbɛrɛilu ni kɔrikɔri ti se tiɲanni kɛla
yɔrɔ mɛn. Sonilu fanan ti se da kadila ka
suɲali kɛ ye.

* **6:13** Sɛbɛli kura doilu ka kuma doilu bila ɲin dɔ ko: «Baa mansaya ye i ta le ri kadawu, a ni sebaya ni gbiliya. Amina.»

21 Baa i la nanfulu ye yɔrɔ mɛn dɔ, i solɔmɛ fanan ye yɔrɔ wo le rɔ.

Mɔɔ ɲa ye a farikolo fitinna ri

22 «Mɔɔ ɲa le ye a farikolo fitina ri. Wo rɔ, ni i ɲa kisɛ ka ɲi, kɛnɛ ri don a la, ka i kɔndɔ gbɛ.
23 Kɔni ni i ɲa kisɛ ma ɲi, i fari fan bɛɛ ri to dibi rɔ. Nba, yelen mɛn ka kan ka tɛrɛn i rɔ, ni wo ra to dibi rɔ, dibi ba le wo ri fewu!

Alla ko ni wodi ko

24 «Mɔɔ ti se ka baara kɛ kuntii fila yɛ waati kelen. Ni kuntii kɛra fila ri jɔncɛ ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo rɔ, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu rɔ.

Ai kana hamin

25 «Wo le kosɔn, n ye a fɔla ai yɛ ko ai kana hamin ai la dunuɲaratɛɛ la, ai la dɔɔnnin ko la; wala a faribanku la ko la, ai ye mɛn bilala a ma. Ai la niimaya ma bon dɔɔnnin ko ri wa? Ai fari la ko ma bon feriyabɔ ko ri wa?
26 Ai ye kɔnɔilu kɔrɔsi, mɛnilu ye ii gbanna san ma. Ii tɛ sɛnɛ kɛla, ii tɛ suman kala. Ii tɛ suman nadonna bondon kɔndɔ. Kɔni ai Fa mɛn ye sankolo rɔ, wo ye ii balola. A ye di? Ai ɲatɔnɔ ka bon ii ta ri, wo tɛ?
27 Yon ye ai tɛma, mɛn di se waati kelen lala a si kan a la hamin baraka rɔ?
28 Nfenna ai ye haminna ai la feriyabɔ ko la? Ai ye waa rɔ binilu kɔrɔsi, ii ye wulila ɲa mɛn ma. Ii tɛ baara kɛla, ii tɛ feriyabɔ ladanna.
29 Kɔni n ye a fɔla ai yɛ ko hali mansa Sulemani mɛn kɛra nanfulutiiba ri, wo ma faanin si don mɛn kenɲi ka se bin fere woilu kelen dɔ.
30 Nba, bin mɛnilu ye waa rɔ bi, woilu ri janin ta la sini. Ni Alla ka fereilu bila ii la, mɛnilu ye ikomin ii la feriyabɔ, Alla ti se feriyabɔ dila ai fanan ma wa, ai mɛn na lemɛniya ka dɔɔ?
31 Wo le rɔ, ai kana hamin ka a fɔ ko: ‹An di nfen dɔɔn, an di nfen min, an di feriyabɔ sɔrɔn di?›
32 Siya gbɛrɛ mɔɔilu le ye haminna ko woilu la. Ai Fa mɛn ye sankolo rɔ, wo ka a lɔn ko ai fanan mako ye fen woilu bɛɛ la.
33 Ai ye a ɲinin Alla la Mansaya ni a la telenbaya ko le ma fɔlɔ. Ni ai ka a kɛ ten, fen bɛɛ ri di ai ma fanan.
34 Ai kana hamin sini koilu la. Ai ye sini koilu to sini yɛ. Mɔɔilu ye tɔrɔya mɛn sɔrɔnna lon kelen kɔrɔ, wo ri lon wo bɔ.»

7

Ai kana kiti labe mɔɔilu kan

1 Isa tora kumala ko: «Ai kana mɔɔ kiti, sa ai fanan kana makiti;
2 baa ai wa mɔɔilu makiti ɲa mɛn ma, ai fanan ye makitila wo ɲa le ma. Ai ye sumannifen mɛn jatela mɔɔilu yɛ, sumannifen kelen de fanan ye jatela ai fanan yɛ Alla bolo.
3 Nfenna i ye ɲamanin mafɛnɛla i badenma ɲa ma, ka a tɛrɛn i tɛ fɛrɛn kɔrɔsila, mɛn ye i jɛrɛ ɲa ma?
4 A ye di? Ka fɛrɛn to i jɛrɛ ɲa ma, i ri se a fɔla i badenma yɛ di ko: ‹I ye a to n ye ɲamanin wo bɔ i ɲa ma›?
5 Jɛrɛmayuwa! I ye fɛrɛn bɔ i jɛrɛ ɲa ma fɔlɔ. Ni i ka a kɛ ten, i ri fen yen koɲuma ka se ɲamanin bɔla i badenma ɲa ma.
6 «Ai kana fen sɛniman di wuluilu ma. Ni wo tɛ, ii ri ii kɔsɛ ai ma ka ai rafarafara. Ai kana kɔrɔn kisɛ di kɔsɛilu ma. Ni wo tɛ, ii ri wo radɔn.

Alla tara ko

7 «Ai wa matara foyi la, ai ri wo sɔrɔn; ai wa ɲinin, a ri a sɔrɔn; ai wa da makonkon, a ri laka ai yɛ.
8 Ka a masɔrɔn mɔɔ si wa matara, a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa fen ɲinin, a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa da makonkon, a ri laka a yɛ.
9 A ye di? Ni a dencɛ do ka buru tara a la, yon de ai rɔ, mɛn di kabakurun di a ma?
10 Wala, ni a dencɛ ka i matara jɛɛ la, a ri sa don a bolo wa?
11 Nba, ni aile, adamadenilu mɛn ka juu, ai kusan fen ɲuma dila ai denilu ma, wo gbɛnin de an Fa Alla mɛn ye sankolo rɔ ye fen ɲumailu dila a tarabailu ma!
12 Wo rɔ, ai ye a fɛ mɔɔilu ye ko mɛnilu bɛɛ kɛ ai yɛ, ai jɛrɛ ye woilu ɲɔɔn kɛ ii yɛ, ka a masɔrɔn wo ye sariya ni nabiilu la sɛbɛli dafanin de.»

Sila ba ni sila dɔɔmanni

13 «Ai ye don don diya dɔɔmanni fɛ, baa sila mɛn ye wala mɔɔ halaki diya ma, wo

don diya ka bon. Sila wo taama duman. Məɔ siyaman ye wala sila wo le fɛ.
14 Kɔni sila mɛn ye wala ɲenemaya rɔ, wo don diya dɔɔman. Wo sila taama gboman. A sɔrɔnbailu fanan ma siya.

Jiri su ri lɔn a den fɛ

15 «Ai ye ai jɛrɛ kɔrɔsi wuya nabiilu ma. Ii ye ii jɛrɛ kɛla ikomin saailu, mɛnilu ma juu, ka a tɛrɛn wara juuilu le.
16 Ai ri woilu lɔn ii la kɛwaliilu le fɛ, ikomin jiri ye lɔnna a den fɛ ɲa mɛn ma. A ye di? Məɔ ri se rɛsɛnden mɔnɛn kadila bin wɔninma la wa? Məɔ ri se toroden kadila jiri tunin wɔninma la wa? Wo kuma tɛ.
17 Jiri ɲuma bɛɛ ri den ɲuma le kɛ, kɔni jiri juu ri den juu kɛ.
18 Jiri ɲuma ti se den juu kɛla, jiri juu fanan ti se den ɲuma kɛla.
19 Jiri mɛnilu tɛ den ɲuma kɛla, woilu bɛɛ ri tɛɛ ka lafili ta rɔ.
20 Wo le rɔ, ai ri se wuya nabiilu lɔnna ii la kɛwaliilu fɛ.»

Mɛnilu ye Maari tɔɔ fɔla ii da rɔ gbansan

21 «Məɔ mɛnilu ye a fɔla ko: ‹Maari, Maari,› woilu bɛɛ tɛ donna Harijeene Mansaya rɔ fɔɔ mɛnilu ye n Fa Alla sawo kɛla.
22 Məɔ siyaman di a fɔ n yɛ wo lon ko: ‹Maari, Maari, an ma kelaya kuma fɔ i tɔɔ rɔ wa? An ma jinailu gbɛn ka ii bɔ məɔilu fɛ i tɔɔ rɔ wa? An ma kabannako siyaman kɛ i tɔɔ rɔ wa?›
23 Wo lon, n di a fɔ ii yɛ ka a gbɛ ko: ‹N ma ai lɔn fewu. Aile sariya tiɲannailu, ai ye bɔ n fɛ de!›»

Bonlɔla fila la ko

24 «Nba, məɔ məɔ wa a tolo malɔ n na kuma la, ka wo labato, wo tii ri kɛ ikomin cɛɛ famunyani mɛn ka a la bon lɔ fara kan.
25 Sanci nara, ji woyenda, sanci fɔɲɔ sera bon wo ma. Kɔni bon ma be, baa a juu siini fara kan.
26 Kɔni məɔ məɔ wa a tolo malɔ n na kuma ɲin na kɔni a ma wo labato, wo tii ye ikomin cɛɛ nalonma, mɛn ka a la bon lɔ kiɲɛ kan.
27 Sanji nara, ji woyenda, sanci fɔɲɔ sera bon wo ma. Bon wo bera ka tiɲan fewu.»
28 Nba, Isa banni kuma ɲinilu fɔla, a la karan ka jama kabannakoya,
29 baa a ka ii karan ikomin se ye mɛn bolo məɔilu kan. A ma ii karan ikomin ii la sariya karanmɔɔilu ye ii karanna ɲa mɛn ma.

8

Isa ka kunatɔ do lasɛninya

1 Isa jiira ka bɔ koyinkɛ kan tuma mɛn na, jama ba ka ii bila a kɔ.
2 Kunatɔ do nara a ɲɔnkin duu ma Isa kɔrɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, ni i sɔnda, a se ye i yɛ ka n nasɛniya.»
3 Isa ka a bolo rasɔmɔn ka a maa cɛɛ la, ka a fɔ a yɛ ko: «N da sɔn, i ye lasɛninya.» A la kuna sɛniyara i kɔrɔ.
4 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye i janto i jɛrɛ rɔ, i kana wo ko fɔ məɔ si yɛ. Wa sarakalasela tɔrɔfɛ, a ye i fari ragbɛ. Wo wa ban, Musa ka saraka mɛn fɔ, ka a kɛ sereya ri, i ye wo bɔ ka a yiraka bɛɛ la ko i ra kɛndɛya.»

Isa ka kɛlɛden kuntii do la baaraden nakɛndɛya

5 Awa, Isa wara Kapɛrinahumu. A dontɔla so kɔndɔ, kɛlɛden kuntii do nara ka a madiya ko:
6 «Maari, n na baaraden lani bon na. Kɔrɔngbɔnin jankarɔ ra a mira ka a lala. A tɔrɔni kojuuya.»
7 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N di wa a lakɛndɛya.»
8 Kɔni kɛlɛden kuntii ka a fɔ ko: «Maari, i ma kan ka don n wara, baa a dahanin tɛ n yɛ ko i ye don n na bon na! Kɔni ni i ka kuma kelen fɔ dɔrɔn, n na baaraden di kɛndɛya wo rɔ,
9 baa n ye kuntii do la se kɔrɔ, kɛlɛden doilu fanan ye n na se kɔrɔ. N wa a fɔ mɛn yɛ ko a ye wa, wo ri wa. N wa a fɔ mɛn yɛ ko a ye na, wo ri na. N wa a fɔ n na jɔn yɛ ko a ye mɛn kɛ, a ri wo kɛ.»
10 Isa ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a kabannakoyara. A ka a fɔ a kɔbilabailu yɛ ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ ko n ma məɔ si sɔrɔn Isirayɛlikailu tɛma fɔlɔ, mɛn lemɛniyani ikomin cɛɛ ɲin.
11 N di a fɔ ai yɛ ko lon do rɔ, məɔ siyaman di bɔ telebɔ ni telebe rɔ ka na i sii dɔɔnnin diya Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba dafɛ Harijeene Mansaya rɔ.
12 Kɔni mɛnilu tɛrɛ ka kan ka kɛ Alla la Mansaya məɔilu ri, ii ri lafili dibi rɔ kɔkan, kasi ni a ɲin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.»

13 Isa ka a fɔ kɛlɛden kuntii yɛ ko: «Wa
i wara. I ka mɛn ɲinin, wo ri kɛ i yɛ i la
lemɛniya kosɔn.» Wo waati kelen, kɛlɛden
kuntii la baaraden kɛndɛyara.

Isa ka jankarɔtoilu lakɛndɛya

14 Isa wani Piyɛri wara lon do rɔ, a ka
Piyɛri biranmuso lani yen. Fari makaliya
ye a la.
15 Isa ka a maa muso bolo la, fari
makaliya bɔra a fari rɔ. A wulira ka gba
don ii yɛ.
16 Wura donnin, jama nara mɔɔ siyaman
di Isa tɔrɔfɛ jina juuilu ye mɛnilu fɛ. Isa ka
jinailu gbɛn a la kuma la, ka jankarɔtɔilu
bɛɛ lakɛndɛya.
17 Wo kɛra sa Alla la kuma ri kanbali, a ka
mɛn don Nabi Esayi da rɔ ko:

«Fen mɛnilu tɛrɛ ye an sɛɛla, a ka woilu ta.
Jankarɔ mɛnilu tɛrɛ ye an kan, a ka woilu
bɔ an kan.»

Doilu ye a fɛ ka ii bila Isa kɔ

18 Isa ka a yen ko jama ba ye a laminin dɔ
mɛn kɛ, a ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «An
ye wa dala kɔ.»
19 Sariya karanmɔɔ do ka a madon Isa la,
ka a fɔ a yɛ ko: «Karanmɔɔ, i wa kɛ wala fan
fan, n di n bila i kɔ.»
20 Isa ka a jabi: «Denka ye sɔyaninilu bolo,
ɲaa ye kɔnɔilu bolo. Kɔni yɔrɔ si tɛ Mɔɔ
Dencɛ bolo, a ri a la ka a ɲɔɲɔ yɔrɔ mɛn dɔ.»
21 Isa la karanden gbɛrɛ ka a fɔ a yɛ ko:
«Maari, i ye a to n ye wa n fa su don fɔlɔ.»
22 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye i bila n kɔ. I
ye a to mɔɔ saniilu ye ii la mɔɔ saniilu suilu
don.»

Isa ka fɔɲɔba lalɔ

23 Isa ka a sii kulun kɔndɔ tuma mɛn na,
a la karandenilu wara a kɔfɛ.
24 Ka ii to ji kan, fɔɲɔba do wulira i kɔrɔ.
Fɔɲɔ bonya kojuu ma, ji wunwanailu tɛrɛ
ye donna kulun kɔndɔ. Wo ka a tɛrɛn Isa ye
sunɔɔ rɔ.
25 Karandenilu ka ii madon a la ka a
lakunun ko: «Maari, i ye an kisi! An faatɔ
le!»
26 A ka ii jabi: «Nfenna ai ye silanna? Ai
tɛ lemɛniyala kosɛbɛ!» A wulira ka ji ni fɔɲɔ
makuma. Mankan masumara fewu.
27 Cɛilu kabannakoyara. Ii ka a kɛ a fɔ ri i
ɲɔɔn yɛ ko: «Ee! Cɛɛ ɲin ye mɔɔ su ɲuman de
ri? Hali fɔɲɔ ni ji ye a kan mirala.»

Isa ka jina gbɛn ka bɔ cɛɛ fila fɛ

28 Isa ni a la karandenilu banda dala
tɛɛla ka se Kadara mara rɔ. Jinatɔ fila bɔra
kaburuilu rɔ ka na Isa kunbɛn. Jinatɔ woilu
fadiman, fɔɔ mɔɔ tun ti se taminna ye.
29 Ii kulera kan ba la ko: «Alla Dencɛ, i ye
nfen ɲininna an fɛ? I nani an tɔrɔ diya le rɔ,
sani an na tɔrɔya waati ye se wa?»
30 Wo ka a tɛrɛn kɔsɛ kuru ba ye
dɔɔnninna yɔrɔ jan.
31 Jinailu ka Isa madiya ko: «Ni i ka an
gbɛn, i ye diɲɛ an ye wa don kɔsɛ kuru ɲin
dɔ.»
32 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa!» Jinailu
bɔra cɛɛ fila wo fɛ ka wa don kɔsɛilu rɔ. Ii
donda kɔsɛilu rɔ mɛn kɛ, kɔsɛilu bɛɛ ka ii
bori kojuuya, ka jii tindi la ka wa don dala
ji rɔ. Ii bɛɛ tununda ji rɔ ka faa.
33 Kɔsɛ gbɛnnailu ka ii bori ka wa so
kɔndɔ. Ko mɛnilu kɛni, ii ka wo bɛɛ lakali,
katɛrɛtɛ jinatɔilu lakɛndɛyara ɲa mɛn ma.
34 So kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ bɔra ka na Isa
tɛrɛn. Ii ka a yen tuma mɛn na, ii ka a
madiya ko a ye a sabari ka bɔ ii la mara rɔ.

9

Isa ka kɔrɔngbɔbatɔ do lakɛndɛya

1 Isa donda kulun kɔndɔ, ka dala tɛɛ, ka
wa se a jɛrɛ la so kɔndɔ.
2 Ka a to ye, mɔɔilu nara kɔrɔngbɔbatɔ do
ri a ma, wo lani a la gbeke kan. Isa ka a yen
ko ii ra lemɛniya ko a ri se cɛɛ lakɛndɛyala.
Wo rɔ, a ka a fɔ kɔrɔngbɔbatɔ yɛ ko: «N
dencɛ, i sɛɛbɛ don. I la kojuuilu ra makoto.»
3 Sariya karanmɔɔ doilu ka wo mɛn ka a
fɔ ii jɛrɛ kɔndɔ ko: «Cɛɛ ɲin ye Alla lafɛya ko
kɛla.»
4 Isa ka ii miriya lɔn. A ka a fɔ ii yɛ ko:
«Nfenna miriya juu ɲin ɲɔɔn ye ai jusukun
dɔ?
5 A ye di? Ka a fɔ ko ‹i la kojuuilu ra
makoto› wala ka a fɔ ko ‹i ye wuli ka taama,›
wo fila rɔ ɲuman de fɔ duman?
6 Nba, n di a yiraka ai la ko a se ye nde
Mɔɔ Dencɛ yɛ ka kojuuilu makoto dunuɲa
rɔ yan.» Wo rɔ, a ka a fɔ kɔrɔngbɔbatɔ yɛ ko:
«I wuli ka i la lafen ta ka wa i wara.»
7 Cɛɛ wulira ka wa a wara.

8 Jama ka wo yen tuma mɛn na, ii silanda.
Ii ka Alla bonya, baa ale le ka se ba ɲin di
məɔilu ma!

Isa ka Matiyu kili

9 Isa bɔra ye ka wa. A watɔla, a ka cɛɛ do
siini yen niisankɔ mira diya, cɛɛ mɛn tɔɔ ko
Matiyu. Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye na i bila n
kɔ.» Matiyu wulira ka a bila Isa kɔ.
10 Lon do rɔ, Isa wara dɔɔnnin diya
Matiyu wara. Niisɔnkɔmirala siyaman ni
kojuu kɛla siyaman fanan nani tɛrɛ ye.
Woilu tɛrɛ ye dɔɔnninna Isa ni a la karan-
denilu fɛ.
11 Farisi doilu ka wo yen tuma mɛn na,
ii ka a fɔ Isa la karandenilu yɛ ko: «Nfenna
ai la karanmɔɔ ye sɔnna ka dɔɔnnin kɛ ni-
isankɔmiralailu ni kojuukɛlailu fɛ?»
12 Isa ka wo mɛn ka ii jabi: «Mɔɔ
mɛnilu kɛndɛ, woilu mako tɛ dandalila la.
Jankarɔtoilu le mako ye dandalila la.
13 Kuma mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ
ɲin, ai ye wa ai miri wo kɔrɔ ma. A sɛbɛni
ko: ‹N ye a fɛ mɔɔ ye hina mɔɔ la. Wo duman
n yɛ ka tamin saraka bɔli kan.›* Nba, n ma
na ka mɔɔ telenbailu kili fɔɔ kojuukɛlailu.»

Ii ka Isa maɲininka sun ko ma

14 Wo kɔ, Yaya la karandenilu nara Isa
tɛrɛn, ka a maɲininka ko: «Andeilu ni
Farisilu darini sun donna. Nfenna i la
karandenilu tɛ wo kɛla?»
15 Isa ka ii jabi: «A ye di? Ka kɔɲɔcɛ to a
duɲɔɔilu dafɛ kɔɲɔmalɔ rɔ, kɔɲɔcɛ duɲɔɔilu
ri se ii ɲakɔrɔ sidila wa? Wo kuma tɛ. Kɔni
lon do natɔ, kɔɲɔcɛ ri bɔ ii tɛma. Wo lon, ii
ri sun don.
16 «Mɔɔ tɛ faanin kura kunkundun ta ka
faanin kɔrɔ labadi. Ni mɔɔ ka wo kɛ, faanin
kura ri faanin kɔrɔ sɔmɔn ka a fara. A
faraɲa wo ri juuya ka tamin fɔlɔmanta kan.
17 Mɔɔ tɛ rɛsɛnji kura burundun foroko
kɔrɔ kɔndɔ. Ni mɔɔ ka wo kɛ, foroko ri fara,
rɛsɛnji ri bɔ. Foroko ri tiɲan. Ɔɔn, mɔɔ ri
rɛsɛnji kura kɛ foroko kura le kɔndɔ. Wo rɔ,
fen si tɛ tiɲan.»

Muso jankarɔtɔ ni Jayirusi denmuso

18 Ka Isa to kuma ɲin fɔla, Yahudiya la
ɲɛmɔɔ do nara a birin Isa ɲɛ, ka a madiya
ko: «N denmuso sasan de ten ten. I ye na i
bolo la a kan. Wo rɔ, a ri balo.»
19 Isa ni a la karandenilu wulira ka ii bila
cɛɛ kɔ ka wa.
20 Wo ka a tɛrɛn, muso jankarɔto do ye
ye. A ra san tan ni fila kɛ jelibɔ jankarɔ ye a
la. A ka a madon Isa la a kɔfɛ ka a maa a la
durukiba dakun na,
21 baa a tɛrɛ ye a fɔla a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Ni
n sera ka a maa a la duruki la gbansan, n di
lakɛndɛya.»
22 Isa ka a kɔfɛni ka muso yen. A ka a
fɔ a yɛ ko: «N denmuso, i sɛɛbɛ don. I la
lemɛniya ra i lakɛndɛya.» Muso kɛndɛyara
i kɔrɔ ye.
23 Nba, Isa donda ɲɛmɔɔ la bon kɔndɔ. A
ka fulɛfɔlailu tɛrɛn ye, a ni jama mɛn ye
mankanba bɔla.
24 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa. Sunkurun
ma sa, a ye sunɔɔ rɔ tuun.» Kɔni ii ka a
bɔrɔbɔ.
25 Jama bɛɛ labɔra kɛnɛma tuma mɛn na,
Isa donda bon kɔndɔ, ka sunkurun su mira
a bolo ma. Sunkurun wulira.
26 Mɔɔilu ka wo ko kibaro mɛn wo ja-
mana yɔrɔ bɛɛ rɔ.

Isa ka ɲa fuyen fila nakɛndɛya

27 Isa bɔra ye ka wa. Ɲa fuyen fila wulira
ka ii bila a kɔ, ii ye wɔyɔla ko: «Dawuda
dencɛ,† i ye hina an na.»
28 Isa donda bon na tuma mɛn, ɲa fuyen
fila ka ii madon a la. A ka ii maɲininka ko:
«Ai lani a la ko n di se ai ɲa lakala wa?» Ii
ka a fɔ ko: «Ɔɔn, Maari, an lani wo la.»
29 Wo rɔ, Isa ka a bolo maa ii ɲa la. A ka a
fɔ ko: «Ai la lemɛniya kosɔn, ai ɲa ri laka.»
30 Ii ɲa lakara. Isa ka a fɔ ii yɛ ka a
magbɛlɛya ko: «Ai kana ko wo fɔ mɔɔ si yɛ.»
31 Kɔni ii bɔni kɔ so kɔndɔ, Isa tun ka mɛn
kɛ, ii ka wo lakali fan bɛɛ mara wo rɔ.

Isa ka bobo do lakɛndɛya

32 Cɛɛ fila wo bɔra tuma mɛn na ka wa,
məɔilu nara cɛɛ jinatɔ do ri Isa ma wo waati
kelen. Jina tun da cɛɛ wo kɛ bobo ri.
33 Isa ka jina gbɛn mɛn kɛ dɔrɔn, bobo cɛɛ
wo kumara. Jama kabannakoyara ka a fɔ
ko: «Wo ɲɔɔn ma kɛ Isirayɛlikailu la jamana
kɔndɔ fɔlɔ fewu.»

---

* **9:13** Hose suran 6 kuma diya 6 † **9:27** «Dawuda dencɛ» wo kɔrɔ le ko Mansa Dawuda bɔnsɔn de, mɛn di se ka kɛ mansa ri a nɔ rɔ. Wo rɔ, cɛɛ ɲinilu ka yen ko Isa ye Mansa Dawuda bɔnsɔn de ri mɛn di se ka kɛ mansa ri. Wo le ye ko ii ka famun ko Isa ye Ɲenematɔmɔnin de ri.

34 Kɔni Farisilu ka a fɔ ko: «Jinailu la kuntii
ye se dila Isa ma ka jinailu gbɛn ka bɔ
mɔɔilu fɛ.»

Mɔɔilu kininkinin donda Isa la

35 Isa tɛrɛ ye soilu ni bondailu bɛɛ rataa-
mala. A tɛrɛ ye mɔɔilu karanna ii la sal-
ibonilu la, ka Harijeene Mansaya kibaro
ɲuma lase, ka jankarɔto su bɛɛ lakɛndɛya.
36 A ka jama yen tuma mɛn na, ii kinink-
inin donda a rɔ. Ii bɛɛ haminni, ka tunag-
boya. Ii ye ikomin saailu, gbɛngbɛnna tɛ
mɛnilu la.
37 A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Suman
kata ka siya, kɔni baaraden ma siya.
38 Wo le rɔ, ai ye sɛnɛtii madiya, sa a ri
baaradenilu lɔ suman kala a la sɛnɛ rɔ.»

10

Isa ka mɔɔ tan ni fila suwandi

1 Wo kɔ rɔ, Isa ka a la karanden tan ni
fila kili, ka sebaya di ii ma sa ii ri se jina
juuilu gbɛnna, a ni ka jankarɔ juuilu su bɛɛ
lakɛndɛya a ni ka fɛɛmailu bɛɛ lakɛndɛya ii
la fɛɛmayailu bɛɛ ma.
2 Talibidenba tan ni fila woilu tɔɔ le ɲin:
fɔlɔman Simɔn, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma
ko Piyɛri, a ni a dɔɔcɛ Andere, a ni Sebede
dencɛ Yakuba ni a dɔɔcɛ Yuhana,
3 a ni Filipe ni Baritɔlɔmi, a ni Tomasi ni
Matiyu mɛn ye niisankɔmirala ri, a ni Alife
dencɛ Yakuba ni Tade,
4 a ni Simɔn, faso lahɔrɔya lɔɔ ye mɛn na,
a ni Judasi Sikariyɔti, mɛn natɔ Isa donna
mɔɔilu bolo.

Isa ka keladenilu kelaya

5 Isa ka mɔɔ tan ni fila woilu kelaya. A ka
a fɔ ko: «Ai kana wa siya gbɛrɛilu fɛ, ai kana
don Samarikailu la so si kɔndɔ.
6 Kɔni ai ye wa Isirayɛlikailu fɛ, wo
mɛnilu tununni ikomin saailu.
7 Ai wa tamin fan fan na, ai ye mɔɔilu
kawandi ko Harijeene Mansaya waati ra
se.
8 Ai ye jankarɔtoilu lakɛndɛya, ka suilu
lawuli, ka kunatɔilu lakɛndɛya, ka jinailu
gbɛn ka ii bɔ mɔɔilu fɛ. Ai ka a sɔrɔn
gbansan, ai fanan ye a di gbansan.
9 Ai kana sanin, wala wodigbɛ, wala wodi
si bila ai la tɛmasidi rɔ.
10 Ai kana bɔrɔ ta, ai kana duruki kɔrɔbila
fila ta. Ai kana sanbara fila ta, wala
gbeleke fila, baa baaraden ni dɔɔnnin de ka
kan.
11 «Ni ai donda so ba do kɔndɔ, wala so
mɛsɛn, ai ye mɔɔ bɛrɛ do ɲinin, a bɛnnin
mɛn ma ka ai jiya. Ai ye to wo bolo fɔɔ ai
bɔ waati wa se so wo kɔndɔ.
12 Ai wa don wo tii la bon na, ai ye ye
mɔɔilu tuwa.
13 Ni a bɛnnin ii ma ka ai ramira koɲuma,
ai la duwawu ri mira ii ma. Ni a bɛnnin tɛ ii
ma ka ai ramira koɲuma, ai la duwawu ri a
kɔsɛ ai ma.
14 Ni mɔɔilu ma sɔn ka ai jiya, ni wo tɛ,
ni ii ma sɔn ai la kuma ma, ai bɔtɔla lu ma,
wala so kɔndɔ, ai ye ye gbangban bɔ ai sen
ma.
15 N di tuɲa fɔ ai yɛ: Alla wa mɔɔilu kiti lon
mɛn, mɔɔ woilu la kiti ri gbɛlɛya ka tamin
hali Sɔdɔmu ni Kɔmɔri ta kan.

Isa ka a la karandenilu lasobi ii la tɔrɔyailu la

16 «Ai tolo malɔ! N ye ai lawala kela diya
ikomin saailu, mɛnilu bilani wara juuilu
tɛma. Ai ye kɛ hankilimailu ri, ikomin du-
uma sailu. Ai ye kɛ kojuukɛbali ri ikomin
kanbailu.
17 Ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ mɔɔilu kanma.
Ii ri ai mira ka wa ai ri kititɛɛ diya. Ii ri ai
gbasi gbiɲɛ la ii la salibonilu kɔndɔ.
18 Ii ri ai mira ka wa ai ri faamailu ni
mansailu ma, ka a masɔrɔn ai ye n na
karandenilu ri. Ai ri kɛ n sere ri wo rɔ, ka
n na ko fɔ ii yɛ, ka n na ko fɔ siya gbɛrɛilu
fanan yɛ.
19 Ii wa ai mira ka wa ai ri kiti diya, ai ka
kan ka kuma mɛnilu fɔ ye, a ni ai ka kan ka
woilu fɔ ɲa mɛn ma, ai kana hamin woilu
la, baa ai ka kan ka mɛn fɔ, Alla jɛrɛ ri wo
don ai da rɔ wo waati kelen na.
20 Baa ai ri kuma mɛn fɔ, woilu tɛna kɛ ai
jɛrɛ la kuma ri. Ai Fa Alla Nii de ri kuma
don ai da rɔ.
21 «Mɔɔ ri a badenma don mɔɔilu bolo sa
ii ri a faa. Fa fanan di wo ɲɔɔn kɛ a den na.
Mɔɔilu ri murunti ii sɔrɔnbailu kanma, ka
ii don mɔɔilu bolo sa ii ri ii faa.
22 Ai ri gboya mɔɔilu bɛɛ yɛ n tɔɔ kosɔn.
Kɔni mɔɔ mɛn wa a muɲun haan a la ban,
wo tii ri kisi.
23 Ni ii ka ai tɔrɔ so do la, ai ye ai bori
ka wa so gbɛrɛ la. N di tuɲa fɔ ai yɛ: sani
ai ye ban Isirayɛlikailu la jamana so bɛɛ
taamala, Mɔɔ Dencɛ ri na.

24 «Karanden tɛ bonyala a la karanmɔɔ ri.
Jɔn fanan tɛ bonyala a jɔntii ri.
25 Ni karanden kɛra a la karanmɔɔ ɲɔɔn
di, a dan de wo ri. Ni jɔn kɛra a jɔntii ɲɔɔn
di, a dan de wo ri. A ye di? Ni mɔɔilu ka
kuma juu fɔ lutii jɛrɛ ma ko Ibulusa* le ye
a ri, ii tɛ do fɔ lu kɔndɔ mɔɔilu ma ka tamin
wo kan wa?
26 «Wo le kosɔn, ai kana silan mɔɔ woilu
yɛ. Fen fen doonni, wo bɛɛ ri bɔ gbɛ rɔ.
Gbundu ko tɛ ye, mɛn tɛ lɔn.
27 N wa mɛnilu fɔ ai yɛ dibi rɔ, ai ye wo fɔ
tele rɔ. N wa mɛnilu fɔ ai tolo kɔrɔ kan majii
rɔ, ai ye ai lɔ bon kun bilinin kan ka wo fɔ.
28 Ai kana silan mɛn di se mɔɔ farikolo
halakila kɔni ti se foyi kɛla mɔɔ nii na. Ai
ye silan yɛ mɛn di se mɔɔ nii ni a faribanku
bɛɛ halakila jahanama kɔndɔ.
29 Ai ye kɔnɔ mɛsɛn fila mayirala wodi
gbanan mɛsɛn kelen na, ko di? Kɔni hali
kɔnɔ wo kelen tɛ be duu ma ni ai Fa Alla ma
sɔn a ma.
30 Ai ta fan fɛ, ai Fa ka hali ai kunsiilu bɛɛ
jate lɔn.
31 Wo le rɔ, ai kana silan. Ai ɲatɔnɔma ka
tamin kɔnɔ mɛsɛn siyaman nadɛnni kan.
32 «Ni mɔɔ mɔɔ ka a fɔ mɔɔilu ɲana ko a ye
n ta ri, n fanan di a fɔ n Fa Alla yɛ, mɛn ye
sankolo rɔ, ko wo tii ye n ta ri.
33 Kɔni ni mɔɔ mɛn ka a fɔ mɔɔilu ɲana ko
a tɛ n ta ri, n fanan di a fɔ n Fa Alla yɛ, mɛn
ye sankolo rɔ, ko wo tii tɛ n ta ri.
34 «Ai kana ai miri ko n da na jususuma di
duukolo kan de. N ma na jususuma di de.
N nani fanmuru le ri.
35 Baa n nani ka dencɛ ni a fa bila ɲɔɔn na,
ka denmuso ni a na bila ɲɔɔn na, ka muso
ni a dencɛ muso bila ɲɔɔn na.
36 Mɔɔ juuilu ri kɛ a jɛrɛ la mɔɔilu ri.†
37 Kɔni mɔɔ mɛn wa a fa wala a na kanin
ka tamin n kan, wo tii ti se kɛla n na
karanden di. Mɔɔ mɛn wa a dencɛ wala
a denmuso kanin ka tamin n kan, wo tii
fanan ti se kɛla n na karanden di.
38 Mɔɔ mɛn ma sɔn ka a jɛrɛ gbɔngbɔn
jiri ta ka a bila n kɔ, wo tii ti se kɛla n na
karanden di,
39 baa mɔɔ mɛn ye a fɛ ka a nii kisi, wo tii
ri bɔnɔ ɲenemaya bɛrɛbɛrɛ la. Kɔni ni mɔɔ
mɛn bɔnɔra a faribanku rɔ nde kosɔn, wo tii
ri a jɛrɛ kisi.
40 «Ni mɔɔ mɛn ka ai mira koɲuma, wo tii
ra n mira koɲuma. Ni mɔɔ mɛn ka n mira
koɲuma, wo tii ra n kelayaba mira koɲuma.
41 Ni mɔɔ mɛn ka nabi do ramira koɲuma
ka a masɔrɔn nabi le, nabi ye barayi mɛn
sɔrɔnna, wo tii fanan di wo ɲɔɔn sɔrɔn. Ni
mɔɔ mɛn ka mɔɔ telenni do ramira koɲuma
ka a masɔrɔn mɔɔ telenni le, mɔɔ telenni
ye barayi mɛn sɔrɔnna, wo tii fanan di wo
ɲɔɔn sɔrɔn.
42 N di tuɲa fɔ ai yɛ: ni mɔɔ mɛn ka hali
ji suma jilafɛ ɲa kelen di n na mɔɔ dɔɔmani
do ma ka a masɔrɔn n na karanden de, wo
tii tɛ bɔnɔ barayi wo rɔ. Sika tɛ wo rɔ.»

11

Yaya ka a la karandenilu kelaya Isa ma

1 Nba, Isa banda lalilikan woilu fɔla a la
karanden tan ni fila yɛ tuma mɛn na, a bɔra
ye ka wa Yahudiya la soilu kɔndɔ ka mɔɔilu
karan, ka ii kawandi.
2 Awa, ka Yaya to kaso la, Ɲenematɔmɔnin
na kɛwaliilu fɔra a ɲana. Wo rɔ, a ka a la
karanden doilu kelaya Isa ma.
3 Ii wara Isa maɲininka ko: «Alla kɛtɔ mɔɔ
mɛn nanala, wo ye ile le ri wa, wa an ye mɔɔ
gbɛrɛ makɔnɔ?»
4 Isa ka ii jabi: «Ai ye mɛnilu mɛnna, a ni
ai ye mɛnilu yenna, ai ye wa woilu fɔ Yaya
yɛ.
5 Ko ɲa fuyenilu ɲa ra laka, nambarailu
ra taama koɲuma, kunatɔilu ra kɛndɛya,
tologbedenilu tolo ra laka, suilu ra wuli
ka bɔ saya rɔ, kibaro ɲuma ra lase
bolokolonilu ma.
6 Sɛwa ye wo tii yɛ mɛn tɛ bilala fili rɔ n na
ko rɔ!»

Isa ka Yaya ko fɔ mɔɔilu yɛ

7 Yaya la keladenilu watɔla, Isa kumara
jama yɛ Yaya la ko rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai
wara nfen dagbɛ diya wula kɔndɔ? Ai ka
bin gbansan de ragbɛ wa, fɔɲɔ ye mɛn na-
maala? Wo kuma tɛ!
8 Ai wara nfen dagbɛ diya wo rɔ? Faanin
dagbɛlɛn tii wa? Wo kuma tɛ. Mɛnilu ye
faanin dagbɛlɛn donna, woilu ye sɔrɔnna
mansabolon kɔndɔ.

* **10:25** Setana tɔɔ gbɛrɛ le ye Ibulusa ri. † **10:36** Wo sɛbɛnin de Mika suran 7 kuma diya 6 kɔndɔ.

9 Ai wara nfen dagbɛ diya? Ii ma wa nabi
do ragbɛ wa? N di a fɔ ai yɛ ko nabi le tɛrɛ.
Kɔni ale ka bon nabi ri paaɔn!
10 A la ko sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko:
‹A ragbɛ, n di n na keladen nawa i ɲɛrɔ.
Wo ri i la sila rabɛn i yɛ.› *
11 «N di tuɲa fɔ ai yɛ: muso si ma den sɔrɔn
fɔlɔ mɛn ka bon Yaya ri. Wo bɛɛ ni a ta, mɛn
ka doo a tɔ bɛɛ ri Harijeene Mansaya rɔ, wo
tii ka bon Yaya ri.
12 Ka bɔ Yaya la kawandili kɛ waati ma
haan ka na se bi ma, mɔɔilu ye Harijeene
Mansaya kɛlɛla fanka la. Mɔɔ fadinmailu
ye a ɲininna ka a mira,
13 baa sani Yaya ye nala, nabiilu bɛɛ ni
Musa la sariya ka Harijeene Mansaya ko fɔ.
14 Ni ai sɔnda ka la a la, Nabi Eli tɔɔ mɛn
ko fɔra ko a ri na ikɔ, Yaya le wo ri.
15 Tolo ye mɛn ma, wo tii ye a tolo malɔ
kuma wo la.
16 «N ye bi mɔɔilu lala nfen ma? Ii bɔni
denninilu la, mɛnilu siini lɔfɛ rɔ. Ii ye a fɔla
ii duɲɔɔnilu yɛ ko:
17 ‹A ragbɛ. An ka fule fɔ ai yɛ,
kɔni ai ma sɔn ka dɔn kɛ.
An ka saya donkili la ai yɛ,
kɔni ai ma kasi.›
18 «Baa Yaya nara, a ma dɔɔnnin kɛ, a ma
minnin kɛ. Wo rɔ, mɔɔilu ka a fɔ ko jinatɔ le
a ri.
19 Mɔɔ Dencɛ fanan nara. A ye dɔɔnnin
kɛla, a ye minnin kɛla. Wo rɔ, ai ka a fɔ
ko wo ye noma ni dolominna le ri. Ko
a ka a duɲɔɔnilu kɛ niisankɔmiralailu ni
kojuukɛlailu le ri. Kɔni famunyali ri jo
sɔrɔn a kɛwaliilu fɛ.»

Isa ka so doilu jalaki

20 Wo kɔ rɔ, Isa tun ka kabannako siya-
man kɛ so mɛnilu kɔndɔ, a wulira wo
mɔɔilu jalakila, baa ii tun ma tubi.
21 Isa ka a fɔ ikɔ ko: «Korasɛnkailu, gbalo
ye ai yɛ. Bɛtisayidakailu, gbalo ye ai fanan
yɛ. Kabannako ba mɛnilu kɛra ai rɔ, ni
woilu tun kɛra Tiri so kɔndɔ, wala Sidɔn so
kɔndɔ, ye mɔɔilu tun di kojuu kɛ boloka kɛbi
waati jan. Ii tun di buurigbɛ kɛ ii kun dɔ,
ka kasanbɔrɔ faanin bila ii kan na, ii la tubi
tɔɔmasere ri.
22 Wo le kosɔn, n di a fɔ ai yɛ ko kiti lon wa
se, ai la kiti ri gbɛlɛya ka tamin Tirikailu ni
Sidɔnkailu ta kan.
23 Kapɛrinahumukailu, ai don? Ai ri
bonya haan ka se sankolo rɔ wa? Wo kuma
tɛ! Ai ri jii fɔɔ ka se jahanama kɔndɔ! Baa
kabannako mɛnilu kɛra ai tɛma, ni woilu
tun kɛra Sɔdɔmu so kɔndɔ, Sɔdɔmu so tun
di tɛrɛn ye haan bi.
24 Wo le kosɔn, n di a fɔ ai yɛ ko kiti
lon wa se, ai la kiti ri gbɛlɛya ka tamin
Sɔdɔmukailu ta kan.»

Isa ka baraka bila a Fa Alla yɛ

25 Wo tuma, Isa ka a fɔ ko: «N Fa Alla,
sankolo ni duukolo Maari, n ye baraka bi-
lala i yɛ, i ka lɔnnin yiraka denninilu la, i ka
wo doon mɔɔ famunyanilu ni hankilimailu
ma.
26 Ɔɔn, n Fa. A diyara i yɛ ka wo kɛ.
27 «N Fa Alla ra fen bɛɛ karifa n na a la
ko rɔ. Mɔɔ si ma Fa Alla Dencɛ lɔn bɛrɛbɛrɛ
kɛ fɔɔ Fa Alla. Mɔɔ si fanan ma Fa Alla lɔn
bɛrɛbɛrɛ kɛ fɔɔ a Dencɛ. Dencɛ wo wa a Fa
yiraka mɛnilu la, woilu fanan di se a lɔnna.
28 «Ai mɛnilu sɛɛni ai la donin ba kɔrɔ, ai
ye na n ma. N di lafɔɲɔ di ai ma.
29 Ai ye n na donin ta gbeleke† ta, ka
n na karan mira, nde n jɛrɛ majiini, ai ri
niilafɔɲɔ sɔrɔn.
30 Ka a masɔrɔn, n na donin ta gbeleke tɛ
gbiliya, n na donin de fɛya.»

12

Isa ka mɛn fɔ Ɲɔɲɔ lon na ko rɔ

1 A ma mɛn ba kɛ wo kɔ, Isa ni a la
karandenilu tɛrɛ ye taminna sɛnɛ do tɛma
Ɲɔɲɔ lon do rɔ. Kɔnkɔ tɛrɛ ye karandenilu
la. Wo rɔ, ii ka sɛnɛsuman ɲɔrɔn doilu kadi
ka woilu ɲuun.
2 Farisi doilu ka wo yen tuma mɛn na, ii
ka a fɔ Isa yɛ ko: «A ragbɛ, i la karandenilu
ye ko mɛn kɛla ten Ɲɔɲɔ lon, wo dahani tɛ!»
3 Isa ka ii jabi: «A ye di? Mansa Dawuda
ka mɛn kɛ kɔrɔman, ai ma wo karan wa?
Kɔnkɔ tɛrɛ ye a ni a taamaɲɔɔnilu la.
4 Wo rɔ, Dawuda donda Alla la bon
kɔndɔ ka buru dɔɔn, buru mɛn bilani Alla
yɛ ye. Kɔni ka a bɛn sariya ma, a ni a

* **11:10** Maliki suran 3 kuma diya 1 † **11:29** ***Donin ta gbeleke*** ɲin kɔrɔ le ko mɔɔilu ka kan ka Isa la dunuɲa ratɛɛ ɲa ta. Wo tɛ mɔɔilu kɛ jɔn di, kɔni a ye ii lahɔrɔyala ii julumun jɔnya le ma.

taamaɲɔɔnilu tun ma kan ka buru wo dɔɔn fɔɔ sarakalaselailu kelen.
5 Ai ma a karan Musa la sariya rɔ ko sarakalaselailu ye baara kɛla Allabatobonba kɔndɔ Nɔɲɔ lon wa? Ii ye Nɔɲɔ lon sariya tiɲanna ten, kɔni wo tɛ jatela kojuu ri.
6 N di a fɔ ai yɛ ko do ye yan, mɛn ka bon Allabatobonba di.
7 Alla ye a fɔla a la kitabu kɔndɔ ko: ‹N ye a fɛ mɔɔ ye hina mɔɔ la. Wo duman n yɛ ka tamin saraka bɔ kan.›* Ni ai tun ka kuma wo kɔrɔ lɔn, ai tun tɛ kiti labe mɔɔilu kan, mɛnilu ma kojuu kɛ,
8 baa Mɔɔ Dencɛ† le ye Nɔɲɔ lon tii ri.»

Isa ka cɛɛ bolosani do lakɛndɛya Nɔɲɔ lon

9 A bɔra ye ka wa wo mɔɔilu la salibon na.
10 Wo ka a tɛrɛn cɛɛ bolofaani do ye ye. Mɔɔ doilu ka Isa maɲininka ko: «Ka mɔɔ lakɛndɛya Nɔɲɔ lon, wo dahani wa?» Baa ii tɛrɛ ye fɛrɛ ɲininna a ma.
11 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ni saa kelen pe ye ai rɔ do bolo don? Ni saa wo bera denka kɔndɔ Nɔɲɔ lon, a tii tɛ a labɔ wa?
12 Mɔɔ ka fisa saa ri paaɔn, wa di? Wo le rɔ, ka koɲuma kɛ mɔɔ yɛ Nɔɲɔ lon, wo le dahani.»
13 Isa ka ii jabi ten mɛn kɛ, a ka a fɔ cɛɛ bolosani yɛ ko: «I bolo rasɔmɔn.» Cɛɛ ka a bolo rasɔmɔn mɛn kɛ, a bolo kɛndɛyara fewu ka kɛ ikomin a bolo tɔ kelen.
14 Farisilu bɔra ka wa i ɲɔɔn yen ka Isa faa ɲa ɲinin.

Isa ye Alla la baaraden suwandini ri

15 Ii tɛrɛ ye mɛn kan, Isa ka wo lɔn. Wo rɔ, a bɔra ye ka wa. Jama ba bilara a kɔ. A ka bɛɛ lakɛndɛya.
16 Kɔni a ka a fɔ woilu yɛ ka a magbɛlɛya ko ii kana a la ko fɔ mɔɔ si yɛ.
17 A ka wo kɛ le kosa Alla la kuma ri kanbali, a ka mɛn don Nabi Esayi da rɔ ko:
18 «N na baaraden le ten, n ka mɛn suwandi.
A duman n yɛ kosɛbɛ, n ye niisɔndiyala a la ko rɔ.
N di n Nii Sɛniman lana a fɛ, a ri kiti ko fɔ siya tɔilu yɛ.
19 A tɛna sɔsɔli kɛla, a tɛna pɛrɛnna.
Mɔɔilu tɛna a kan mɛnna sila kan.
20 A tɛna gbala jaran dakadila, hali mɛn da ratiɲan.
A tɛna fitinna lasala, hali mɛn ta ye sala, haan telen ye kunnafulen sɔrɔn.
21 Siyailu bɛɛ ri ii jii la ale kan.»‡

Isa la fanka ma bɔ Ibulusa rɔ

22 Wo kɔ rɔ, ii nara jinatɔ do ri Isa ma. Jina tun ka a ɲa fuyen ka a kɛ bobo ri. Isa ka a lakɛndɛya. Jinatɔ kumara, a ɲa lakara.
23 Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara. Ii ka a fɔ ko: «Mɛn di kili ko Mansa Dawuda dencɛ, ale le ɲin di wa?»
24 Farisilu ka wo mɛn tuma mɛn na, ii ka a fɔ ko: «Jinailu la kuntiiba Ibulusa le ye se dila cɛɛ ɲin ma ka jinailu gbɛn ka bɔ mɔɔilu fɛ.»
25 Kɔni Isa ka ii la miriya lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Mansaya mɛn mɔɔilu wa wuli ka i ɲɔɔn kɛlɛ, mansaya wo ri tiɲan fewu. So kelen mɔɔilu, wala denbaya kelen mɔɔilu, wa wuli ka i ɲɔɔn kɛlɛ, so wo tɛ mɛn, bon wo fanan tɛ mɛn.
26 Wo ɲa kelen ma, ni Setana ye Setana gbɛnna, a ye a jɛrɛ kɛlɛla. A la mansaya ri mɛn wo rɔ di?
27 A ye di? Ni n ye jinailu gbɛnna Ibulusa baraka rɔ, ai la karandenilu ye jinailu gbɛnna yon baraka rɔ? Ai la karandenilu ri ai la kiti tɛɛ.
28 Kɔni ni n ye jinailu gbɛnna Alla Nii Sɛniman baraka le rɔ, wo ra a yiraka ko Alla la Mansaya ra se ai tɛma.
29 Mɔɔ ti se donna cɛɛ fankama la bon kɔndɔ ka wo bolofenilu sonya ni a ma cɛɛ fankama wo mira fɔlɔ ka a sidi, wa di? A wa a sidi, a ri a bolofenilu sonya.
30 «Nba, mɔɔ mɛn tɛ n fɛ, wo ye n juu le ri. Mɔɔ mɛn tɛ n dɛmɛnna ka mɔɔilu ladɛn, wo ye baarala ka mɔɔilu lajɛnsɛn.
31 Wo le kosɔn n di fɔ ai yɛ: mɔɔilu la kojuuilu bɛɛ ni Alla tanama kumailu bɛɛ ri se makotola. Kɔni ni mɔɔ mɔɔ ka Nii Sɛniman tanama ko kɛ, Alla tɛna wo tii makotola fewu.
32 Ni mɔɔ ka Mɔɔ Dencɛ mafɔ, a ri se makotola. Kɔni ni mɔɔ ka Nii Sɛniman mafɔ, a tɛ makoto dunuɲa ɲin dɔ yan, a tɛ makoto sini natɔ fanan.

Jiri ri lɔn a den fɛ

* **12:7** Hose suran 6 kuma diya 6 † **12:8** Isa ka fɔ a jɛrɛ ma ko «Mɔɔ Dencɛ». Wo kɔrɔ le ko Nenematɔmɔnin de. A mafɛnɛ Daniyɛli sura 7 kuma diya 13 haan 14. ‡ **12:21** Esayi suran 42 kuma diya 1 haan 4

33 «Jiri mɛn ka ɲi, wo den ka ɲi. Jiri mɛn
ma ɲi, wo den ma ɲi. Jiri ye lɔnna a den de
fɛ.
34 Ai fɔnfɔnni munuɲailu! Ai ma ɲi. Ai ri
se kuma ɲuma fɔla wo rɔ di? Mɔɔ jusukun
fani mɛn na, a da ye wo le fɔla.
35 Mɔɔ ɲuma ri koɲuma kɛ, baa wo ye bɔla
a ɲuma yɔrɔ lakandannin rɔ. Kɔni mɔɔ mɛn
ma ɲi, wo ri kojuu kɛ, baa wo ye bɔla a juu
yɔrɔ lakandannin rɔ.
36 N di a fɔ ai yɛ ko Alla la kiti tɛɛ lon wa
se, mɔɔilu ka kuma ɲatɔnɔntan mɛnilu fɔ ii
da rɔ, ii ri woilu bɛɛ fɔkun fɔ Alla yɛ,
37 baa i la kumailu ri kɛ sababu ri, Alla ri
jɔ di i ma, wala a ri kiti labe i kan.»

Farisilu ka a fɔ ko Isa ye tɔɔmasere kabannakoma do kɛ

38 Wo kɔ rɔ, Farisi doilu ni sariya
karanmɔɔ doilu ka a fɔ a yɛ ko: «An
na karanmɔɔ, an ye a fɛ i ye tɔɔmasere
kabannakoma do kɛ an ɲana, ka a yiraka
ko Alla ye i fɛ.»
39 Isa ka ii jabi: «Bi mɔɔilu kɛwaliilu ju-
uman. Ii tɛ sɔnna ka to Alla kɔ. Ii ye a
fɛ ka tɔɔmasere kabannakoma yen, kɔni
tɔɔmasere si tɛ yiraka ii la ni Nabi Junusa
ta tɛ.
40 Baa Nabi Junusa ka tele sawa ni su
sawa kɛ jɛɛ ba kɔndɔ ɲa mɛn ma, Mɔɔ Dencɛ
fanan di tele sawa ni su sawa kɛ duu kɔrɔ
wo ɲa ma.
41 Alla wa mɔɔilu la kiti tɛɛ lon mɛn,
Ninibekailu ri wuli ka sɔn la bi mɔɔilu la,
baa Nabi Junusa ka woilu kawandi tuma
mɛn na, ii ka tubi ka na Alla ma. Sisen, mɔɔ
do ye yan, mɛn ka bon Nabi Junusa ri.
42 Alla wa mɔɔilu la kiti tɛɛ lon mɛn, Seba
jamana mansa muso ri wuli ka sɔn la bi
mɔɔilu la, baa a bɔra fɔɔ dunuɲa kun do
la ka na a tolo malɔ mansa Sulemani la
famunyali kumailu la. Sisen, mɔɔ do ye
yan, mɛn ka bon mansa Sulemani ri.
43 «Jina wa gbɛn ka bɔ cɛɛ do rɔ, a ri yɔrɔ
jaranilu taamataama wula kɔndɔ ka ɲɔɲɔ
diya ɲinin. Kɔni a ri kaɲa.
44 Wo kɔ rɔ, a ri a fɔ ko: ‹N di n kɔsɛ ka wa
n bɔ diya rɔ.› A wa se ye, a ri a tɛrɛn ko yɔrɔ
wo rakolon de, ka sɛninya ikomin bon mɛn
da firan ka a kɔndɔ rabɛn.
45 Wo rɔ, jina ri wa ka jina wɔrɔnwula
ladɛn, mɛnilu ka juu a jɛrɛ ri. A ni woilu bɛɛ
ri na ka don yɔrɔ wo rɔ ka ii sii ye. A laban,
jinatɔ la ko ri juuya ka tamin a fɔlɔman na.
Bi mɔɔ juuilu ta ye kɛla wo ɲa le ma.»

Isa na ni a dɔɔcɛilu

46 Nba, ka Isa to kumala jama yɛ, a na a
ni a dɔɔcɛilu nara ii lɔ kɛnɛ ma, ko ii ye a fɛ
ka kuma a yɛ.
47 Mɔɔ do ka a fɔ Isa yɛ ko: «I na ni i
dɔɔcɛilu lɔni kɛnɛ ma. Ii ye a fɛ ka kuma i
yɛ.»
48 Isa ka mɔɔ wo jabi: «Yon ye n na ri? N
dɔɔcɛilu ye yon ni yon di?»
49 A ka a bolo lɔ a la karandenilu la. A ka
a fɔ ko: «Mɔɔ ɲinilu le n na ni n dɔɔcɛilu ri,
50 baa mɔɔ mɛnilu ye n Fa sawo kɛla, n
Fa mɛn ye sankolo rɔ kɔnin, woilu le ye n
dɔɔcɛilu ri, a ni n dɔɔmusoilu ni n nailu.»

13

Sifoyila kuma kɔrɔlama

1 Wo lon kelen, Isa bɔra bon na ka wa a
sii dala da la.
2 Jama ba ka ii ladɛn a laminin dɔ. Wo rɔ,
a donda kulun do kɔndɔ ka a sii. Jama bɛɛ
lɔni tora gbere ma ye.
3 A ka ko siyaman fɔ ii yɛ kuma
kɔrɔlamailu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai tolo malɔ.
Sifoyila do bɔra ka wa si foyi diya sɛnɛ rɔ.
4 Ka a to si foyila, si doilu bera sila dala.
Kɔnɔilu nara woilu ta ta.
5 Si doilu bera farama yɔrɔ kan, banku
ma siya yɔrɔ mɛn. Si woilu fɛrɛnda jona,
baa banku ma siya ye.
6 Tele bɔra kosɛbɛ tuma mɛn na, ii
mɔrɔnmɔrɔnda. Ii jara, baa ii luluilu ma
don duu rɔ kosɛbɛ.
7 Si doilu bera bin wɔninma yɔrɔ rɔ.
Sumanilu wulira mɛn kɛ, wɔninilu fanan
wulira ka ii dɔɔn.
8 Nba, si doilu fanan bera duu duman dɔ.
Suman woilu sɔnda kosɛbɛ. Si doilu ka ii
ɲɔɔn kɛmɛ kɛ, doilu ka ii ɲɔɔn biwɔɔrɔ kɛ,
doilu ka ii ɲɔɔn bisawa kɛ.
9 Tolo ye mɛn ma, wo tii ye a tolo malɔ
kuma wo la.»

Isa ka sandailu la kun mɛn na

10 Karandenilu ka ii madon Isa la ka a
maɲininka ko: «Nfenna i ye kumala mɔɔilu
yɛ kuma kɔrɔlamailu rɔ?»
11 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Harijeene Mansaya ko
mɛnilu doonni tɛrɛ, woilu lɔnnin da di ai le
ma. Kɔni wo ma di ii ma,

12 baa fen ye mɛn bolo, do ri la wo tii ta
kan. A ta ri siyaya. Kɔni fen tɛ mɛn bolo,
hali fitini mɛn ye a bolo, wo ri mira a la.
13 Wo le kosɔn, n ye kumala ii yɛ kuma
kɔrɔlamailu rɔ, baa ii ye ragbɛli kɛla, kɔni
ii tɛ foyi yenna. Ii ye ii tolo malɔla, kɔni ii tɛ
foyi mɛnna, ii tɛ foyi famunna.
14 Wo rɔ, ii ka a kɛ, Nabi Esayi ka mɛn fɔ,
wo ra kanbali. A ka a fɔ ko:
‹Ai ri ai tolo malɔ kosɛbɛ, kɔni ai tɛna foyi
famunna.
Ai ri ragbɛli kɛ kosɛbɛ, kɔni ai tɛna foyi
yenna.
15 Baa siya ɲin da ii ban famunyali ma.
Ii ra ii tolo gbɛdɛn
ka ii ɲa masidi.
Ni wo tɛ, ii ɲa tun di yenni kɛ,
ii tolo tun di mɛnni kɛ,
ii hankili tun di famunyali sɔrɔn,
ii tun di ii kɔsɛ ka na nde Alla ma.
Wo rɔ, n tun di ii kisi.›»
16 «Kɔni ai ye barakadenilu le ri, baa ai ɲa
ye yenni kɛla, ai tolo fanan ye mɛnni kɛla.
17 N di tuɲa fɔ ai yɛ: ai ɲa ye mɛn yenna,
a lɔɔ tɛrɛ ye nabi siyaman ni mɔɔ telenni
siyaman na ka wo yen, kɔni ii ma fɛrɛ sɔrɔn
ka ii ɲa la wo kan. Ai tolo ye mɛn namɛnna,
a lɔɔ tɛrɛ ye ii la ka wo mɛn, kɔni ii ma fɛrɛ
sɔrɔn ka ii tolo malɔ a la.»

Isa ka sifoyila kuma kɔrɔlama kɔrɔ fɔ

18 Isa ka a fɔ ko: «Ai tolo malɔ, ai ri sifoyila
kuma kɔrɔlama lamɛn.
19 Mɛnilu wa Harijeene Mansaya kuma
lamɛn, kɔni ii tɛ a famun, Ko Juu Tii nala wo
rɔ, ka a bɔ ii jusu rɔ. Woilu kɛni le ikomin si
mɛnilu bila sila kɔfɛ.
20 Si mɛn bera farama yɔrɔ kan, wo ye
mɔɔilu le ri mɛn da Alla la kuma lamɛn, ka
a mira i kɔrɔ ka sɛwa.
21 Kɔni lulu ti ye, a ni kuma wo ma sabati
ii jusukun dɔ bɛrɛ bɛrɛ kɛ. Ii tɛ mɛn ba kɛ
lemɛniya sila kan, baa ni gbɛlɛya ka ii sɔrɔn,
wala ni mɔɔilu ka ii tɔrɔ Alla la kuma kosɔn,
ii ri sila bila i kɔrɔ.
22 Si mɛn bera bin wɔninma yɔrɔ rɔ, wo
le mɔɔilu mɛn ka Alla la kuma lamɛn, kɔni
dunuɲa koilu hamin da don ii jusukun dɔ.
Nanfulu lɔɔ ri ii mira ka ii magbɛrɛnkɛ. Ko
woilu bɛɛ kosɔn, Alla la kuma ri mabali ii
jusukun dɔ, ka kɛ ikomin sɛnɛfen ɲatɔntan,
mɛn ma den.
23 Nba, si mɛn bera duu duman dɔ, wo
le mɔɔ ri mɛn ye Alla la kuma mɛnna ka a
famun. Kuma wo ri sabati a jusukun dɔ, ka
kɛ ikomin suman si mɛn ye ɲala ka i ɲɔɔn
kɛmɛ kɛ, wala i ɲɔɔn biwɔɔrɔ, wala i ɲɔɔn
bisawa.»

Bin juu kuma kɔrɔlama

24 Isa ka kuma kɔrɔlama gbɛrɛ fɔ ii yɛ. A
ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin cɛɛ
do la ko. A ka suman si ɲuma foyi a la sɛnɛ
rɔ.
25 Kɔni, ka mɔɔilu bɛɛ to sunɔɔ rɔ su rɔ, a
juu nara bin juu do kisɛ foyi sumanfɛ wo rɔ,
ka wa.
26 Nba, suman fɛrɛnda ka wuli, ka a den.
Wo tuma, mɔɔilu ka bin juuilu fanan yen.
27 Sɛnɛtii la jɔnilu wara a fɔ a yɛ ko: ‹An
tii, i ma suman si ɲuma foyi i la sɛnɛ rɔ wa?
Bin juu woilu bɔni mi ten?›
28 Sɛnɛtii ka a fɔ ko: ‹N juu do nɔ le.› Ii ka
a maɲininka ko: ‹I ye a fɛ an ye wa binilu
bɔ sumanfɛ wo rɔ wa?›
29 A ka a fɔ ko: ‹Ɛɛn, ai ye a to ye. Ni wo tɛ,
ni ai ka binilu bɔ, ai ri suman doilu fanan
bɔ.
30 Ai ye ii bɛɛ to ye. Ii ye wuli i ɲɔɔn fɛ fɔɔ
sumanka waati wa se. Ni sumanka waati
sera, n di a fɔ sumankalailu yɛ ko ii ye bin
juuilu fɔlɔ bɔ, ka ii lasidi, ka ii janin. Wo wa
kɛ, ii ri suman ka ka a ladon n na bondon
kɔndɔ.›»

*Sɛbɛni fira kisɛ kuma kɔrɔlama**

31 Isa ka kuma kɔrɔlama gbɛrɛ fɔ mɔɔilu
yɛ. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye
ikomin bɔrɔn fira kisɛ. Cɛɛ do ka bɔrɔn fira
kisɛ lan a la sɛnɛ rɔ.
32 Kisɛ wo dɔɔman ka tamin kisɛilu bɛɛ
kan. Kɔni a wa fɛrɛn ka wuli, a ri bonya ka
tamin nakofen bɛɛ kan. A ri kɛ ikomin jiri,
ka bolon bailu labɔ, fɔɔ waa rɔ kɔnɔilu ri se
ii ɲaanilu lala a bolonilu la.»
33 A ka kuma kɔrɔlama gbɛrɛ fɔ ii yɛ. A
ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin
lɛbɛn, muso ka mɛn dɔɔni kɛ farinin muun
kilo muwan ni kelen dɔ ka wo kɛ dɛɛba ri.
Lɛbɛn wo ka dɛɛba bɛɛ lawuli ka a funun.»

* **13:30** Wo fanan sɛbɛni Marika suran 4 kuma diya 30 haan 32, Luka suran 13 kuma diya 18 haan 19 kɔndɔ

34 Isa ka wo bɛɛ fɔ jamailu yɛ kuma kɔrɔlamailu le rɔ. A ma foyi fɔ ii yɛ ni a ma wo fɔ kuma kɔrɔlama rɔ.
35 A ka a kɛ ten sa nabi la kuma ri kanbali,
mɛn ka a fɔ ko:
«N di kuma kuma kɔrɔlamailu le rɔ.
Ko mɛnilu doonni kɛbi dunuɲa dan waati
la, n di woilu fɔ.»

Isa ka bin juu kuma kɔrɔlama kɔrɔ fɔ

36 Wo kɔ rɔ, Isa bɔra jama fɛ ka wa don bon na. A la karandenilu ka ii madon a la, ka a fɔ a yɛ ko: «Kuma kɔrɔlama mɛn ye bin juu wuli ko fɔla sɛnɛ rɔ, i ye wo kɔrɔ fɔ an yɛ.»
37 Isa ka ii jabi: «Mɛn ye suman si ɲuma foyila, wo ye Mɔɔ Dencɛ ri.
38 Sɛnɛ wo le ye dunuɲa ri. Suman si ɲuma, wo ye mansaya denilu ri. Bin juuilu ye Kojuu Tii la mɔɔilu le ri.
39 Juu mɛn ka bin juu kisɛilu foyi sɛnɛ rɔ, wo le Ibulusa jɛrɛ ri. Sumanka waati, wo le ye dunuɲa laban di. Sumankalailu ye mɛlɛkailu ri.
40 Bin juuilu ye ladɛnna ɲa mɛn ma ka janin ta la, wo ɲɔɔn di kɛ dunuɲa laban waati.
41 Mɔɔ Dencɛ ri a la mɛlɛkailu kelaya ka na. Mɛnilu ye mɔɔilu bilala kojuu kɛ rɔ, a ni mɛnilu ye kojuu kɛla, a la mɛlɛkailu ri woilu bɛɛ ladɛn ka ii bɔ Mɔɔ Dencɛ la Mansaya rɔ.
42 Mɛlɛkailu ri woilu lafili ta ba rɔ, kasi ni a ɲin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.
43 Kɔni mɔɔ telenniilu ri bonya sɔrɔn ka mɛlɛnmɛlɛn ikomin tele ii Fa la mansaya rɔ. Tolo ye mɛn ma, wo tii ye a tolo malɔ kuma wo la.»

Nanfulu dokoni ko kuma kɔrɔlama

44 Isa kan ikɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin nanfulu mɛn doonni duukolo kɔrɔ sɛnɛ do rɔ. Lon do rɔ, cɛɛ do ka wo yen. A ka a ta ka a dokon duukolo kɔrɔ kokura. A sɛwani ba wara a bolofenilu bɛɛ majira, ka na sɛnɛ wo san.
45 «Harijeene Mansaya ye ikomin julacɛ mɛn ye koronkisɛ ɲumailu ɲininna.
46 Lon do rɔ, a ka koron kisɛ ɲuma do yen, mɛn ka ɲi ka tamin. A wara a bolofenilu bɛɛ majira, ka na koron kisɛ wo san.

Jɛɛmira jɔɔ kuma kɔrɔlama

47 «Harijeene Mansaya ye ikomin jɔɔ fanan, mɔɔilu ka mɛn fili kɔɔji rɔ, ka jɛɛ su bɛɛ mira.
48 A wa fa jɛɛ la, jɛɛmiralailu ri a sɔmɔn ka a labɔ gbere ma. Ii ri ii sii ka jɛɛilu rawoloma. Mɛnilu ka ɲi, ii ri woilu bila muranilu kɔndɔ. Mɛnilu ma ɲi, ii ri woilu lafili.
49 A ri kɛ wo ɲa le dunuɲa laban waati. Mɛlɛkailu ri mɔɔ juuilu rawoloma ka ii bɔ mɔɔ telenniilu rɔ,
50 ka ii lafili ta ba rɔ, kasi ni a ɲin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.»
51 Isa ka karandenilu maɲininka ko: «Ai ka kuma ɲin bɛɛ famun wa?» Ii ka a fɔ ko: «Ɔɔn.»
52 Wo rɔ, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Nba, sariya karanmɔɔ mɛnilu ra karan Harijeene Mansaya ko rɔ, woilu bɛɛ ye ikomin lutii mɛn ye fen kura ni fen kɔrɔ fila bɛɛ labɔla a la nanfulu lamara diya rɔ.»

Nasarɛtikailu ka ii ban Isa rɔ

53 Nba, Isa banni kuma kɔrɔlama wo fɔla, a bɔra yɔrɔ wo rɔ ka wa.
54 A wara a wara so. A tɛrɛ ye mɔɔilu karanna salibon kɔndɔ ye. A lamɛnbailu kabannakoyara, ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin ka famunyali wo sɔrɔn mi? Kabannako kɛ sebaya mɛn ye a bolo, a ka wo sɔrɔn mi?
55 Jirisila dencɛ le tɛ wa? A na le tɛ Mariyamu ri wa? Yakuba ni Yusufu ni Simɔn ni Judi, a dɔɔcɛilu tɛ woilu ri wa?
56 A dɔɔmusoilu bɛɛ tɛ an wara yan wa? Nba, a ka famunyali ni sebaya ɲin sɔrɔn mi?»
57 Miriya wo le kɛra sababu ri ka ii bɛɛ kundatiɲan, ii ma la Isa la. Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Mɔɔilu ye nabi bonyala yɔrɔ bɛɛ rɔ fɔɔ a jɛrɛ wara, a ni a la denbayailu tɛma.»
58 Isa ma kabannako siyaman kɛ yɔrɔ wo rɔ ka a masɔrɔn mɔɔilu la lemɛniyabaliya fɛ.

14

Yaya faa ɲa

1 Nba, wo waati la, mansa Herodi* ka Isa la ko mɛn.
2 A ka a fɔ a la baaradenilu yɛ ko: «Yaya le ɲin. A ra wuli ka bɔ saya rɔ. Wo le ka a kɛ, sebaya ye a bolo ka kabannakoilu kɛ.»

* **14:1** Herodi ɲin de tɛrɛ ye Kalile jamanatiiya la.

3 Nba, mansa Herodi tun da Yaya mira
ka a sidi ka a bila kaso la. A ka wo kɛ
a kɔrɔcɛ Filipe muso le kosɔn, mɛn tɔɔ ko
Herodiyasi,
4 baa Yaya tora a fɔla a yɛ ko: «Muso wo
ma kan ka sii i kun. Wo dahani tɛ!»
5 Herodi tun ye a fɛ ka Yaya faa, kɔni a
silanni tɛrɛ jama yɛ, baa jama tɛrɛ ye Yaya
jatela nabi le ri.
6 Herodi sɔrɔnlon sankunbɛn kɛra lon
mɛn, ii ka tolon kɛ. Herodiyasi denmuso
ka dɔn kɛ mɔɔilu tɛma tolon diya ye. Wo
diyara Herodi yɛ kosɛbɛ.
7 Wo rɔ, a ka a kali sunkurun yɛ ko a wa
mɛn ɲinin a fɛ, a ri wo di a ma.
8 Sunkurun na ka a fɔ a yɛ a ka kan ka
mɛn ɲinin mansa fɛ. Wo rɔ, a wara a fɔ
mansa yɛ ko: «N ye a fɛ i ye muran di n ma,
Yaya kun ye mɛn kɔndɔ.»
9 Kuma wo ka mansa niilafin kosɛbɛ.
Kɔni a tun da ban a kalila a la mɔɔ kiliniilu
bɛɛ ɲana. Wo rɔ, a ka jamarili di a la mɔɔilu
ma ko ii ye Yaya kun di a ma.
10 A ka mɔɔ lɔ Yaya kun tɛɛla a la kaso la.
11 A ka a kun tɛɛ a la ka a bila muran
do kɔndɔ. A nara wo ri sunkurun ma.
Sunkurun wara a di a na ma.
12 Yaya la karandenilu nara a su ta ka wa
a sutura. Ii wara wo kibaro lase Isa ma.

Isa ka dɔɔnnin di jama ma

13 Isa ka Yaya faa ko mɛn tuma mɛn na,
a kelen donda kulun dɔ ka bɔ ye ka wa. A
wara se yɔrɔ do ma, mɔɔ tun tɛ yɔrɔ mɛn.
Mɔɔilu ka a wa ko mɛn tuma mɛn na, ii bɔra
soilu kɔndɔ ka wa a kɔ ii sen na.
14 Isa bɔra kulun kɔndɔ tuma mɛn na,
a ka jama ba yen. Ii kininkinin donda a
la. Jankarɔto mɛnilu tɛrɛ ii rɔ, a ka woilu
lakɛndɛya.
15 Wura fɛ, a la karandenilu ka ii madon
a la ka a fɔ a yɛ ko: «A ragbɛ, an ye wula le
kɔndɔ yan. Su ra ko. I ye sila di jama ma sa
ii ri wa dɔɔnninfen san diya yan naminin
so mɛsɛnilu kɔndɔ.»
16 Isa ka ii jabi: «Ii mako tɛ wo la. Ai jɛrɛ
ye dɔɔnnin di ii ma.»
17 Karandenilu ka a fɔ ko: «Foyi tɛ an bolo
yan fɔɔ burukala loolu ni jɛɛ fila.»
18 Isa ka a fɔ ko: «Ai ye na woilu ri n ma
yan.»
19 A ka a fɔ jama yɛ ko ii ye ii sii duu ma
bin kɛndɛ kan. Wo kɔ rɔ, a ka burukala
loolu ni jɛɛ fila ta, ka a ɲa layɛlɛ sankolo
ma ka baraka bila Alla yɛ. A ka buru
rakadikadi, ka a di a la karandenilu ma. Ii
ka a ratala jama tɛma.
20 Mɔɔ bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ ka ii fa. Jama
banni dɔɔnninna, Isa la karandenilu ka
buru kunkundun tɔilu ladɛn, ka see tan ni
fila lafa wo rɔ.
21 Jama mɛn ka dɔɔnnin wo kɛ, cɛɛ waa
loolu ɲɔɔn tɛrɛ ye a rɔ. Musoilu ni denilu ma
jate.

Isa ka a taama ji kan

22 Wo kɔ rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ
i kɔrɔ ko ii ye don kulun kɔndɔ. Ko ii ye wa
dala kɔma a ɲɛrɔ. Ko ale watɔ sila dila jama
ma.
23 Nba, a banni sila dila jama ma, Isa
kelen wara Alla tara diya koyinkɛ do kan.
Su kora ka a tɛrɛn a kelen ye ye fɔlɔ.
24 Wo tuma, karandenilu la kulun da
janfa pon gbelemala la. Ji kuruilu tɛrɛ ye ii
la kulun namaala. Fɔɲɔ tɛrɛ ye ii kunbɛnna.
25 Dondon kasi waati ɲɔɔn, Isa ka a taama
ji kan ka wa ii kɔ.
26 Kɔni karandenilu ka a taamatɔla yen ji
kan tuma mɛn na, silan ba ka ii mira. Ii ka
a fɔ ko, «su kɔrɔ do jiya le!» Ii kulera, baa ii
silanni.
27 Kɔni Isa kumara ii yɛ i kɔrɔ. A ka a fɔ ko:
«Ai ye ai jusulatɛɛ! Nde le. Ai kana silan!»
28 Piyɛri ka a fɔ ko: «Maari, ni ile le, i ye
n jamari ko n ye taama ji kan ka wa i tɛrɛn
ye.»
29 Isa ka a fɔ ko: «Na.» Piyɛri jiira ka bɔ
kulun kɔndɔ ka taama ji kan ka wa Isa kɔ.
30 Kɔni Piyɛri ka a yen tuma mɛn na ko
fɔɲɔ fanka ka bon kojuuya, a silanda ka jii
damira ji kɔrɔ. A kulera ko: «Maari, i ye n
kisi!»
31 Isa ka a bolo rasɔmɔn i kɔrɔ ka Piyɛri
mira. A ka a fɔ a yɛ ko: «Ile, mɛn na
lemɛniya ka dɔɔ. Nfenna i ye sikasikala?»
32 Isa ni Piyɛri donda kulun kɔndɔ tuma
mɛn na, fɔɲɔ ka a lɔ.
33 Karanden mɛnilu tɛrɛ ye kulun kɔndɔ,
woilu ka ii birin Isa kɔrɔ. Ii ka a fɔ ko: «Tuɲa
le, ile le Alla Dencɛ ri.»

Isa ka jankarɔtoilu lakɛndɛya Kenesarɛti mara rɔ

34 Nba, ii ban mɛn kɛni dala tɛɛla, ii sera
Kenesarɛti mara rɔ.

35 Ye məəilu ka a ɲayen tuma mɛn na ko
Isa le, ii ka məəilu lɔ a na ko fɔla mara fan
bɛɛ rɔ. Wo rɔ, məəilu nara ii la jankarɔtoilu
bɛɛ ri Isa ma,
36 ka a madiya ko a ye diɲɛ ii ye ii
bolo maa a la duruki dakun gbansan na.
Məɔ məɔ ka a bolo maa a la, woilu bɛɛ
kɛndɛyara.

15

Yahudiyailu la landa koilu

1 Wo kɔ rɔ, Farisi doilu ni sariya
karanməɔ doilu bɔra Jerusalɛmu ka na Isa
tɛrɛn.
2 Ii ka maɲininka ko: «Nfenna i la karan-
denilu ye an benbailu la landa tiɲanna? Ii
ye dəənnin kɛla ka a tɛrɛn ii ma ii bolo lako
fɔlɔ.»
3 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai don? Nfenna ai
ye ai la landailu bonyala ka Alla la sariya
tiɲan?
4 Baa Alla ka a fɔ ko: ‹I ye i na ni i fa
bonya.› Ko: ‹Ni məɔ mɛn ka a fa wala a na
danka, wo tii ka kan ka faa le.›
5 Kɔni ai ka a fɔ ko məɔ ri se a fɔla a fa wala
a na yɛ ko: ‹I ka kan ka dɛmɛnfen mɛn sɔrɔn
n bolo, n da wo bila a dan na Alla yɛ.›
6 Ai ka a fɔ ko ni a ka a fɔ ten, a diyagboy-
ani tɛ butun ka a fa bonya niilifen na. Wo
rɔ, ai ra Alla la kuma to ye, ka ai la landailu
bila a nɔ rɔ.
7 Ai jɛrɛmayuwailu, Nabi Esayi ka mɛn fɔ
ai la ko rɔ fɔlɔfɔlɔ, wo bɛnni kosɛbɛ. A ka a
fɔ ko:
8 ‹Məɔ ɲinilu ye n bonyala ii da le la,
kɔni ii jusukun ma senin n na muumɛ!
9 Ii ye n batola fuu.
Ii ye məəilu karanna mɛnilu la,
woilu tɛ foyi ri fɔɔ adamadenilu la jamarili-
ilu.›»

Fen mɛnilu ye məɔ nəəla

10 Wo kɔ rɔ, Isa ka jama kili, ka a fɔ ii yɛ
ko: «Ai bɛɛ ye ai tolo malɔ n na kuma la ka
a famun.
11 Məɔ ye fen fen donna a da rɔ ka a dəən,
wo si ti se məɔ nəəla. Kɔni mɛnilu ye bɔla
məɔ da rɔ, wo le ye məɔ nəəla.»
12 A la karandenilu ka ii madon a la, ka
a fɔ a yɛ ko: «I ma a lɔn ko i la kuma gbara
Farisilu la wa?»
13 Isa ka a fɔ ko: «N Fa mɛn ye sankolo rɔ,
ni wo jɛrɛ ma lannifen mɛn lan, woilu ri bɔ
ka faa.
14 Ai ye Farisilu to ye. Ii ye ɲa fuyenilu le
ri, ii jɛrɛ le ye i ɲɔɔn na gbeleke mirabailu ri.
Ni ɲa fuyen don ka ɲa fuyen do la gbeleke
mira, ii fila bɛɛ ri be denka rɔ.»
15 Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Kuma kɔrɔlama
wo kɔrɔ fɔ an yɛ.»
16 Isa ka a fɔ ko: «A ye di? Ai fanan ma se
ko ɲayenna wa?
17 Ai ma a ɲayen wa ko fen mɛn ye donna
məɔ da rɔ, wo ye wala a kɔnɔ le rɔ? Məɔ wo
wa wa kɔkan, fen wo ri bɔ.
18 Kɔni kuma mɛnilu ye bɔla məɔ da rɔ,
woilu ye bɔla a jusukun de rɔ. Woilu le ye
məɔ nəəla,
19 baa ko kɔrɔn mɛn ye bɔla məɔ jusukun
dɔ, woilu le ɲin di: miriya juu, məɔfaa,
kaninkɛla, jatɔya su bɛɛ, suɲali, sereya juu
bɔ, a ni məɔ tɔɔ tiɲan.
20 Ko woilu le ye məɔ nəəla. Kɔni ka
dəənnin kɛ bolo lakobali la, wo tɛ məɔ
nəəla.»

Siya gbɛrɛ muso do lara Isa la

21 Wo kɔ rɔ, Isa bɔra yɔrɔ wo rɔ ka wa Tiri
ni Sidɔn mara rɔ.
22 Ye muso do nara Isa tɛrɛn. Kanaanka
le tɛrɛ a ri. A tɛrɛ ye a kule kan nabɔla ko:
«Maari, Dawuda dencɛ, i ye hina n na. Jina
do ye n denmuso tɔrɔla kojuuya!»
23 Kɔni Isa ma foyi fɔ. A la karandenilu
ka ii madon a la, ka a madiya ko: «Muso ɲin
gben, a bilani an kɔfɛ ka a kule kan nabɔ
kojuuya.»
24 Isa ka a fɔ ko: «Alla ma n kelaya
məɔ gbɛrɛ si ma ni Isirayɛlikailu tɛ, woilu
mɛnilu ye ikomin saa tununnilu.»
25 Kɔni muso wo nara a be Isa sen kɔrɔ,
ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, i ye n dɛmɛn.»
26 Isa ka a fɔ ko: «Ka denninilu la dəənnin
ta ka a lafili wuluilu kɔrɔ, wo ti bɛn.»
27 Muso ka a jabi: «Maari, tuɲa le wo ri.
Kɔni wuluilu ye dəənnin buruburu dəənna,
mɛn ye bela duu ma ii tiilu la tabali kɔrɔ.»
28 Isa ka a jabi: «Aa, muso. I la lemɛniya
ka bon! I ka mɛn ɲinin, a ye kɛ i yɛ.» A
denmuso kɛndɛyara wo waati kelen.

Isa ka jankarɔto siyaman nakɛndɛya

29 Isa bɔra yɔrɔ wo rɔ, ka wa Kalile Dala
da la. A yɛlɛra koyinkɛ do kan ka a sii ye.
30 Jama ba nara a tɛrɛn. Ii nara nam-
barailu ri, a ni ɲa fuyenilu ni bolokelenilu
ni boboilu ni jankarɔto siyaman gbɛrɛilu. Ii
nara woilu bɛɛ ri, ka ii lala Isa kɔrɔ. A ka ii
bɛɛ lakɛndɛya.
31 Ii ka ii yen tuma mɛn na ko boboilu
ra kuma damira, bolokelenilu ra kɛndɛya,
nambarailu ra ii taama, a ni ɲafuyenilu ɲa
ra laka; jama kabannakoyara. II bɛɛ ka
Isirayɛlikailu la Maari Alla tando.

Isa ka dɔɔnnin di mɔɔ waa naanin ma

32 Isa ka a la karandenilu kili, ka a fɔ ii yɛ
ko: «Jama ɲin kininkinin ye n na. Ii ra tele
sawa le kɛ n dafɛ yan. Dɔɔnnifen si tɛ ii bolo.
N tɛ a fɛ ka sila di ii kɔnkɔtɔ ma ten. Ni wo
tɛ, ii ri kirɔn ii la sila la.»
33 Karandenilu ka Isa jabi: «An di buru
sɔrɔn mi wula kɔndɔ yan, mɛn di jama ba
ɲin ɲɔɔn bɔ?»
34 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Burukala yɛli ye ai
bolo?» Ii ka a fɔ ko: «Burukala wɔrɔnwula, a
ni jɛɛ mɛsɛnni dando»
35 Isa ka a fɔ jama yɛ ko ii ye ii sii duu ma.
36 A ka burukala wɔrɔnwula ni jɛɛ woilu
ta, ka baraka bila Alla yɛ, ka ii rakadikadi,
ka ii di karandenilu ma. Karandenilu ka
woilu ta ka ii ratalatala jama tɛma.
37 Jama bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ ka ii fa. Buru
kunkundun ni jɛɛ tɔ mɛn toni, Isa la karan-
denilu ka see wɔrɔnwula lafa wo rɔ.
38 Cɛɛ mɔɔ waa naanin ka dɔɔnnin kɛ.
Musoilu ni denninilu ma jate.
39 A ka sila di jama ma, Isa donda kulun
do kɔndɔ ka wa Makadan mara rɔ.

16

Farisilu ni Sadusiilu ka a fɔ ko Isa ye tɔɔmasere kabannakoma do kɛ

1 Farisilu ni Sadusiilu nara ka Isa kɔrɔbɔ.
Ii ka a fɔ ko a ye tɔɔmasere kabannakoma
do kɛ ii ɲana, mɛn bɔni sankolo rɔ.
2 Isa ka a fɔ ko: «Ni ai ka sankolo ɲa
wulenni yen fitiri waati, ai ri a fɔ ko sanci
tɛna nala sini.
3 Sɔɔma, ni ai ka sankolo ɲa finni yen, ai ri
a fɔ ko sanci ri na bi, baa san da fin. Nba, ai
kusan sankolo koilu faranfaasila ka woilu
famun. A ye di wo rɔ? Tɔɔmasere mɛnilu ye
kɛla waati ɲin na, nfenna ai ti se ka woilu
famun?
4 Mɔɔ juuilu ni lemɛniyabaliilu ye a
fɛ ka tɔɔmasere kabannakoma yen, kɔni
tɔɔmasere si tɛ yiraka ai la ni Nabi Junusa
ta ɲɔɔn tɛ.»
Wo kɔ rɔ, a ka ii to ye ka wa.

Farisilu ni Sadusiilu la lɛbɛn

5 Nba, Isa ni a la karandenilu wara dala
kɔ. Kɔni karandenilu ɲinara, ii ma buru ta.
6 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ɲa lɔ. Ai ye ai
janto ai jɛrɛ rɔ Farisilu ni Sadusiilu la lɛbɛn
kanma.»
7 Karandenilu ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «An ma
na buru ri. Wo le ka a kɛ, a ka kuma wo fɔ.»
8 Isa ka ii la miriya lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ii
yɛ ko: «Ai la lemɛniya ka dɔɔ! Nfenna ai ye
a fɔla i ɲɔɔn yɛ ko buru tɛ ai bolo?
9 Ai ma a ɲayen fɔlɔ wa? N ka burukala
loolu ta ka cɛɛ waa loolu balo mɛn kɛ, a ni ai
ka see jate mɛn nafa buru kunkundun tɔilu
la, wo ra bɔ ai kɔndɔ wa?
10 N ka burukala wɔrɔnwula ta ka cɛɛ
waa naanin balo mɛn kɛ, a ni ai ka see jate
mɛn nafa buru kunkundun tɔilu la, wo ra
bɔ ai kɔndɔ wa?
11 N kan tun tɛ buru ma. Nfenna ai ma
wo ɲayen fɔlɔ? Nba, ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ
Farisilu ni Sadusiilu la lɛbɛn kanma.»
12 Wo rɔ, karandenilu ka a ɲayen ko Isa
ma a fɔ ii yɛ ko «ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ buru
lɛbɛn kanma.» A ka a fɔ ii yɛ ko «ai ye ai
janto ai jɛrɛ rɔ Farisilu ni Sadusiilu la karan
de kanma.»

Piyɛri ka a fɔ ko Isa ye Ɲenematɔmɔnin di

13 Awa, Isa ni a la karandenilu seni
Sesare Filipi mara rɔ, a ka ii maɲininka ko:
«Mɔɔilu ye Mɔɔ Dencɛ jatela yon di?»
14 Ii ka a jabi: «Doilu ka a fɔ ko Yaya le.
Doilu ka a fɔ ko Nabi Eli le. Dogbɛrɛilu ka
a fɔ ko Nabi Jeremiya le, wala nabi gbɛrɛ,
mɛn taminda kɔrɔman.»
15 A ka ii maɲininka ko: «Ai don? Ai ye n
jatela yon di?»
16 Simɔn Piyɛri ka a fɔ ko: «I ye
Ɲenematɔmɔnin de ri, mɛn ye Alla ɲenema
Dencɛ ri.»
17 Isa ka a jabi: «Junusa dencɛ Simɔn, i
ye barakaden de ri, baa i ka mɛn fɔ ɲin di,
adamaden si ma wo fɔ i yɛ. N Fa Alla mɛn
ye sankolo rɔ, wo le ka a yiraka i la.
18 N di a fɔ i yɛ fanan ko ile le Piyɛri ri,
mɛn kɔrɔ ye ko farakolo. N di n na lemɛniya

jama lalɔ farakolo wo kan. Saya ni a fanka tɛna nɔ sɔrɔnna dɛkuru wo ma.
19 N di Harijeene Mansaya daɲinilu di i ma. Ni i ka fen fen sidi duukolo kan yan, wo ri sidi sankolo rɔ. Ni i ka fen fen fulɛn duukolo kan yan, wo ri fulɛn sankolo rɔ fanan.»
20 Isa ka a fɔ ii yɛ ka a magbɛlɛya kosɛbɛ ko ii kana a fɔ mɔɔ si yɛ ko ale le Ɲenematɔmɔnin di.

Isa ka a faa ko ni a wuli ko fɔ

21 A ka a fɔ ii yɛ ko a ka kan ka wa Jerusalɛmu ka tɔrɔ siyaman ba sɔrɔn mɔɔbakɔrɔilu ni sarakalaseba kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu bolo. A ka kan fanan ka faa, a ni tele sawanan, ka wuli ka bɔ saya rɔ.
22 Piyɛri ka a kili ka a mabɔ karanden tɔilu la dɔɔni, ka a makuma damira. A ka a fɔ ko: «Maari, Alla ye i tanka wo ma. Wo ti kɛla fewu!»
23 Kɔni Isa ka a kɔfɛni ka Piyɛri makuma ko: «Ile, Setana. Bɔ n kɔrɔ! Ile ye n kundatiɲanna le ri, baa Alla sawo ye mɛn di, i tɛ i mirila wo ma, fɔɔ mɔɔilu sawo.»

Mɔɔ ri a bila Isa kɔ ɲa mɛn ma

24 Wo kɔ rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ ka a bila n kɔ, fɔɔ wo tii ye a ban a jɛrɛ rɔ ka a gbɔngbɔn jiri mira ka a jɛrɛ bila n kɔ,
25 baa mɔɔ mɛn ye a fɛ ka a nii kisi, wo tii ri bɔnɔ ɲenemaya bɛrɛbɛrɛ la. Kɔni ni mɔɔ mɛn bɔnɔra a nii la nde kosɔn, wo tii ri a jɛrɛ kisi.
26 A ye di? Ni mɔɔ ka dunuɲa bɛɛ sɔrɔn ka bɔnɔ ɲenemaya bɛrɛbɛrɛ la, dunuɲa sɔrɔn ri nfen ɲa a ma wo rɔ? Mɔɔ ri se nfen dila ka a nii kunka?
27 Nde Mɔɔ Dencɛ ri na n Fa nɔɔrɔ rɔ, n ni a la mɛlɛkailu. Wo lon, n di bɛɛ sara ka a bɛn a tii kɛwaliilu ma.
28 N di tuɲa fɔ ii yɛ. Doilu ye ai tɛma yan, mɛnilu tɛ sa ni ai ma Mɔɔ Dencɛ natɔla yen ka kɛ mansa ri.»

17

Isa kɛɲa yɛlɛmanda

1 Nba, tele wɔɔrɔ taminnin kɔrɔ, Isa ka Piyɛri ni Yakuba ni wo dɔɔcɛ Yuhana kili ka wa ii ri koyinkɛ jan do kan. Mɔɔ gbɛrɛ tun tɛ ye.
2 Isa kɛɲa yɛlɛmanda karanden sawa woilu ɲakɔrɔ. A ɲakɔrɔla mɛlɛnmɛlɛnda ikomin tele. A la faaninilu gbɛra pepe ikomin yelen.
3 Nabi Musa ni Nabi Eli bɔra gbɛ rɔ karanden sawa woilu ɲakɔrɔ. Woilu ni Isa tɛrɛ ye kumala i ɲɔɔn yɛ.
4 Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, an na yan, wo bɛnni. Ni i sɔnda, n di gba sawa lɔ, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi Eli ta kelen.»
5 Ka Piyɛri to kuma wo la, duru yelen nara ka birin ii kun na. Kumakan do bɔra duru rɔ ko: «N diyana dencɛ le ten. N sɛwani ale la kosɛbɛ. Ai ye ai tolo malɔ a la.»
6 Karandenilu ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, ii silanda kojuuya fɔɔ ka ii be duu ma ka ii ɲa birin.
7 Kɔni Isa ka a madon ii la ka a bolo maa ii la, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana silan, ai ye wuli.»
8 Ii ka ii ɲakɔrɔta tuma mɛn na, ii ma mɔɔ si yen fɔɔ Isa kelen pe.
9 Ka Isa ni a la karandenilu to jiila ka bɔ koyinkɛ la, a ka ii jamari ko, ii ka ko mɛn yen, ii kana wo fɔ mɔɔ si yɛ, fɔɔ Mɔɔ Dencɛ wa wuli ka bɔ saya rɔ.
10 Ii ka a maɲininka ko: «Nfenna sariya karanmɔɔilu ye a fɔla ko Nabi Eli fɔlɔ le ka kan ka na?»
11 Isa ka ii jabi: «Tuɲa le, Nabi Eli ri na ka fen bɛɛ rabɛn.
12 N ye a fɔla ai yɛ ko Nabi Eli ra ban nala. Kɔni mɔɔilu ma a lɔn. Ii ka ii sawonan koilu bɛɛ kɛ a la. Mɔɔ Dencɛ fanan di tɔrɔ ii bolo wo ɲa kelen de ma.»
13 Karandenilu ka a ɲayen wo rɔ ko a ye kumala ii yɛ Yaya le la ko kan.

Isa ka den jinatɔ do lakɛndɛya

14 Isa ni karandenilu sera jama rɔ tuma mɛn na, cɛɛ do ka a madon Isa la. A ka a ɲɔnkin Isa kɔrɔ ka a fɔ ko:
15 «Maari, i ye hina n dencɛ la. Kerekeremansa ye a la, a ra tɔrɔla kosɛbɛ. Siɲa siyaman a ri a labe ta rɔ, walama ji rɔ.
16 N nara a ri i la karandenilu ma, kɔni ii ma se a lakɛndɛyala.»
17 Isa ka a fɔ ko: «Ai bi mɔɔilu ye lemɛniyabali ni kun gbɛdɛnilu le ri. N di to ai tɛma haan waati ɲuman? N di ai la ko muɲunnin fɔɔ waati ɲuman? Nba, ai ye na den di n ma yan.»

18 Isa jamanda jina ma. Wo rɔ, jina bɔra
den fɛ. Den kɛndɛyara i kɔrɔ ye.
19 Wo kɔ rɔ, Isa la karandenilu ka ii
madon a la ka a maɲininka ii dan na ko:
«Nfenna andeilu ma se jina wo gbɛnna?»
20 Isa ka ii jabi: «Ai ma se ka a masɔrɔn ai
la lemɛniya le ka dɔɔ. N di tuɲa fɔ ai yɛ: Hali
ni ai la lemɛniya dɔɔman ikomin bɔrɔn fira
kisɛ, ni ai ka a fɔ koyinkɛ ɲin yɛ ko a ye bɔ a
nɔ rɔ ka wa, a ri wa. Ko si tɛ ye, ai ti se mɛn
kɛla.
21 [Kɔni jina ɲin ɲɔɔn ti se bɔla mɔɔ fɛ, ni
ai ma sun don ka Alla tara.]*»

Isa ka a la saya ni a wuli ko fɔ ikɔ

22 Nba, lon do rɔ, karandenilu bɛɛ ka i
ɲɔɔn nadɛn Kalile mara rɔ. Isa ka a fɔ ii yɛ
ko: «Mɔɔ Dencɛ kɛtɔ donna mɔɔilu bolo.
23 Woilu ri a faa. Kɔni tele fila a sawana,
a ri wuli ka bɔ saya rɔ.» Kuma wo ka
karandenilu jusukasi kosɛbɛ.

Isa ni Piyɛri ka Allabatobonba wodi sara

24 Isa ni a la karandenilu sera
Kapɛrinahumu so kɔndɔ. Ka ii to ye,
Allabatobonba niisankɔ miralalailu ka ii
madon Piyɛri la ka a maɲininka ko: «Ai
la karanmɔɔ tɛ Allabatobonba wodi sarala
wa?»
25 Piyɛri ka a jabi: «Ɔɔn, a ye a sarala.»
Piyɛri wara don bon kɔndɔ. Kɔni sani a ye
kuma, Isa fɔlɔ le ka a fɔ a yɛ ko: «Simɔn,
dunuɲa mansailu ye mɔɔ niisankɔ ni fen
tɔilu niisankɔ mirala yon na? Ai denilu wa,
wala londanilu? I la miriya ye di?»
26 Piyɛri ka a jabi: «Londanilu.» Isa ka a fɔ
ko: «Wo rɔ, a denilu sen tɛ a rɔ.
27 Wo bɛɛ ni a ta, an tɛ a fɛ ka mɔɔ ɲinilu
tɔrɔ. Wo le kosɔn, i ye wa dala la ka lɔn bila
ji rɔ. I wa jɛɛ fɔlɔ mɛn mira, i ye wo da laka
ka a dakɔndɔla ragbɛ. I ri wodi gbanan do
yen ye. I ye wa wo di ii ma. Nde ni ile ka
kan ka wodi mɛn sara, wo ri a bɔ.»

18

Mɔɔ mɛn ye ɲɛmɔɔ ri Harijeene Mansaya rɔ

1 Nba, waati wo rɔ, karandenilu ka ii
madon Isa la, ka a maɲininka ko: «Yon ye
ɲɛmɔɔ ri Harijeene Mansaya rɔ?»
2 Isa ka den do kili, ka wo lalɔ ii tɛma,
3 ka a fɔ ii yɛ ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ: ni ai
ma ai sɔn yɛlɛman ka kɛ ikomin denninilu,
ai tɛna donna Harijeene Mansaya rɔ.
4 Mɔɔ mɛn wa a jɛrɛ fanmajii ka kɛ ikomin
denni ɲin, wo tii le ye ɲɛmɔɔ ri Harijeene
Mansaya rɔ.
5 Ni mɔɔ mɛn sɔnda ka denni ɲin ɲɔɔn
mira koɲuma nde kosɔn, wo tii ra n jɛrɛ le
mira wo ri.

Kundatiɲan ko

6 «Den mɛnilu lemɛniyani n ma ɲin di, ni
mɔɔ do kɛra sababu ri ka woilu kɛ kojuu
kɛla ri, a ka fisa ko kabakurun belebeleba
ye sidi wo tii kan na ka a lafili kɔɔji dun ba
rɔ.
7 Gbalo ye dunuɲa mɔɔilu yɛ ka a
masɔrɔn ko mɛnilu ye mɔɔilu bilala juulu-
mun dɔ a fɛrɛ ti ye fɔɔ wo ko suilu ye kɛ le
kɔni ii ye farala mɔɔ mɛnilu la, gbalo ye wo
tiilu yɛ!
8 «Ni i bolo kelen wala i sen kelen ye kɛla
sababu ri ka i lɔ kojuu kɛla don? I ye wo tɛɛ
a la ka a bɔ ye, baa ni i fɛɛtɔ wala i senkelen
donda ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ rɔ, wo ka fisa i ma
sani i bolofilatii wala i senfilatii ye wa don
jahanama kɔndɔ, ta sabali ye yɔrɔ mɛn.
9 Ni i ɲa kelen ye kɛla sababu ri ka i lɔ
kojuu kɛla don? I ye a labɔ ka a lafili, baa
ni i ɲakelentii donda ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ
rɔ, wo ka fisa i ma sani i ɲafilatii ye lafili
jahanama kɔndɔ, ta ye yɔrɔ mɛn.

Saa tununni kuma kɔrɔlama

10-11 «Ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ. Ai kana
denni ɲinilu si dɔɔya, baa n di a fɔ ai yɛ ko
mɛlɛka mɛnilu ye ii jantola ii rɔ, woilu ri se
ii madonna n Fa Alla la Harijeene rɔ tuma
bɛɛ.*
12 A ye di? Ni saa kelen tununda saa kɛmɛ
tii ma, a tɛ a tɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to
koyinkɛ yɔrɔ rɔ ye ka wa saa tununni ɲinin
diya wa?
13 N di tuɲa fɔ ai yɛ: ni a ka a yen, a ri sɛwa a
la ka tamin a tɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ la ko
kan, mɛnilu ma tunun a ma.
14 Wo ɲa kelen de ma, ai Fa mɛn ye Hari-
jeene rɔ, wo tɛ a fɛ hali dennin ɲinilu kelen
pe a ye fɔ a la.

Ni i badenma ka kojuu kɛ

* **17:21** kuma diya ɲin tɛ sɔrɔn Sɛbɛli kɔrɔ doilu kɔndɔ.
* **18:10-11** Sɛbɛli kura doilu ka kuma diya 11 bila ɲin ka a fɔ ko: «Baa Mɔɔ Dencɛ nani mɔɔ tununnilu ɲinin kanma ka woilu kisi.»

15 «Nba, ni i badenma ka kojuu kɛ, i ye wa
a tɛrɛn. A ka mɛn kɛ, i ye wo ɲafɔ a yɛ, i kelen
a kelen. Ni a sɔnda i la kuma ma, i ni a ri kɛ
badenmailu jɛrɛ jɛrɛilu ri ikɔ tuun.
16 Kɔni ni a ma sɔn i la kuma ma, i ye mɔɔ
kelen wala mɔɔ fila ta, ka wa a tɛrɛn, sa fen
fen wa fɔ, woilu bɛɛ ye fɔ sere fila wala sere
sawa ɲana.†
17 Kɔni ni a ka a ban ii la kuma rɔ, i ye
ko wo fɔ lemɛniya jama yɛ. Ni a ka a ban
dɛkuru wo la kuma rɔ, a ye kɛ i ma ikomin
siya gbɛrɛilu wala niisɔnkɔmirala.
18 N di tuɲa fɔ ai yɛ: ni ai ka fen fen sidi
duukolo kan yan, wo ri sidi sankolo rɔ. Ni
ai ka fen fen fulɛn duukolo kan yan, wo ri
fulɛn sankolo rɔ fanan.

Mɔɔ fila wa Alla tara

19 «N di do la wo kan. Ni ai rɔ mɔɔ fila
bɛnda ko do rɔ ka Alla tara a la duukolo kan
yan, n Fa Alla mɛn ye sankolo rɔ, a ri wo kɛ
ai yɛ,
20 baa ni mɔɔ fila wala mɔɔ sawa ka i ɲɔɔn
nadɛn n tɔɔ rɔ, n ye ii tɛma ye.»

Baaraden hinabali sanda

21 Nba, Piyɛri ka a madon Isa la, ka a
maɲininka ko: «Maari, ni n badenma ye
kojuu kɛla n na, n ka kan ka a makoto fɔɔ
siɲa yɛli? Siɲa wɔrɔnwula wa?»
22 Isa ka a jabi: «Ɛɛn, i kana dan siɲa
wɔrɔnwula ma. I ye wo tii makoto fɔɔ siɲa
biwɔrɔnwula sii diyama wɔrɔnwula.
23 «Wo le rɔ, Harijeene Mansaya ye
ikomin tariku ɲin. Mansacɛ do tɛrɛ ye ye,
mɛn na julu tɛrɛ ye a la baaraden doilu la.
A tun ye a fɛ ka wodi ko wo ɲanabɔ.
24 A wulira wo ɲanabɔla tuma mɛn na,
mɔɔilu ka a la baaraden do lana a ma, a la
miliyɔn siyaman julu ye mɛn na.
25 Se tun tɛ baaraden yɛ ka julu wo sara.
Wo rɔ, maari ka jamarili di ko ii ye baa-
raden wo feere, ka a muso ni a denilu
fanan feere, a ni a bolofenilu bɛɛ, sa julu wo
ri sara.
26 Kɔni baaraden ka a be duu ma ka a la
maari sen kɔrɔ. A ka a madiya kosɛbɛ ko: ‹I
ye i muɲun. N di i la wodi bɛɛ sara.›
27 Baaraden kininkinin donda maari rɔ.
Wo rɔ, a ka baaraden bila, ka diɲɛ a la julu
rɔ.
28 «Baaraden bɔra ye ka wa. A bɛnda a
baaraden ɲɔɔn di, a la julu tɛrɛ mɛn na. A ka
wo mira a kan ma ka a raja fɔɔ ka a niilakili
ja a rɔ, ka a fɔ a yɛ ko: ‹N na julu sara!›
29 A baaraden ɲɔɔn ka a be duu ma a sen
kɔrɔ, ka a madiya ko: ‹I ye i muɲun, n di i la
wodi sara.›
30 Kɔni baaraden ma sɔn fewu. A ka cɛɛ
mira ka a bila kaso la ko ni a ma a la julu
sara, a tɛ bɔ ye.
31 A baaraden ɲɔɔnilu ka wo yen tuma
mɛn na, woilu jusu tɔrɔra kosɛbɛ. Ii wara
wo bɛɛ fɔ ii la maari yɛ.
32 Maari ka baaraden wo kili, ka a fɔ a yɛ
ko: ‹Ile, baaraden juu! Julu mɛn tɛrɛ ye i
la, n ka wo bɛɛ to i yɛ ka a masɔrɔn i ka n
madiya.
33 N hinara i la ɲa mɛn ma, i fanan tun ti
se hinala i baaraden ɲɔɔn na wo ɲa ma?›
34 A la maari mɔnɛra kosɛbɛ. A ka a la
baaraden bolo don kaso kandanilailu bolo
ka a tɔrɔya haan ni julu bɛɛ sara.»
35 «N Fa mɛn ye sankolo rɔ, wo fanan di
wo ɲɔɔn kɛ ai kelen kelenna bɛɛ la ni ai ma
ai badenmailu makoto ai jusukun bɛɛ la.»

19

Isa ka a fɔ ko furu ma kan ka sa

1 Nba, Isa banni wo fɔla, a bɔra Kalile
mara rɔ ka wa Jude mara rɔ mɛn ye Juridɛn
Ba kɔfɛ.
2 Jama ba bilara a kɔ. A ka woilu
lakɛndɛya ye.
3 Farisi doilu ka ii madon Isa la. Ii tɛrɛ ye
a kɔrɔbɔla. Wo rɔ, ii ka a maɲininka ko: «A
dahani cɛɛ ye a muso bila ko bɛɛ rɔ wa?»
4 Isa ka ii jabi: «Mɛn sɛbɛni kitabu kɔndɔ,
ai ma wo karan wa? A sɛbɛni ko Danni
Maari ka dunuɲa dan tuma mɛn na, a ka cɛɛ
ni muso le dan.
5 Alla ka a fɔ ko: ‹Wo le kosɔn, cɛɛ ri mataa
a fa ni a na la, ka sidi a muso ma. Ii fila bɛɛ
ri kɛ mɔɔ kelen di.›*
6 Wo rɔ, ii tɛ jatela mɔɔ fila ri butun fɔɔ
mɔɔ kelen. Wo le kosɔn, Alla ka mɛnilu
ladɛn ka ii kɛ kelen di, mɔɔ si kana woilu
fara ka ii bɔ i ɲɔɔn na.»
7 Farisilu ka Isa maɲininka ikɔ tuun ko:
«Ni wo le, nfenna Nabi Musa ka jamarili

† **18:16** A mafɛnɛ Sariyailu sura 19 kuma diya 15. * **19:5** A Damira suran 2 kuma diya 24

di ko ni cɛɛ ye a fɛ ka furusa, fɔɔ a ye furusasɛbɛ rabɛn ka a muso bila.»
8 Isa ka ii jabi: «Ai kun gbɛlɛman tɛrɛ. Wo le ka a kɛ, Nabi Musa sɔnda ai ye ai musoilu bila. Ni wo tɛ, fɔlɔfɔlɔ a tun tɛ ten.
9 Kɔni n di a fɔ ai yɛ ko ni mɔɔ mɛn ka a muso bila ka muso gbɛrɛ ta, ka a tɛrɛn a muso fɔlɔ wo tun ma kaninkɛ, wo tii ra kaninkɛ.»
10 Isa la karandenilu ka a fɔ a yɛ ko: «Aa! Ni a ye ten de cɛɛ ni a muso tɛma, a ka fisa cɛɛ ma ni a ma muso si ta.»
11 Isa ka ii jabi: «Cɛɛilu bɛɛ ti se sɔnna kuma wo ma de, fɔɔ ni Alla ka a se di mɛnilu ma.
12 Ko doilu ye a kɛla, cɛɛilu ri ii ban muso tala. Cɛɛ doilu ye ye, mɛnilu sɔrɔnda ka a tɛrɛn ii ti se dɛla muso fɛ. Cɛɛ doilu fanan ye ye, mɔɔilu ra mɛnilu bɔ cɛya rɔ. Cɛɛ doilu fanan ye ye, mɛnilu ti sɔnna ka furu kɛ Harijeene Mansaya kosɔn. Mɔɔ mɛn di se sɔnna kuma ɲin ma, wo tii ye sɔn wo ma.»

Isa duwara denninilu yɛ

13 Mɔɔ doilu nara denninilu ri Isa ma, sa a ri a bolo la ii kan ka Alla matara ii yɛ, kɔni karandenilu jamanda denninilu ma.
14 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye a to denninilu ye na n ma. Ai kana ii bali, baa Harijeene Mansaya ye ii ɲɔɔn su ta le ri.»
15 Awa, a banni a bolo lala denninilu kan, a bɔra ye ka wa.

Cɛɛ nanfulutii la ko

16 A watɔla, cɛɛ do ka a madon a la, ka a fɔ a yɛ ko: «Karanmɔɔ, n ka kan ka koɲuma ɲuman kɛ, sa n di ɲenemaya banbali sɔrɔn?»
17 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Nfenna i ye n maɲininkala koɲuma ko ma? Alla kelen pe le ka ɲi. Ni i ye a fɛ ka ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ sɔrɔn, i ye Alla la sariya labato.»
18 Cɛɛ ka a fɔ ko: «Sariya ɲuman?» Isa ka a jabi: «I kana mɔɔ faa, i kana kaninkɛ kɛ, i kana suɲali kɛ, i kana kɛ sere juu ri,
19 i ye i fa ni i na bonya, i ye i mɔɔɲɔɔ kanin ikomin i jɛrɛ.»
20 Kanberen ka a fɔ ko: «N da sariya woilu bɛɛ labato. Nfen da n jɛn fɔlɔ?»
21 Isa ka a jabi: «Ni i ye a fɛ i la koilu bɛɛ ye dafa, i ye wa i bolofenilu feere ka a wodi ratala fantanilu tɛma. Wo rɔ, nanfulu wa di kɛ i bolo sankolo rɔ. Wo kɔ rɔ, i ye na i bila n kɔ.»
22 Kanberen ka wo mɛn tuma mɛn na, a niilafinni wulira ka wa, baa a bolofen ka siya.
23 Wo kɛni, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ: nanfulutii don Harijeene Mansaya rɔ, wo gbɛlɛman de!
24 Ɔɔn, n di a fɔ ai yɛ ikɔ tuun ko ɲɔɔmɛ don duman sayilan woo la ka tamin nanfulutii don kan Alla la Mansaya rɔ.»
25 Karandenilu ka wo mɛn ka kabannakoya kosɛbɛ. Ii ka a fɔ ko: «Yon di se kisila wo rɔ sa?»
26 Isa ka ii ragbɛ ka a fɔ ii yɛ ko: «Mɔɔ ti se wo kɛla, kɔni Alla ri se ko bɛɛ kɛla.»
27 Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «A ye di? Andeilu ra fen bɛɛ to ye ka an bila i kɔ. An di nfen sɔrɔn wo rɔ?»
28 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N di tuɲa fɔ i yɛ: dunuɲa wa kɛ dunuɲa kura ri, Mɔɔ Dencɛ ri a sii a la mansaya siifen dɔ, mɛn gbiliyani. Ai mɛnilu ra ai bila n kɔ, ai fanan di ai sii mansaya siifen tan ni fila rɔ, ka Isirayɛlikailu la kabila tan ni fila la kiti tɛɛ.
29 Ni mɔɔ mɛn ka a la bon to a kɔ ye, wala a dɔɔilu ni a kɔrɔilu, wala a na, wala a fa, wala a denilu, wala a la sɛnɛilu, nde kosɔn, wo tii ri woilu ɲɔɔn kɛmɛ sɔrɔn, ka ɲenemaya banbali fanan sɔrɔn.
30 Kɔni ɲɛmɔɔ siyaman di kɛ kɔmɔɔilu ri. Kɔmɔɔ siyaman di kɛ ɲɛmɔɔilu ri fanan.»

20

Sɛnɛtii ni a la baaradenilu kuma kɔrɔlama

1 Nba, Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ ii yɛ. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya kɛnin ikomin sɛnɛtii do la ko. Sɛnɛtii wo bɔra sɔɔma da la jona ka wa baaraden doilu ɲinin, mɛnilu ri sɔn ka wa baara diya a la rɛsɛnfɛ rɔ.
2 A ka mɔɔ mɛnilu sɔrɔn, a ni woilu bɛnda a rɔ ko tele kelen baara sara ri kɛ wodi gbanan kelen di. Wo rɔ, a ka ii lawa baara diya a la rɛsɛnfɛ rɔ.
3 Waati sawa ɲɔɔn taminni kɔ, sɛnɛtii bɔra ikɔ tuun. A ka mɔɔ doilu lɔni yen bara rɔ, mɛn tɛ foyi kɛla.
4 A ka a fɔ woilu yɛ ko: ‹Ai fanan ye wa baara diya rɛsɛnfɛ rɔ. Sara mɛn ka kan ka a di ai ma, n di wo di ai ma.›

5 Məɔ woilu wara rɛsɛnfɛ rɔ. Midi waati,
sɛnɛtii bɔra ka wa wo ɲɔɔn kɛ. Waati sawa
taminni wo kɔ, a bɔra ka wa wo ɲɔɔn kɛ ikɔ
tuun.
6 Wura fɛ, sɛnɛtii bɔra ikɔ tuun. A ka məɔ
doilu lɔni yen ikɔ. A ka a fɔ woilu yɛ ko:
‹Nfenna ai ka tele bɛɛ ban lɔ rɔ yan, ai ma
baara kɛ?›
7 Ii ka a jabi: ‹An ma baara kɛ ka a
masɔrɔn məɔ si ma an ta baara la.› A ka a
fɔ ii yɛ ko: ‹Ai fanan ye wa baara diya n na
rɛsɛnfɛ rɔ.›
8 «Nba, tele bera tuma mɛn na, sɛnɛtii ka a
fɔ a la baara kuntii yɛ ko a ye baaradenilu
kili ka ii sara. Ko baaraden mɛnilu nara a
tɔilu bɛɛ kɔ, ko a ye sarali damira woilu ma,
ka na se məɔ fɔlɔilu ma.
9 Wo rɔ, məɔ mɛnilu sera ye telebe tu-
mana, a ka wodi gbanan kelen di ii kelen
kelenna bɛɛ ma.
10 Məɔ mɛnilu fɔlɔ sera baara diya, sarali
dakun seni ii ma, ii tɛrɛ ye ii mirila ko
ii sara ri siyaya ka tamin tɔilu ta kan de.
Kɔni woilu bɛɛ ka wodi gbanan kelen kelen
sɔrɔn.
11 Nba, wodi dini kɔ ii ma, ii ka sɛnɛtii
mafɔ damira.
12 Ii ka a fɔ ko: ‹Baaraden mɛnilu nara
bɛɛ kɔ ɲin, ii ka waati kelen pe baara le kɛ.
Kɔni i ra an ni woilu bɛɛ sara kɛ kelen di,
ka a tɛrɛn andeilu le ka an daja tele muumɛ
kɔrɔ, ka baara kɛ tele kɔrɔ.›
13 Sɛnɛtii ka ii rɔ kelen jabi: ‹N badenma,
n ma i tɔɲɔ de! An bɛnda wodi gbanan
kelen de ma, wo tɛ?
14 I ye i la sara ta ka wa. Məɔ mɛn nara
baara diya ai tɔilu kɔ, n ye a fɛ ka wodi
gbanan kelen di wo fanan ma, ikomin n ka
a di i ma ɲa mɛn ma.
15 A ye di? N ma kan ka n na bolofenilu
kɛ ɲa ma mɛn duman n yɛ wa? Ni wo tɛ, n
fonesere, wo ɲangboya ye i la wa?›
16 «Wo le rɔ, kɔməɔilu ri kɛ ɲɛməɔilu ri.
Ɲɛməɔilu ri kɛ kɔməɔilu ri fanan.»

Isa ka a la saya ni a wuli ko fɔ ikɔ tuun

17 Nba, Isa watɔla Jerusalɛmu, a ka a la
karanden tan ni fila kili ii dan na. Ka ii to
taamala, a ka a fɔ ii yɛ ko:
18 «Ai ɲa lɔ! An watɔ Jerusalɛmu. Məɔ
Dencɛ ri don sarakalasela kuntiiilu ni
sariya karanməɔilu bolo. Woilu ri kiti labe
a kan ko a ka kan ka faa.
19 Ii ri a don siya gbɛrɛ məɔilu bolo sa
woilu ri a lafɛya, ka a gbasi bonsan la, ka
a gbəngbən jiri kan ka a faa. Kɔni tele fila a
sawana, a ri wuli.»

Sebede muso ka Isa madiya mɛn kɛ

20 Nba, Sebede muso nara Isa tɛrɛn a
dencɛ fila ri. A ka a majii Isa kɔrɔ ka a
madiya ko do la.
21 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ai ye a fɛ n ye nfen
de kɛ ai yɛ?» A ka Isa jabi: «I ye a to n dencɛ
fila ye ii sii i dafɛ. Kelen di a sii i bolokinin
fɛ, a tɔ kelen di a sii i bolomaran fɛ, i wa don
i la mansaya la tuma mɛn na.»
22 Kɔni Isa ka a jabi: «Ai ye ko mɛn tarala,
ai ma wo kɔrɔ lɔn. Tɔrɔya mɛn kɛtɔ n
sɔrɔnna, ai ri se wo muɲunna wa?» Sebede
dencɛ fila ka Isa jabi: «Ɔɔn, an di se a kɔrɔ.»
23 Isa ka a fɔ ko: «N di tɔrɔya mɛn muɲun,
ai fanan di wo ɲɔɔn muɲun. Kɔni sii diya
mɛnilu ye n bolokinin ni n bolomaran fɛ,
woilu diba tɛ nde ri. N Fa ka sii diya woilu
rabɛn məɔ mɛnilu yɛ, a ri ii di woilu le ma.»
24 Karanden tɔ tan ka kuma wo mɛn
tuma mɛn na, woilu mɔnɛra badenma fila
woilu kanma.
25 Kɔni Isa ka karandenilu bɛɛ kili, ka a
fɔ ii yɛ ko: «Ai ka a lɔn ko jamana mansailu
ye kuntiiya kɛla ii la jamanadenilu kan
diyagboya la. Jamana məɔbailu ri fanka la
jamanadenilu kan.
26 A ma kan ka kɛ ten ai tɛma. Mɛn ye a
fɛ ka kɛ məɔba ri ai rɔ, wo tii ka kan ka kɛ ai
dɛmɛnba ri.
27 Mɛn ye a fɛ ka kɛ ai rɔ ɲɛməɔ ri, wo tii
ye kɛ ai la jɔn di.
28 Wo ɲa kelen ma, Məɔ Dencɛ ma na
dunuɲa rɔ ko məɔilu ye baara kɛ a yɛ. A jɛrɛ
nara baara kanma, a ni ka a nii di ka kɛ məɔ
siyaman kunka sara ri.»

Isa ka ɲa fuyen fila ɲa laka

29 Nba, Isa ni a la karandenilu bɔtɔla
Jeriko so kɔndɔ, jama ba bilara a kɔ.
30 Ɲa fuyen cɛɛ fila siini tɛrɛ sila dala.
Woilu ka a mɛn tuma mɛn na ko Isa
le tamintɔ, ii wɔyɔra ko: «Maari, mansa
Dawuda dencɛ, i ye hina an na.»
31 Jama ka ii makuma ko ii ye ii makun.
Kɔni ii pɛrɛnda ka tamin fɔlɔman kan ko:
«Maari, mansa Dawuda dencɛ, i ye hina an
na.»

32 Isa ka a lɔ ka ii kili, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai
ye a fɛ n ye nfen de kɛ ai yɛ?»
33 Ii ka a fɔ ko: «Maari, an ye a fɛ i ye an ɲa
laka.»
34 Ii kininkinin donda Isa la. A ka a maa
ii ɲa la, ii ɲa lakara i kɔrɔ ye. Ii ka ii bila Isa
kɔ i kɔrɔ.

21

Isa donda Jerusalɛmu faliden kan

1 Awa, Isa ni a la karandenilu sudunyani
Jerusalɛmu so la, ii sera Bɛtifase so kɔndɔ,
ni a ye Olibiye Koyinkɛ la. Ka ii to ye, Isa ka
a la karanden mɔɔ fila kelaya.
2 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Sɔ mɛsɛn mɛn ye an
ɲɛfɛ wo ri, ai ye wa ye. Ai wa don so kɔndɔ,
ai ri falimuso do sidini yen i kɔrɔ. A den ye
a dafɛ. Ai ye a fulɛn ka na ii ri yan.
3 Ni mɔɔ do ka ai maɲininka, ai ye wo tii
jabi: ‹Maari le mako ye ii la.› Wo tii ri ii lana
i kɔrɔ.»
4 Awa, ko woilu bɛɛ kɛni sa Maari la kuma
ri kanbali, a ka mɛn don a la nabi da rɔ. Wo
ka a fɔ ko:
5 «Ai ye a fɔ Siyonkailu yɛ ko:
‹Ai ɲa lɔ! Ai la mansa natɔ le ten.
A fanmajiini, a siini falimuso le kan.
Ɔɔn, a siini fali den kan, falimuso denni
kɔnin.›»
6 Nba, karandenilu wara a kɛ ikomin Isa
ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.
7 Ii nara falimuso ni a den di. Ii ka ii la
durukibailu la faliilu kɔ rɔ. Isa yɛlɛra ka a
sii ii kan.
8 Jama siyaman ba ka ii la durukibailu
fɛnsɛn sila kan Isa ɲɛfɛ. Doilu ka jiri bolon
mɛsɛnilu tɛɛ ka woilu fɛnsɛn sila kan a
ɲɛfɛ.*
9 Mɔɔ mɛnilu tɛrɛ ye Isa ɲɛfɛ, a ni mɛnilu
tɛrɛ ye a kɔfɛ, woilu tɛrɛ ye ii kan ba labɔla
ko:
«Tandoli ye kɛ mansa Dawuda dencɛ yɛ!
Mɛn ye nala Maari tɔɔ rɔ ten,
Alla ra ɲumaya kɛ wo yɛ.
Tandoli ye kɛ sankolo rɔ!»
10 Isa donda Jerusalɛmu tuma mɛn na, so
bɛɛ lamaara. Mɔɔilu bɛɛ ka a fɔ ko: «Ee, yon
de ɲin di ten?»
11 Jama ka ii jabi: «Nabi Isa le ɲin, mɛn ye
bɔla Nasarɛti, Kalile mara rɔ.»

Isa ka julailu gbɛn ka bɔ Allabatobonba kɔndɔ

12 Awa, Isa donda Allabatobonba jin
kɔndɔ. A ka jula ni sanninkɛla mɛnilu tɛrɛn
Allabatobonba jin kɔndɔ ye, a ka woilu bɛɛ
gbɛn ka ii labɔ ye. A ka wodifalennailu la
tabaliilu labebe, ka kanba julailu la siife-
nilu fanan nabebe.
13 A ka a fɔ ye mɔɔilu yɛ ko: «A sɛbɛni Alla
la Kitabu kɔndɔ ko: ‹N na bon di kɛ Alla
tara diya ri.› Kɔni ai ra a kɛ bɛnkanninnailu
dokon diya ri.»

Sarakalasela kuntiilu mɔnɛra Isa kanma

14 Ɲafuyenilu ni senkelenninilu ka ii
madon Isa la Allabatobonba jin kɔndɔ ye.
A ka woilu lakɛndɛya.
15 Sarakalasela kuntiiilu ni sariya
karanmɔɔilu ka Isa la kabannako kɛniilu
yen ye. Ii ka denni doilu fanan yen, mɛnilu
tɛrɛ ye ii kan ba labɔla Allabatobonba jin
kɔndɔ ye ko: «Tandoli ye kɛ mansa Dawuda
dencɛ yɛ!» Wo rɔ, sarakalasela kuntiiilu ni
sariya karanmɔɔilu mɔnɛra.
16 Ii ka a fɔ Isa yɛ ko: «I tolo ye denilu kan
na wa?» Isa ka ii jabi: «Ɔɔn, n tolo ye a la.
A ye di? Mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ, ai
ma wo karan fɔlɔ wa? A sɛbɛni ko:
‹Denninilu ni sinmindenilu ye i tandola,
baa i jɛrɛ ka tandoli kan wo don ii da rɔ.›»
17 Isa ka ii to ye ka wa. A bɔra so kɔndɔ ka
wa su kɛ Betani.

Isa ka toroju danka

18 Wo duusa gbɛ, Isa wulira ka a kɔsɛ
Jerusalɛmu. A watɔla, kɔnkɔ ka a mira.
19 A ka toroju do yen sila dala. A ka a
madon a la ka a ragbɛ. Kɔni a ma toroden
yen, fɔɔ fira gbansan. A ka a fɔ a yɛ ko: «I
tɛna i den butun fewu!» Toroju jara i kɔrɔ
ye.
20 Karandenilu ka wo yen tuma mɛn na,
ii kabannakoyara. Ii ka a fɔ ko: «Ee, toroju
jara i kɔrɔ wo rɔ di?»
21 Isa ka a fɔ ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ: ni
lemɛniya ye ai rɔ, ni ai fanan ma sikasika,
n ka mɛn kɛ toroju la ɲin, ai ri se wo ɲɔɔn
kɛla. Ka a la wo kan, ni ai ka a fɔ koyinkɛ
ɲin yɛ ko: ‹I ye bɔ i nɔ rɔ ka wa be kɔɔji rɔ,› a
ri kɛ ten.

* **21:8** Jama ka ii la durukibailu a ni jiribolon mɛsɛnilu fɛnsɛn sila kan Isa bonya kanma. Ii ma wo kɛ ka Isa bali.

22 Ni ai ka lemɛniya la Alla rɔ, ai wa fen
fen ɲinin a fɛ, ai ri wo sɔrɔn.»

Isa la fanka bɔni mi?

23 Isa wara don Allabatobonba jin kɔndɔ.
Ka a to mɔɔilu karanna ye, sarakalasela
kuntiiilu ni mɔɔbakɔrɔilu nara a tɛrɛn ye,
ka a maɲininka ko: «I ye baara mɛn kɛla
ɲin, yon ka i lɔ wo la? I ye yon se kɔrɔ?»
24 Isa ka ii jabi: «N fanan di ai maɲininka
ko kelen ma. Ni ai ka n jabi, n di a fɔ ai yɛ
mɛn ka n lɔ baara ɲin kɛla.
25 A ye di? Yon de ka Yaya lɔ mɔɔilu sunna
ji rɔ? Alla le ka a lɔ wa, wala mɔɔilu?» Ii ka
a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Ni an ka a fɔ ko Alla le ka
Yaya lɔ, a ri a fɔ an yɛ ko: ‹Wo rɔ, nfenna ai
ma la Yaya la kuma la?›
26 Kɔni an kana a fɔ ko: ‹Mɔɔilu le ka Yaya
lɔ de!› An silanni ii mɔnɛ la, baa jama bɛɛ
ye Yaya jatela nabi le ri.»
27 Wo rɔ, ii ka Isa jabi: «An ma a lɔn.» Isa
fanan ka ii jabi: «Nba, ni wo le, n tɛna a fɔla
ai yɛ mɛn ka n lɔ baara ɲin kɛla.

Dencɛ fila kuma kɔrɔlama

28 «Ai ye ai mirila di? Dencɛ fila tɛrɛ ye
mɔɔbakɔrɔ do bolo. A ka a fɔ a dencɛ fɔlɔ yɛ
ko: ‹N dencɛ, i ye wa baara kɛ rɛsɛnfɛ rɔ bi.›
29 Den ka a fɔ ko: ‹N tɛ wala.› Kɔni kɔfɛ, a
nimisara. A wara rɛsɛnfɛ rɔ wo rɔ.
30 Mɔɔbakɔrɔ ka kuma kelen wo fɔ dencɛ
filana yɛ. A ka a fɔ ko: ‹N fa, n di wa.› Kɔni
a ma wa.
31 Wo dencɛ fila rɔ, ɲuman de ka a fa sawo
kɛ?» Ii ka a fɔ ko: «Dencɛ fɔlɔ wo.» Isa ka a
fɔ ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ: niisankɔmiralailu
ni sunkurunbailu ye donna ai ɲɛfɛ Alla la
Mansaya rɔ.
32 Baa Yaya nara ka telenbaya sila yi-
raka ai la, a ni ai ma la ale la; kɔni ni-
isankɔmiralailu ni sunkurunbailu lara a la.
Ai ka a yen ko ii lara Yaya la. Hali wo, ai ma
nimisa kɔfɛ ka la ale la.

Rɛsɛnfɛ sɛnɛla juuilu kuma kɔrɔlama

33 «Ai ye ai tolo malɔ kuma kɔrɔlama
gbɛrɛ la. Lutii do ka rɛsɛnfɛ labɔ ka a
laminin sansan na. A ka denka sen, mɛn di
kɛ rɛsɛnji bɔ diya ri. A ka gbalan mayɛlɛni
do fanan lɔ, mɛn di kɛ sɛnɛ kɔnɔgbɛn diya
ri. A banni wo bɛɛ la, a ka rɛsɛnfɛ karifa†
sɛnɛkɛla doilu la. Wo kɔ rɔ, a wara taama
rɔ.
34 Rɛsɛnden kadi waati sudunyara tuma
mɛn na, a ka a la jɔnilu lawa sɛnɛkɛlailu
tɛrɛn ye, ko ii ye a niiyɔrɔ di a ma rɛsɛnden
kadiniilu rɔ.
35 Kɔni jɔnilu sera ye tuma mɛn na,
sɛnɛkɛlailu ka ii mira. Ii ka do gbasi, ka
dogbɛrɛ faa, ka dogbɛrɛ bon kabakurun la.
36 Nba, rɛsɛnfɛ tii ka jɔn gbɛrɛilu kelaya
ikɔ tuun. Woilu ka siya tɛrɛ fɔlɔmantailu
ri. Kɔni sɛnɛkɛlailu ka woilu fanan mira
ikomin ii ka fɔlɔmantailu mira ɲa mɛn ma.
37 A laban, a ka a jɛrɛ dencɛ kelaya ii ma.
A ka a fɔ ko: ‹Sɛnɛkɛla woilu ri n dencɛ
bonya.›
38 Kɔni sɛnɛkɛlailu ka dencɛ wo yen tuma
mɛn na, ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: ‹Cɛtala le ɲin
di. Ai ye na, an ye wa a faa ka a fa cɛ ta.›
39 Ii ka dencɛ wo mira, ka a lafili rɛsɛnfɛ
kɔkan, ka a faa.
40 «A ye di? Lutii wa se rɛsɛnfɛ rɔ, a ri nfen
de kɛ sɛnɛkɛlailu la?»
41 Ii ka a jabi: «A ri be mɔɔ juu woilu kan
hinabaliya la ka ii faa. Wo kɔ rɔ, a ri a la
rɛsɛnfɛ karifa mɔɔ gbɛrɛilu la, mɛnilu ri a ta
niiyɔrɔ di a ma rɛsɛndenilu kadi waati.»
42 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Mɛn sɛbɛni Alla la
kitabu kɔndɔ, ai ma wo karan fɔlɔ wa? A
sɛbɛni ko:
‹Bon lɔlailu ka ii ban kabakurun mɛn dɔ,
wo le kɛra bon jusii kabakurun di.
Maari nɔ le wo ri.
A kɛra an ɲana kabannako ri.›»
43 «Wo le kosɔn, n di a fɔ ai yɛ ko Alla la
Mansaya ri ta ai bolo, ka di siya gbɛrɛ ma,
mɛn di Alla la Mansaya jiriden nawara.
44 Nba, kabakurun wo mɛn fanan ko fɔra,
ni mɔɔ mɔɔ kɔnin bera kabakurun wo kan,
wo tii koloilu bɛɛ ri kadikadi. Ni kabaku-
run wo fanan bera mɔɔ mɔɔ kan, a ri wo tii
ramɔɲɔnkɔ fewu.»
45 Sarakalasela kuntiiilu ni Farisilu ka
kuma kɔrɔlama woilu mɛn tuma mɛn na, ii
ka a ɲayen ko Isa kan ii le ma.
46 Ii ka a ɲa ɲinin ka Isa mira. Kɔni
ii silanda jama yɛ, baa mɔɔilu tɛrɛ ye Isa
jatela nabi ri.

† **21:33** «karifa» wo kɔrɔ le Kirɛki kan dɔ ko sɛnɛkɛla woilu ka rɛsɛnfɛ ta sara le la. Tariku ye a yirakala an na ko rɛsɛnden mɔni mɛnilu tun wa kadi rɛsɛnfɛ rɔ sɛnɛkɛla woilu bolo, wo fan kelen de tun ka kan ka di rɛsɛnfɛtii ma ka wo kɛ a sara ri.

22

Kɔɲɔ dɔɔnninba kuma kərɔlama

1 Nba, Isa ka kuma kərɔlama dogbɛrɛilu
fɔ ii yɛ ikɔ tuun. A ka a fɔ ko:
2 «Harijeene Mansaya ye ikomin mansacɛ,
mɛn ka dɔɔnninba rabɛn a dencɛ la kɔɲɔ ko
rɔ.
3 Mansacɛ tun ka dɔɔnnin ko fɔ mɔɔ
mɛnilu yɛ, a ka a la jɔncɛilu lɔ woilu kilila
dɔɔnnin diya. Kɔni mɔɔ woilu tun tɛ a fɛ ka
na.
4 Mansacɛ ka jɔn gbɛrɛilu lawa ikɔ tuun.
A ka a fɔ ko: ‹Ai ye a fɔ mɔɔ kilini woilu yɛ
ko «n da dɔɔnninba rabɛn. Ko torailu ra faa,
a ni nisi tɔlɔninilu. Ko a bɛɛ ra mɔ. Ko ai ye
na dɔɔnnin diya.»›
5 Kɔni mɔɔ mɛnilu kilini, woilu si ma
mansa la kilikan jate. Do bɔra ka wa a la
sɛnɛ rɔ. Do bɔra ka wa a la julaya kɛ diya.
6 Tɔilu ka mansacɛ la jɔnilu mira, ka ii tɔrɔ
kosɛbɛ, ka ii faa.
7 «Mansacɛ mɔnɛra wo rɔ. A ka a la
kɛlɛdenilu lawa mɔɔfaala woilu kanma.
Kɛlɛdenilu ka ii bɛɛ faa, ka ii la so janin.
8 Mansacɛ ka a fɔ a la jɔnilu yɛ ko: ‹Kɔɲɔ
dɔɔnninba ra rabɛn. Kɔni mɛnilu kilini tɛrɛ,
woilu si tɛrɛ ma daha wo ye ii kili.
9 Wo le rɔ, ai ye wa sila ba fara diyailu la.
Ai wa mɔɔ mɔɔ tɛrɛn ye, ai ye ii bɛɛ kili ko ii
ye na kɔɲɔ dɔɔnnin diya.›
10 Jɔnilu wulira ka wa sila dailu la. Ii
ka mɔɔ mɛnilu tɛrɛn ye, ii ka woilu bɛɛ kili
dɔɔnnin diya, mɔɔ juuilu ni mɔɔ ɲumailu
bɛɛ. Wo rɔ, kɔɲɔ dɔɔnninba tɛrɛ ye bon mɛn
kɔndɔ, wo fara mɔɔ kiliniilu la.
11 «Mansacɛ donda bon kɔndɔ ko a ri a ɲa
la mɔɔ kiliniilu kan. A ka cɛɛ do yen ye,
kɔɲɔmalɔ faanin tɛ mɛn kan na.
12 Mansacɛ ka a fɔ cɛɛ wo yɛ ko: ‹N
duɲɔɔncɛ, a ye di? Kɔɲɔmalɔ faanin tɛ i kan
na. I donda bon na yan wo rɔ di?› Cɛɛ ma
foyi sɔrɔn ka a fɔ.
13 Mansacɛ ka a fɔ baaradenilu yɛ ko: ‹Ai
ye a senilu ni a boloilu sidi ka a lafili dibi
rɔ kɔkan, yɔrɔ mɛn mɔɔilu ri kasi ka a ɲin
macin.›»
14 Isa ka kuma do la wo kan ko: «Mɔɔ siya-
man kilini, kɔni mɛnilu suwandini, woilu
ma siya.»

Niisankɔ bɔ ko

15 Wo kɔ rɔ, Farisilu bɔra ye ka wa i ɲɔɔn
yen ka ɲa ɲinin Isa la ko ma. Ii ye a fɛ a ye
kuma do fɔ, mɛn di kɛ a mira sababu ri.
16 Ii ka ii la karanden doilu ni mansa
Herodi kɔmɔɔ doilu lawa Isa ma. Woilu
wara a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, an ka a lɔn ko
i ye tuɲa fɔla. Mɔɔilu ka kan ka Alla la sila
taama ɲa mɛn, i ye ii karanna wo la tuɲa
jɛrɛ jɛrɛ rɔ. I tɛ silanna mɔɔ si yɛ, i tɛ mɔɔ bɔla
mɔɔ rɔ fanan.
17 A ye di wo rɔ? Ka niisankɔ bɔ ka a di
Rɔmu mansa Sesari ma, wo bɛnni an ma
wa, wa wo bɛnni tɛ? I ye i la miriya fɔ an
yɛ.»
18 Kɔni Isa ka ii la miriyajuu lɔn. Wo rɔ, a
ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai jɛrɛmayuwailu, nfenna
ai ye n kɔrɔbɔla?
19 Ai ye niisankɔ sarala wodi gbanan mɛn
na, ai ye wo do yiraka n na, n ye a ragbɛ.»
Ii ka gbanan wo kelen di a ma.
20 A ka ii maɲininka ko: «Yon munuɲa ni
yon tɔɔ ye gbanan ɲin kan?»
21 Ii ka a fɔ ko: «Rɔmu mansa Sesari.» Isa
ka a fɔ ko: «Nba, ai ye mansa Sesari la fen
di mansa Sesari ma. Ai ye Alla fanan ta di
Alla ma.»
22 Isa la jabili ka ii kabannakoya. Ii bɔra
a fɛ ka wa.

Sadusiilu ka ɲininkali kɛ Isa kun

23 Wo lon kelen, Sadusiilu nara Isa tɛrɛn.
Sadusiilu ye a fɔla ko mɔɔ si tɛ wulila ka
bɔ saya rɔ. Awa, wo doilu nara ka Isa
maɲininka ko:
24 «Karanmɔɔ, Nabi Musa ka a fɔ ko ni i
kərɔcɛ sara ka a muso densərɔnbali to ye, i
ye muso wo ta sa a ri den sɔrɔn i kərɔcɛ yɛ.
25 Awa, cɛɛ wərɔnwula tɛrɛ ye an wara
rɔ yan, mɛnilu tɛrɛ ye cɛɛ kelen denilu ri.
Kərɔmamɔɔ ka muso do furu. A sara ka a
muso densərɔnbali to a kɔ. A dɔɔcɛ ka muso
wo ta.
26 Kɔni wo fanan sara, ka muso
densərɔnbali to a kɔ. A kɛra wo ɲa le fɔɔ
muso wo siira cɛɛ wərɔnwula woilu bɛɛ
kun, kɔni a ma den sɔrɔn.
27 Cɛɛ woilu bɛɛ sani kɔ, muso fanan sara.
28 A ye di? Su lawuli lon, muso ri kɛ yon
ta ri cɛɛ wərɔnwula woilu tɛma? Baa a siira
ii kelen kelen na bɛɛ kun.»
29 Isa ka ii jabi: «Ai filini, baa ai ma Alla
la kitabu kərɔ famun. Ai ma foyi lɔn Alla la
sebaya ko rɔ fanan!

30 Baa suilu wa wuli saya kɔ, cɛɛ tɛna
muso furula, muso fanan tɛna siila cɛɛ kun.
Ii bɛɛ ri kɛ ikomin sankolo rɔ mɛlɛkailu.
31 Su lawuli ko fan fɛ, Alla ka mɛn fɔ ai yɛ
a la kitabu kɔndɔ, ai ra wo karan, ko di?
32 A ka a fɔ ko: ‹N ye Iburahima Maari
le ri, a ni Isiyaka ta, a ni Yakuba ta.› A tɛ
suilu Maari ri. Ɛɛn de! A ye mɔɔ ɲenemailu
Maari le ri.»
33 Jama ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, ii
kabannakoyara a la karan ma.

Sariya mɛn gbɛlɛman tɔilu ri

34 Farisilu ka a mɛn tuma mɛn na ko Isa
ka Sadusiilu da bɔ a rɔ, woilu ka ii ladɛn ka
wa Isa tɛrɛn.
35 Sariya karanmɔɔ do tɛrɛ ye ii rɔ. Wo ka
ɲininkali kɛ Isa kun a kɔrɔbɔ kanma. A ka a
fɔ ko:
36 «Karanmɔɔ, sariya ɲuman gbɛlɛman
sariya tɔilu bɛɛ di?»
37 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «‹I ye i la Maari Alla
kanin i jusukun bɛɛ la, a ni i sɔlɔmɛ bɛɛ la, a
ni i miriya bɛɛ la.›
38 Wo ye sariya fɔlɔ le ri, mɛn gbɛlɛman
sariya tɔilu bɛɛ ri.
39 Sariya mɛn tuunni wo la, wo fanan
gbɛlɛman ikomin fɔlɔmanta. Ale le ɲin. ‹I
ye i mɔɔɲɔɔ kanin ikomin i jɛrɛ.›
40 Sariya bɛɛ ni nabiilu la karan bɛɛ sidini
sariya fila wo le la.»

Ɲenematɔmɔnin ye mansa Dawuda la maari ri

41 Ka Farisilu ladɛnnin to, Isa ka ɲininkali
kɛ ii kun.
42 A ka a fɔ ko: «A ye di? Ai ye ai mirila
di Ɲenematɔmɔnin na ko rɔ? Yon dencɛ le
a ri?» Ii ka Isa jabi: «Mansa Dawuda dencɛ
le.»
43 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Kɔni Nii Sɛniman
ka a kɛ, Dawuda jɛrɛ ka a fɔ Ɲenematɔmɔnin
ma ko Maari. Wo kɛra di? Baa Dawuda ka
a fɔ ko:
44 ‹Maari Alla ka a fɔ n na Maari yɛ ko:
«Na i sii n bolokinin fɛ,
haan n wa ban i juuilu bilala i sen kɔrɔ.»›
45 «Awa, ni Dawuda jɛrɛ ye a fɔla a ma ko
Maari ten, a don di se kɛla a dencɛ ri di?»
46 Mɔɔ si ma se ka Isa jabi. Ka a ta wo
lon ma, mɔɔ si ma sɔn ka ɲininkali kɛ a kun
butun.

23

Gbalo ye sariya karanmɔɔilu ni Farisilu yɛ

1 Wo kɔ rɔ, Isa kumara jama ni a la karan-
denilu yɛ. A ka a fɔ ko:
2 «Ka mɔɔilu karan Nabi Musa la sariya
la, se wo karifani Sariya karanmɔɔilu ni
Farisilu la.
3 Wo rɔ, ii wa mɛn fɔ ai yɛ, ai ye wo labato.
Kɔni ii jɛrɛ ye kɛwali mɛnilu kɛla, ai kana
woilu ɲɔɔn kɛ de, baa ii ye mɛn fɔla, ii tɛ wo
kɛla.
4 Ii ye donin gbilinilu sidila ka woilu sii
mɔɔilu kun. Ii jɛrɛ don ti sɔn ka mɔɔ woilu
dɛmɛn hali dɔɔni.
5 Wo rɔ, ii ye ko bɛɛ kɛla kosa mɔɔilu ye
ii yen. Ka a masɔrɔn, ii ye Kitabu kumailu
sɛbɛla, ii ye ii sidila ii tindailu la a ni ii
boloilu la haan a bonyara ka dan natamin,
ka ii la durukiilu masidini julu denni janilu
la.
6 Sii diya ɲumaɲumailu le duman ii yɛ
dɔɔnninba diya. Mɔɔbailu la sii diyailu
duman ii yɛ salibonilu la.
7 Ii ye a fɛ mɔɔilu ye ii kɔndɔn jamama
yɔrɔilu rɔ. Ii ye a fɛ fanan mɔɔilu ye a fɔ ii
ma ko ‹Rabi›*.
8 Kɔni ai kana sɔn mɔɔilu ye a fɔ ai ma ko
‹Rabi›, baa karanmɔɔ kelen de ye ai la. Ai
tɔilu ye badenmailu le ri.
9 Ai kana a fɔ mɔɔ si ma duukolo kan yan
ko n fa†, baa Fa kelen de ye ai la, ni a ye Alla
ri, mɛn ye sankolo rɔ.
10 Ai kana sɔn mɔɔilu ye a fɔ ai ma ko
‹karanmɔɔ›, baa karanmɔɔ kelen de ye ai
bolo, ni a ye Ɲenematɔmɔnin di.
11 Mɔɔ mɛn ka bon tɔilu ri ai tɛma, wo ye
tɔilu la baaraden di.
12 Mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ bonya, Alla ri wo
majii. Kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ fanmajii, Alla
ri wo bonya.
13-14 «Gbalo ye ai sariya karanmɔɔilu ni
Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Baa ai ra

* **23:7** Rabi kɔrɔ ye Karanmɔɔ † **23:9** A ti fɔla i sɔrɔn fa ma, kɔni a ye a fɔla karanmɔɔ wala duutii wala mɔɔ gbɛrɛ
‡ **23:13-14** Do ye a sɛbɛla ko «Gbalo ye ai sariya karanmɔɔilu ni Farisilu yɛ! Ai filanfilanteilu! Baa ai ye cɛsamusoilu bolofenilu bɛɛ dɔɔnna, ka ban ka mɛn Alla tarala sa mɔɔilu ri ai yen. Wo le kosɔn, Alla ri kiti labe ai kan, mɛn di juuya mɔɔ tɔilu ta ri.» Kɔni wo tɛ sɛbɛni kɔrɔman na

Harijeene Mansaya da tuun məəilu ɲɛrə. Ai jɛrɛ tɛ don a rə, mɛnilu fanan ye a fɛ ka don, ai ti sən woilu ye don.‡

15 «Gbalo ye ai sariya karanməəilu ni Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Baa ai ye wala fan bɛɛ rə duukolo kan, ai ye kəəji fanan tɛɛla, sa ai ri məə ɲinin, məə mɛn di sən ka don ai la dina rə. Kəni ai wa a ladon, ai ye a kɛla jahanamaden di ka tamin ai jɛrɛ kan fəə siɲa fila.

16 «Gbalo ye ai ɲafuyenilu yɛ mɛn ye ɲafuyen gbeleke mirala. Ai ka a fə ko ni məə do ka a kali Allabatobonba la, ko kalili wo tɛ foyi ri. Ko kəni ni məə do ka a kali Allabatobonba kəndə sanin na, ko fəə wo tii ye kalilikan wo dafa.

17 Ai nalonmailu ni fuyenilu! Ɲuman de ka bon? Sanin de ka bon wa, wa Allabatobonba, wo mɛn ye sanin wo kɛla sanin sɛniman di?

18 Ai kan fanan ko ni məə ka a kali sarakabədiya la, ko wo tɛ foyi ri. Kəni saraka mɛn ye saraka janin diya kan, ni məə ka a kali wo la, ko fəə wo tii ye kalilikan wo dafa.

19 Ai ɲa fuyenilu! Ɲuman de ka bon? Saraka le ka bon wa, wala saraka janin diya, wo mɛn ye saraka wo kɛla saraka sɛniman di?

20 Ni məə ka a kali saraka janin diya la, fen fen ye a kan, wo tii ra a kali wo bɛɛ fanan na.

21 Ni məə ka a kali Allabatobonba la, wo tii ra a kali Allabatobonba la, a ni bontii Alla fanan na, mɛn siini bon na ye.

22 Ni məə ka a kali sankolo la, wo tii ra a kali Alla la Mansaya siifen na, a ni Alla jɛrɛ le la, mɛn siini a rə.

23 «Gbalo ye ai sariya karanməəilu ni Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Ai ye ai la nakə firamɛsɛnilu kelen kelenna bɛɛ jaa bəla, ka Alla la sariya bonbailu to ye, ni ii ye telenbaya ko ni hina ko ni lemɛniya ko ri. Ai ka kan ka woilu le fələ kɛ, ka a təilu la woilu kan.

24 Ai ɲafuyenilu yɛ mɛn ye ɲafuyen gbeleke mirala. Ai ye ai la minji sɛnsɛnna ka hali wolowoloni bə a rə, ka a tɛrɛn ai ye ɲəəmɛ lakununna.

25 «Gbalo ye ai sariya karanməəilu ni ai Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Ai ye jilafɛilu ni tasailu kəkanna makola ka ii gbɛ. Kəni woilu fani fen mɛnilu la, ai ka woilu sərən suɲali ni natabaya le rə.

26 Farisi fuyen! I ye jilafɛ ni tasa kəndə le fələ ko. Wo rə, ii kəkanna fanan di sɛninya.

27 «Gbalo ye ai sariya karanməəilu ni Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Ai ye ikomin kaburu mɛn kəkanna ra bərangbɛ ka kenɲiya, ka a tɛrɛn a kənə fani məə koloilu ni nəə su bɛɛ la.

28 Nba, ai fanan ye ten de. Ai wa kɛ məəilu ɲakərə, ai kɛni ikomin məə telennilu. Kəni ai kəndə fani jɛrɛmayuwaya ni kojuu la.

29 «Gbalo ye ai sariya karanməəilu ni ai Farisilu yɛ! Ai jɛrɛmayuwailu! Ai ye nabiilu kaburuilu ləla. Alla la telenba mɛnilu sani, ai ye woilu kaburuilu masidila ka ii lakenɲa.

30 Ai ye a fəla ko: ‹Ni an tɛrɛ ye ye an benbailu la waati rə, an tun tɛ ii dɛmɛn nabiilu faala.›

31 Ai ye a yirakala wo le fɛ ko ai le nabiilu faabailu denilu ri.

32 Nba, ai benbailu ka baara mɛn damira, ai ye wo dafa fasayi!

33 Ai duuma sailu! Ai, fənfənni la munuɲailu! Alla ri kiti labe ai kan ka ai lafili jahanama kəndə! Ai ri bə kiti wo kərə di?

34 Wo le kosən, n di nabiilu kelaya ai ma, a ni məə famunyaniilu ni sariya karanməəilu. Ai ri doilu gbəngbən jiri kan ka ii faa. Ai ri doilu gbasi gbiɲɛ la ai la salibonilu kəndə. Ii wa bori ka bə so do la ka wa so gbɛrɛ la, ai ri ii kəsaran.

35 N di woilu kelaya ai ma sa telenbailu bɛɛ faa kunko ri be ai kan, telenba mɛnilu bɛɛ faara məəilu bolo duukolo kan. Abila, mɛn telenba, a fələ faara. A laban, Baraki dencɛ Sakariya faara. Ai ka wo le faa Allabatobonba ni saraka janin diya tɛma.

36 N di tuɲa fə ai yɛ: məə woilu bɛɛ faa kunko ri be bi məəilu kan.

Isa jusukasira Jerusalɛmu kosən

37 «Ee Jerusalɛmukailu, Jerusalɛmukailu. Ai ye nabiilu faala. Alla wa mɛnilu lə ai kawandila, ai ye woilu bonna kaba la ka ii faa. Siɲa siyaman, n tɛrɛ ye a fɛ ka ai ladɛn ikomin sisɛ wa ye a denilu ladɛnna ɲa mɛn ma ka ii dokon a kanban kərə. Kəni ai ma sən.

38 Sisɛn, ai la bon dakolon di to ai bolo,

39 baa n di a fɔ ai yɛ ko ai ɲa tɛna lala n
kan butun fɔɔ ni ai ka a fɔ lon mɛn na ko:
‹Mɛn ye nala Maari tɔɔ rɔ ten,
Alla ra ɲumaya kɛ wo yɛ.›»

24

Isa ka Allabatobonba te ko fɔ

1 Nba, Isa bɔra Allabatobonba jin kɔndɔ.
A watɔla, a la karandenilu ka ii madon a
la, ka a jin kɔndɔ bonilu yiraka Alla bato-
bonba la.
2 Isa ka ii jabi: «Ai ɲa ye fen woilu bɛɛ
la, wo tɛ? Awa, n di tuɲa fɔ ai yɛ: lon do
rɔ, woilu bɛɛ ri tete, ka a kabakurunilu bɛɛ
jɛnsɛn ka a bɔ i ɲɔɔn kan.»
3 Ka Isa siini to Olibiye Koyinkɛ kan,
a la karandenilu ka ii madon a la, ka a
maɲininka ii dan na ko: «I kan ye ko mɛnilu
ma, woilu ri kɛ waati ɲuman? Tɔɔmasere
su ɲuman de ri a yiraka ko i natɔ, a ni ko
waati laban wo ra se?»
4 Isa ka ii jabi: «Ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ sa
mɔɔ si kana ai lafili,
5 baa mɔɔ siyaman di na n tɔɔ rɔ, ka a fɔ
ko: ‹Nde le ye Ɲenematɔmɔnin di.› Ii ri mɔɔ
siyaman nafili wo rɔ.
6 A ri kɛlɛ ko mɛn yɔrɔ do rɔ, wala ko kɛlɛ
wulitɔ le yɔrɔ do rɔ, kɔni ai kana silan. Fɔɔ
ko woilu ye kɛ. Kɔni wo tɛna kɛ waati laban
di fɔlɔ.
7 Siya ri wuli siya gbɛrɛ kanma. Mansaya
do ri wuli dogbɛrɛ kanma. Kɔnkɔ ba ni
duukolo yɛrɛyɛrɛ ri kɛ yɔrɔ doilu rɔ.
8 Ko woilu bɛɛ ye tɔrɔya damira le ri,
ikomin tinkɔnɔdimin fɔlɔ mɛn ye muso
moyitɔla mirala.
9 «Mɔɔilu ri ai don mɔɔilu bolo, sa woilu ri
ai tɔrɔ, ka ai faa. Ai ri gboya dunuɲa mɔɔilu
bɛɛ yɛ n tɔɔ kosɔn.
10 Mɔɔ siyaman di n na sila bila, ka i ɲɔɔn
don mɔɔilu bolo, ka gboya i ɲɔɔn yɛ.
11 Wuya nabi siyaman di wuli, ka mɔɔ
siyaman nafili.
12 Kojuukɛ ri wara kojuuya. Wo le kosɔn,
mɔɔ siyaman di a mɔɔɲɔɔilu kanin boloka
kosɛbɛ.
13 Kɔni mɔɔ mɛn wa a muɲun fɔɔ tɔrɔya
waati wa ban, wo tii ri kisi.
14 Kibaro ɲuma mɛn ye Harijeene
Mansaya ko fɔla, wo ri kawandi dunuɲa
yɔrɔ bɛɛ rɔ, sa siyailu bɛɛ ri a sereya mɛn.
Wo kɔ rɔ, dunuɲa laban di se.
15 «Ai wa Fen Haramunnin yen lɔnin
yɔrɔ sɛninman dɔ mɛn ye halaki kɛla, Nabi
Daniyɛli ka mɛn na ko fɔ, (Mɔɔ mɛn ye ɲin
karanna, wo ri a kɔrɔ lɔn.*)
16 Ni waati wo sera, mɔɔ mɛnilu ye Jude
mara rɔ, woilu ye ii bori ka wa koyinkɛilu
kan.
17 Ni waati wo ka mɔɔ mɛn tɛrɛn bon kun
bilinin kan, wo tii kana jii fenilu ta kanma
bon kɔndɔ.
18 Wo wa mɔɔ mɛn tɛrɛn sɛnɛ rɔ, wo tii
kana a kɔsɛ a wara ko a ye a la durukiba
tala.
19 Waati wo la, muso kɔnɔmailu ri tɔrɔ
kosɛbɛ, a ni muso mɛnilu ye sinmin den
tiilu ri.
20 Ai ye Alla tara, sa ai la bori ko wo kana
kɛ nɛnɛ tuma rɔ, wala Ɲɔɲɔ lon,
21 baa wo tuma tɔrɔya ri gbɛlɛya kojuuya.
Wo ɲɔɔn ma kɛ fɔlɔ kɛbi dunuɲa danda
waati mɛn na fɔɔ ka na se bi ma. Adon
tɔrɔya wo ɲɔɔn tɛna kɛla butun habadan.
22 Ni wo waati tun ma rasudunya, mɔɔ si
ti kisi wo rɔ, kɔni a la mɔɔ suwandiniilu la
ko kosɔn a ri a rasudunya.
23 Wo tuma, ni mɔɔ do ka a fɔ ko ‹A ragbɛ!
Ɲenematɔmɔnin ye yan,› wala ‹A ye ye,› ai
kana la a la,
24 baa wuya nabiilu ri wuli, a ni mɛnilu
ka a fɔ ko iile ye Ɲenematɔmɔnin di. Ii ri
tɔɔmasere bailu ni kabannakoilu kɛ ka Alla
la mɔɔ suwandiniilu lafili, ni wo ri se kɛla.
25 N da wo bɛɛ fɔ ai yɛ sani ii ye kɛ.
26 «Wo rɔ, ni mɔɔilu ka a fɔ ai yɛ ko: ‹A
ragbɛ! A ye wula kɔndɔ,› ai kana wa ye. Ni
ii ka a fɔ ko: ‹A ragbɛ! A doonni sutura yɔrɔ
do rɔ yan,› ai kana la wo la,
27 baa sanfɛrɛn ye bɔla telebɔ rɔ ka san
mɛlɛnmɛlɛn fɔɔ telebe rɔ ɲa mɛn ma, Mɔɔ
Dencɛ natɔla ri kɛ wo ɲa.
28 Sobo su wa kɛ yɔrɔ mɛn dɔ, duwailu ri
ii ladɛn yɔrɔ wo rɔ.

Mɔɔ Dencɛ na ko

29 «Tɔrɔya tuma wa ban, tele ri fin i kɔrɔ.
Karo tɛ kɛnɛ bɔ butun. Loloilu ri bebe ka
bɔ sankolo rɔ. Sankolo kɔndɔ fankatiilu ri
juujuu ka bɔ ii nɔ rɔ.

* **24:15** A ragbɛ Daniyɛli suran 9 kuma diya 27 ni suran 11 kuma diya 31 ni suran 12 kuma diya 11 kɔndɔ.

30 Wo tuma, məɔ Dencɛ la tɔɔmasere ri bɔ gbɛ rɔ sankolo rɔ. Duukolo kan siyailu bɛɛ ri jusumakasa. Ii ri Məɔ Dencɛ natɔla yen duru kan ka bɔ sankolo rɔ sebaya ni nɔɔrɔ ba rɔ.
31 Məɔ Dencɛ ri a la mɛlɛkailu kelaya buru fɛ kan ba la. Ii ri wa telebe ni telebɔ rɔ, a ni tele kankan bolomaran ni tele kankan bolokinin dɔ, ka a la məɔ suwandiniilu ladɛn. Ka bɔ sankolo kun do la fɔɔ ka wa se a kun do la, a la mɛlɛkailu ri woilu ladɛn.

Toroju kuma kɔrɔlama

32 «Ai ye famunyali sɔrɔn ka fara toroju kuma kɔrɔlama la. Ai wa a bolonilu yen naronna ka fira kurailu labɔ, ai ri a lɔn ko sanci kun na waati ra se.
33 Wo ɲa kelen ma, ni ai ka ko woilu bɛɛ yen tuma mɛn na, ai ri a lɔn ko wo waati ra sudunya, fɔdiya a ra se.
34 N di tuɲa fɔ ai yɛ: sani bi məɔilu ye ban sala, ko woilu bɛɛ ri ban kɛla.
35 Lon do rɔ, sankolo ni duukolo ri ban ka tunun fewu, kɔni n na kumailu tɛ tamin habadan!

Məɔ si ma dunuɲa laban waati lɔn

36 «Ko woilu ri kɛ lon mɛn na, a ni waati mɛn na, məɔ si ma wo lɔn. Mɛlɛka mɛnilu ye sankolo rɔ, woilu fanan ma a lɔn. Hali Dencɛ jɛrɛ ma a lɔn, fɔɔ Fa kelen pe.
37 Ko mɛnilu kɛra Nuhan tele rɔ, Məɔ Dencɛ ri na ka ko woilu kɛni tɛrɛn.
38 Nuhan tele rɔ, sanci ba tun ma na tuma mɛn fɔlɔ, məɔilu tɛrɛ ye dɔɔnnin ni minnin kɛla. Ii tɛrɛ ye muso furula, ka ii denmuso di cɛɛilu ma furu la, haan Nuhan donda kulunba kɔndɔ lon mɛn dɔ.
39 Ii ma sobi foyi ma, fɔɔ sanci ba nara ka ii bɛɛ halaki. Məɔ Dencɛ na lon fanan di kɛ wo ɲa.
40 Wo lon, cɛɛ fila ri tɛrɛn sɛnɛ rɔ, kelen di ta ka kelen to ye.
41 Muso fila ri tɛrɛn suman si diya, ii ye sumankisɛ sila. Kelen di ta ka kelen to ye.
42 Wo rɔ, ai ye to ai ɲana, baa ai ma a lɔn ai la Maari ri na lon mɛn.
43 Ai ye ko ɲin famun: ni lutii tun ye a kalama ko son di na a wara waati mɛn, a tun di to a ɲana. Wo rɔ, a tun ti sɔn son ye don a la bon na.
44 Wo le kosɔn, ai fanan dabɛnni ye to, baa Məɔ Dencɛ ri na waati do rɔ, ai hankili tɛ waati mɛn na.
45 «Jɔn ɲuman ye jatela məɔ sɛbɛ ri, wala məɔ famunyani? Jɔntii ri baara karifa jɔn wo la ko a ye dɔɔnnin di jɔn tɔilu ma a waati la.
46 Ni jɔntii nara ka jɔn wo tɛrɛn baara kan, jɔn wo ri kɛ barakaden de ri.
47 N di tuɲa fɔ ai yɛ: jɔntii ri jɔn wo kɛ a bolofenilu bɛɛ kunnasiila ri.
48 Kɔni ni jɔn wo kɛra jɔn juu ri, tumadɔ a ri a miri ko: ‹N jɔntii ra mɛn, a ti nala jona.›
49 Wo rɔ, tumadɔ a ri wuli a baaraden ɲɔɔn tɔilu gbasila, ka dɔɔnnin kɛ ka dɔlɔ min məɔilu fɛ, mɛnilu ɲa lamininni.
50 Kɔni jɔn wo jɔntii ri na lon do rɔ, jɔn hankili tɛ lon mɛn kɔ, a hankili tɛ waati mɛn na.
51 A wa na, a ri jahadi la jɔn kan kojuuya, ka a bila jɛrɛmayuwailu tɛma, kasi ni a ɲin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.»

25

Sunkurun tan kuma kɔrɔlama

1 «Wo lon, Harijeene Mansaya ri kɛ ikomin sunkurun tan na ko mɛn ka ii la fitinnailu ta ka wa kɔɲɔcɛ kunbɛn diya.
2 Ii rɔ məɔ loolu tɛrɛ ye hankilitanilu ri. A tɔ loolu tɛrɛ ye məɔ famunyaniilu ri.
3 Sunkurun hankilitanilu ka ii la fitinna ta, kɔni ii ma fitinna olibiye tulu ta ii bolo.
4 Kɔni sunkurun hankilimailu ka ii la fitinnailu ta, a ni ii la olibiye tulu baraninilu.
5 Kɔɲɔcɛ mɛnda a ma na. Sunɔɔ ka sunkurun tan bɛɛ mira, ii bɛɛ sunɔɔra.
6 Duu talama, wɔyɔ kan do bɔra ko: ‹Kɔɲɔcɛ ra na, ai ye bɔ ka wa a kunbɛn!›
7 Sunkurun tan bɛɛ wulira ka ii la fitinnailu rabɛn.
8 Sunkurun hankilitanilu ka a fɔ sunkurun famunyaniilu yɛ ko: ‹Ai ye an sɔ ai la tulu do la, baa an na fitinnailu satɔ le.›
9 Kɔni sunkurun famunyaniilu ka ii jabi: ‹Wo tɛ bɛn, baa an na tulu ti se an bɛɛ bɔla. Ai ye wa julailu wara ka do san ai jɛrɛ yɛ.›
10 Awa, ka sunkurun hankilitanilu wani to tulu san diya, kɔɲɔcɛ nara. Sunkurun mɛnilu rabɛnni, woilu ni kɔɲɔcɛ wara don kɔɲɔmalɔ tolon dɔ. Məɔilu ka da tuun.
11 Kɔ fɛ, sunkurun tɔilu nara ka bɔ tulu san diya. Ii ka ii kan nabɔ ko: ‹Maari, maari, i ye da laka an yɛ!›

12 Kɔni a ka ii jabi: ‹N di tuɲa fɔ ai yɛ: n
ma ai lɔn.›»
13 «Wo le rɔ, ai ye to ai ɲana, baa Maari ri
na lon mɛn, a ni waati mɛn, ai ma wo si lɔn.

Jɔn sawa kuma kɔrɔlama

14 «A ri kɛ ikomin cɛɛ do la ko. Cɛɛ wo
watɔla taama rɔ, a ka a la jɔnilu kili ka a la
bolofenilu karifa ii la.
15 A ka wodi gbanan saninnama waa
loolu di do ma, ka waa fila di dogbɛrɛ ma,
ka waa kelen di a sawana ma. A ka jate wo
di ii ma ka a bɛn ii se ko ma. A banni wo la,
a wulira kelen di ka wa taama rɔ.
16 Jɔn mɛn ka gbanan saninnama waa
loolu sɔrɔn, ale wulira julaya kɛla wodi wo
rɔ i kɔrɔ. A ka gbanan saninnama waa
loolu gbɛrɛ sɔrɔn tɔnɔ ri.
17 Mɛn ka waa fila sɔrɔn, ale fanan ka a ta
kɛ ɲa kelen wo ma, ka gbanan saninnama
waa fila gbɛrɛ sɔrɔn tɔnɔ ri.
18 Kɔni mɛn ka waa kelen sɔrɔn, wo wara
denka sen ka a la kuntii la wodi don ye ka
a latunun.
19 «Nba, jɔnilu la kuntii ka waati jan kɛ a
ma na. Wo kɔ rɔ, a nara ka bɔ taama rɔ. A
ka jɔnilu kili ko ka wodi ko ɲabɔ.
20 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama
waa loolu sɔrɔn, wo nara waa loolu gbɛrɛ
ri ka a la a ta wodi kan. A ka a fɔ ko: ‹N na
kuntii, i ka wodi gbanan saninnama waa
loolu le karifa n na. I ɲa lɔ. N da wodi
gbanan saninnama waa loolu tɔnɔ sɔrɔn
wo la.›
21 A la kuntii ka a fɔ ko: ‹Wo ra bɛn. Jɔn
ɲuma le i ri, a ni landaɲa mɔɔ. Fen fitini le
dira i ma, kɔni i ka wo mira koɲuma. Sisen
n di fen siyaman karifa i la. Na, i ni i la
kuntii ye sɛwa kelen di.›
22 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama
waa fila sɔrɔn, wo nara ka a fɔ kuntii yɛ ko:
‹N na kuntii, i ka wodi gbanan saninnama
waa fila le karifa n na. I ɲa lɔ. N da wodi
gbanan saninnama waa fila tɔnɔ sɔrɔn wo
la.›
23 A la kuntii ka a fɔ ko: ‹Wo ra bɛn. Jɔn
ɲuma le i ri, a ni landaɲa mɔɔ. Fen fitini le
dira i ma, kɔni i ka wo mira koɲuma. Sisen
n di fen siyaman karifa i la. Na, i ni i la
kuntii ye sɛwa kelen di.›
24 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama
waa kelen sɔrɔn, wo nara ka a fɔ kuntii yɛ
ko: ‹N na kuntii, n tun ka a lɔn ko i la ko
gbɛlɛman. I ri suman ka i ma mɛn sɛnɛ. I
ma si foyi yɔrɔ mɛn i ri ye suman ka.
25 Wo le kosɔn, n silanda. N wara denka
sen ka i la wodi don ye ka a latunun. I ɲa lɔ.
N da i la wodi lasɛ i ma.›
26 A la kuntii ka a fɔ ko: ‹Jɔn juu le i ri, a ni
sala. I tun ka a lɔn ko n di suman ka, n ma
mɛn sɛnɛ. Ko n ma si foyi yɔrɔ mɛn, n di ye
suman ta.
27 Wo rɔ, i tun ka kan ka n na wodi bila
wodi lamarabon na, tɔnɔ ye sɔrɔnna yɔrɔ
mɛn. Ni i tun ka a kɛ ten, n tun di na ka n
na wodi ni a tɔnɔ sɔrɔn ye.
28 Wo le rɔ, wodi gbanan saninnama waa
kelen mɛn ye a bolo, ai ye wo mira ka a di
jɔn fɔlɔman ma, wodi gbanan saninnama
waa tan ye mɛn bolo,
29 baa fen ye mɛn bolo, do fanan di la wo
tii ta kan ka a siyaya. Kɔni fen tɛ mɛn bolo,
hali fitini mɛn ye wo bolo, wo ri ta a bolo.
30 Ai ye jɔn ɲatɔntan ɲin nafili dibi rɔ
kɔkan, kasi ni a ɲin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.›

Dunuɲa laban kiti

31 «Mɔɔ Dencɛ wa na a la gbiliya rɔ lon
mɛn, a la mɛlɛkailu bɛɛ ri na a malɔ. A ri a
sii a la mansaya siifen gbiliyani rɔ.
32 Dunuɲa siyailu bɛɛ ri ii ladɛn a ɲakɔrɔ.
A ri ii fara ka ii bɔ i ɲɔɔn dɔ, ikomin
saagbɛngbɛnna ye saailu ni baailu farala
ɲa mɛn ma ka ii bɔ i ɲɔɔn dɔ.
33 A ri saailu bila a bolokinin fɛ, ka baailu
bila a bolomaran fɛ.
34 Wo kɔ rɔ, mansa ri a fɔ bolokinin-
matailu yɛ ko: ‹Na, aile mɛn kunnadiyani
n Fa bolo; ai ye na mansaya sɔrɔn mɛn
dabɛnni a yɛ kɛbi dunuɲa dan waati,
35 baa ai ka n kɔnkɔtɔ yen tuma mɛn na, ai
ka n sɔ dɔɔnnin dɔ. Ai ka n jilɔɔtɔ yen tuma
mɛn na, ai ka n sɔ ji rɔ. N tɛrɛ ye londanya
rɔ tuma mɛn na, ai ka n jiya.
36 Ai ka n farimakolon yen tuma mɛn na,
ai ka n sɔ feriyabɔ rɔ. N jankarɔto tɛrɛ tuma
mɛn na, ai ka ai janto n dɔ. N tɛrɛ ye kaso la
tuma mɛn na, ai wara bɔ n fɛ.›
37 Mɔɔ telenni woilu ri a fɔ a yɛ ko: ‹Maari,
an ka i kɔnkɔtɔ yen lon ɲuman de ka i sɔ
dɔɔnnin dɔ? An ka i jilɔɔtɔ yen lon ɲuman
ka i sɔ ji rɔ?

38 An ka i yen londanya rɔ lon ɲuman ka
i lajiya? Ni wo tɛ, an ka i farimakolon yen
lon ɲuman ka i sɔ feriyabɔ rɔ?
39 An ka i jankarɔto yen lon ɲuman ka wa
bɔ i ma? Ni wo tɛ, an ka a mɛn lon ɲuman
ko i ye kaso la ka wa bɔ i ma?›
40 Mansa ri ii jabi: ‹N di tuɲa fɔ ai yɛ:
ni ai ka koɲuma kɛ n badenma do yɛ mɛn
dɔɔman ii bɛɛ tɛma, ai ka wo kɛ n jɛrɛ le yɛ.›
41 «Wo kɔ rɔ, mansa ri a fɔ bolomaran-
natailu yɛ ko: ‹Ai dankadenilu, ai ye bɔ
n ɲakɔrɔ ka wa ta sabali rɔ, mɛn dabɛnni
Ibulusa ni a la mɛlɛkailu yɛ,
42 baa ai ka n kɔnkɔtɔ yen tuma mɛn na, ai
ma n sɔ dɔɔnnin dɔ. Ai ka n jilɔɔtɔ yen tuma
mɛn na, ai ma n sɔ ji rɔ.
43 N tɛrɛ ye londanya rɔ, kɔni ai ma n jiya.
Ai ka n farimakolon yen, kɔni ai ma n sɔ
feriyabɔ rɔ. N jankarɔto le tɛrɛ, kɔni ai ma
wa bɔ n fɛ. N tɛrɛ ye kaso la, kɔni ai ma wa
bɔ n fɛ.›
44 Mɔɔ woilu fanan di a fɔ a yɛ ko: ‹Maari,
an ka i kɔnkɔtɔ yen lon ɲuman, wala ka i
jilɔɔtɔ yen, wala ka i yen londanya rɔ, wala
ka i farimakolon yen, wala ka i jankarɔto
yen, wala ka i bilani yen kaso la, ni an ma i
dɛmɛn?›
45 Mansa ri ii jabi: ‹N di tuɲa fɔ ai yɛ. Ai ka
ai ban koɲuma kɛla mɔɔ ɲinilu dɔɔmamɔɔ
do yɛ mɛn kɛ, ai ka ii ban koɲuma kɛla nde
jɛrɛ le yɛ wo ri.›
46 Nba, mɔɔ woilu ri wa tɔrɔ banbali yɔrɔ
rɔ. Kɔni mɔɔ telenniilu ri wa to ɲenemaya
banbali rɔ.»

26

Janfa donda Isa ma

1 Isa banda kuma wo bɛɛ fɔla tuma mɛn
na, a ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko:
2 «Ai ka a lɔn ko a ra to tele fila ma,
Taminkunna Sali ri kɛ. Ni wo lon sera, Mɔɔ
Dencɛ ri mira ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a
faa.»
3 Wo tuma, sarakalasela kuntiiilu ni
Yahudiya la mɔɔbakɔrɔilu wara ladɛn diya
sarakalasela kuntiiba la bon na. Wo tɔɔ ko
Kayifasi.
4 Ii ka i ɲɔɔn yen ka Isa mira ɲa ɲinin
kewuya rɔ a faa ko rɔ.
5 Kɔni ii ka a fɔ ko: «an kana a mira sali
waati la. Ko ni wo tɛ, mɔɔilu ri wuli ka
murunti.»

Muso do ka tulu sumaduman kɛ Isa kun dɔ

6 Awa, Isa wara cɛɛ do wara Betani so
kɔndɔ, cɛɛ mɛn tɔɔ ko Simɔn Kunatɔ.
7 Ka Isa siini to dɔɔnnin diya, muso do
wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani
latikɔlɔn tulu dagbɛlɛn na. Muso wo ka
latikɔlɔn tulu wo burundun Isa kun ma.
8 Karandenilu ka wo yen tuma mɛn na, ii
mɔnɛra ka a fɔ ko: «Tiɲanni ɲin kun ye nfen
di?
9 Tulu ɲin tun di se feerela wodi ba la, ka
wodi wo kɛ fantanilu dɛmɛnfen di.»
10 Kɔni Isa ka wo mɛn ka a fɔ ii yɛ ko:
«Nfenna ai ye muso tɔrɔla? A ra koɲuma kɛ
n yɛ,
11 baa fantanilu ye ai fɛ waati bɛɛ. Kɔni n
tɛna tola ai fɛ yan haan waati bɛɛ de.
12 Muso ɲin ka latikɔlɔn tulu burundun n
fari kan ka a rabɛn n su don kanma.
13 N di tuɲa fɔ ai yɛ: kibaro ɲuma ɲin wa
lase mɔɔilu ma yɔrɔ yɔrɔ dunuɲa rɔ yan,
muso ka mɛn kɛ ɲin, wo fanan di fɔ ye, sa
mɔɔilu hankili ri to ale rɔ.»

Yahudasi ka Isa don a juuilu bolo

14 Wo kɔ rɔ, Isa la karanden mɛn tɔɔ
ko Judasi Sikariyɔti, wo wara sarakalasela
kuntiiilu tɛrɛn ye. Yahudasi tɛrɛ ye Isa la
karanden tan ni fila do le ri.
15 Yahudasi ka a fɔ sarakalasela kuntiiilu
yɛ ko: «Ni n ka Isa don ai bolo, ai ri nfen di
n ma?» Ii ka wodigbɛ gbanan bisawa di a
ma.
16 Ka bɔ lon wo ma, Yahudasi ka fɛrɛ ɲinin
ka Isa don ii bolo.

Isa ni a la karandenilu ka Taminkunna Sali kɛ

17 Nba, Buru Fununbali Sali lon fɔlɔ rɔ,
Isa la karandenilu ka ii madon a la ka a
maɲininka ko: «I ye a fɛ an ye Taminkunna
Sali dɔɔnnin dabɛn i yɛ mi?»
18 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa fakarisa
tɛrɛn so kɔndɔ. Ai ye a fɔ a yɛ ko: ‹Karanmɔɔ
ka a fɔ ko: «N na waati ra sudunya. Ko n ni
n na karandenilu ri Taminkunna Sali kɛ i
wara.»›»
19 Isa ka mɛn fɔ, karandenilu ka a kɛ ten.
Ii wara Taminkunna Sali dɔɔnnin dabɛn ye.
20 Fitiri waati, a ni a la karanden tan ni
fila ka ii sii dɔɔnnin diya.

Isa ka Yahudasi la janfa ko fɔ

21 Ka ii siini to dɔɔnnin na, Isa ka a fɔ ii yɛ
ko: «N di tuɲa fɔ ai yɛ: ai rɔ kelen di n don
mɔɔ juuilu bolo.»
22 Karandenilu niilafinda kosɛbɛ kuma
wo kosɔn. Ii bɛɛ ka a fɔ a yɛ kelen kelen ko:
«Maari, nde le wo ri wa?»
23 Isa ka a fɔ ko: «N ni mɔɔ mɛn da an bolo
bila fɛ kelen de kɔndɔ, wo le n janfala.
24 Mɔɔ Dencɛ ri faa ikomin a sɛbɛni a la ko
rɔ ɲa mɛn ma. Kɔni mɔɔ mɛn di a don mɔɔ
juuilu bolo, gbalo ye wo tii yɛ. Hali ni wo
tii sɔrɔnbali tun tora, wo tun ka fisa a ma
paaɔn.»
25 Judasi mɛn kɛtɔ Isa donna mɔɔ juuilu
bolo, wo ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, nde le
wo ri wa?» Isa ka a jabi: «I jɛrɛ le kan ten.»

Maari la dɔɔnnin

26 Nba, ka ii to dɔɔnnin na Isa ka buru
ta ka baraka bila Alla yɛ. A ka buru
rakadikadi, ka a di ii ma ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai
ye ɲin mira ka a dɔɔn. N fari le ɲin di.»
27 Wo kɔ rɔ, a ka minninfen ta, rɛsɛnji ye
a kɔndɔ. A ka baraka bila Alla yɛ, ka ban ka
minninfen di ii ma. A ka a fɔ ko: «Ai bɛɛ ye
do min a rɔ.
28 N jeli le ɲin di, mɛn ye teriya sidila an
tɛma. A bɔnni mɔɔ siyaman de yɛ sa ii la
kojuuilu ri makoto.
29 N di a fɔ ai yɛ ko n tɛna rɛsɛnji minna
butun fewu, fɔɔ n ni ai wa a kura min n Fa
la mansaya rɔ lon mɛn na.»

Piyɛri ri a fɔ ko a ma Isa lɔn

30 Awa, ii ka kalaman bɔ Alla yɛ, ka ban
ka wa Olibiye Koyinkɛ kan.
31 Ii seni ye, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai bɛɛ ri
ai ban n dɔ, baa a sɛbɛni ko:
‹N di saagbɛngbɛnna gbasi ka a faa,
saa kuru ri jɛnsɛn.›*
32 «Kɔni ni n wulira ka bɔ saya rɔ, n di wa
ai makɔnɔ Kalile mara rɔ.»
33 Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Hali ni tɔilu
bɛɛ ka i bila ka ii bori, n kɔnin tɛna i bilala
habadan.»
34 Isa ka a jabi: «N di tuɲa fɔ i yɛ: bi su ɲin
dɔ jɛrɛ, sani dondon ye kasi, i ri a fɔ mɔɔilu
yɛ haan siɲa sawa ko i ma n lɔn.»
35 Kɔni Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «N tɛ a fɔ
habadan ko n ma i lɔn, hali ni mɔɔilu wulira
ile ni nde faala kelen di.» Karanden tɔilu
bɛɛ fanan ka a fɔ ten.

Isa ka Alla tara Ketisemane

36 Nba, Isa ni a la karandenilu sera yɔrɔ
do rɔ, mɛn tɔɔ ko Ketisemane. Isa ka a fɔ ii
yɛ ko: «Ai ye ai sii yan ka n makɔnɔ. N watɔ
ɲɛfɛ dɔɔni Alla matara diya.»
37 A ka Piyɛri ni Sebede dencɛ fila kili ko
ii ye wa a malɔ. Isa niilafinda, a jusu tɔrɔra
kosɛbɛ.
38 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Jusukasi ra wara n ma.
A ye ikomin n satɔ le. Ai ye mɛn yan ka ai
to ɲana n fɛ.»
39 A wara ɲɛfɛ dɔɔni, ka a be duu ma ka
a ɲa birin. A ka Alla tara ko: «N Fa, ni a ri
se bɛnna, i ye nii ɲakankata minninfen ɲin
mataa n na, kɔni n jɛrɛ sawo kana kɛ fɔɔ i
sawo.»
40 Wo kɔ rɔ, Isa ka a kɔsɛ ka wa karanden
sawa tɛrɛn. Ii ye sunɔɔ rɔ. A ka a fɔ Piyɛri yɛ
ko: «A se tɛ ai yɛ ka to ai ɲana n fɛ hali waati
kelen wa?
41 Ai ye to ai ɲana ka Alla tara, sa ai kana
manɛɛn ka bila kojuu rɔ. Sika tɛ a rɔ, sɔlɔmɛ
bɛnna a ma kɔni fanka tɛ faribanku la.»
42 Isa bɔra ii fɛ a siɲa filana rɔ ka wa Alla
matara ikɔ tuun. A ka a fɔ ko: «N Fa, ni a ti
se bɛnna i ye nii ɲakankata minninfen ɲin
mataa n na ko fɔɔ a ye n sɔrɔn, wo rɔ i sawo
ye kɛ.»
43 A kɔsɛ mɛn kɛni karandenilu ma, a ka
ii tɛrɛn sunɔɔ rɔ ikɔ tuun, baa sunɔɔ ba tɛrɛ
ye ii ɲa rɔ.
44 Wo rɔ, a bɔra ii fɛ ka wa ɲɛfɛ ikɔ tuun,
ka Alla tara a siɲa sawana rɔ. A tun ka mɛn
fɔ kɔrɔman, a ka wo fɔ ikɔ tuun.
45 A ka a kɔsɛ ka na karandenilu tɛrɛn ikɔ
tuun, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye sunɔɔ rɔ fɔlɔ ka
ai ɲɔɲɔ wa? Ai ɲa lɔ, waati ra se. Sisen, Mɔɔ
Dencɛ kɛtɔ donna kojuukɛlailu bolo.
46 Ai ye ai wuli, an ye wa. Mɛn di n don
mɔɔ juuilu bolo, wo ra na.»

Mɔɔilu nara Isa mira diya

47 Nba, ka Isa to kumala, Judasi sera
ye, wo mɛn ye Isa la karanden tan ni
fila do ri. A ni jama ba nara. Fan-
muruilu ni gbelekeilu ye ii bolo. Ii ke-
layani sarakalasela kuntiiilu ni Yahudiya
la mɔɔbakɔrɔilu le bolo.
48 Mɛn kɛtɔ Isa donna ii bolo, a tun ka
tɔɔmasere yiraka ii la. A ka a fɔ ko: «N wa

* **26:31** Sakari suran 13 kuma diya 7

n ton mɛn kan ka a sunbu, wo le. Ai ye a mira.»
49 Awa, Yahudasi ka a madon Isa la i kɔrɔ ka a fɔ a yɛ ko: «Karanmɔɔ, i ni su!» A ka a ton a kan ka a sunbu.
50 Isa ka a jabi: «N duɲɔɔ, i nani mɛn kɛ kanma, i ye wo kɛ.» Wo tuma, ii ka ii kɛ Isa kan, ka a mira.
51 Isa la karanden do ka a la fanmuru bɔ a laa rɔ ka sarakalasela kuntiiba la jɔncɛ gbasi, ka a tolo kelen tɛɛ a la.
52 Isa ka a fɔ karanden wo yɛ ko: «I la fanmuru don a laa rɔ! Mɔɔ mɛn wa fanmuru mira kɛlɛkɛ kanma, wo tii fanan di faa fanmuru la.
53 I ma a lɔn wa ko n di se n Fa tarala ko a ye n dɛmɛn? Ni n ka a tara ten, a ri mɛlɛka kuru tan ni fila lana n dɛmɛn kanma sisɛn.
54 Kɔni ni n ka n Fa tara ten, mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ, wo ri se kanbalila di? Baa a sɛbɛni ko ko ɲinilu ka kan ka kɛ ten.»
55 Wo tuma, Isa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai nani n mira diya gbelekeilu ni fanmuruilu ri ikomin mɔɔilu ye bɔla bɛnkanninna kanma ɲa mɛn ma. N siini tɛrɛ mɔɔilu karanna lon lon Allabatobonba jin kɔndɔ. Ai ma n mira ye.
56 Kɔni nabiilu ka mɛnilu sɛbɛ Alla la kitabu kɔndɔ, sa woilu ye kanbali: wo le ka a kɛ, ko ɲinilu bɛɛ kɛni ten.»

Isa la karandenilu bɛɛ ka a to ye ka ii bori ka wa.

Ii wara Isa ri kititɛɛ diya

57 Awa, Isa mirabailu wara a ri sarakalasela kuntiiba Kayifasi wara. Sariya karanmɔɔilu ni mɔɔbakɔrɔilu ladɛnnin tɛrɛ ye.
58 Ii watɔla Isa ri ye, Piyɛri bilani tɛrɛ ii kɔ. Kɔni a tora yɔrɔ jan. A wara ten fɔɔ ka na se sarakalasela kuntiiba la lu kɔndɔ. A donda ye, ka wa a sii sarakalasela kuntiiba la bon kandaninnailu fɛ, ka a ragbɛ ko ɲin di laban ɲa mɛn ma.

59 Sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya la kititɛɛla dɛkuru mɔɔilu bɛɛ tɛrɛ ye wuya kuma do ɲininna Isa kanma, mɛn di se ka kɛ a faa sababu ri.
60 Mɔɔ siyaman nara ka wuya fɔ ka kɛ serejuuilu ri. Wo bɛɛ ni a ta, ladɛn mɔɔilu ma jalaki yɔrɔ sɔrɔn Isa kanma. A laban, mɔɔ fila nara ka a fɔ ko:
61 «Cɛɛ ɲin ka a fɔ ko a ri se ka Allabatobonba te, ka ban ka a lɔ ikɔ tele sawa kɔrɔ.»
62 Wo rɔ, sarakalasela kuntiiba wulira jama tɛma ka Isa maɲininka ko: «Mɔɔ ɲinilu ye kuma mɛnilu fɔla i ma, i tɛ woilu jabila wa?»
63 Kɔni Isa ka a makun. Sarakalasela kuntiiba ka a fɔ a yɛ ko: «N ye i jamarila Alla ɲenema tɔɔ rɔ ko i ye tuɲa fɔ an yɛ. Ile le ye Ɲenematɔmɔnin di wa, Alla Dencɛ kɔnin?»
64 Isa ka a jabi: «I jɛrɛ le kan ten. Kɔni n di a fɔ ai yɛ ko ai ri Mɔɔ Dencɛ siini yen Sebɛɛtii Alla bolokinin fɛ. Wo kɔ rɔ, ai ri a natɔla yen duruilu tɛma ka bɔ sankolo rɔ.»
65 Wo rɔ, sarakalasela kuntiiba ka a jɛrɛ la durukiba mira ka a rafara. A ka a fɔ ko: «A ra Alla tanama ko kɛ. An mako tɛ mɔɔilu la sereya la butun. Ai jɛrɛ ka a la Alla tanama kumailu mɛn.
66 An ye nfen kɛ wo rɔ?» Ii bɛɛ ka a fɔ ko Isa ni saya ka kan.
67 Mɔɔ doilu wulira ii daji tula a ɲa rɔ, ka a gbasi ii bolokudu la, ka a tolo gbasi.
68 Ii ka a fɔ ko: «Ile, Ɲenematɔmɔnin, i ye kelaya kuma fɔ an yɛ. Mɛn ka i gbasi, wo tɔɔ fɔ an yɛ!»

Piyɛri ka a fɔ ko a ma Isa lɔn

69 Awa, wo tuma Piyɛri siini tɛrɛ lu ma. Ka a to ye, jɔnmuso do ka a madon a la, ka a fɔ a yɛ ko: «Ile fanan tɛrɛ ye Kalileka Isa la dɛkuru rɔ.»
70 Kɔni Piyɛri ma sɔn wo ma mɔɔilu ɲana. A ka muso jabi: «N ma i la kuma ɲayen.»
71 Piyɛri bɔra ye ka wa lu da la. Jɔnmuso gbɛrɛ ka a yen, ka a fɔ ye mɔɔilu yɛ ko: «Cɛɛ ɲin tɛrɛ ye Isa Nasarɛtika la dɛkuru rɔ.»
72 Piyɛri ma a lɔ a la. A ka a kali ko: «N ma cɛɛ wo lɔn.»
73 A ma mɛn ba kɛ, mɔɔ mɛnilu lɔni tɛrɛ ye, woilu ka a fɔ Piyɛri yɛ ko: «Sika tɛ a rɔ, i fanan ye mɔɔ woilu do le ri, baa i kumaɲa ye a yirakala ko i bɔni Kalile.»
74 Piyɛri ka a fɔ ko: «N ye n kalila ko n ma cɛɛ wo lɔn. Ni n ka wuya fɔ, Alla ye ko latɔn n na.» Dondon kasira i kɔrɔ.
75 Isa tun ka mɛn fɔ, Piyɛri hankili bilara wo rɔ, baa Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Sani dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu yɛ siɲa sawa ko i ma n lɔn.» Wo rɔ, Piyɛri bɔra ye ka wa kasi kojuuya.

27

Ii wara Isa ri Pilate wara

1 Kɛnɛ bɔ mɛn kɛni, sarakalasela kuntiilu
ni Yahudiya la mɔɔbakɔrɔilu bɛɛ ka ai ɲɔɔn
yen ka Isa faa ɲa ɲinin.
2 Ii ka a sidi, ka wa a ri jamanatii Pilate
wara.

Judasi ka a jɛrɛ faa

3 Nba, Judasi mɛn ka Isa don mɔɔilu bolo,
wo ka a yen tuma mɛn na ko ii ka kiti
labe Isa kan ko a ye faa, a nimisara. Ii nɔ
wodigbɛ gbanan bisawa mɛn dila a ma Isa
janfa saraya ri, a ka wo lasɛ sarakalasela
kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu ma.
4 A ka a fɔ ii yɛ ko: «N da kojuu kɛ, baa
n ka mɔɔ jalakibali don ai bolo, mɛn kɛtɔ
faala.» Ii ka a fɔ ko: «Hɛn! An na ko tɛ wo
rɔ. I kunko le wo ri fasayi!»
5 Judasi ka wodigbɛ gbanan woilu lafili
Allabatobonba kɔndɔ ye, ka wa a jɛrɛ dun
julu la ka a jɛrɛ faa.
6 Sarakalasela kuntiilu ka wodigbɛ
gbananilu matɛɛ. Ii ka a fɔ ko: «An kana
wodi ɲin bila kankira rɔ Allabatobonba
kɔndɔ. Wo dahani tɛ, baa wodi ɲin ye mɔɔ
jeli sankɔ le ri.»
7 Ii ka ɲɔɔn yen ka bɛn kan kelen ma. Wo
rɔ, ii ka wodi wo ta ka bankudaa ladanna
do la sɛnɛ san ko ii ri a kɛ londan kaburuso
ri.
8 Wo le kosɔn, haan ka na se bi ma, mɔɔilu
ye a fɔla sɛnɛ wo ma ko Mɔɔ Jeli Sɛnɛ.
9 Nabi Jeremiya ka mɛn fɔ fɔlɔfɔlɔ, wo
dafara wo ɲa le ma. A ka a fɔ ko:

«Ii ka wodigbɛ gbanan bisawa ta,
Isirayɛlika doilu ka a fɔ ko a ni wodi jate
mɛn ka kan.
10 Ii ka wo di bankudaa ladanna la sɛnɛ
sankɔ kanma,
ikomin Maari ka n jamari ɲa mɛn ma.»

Pilate ka Isa fɛsɛfɛsɛ

11 Wo tuma, mɔɔilu ka Isa lalɔ mara jama-
natii ɲana. Kunnasiila ka a maɲininka ko:
«Ile le Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka
a fɔ ko: «I jɛrɛ le kan ten.»
12 Sarakalasela kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu
ka a jalaki, kɔni a ma foyi fɔ.
13 Pilate ka a fɔ a yɛ ko: «Ii ra sɔn siyaman
la i la. I ma wo mɛn wa?»
14 Kɔni Isa ma sɔn ka jabili si di, hali
kuma kelen. Wo ka Pilate kabannakoya
kosɛbɛ.

Pilate ka a fɔ ko Isa ye faa

15 Nba, jamanatii darini kasoden ke-
len bilala Taminkunna Sali waati san san,
jama ye a fɛ a ye mɛn bila.
16 Nba, wo ka cɛɛ do tɛrɛn kaso la ye, mɛn
tɔɔ ko Barabasi. Wo tɔɔjuu tun da bɔ kosɛbɛ.
17 Wo rɔ, jama ka ii ladɛn Pilate wara
tuma mɛn na, a ka ii maɲininka ko: «Nba,
ai ye a fɛ n ye mɔɔ ɲuman de bila ai yɛ?
Barabasi wa, wala Isa, mɔɔilu ye a fɔla mɛn
ma ko Ɲenematɔmɔnin?»
18 Baa Pilate ka a lɔn ko keleya le ka a kɛ
ii ka Isa don ale bolo.
19 Ka Pilate siini to kititɛɛ diya rɔ, a muso
ka kela lawa a ma ko: «I kana i sen bila mɔɔ
telenni wo la ko rɔ, baa n da tɔrɔ sibo rɔ
kosɛbɛ ale le kosɔn bi.»
20 Kɔni sarakalasela kuntiilu ni
mɔɔbakɔrɔilu ka jama kɔndasu ko ii ye
Pilate madiya ko a ye Barabasi bila ka Isa
faa.
21 Kunnasiila ka ii maɲininka ikɔ tuun
ko: «Mɔɔ fila ɲin dɔ, ai ye a fɛ n ye mɔɔ
ɲuman bila ai yɛ?» Ii ka a fɔ ko: «I ye
Barabasi bila.»
22 Pilate ka ii maɲininka ko: «Ai ye a fɛ n
ye nfen kɛ Isa la wo rɔ, mɔɔilu ye a fɔla mɛn
ma ko Ɲenematɔmɔnin?» Ii bɛɛ ka a fɔ ko: «A
ye gbɔngbɔn jiri kan ka a faa!»
23 Pilate ka a fɔ ko: «Nfenna? A ka kojuu
ɲuman de kɛ?» Kɔni ii ka do la ii la wɔyɔ kan
kan ikɔ tuun ko: «A ye gbɔngbɔn jiri kan ka
a faa!»
24 Pilate ka a yen tuma mɛn na ko a la
kuma tɛ foyi ɲala, ko jama muruntitɔ le, a
ka ji ta ka a bolo ko jama ɲana, ka a fɔ ii yɛ
ko: «N sen ti cɛɛ ɲin jeli labɔn ko rɔ. A ko ye
ai bolo.»
25 Mɔɔilu bɛɛ ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. A
jeli kunko ye be ande ni an denilu ma.»
26 Wo rɔ, a ka Barabasi bila, ka ban ka
mɔɔilu lɔ Isa gbasila gbiɲɛ la. Wo kɔ rɔ, a
ka Isa don kɛlɛdenilu bolo ko ii ye wa a
gbɔngbɔn jiri kan.

Kɛlɛdenilu ka Isa lafɛya

27 Kunnasiila la kɛlɛdenilu wara Isa ri
mara kunnasiila la mansabolon kɔndɔ, ka
kɛlɛden tɔilu bɛɛ kili ko ii ye na.

28 Ii ka a jɛrɛ la faaninilu bɔ a kan na, ka durukiba wulenman kadi kadi bila a kan na.
29 Ii ka jiri bolon wɔninmailu mɔrɔmɔrɔ ii ɲɔɔn ma ka ii kɛ mansa fula munuɲa ri, ka wo la a kun na, ka gbeleke do don a bolokinin dɔ. Wo kɛni, ii ka ii ɲɔnkin a kɔrɔ ka a lafɛya ko: «Yahudiyailu la mansa, an ye i fola.»
30 Ii ka ii daji tu a kan, ka gbeleke mira a bolo ka a gbasi a la a kun dɔ ko siyaman.
31 Ii banni a lafɛyala, ii ka durukiba wulenman kadi kadi bɔ a kan na, ka a jɛrɛ la faaninilu bila a kan na. Wo kɔ rɔ, ii bɔra a ri ka wa a gbɔngbɔn diya.

Ii ka Isa gbɔngbɔn jiri kan

32 Nba, ii watɔla, ii bɛnda cɛɛ do la, mɛn tɔɔ ko Simɔn Sirɛnika. Kɛlɛdenilu ka a diyagboya ka Isa la gbɔngbɔn jiri la a kan ma.
33 Ii wara se yɔrɔ do rɔ, mɛn tɔɔ ko Kɔlikota. Wo kɔrɔ le ko kunkolo yɔrɔ.
34 Ii seni ye, ii ka rɛsɛnji di Isa ma, fen kunaman ɲaaminni mɛn na. A ka rɛsɛnji wo nene tuma mɛn na, a ma sɔn ka a min.
35 Ii ka Isa gbɔngbɔn jiri kan tuma mɛn na, ii ka matɛɛli kɛ a la faaninilu ratala kanma ii tɛma.
36 Ii banni wo bɛɛ la, ii ka ii sii ka ii janto Isa rɔ.
37 Ii tun ka walan do bila gbɔngbɔn jiri ma Isa kun na. A gbɔngbɔn kun sɛbɛni walan wo kan ko: «Isa le ɲin, ni a ye Yahudiyailu la mansa ri.»
38 Isa ni bɛnkaninnailu fila gbɔngbɔnda jiriilu kan waati kelen na. Bɛnkaninna kelen gbɔngbɔnda jiri do kan a bolokinin fɛ, a tɔ kelen a bolomaran fɛ.
39 Taminbatɔilu tɛrɛ ye a nanila, ka ii kun dɔndɔn a kanma.
40 Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Hɛn! I ma a fɔ ko i ri se Allabatobonba tela ka a lɔ ikɔ tele sawa kɔrɔ wa? I ye i jɛrɛ kisi. Ni ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye jii ka bɔ jiri kan.»
41 Wo ɲa kelen ma, sarakalasela kuntilu ni sariya karanmɔɔilu ni mɔɔbakɔrɔilu fanan tɛrɛ ye a lafɛyala. Ii ka a fɔ ko:
42 «A ka doilu kisi, kɔni a ti se a jɛrɛ kisila. Ni a ye Isirayɛlikailu la mansa ri, a ye jii ka bɔ jiri kan! Ni a ka wo le kɛ, an di lemɛniya a ma.
43 A lani Alla la. Nba, ni a la ko duman Alla yɛ, fɔɔ a ye a kisi sisen, baa a ka a fɔ ko: ‹N ye Alla Dencɛ ri.›»
44 Bɛnkaninna fila mɛnilu gbɔngbɔnni jiri doilu kan a dafɛ, woilu fanan tɛrɛ ye a naninna ten.

Isa sara

45 Nba, tele tala seni, dibi donda jamana fan bɛɛ rɔ. A tora ten haan wura tele la.
46 Wo tuma, Isa wɔyɔra kan ba la ko: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Wo kɔrɔ le ko: «N Maari, n Maari. Nfenna i ra n bila?»
47 Mɔɔ mɛnilu lɔni tɛrɛ ye, wo doilu ka wo mɛn ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin ye Nabi Eli le kilila.»
48 Ii tɛma kelen ka a bori ka wa fuu do ta i kɔrɔ, ka a sun rɛsɛnji kumunni rɔ. A ka wo dun kala la ka a la Isa da la ko a ye a min.
49 Kɔni tɔilu ka a fɔ ko: «A to ten. An ye a ragbɛ, ni Nabi Eli ri na ka a kisi.»
50 Isa ka kule kan ba bɔ ikɔ tuun, ka a nii di Alla ma ka sa.
51 Wo waati kelen, Allabatobonba tɛɛtɛɛ faanin farara fila ri ka bɔ san ma ka se duu ma. Duukolo yɛrɛyɛrɛra, farakoloilu tera.
52 Kaburuilu dalakara, mɔɔ sɛniman mɛnilu sani, wo siyaman su kununda.
53 Ii bɔra ii la kaburuilu kɔndɔ. Isa wulini kɔ ka bɔ saya rɔ, ii donda Jerusalɛmu, ni a ye so sɛniman di. Mɔɔ siyaman ka ii yen.
54 Rɔmu kɛlɛden kuntii ni kɛlɛden tɔ mɛnilu ye ii jantola Isa rɔ, woilu ka duukolo yɛrɛyɛrɛ yen, ka ko kɛni woilu fanan yen. Wo rɔ, ii silanda kosɛbɛ. Ii ka a fɔ ko: «Tuɲa le, Alla Dencɛ le tɛrɛ cɛɛ ɲin di.»
55 Muso siyaman tora yɔrɔ jan ka ko woilu ragbɛ. Woilu ni Isa le nani kelen di ka bɔ Kalile. Ii bilani tɛrɛ a kɔ a dɛmɛn kanma.
56 Mariyamu Makidalaka tɛrɛ ye muso woilu rɔ, a ni Yakuba ni Yusufu na Mariyamu, a ni Sebede muso.

Isa su don ko

57 Nba, su kotɔ le tɛrɛ. Cɛɛ nanfulutii do nara, mɛn tɔɔ ko Yusufu. A bɔni Arimate. Ale fanan tɛrɛ ye Isa la karanden do le ri.
58 A wara Pilate madiya ko a ye diɲɛ Yusufu ye wa Isa su ta ka a don. Pilate diɲɛra. A ka a la mɔɔilu jamari ko ii ye Isa su di Yusufu ma.
59 Yusufu wara Isa su ta, ka a kasanke faaningbɛ sɛniman do la.
60 A wara a don kaburu kura kɔndɔ, a tun ka mɔɔilu lɔ mɛn senna farakolo rɔ a jɛrɛ yɛ.

Wo kɔ rɔ, a ka kabakurun ba makurukuru
ka a la kaburu da la ka wo da tuun. A banni
wo la, a bɔra ye ka wa.
61 Mariyamu Makidalaka ni a tɔɔma
Mariyamu siini tɛrɛ ka ii ɲa telen kaburu la.
62 Isa sara lon mɛn, wo lon tɛrɛ ye
Nɔɲɔ lon ɲasii lon de ri. Wo duusa gbɛ,
sarakalasela kuntiilu ni Farisilu wulira ka
wa Pilate tɛrɛn ye.
63 Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, an hankili ye a
rɔ ko ka wuyafɔla wo to nii na, a ka a fɔ ko
tele fila a sawana a ri wuli ka bɔ saya rɔ.
64 I ye mɔɔilu lɔ kaburu kɔrɔsila fɔɔ tele
sawa wa dafa, baa ni a la karandenilu wara
a su ta ka a dokon, ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko a
ra wuli ka bɔ saya rɔ, wuya wo ri juuya ka
tamin fɔlɔmanta kan.»
65 Pilate ka a fɔ ko: «Kɔnɔgbɛnnailu ye ai
bolo. Ai ye ii lawa ka kaburu kandan ii se
ko bɛɛ la.»
66 Wo rɔ, ii wara tɔɔmasere kɛ kabakurun
kan, ka kɔnɔgbɛnnailu lalɔ ko ii ye kaburu
kɔrɔsi koɲuma.

28

Isa wulira

1 Nɔɲɔ lon taminni kɔ, Lahadi lon sɔɔma
da la jona, Mariyamu Makidalaka ni a
tɔɔma Mariyamu wara kaburu ragbɛ diya.
2 I kɔrɔ duukolo yɛrɛyɛrɛra fanka la, baa
Maari la mɛlɛka do bɔra sankolo rɔ, ka
na kabakurun bɔ kaburu da la, ka a sii
kabakurun wo kan.
3 A ye mɛlɛnmɛlɛnna ikomin sanfɛrɛn. A
la duruki gbɛni pepe.
4 Mɔɔ mɛnilu tɛrɛ ye kaburu lakɔrɔsila,
woilu silanda mɛlɛka yɛ kojuuya fɔɔ ka be
duu ma ka kɛ ikomin mɔɔ saniilu.
5 Mɛlɛka ka a fɔ musoilu yɛ ko: «Ai kana
silan. N ka a lɔn ko ai ye Isa le ɲininna, mɛn
gbɔngbɔnni tɛrɛ jiri kan.
6 A tɛ yan, baa a ra wuli ikomin a ka a fɔ
ɲa mɛn ma. A su lani tɛrɛ yɔrɔ mɛn dɔ, ai ye
na wo ragbɛ.
7 Wo kɔ rɔ, ai borimantɔ ye wa a fɔ a la
karandenilu yɛ ko a ra wuli ka bɔ saya rɔ.
Ko a watɔ ai makɔnɔla Kalile, ai ri a yen ye.
A ragbɛ. N nani mɛn fɔ kanma ai yɛ, wo le
wo ri.»
8 Musoilu ka ii kaliya ka bɔ kaburu da
la ka wa. Ii silanni, kɔni sɛwa ba tɛrɛ ye ii
la. Ii borimantɔ wara ka kibaro wo bɛɛ fɔ
karandenilu yɛ.
9 Ii watɔla, Isa barara bɔla ii ɲɛfɛ ka ii
labɛn. A ka a fɔ ko: «N ye ai fola.» Ii ka ii
madon a la, ka a sen mira ka a bato.
10 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana silan. Ai ye
wa a fɔ n badenmailu yɛ ko ii ye wa Kalile.
Ko ii ri n yen ye.»

Kaburu la kɔrɔsibailu ka dantɛɛli mɛn kɛ

11 Ka musoilu to sila kan ka wa, kaburu
kɔrɔsiba doilu wulira ka wa so kɔndɔ. Ko
mɛnilu kɛni, ii wara wo bɛɛ fɔ sarakalasela
kuntiilu yɛ.
12 Sarakalasela kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu
wara i ɲɔɔn yen ka kuma wo ko rɔ. Ii ban
mɛn kɛni kumala, ii ka wodi siyaman di
kɛlɛdenilu ma,
13 ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye a fɔ mɔɔilu yɛ ko:
‹Ka an to sunɔɔ rɔ su rɔ, Isa la karandenilu
nara ka a su ta ka wa a ri.›
14 Ni ko ɲin fɔra mara kunnasiila yɛ, an di
kuma a yɛ, ka wo kunko bɔ ai ma.»
15 Kɛlɛdenilu ka wodi mira. A fɔra ii yɛ ɲa
mɛn ma, ii wara wo kɛ. Wo rɔ, tariku wo ye
fɔla Yahudiyailu tɛma hali bi.

Isa kumara karandenilu yɛ

16 Awa, karanden tan ni kelen wara
Kalile. Isa ka koyinkɛ mɛn ko fɔ ii yɛ, ii wara
ye.
17 Ii ka Isa yen ye tuma mɛn na, ii ka a
bato, kɔni doilu sikara.
18 Isa ka a madon ii la, ka a fɔ ii yɛ ko: «Se
ra di n ma fen bɛɛ kan Harijeene rɔ, a ni
duukolo kan.
19 Wo le rɔ, ai ye wa mɔɔilu kɛ n na
karandenilu ri siyailu bɛɛ tɛma. Ai ye ii sun
ji rɔ Fa Alla tɔɔ ni Dencɛ tɔɔ ni Nii Sɛniman
tɔɔ rɔ.
20 N ka jamarili fen fen di ai ma, ai ye ii
karan woilu la, sa ii ri woilu labato. Ai ɲa lɔ!
N ye ai dafɛ tuma bɛɛ, fɔɔ ka wa se dunuɲa
laban ma.»

Kitabu mɛn sɛbɛni Nabi Luka bolo

Kitabu mɛn sɛbɛni Nabi Luka bolo

1 Ko ba doilu dafanin an tɛma yan. Wo
bolo ma, mɔɔ siyaman da wuli ka wo
kibaro mafɛnɛ ka a sɛbɛ damira.
2 Mɛnilu ka wo bɛɛ kɛni yen ii ɲa la ka
sereya kɛbi a damira waati la, a ni mɛnilu
kelayani wo kibaro lasela, woilu ka a bɛɛ
lase an ma. Ii ka a lase ɲa mɛn ma, a
sɛbɛbailu ye a sɛbɛla wo ɲa le ma.
3 N tericɛ ɲuma Teyofili, n fanan da ko wo
bɛɛ fɛsɛfɛsɛ kɛbi a damira waati. Wo le rɔ, n
da a yen ko n ka kan ka a bɛɛ sɛbɛ koɲuma
ka a lawa i ma,
4 kosa i ri a lɔn ko i karanni ko mɛn na, wo
ye tuɲa jɛrɛ jɛrɛ le ri.

Mɛlɛka ka Yuhana mɛn ye mɔɔ sunna ji rɔ sɔrɔn ko fɔ*

5 Waati wo rɔ, Herodi tɛrɛ ye Jude marati-
iyala. Wo tuma, sarakalasela do tɛrɛ ye,
mɛn tɔɔ ko Sakariya. A tɛrɛ ye Abiya
la sarakalasela dɛkuru le rɔ. A muso,
Elisabɛti, fanan tɛrɛ sarakalasela kuntiiba
Haruna bɔnsɔn de ri.
6 Sakariya ni a muso, ii fila tɛrɛ ye mɔɔ
telennin de ri Alla ɲakɔrɔ. Ii tɛrɛ ye Maari
Alla la sariyailu ni jamari bɛɛ bonyala.
7 Kɔni den tun tɛ ii bolo, baa Elisabɛti tɛrɛ
ye densɔrɔnbali le ri. Ii fila tun da kɔrɔya.
8 Lon do rɔ, dakun sera Sakariya la
sarakalasela dɛkuru ma ko ii ye wa
sarakalase diya Allabatobonba la.
9 Ka bɛn ii la namun ma, Sakariya
suwandira ko a ye don Allabatobonba la ka
wusulan janin yɔrɔ sɛniman kɔndɔ.
10 Wusulan wa kɛ janinna waati mɛn na,
jama ba ye Alla matarala kɛnɛ ma Allaba-
tobonba kɔma.
11 Wo tuma, Maari Alla la mɛlɛka nara i
lɛnkɛnɛmaya Sakariya ɲakɔrɔ. Mɛlɛka wo
ka i lɔ wusulan saraka janin diya bolokinin
fɛ.
12 Sakariya ka mɛlɛka yen tuma mɛn na
ka a magban. A silanda kojuuya.
13 Kɔni mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «Sakariya, i
kana silan. I ra mɛn ɲinin matarali rɔ, Alla
ra wo mɛn. I muso Elisabɛti ri dencɛ sɔrɔn i
yɛ. I ye den tɔɔ la ko Yaya.
14 Den wo ri i diya kosɛbɛ. A wa sɔrɔn,
mɔɔ siyaman di sɛwa bakɛ wo,
15 baa den wo kɛtɔ mɔɔ ba le ri Maari
ɲakɔrɔ. A tɛ rɛsɛnji wala dɔlɔ su su min
habadan. Kɛbi a na kɔnɔ ma ye a la Alla la
Nii Sɛniman ye a fɛ.
16 A ri kɛ sababu ɲuma ri, mɛn di
Isirayɛlikailu siyaman lasɛ Maari Alla ma.
17 A ri wa Maari ɲɛfɛ, ka Alla la baara kɛ.
A la hankili ni a la sebaya ye ikomin Nabi
Eli fanan tɛrɛ ye ɲa mɛn ma. Wo rɔ, a ri
deni ni ii failu tɛ rabɛn, ka mɔɔ muruntini
yɛlɛman ka kɛ mɔɔ sɛbɛ ri, ka Alla la mɔɔilu
rabɛn ka ii bila sila bɛrɛ kan.»
18 Sakariya ka mɛlɛka maɲininka ko: «N
di la wo la ɲa ɲuman de ma? I ma a lɔn ko
n da kɔrɔya wa? N muso fanan da kɔrɔya.»
19 Mɛlɛka ka Sakariya jabi: «Jibirila ye nde
ri. N ye n lɔla Alla dafɛ. Ale jɛrɛ ra n kelaya
i ma ko n ye na kibaro ɲuma ɲin lase i ma.
20 Awa n da kelaya mɛn fɔ i yɛ, i ma la wo
la. Wo rɔ, i kɛtɔ bobo ri fo n na kela wa ban
dafala lon mɛn na. Wo lon wa se, kela wo
ri dafa fewu!»
21 Nba, mɔɔilu tɛrɛ ye Sakariya makɔnɔ la
kɛnɛ ma. Ii kɔndafilira ka a masɔrɔn a tun
da mɛn yɔrɔ sɛniman kɔndɔ.
22 Sakariya bɔ mɛn kɛni kɛnɛ ma, a ma se
kumala ii yɛ. Ii ka a yen ko Sakariya ra fen
do yen yɔrɔ sɛniman kɔndɔ, baa a tɛrɛ ye
kuma tɔɔmasereyala a bolo le la jama ɲana,
kɔni a mɛnda boboya rɔ.
23 Sakariya la baara waati banda tuma
mɛn na, a ka kɔsɛ a wara.
24 A ma mɛn bakɛ wo kɔ, a muso ka kɔnɔ
ta. Wo kɔ, Elisabɛti ka karo loolu kɛ a ma bɔ
a la wara.
25 A ko: «A ragbɛ! Maari ka ko mɛn kɛ n
yɛ waati mɛnna, a ka miriya ta ka maloya
bɔ n na mɔɔilu ɲana.»

Mɛlɛka ka Isa sɔrɔn ko fɔ

26 Elisabɛti la kɔnɔmaya karo wɔɔrɔna,
Alla ka mɛlɛka Jibirila kelaya Nasarɛti so la,
Kalile mara rɔ.
27 A wara se sunkurun do ma ye, mɛn tɔɔ
ko Mariyamu. Mariyamu wo tun ma cɛɛ
lɔn fɔlɔ. A mamirani tɛrɛ ye cɛɛ do bolo la,

* **1:4** Mɔɔ ye Yuhana ɲin tɔɔla fanan ko Yaya.

mɛn tɔɔ ko Yusufu. Yusufu tɛrɛ ye Mansa Dawuda bɔnsɔn de ri.

28 Mɛlɛka donda Mariyamu kan ka a fɔ a yɛ ko: «N na tuwali ye i yɛ, ile, barakaden. Alla ye ile fɛ.»

29 Tuwali kan wo ka Mariyamu kɔndafili kosɛbɛ. A ma a kɔrɔ lɔn.

30 Mɛlɛka ka a fɔ a yɛ ko: «Mariyamu, i kana silan. I la ko ra diya Alla yɛ.

31 Awa i ri kɔnɔ ta ka dencɛ sɔrɔn. I ye a tɔɔ la ko Isa.

32 A ri kɛ mɔɔba ri. Mɔɔilu ri a fɔ ale ma ko Alla Kɔrɔtaninba Dencɛ. Maari Alla ri a benba Mansa Dawuda la mansaya di a ma.

33 A ri i sii Yakuba bɔnsɔn kun na fɔɔ habadan. A la mansaya ti ban fewu!»

34 Mariyamu ka mɛlɛka maɲininka wo ma ko: «Wo ri se kɛla di, baa cɛɛ si ma se n ma fɔlɔ?»

35 Mɛlɛka ka a jabi: «Alla la Nii Sɛniman di jii i ma. Alla Kɔrɔtaninba sebaya ri birin i kun na. Wo bolo ma, i ye dencɛ mɛn sɔrɔnna a ye den sɛniman de ri, a ri kili ko Alla Dencɛ.

36 I badenma muso Elisabɛti ra harijee dencɛ la a la musokɔrɔbaya waati rɔ. Ale tun da jate densɔrɔnbali le ri, kɔni a kɔnɔ karɔ wɔɔrɔna le ten.

37 Alla bali ko sa ye.»

38 Mariyamu ka jabili kɛ ko: «N ye Maari la jɔn de ri. Alla ye a kɛ ka bɛn i kumakan ma.» Mɛlɛka bɔra Mariyamu wo ɲana le ma ka wa.

Mariyamu wara Elisabɛti fo diya

39 A ma mɛn bakɛ wo kɔ, Mariyamu ka a rabɛn ka a kaliya ka wa so do la Jude mara koyinkɛ yɔrɔ rɔ.

40 A se mɛn kɛni ye, a donda Sakariya la bon na ka Elisabɛti tuwa.

41 Elisabɛti ka Mariyamu tuwali kan mɛn tuma mɛn na, a den ka a lamaa bakɛ a kɔnɔ rɔ. Wo tuma, Alla la Nii Sɛniman jiira Elisabɛti rɔ.

42 Elisabɛti ka a kan nabɔ wo baraka rɔ ka a fɔ Mariyamu yɛ ko: «Alla ra ɲumaya kɛ i yɛ ka tamin muso bɛɛ la. I harijeene den mɛn na, Alla ra ɲumaya kɛ wo fanan yɛ!»

43 Elisabɛti ka a fɔ ikɔ tuun ko: «Nde ye mɔɔ su ɲuman de ri fo n Maari na jɛrɛ ra nabɔ n fɛ yan?

44 I ma a yen? N ka i tuwali kan mɛn tuma mɛn na, n den sɛwara ka a lamaa bakɛ n kɔnɔ rɔ.

45 Maari Alla ka mɛn fɔ i yɛ wo lon, i lani a la ko wo ri dafa. Wo bolo ma, muso barakanin de ile ri.»

Mariyamu ka Alla tando

46 Mariyamu ka a ko:

«N ye Maari bonyala n sɔlɔmɛ rɔ.

47 N nii da sɛwa ka ɲaalen n Kisiba Alla ko rɔ.

48 A sɔnda ka a janto n dɔ, a la jɔnmuso fanmajiini.

Wo bolo ma, ka damira bi haan ka wa, mɔɔ ri a fɔ n ma ko barakaden,

49 baa Alla Sebɛɛtii ra ko ba kɛ n yɛ.

A tɔɔ sɛniman dɛ!

50 Alla ri kininkinin mɔɔilu ma mɛnilu ka a bonya,

a ni ii denilu ni ii mamarenilu.

51 A ra ko ba siyaman kɛ a la fanka rɔ.

A ra doilu gbɛn a rɔ, mɛnilu ye jɛrɛdaba ri.

52 A ra mansaya bɔ mansailu bolo,

kɔni a ka mɔɔ fanmajiininilu kɔrɔta.

53 A ra kɔnkɔtoilu sɔ dɔɔnnin ɲuma rɔ fɔɔ ka iwasa,

kɔni a ka nanfulutiilu gbɛn ka ii lawa bolokolonya rɔ.

54 A ma ɲina a la kininkinin mɔɔilu kɔ.

Wo rɔ, a ra a la jɔnilu dɛmɛn, Isirayɛlikailu kɔnin.

55 A tun ka wo lahidi ta an benba Iburahima ni a bɔnsɔn yɛ fɔɔ ka wa kadawu.»

56 Nba, Mariyamu mɛnda Elisabɛti tɔrɔfɛ ye. A ka karo sawa ɲɔɔn kɛ, ka ban ka wa a wara.

Yaya sɔrɔn ɲa

57 Nba, Elisabɛti moyi lon sera. A moyira dencɛ la.

58 A siiɲɔɔilu ni a badenmailu ka a mɛn ko Maari Alla ra kininkinin a ma ka ko ba kɛ a yɛ. Ii bɛɛ sɛwara.

59 A sɔrɔn tele seyin, ii bɛɛ nara ka den kojiiya kɛ. Ii tɛrɛ ye a fɛ ka a tɔɔ la a fa Sakariya la.

60 Kɔni a na ka ii jabi: «Wo tɛ bɛn. A tɔɔ le ko Yaya.»

61 Ii ka a sɔsɔ ko: «Ai badenmailu rɔ mɔɔ si tɔɔ tɛ Yaya.»

62 Ii ka kuma Sakariya yɛ ii bolo la, ka a maɲininka den tɔɔ ma.

63 Sakariya ka ii jabi a la kuma la a bolo
la ko ii ye walan do don a bolo. Ii ka do
don a bolo. A ka a ta ka sɛbɛli kɛ a ka a fɔ
ko: «Den tɔɔ le Yaya.» Ii bɛɛ ka wo yen ka
kabannakoya.
64 I kɔrɔ ye, Sakariya da lakara. A sera
kumala ikɔ tuun. A ka Alla tando bakɛ.
65 Wo ka ye mɔɔilu bɛɛ masilan. Mɔɔilu
bɛɛ tɛrɛ ye a barola ko ɲinilu kan Jude
koyinkɛ yɔrɔ wo fan bɛɛ rɔ.
66 Mɛnilu ka kibaro wo lamɛn, woilu tɛrɛ
ye i mirila ko: «Den wo ri kɛ mɔɔ su ɲuman
di?» Baa, ii ka Alla la baraka yen den kan.

Sakariya ka Alla tando

67 Alla la Nii Sɛniman jiira Sakariya rɔ, ka
kelaya ko:
68 «Tandoli ye Isirayɛlikailu Maari Alla yɛ,
baa a ra na ka a la mɔɔilu hɔrɔya.
69 A ra Kisiba di an ma
ka bɔ a la jɔncɛ Mansa Dawuda bɔnsɔn dɔ.
70 A ra wo kɛ ikomin a la nabi sɛnimanilu
ka a fɔ ɲa mɛn ma kɛbi waati jan.
71 Kisiba wo ri an kisi an juuilu ma,
ka an bɔ an kɔniyabailu bɛɛ bolo.
72 A ra hina an failu la,
baa a ra a janto a la teriya sɛniman dɔ,
73 a ka mɛn sidi an benba Iburahima yɛ
kɔnin.
74 A ko: ko a ri an kisi an juuilu fanka ma.
Kosa an kana silan mɔɔilu kɔrɔ, fo ka Alla
bato
75 sɛninya rɔ, a ni telenbaya rɔ.
An di baara kɛ a ɲana wo ɲa ma,
haan ka an si tele bɛɛ ban.»

76 «N den, mɔɔilu ri i kili ko:
‹Alla Kɔrɔtaninba la nabi.›
Ka a masɔrɔn i ri wa Maari ɲɛ,
ka a la sila rabɛn a yɛ.
77 A ri kisi ko lɔnninya di a la mɔɔilu ma,
tuma mɛn na ii julumun ye a makotola,
78 baa an na Maari Alla ye hina tii le ri.
Wo bolo ma, a ri kɛnɛ labɔ an yɛ ikomin tele
bɔtɔla.
79 Sa mɛnilu ye Alla lɔnbaliya dibi rɔ, a ni
mɛnilu silanni saya dibi yɛ,
woilu ri bɔ dibi wo bɛɛ rɔ.
Sa an di se ka jususuma sila taama.»
80 Nba, den wo bonyara ka kɛ mɔɔ ri, ka
sɛɛbɛ sɔrɔn a nii dɔ. A wara to wula kɔndɔ
fɔɔ a ka a jɛrɛ yiraka Isirayɛlikailu la lon
mɛn.

2

Isa sɔrɔn ɲa

1 Nba, lon do rɔ, Rɔmu mansaba Ɔjusiti ka
a fɔ ko a la mansaya yɔrɔ bɛɛ mɔɔilu bɛɛ ye
wa tɔɔ sɛbɛli diya.
2 Kirinisi le tɛrɛ ye jamanatiiya la Siri
waati wo la, wo tɔɔ sɛbɛli fɔlɔ.
3 Ka bɛn tɔɔ sɛbɛ ko ma, mɔɔ bɛɛ wara a fa
so kɔndɔ.
4 Wo rɔ, Yusufu bɔra Nasarɛti, mɛn ye
Kalile mara rɔ, ka wa Jude mara rɔ. A wara
Bɛtilɛhɛmu, Mansa Dawuda la so kɔnin, ka
a masɔrɔn ale ye Mansa Dawuda bɔnsɔn de
ri.
5 Mariyamu wara a kɔfɛ, mɛn mamirani
a bolo la. Ii fila wara ii tɔɔ sɛbɛli diya
Bɛtilɛhɛmu. Wo tuma, Mariyamu kɔnɔma
le tɛrɛ.
6 Ka ii to Bɛtilɛhɛmu, Mariyamu moyi lon
sera.
7 A moyira a dencɛ fɔlɔ la. A ka faanin
miniminin den ɲɛrɛnni ma ka a la kolofen
na dɔɔnnin kɛ fen kɔndɔ, baa ii tun ma jiya
diya sɔrɔn londan jiya bon na.

Mɛlɛka ka Isa sɔrɔn ko fɔ saagbɛngbɛnna doilu yɛ

8 Wo tuma, saagbɛngbɛnna doilu tɛrɛ ye
Bɛtilɛhɛmu so da la. Ii tɛrɛ ye sila ii ɲana
waa rɔ ye, ka ii janto ii la saa kuruilu rɔ.
9 Su wo rɔ, Maari Alla la mɛlɛka do ka
a jɛrɛ yiraka woilu la. Maari Alla nɔɔrɔ
mɛlɛnda ka ii laminin, ka ii masilan koju-
uya.
10 Kɔni mɛlɛka ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana
silan, baa n nani kibaro ɲuma fɔla ai yɛ,
mɛn di ai la jamana mɔɔilu bɛɛ lasɛwa
kosɛbɛ.
11 Kisiba ra sɔrɔn ai yɛ bi, Mansa Dawuda
la so kɔndɔ. Ale le Maari ri, Ɲenematɔmɔnin
kɔnin.
12 N ye tɔɔmasere mɛn yirakala ai la: Ai
ye wa den ɲɛrɛnni sɔrɔn, a mamini faanin
dɔ, a lani soboilu la dɔɔnnin kɛ fen kɔndɔ.»
13 I kɔrɔkɔrɔ wo rɔ, wo yɔrɔ kelen dɔ,
mɛlɛka siyaman ba bɔra ka na la mɛlɛka
fɔlɔman wo kan. Ii bɛɛ ladɛnnin ka Alla
tando ko:
14 «Gbiliya ye kɛ Alla yɛ mɛn ye sankolo rɔ.
Jususuma ye kɛ mɔɔilu yɛ duukolo kan, mɔɔ
mɛnilu duman a yɛ kɔnin.»

Saagbɛngbɛnnailu wara den ɲɛrɛnni mafɛnɛ diya

15 Mɛlɛkailu kosɛ mɛn kɛni sankolo rɔ,
saagbɛngbɛnnailu ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «An
ye wa Bɛtilɛhɛmu. Alla ra ko mɛn lase an
ma, an ye wa wo lakɔrɔsi.»
16 Ii ka ikaliya ka wa Mariyamu ni
Yusufu tɛrɛn. Ii ka den ɲɛrɛnni lani tɛrɛn
kolofenilu la dɔɔnnin kɛ fen kɔndɔ.
17 Ii ka den wo yen ɲa mɛn ma, ii ka wo
bɛɛ dantɛɛli kɛ mɔɔilu yɛ.
18 Mɛnilu ka ii la dantɛɛli kan namɛn,
woilu bɛɛ kabannakoyara.
19 Kɔni Mariyamu ka wo bɛɛ to a jusu rɔ
ka imiri wo ma kosɛbɛ.
20 Saagbɛngbɛnnailu wo ka ii kɔsɛ waati
mɛn na, ii bɛɛ ka Alla gbiliya ka a tando, ii
ka mɛn bɛɛ lamɛn a ni ii ka mɛn bɛɛ yen, a
bɛɛ kɛra ikɔ mɛlɛka ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma.

Den sɔrɔnbailu wara a ri Allabatobonba kɔndɔ

21 Den sɔrɔn ka tele seyin bɔ tuma mɛn, ii
ka a la kojii kɛ. A tɔɔ lara ko Isa, mɛlɛka ka
tɔɔ mɛn fɔ Mariyamu yɛ, ka a tɛrɛn a tun ma
kɔnɔ ta buru.
22 Ii sɛninya waati dafara tuma mɛn,
sɛninya waati mɛn sɛbɛni Nabi Musa la
sariya rɔ kɔnin, Yusufu ni Mariyamu wara
den di Jerusalɛmu. Ii wara a yiraka kanma
Maari Alla la,
23 baa a sɛbɛni Maari Alla la sariya rɔ ko:
«Ni i den fɔlɔ kɛra cɛman di, den wo ye a bila
a dan na Maari Alla yɛ.»
24 Maari Alla la sariya ka saraka mɛn
fɔ, ko kanba fila wala kanba wulenni fila,
Yusufu ni Mariyamu ka wo bɔ.

Simeyɔn ni Ana ka den ɲɛrɛnni yen

25 Wo tuma, cɛɛ do tɛrɛ ye Jerusalɛmu ye,
mɛn tɔɔ ko Simeyɔn. Mɔɔ ɲuma le tɛrɛ; a
silanni Alla yɛ a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma. Alla tun
ka kisiba lahidi mɛn ta Isirayɛlikailu yɛ,
Simeyɔn tɛrɛ ye wo dafa makɔnɔla. Alla la
Nii Sɛniman tɛrɛ ye Simeyɔn kan.
26 Alla la Nii Sɛniman tun da a yiraka a la
ko a tɛ sa fewu fɔɔ a ɲa wa ban lala Maari la
Ɲenematɔmɔnin kan.
27 Nba, Alla la Nii Sɛniman ka Simeyɔn
nana Allabatobonba jin kɔndɔ. Wo waati
kelen, Yusufu ni Mariyamu nara den di
ye ka sariya ko ɲanabɔ. Ii don mɛn kɛni
Allabatobonba jin kɔndɔ, ii bɛnda Simeyɔn
na.
28 Simeyɔn ka den ɲɛrɛnni ta ka Alla
tando. A ka a fɔ ko:
29 «Sisen, n Maari Alla,
i ri i la jɔn boloka ka wa jusuma dɔ
ka bɛn i la kumakan ma.
30 N jɛrɛ ɲa ra la i la kisiba kan bi,
31 i ka mɛn dabɛn adamadenilu bɛɛ ɲana.
32 A kɛtɔ kɛnɛbɔlan di,
mɛn di i la sila yiraka siya gbɛrɛilu la.
A ri bonya di i la mɔɔilu Isirayɛli ma.»
33 Mɛn fɔni Isa ma Simeyɔn bolo, wo ka a
fa ni a na kabannakoya.
34 Simeyɔn duwara ii yɛ, ka ban ka a fɔ Isa
na Mariyamu yɛ ko: «I tolo malɔ! Den ɲin
di Isirayɛlikailu siyaman nabe, ka siyaman
fanan kɔrɔta. A ri kɛ Alla la tɔɔmasere ri,
mɔɔ siyaman di i ban mɛn dɔ kɔnin.
35 Wo rɔ, miriya mɛnilu ye mɔɔ siyaman
kɔndɔ, woilu ri bila gbɛ rɔ. Kɔni ile, i ri
dunin ba sɔrɔn i jusu rɔ. A ri kɛ ikomin
fanmuru wa i sɔɔ.»
36 Wo ka Alla la nabi muso do fanan
tɛrɛn Allabatobonba kɔndɔ, mɛn tɔɔ ko Ana.
A fa, mɛn bɔni Asɛri bɔnsɔn dɔ, a tɔɔ tɛrɛ
ye ko Fanuyɛli. Ana ra kɔrɔya bakɛ. A
sunkurunya waati, a furura a cɛɛ bolo ka
san wɔrɔnwula kɛ.
37 A furu san wɔrɔnwula, a cɛɛ sara ka
a kelen to ye. Sisen, a sɔrɔn tun da san
biseyin a ni san naanin bɔ. A ye Allabato-
bonba kɔndɔ tuma bɛɛ, ka Alla bato su ni
tele. A la baara ye sun don di, a ni Alla
matara.
38 Ana nara se Yusufu ni Mariyamu kɔfɛ.
A ka baraka bila Alla yɛ kosɛbɛ, ka ban ka
wo den na ko fɔ mɔɔilu yɛ, mɛnilu jii lani
Alla ka a fɔ ko a ri Jerusalɛmukailu hɔrɔya
ka bɔ ii la tɔrɔya rɔ.

Yusufu ni Mariyamu wara Isa ri Nasarɛti so kɔndɔ

39 Fen fen fɔni Alla la sariya rɔ, Yusufu ni
Mariyamu ka wo bɛɛ kɛ, ka ban ka i kɔsɛ
Kalile mara rɔ. Ii wara i sii ii jɛrɛ la so la,
Nasarɛti kɔnin.
40 Denni kunbayara, ka fanka sɔrɔn a fari
rɔ. A walijiyara. Alla la ɲumaya ye a kan.

Isa wara Taminkunna Sali rɔ

41 San san Isa sɔrɔnbailu tun di wa
Taminkunna Sali kɛ Jerusalɛmu.

42 Ka bɛn Isirayɛli məɔilu la namun ma,
Isa ka san tan ni fila sərən san mɛn na, a
fanan wara sali rɔ a sərənbailu kɔfɛ.
43 Sali ban mɛn kɛni, Isa sərənbailu ka
sila ta ka wa so. Jaa, Isa ra to ii kɔma
Jerusalɛmu ye, kɔni ii ma wo lən.
44 Iko ii məɔ siyaman ba tɛrɛ ye sila kan ka
wa so, ii lara a la ko Isa ye ii taama ɲɔən do
bolo jama tɛma ye. Wo bolo ma, ii ka tele
wo muumɛ kɛ taamala. Kɔni fitiri waati
seni, ii ma Isa yen fewu! Ii ka a ɲinin ii
wara məɔilu tɛma, a ni ii taama ɲɔənilu.
45 Ii ma a yen. Wo rɔ, ii ka i kɔsɛ ka wa a
ɲinin Jerusalɛmu.
46 A tele sawanan lon, ii donda Allaba-
tobonba jin kɔndɔ ka Isa siini tɛrɛn dina
karanməɔilu tɛma. A tɛrɛ ye a tolo malɔla
ii la ka ɲininkali kɛ ii kun ma.
47 A la hankilimaya ni a la jabili ka woilu
bɛɛ kabannakoya.
48 A sərənbailu ka a yen tuma mɛn,
ii fanan kabannakoyara. A na ka a
maɲininka ko: «N dencɛ, nfenna i ra ko su
ɲin kɛ an na? An haminni tɛrɛ kojuuya. An
tun da i ɲinin fan bɛɛ ka kaɲa.»
49 Isa ka a jabi: «Nfenna ai tɛrɛ ye n
ɲininna ten? Ai ma a lən ko n ye n fa la bon
na wa?»
50 Kɔni a sərənbailu ma wo kɔrɔ lən.
51 Isa wara ii kɔfɛ Nasarɛti, ka to ii bolo
ye. A tɛrɛ ye ii kan mirala tuma bɛɛ ka
bonya di ii ma. Ko mɛnilu bɛɛ taminni, a na
kɔnin ka woilu bɛɛ to a jusu rɔ.
52 Isa tora kunbayala a fari rɔ. A walij-
yara. A diyara Alla yɛ, a ni məɔilu fanan yɛ.

3

Yaya ka kawandili kɛ

1 Nba, Rɔmu mansaba Tiberi la mansaya
san tan ni looluna, Ponse Pilate tɛrɛ ye Jude
mara kun na, ni Herodi tɛrɛ ye Kalile mara
kun na, ni a kɔrɔcɛ Filipe tɛrɛ ye Iture ni
Tirakoniti marailu kun na, a ni Lisaniyasi
tɛrɛ ye Abilɛni mara kun na.
2 Anasi ni Kayifasi tɛrɛ ye sarakalasela
kuntiibaya la.

Wo tuma, Alla ka a la kuma lase Sakariya
dencɛ Yaya ma wula kɔndɔ.
3 Yaya wulira wo rɔ, ka wa kawandili kɛ
Juridɛn Ba fan dɔ. A ka a fɔ məɔilu yɛ ko
ii ye sun ji rɔ tubi kanma, sa Alla ri yafa ii
julumun dɔ.
4 Wo kɛra ikomin Nabi Esayi ka a sɛbɛ ɲa
mɛn ma ko:
«Məɔ do ri na a kan nabɔ wula kɔndɔ
ka a fɔ məɔilu yɛ ko ii ye sila ba rabɛn Maari
yɛ,
ka ban ka sila denni bɛɛ latelen a yɛ.
5 Dinban kɔndɔla bɛɛ ye lafa.
Koyinkɛ ni tindi bɛɛ ye rakanya.
Sila rakundunilu ye latelen.
Sila juu ye rabɛn ka nunku.
6 Wo wa kɛ, adamadenilu bɛɛ ri Alla la kisi
ko yen.»
7 Jama tɛrɛ ye nala Yaya ma sun ji rɔ
kanma. A ka a fɔ doilu yɛ ko: «Aileilu
fɔnfɔnni, yon ka Alla la kititɛɛ ɲafɔ ai yɛ?
8 Ai ye kɛwali kɛ ikomin jiri den mɛn da
yiraka ko ai tubini. Ai kana a fɔ ai jɛrɛ yɛ
ko ‹Iburahima ye an fa le ri.› Baa n ye fɔla
ai yɛ ko Alla ri se kaba ɲin kɛla Iburahima
denilu di.
9 Sisen, tɛɛran da wuli jiri lulu tɛɛ kanma.
Jiri mɛnilu tɛ den ɲuma kɛla, woilu ri tɛɛ ka
lafili ta rɔ.»
10 Məɔilu ka Yaya maɲininka ko: «An ye
nfen de kɛ wo rɔ?»
11 Yaya ka ii jabi: «Duruki kɔrɔbila fila ye
mɛn bolo, wo ye fɛriyatɔ sɔ duruki kelen na.
Dɔɔnin fen tii, wo fanan ye məɔ sɔ wo ɲa
ma.»
12 Niisankɔmirala doilu fanan nani sun
ji rɔ kanma. Ii ka Yaya maɲininka ko:
«Karanməɔ, an ye nfen de kɛ wo rɔ?»
13 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ka kan ka jate mɛn
mira mansa yɛ, ai ye dan wo ma. Ai kana
foyi la wo kan.»
14 Kɛlɛden doilu fanan nara a maɲininka
ko: «Andeilu don? Andeilu ka kan ka nfen
de kɛ wo rɔ?» A ka ii jabi: «Ai kana məɔ
bolofen si mira a la fanka la. Ai kana
maborili kɛ wuya la fanan. Ai ye ai wasa
don ai sara rɔ.»
15 Ii bɛɛ tɛrɛ ye imirila ii jusu rɔ ko: «Məɔ
Nenematɔmɔnin mɛn ko fɔni, Yaya le wo ri
wo rɔ wa?» Baa, məɔilu tɛrɛ ye wo kisiba
makɔnɔla.
16 Ka bɛn ii miriya wo ma, Yaya ka a fɔ ii
yɛ ko: «Nde ye ai sunna ji rɔ, kɔni dogbɛrɛ
natɔ n kɔ, mɛn fanka ka bon n ta ri. Hali ka
n birin ka a la sanbara julu fulɛn a yɛ, wo
ka bon nde ma. Ale natɔ ai sunna Alla la
Nii Sɛniman dɔ, a ni ta!

17 A la fɛrɛ ye a bolo, a ri a la sɛnɛ suman
bu ni a fofo ni a kisɛ bɔ a ɲɔɔn dɔ fɛrɛ mɛn
na. A wa wuli wo baara kanma, a ri suman
kisɛ ni a bu bɔ ɲɔɔn dɔ. A ri suman kisɛ kɛ
bondon kɔndɔ, ka ban ka bu bɛɛ janin ta la.
Ta wo ye ta sabali ri, mɛn tɛ ban habadan.»
18 Yaya ka fen siyaman fɔ ii yɛ, ka ii
kawandi, ka Alla la kibaro ɲuma lase ii ma.
19 Yaya ka jamanatii Herodi jalaki fanan,
ka a masɔrɔn a tun da a kɔrɔcɛ muso
Herodiyasi mira a la. Yaya ka Herodi jalaki
kojuu siyaman dɔ.
20 Jalakili wo gbara Herodi la, fɔɔ ka Yaya
mira ka a bila kaso la. Herodi ka kojuu kɛ
wo rɔ, ka wo fanan la a la kojuu tɔilu bɛɛ
kan.

Isa sun ji rɔ ko

21 Mɔɔilu ye nala sun ji rɔ kanma tuma
mɛn na, Isa fanan nara a sun diya ji rɔ*.
Ka Isa to Alla matarala sun ji rɔ diya ye,
sankolo lakara.
22 Alla la Nii Sɛniman ka kanba fari ɲɔɔn
ta ka jii Isa kan. Kumakan do bɔra sankolo
rɔ ka a fɔ ko: «N niikan dencɛ le i ri. I duman
n yɛ kosɛbɛ!»

Isa buruju

23 Isa bɔra sun ji rɔ diya ka a la baara
damira. Wo ka a tɛrɛn a ra san bisawa ɲɔɔn
sɔrɔn. Mɔɔilu tɛrɛ a jatela Yusufu dencɛ le
ri.
Yusufu tɛrɛ Heli den de ri.
24 Heli tɛrɛ Matati den de ri.
Matati tɛrɛ Lebi den de ri.
Lebi tɛrɛ Mɛlɛki den de ri.
Mɛlɛki tɛrɛ Janayi den de ri.
Janayi tɛrɛ Yusufu den de ri.
25 Yusufu tɛrɛ Matatiyasi den de ri.
Matatiyasi tɛrɛ Amɔsi den de ri.
Amɔsi tɛrɛ Nahɔmu den de ri.
Nahɔmu tɛrɛ Esili den de ri.
Esili tɛrɛ Nakayi den de ri.
26 Nakayi tɛrɛ Maati den de ri.
Maati tɛrɛ Matatiyasi den de ri.
Matatiyasi tɛrɛ Semi den de ri.
Semi tɛrɛ Joseki den de ri.
Joseki tɛrɛ Joda den de ri.
27 Joda tɛrɛ Jowanan den de ri.
Jowanan tɛrɛ Resa den de ri.
Resa tɛrɛ Serobabɛli den de ri.
Serobabɛli tɛrɛ Seyalatiyɛli den de ri.
Seyalatiyɛli tɛrɛ Nɛri den de ri.
28 Nɛri tɛrɛ Mɛlɛki den de ri.
Mɛlɛki tɛrɛ Adi den de ri.
Adi tɛrɛ Kosamu den de ri.
Kosamu tɛrɛ Elimada den de ri.
Elimada tɛrɛ Eri den de ri.
29 Eri tɛrɛ Josuwe den de ri.
Josuwe tɛrɛ Eliyɛsɛri den de ri.
Eliyɛsɛri tɛrɛ Jorimu den de ri.
Jorimu tɛrɛ Matati den de ri.
Matati tɛrɛ Lebi den de ri.
30 Lebi tɛrɛ Simeyɔn den de ri.
Simeyɔn tɛrɛ Yahuda den de ri.
Yahuda tɛrɛ Yusufu den de ri.
Yusufu tɛrɛ Jonamu den de ri.
Jonamu tɛrɛ Eliyakimu den de ri.
31 Eliyakimu tɛrɛ Mɛliya den de ri.
Mɛliya tɛrɛ Mɛna den de ri.
Mɛna tɛrɛ Matata den de ri.
Matata tɛrɛ Natan den de ri.
Natan tɛrɛ Mansa Dawuda den de ri.
32 Mansa Dawuda tɛrɛ Jɛsɛ den de ri.
Jɛsɛ tɛrɛ Obedi den de ri.
Obedi tɛrɛ Bɔwasi den de ri.
Bowosi tɛrɛ Salimɔn den de ri.
Salimɔn tɛrɛ Nasɔn den de ri.
33 Nasun tɛrɛ Aminadabu den de ri.
Aminadabu tɛrɛ Adimɛn den de ri.
Adimɛn tɛrɛ Arini den de ri.
Arini tɛrɛ Hɛsirɔn den de ri.
Hɛsirɔn tɛrɛ Pɛrɛsi den de ri.
Pɛrɛsi tɛrɛ Yahuda den de ri.
34 Yahuda tɛrɛ Yakuba den de ri.
Yakuba tɛrɛ Isiyaka den de ri.
Isiyaka tɛrɛ Iburahima den de ri.
Iburahima tɛrɛ Tera den de ri.
Tera tɛrɛ Nahori den de ri.
35 Nakori tɛrɛ Seruki den de ri.
Seruki tɛrɛ Rakawu den de ri.
Rakawu tɛrɛ Falɛki den de ri.
Falɛki tɛrɛ Ebɛri den de ri.
Ebɛri tɛrɛ Sala den de ri.
36 Sala tɛrɛ Kanaan den de ri.
Kanaan tɛrɛ Arifasadi den de ri.
Arifasadi tɛrɛ Sɛmu den de ri.
Sɛmu tɛrɛ Nuhan den de ri.
Nuhan tɛrɛ Lamɛki den de ri.
37 Lamɛki tɛrɛ Metusalemu den de ri.
Metusalemu tɛrɛ Hanɔki den de ri.
Hanɔki tɛrɛ Yarɛdi den de ri.
Yarɛdi tɛrɛ Mahalalɛli den de ri.
Mahalalɛli tɛrɛ Kenan den de ri.
38 Kenan tɛrɛ Enosi den de ri.
Enosi tɛrɛ Sɛti den de ri.
Sɛti tɛrɛ Adama den de ri.
Adama tɛrɛ Alla den de ri.

* **3:21** Wo tuma, Yaya ma bila kaso la burun.

4

Ibulusa ka Isa manɛɛ

1 Nii Sɛniman tora Isa fɛ. Awa, Isa tɛrɛ
ye bɔla Juridɛn Ba da la tuma mɛn na Alla
la Nii Sɛniman lɔra a ɲɔrɔ ka wa a ri wula
kɔndɔ.
2 A ka tele binaanin kɛ wula kɔndɔ ye,
Ibulusa ye a magbɛrɛn kɛla. A ma foyi si
dɔɔn waati wo kɔrɔ. Tele binaanin dafanin,
kɔnkɔ gbara a la a ɲa ma.
3 Wo rɔ Ibulusa nara ka a fɔ a yɛ ko: «Ni
ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye a fɔ kaba wo yɛ
ko wo ye yɛlɛman ka kɛ buru ri.»
4 Isa ka Ibulusa jabi: «A sɛbɛni Alla la
kitabu kɔndɔ ko: ‹Mɔɔ ti se balola buru
gbansan na.›»
5 Isa banni wo fɔla Ibulusa yɛ, Ibulusa ka
a ta ka wa a ri san ma, ka dunuɲa mansaya
bɛɛ yiraka a la waati kelen na.
6 Ibulusa ka a fɔ a yɛ ko: «Jamana woilu bɛɛ
dini nde ma. N wa sɔn mɔɔ mɛn dɔ, n di a
bɛɛ di wo ma. N di i lasii jamana woilu bɛɛ
kun na sa i ri bonya ba sɔrɔn.
7 Ni i ka nde bato, i ri woilu bɛɛ sɔrɔn.»
8 Isa ka a jabi: «A sɛbɛni Alla la kitabu
kɔndɔ ko: ‹I ye i Maari Alla le bato ka ale
kelen pe gbiliya.›»
9 Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri Jerusalɛmu
wo rɔ. A wara Isa lalɔ Allabatobonba kun
na, ka a fɔ a yɛ ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri,
i ye igban de ka bɔ yan.
10 Ka a masɔrɔn a sɛbɛni Alla la kitabu
kɔndɔ ko: ‹Alla ri a la mɛlɛkailu jamari ko
ii ye i lakandan,
11 ka i kɔrɔta ii bolo la, sa i sen kana se
kaba ma.›»
12 Kɔni Isa ka Ibulusa jabi: «A fɔra Alla la
kitabu kɔndɔ fanan ko: ‹I kana i Maari Alla
kɔrɔbɔ.›»
13 Ibulusa banda Isa manɛɛnna, a kaɲara
a ma tuma mɛn na, a bɔra a kɔfɛ ka lon gbɛrɛ
makɔnɔ.

Isa ka a la baara damira Kalile mara rɔ

14 Isa bɔra ye ka wa Kalile mara rɔ Nii
Sɛniman na sebaya rɔ. A la ko fɔra mara wo
fan bɛɛ rɔ.
15 A tɛrɛ ye wala mɔɔilu karanna sali-
bonilu la ye. Bɛɛ tɛrɛ ye a tɔɔ ɲuma fɔla.

Nasarɛtikailu ka i ban Isa rɔ

16 Isa wara se Nasarɛti, a makɔlɔra yɔrɔ
mɛn dɔ. Ɲɔɲɔ lon seni, a wara salibon na,
ikomin a darini a kɛla ɲa mɛn ma. A se mɛn
kɛni karan diya ye, a wulira ka i lɔ kitabu
karan kanma.
17 Nabi Esayi la kitabu lamininnin donda
a bolo. A ka yɔrɔ do ɲinin kitabu lamininnin dɔ, yɔrɔ mɛn karan lɔɔ tɛrɛ ye a la. A
sɛbɛni yɔrɔ wo rɔ ko:
18 «Maari Alla la Nii Sɛniman ye n kan,
ka a masɔrɔn a ra nde ɲenematɔmɔn ko n
ye wa kibaro ɲuma fɔ fantanilu yɛ.
A ra n kelaya ko n ye a lasɛ kasodenilu ma
ko ii ra kanhɔrɔya,
ko n ye a fɔ ɲa fuyen yɛ ko ii ɲa ri laka.
A ka n kelaya ko n ye mɔɔ tɔrɔnilu
kanhɔrɔya,
19 ko n ye a fɔ mɔɔilu yɛ ko Maari la san ba
ra se,
a la kininkinin di yiraka ii la san mɛn na
kɔnin.»
20 A banni wo karanna, a ka kitabu
lamininnin datuun ka a don a lamara bolo
ka i sii. Mɔɔilu bɛɛ ɲa lɔni tɛrɛ a rɔ.
21 A ka a fɔ ii yɛ ko: «N da ban kitabu yɔrɔ
mɛn karanna, wo kuma ra dafa ai ɲana bi.»
22 Ii bɛɛ tɛrɛ ye a tɔɔ ɲuma fɔla, baa ii
kabannakoyani a la kuma ɲumailu rɔ. Wo
rɔ, ii ka i ɲɔɔn maɲininka ko: «Yusufu dencɛ
tɛ ɲin di wa?»
23 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Sika tɛ a rɔ, ai ri
kuma kɔrɔlama ɲin fɔ n yɛ ko: ‹Dandalila,
i ka kan ka i jɛrɛ lakɛndɛya fɔlɔ.› Ai ri
a fɔ n yɛ fanan ko: ‹I ka ko mɛnilu kɛ
Kapɛrinahumu, an ye woilu kalama. I ye
woilu ɲɔɔn kɛ i jɛrɛ fanan wara rɔ yan.›»
24 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Tuɲa le! Nabiɲuma
si tɛ jatela a wara mɔɔilu bolo.
25 N di misali doilu yiraka ai la. Nabi Eli
la tele rɔ, san sawa ni karo wɔɔrɔ dafara
sanci ma se nala Isirayɛli jamana duu kan.
Wo le ka a kɛ, kɔnkɔ ba donda jamana
kɔndɔ. Wo tuma, cɛsamuso ka siya Isirayɛli
jamana rɔ yan.
26 Kɔni Alla ma Nabi Eli lawa wo si
dɛmɛnna. Alla ka Nabi Eli lawa cɛsamuso
do wara Sarɛpita so kɔndɔ, mɛn ye Sidɔn
mara rɔ.
27 Ka la wo bɛɛ kan, Nabi Elise la tele rɔ,
kunatɔ tun ka siya Isirayɛli jamana rɔ yan.
Kɔni wo si ma kɛndɛya Nabi Elise bolo fo
Naaman kelen Sirinɛka.»

28 Nba, wo ka mɛnilu siini tɛrɛn ye sali-
bon na, woilu ka kuma wo mɛn ka monɛ
kojuuya.
29 Ii bɛɛ wulira ka Isa gbɛn ka labɔ so
kɔndɔ. Iko so wo lɔni tindi ba kan, ii ka Isa
ta ka wa a ri tindi ba wo kun dɔ ko ka a lafili,
kosa a ri be ka faa.
30 Kɔni a taminda ii tɛma ka wa.

Isa ka jina gbɛn

31 Nba, Isa wara Kapɛrinahumu, so mɛn
ye Kalile mara rɔ. Ɲɔɲɔ lon sera, a wara
mɔɔilu karan salibon na.
32 Ii kabannakoyara a la mɔɔ karan ɲa
ma, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye mɔɔilu karanna
kuma mɛn na se ba tɛrɛ ye wo rɔ.
33 Wo ka kɛ jinatɔ do tɛrɛ ye salibon kɔndɔ
ye. Ka Isa to karanna, jinatɔ wo kulera
fanka la ka a fɔ ko:
34 «Ɛɛ, Isa Nasarɛtika! I ye nfen kɛla
andeilu tɛma yan? I nani an halaki kanma
wa? I ye mɔɔ su mɛn di, n ka wo lɔn. Alla la
Mɔɔ sɛniman de i ri.»
35 Isa jamanda jina ma ka a fɔ a yɛ ko: «I
makun! Bɔ cɛɛ wo fɛ!» Jina ka cɛɛ wo labe
duu ma jama bɛɛ ɲana, ka ban ka bɔ a fɛ.
Foyi si ma kɛ cɛɛ la.
36 Mɔɔilu kabannakoyara a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma
wo rɔ. Ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Kuma su
ɲuman ye ɲin di? A ragbɛ! A ye jinailu
jamarila se ni sebaya la. A wa a fɔ ii yɛ ko ii
ye bɔ, ii ri bɔ.»
37 Wo rɔ, Isa tɛrɛ ye mɛn kɛla, wo kibaro
fɔra fan bɛɛ yɔrɔ wo laminin dɔ.

Isa ka Simɔn biran muso lakɛndɛya

38 Isa bɔra salibon na ka wa Simɔn wara.
A sera ye ka a tɛrɛn Simɔn biran muso
tɔrɔni kosɛbɛ, a muso na kɔnin. A fari
kalayani kojuuya. Simɔn wara mɔɔilu ka
Isa madiya ko a ye muso dɛmɛn.
39 Isa wara se a fɛ, ka i lɔ a kun na. A ka
fari makaliya makuma, ko a ye bɔ muso rɔ.
A bɔra. Muso wulira i kɔrɔ yɛ, ka dɔɔnnin di
ii ma.

Isa ka jankarɔto siyaman nakɛndɛya

40 Fitiri waati se mɛn kɛni, mɔɔilu nara
jankarɔ tɔilu ri Isa ma. Jankarɔ su siyaman
tɛrɛ ye ii kan. Isa ka a bolo la a kelen
kelenna bɛɛ kanma ka ii lakɛndɛya.
41 Jinailu bɔra mɔɔ siyaman fɛ fanan. Ii
bɔ waati, ii kulera ka a fɔ Isa ma ko: «Alla
Dencɛ le ile ri.» Kɔni Isa ka ii makuma ka ii
makun! A ma sɔn ii ye kuma, ka a masɔrɔn
ii ka a lɔn ko ale le ye Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin
di.

Isa wara kawandili kɛ Jude mara rɔ

42 Wo duusa gbɛ jona, Isa bɔra so kɔndɔ
ka wa wula kɔndɔ. Mɔɔilu ka a ɲinin haan
ka a sɔrɔn wula kɔndɔ ye. A lɔɔ tɛrɛ ye ii la
ka a lasɛ ii wara, baa ii tɛ a fɛ a ye bɔ ye.
43 Kɔni Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «A fɛrɛ tɛ fo
n ye wa Alla la Mansaya kibaro ɲuma lase
mɔɔilu ma so ba gbɛrɛilu la. N kelayani wo
le la.»
44 A tora Jude mara rataamala, wo rɔ, ka
mɔɔilu kawandi salibonilu la.

5

Simɔn ka jɛɛilu mira Isa baraka rɔ

1 Nba, lon do rɔ, Isa lɔni tɛrɛ Kenesarɛti
Dala tɔrɔfɛ. Jama nara a laminin fan bɛɛ rɔ
ka ii tolo malɔ Alla la kuma la.
2 A ka kulun fila lani yen ji dafɛ. Kulun
tiilu tun da bɔ ji kan ka kulunilu to ye. Ii
tɛrɛ ye ii la jɔɔilu makola ji dala.
3 Isa wara don kulun wo kelen kɔndɔ,
mɛn tɛrɛ ye Simɔn ta ri kɔnin. A ka a fɔ
Simɔn yɛ ko a ye a kulun mabɔ gbelemala
la dɔɔni. Isa ka i sii kulun kɔndɔ ka mɔɔilu
karan, mɛnilu lɔni gbelema.
4 A banni mɔɔilu karanna, a ka a fɔ Simɔn
yɛ ko: «I ye kulun nawa ji kan bɛrɛ kɛ ka ai
la jɔɔilu bila ji rɔ, sa ai ri jɛɛ mira.»
5 Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, an da su
muumɛ kɛ jɛɛ ɲininna ka kaɲa. An ma foyi
sɔrɔn. Kɔni n di jɔɔilu kɛ ji rɔ ikɔ tuun i la
kuma sababu la.»
6 Wo rɔ, Simɔn wara jɔɔilu kɛ ji rɔ. Nba,
ii ka jɛɛ siyaman ba mira. Jɛɛ warara fɔɔ ka
jɔɔilu farafara damira.
7 Ii ka ii baara ɲɔɔilu kili, mɛnilu tɛrɛ ye
ji kan kulun gbɛrɛ kɔndɔ, ko woilu ye na ii
dɛmɛn. Ii nara ii la kulun dɔ. Kulun fila
woilu bɛɛ fara jɛɛ la kojuuya, fɔɔ kulunilu
jiitɔ tɛrɛ ji kɔrɔ.
8 Simɔn Piyɛri ka wo yen tuma mɛn, a ka
i majii Isa sen kɔrɔ ka a madiya ko: «Maari, i
kana i madon n na, baa kojuu kɛla le ye nde
ri.»
9 A ka wo fɔ ka a masɔrɔn jɛɛ jate wo tun
da Simɔn ni a la mɔɔilu bɛɛ kabannakoya
fɔɔ ka silan.

10 A baara ɲɔɔn mɛnilu tɛrɛ ye Sebede dencɛilu Yakuba ni Yuhana ri, woilu fanan kabannakoyara.

Kɔni Isa ka a fɔ Simɔn yɛ ko: «I kana silan. I kusan jɛɛ ɲininna. Kɔni ka damira bi haan ka wa, i ri mɔɔilu ɲinin ka ii kɛ Alla ta ri.»

11 Ii bɔra ji kan tuma mɛn na, ii ka kulunilu ni jɛɛ mira fen bɛɛ to ye ka bila Isa kɔ.

Isa ka kunatɔ do lakɛndɛya

12 Nba, lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye Kalile mara rɔ. Ka a to so da la, a bɛnda kunatɔ do ma. Kuna juu ba le tɛrɛ ye a ma. A ka Isa yen ka a ɲakɔrɔ bɛn duu ma, ka a madiya ko: «Maari, ni i sɔnda, a se ye i yɛ ka n fari sɛninya fɔɔ ka n nakɛndɛya.»

13 Isa ka a bolo maa a la ka a fɔ a yɛ ko: «N sɔnni. I ye sɛniya.» Kuna ka a bila i kɔrɔ ye.

14 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I kana a fɔ mɔɔ si yɛ. Wa i fari yiraka sarakalasela la. Alla ka saraka mɛn fɔ Nabi Musa la sariya rɔ, i ye wo bɔ i la sɛniyali kosɔn, ka ban ka i la sereya yiraka.»

15 Kɔni hali wo, Isa tɔɔ tɛrɛ ye fɔla ka jɛnsɛn fan bɛɛ rɔ. Wo le ka a kɛ, jama tɛrɛ ye nala ka ii tolo malɔ a la. Jankarɔtoilu tɛrɛ ye nala kɛndɛya ɲininna fanan.

16 Kɔni Isa kelen tɛrɛ ye wala Alla matara diya wula rɔ ko siyaman.

Isa ka kɔrɔngbɔnin do lakɛndɛya

17 Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna bon do la. Farisilu ni sariya karanmɔɔilu siini tɛrɛ ye. Woilu nani ka bɔ Kalile mara ni Jude mara so siyaman na, a ni Jerusalɛmu so kɔndɔ. Wo tuma, Maari Alla la sebaya ye Isa kan ka mɔɔilu lakɛndɛya.

18 Ka Isa to mɔɔilu karanna, mɔɔ doilu nara cɛɛ kɔrɔngbɔnin do ri. A lani tɛrɛ lafen kan. Ii tɛrɛ ye don ko rɔ bon na, ko ka jankarɔto la Isa ɲakɔrɔ. Ii ka fɛrɛ bɛɛ kɛ ka a don ɲa ɲinin.

19 Kɔni jama warani tɛrɛ kojuuya. Wo rɔ ii ma don ɲa sɔrɔn. Wo le kosɔn, ii yɛlɛra bon kan ka yɔrɔ do waranka. Ii ka kɔrɔngbɔbatɔ ni a la lafen ta ka a lajii woo wo la. Ii ka a lajii haan ka wa a la Isa ɲakɔrɔ jama tɛma.

20 Isa ka ii la lemɛniya yen tuma mɛn na, a ka a fɔ cɛɛ kɔrɔngbɔbatɔ yɛ ko: «N duɲɔɔncɛ, i ra makoto i la kojuuilu la bi.»

21 Sariya karanmɔɔilu ni Farisi mɛnilu tɛrɛ ye ye, woilu ka imiri ko: «Yon de ɲin di mɛn ye Alla tanama kuma fɔla ten? Yon di se mɔɔ makotola a julumunna ten, fo Alla kelen pe?»

22 Isa ka ii la miriya lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Nfenna miriya su wo ye ai jusu rɔ?

23 A ye di? Ka a fɔ cɛɛ wo yɛ ko a ra makoto a la julumun na, wala ka a fɔ a yɛ ko a ye i wuli ka i taama, ɲuman kɛ duman wo fila rɔ?

24 N di a yiraka ii la, bi, ko a se ye n yɛ, Mɔɔ Dencɛ kɔnin, ka mɔɔ makoto kojuuilu la, dunuɲa ɲin dɔ.» Wo rɔ, a ka a fɔ kɔrɔngbɔbatɔ yɛ ko: «I wuli. I la lafen ta. I ye wa i wara.»

25 A wulira i kɔrɔ ye jama bɛɛ ɲana ka a la lafen ta ka wa a wara. A watɔla, a tɛrɛ ye Alla tandola kosɛbɛ.

26 Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara ka Alla tando ka ban ka silan. Ii ka a fɔ ko: «Ɛɛ! An da ko bailu yen bi!»

Isa ka Lebi kili

27 Wo kɔ, Isa bɔni ye, a ka niisankɔmirala do siini yen niisankɔ mira diya. A tɔɔ ko Lebi. Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye bila n kɔ.»

28 Lebi wulira ka a la baara to ye ka bila Isa kɔ.

29 Kɔfɛ, Lebi ka dɔɔnnin ba rabɛn Isa yɛ ka mɔɔilu kili a wara. Niisankɔmirala siyaman nara, a ni mɔɔ gbɛrɛilu. Ii bɛɛ tɛrɛ ye dɔɔnnin kɛla i ɲɔɔn fɛ.

30 Farisi doilu ni sariya karanmɔɔ doilu nara ka ii bɛɛ siini tɛrɛn yɔrɔ kelen dɔ. Wo gboyara ii yɛ. Wo rɔ, ii ka Isa la karandenilu maɲininka ko: «Nfenna ai ra sɔn ka dɔɔnnin kɛ niisankɔmiralailu fɛ, a ni kojuu kɛla gbɛrɛilu?»

31 Isa ka ii jabi: «Mɔɔ mɛnilu kɛndɛ, woilu mako tɛ dandalila la. Jankarɔtoilu mako ye dandalila la.

32 N ma na mɔɔ telenninilu kili kanma. N nani kojuukɛlailu le kili kanma, sa ii ri tubi.»

Fen kɔrɔ ni fen kura tɛ kelen di

33 Doilu ka a fɔ Isa yɛ ko: «A ye di? Yaya la karandenilu ni Farisilu la karandenilu ye sun donna waati do la a ni ii ye Alla matara. Kɔni i la karandenilu ri dɔɔnnin kɛ ka minnin waati bɛɛ.»

34 Isa ka ii jabi kuma kərəlama do rə ko:
«A ye di? Ni kɔɲɔ kura sera do wara, i ri se
ka kɔɲɔ kura tii ni a terilu jamari ko ii kana
dɔɔnnin kɛ i ɲɔɔn fɛ wa? Wo ti se kɛla!
35 Baa lon do natə, kɔɲɔ kura tii ri bə a
terilu rə. Wo lon, ɲɛnɛsuma ri gba ii la. Wo
rə, ii ri sun don wo lon.»
36 Isa ka kuma kərəlama do fanan fɔ ii
yɛ ko: «Məɔ tɛ faanin kura kunkundun tɛɛ
faanin kərə rabɛn kanma. Ni i ka wo kɛ,
faanin kura ri tiɲan. Ka la wo kan fanan,
i ri a tɛrɛn faanin kura kunkundun wo ti se
bɛnna faanin kərə ma.
37 Wo ɲa kelen ma, məɔ tɛ rɛsɛnji kura kɛ
foroko kərə kəndə. Ni i ka wo kɛ, minnin
fen fadiman kura ri foroko kərə wo te ka
a tiɲan. Minnin fen bɛɛ ri bə. Foroko ni
minnin fen bɛɛ ra tiɲan wo rə.
38 Wo le kosən, minnin fen fadiman kura
ka kan ka kɛ foroko kura le kəndə.
39 Ni məɔ kəni darira minnin fen fadiman
kərə minna, a kura ləɔ tɛ gba a la fewu! A ri
a fɔ ko: ‹Kərəman duman.›»

6

Isa ka mɛn fə Nɔɲɔ lonna ko rə

1 Nɔɲɔ lon do rə, Isa ni a la karandenilu
tamintə tɛrɛ ye sɛnɛ do tɛma. Ka ii to sɛnɛ
tɛma, Isa la karandenilu ka sɛnɛ suman
tonson do bərəndə ka a toto ka a dɔɔn.
2 Wo kɛra Farisi doilu ɲana. Ii ka a fɔ
karandenilu yɛ ko: «Ko mɛn ma kan ka kɛ
Nɔɲɔ lon ma, ai ye wo kɛla nfenna?»
3 Isa ka ii jabi: «Kənkə tɛrɛ ye Mansa
Dawuda ni a taama ɲɔɔnilu la, a ka mɛn kɛ,
ai ma wo karan wa?
4 A donda Alla la bon kəndə, saraka buru
tɛrɛ ye yərə mɛn. Ka bɛn sariya ma, məɔ
si ma kan ka buru wo dɔɔn fɔɔ sarakalase-
lailu. Kəni mansa Dawuda ka wo ta ka a
dɔɔn, ka do di a taama ɲɔɔnilu ma.»
5 Wo rə, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Məɔ Dencɛ le
ye Nɔɲɔ lon tii ri.»

Isa ka kɛ bolo faanima do lakɛndɛya

6 Nba, Nɔɲɔ lon gbɛrɛ, Isa donda salibon
do la ka məɔilu karan. Cɛɛ do tɛrɛ ye, mɛn
bolokinin janin a la.
7 Nba sariya karanməɔ doilu ni Farisi
doilu fanan tɛrɛ ye ye, mɛnilu tɛrɛ ye
kərəsila kojuuya, baa ii tɛrɛ ye fɛrɛ ɲininna
ka Isa jalaki. Ni a ka bolo janintə wo
lakɛndɛya Nɔɲɔ lon, ii ri a jalaki sababu
sərən.
8 Kəni Isa ka ii miriya lən. A ka a fɔ bolo
sabatə yɛ ko: «Iwuli ka i lə an tɛma.» A ka i
lə.
9 Isa ka jama maɲininka ko: «A ye di? A
dahani ka koɲuma kɛ Nɔɲɔ lon, wa kojuu?
Ka məɔ kisi, wa ka a faa?»
10 A ka a ɲa lə ii bɛɛ rə, ka ban ka a fɔ cɛɛ
wo yɛ ko: «I bolo rasəmən!» A ka a bolo
rasəmən. I kərə ye, a kɛndɛyara.
11 Farisilu ni sariya karanməɔilu ka wo
yen tuma mɛn, ii jusu bəra kojuuya. Ii wara
i ɲɔɔn yen ka a fɔ ko: «An ye nfen kɛ Isa la?»

Isa ka talibidenba tan ni fila ɲenematəmən

12 Lon gbɛrɛ, Isa wara Alla matara diya
koyinkɛilu yərə rə. A ka su muumɛ kɛ Alla
matarala.
13 Duusa gbɛni, a ka a la karandenilu bɛɛ
kili ka məɔ tan ni fila ɲenematəmən ii rə, ka
kɛ a la talibidenbailu ri.
14 Wo məɔ tan ni fila təɔ le ɲin: Simən, Isa
ka mɛn təɔ la ko Piyɛri, a ni a dəɔcɛ Andere;
Yakuba ni Yuhana; Filipe ni Baritələmi;
15 Matiyu ni Tomasi; Alife dencɛ Yakuba
ni Simən, a ye fəla mɛn ma ko Fabaden;
16 Yakuba dencɛ Judasi; a ni Judasi
Sikariyəti, mɛn ye a janfa məɔ ri.

Isa ka jama ba karan ka jankarətoilu lakɛndɛya

17 Nba, Isa ni talibidenba woilu jiira
koyinkɛ la ka wa se gbɛkula do rə. Ii bɛnda
karanden siyaman di ye. Jama ba fanan
tɛrɛ ye ka bə yərə siyaman. Doilu bəni
Jerusalɛmu, doilu bəni Jude mara rə. Doilu
fanan bəni kəəji da la, so mɛnilu təɔ ko Tiri
ni Sidən. Ii bɛɛ nani ka ii tolo malə Isa la, ka
lakɛndɛya.
18 Jinailu tɛrɛ ye mɛnilu tərəla, woilu
lakɛndɛyara fanan.
19 Məɔ bɛɛ tɛrɛ ye a ɲa ɲininna ka i maa
Isa la, ka a masərən sebaya tɛrɛ ye a la
jankarətoilu bɛɛ lakɛndɛya.

Mɛnilu ye barakadenilu ri

20 Isa ka a ɲa lə a la karandenilu rə ka a fɔ
ii yɛ ko:
«Aile barakaden mɛnilu ye fantanya rə,
baa Alla la Mansaya ye ai ta le ri.
21 Aile barakadenilu, kənkə ye aileilu mɛn
na bi,

baa ai ri fa.
Aile barakadenilu ai mɛn ye kasila bi,
baa ai ri yɛlɛ.
22 Aile barakadenilu ni mɔɔilu ka ai lag-
boyaɲɛ, ka i ban ai rɔ, ka ai nanin, ka
ai tɔɔ tiɲan Mɔɔ Dencɛ kosɔn.
23 Ai ye sɛwa wo rɔ kosɛbɛ fo ka ɲaalen, baa
ai barayi ka bon harijeene rɔ. Mɛnilu ri
kojuu su wo kɛ ai la, woilu benbailu ka wo
ɲɔɔn kɛ Alla la nabiilu fanan na.
24 Gbalo ye ai yɛ, mɛnilu ye nanfulutii ri
sisen,
baa ai ra ai la hɛrɛ sɔrɔn ten.
25 Gbalo ye ai yɛ, ai mɛnilu ye dɔɔnninna ka
fa sisen. Ai ri kɔnkɔ.
Gbalo ye ai yɛ, ai mɛnilu yɛlɛla sisen. Ai ri
kasi ka kasi.
26 Gbalo ye ai yɛ, ni mɔɔilu ka ai tɔɔ ɲuma fɔ
tuma bɛɛ,
baa woilu benbailu tɛrɛ ye wuya nabiilu
bonyala wo ɲa kelen ma.»

An ye an juuilu kanin

27 Isa ka a fɔ ko: «Ai, mɛnilu tolo ye n kan
na, ai ye ai juuilu kanin, ka koɲuma kɛ ai
lagboyaɲɛbailu yɛ.
28 Mɔɔ mɛnilu ye ai dankala, ai ye duwa
woilu yɛ. Mɔɔ mɛnilu karagbɛlɛman ai ma,
ai ye Alla matara woilu yɛ.
29 Ni mɔɔ ka i da fan kelen gbasi, i ye
a tɔ kelen lɔ a yɛ fanan. Ni mɔɔ ka i la
duruki kɔrɔbila bɔ i bolo, i kana a mabali
i la duruki kɔrɔbila fanan tala.
30 Ni mɔɔ mɔɔ ka i tara, i ye wo sɔ. Ni mɔɔ
ka fen do ta i bolo, i kana a fɔ a yɛ ko: ‹A di
n ma.›
31 Ai ye a fɛ mɔɔilu yɛ ko mɛn kɛ ai yɛ, ai
jɛrɛ ye wo ɲɔɔn kɛ mɔɔilu yɛ.
32 «Ni ai ka ai kaninba dɔrɔn kanin, julu
su ɲuman de wo ri? Hali kojuukɛlailu
fanan ye mɔɔ kaninna mɛn fanan ka ai
kanin.
33 Ni ai ye mɔɔ ladiyala mɛn ka ai ladiya
fanan, julu su ɲuman de wo ri? Hali ko-
juukɛlailu ye wo ɲɔɔn kɛla.
34 Ni ai ka julu don julu saralailu dɔrɔn
na, julu su ɲuman de wo ri? Hali ko-
juukɛlailu ye julu donna a sara ko le rɔ.
35 Ai kɔni ye ai juuilu kanin, ka koɲuma
kɛ ai yɛ. Ai ye julu don ii la, ka ban ka a
sara ko to ye. Ni ai ka a kɛ ten, ai barayi ri
wara; ai ri kɛ Alla Kɔrɔtaninba denilu jɛrɛ
jɛrɛ ri. Ka a masɔrɔn ale ka ɲi mɔɔ bɛɛ ma,
hali fisiriwali ni mɔɔ juuilu.
36 Ai ye kɛ hinaba ri, ikomin ai Fa Alla
hinaba ri ɲa mɛn ma.»

Ai kana mɔɔilu jii kojuu kɛlailu ri

37 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana mɔɔilu jii
kojuu kɛlailu ri. Wo rɔ, ai fanan tɛ jii kojuu
kɛla ri. Ai kana mɔɔ jalaki. Wo rɔ, ai fanan
tɛ jalaki. Ai ye mɔɔilu makoto. Wo rɔ, Alla
fanan di ai makoto.
38 Ai ye mɔɔilu sɔ, ai fanan di sɔ. Ai ri sɔ
ikomin mɔɔ ye mɔɔ sɔla suman na ka a wara
ɲa mɛn ma. A ri fɛ lafa, ka a juujuu, ka a
madii, ka do fanan la a kan, fo ka bon. Ai ri
sɔ ten. Ai wa mɔɔilu sɔ ɲa mɛn ma, Ai fanan
di sɔ wo ɲa ma.»
39 Wo rɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama doilu fɔ ii
yɛ ko: «A ye di? Na fuyen di se ka ɲa fuyen
na gbeleke mira wa? Ii fila bɛɛ tɛ be denka
rɔ wa?
40 Karanden ti se taminna a karanmɔɔ la,
kɔni ni a ka i raja karanna kosɛbɛ, a ri kɛ a
karanmɔɔɲɔɔ di.
41 «Ɲamanin mɛn ye i badenma ɲa ma, i ye
wo mafɛnɛla nfenna, ka a tɛrɛn fɛrɛn mɛn
ye i jɛrɛ ɲa ma, i tɛ wo kɔrɔsila?
42 I ri se ka a fɔ i badenma yɛ di ko: ‹N
badenma, ɲamanin mɛn ye i ɲa ma, n di wo
bɔ i ɲa ma›, ka a tɛrɛn fɛrɛn ye i jɛrɛ ɲa ma?
Jɛrɛmayuwa! I ye fɛrɛn wo bɔ i jɛrɛ ɲa ma
fɔlɔ. Kosa i jɛrɛ ɲa ri laka. Wo rɔ, i ri se ka
ɲamanin bɔ i badenma ɲa ma.»

Jiri su ri lɔn a den fɛ

43 Nba, Isa ka a fɔ ko: «Jiri ɲuma ti se den
juu kɛla. Jiri juu fanan ti se den ɲuma kɛla.
44 Jiri su ri lɔn a den fɛ. Toroden
ni rɛsɛnden mɔnɛn, wo si tɛ sɔrɔnna bin
wɔninma la.
45 Koɲuma ye bɔla mɔɔ ɲuma sɔnɔmɛ rɔ.
Kojuu ye bɔla mɔɔ juu sɔnɔmɛ rɔ. Mɛn ye
mɔɔ solɔmɛ rɔ, wo kuma ri bɔ a da rɔ.»

Bonlɔla fila

46 Isa ko: «Nfenna ai ye a fɔla nde ma
‹Maari, Maari› ka a tɛrɛn ai tɛ n na ku-
makan bonyala?
47 Mɔɔ mɔɔ nani nde ma, ka a tolo malɔ n
kan na ka wo mira, n di se ka wo la mɔɔ mɛn
ma, n di wo fɔ ai yɛ.
48 A ye ikomin bonlɔla, mɛn ka duu sen
ka a la bon ju birin farakolo kan. Sanci ba

nara, ji bɔra. Ji woyora kojuuya ka se bon wo ma. Kɔni a ma foyi si kɛ bon na, ka a masɔrɔn bon lɔni farakolo kan.
49 Mɔɔ mɛn tɛ n na kuma mirala, n di wo fanan la bonlɔla do ma. Bonlɔla wo ka a la bon lɔ kiɲɛ kan. A ma a juu sii farakolo kan. Sanci nara, ji bɔra. Ji woyo se mɛn kɛni bon ma, bon bera kojuuya ka tiɲan fewu!»

7

Isa ka kɛlɛden kuntii la jɔn nakɛndɛya

1 Isa banni wo fɔla jama yɛ, a donda Kapɛrinahumu so kɔndɔ.
2 Rɔmuka kɛlɛden kuntii do tɛrɛ ye so kɔndɔ, mɛn diyana jɔn tun ma kɛndɛ. Wo faatɔ le tɛrɛ jankarɔ bolo.
3 Kɛlɛden kuntii wo ka Isa mankutu mɛn waati mɛn na, a ka Yahudiya mɔɔbailu kelaya ka Isa madiya, ko a ye na a la jɔn nakɛndɛya.
4 Mɔɔbailu se mɛn kɛni Isa ma, ii ka a madiya kosɛbɛ ka a fɔ a yɛ ko: «Kɛlɛden wo la hakan de. I ka kan ka a dɛmɛn,
5 baa an na jamana mɔɔilu duman a yɛ kosɛbɛ. A jɛrɛ ka an na salibon lɔ an yɛ.»
6 Wo rɔ, Isa wara ii kɔfɛ. Ii sudunyani kɛlɛden kuntii wara, kɛlɛden kuntii ka a teri doilu lawa Isa ma, ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, i kana i jɛrɛ tɔrɔ. N na hakan tɛ i ye don n wara, ka a masɔrɔn i ka bon nde ri paaɔn!
7 Wo bolo ma, n ma sɔn n jɛrɛ ye wa i kunbɛn, ka a masɔrɔn wo ka bon nde ma. Kɔni ni i ka kuma kelen fɔ, n na jɔncɛ di kɛndɛya.
8 Ka a masɔrɔn n ye do la se kɔrɔ, kɛlɛden doilu fanan ye n na se kɔrɔ. N wa mɛn kelaya, wo ri wa. N wa mɛn kili, wo ri na. N wa a fɔ n na jɔn yɛ ko a ye kɛ ten, a ri a kɛ ten.»
9 Isa ka kela wo mɛn waati mɛn na, a kabannakoyara kosɛbɛ. A ka iyɛlɛman ka a ɲa lɔ jama rɔ, jama mɛn bilani a kɔfɛ, ka a fɔ ii yɛ ko: «N ye a fɔla ai yɛ ko hali Isirayɛlikailu rɔ n ma lemɛniya wo ɲɔɔn yen ye.»
10 Nba, keladenilu bɔra Isa kɔfɛ, ka i kɔsɛ kɛlɛden kuntii wara. Ii wara a tɛrɛn ye jɔn wo ra kɛndɛya fewu!

Isa ka kanberen su lakunun

11 Wo kɔ, Isa bɔra Kapɛrinahumu ka wa so do la, mɛn tɔɔ ko Nahini. A la karandenilu ni jama ba bilani tɛrɛ a kɔ.
12 A sudunyani so da la, a ka i ɲɔɔn bɛn su la, ii ye wala a madon diya kaburu so la. Dencɛ kelen pe wo le tɛrɛ cɛsamuso bolo. So kɔndɔ mɔɔilu siyaman ba le nara muso wo tɔrɔfɛ.
13 Maari ka muso wo kasitɔ yen ka kininkinin a ma. A ka a fɔ muso yɛ ko: «I kana kasi.»
14 Ka ban ka i madon su ta fen na ka a bolo maa a la. Su talailu ka i lɔ. A ka a fɔ ko: «Kanberen, i wuli.»
15 Wo fɔni, su kununda. A wulira ka i sii ka kuma damira. Isa ka a di a na ma.
16 Mɔɔ bɛɛ silanda ka kabannakoya wo rɔ. Ii ka Alla tɔɔ bonya ka a fɔ ko: «Alla la nabi ba do ra na an tɛma.» A ni, «Alla ra na a la mɔɔilu dɛmɛn kanma.»
17 Nba, Isa kibaro jɛnsɛnda Jude mara ni a laminin bɛɛ rɔ.

Yaya ka a la karandenilu lawa Isa ma

18 Yaya la karandenilu ka Isa la kibaro lase Yaya ma. Wo rɔ, a ka karanden fila kili
19 ka ii kelaya ko ii ye wa Maari Isa maɲininka ko: «Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin mɛn natɔ, wo ye ile ri wa, wala an ye dogbɛrɛ makɔnɔ?»
20 Karanden fila woilu wulira ka wa Isa maɲininka ko: «Maari, Yaya ra an lɔ i ma. A ko an ye na i maɲininka ko: ‹Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin mɛn natɔ, wo le ile ri wa, wala an ye dogbɛrɛ makɔnɔ?›»
21 Wo tuma, Isa ye a kan ka mɔɔ siyaman nakɛndɛya, jankarɔto a ni lanjiritɔilu, ka jinailu gbɛn jinatɔilu fɛ, ka ɲa fuyen siyaman ɲa laka.
22 Wo rɔ, Isa ka karanden fila wo jabi: «Mɛn da kɛ ai ɲana yan, mɛn fanan da dantɛɛ ai ɲana, ai ye wa wo bɛɛ fɔ Yaya yɛ. Ai ye a fɔ a yɛ ko: Fuyenilu ɲa ra laka. Senkelenilu ra taama koɲuma. Kunatɔilu ra kɛndɛya. Tologbedenilu tolo ra laka. Suilu ra kunun ka wuli. Kibaro ɲuma ra lase bolokolonilu ma.
23 Ni mɔɔ mɔɔ ma tɛɛ n dɔ, wo ye barakaden de ri.»
24 Yaya la karandenilu bɔ mɛn kɛni ye, Isa kumara jama ye Yaya la ko rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai wa mɛn kɛra waa rɔ, ai wara nfen

mafɛnɛ ye? Ai wara bin de mafɛnɛ wa, fɔɲɔ ye mɛn lamaala? Wo kuma tɛ!
25 Ai wara ka nfen mafɛnɛ sa? Faanin dagbɛlɛn tii wa? Wo kuma tɛ. Mɛnilu ye faanin dagbɛlɛn donna, ka ii diyana koilu kɛ, woilu tɛ sɔrɔnna waa rɔ, fo mansa wara.
26 Ai wara nfen mafɛnɛ diya waa rɔ? Ai ma wa nabi do mafɛnɛ wa? Nabiɲuma le tɛrɛ jɔ! Kɔni ale ka bon nabi ri paaɔn!
27 A sɛbɛni a la ko rɔ Alla la kuma rɔ ko:
‹A ragbɛ, n di n na keladen nawa i ɲɛ ka i la
sila rabɛn i ɲɛ›.
28 A ragbɛ! Muso si ma den sɔrɔn fɔlɔ, mɛn ka bon Yaya ri. Kɔni mɔɔ mɔɔ ye Alla la Mansaya rɔ, hali mɛn ye a bɛɛ kɔrɔ, wo bɛɛ ka bon Yaya ri.
29 Mɔɔ mɛnilu ka Isa la kawandili kan namɛn, hali niisankɔmiralailu, ii bɛɛ ka Alla gbiliya, ka a masɔrɔn ii tɛrɛ ye sunna ji rɔ Yaya la sun ji rɔ kɔrɔ.
30 Kɔni Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka i ban Alla sawo rɔ. Ii ma sɔn Yaya ye ii sunna ji rɔ.»
31 Isa ka a fɔ ikɔ tuun ko: «N ye bi mɔɔilu la nfen ma? Ii ni nfen de munuɲani?
32 Ii bɔni denninilu la, mɛnilu siini ɲanatɛɛla lɔfɛ rɔ. Ii ye a fɔla ii duɲɔɔnilu yɛ ko:
‹A ragbɛ. An ka fule fɔ ai yɛ
kɔni ai ma sɔn ka don kɛ.
An ka saya donkili la ai yɛ,
kɔni ai ma kasi.›
33 I ma a yen, Yaya nara, a ma dɔɔnnin kɛ, a ma rɛsɛnji min. Wo rɔ, ai ka a jate jinatɔ ri.
34 Mɔɔ Dencɛ ra na sisen. A ye dɔɔnnin kɛla, a ye minnin kɛla. Wo rɔ, ai ye a fɔla a ma ko a ma foyi si lɔn fo nɔɔmaya a ni dɔlɔ min, ko niisankɔmiralailu ni kojuu kɛla gbɛrɛilu duman a yɛ kojuuya.
35 Kɔni mɔɔ mɛn ye Alla la walijiya gbiliyala, wo tii ye walijiya kelen wo yirakala ko a telenni.»

Kaninteya den de ye makoto le ri

36 Lon do rɔ, Farisi cɛɛ do tɛrɛ ye mɛn ka Isa kili dɔɔnnin kanma. Wo rɔ, Isa wara a wara. Ii ka dɔɔnnin kɛ i ɲɔɔn fɛ.
37 Ka ii to dɔɔnninna, muso donda bon na. Muso ɲin tɛrɛ ye kojuu kɛla le ri. Muso wo tun da a mɛn ko Isa ra wa dɔɔnnin diya Farisi cɛɛ wara. Wo rɔ, a wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani latikɔlɔn tulu la.
38 A donda bon na ten. A taminda Isa *kɔfɛ ka i lɔ a sen kɔrɔ ka kasi. Ka a to kasila, a ɲaji bɔra ka buruburu Isa sen kan ka ii suma. Wo rɔ, a ka Isa sen jɔsi a jɛrɛ kunsi la ka ii sunbu, ka ban ka ii mamun latikɔlɔn tulu la.
39 Farisi cɛɛ mɛn ka Isa kili dɔɔnnin kanma ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Ni cɛɛ ɲin tun kɛra Alla la nabi jɛrɛ jɛrɛ ri, a tun di muso su ɲin lɔn, mɛn da a bolo maa a la ten. A tun di a lɔn ko muso ɲin tɛrɛ ye kojuukɛla le ri.»
40 Isa ka a fɔ Farisi cɛɛ yɛ ko: «Simɔn, n ye a fɛ ka kuma do fɔ i yɛ.» Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, i ye a fɔ.»
41 Isa ko: «Cɛɛ do la julu tun ye mɔɔ fila la. Kelen ta bɛnni wodigbɛ kɛmɛ loolu la. A tɔ kelen ta bɛnni wodigbɛ biloolu la.
42 Wo fila si ma se julu sarala. Wodi tii wo hinara ii la, ka diɲɛ ka ii fila la julu to ye. A ye di? Ii fila rɔ, cɛɛ ri diya yon yɛ ka tamin?»
43 Simɔn ka a jabi: «N hankili rɔ, mɛn na julu tun ka bon, cɛɛ ri diya wo le yɛ ka tamin.» Isa ko: «Ale le wo ri jɔ!»
44 Isa ka a ɲa lɔ muso rɔ, ka a fɔ Simɔn yɛ ko: «Simɔn, i ma muso ɲin yen wa? N nara i wara, i ma ji di n ma ka n sen mako. Kɔni a ka n sen suma a ɲaji la, ka a jɔsi a kunsi la.
45 I ma n sunbu foli rɔ. Kɔni kɛbi n donda yan, ale ma n sen sunbu boloka.
46 I ma n kun mamun tulu la, kɔni a ka latikolon mun n sen na.
47 Tuɲa ka fisa. Muso ɲin da kojuu siyaman kɛ kɔrɔman. Kɔni a la hakɛ bɛɛ a labe ka a masɔrɔn a la kaninteya ra wara. A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma makotoli ba sɔrɔn ten, a la kaninteya tɛ kɛ ten.»
48 Wo rɔ, Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra makoto i la kojuu bɛɛ la.»
49 Mɛnilu siini tɛrɛ ye, woilu ka a fɔ ii jɛrɛ kɔndɔ ko: «Ɛɛ! Yon ye ɲin di, mɛn di mɔɔ makoto a la kojuu la?»
50 Kɔni Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra i kisi bi i la lemɛniya sababu la. Wa jususuma dɔ!»

8

Muso mɛnilu bilani tɛrɛ Isa kɔ

* **7:38** Waati wo la, Yahudiya tɛrɛ ye isiila tabali majiinin de la, ka ii sen dasama i ɲɔɔn kɔ ma dɔɔnnin diya. Wo rɔ muso ka a madon Isa sen na.

1 Kɔfɛ, Isa tɛrɛ ye iwala ka mɔɔilu
kawandi so bailu ni so mɛsɛnilu la. A tɛrɛ
ye Alla la Mansaya kibaro ɲuma lasela ii
bɛɛ ma. A la talibidenba mɔɔ tan ni fila tɛrɛ
ye a kɔfɛ.
2 Musoilu fanan bilani tɛrɛ ye a kɔ, Isa tun
da mɛnilu lakɛndɛya. Doilu fanan tɛrɛ ye ii
fɛ, Isa ka jinailu gbɛn ka bɔ mɛnilu fɛ. Do tɔɔ
tɛrɛ ye ko Mariyamu Makidalaka. Isa tun
ka jina wɔrɔnwula gbɛn ka bɔ ale kɔfɛ.
3 Cɛɛ mɛn tɔɔ ko Cusa, wo muso fanan
tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Johani. Cusa wo tɛrɛ
ye Mansa Herodi la nanfulu kunnasiila ri.
Muso mɛn tɔɔ ko Susana fanan tɛrɛ ye, a
ni muso dogbɛrɛilu. Muso woilu bɛɛ tɛrɛ
ye Isa ni a la karandenilu madɛmɛnna ii
bolofenilu la ko rɔ.

Sifoyila la kuma kɔrɔlama

4 Mɔɔilu bɔra so siyaman na ka na Isa ma.
A ka kuma kɔrɔlama do fɔ jama ba wo yɛ. A
ka a fɔ ko:
5 «Sɛnɛkɛla do bɔra ka wa si foyi diya a la
sɛnɛ rɔ. A seni ye, a ka si foyi. Si do bera sila
dafɛ. Taminbatɔilu ka si wo radɔn ii sen na
ka a tiɲan. Sankolo kɔnɔilu nara a tɔ ta ka a
dɔɔn.
6 Si do fanan bera farakoloma yɔrɔ kan.
Si wo fɛrɛnda, kɔni a ma mɛn. A bɛɛ yara,
ka a masɔrɔn sumaya tun tɛ yɔrɔ wo rɔ.
7 Si do fanan bera yɔrɔ do rɔ, bin
wɔninmailu ye bɔla yɔrɔ mɛn. Si wo
fɛrɛnda, bin wɔnenmailu fanan fɛrɛnda.
Kɔfɛ, bin wɔnenmailu warara si fɛrɛnnilu
ma ka ii mabali bonyala.
8 Si do fanan bera duu duman dɔ. Si wo
fɛrɛnda koɲuma ka bonya ka den kosɛbɛ. Si
jate mɛn bera duu duman wo rɔ, wo ɲɔɔn
kɛmɛ sɔrɔnda.» Isa banni kuma kɔrɔlama
fɔla ka a kan nabɔ ko: «Tolo ye mɛnilu kun
ma, woilu ye ii tolo malɔ kuma kɔrɔlama
ɲin na kosɛbɛ.»
9 A la karandenilu ka a maɲininka ko:
«Kuma kɔrɔlama wo kɔrɔ ye nfen di?»
10 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Alla la Mansaya
koilu suturani, aile ra famunyali do sɔrɔn ii
rɔ. Kɔni wo koilu ye fɔla mɔɔ tɔilu yɛ kuma
kɔrɔlamailu le rɔ. Wo rɔ,
‹ii ɲa ye ii la, kɔni ii kana fen yen;
ii tolo ye ii la, kɔni ii kana fen famun.›
11 «Nba, kuma kɔrɔlama wo kɔrɔ le ɲin di.
Si wo ye Alla la kuma munuɲa le ri.
12 Si do bera sila dafɛ. Si mɛn bera yɔrɔ
wo ye mɔɔ doilu munuɲa le ri. Mɔɔ woilu ra
Alla la kuma mɛn, kɔni Ibulusa ra na wo bɔ
ii jusu rɔ. Kosa ii kana se lala Alla la kuma
la ka kisi.
13 Si do mɛn bera farakoloma yɔrɔ kan,
wo fanan ye mɔɔ doilu munuɲa le ri. Mɔɔ
woilu ka Alla la kuma mɛn ka a mira sɛwa
rɔ. Kɔni kuma wo ma don ii jusu rɔ bɛrɛ bɛrɛ
kɛ. Ii ri to lemɛniya rɔ dooni. Gbɛliya waati
wa se ii ma, ii ri sila ɲuma bila.
14 Si do mɛn bera bin wɔninmailu yɔrɔ rɔ,
wo fanan ye mɔɔ doilu munuɲa le ri, mɔɔ
mɛnilu ka Alla la kuma mɛn fewu! Kɔni
dunuɲaratɛɛ hamin da wara ii ma, a ni
nanfulu ko nata a ni ii jɛrɛ diyana koilu. Wo
bolo ma, Alla la kuma ri mabali ii jusu rɔ,
ka kɛ ikomin sɛnɛ fen, mɛn yara ka a den
kobali to ye.
15 Nba, si do fanan bera duu duman dɔ. A
fɛrɛnda koɲuma ka bonya ka den kosɛbɛ. Si
mɛn bera duu duman yɔrɔ, wo ye mɔɔ doilu
munuɲa le ri mɛn da Alla la kuma lamɛn ka
a mira. Ii jusu telenni rɔ, ii ye kankelentiilu
ri. Wo mɔɔilu ye i rajala ka Alla sawo kɛ
kosɛbɛ waati bɛɛ.»

Fitinna la kuma kɔrɔlama

16 Isa ka a fɔ ii yɛ ikɔ tuun ko: «Mɔɔ si tɛ
fitinna lamɛlɛn, ka ban ka fen birin a kan
na, wala ka a sii lafen kɔrɔ. Ii ri a lamɛlɛn ka
a sii fitinnasiifen kan. Kosa mɔɔ mɛnilu ye
donna bon na, woilu ri fitinna mɛlɛn yen.
17 Nba, mɔɔilu ra fen fen dokon, wo bɛɛ ri
yen. Ii ra fen fen sutura, wo bɛɛ ri bɔ gbɛ rɔ.
18 Ii ye a kɛ kunyɛ ii la tolo malɔ rɔ! Baa
ni fen do kɛra mɔɔ do bolo a ri do kura
sɔrɔn, kɔni ni fen sa mɛn bolo wo ti fen fen
sɔrɔnna.»

Isa na ni a badenmailu

19 Isa na ni a dɔɔcɛilu nara Isa ma, kɔni ii
ma se ka i madon a la jama bolo la.
20 Isa a lalɔnnira ko: «I na ni i dɔɔcɛilu lɔni
da la, ko ii ye a fɛ ka i yen.»
21 Isa ka jabili kɛ ko: «Mɔɔ mɛnilu ye ii tolo
malɔla Alla la kuma la ka a mira, woilu le n
na ni n badenmailu ri.»

Isa ka fɔɲɔ ba lalɔ

22 Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu
yɛ ko: «An ye wa dala kɔma.» Wo rɔ, ii bɛɛ
donda kulun dɔ ka wa.
23 Ka ii to ji kan kulun dɔ, Isa sunɔɔra.
Wo kɔrɔ, fɔɲɔ ba wulira ji kan ka kulun

namaa fo ka ji don a kɔndɔ. Ji siyayara kulun kɔndɔ. Wo rɔ kulun jiitɔla tɛrɛ ye ji kɔrɔ.
24 Ii ka ibori ka Isa lakunun ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, Maari an tununtɔ le ji rɔ.» A wulira ka fɔɲɔ ni ji makuma. Fɔɲɔ ni ji ka i lɔ ka masuma.
25 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai la lemɛniya ɲa le wo ri wa?» Ii bɛɛ silanda ka kabannakoya, ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Ɛɛ! Mɔɔ su ɲuman de ɲin di? A ye fɔɲɔ ni ji marala, hali woilu bɛɛ ye a kumakan mirala.»

Isa ka jina gbɛn ka bɔ cɛɛ do fɛ

26 Wo kɔ, Isa ni a la karandenilu ka dala tɛɛ ka se Jerasa mara rɔ. Dala wo tɛrɛ ye Jerasa mara ni Kalile mara tɛma.
27 Isa jii mɛn kɛni ka bɔ kulun kɔndɔ, cɛɛ jinatɔ do nara a labɛn. Kɛbi waati jan jinatɔ wo tun tɛ feriyabɔ donna muumɛ. A tun tɛ sɔnna ka to so kɔndɔ. A tɛrɛ ye sila kaburu wo le rɔ.
28 A ka Isa yen tuma mɛn na, a kulera bakɛ. A nara ibe duu ma Isa sen kɔrɔ, ka a kan nabɔ ko: «Ile Isa, Alla Kɔrɔtaninba Dencɛ! N bila! I nani an jakankata kanma wa?»
29 A ka wo kuma fɔ, ka a masɔrɔn Isa tun da jina jamari ko a ye bɔ a fɛ. Jina tun da wo mira siɲa siyaman kɔrɔman. A wa a mira, so kɔndɔ mɔɔilu ri a bolo sidi jɔlɔkɔ la, ka a sen don nɛɛ la, ka ii janto a rɔ. Kɔni a ri jɔlɔkɔ ni nɛɛ kadi ka wa. Jina ri a gbɛngbɛn fo wula jan.
30 Isa ka a maɲininka ko: «I tɔɔ di?» A ka a jabi: «An tɔɔ le ko jama ba, baa an ye ikomin kɛlɛden jama ba.» Wo kɔrɔ le, jina siyaman tɛrɛ ye a fɛ.
31 Jina woilu ka Isa madiya ko a kana ii lawa denka dun ba rɔ, jakankata yɔrɔ kɔnin.
32 Wo tuma, kɔsɛ kuru ba tɛrɛ ye dɔɔnnin kɛla tindi kan ye. Jinailu ko Isa ye diɲɛ ii ye don kosɛilu kɔndɔ. Isa sɔnda ii ye wa.
33 Jinailu bɔra jinatɔ fɛ ka wa don kɔsɛilu kɔndɔ. Wo rɔ, kɔsɛilu ka i bori kosɛbɛ ka jii tindi la ka wa don ji rɔ. Ii bɛɛ tununda ji rɔ.
34 Nba, wo bɛɛ kɛra kosɛ gbɛngbɛnnailu ɲana. Ii ka ibori ka wa a ɲafɔ so kɔndɔ mɔɔilu yɛ, a ni bonda la mɔɔilu.
35 So kɔndɔ mɔɔilu bɔra ka wa ka wo mafɛnɛ. Ii seni yɔrɔ wo rɔ, ii ka jinatɔ kɔrɔ masumani siini yen Isa sen kɔrɔ. Jina si tun tɛ a fɛ. Duruki tɛrɛ ye a kan na. So kɔndɔ mɔɔilu silanda kojuuya wo rɔ.
36 Jinailu gbɛnda mɛnilu ɲana, woilu ka dantɛɛli kɛ mɔɔ tɔilu yɛ.
37 Jerasakailu bɛɛ silanda a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, ka a fɔ Isa yɛ ko a ye bɔ ii la jamana rɔ. Awa Isa ni a la karandenilu donda kulun dɔ ka i kɔsɛ.
38 Isa wa tuma, jinatɔ kɔrɔ nara a madiya ko a ye a fɛ ka to Isa kɔfɛ, kɔni Isa ma sɔn fo ka a kelaya ko:
39 «I ye wa i wara. Alla ra ko ba mɛn kɛ i yɛ, i ye wo kibaro lase i wara mɔɔilu ma.» Isa tun da mɛn kɛ a yɛ, a wara ka to wo kibaro lasela a so fan bɛɛ rɔ.

Sunkurun faani a ni muso jankarɔto

40 Isa kɔsɛtɔla, jama ba ka a labɛn baa ii tɛrɛ ye a makɔnɔla
41 Wo tuma, cɛɛ do nara se a ma, ka i la a sen kɔrɔ. Wo cɛɛ, mɛn tɔɔ ko Jayirusi, tɛrɛ ye salibon kuntiiya la. A ka Isa madiya ko a ye diɲɛ ka wa a wara,
42 baa a denmuso kelen pe faatɔ le. Den wo ra san tan ni fila sɔrɔn. Wo rɔ, Isa ka Jayirusi wara sila ta. Kɔni a watɔla, jama warara a kɔfɛ kojuuya, fo ka a ragbɛdɛn ii tɛma.
43 Muso jankarɔto do tɛrɛ ye jama wo tɛma. Jelibɔ jankarɔ tɛrɛ ye a la kɛbi san tan ni fila. Dandalilailu tun da a bolofen bɛɛ dɔɔn, kɔni wo si ma se ka a lakɛndɛya.
44 A ka i madon Isa la ka i maa a la duruki dakun na. A la jelibɔ ka i lɔ i kɔrɔ ye.
45 Isa ka ɲininkali kɛ kelendi ko: «Yon ka a bolo maa n na?» Bɛɛ ka a fɔ ko: «Nde tɛ.» Piyɛri ka a fɔ ko: «N Maari, i ma jama warani yen fo ka i ragbɛdɛn ii tɛma.»
46 Isa ka a jabi: «Jama ko tɛ dɛ! Mɔɔ kelen da imaa n na. N ye a kalama ko sebaya ra bɔ n dɔ ka ko kɛ do yɛ sisen!»
47 Muso ka wo lakɔrɔsi ka a yen ko a ti se ka idoon Isa ma. A yɛrɛyɛrɛni nara i la Isa sen kɔrɔ. A ka imaa Isa la duruki kɔ la kun mɛn na, a ni a kɛndɛyara kelendi ɲa mɛn ma, a ka wo bɛɛ ɲafɔ Isa yɛ jama bɛɛ ɲana.
48 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N denmuso, i ra bɔ jankarɔ rɔ ka kisi i la lemɛniya sababu rɔ. Wa jususuma dɔ.»
49 Ka Isa to wo fɔla, keladen nara ka bɔ salibon kuntii Jayirusi wara. Wo nara a fɔ

Jayirusi yɛ ko: «I denmuso ra ban. I kana karanmɔɔ tɔrɔ butun.»
50 Isa ka kela wo mɛn ka a fɔ Jayirusi yɛ ko: «I kana jiitɛɛ. I ye la n na dɔrɔn. I denmuso ri kɛndɛya.»
51 Isa se mɛn kɛni Jayirusi wara, a ma sɔn mɔɔ si ye don a kɔfɛ bon kɔndɔ, fo Piyɛri, ni Yuhana, ni Yakuba, a ni den fa ni a na.
52 Mɔɔilu tɛrɛ ye kasila ka kule, ko den da faa. Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana kasi. Den ma faa. A ye sunɔɔ rɔ.»
53 Ii ka Isa mayɛlɛ, baa ii bɛɛ ka a lɔn fewu ko den da faa.
54 Isa ni a la mɔɔilu donda bon kɔndɔ. A wara den mira a bolo ma ka a kan nabɔ ko: «Dennin, i wuli!»
55 Dennin nii kɔsɛra a rɔ. A wulira ka i lɔ kelendi. Isa ka a fɔ ko ii ye dɔɔnnin di a ma.
56 Den fa ni a na kabannakoyara, kɔni Isa ka ii jamari ko ii ra mɛn yen bon kɔndɔ ye, ii kana wo fɔ mɔɔ si yɛ.

9

Isa ka a la talibidenbailu kelaya

1 Wo kɔ, Isa ka a la talibidenba tan ni fila kili. A ka se ni sebaya di ii ma, kosa ii ri jinailu gbɛn ka bɔ mɔɔilu fɛ, ka jankarɔtoilu lakɛndɛya.
2 A ka ii kelaya ko ii ye wa Alla la Mansaya ko lase mɔɔilu ma, ka jankarɔtoilu fanan lakɛndɛya.
3 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana dɛmɛn fen si ta taama ɲin dɔ, gbeleke wo, bɔrɔ wo, dɔɔnninfen wo, wodi wo, ai kana wo si ta. Hali duruki kɔrɔbila fila, ai kana wo ta.
4 Ai wa jiya yɔrɔ mɛn dɔ, ai kana bɔ ye. Ai ye to ye fo ai bɔ tuma wa se so wo kɔndɔ.
5 Ni mɔɔilu ka i ban ai jiyala, ai ye bɔ ii wara, ka ye gbangban bɔ ai sen ma. Wo ri kɛ sereya ri ye mɔɔilu ma, ko ii ka juu.»
6 Nba, ii bɔra ye ka itaama ka se so siyaman dɔ. Ii ka kibaro ɲuma lase ka jankarɔtoilu lakɛndɛya fan bɛɛ rɔ.

Isa la ko ka Herodi kɔndafili

7 Nba, ko ko kɛni tɛrɛ ye Isa bolo, Mansa Herodi tɛrɛ ye wo kibaro kalama. Wo kibaro ka a kɔndafili kosɛbɛ, baa doilu tɛrɛ ye Isa jatela Yaya le ri. Ii ka a fɔ ko Yaya ra wuli ka bɔ saya rɔ.
8 Doilu tɛrɛ ye Isa jatela Nabi Eli le ri. Ii ka a fɔ ko Eli ra na ikɔ tuunni. Doilu tɛrɛ ye Isa jatela nabi gbɛrɛ ri, bi ma mɛn ban. Ii ka a fɔ ko wo ra bɔ saya rɔ ka na ikɔ tuunni.
9 Herodi ka a fɔ ko: «N ka mɔɔ lɔ Yaya kun tɛɛla a la. A ye di wo rɔ? N ye kibaro mɛn sɔrɔnna ɲin, wo tii ye yon de ri wa?» Wo rɔ, a lɔɔ tɛrɛ ye Herodi la ka a ɲa la Isa kan.

Isa ka dɔɔnnin di jama ma

10 Isa la talibidenbailu bɔra taama rɔ ka na dantɛɛli kɛ Isa yɛ. Ii tun da ko ko kɛ, ii ka wo bɛɛ fɔ a yɛ. Wo banni, Isa ka ii ta, ko ka wa ɲɔɲɔ diya Bɛtisayida so fan dɔ.
11 Kɔni mɔɔ siyaman kolɔnda ii wa ko rɔ, ka ibori ii kɔ. Isa ka ii bɛɛ ramira koɲuma. A ka Alla la Mansaya ko lase ii ma, ka ban ka jankarɔtoilu lakɛndɛya.
12 Ii bɛɛ mɛnda ye fo ka fitiri sudunya. Keladenba tan ni fila wo nara, wo rɔ, ka a fɔ Isa yɛ ko: «An Maari, i ye sila di jama ma. Sa ii ri wa si diya a ni dɔɔnnin ɲinin yan laminin soilu la, a ni todailu la. I ma a lɔn, an ye waa le rɔ yan? Foyi tɛ yan.»
13 Isa ka ii jabi: «Ai jɛrɛ ye dɔɔnnin di ii ma.» Keladenbailu ka a fɔ ko: «Buru kala loolu ni jɛɛ fila-pe ye an bolo yan. Nba, i ye a fɛ an ye wa dɔɔnnin san jama ɲin bɛɛ yɛ wa?»
14 Jama wo ka siya ba le. Cɛɛ mɛnilu ye a rɔ, woilu jate ri mɔɔ waa loolu bɔ.

Nba, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye jama lasii mɔɔ biloolu biloolu dɛkuruilu rɔ.»
15 Karandenilu ka jama ladɛn ka ii lasii ten.
16 Wo banni, Isa ka buru kala loolu ni jɛɛ fila ta, ka a ɲa lɔ san ma ka baraka bila Alla yɛ. A ka buru ni jɛɛ rakadikadi ka a di karandenilu ma, ko ka a rafara jama tɛma.
17 Mɔɔ bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ fo ka ii fa. Ii bɛɛ ban mɛn kɛni dɔɔnninna, karandenilu ka buru ni jɛɛ kunkundun tɔilu ladɛn. Wo kunkundunilu ka see tan ni fila lafa.

Piyɛri ka mɛn fɔ Isa ma

18 Lon do rɔ, Isa kelen tɛrɛ ye Alla matarala yɔrɔ do rɔ. A la karandenilu tɛrɛ ma jan ale bakɛ. Isa ka ii maɲininka ko: «Mɔɔilu ye n jatela yon di?»
19 Ii ka a jabi: «Doilu ka a fɔ ko i ye Yaya le ri. Doilu ka a fɔ ko i ye Nabi Eli le ri. Doilu fanan ka a fɔ ko nabi do ra bɔ saya rɔ ka na, bi ma mɛn ban.»

20 A ka ii maɲininka ko: «Ai don? Ai ye
n jatela yon di?» Piyɛri ka a jabi: «Alla la
Ɲenematɔmɔnin de ile ri.»
21 Isa ka a fɔ ka a magbɛlɛya ii yɛ ko ii
kana wo kuma fɔ mɔɔ si yɛ.
22 A ka a fɔ ko: «A fɛrɛ tɛ, fo Mɔɔ Dencɛ
ye jakankata. Mɔɔbailu ni sarakalasela
kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu, ii bɛɛ ri i
ban a rɔ, ka a mira ka a faa. Kɔni a faa tele
sawana, a ri lawuli ka bɔ saya rɔ.»
23 A banni wo fɔla a la karandenilu yɛ, a
ka a fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ ko: «Ni mɔɔ ye a fɛ ka
na n ma, wo ye ban a jɛrɛ rɔ. Lon lon a ye a
la gbɔngbɔn jiri ta ka bila n kɔfɛ.
24 Nba, ni mɔɔ mɔɔ ka a si kɔnɔgbɛn a la
dunuɲaratɛɛ rɔ, wo tii ti ɲenemayala, kɔni
ni mɔɔ mɔɔ bɔnɔra a si rɔ a la dunuɲaratɛɛ
rɔ nde la ko rɔ a ri ɲenemaya.
25 A ye di? Ni mɔɔ do ka dunuɲa fen bɛɛ
sɔrɔn yan, ka wa bɔnɔ a nii dɔ sini, wo tɔnɔ
ye nfen di?
26 Mɛn di maloya ka i ban i lɔla n na ko
rɔ, a ni n na kuma rɔ, Mɔɔ Dencɛ wa na lon
mɛn, a ri maloya wo tii la ko la fanan. Wo
lon, a natɔ a la nɔɔrɔ rɔ, a ni a Fa Alla ta, a ni
mɛlɛka sɛnimanilu ta.
27 Sika tɛ a rɔ: doilu ye ai tɛma yan,
mɛnilu tɛ sa fewu ni ii ma Alla la Mansaya
yen fɔlɔ.»

Isa fari yɛlɛman ko

28 Wo fɔ tele seyin ɲɔɔn, Isa ka Piyɛri ni
Yuhana ni Yakuba ta ka wa Alla matara
diya koyinkɛ do kan.
29 Ka Isa to Alla matarala, a ɲakɔrɔ
yɛlɛmanda. A la faanin gbɛra fo ka
mɛlɛnmɛlɛn ikomin sanmɛlɛnmɛlɛn.
30 Ikɔrɔkɔrɔ cɛɛ fila kumara a yɛ mɛn ye
Nabi Musa a ni Nabi Eli. Bi tɛrɛ ma cɛɛ fila
wo sa.
31 Ii lɔni tɛrɛ nɔɔrɔ ba rɔ ka Isa baro. Ii
barora Isa faa ko kan, a natɔ mɛn dafala
Jerusalɛmu.
32 Wo ka a tɛrɛn Piyɛri ni a dafɔɲɔɔnilu ra
sunɔɔ. Ii kununda ka Isa nɔɔrɔni yen, a ni
cɛɛ fila wo.
33 Ka sɔrɔn Nabi Musa ni Nabi Eli watɔ le
tɛrɛ, Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, yan
bɛnni an ma. An ye to yan. An di gba sawa
lɔ, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi
Eli ta kelen.» Piyɛri tɛrɛ ye kumala tuun,
kɔni a ma wo kɔrɔ lɔn.
34 Ka Piyɛri to kumala, banda do jiira
ka birin ii kun na, ka ii latunun, wo rɔ ii
silanda a ɲa ma.
35 Wo tuma, kumakan do bɔra banda
rɔ ko: «N Dencɛ le ɲin di, n da mɛn
Ɲenematɔmɔn. Bɛɛ ye a tolo malɔ a la.»
36 Kuma banni, karandenilu ma mɔɔ si
tɛrɛn ye fo Isa kelen pe. Ii bɛɛ ka i makun
wo ko ma. Ii ka mɛn yen, ii ma wo fɔ mɔɔ si
yɛ.

Isa ka den jinatɔ do lakɛndɛya

37 Wo duusa gbɛ, Isa ni talibidenba sawa
wo jiira koyinkɛ kɔrɔ tuma mɛn na, mɔɔ
siyaman ka Isa labɛn.
38 Nba, cɛɛ do tora jama wo tɛma ka a kan
nabɔ ko: «Karanmɔɔ, n ye i madiyala, i ye n
dencɛ dɛmɛn. A kelen pe le n bolo.
39 Jina ye a tɔrɔla. A wa a mira, den di
kule i kɔrɔ ye. Jina ri a lajɛrɛjɛrɛ, fo ka a da
kanfa ji labɔ. A ti sɔn fewu ka den bila fo a
wa ban a sɛɛla kojuuya.
40 N nara ka i la karandenilu madiya ko
ii ye jina gbɛn. Ii ma se a la.»
41 Isa ka jabili kɛ ko: «Ai bi mɔɔilu ka juu.
Ai tɛ la Alla la muumɛ! N ye to ai tɛma
haan waati ɲuman ka ai la lemɛniyabaliya
muɲun?» A ka a fɔ cɛɛ wo yɛ ko: «Na i dencɛ
ri yan.»
42 Den ka i madon Isa la waati mɛn na,
jina ka den wo labe duu ma, ka a yɛrɛyɛrɛ
kojuuya. Isa ka jina makuma ko a ye bɔ
den fɛ. Jina bɔra, den kɛndɛyara. Isa ka den
nasɛ a fa ma.
43 Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara wo rɔ, ko
Alla makabani ba le.

Isa ka a la saya ko fɔ ikɔ tuun

Isa tɛrɛ ye ko mɛnilu kɛla, woilu ka ii bɛɛ
kabannakoya. Ka ii to wo la, a ka a fɔ a la
karandenilu yɛ ko:
44 «Ai ye ai tolo malɔ koɲuma kuma ɲin
na. Janfa natɔ donna Mɔɔ Dencɛ ma, sa a ri
don mɔɔ juuilu bolo.»
45 Karandenilu ma kuma wo ɲayen. A
kɔrɔ dɔɔni tɛrɛ ii ma. Hali ii ma a famun,
ii ma sɔn ka Isa ɲininka a kɔrɔ ma ka a
masɔrɔn ii silanni kojuuya.

Yon ye ɲɛmɔɔ ri?

46 Wo tuma, sɔsɔli do wulira karandenilu
tɛma, ko yon kɛtɔ ɲɛmɔɔ ri ii dɛkuru rɔ?

47 Isa ka ii miriya lɔn. Wo rɔ, a ka dennin
do ta ka a lalɔ a tɔrɔfɛ.
48 A ka a fɔ karandenilu yɛ ko: «Mɔɔ mɛn
wa dennin ɲin ɲɔɔn damira koɲuma nde
kosɔn, wo ra n jɛrɛ ramira. Mɔɔ mɛn wa nde
ramira koɲuma, wo ra n kelayaba ramira
koɲuma fanan, baa mɛn di sɔn ka a jɛrɛ kɛ
dɔɔman mɔɔ ri ai tɛma, wo le ka bon a tɔ bɛɛ
ri.»

Mɛn tɛ ii juu ri, wo ye ii ɲiin de ri

49 Isa la talibidenba mɛn tɔɔ ko Yuhana,
wo ka a fɔ ko: «Maari, an ka cɛɛ do yen, a tɛrɛ
ye jinailu gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ i tɔɔ rɔ. An
ka a fɔ a yɛ ko a ye wo boloka, baa a tɛ an na
dɛkuru mɔɔ ri.»
50 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana a mabali
wo la. Mɔɔ mɛn tɛ i kanma, wo ye i fɛ.»

Samarikailu ka i ban Isa rɔ

51 Nba, ka a tɛrɛn a waati tun da sudunya
ka i kɔsɛ a Fa Alla wara, Isa ka a jusu latɛɛ
ko a fɛrɛ tɛ fo a ye wa Jerusalɛmu.
52 A ka keladen doilu lawa a kɔrɔ. Woilu
wara don Samari so do la, ka jiya diya ɲinin
a yɛ.
53 Kɔni ye mɔɔilu ma sɔn ka Isa jiya, ka a
masɔrɔn a watɔ Jerusalɛmu.
54 Wo rɔ a karandenilu, Yakuba ni
Yuhana, ka Isa maɲininka ko: «An tɛ ta lajii
ka bɔ san dɔ ka ii janin wa?»
55 Isa ka iyɛlɛman ka ii makuma, ko ii jo
tɛ.
56 Ii taminda ye, ka wa so gbɛrɛ ɲinin.

Ka bila Isa kɔ

57 Ii watɔla, mɔɔ do ka a fɔ Isa yɛ ko: «I wa
kɛ wala fan fan, n di to i kɔ.»
58 Isa ka a jabi: «Tɔɔn ye sɔyaninilu bolo.
Ɲaa ye sankolo kɔnɔilu bolo. Kɔni si diya
si tɛ Mɔɔ Dencɛ bolo, a ri se ka i ɲɔɲɔn yɔrɔ
mɛn.»
59 Isa ka a fɔ cɛɛ gbɛrɛ yɛ ko: «I ye bila n
kɔ.» Wo ka a jabi: «Maari, i ye diɲɛ n ye wa
n fa su don fɔlɔ.»
60 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Mɛnilu faani,
mɛnilu ma ɲenema bɛrɛ lɔn, i ye a to woilu
yɛ ii ɲɔɔn su don. Ile kɔni ye wa Alla la
Mansaya ko lase mɔɔilu ma.»
61 Dogbɛrɛ ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, n ye a
fɛ ka bila i kɔ. Kɔni, n ye wa n sara n wara
mɔɔilu la fɔlɔ ko an bɛn sɔɔma.»
62 Isa ka a jabi: «Mɔɔ mɛn wa nisi daba
mira ka sɛnɛ kɛ damira, ka ban ka to a kɔfɛ
mafɛnɛla, wo ti se Alla la Mansaya baara
nɔɔla.»

10

Isa ka karanden biwɔrɔnwula ni fila ke-laya

1 Wo kɔ rɔ, Isa ka mɔɔ biwɔrɔnwula ni
mɔɔ fila gbɛrɛ kili ka ii kelaya. A ka ii mɔɔ
fila fila lawa a kɔrɔ. A jɛrɛ watɔ yɔrɔ mɛnilu
rɔ, a ka ii lawa a kɔrɔ, yɔrɔ woilu bɛɛ rɔ.
2 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Suman ka waati ra
se. Suman ka siya. Kɔni wo baaralailu ma
siya. Ai ye Suman Fɛ Tii* madiya, kosa a ri
do kafo baaralailu ma suman fɛ rɔ.
3 «Ai ye wa sisen. N ye ai kelayala ka kɛ
ikomin saa dennin, mɛn bilani wara juuilu
tɛma.
4 Ai kana wodi bila ai kun. Ai kana bɔrɔ
ta. Ai kana sanbara gbɛrɛ ta. Ai kana sɔn
foli ye ai la baara lanɔɔ sila la.
5 «Ai wa jiya yɔrɔ mɛn dɔ, ai ye ye mɔɔilu
fo fɔlɔ ko: ‹Jususuma ye don bon ɲin na.›
6 Ni wo ka do tɛrɛn ye, mɛn ye jususuma
ɲininna, ai la duwawu ri mira a yɛ. Ni wo
tɛ, ai la duwawu ri i kɔsɛ ai ma.
7 Mɛnilu wa sɔn ka ai jiya, ai ye to woilu
bolo. Ii wa dɔɔnninfen fen di ai ma, ai ye
wo dɔɔn. Ii wa minnin fen fen di ai ma, ai
ye wo min. Baaraden ni a sara ka kan. Ai
kana ai jiya diya yɛlɛman.
8 «Ai wa don so fen fen kɔndɔ, ni ye mɔɔilu
ka ai ramira ka na dɔɔnninfen do sii ai kɔrɔ,
ai ye a dɔɔn.
9 Jankarɔto mɛnilu ye so kɔndɔ ye, ai ye
woilu lakɛndɛya. Ai ye a fɔ mɔɔilu yɛ ko:
‹Alla la Mansaya ra i madon ai la!›
10 «Kɔni ai wa don so fen fen kɔndɔ, ka a
tɛrɛn ye mɔɔilu ma sɔn ai jiyala, ai ye bɔ. Ai
ye wa i lɔ sila tɛma, ka ai kan nabɔ ii ma ko:
11 ‹Hali ai la so gbangban, mɛn tɛrɛ ye an
sen ma, an da wo bɔ an sen ma. Wo ri kɛ
tɔɔmasere ri ai kan yan, kɔni ai ye a lɔn ko
Alla la Mansaya ra i madon ai la.›
12 N di a fɔ ai yɛ ko kiti lon wa se, jahadi
juuman di la so wo kan ka tamin Sɔdɔmu
kan.»

So mɛnilu ka i ban lemɛniya la

* **10:2** *Suman Fɛ Tii* wo ye Alla le ri.

13 «Korasɛnkailu, gbalo ye ai yɛ. Bɛtisayidakailu, gbalo ye ai fanan yɛ. Ka a masɔrɔn kabannako bailu kɛra ai tɛma. Ni woilu ɲɔɔn tun kɛra Tiri so kɔndɔ, wala Sidɔn so kɔndɔ, sa wo mɔɔilu ra tubi kɛbi waati jan. Ii tun di i sii buurigbɛ rɔ ka kasanbɔrɔ bila ii kan na, ka kɛ nimisa tɔɔmasere ri, ka tubi.

14 Wo le kosɔn, kiti lon wa se, Tirikailu ni Sidɔnkailu la jahadi ri nɔɔya ka tamin ai ta kan.

15 Kapɛrinahumukailu ai don? Ai ri bonya haan ka se sankolo rɔ wa? Wo kuma tɛ! Ai ri jii fo ka se jahanama kɔndɔ!»

16 Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Mɔɔ mɛn wa ai kumakan namɛn, wo ra n kan namɛn fanan. Mɔɔ mɛn ma sɔn ai rɔ, wo ra i ban n dɔ fanan. Mɛn ka i ban n dɔ, wo ra i ban n kelayaba rɔ fanan.»

Keladenilu ka ii kosɛ

17 Mɔɔ biwɔrɔnwula ni fila banni kelalasela, ii kosɛ mɛn kɛni, ii sɛwani ba nara dantɛɛli kɛ Isa yɛ ko: «Maari, hali jinailu silanni an yɛ ka an kan mira, i tɔɔ rɔ.»

18 Isa ka jabili kɛ ko: «N da Setana betɔ yen ka bɔ sankolo rɔ ikomin sanmɛlɛnmɛlɛn ye jiila ɲa mɛn ma.

19 A ragbɛ, n da sebaya di ai ma, sa ai ri sailu ni kɔsɔilu radɔn, ka se ai juu Setana ni a fanka bɛɛ la. Foyi ti se ai la.

20 Hali wo, ai kana sɛwa wo rɔ, ko jinailu ye ii majiila ai kɔrɔ. Ai ye sɛwa mɛn dɔ, wo le ɲin di: ai tɔɔ ra sɛbɛ harijeene rɔ.»

Isa sɛwara

21 Wo tuma, sɛwa ba le tɛrɛ Isa la, sɛwa mɛn bɔni Alla la Nii Sɛniman dɔ. Wo rɔ, a ka Alla tando ko: «N Fa Alla, sankolo ni duukolo tii, n ye i tandola, ka a masɔrɔn a diyara i yɛ ka lɔnniya di denninilu ma, i ma mɛn di hankilimailu ni lɔnninna bailu ma. Ɔɔn, N Fa, i sawo le.»

22 Isa ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «N Fa ra fen bɛɛ karifa n na. Mɔɔ si ma Dencɛ lɔn fo n Fa Alla. Mɔɔ si fanan ma n Fa Alla lɔn fo Dencɛ kelen, mɛn bɔra Alla rɔ. N wa n Fa yiraka mɛnilu la, woilu fanan di se a lɔnna.»

23 Wo kɔ, Isa ka iyɛlɛman ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Hɛrɛ ye ɲa yɛ ai ɲa mɛn ka yen!

24 Baa ai ɲa ye mɛn yenna, a lɔɔ tɛrɛ ye nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo yen, kɔni ii ma fɛrɛ sɔrɔn ka ii ɲa la a kan. Ai tolo ye mɛn namɛnna, a lɔɔ tɛrɛ nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo mɛn. Kɔni ii ma fɛrɛ sɔrɔn ka ii tolo malɔ a la.»

Samarika cɛɛ ɲuma

25 Lon do rɔ sariya karanmɔɔ do ka i lɔ ka ɲininkali do kɛ Isa kun a kɔrɔbɔ kanma. A ka a fɔ ko: «Karanmɔɔ, n ye nfen kɛ, sa n di ɲenemaya sɔrɔn?»

26 Isa ka a jabi: «Nfen de sɛbɛni Alla la sariya rɔ? I ra nfen de famun wo rɔ?»

27 A ka Isa jabi: «A sɛbɛni sariya rɔ ko: ‹I ye i Maari Alla kanin i jusukun bɛɛ la, i sɔlɔmɛ bɛɛ la, i fanka bɛɛ la, a ni i miriya bɛɛ la.› Ka la wo kan, a ka a fɔ ko: ‹I ye i mɔɔɲɔɔ kanin ikomin i ye i jɛrɛ kaninna ɲa mɛn ma.›»

28 Isa ka a jabi: «I ra mɛn fɔ, i jo wo rɔ. Ni i ka sila wo taama, i ri ɲenemaya sɔrɔn.»

29 Kɔni a lɔɔ tɛrɛ ye karanmɔɔ wo la ka jɔ di a jɛrɛ kɛwaliilu ma. Wo rɔ, a ka Isa maɲininka ko: «N ye yon jate n siiɲɔɔ di?»

30 Isa ka a jabi sanda do rɔ ko: «Cɛɛ do bɔra Jerusalɛmu ka wa Jeriko. Ka a to sila kan, benkannilailu bera a kan ka a bolofen bɛɛ bɔ a bolo, hali a feriyabɔ bɛɛ. Ii ka a gbasi kojuuya. Dooni ii ma a faa. Ii bɔra ye ka a lani to sila tɛma.

31 A ma mɛn wo kɔ, sarakalasela do nara sila wo kan. A ka madunbatɔ lani yen sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa.

32 Lebi bɔnsɔn do nara sila wo kan. A nara madunbatɔ lani tɛrɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa.

33 Wo kɔfɛ, Samarika do fanan nara sila wo kan. A nara madunbatɔ lani tɛrɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, a kininkinin donda a rɔ.

34 A ka i madon a la ka a la dailu basi ka woilu sidi. A ka madunbatɔ lawuli ka a lala a la fali kan, ka wa a ri londan jiya bon do la. Ii se mɛn kɛni jiya bon na, a ka a janto a rɔ.

35 Duusa gbɛni, a ka †wodi bɔ ka a di bon tii ma ka a fɔ a yɛ ko: ‹I janto madunbatɔ wo rɔ kosɛbɛ. A mako wa kɛ fen fen na, i ye wo di a ma. Ni wodi ɲin ma a bɛɛ bɔ, n wa n kosɛ, n di i la wodi bɛɛ lasɛ i ma.›

† **10:35** Ka wodi mɛn di wo ye tele fila baara sara le ri.

36 «A ye di? Məɔ sawa woilu rə, yon kɛra
madunbatə siiɲɔɔ di?»
37 Sariya karanmɔɔ ka Isa jabi: «Mɛn
hinara a la ka a dɛmɛn.» Isa ko: «Jə! I ye
wa wo ɲɔɔn kɛ.»

Isa wara Mariyamu ni Marita wara

38 Nba, Isa ni a la karandenilu tɛrɛ ye
taamala Jerusalɛmu sila kan. Ii se mɛn kɛni
so do la, muso do ka ii jiya a wara. Muso wo
tɔɔ ko Marita.
39 Marita dɔɔmuso fanan tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ
ko Mariyamu. Mariyamu wara i sii Maari
Isa sen kərə ka a tolo malə a la.
40 Wo ka a tɛrɛn, Marita ɲagbani gba
donna kojuuya. Wo rə, a ka i madon Maari
Isa la ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, n mamuso ra n
kelen to baarala ten. Wo tɛ gbala i la wa? I
ye a fɔ a yɛ ko a ye wuli ka n dɛmɛn.»
41 Maari ka a jabi: «Marita, Marita. I
haminni ko siyaman na fo ka i jɛrɛ ɲagba.
42 Kɔni fen kelen pe le munafan ka bon
fen tɔ bɛɛ ri. Mariyamu ra munafan fen wo
ɲenematəmən. Foyi tɛ wo bɔ a bolo.»

11

Alla matara ɲa

1 Lon do rə, Isa tɛrɛ ye Alla matarala yərə
do rə. A banni, a la karanden do ka a fɔ a
yɛ ko: «Maari, i ye an karan Alla matara la,
ikomin Yaya ka a la karandenilu karan ɲa
mɛn ma.»
2 Isa ka a jabi: «Ai wa kɛ Alla matarala, ai
ye a fɔ ko:
An Fa Alla, i tɔɔ sɛniman ye bonya.
I ye i la mansaya labɔ gbɛ rə.
3 I ye an na dɔɔnnin di an ma lon lon.
4 I ye an makoto an na kojuuilu la,
baa mɛnilu ra kojuu kɛ an na, an da woilu
makoto.
I kana an to an na miriya juuilu sila kan.»
5 A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ni ai
do wara i duɲɔɔ wara duu tala ma, ka a la
da makonkon ka i kan nabɔ ko: ‹N duɲɔɔ, i
wuli. I ye buru kala sawa di n ma.
6 N duɲɔɔ cɛɛ bətəla le taama rə ka na jiya
n wara sisen sisen. Damunin fen si tɛ n
bolo ka sii a kərə.›
7 I duɲɔɔ di to bon kɔndɔ ka jabili kɛ ko:
‹Ɛɛ, cɛɛ, i kana na n tərə sa. N da n na da
tuun ka a sɔɔ. N ni n na denilu bɛɛ ra ban
an lala. N ti sɔn ka foyi di i ma sisen.›
8 Hali a ma sɔn ka buru di i ma ai la
duɲɔɔnya kosɔn, i wa to a la da makonkon
na fo ka a ɲagba, a ri wuli ka i mako bɛɛ ɲa
jə! Baa, i ma sɔn ka a matara boloka.
9 «Wo rə, n di a fɔla ai yɛ ai wa matara foyi
la, ai ri wo sərən; ai wa ɲinin, a ri a sərən; ai
ye da makonkon, a ri laka ai yɛ.
10 Ka a masərən məɔ si wa matara a ri a
sərən; məɔ wa fen ɲinin, a ri a sərən; məɔ
wa da makonkon, a ri laka a yɛ.
11 «Yon ye ai tɛma yan, ni i dencɛ ka i
matara jɛɛ la, i ri sa don a bolo wa?
12 Wala, ni i dencɛ ka i matara sisɛkili la,
i ri kɔsɔn don a bolo wa?
13 Nba, ni ai, adamadenilu mɛn ka juu,
ai kusan fen ɲuma dila ai denilu ma, wo
gbɛnin de an Fa Alla mɛn ye sankolo rə wo
ri se Nii Sɛniman dila a tarabailu bɛɛ ma.»

Isa ni Ibulusa la ko

14 Lon do rə, Isa ka jina gbɛn ka a bɔ bobo
cɛɛ do fɛ. Jina bɔ mɛn kɛni a fɛ, cɛɛ ka kuma
damira. Wo ka jama kabannakoya kosɛbɛ.
15 Kɔni doilu ka a fɔ ko Isa tɛrɛ ye jinailu
gbɛnna *Ibulusa baraka le rə, mɛn ye ji-
nailu la kuntii ba ri.
16 Doilu ka Isa kərəbɔ, ko a ye tɔɔmasere
do kɛ ii ɲana, mɛn di a yiraka ii la ko a la
sebaya bɔni Alla rə.
17 Kɔni Isa ka ii bɛɛ miriya lɔn. Wo rə, a ka
a fɔ ii yɛ ko: «Mansaya kelen wa rafara fila ri
ka i ɲɔɔn kɛlɛ, mansaya wo tiɲantə le. Bon
kelen wa rafara fila ri ka i ɲɔɔn kɛlɛ, bon wo
ri be.
18 A ye di wo rə? Ni Setana la baaradenilu
rafarara fila ri ka i ɲɔɔn kɛlɛ, a la mansaya
tɛ tiɲan wa? Ai ka a fɔ ko n ye jinailu gbɛnna
jina kuntii ba Ibulusa le baraka rə.
19 A ye di? Ni n ye jinailu gbɛnna Ibu-
lusa baraka rə, ai la karandenilu ye jinailu
gbɛnna yon baraka rə? Ai la karandenilu ri
ai la kiti tɛɛ, ko ai jo tɛ wo rə.
20 Ni wo tɛ, ni n ye jinailu gbɛnna Alla
baraka le rə, wo ra a yiraka ko Alla la
Mansaya ra se ai tɛma.
21 «Ai ɲa lə! Fankama wa a rabɛn kɛlɛ
kɛ muranilu la, ko ka a la bon kanda, wo
bolofenilu kandani a ɲuma la.

* **11:15** Kirɛkika la miriya ye le ko Ibulusa a ye jina mansaden de ri

22 Kɔni ni fankama dogbɛrɛ bera a kan,
mɛn fanka ka bon a ta ri, wo ri se a la. Wo
ri a la kɛlɛkɛ fen bɛɛ ta, a jii lani tɛrɛ mɛnilu
kan kɔnin, ka ban ka a bolofen bɛɛ rafara
mɔɔilu tɛma.»
23 Isa banda misali yirakala ka a fɔ ii yɛ
ko: «Mɔɔ mɛn tɛ n fɛ, wo ye n juu le ri. Mɔɔ
mɛn tɛ n dɛmɛnna ka mɔɔilu ladɛn, wo ye
baarala ka mɔɔilu lajɛnsɛn.»

Jina ka i kɔsɛ ka to cɛɛ fɛ

24 Isa ko: «Jina wa gbɛn ka bɔ cɛɛ do fɛ, a ri
wa ɲɔɲɔ diya ɲinin fo wula jan ka kaɲa, ka
ban ka a fɔ ko: ‹N di n kosɛ ka wa n bɔ diya
rɔ.›
25 A wa kosɛ cɛɛ jinatɔ kɔrɔ ma, a ri a tɛrɛn
ko wo ra sɛninya, ikomin bon mɛn firanni
ka a kɔndɔ rabɛn koɲuma.
26 Wo rɔ, jina ri wa ka jina wɔrɔnwula
ladɛn, mɛnilu ka juu a jɛrɛ ri. Ii bɛɛ ri na ka
to cɛɛ wo fɛ. A laban, jinatɔ la ko ri juuya ka
tamin a fɔlɔma kan.»
27 Ka Isa to kuma la, muso do tora jama
tɛma ka a kan nabɔ ko: «Muso mɛn ka i kɔnɔ
ta ka i sɔrɔn, ka ban ka a sin di i ma, muso
wo kunnadiyani.»
28 Isa ka a jabi: «Kɔni mɔɔ mɛnilu ri ii tolo
malɔ Alla la kuma la ka wo mira, woilu le
mɔɔ kunnadiyani bailu ri.»

Nabi Junusa tɔɔmasere ɲɔɔn di kɛ bi mɔɔilu yɛ

29 Ka a tɛrɛn jama waratɔ le Isa laminin
dɔ, a ka ii karan ko: «Bi mɔɔilu kɛwali ka
juu. Ai ye kabannako ko rɔ, mɛn di kɛ
tɔɔmasere ri, kɔni kabannako gbɛrɛ si tɛ kɛ
ai ɲana, fo Nabi Junusa ta ɲɔɔn.
30 Nabi Junusa jɛrɛ kɛra tɔɔmasere ri
Ninibekailu bɛɛ ɲana ɲa mɛn ma, Mɔɔ
Dencɛ fanan natɔ kɛla tɔɔmasere ri bi
mɔɔilu ɲana wo ɲa le ma.
31 Nba, kiti lon wa se, Seba jamana
mansa muso ri wuli ka i lɔ ai tɔrɔfɛ ka ai
jalaki, baa ale bɔra fo yɔrɔ jan ka na a
tolo malɔ Mansa Sulemani la hankilimaya
kuma la. Do ye yan bi, mɛn ka bon Mansa
Sulemani ri.
32 Kiti lon wo, Ninibekailu fanan di wuli
ka i lɔ ai tɔrɔfɛ ka ai jalaki, baa Nabi Junusa
wara ii kawandi lon mɛn, ii tubira. Do ye
yan bi, mɛn ka bon Nabi Junusa ri.»

Fitina ni ɲa kisɛ la sanda

33 Isa ka a fɔ ikɔ tuunni ko: «Mɔɔ si tɛ
fitinna lamɛlɛn ka a dokon, wala ka see do
birin a kun na. Wo kuma tɛ! Mɔɔ wa a
lamɛlɛn, a ri a sii fitinnasiifen kan, kosa
mɛnilu wa don bon kɔndɔ ri a mɛlɛn yen.
34 Mɔɔ ɲa kisɛ le a faribanku fitina ri. Ni i
ɲa kisɛ ka ɲi, kɛnɛ ri don a la, ka i kɔndɔ gbɛ.
Ni i ɲa kisɛ ma ɲi, foyi si tɛ don fo dibi.
35 Wo le kosɔn, ai ye ai jɛrɛ lakɔrɔsi. Ai
kana i ban kɛnɛ rɔ, ka sɔn dibi rɔ.
36 Ni i kɔndɔ gbɛra kɛnɛ bolo, ka a tɛrɛn
dibi tɛ a yɔrɔ si rɔ, i ra kɛ kɛnɛ rɔ fasayi. A ye
ikomin fitina ra lamɛlɛn ka i bila kɛnɛ rɔ.»

Isa ka Farisilu ni sariya karanmɔɔilu jalaki

37 Isa banni kumala, Farisi cɛɛ do ka a kili
ko a ye wa dɔɔnnin kɛ a wara. Ii wara don
a wara, ka i sii dɔɔnnin diya.
38 Isa ma a bolo ko fɔlɔ ikomin Farisilu
ye a kɛla ɲa mɛn ma. Wo ka Farisi cɛɛ
kabannakoya kosɛbɛ.
39 Maari Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ai Farisilu ye
daailu ni muranilu kɔkan makola ka gbɛ,
ka ai kɔndɔ nɔɔni to natabaya ni kojuu su
bɛɛ la.
40 Ai hankilitanilu! Mɛn ka kokan ladan,
wo le ma a kɔndɔla fanan dan wa?
41 Ai ye ai kɔndɔ rɔ di fantanilu ma, wo
wa kɛ bɛɛ ri sɛninya.

42 «Gbalo ye ai Farisilu yɛ! Ai ye i rajala ka
jaka bɔ, hali ai la suma fira kelen kelenna
bɛɛ rɔ. Ai ra telenbaya a ni Alla la kaninteya
la bilani to. Ai ka kan ka wo kɛ fɔlɔ ka a tɔ
bɛɛ ladɛnnin kɛ.
43 Gbalo ye ai Farisilu yɛ! Ka a masɔrɔn ai
wa don salibon kɔndɔ, ai ye ɲɛmɔɔ sii diya
ɲininna. Ai wa kɛ so kɔndɔ, ai ye a fɛ mɔɔilu
ye ai bonya ka ai fo.
44 Gbalo ye ai Farisilu yɛ! Ka a masɔrɔn
ai ye ikomin kaburu, mɛn ni duu bɛɛ ra kɛ
kelen di. Mɔɔilu ye taminna wo kan, kɔni ii
ma a lɔn ko kaburu le.»
45 Sariya karanmɔɔ do ka Isa jabi: «Karan-
mɔɔ, i la kuma ma dan Farisilu kelen ma dɛ!
I ye andeilu fanan dooyala kosɛbɛ!»
46 Isa ka a jabi: «Gbalo ye ai sariya
karanmɔɔilu fanan yɛ! Ai ye donin ba siila
mɔɔilu kun ma, donin mɛn ta gbɛlɛman
kojuuya. Kɔni ai ti sɔn muumɛ ka ii dɛmɛn
wo donin tala!

47 Gbalo ye ai yɛ, ka a masɔrɔn ai ben-
bailu ka nabi mɛnilu faa, ai ye woilu kabu-
ruilu masidila.
48 Ai ra sɔn ai benbailu la baara juu ma,
ka a masɔrɔn ii ka nabiilu faa ka kaburu
masidi ko to ai ma.
49 Wo le kosɔn, Alla ka a fɔ a la hankil-
imaya rɔ ko: ‹N di nabiilu lawa ii ma, a
ni talibidenbailu. Ii ri doilu faa ka doilu
jakankata.›
50 Wo rɔ, mɔɔilu ra nabi fen fen faa kɛbi
dunuɲa dan waati, Alla ri bi mɔɔilu ɲininka
wo kelen kelenna bɛɛ saya ko ma.
51 A ri damira Abila la saya ma, haan
ka wa Nabi Sakariya la saya ma, mɛn sara
saraka janin diya a ni Alla la bon tɛma. N
di a fɔ ai yɛ, Alla ri bi mɔɔilu ɲininka wo bɛɛ
ma kiti lon.
52 Gbalo ye ai yɛ, ai sariya karanmɔɔilu!
Ai ra i ban lɔnnin bɛrɛ rɔ, ka wo da tuun ka a
sɔɔ. Ai jɛrɛ ti don a rɔ. Ai ye mɔɔilu labanna
fanan, mɔɔ mɛnilu ye don ko rɔ.»
53 Isa bɔ mɛn kɛni yɔrɔ wo rɔ, sariya
karanmɔɔilu ni Farisilu ka a laɲinin
ɲininkali siyaman na.
54 Ii ye a fɛ a ye jabili bɛnbali do kɛ, mɛn
di kɛ a mira sababu ri.

12

Isa ka mɔɔilu lali kuma siyaman dɔ

1 Wo tuma, mɔɔ waa siyaman ladɛnnin
Isa laminin dɔ. Ii warara haan ka i lɔ i
ɲɔɔn kan. Ka Isa to jama tɛma, a ka a la
karandenilu karan. A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai
ye ai jɛrɛ latanka Farisilu la lɛbɛn ma, ii la
filanfilanteya kɔnin.
2 Mɔɔilu la ko si dokonni a ri bɔ gbe rɔ,
lon do rɔ. Mɛnilu suturani, woilu bɛɛ ri lɔn
mɔɔilu bolo.
3 Ai wa idoon ka fen fen fɔ mɔɔilu yɛ dibi
rɔ, woilu bɛɛ ri lamɛn kɛnɛ ma. Ai wa fen
fen fɔ mɔɔilu tolo kɔrɔ kan majii rɔ, hali ni
a kɛra bon kɔndɔ sutura rɔ, woilu bɛɛ ri fɔ
gbɛ rɔ, ka kɛ ikomin mɔɔ ra i lɔ bon kun na
ka wo bɛɛ lase fan bɛɛ rɔ.
4 «N terilu, n di a fɔ ai yɛ ko mɔɔ mɛnilu
seni mɔɔ faala dɔrɔn, ai kana silan woilu yɛ,
baa woilu dan ye mɔɔ faribanku faa ri. Ii ti
se ka tamin wo kan.
5 Ai ye silan mɛn yɛ, n di wo yiraka ai
la. Mɛn di se ka mɔɔ faa, ka ban ka a fili
jahanama kɔndɔ, ai ye silan wo yɛ.
6 «A ye di? Kɔnɔ mɛsɛn loolu tɛ sanna
wodi gbanan mɛsɛn na wa? Kɔni Alla ka a
kelen kelenna bɛɛ lɔn.
7 Alla ka ai lɔn kosɛbɛ, hali ai kunsi jate!
Wo rɔ, ai kana silan fewu. Alla ye ai jatela
ka tamin kɔnɔilu kan.
8 «N di a fɔ ai yɛ ko mɔɔ fen fen wa i lɔ n tɔɔ
la mɔɔilu ɲana, Mɔɔ Dencɛ fanan di i lɔ wo
tii la Alla la mɛlɛkailu ɲana.
9 Kɔni mɛn di i ban n dɔ mɔɔilu ɲana, Mɔɔ
Dencɛ fanan di i ban wo rɔ Alla la mɛlɛkailu
ɲana.
10 Ni mɔɔ ka Mɔɔ Dencɛ mafɔ, a ri se a
makotola. Kɔni mɔɔ wa Alla la Nii Sɛniman
tanama kuma fɔ, a tɛ makoto habadan!
11 «Lon do rɔ, mɔɔilu ri ai mira. Ii wa ai
lana salibonilu ɲɛmɔɔilu ma, wala kititɛɛla
su bɛɛ, ai ka kan ka kuma mɛn fɔ ka ai jɛrɛ
lafasa, ai kana hamin wo la.
12 Ka a masɔrɔn ai ka kan ka mɛn fɔ, Alla
la Nii Sɛniman di wo kuma bila ai kɔndɔ wo
waati kelen na.»

Nanfulutii hankilitan

13 Cɛɛ do tora jama rɔ ka a fɔ Isa yɛ ko: «An
karanmɔɔ, i ye a fɔ n kɔrɔcɛ yɛ ko an fa sara
ka cɛɛ mɛn to, ko a ye cɛɛ wo rafara ka n ta
di n ma.»
14 Isa ka a jabi: «Ɛɛ, cɛɛ! Yon de ka nde
lasii, ka n kɛ ai la kititɛɛla ri, wala ai la cɛɛ
rafarala?»
15 Wo kɔ, Isa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ye a kɛ
koɲuma, ka ai jɛrɛ mira natabaya ma. Ka a
masɔrɔn hali ni mɔɔ la nanfulu siyayara a
ɲa jɛrɛ ma, wo ti se ka ɲenemaya jɛrɛ di a
ma.»
16 Isa ka wo kɔrɔ yiraka ii la kuma
kɔrɔlama do rɔ. A ka a fɔ ko: «Waati do kɛra,
nanfulutii do la sɛnɛ fenilu sɔnda kosɛbɛ.
17 Wo rɔ, a ka a jate mira a jɛrɛ kɔndɔ ko:
‹N di nfen de kɛ sa? Suman mara diya si tɛ
n bolo, suman jate wo ri kun mɛn dɔ.›
18 A ka imiri wo ma ka a fɔ ko: ‹N di n na
bondon bɛɛ lawuya ka kurailu lɔ ka woilu
wara. N di n na suman kisɛ ni n na sɛnɛ fen
bɛɛ kɛ ii kɔndɔ ka a bɛɛ lamara ye.
19 Wo wa ban, n di a fɔ n jɛrɛ yɛ ko: «Cɛɛ,
i ɲɔɲɔ fewu! Suman siyaman ba marani i
bolo, suman mɛn di san siyaman bɔ. I ye
dɔɔnnin kɛ, ka minnin kɛ, ka sɛwa.»›
20 Alla ka a fɔ a yɛ ko: ‹Ile, kɔmɔɔ gbɛdɛn.
Bi su ɲin dɔ jɛrɛ, i nii di mira i la. I ra mɛn
nadɛn i jɛrɛ yɛ, wo totɔ yon bolo sa?›

21 Məɔ mɛn ye nanfulu ɲininna a jɛrɛ yɛ,
ka a ban Alla rɔ, wo betɔ ten de.»

An kana hamin

22 Wo rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ
ko: «Nba, n kan de, ai kana hamin ai nii na
ai la dunuɲaratɛɛ dɔɔnnin ko rɔ, wala ai la
faribanku la feriyabɔ ko rɔ.
23 Ka a masɔrɔn nii ka bon dɔɔnninfen di.
Fari banku ka bon feriyabɔ ri.
24 «Ai ye kɔrɔnduwailu lakɔrɔsi. Ii tɛ sɛnɛ
kɛla, ii tɛ suman kala. Suman mara diya
su su tɛ ii bolo. Kɔni Alla ye woilu balola.
Ai munanfan ka bon kɔnɔilu munanfan di
paaon Alla ɲana.
25 A ragbɛ! Yon ye ai rɔ, mɛn hamin di se
do kafula a si ma, hali waati kelen?
26 Ni ai la hamin ti se hali wo ko fitini la,
nfenna ai ye haminna ko tɔilu bɛɛ la?
27 Ai ye waa rɔ binilu lakɔrɔsi. Bin woilu
ye wulila ka fɛrɛn ka ɲa. Ii tɛ baara kɛla,
ii tɛ feriyabɔ ɲininna. Kɔni hali Mansa
Sulemani, mɛn kɛra nanfulu ba tii ri, wo
ma duruki si don, mɛn ka kɛnyani bin fɛrɛn
kelen na.
28 A ragbɛ! Bin mɛnilu ye wulila bi woilu
ri janin ta la sini. Hali wo, Alla ka ii
feriyabɔ fɛrɛnilu la. A ye di? Alla tɛ ai
dɛmɛn fanan, ka ai feriyabɔ wa? Kɔni ai la
lemɛniya ka dɔɔ fewu!
29 «Ai kana hamin ka a fɔ ko: ‹An di nfen
dɔɔn ka nfen min?›
30 Jamana mɛn məɔ ma Alla lɔn dunuɲa
rɔ bi, woilu le ye ko su wo ɲininna waati bɛɛ
rɔ. Kɔni ai mako ye fen mɛnilu la, ai Fa Alla
ka woilu bɛɛ lɔn.
31 Wo le rɔ, ai ye Alla la Mansaya ɲinin
fɔlɔ. Alla ri fen woilu fanan di ai ma.»

Nanfulu banbali

32 Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «N
na dɛkuru ɲin, ai kana silan. A diyara ai Fa
Alla yɛ ka a la mansaya di ai ma.
33 Ai ye ai bolofenilu san ka məɔ
bolokolonilu sɔ wodi wo rɔ. Ai ye nanfulu
mara yərɔ ladan ai jɛrɛ yɛ harijeene,
nanfulu mara yərɔ mɛn tɛ tiɲan. Sa ai
ri nanfulu bila ai yɛ harijeene, nanfulu
mɛn tɛ dɛsɛ habadan. Son si ti se yərɔ wo
sərɔnna, ɲɛnbɛrɛ ni kərikəri si ti tiɲani kɛ
ye,
34 baa i la nanfulu marani yərɔ mɛn, i
solɔmɛ ye yərɔ wo le rɔ.»

Jɔn mɛnilu rabɛnni

35 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye ai jɛrɛ tɛsidi
ka ai rabɛn baara kanma. Ai ye ai la fitina
lamɛlɛni to waati bɛɛ rɔ.
36 Ai ye kɛ ikomin jɔn, mɛnilu ye ii la
kuntii makɔnɔla bon kɔndɔ. Ni kuntii bɔra
kɔɲɔ malɔ diya ka na da makonkon, ii ri da
laka a yɛ.
37 Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma
sunɔɔ fewu, baraka ri don ii la ko rɔ. A
ragbɛ! Kuntii ri a tɛsidi ka a jɛrɛ rabɛn ka
jɔnilu kili. A ri ii bɛɛ lasii ka dɔɔnnin sii ii
kɔrɔ.
38 Wo le rɔ, ni kuntii nara duu tala waati,
wala dondon kasi waati, ni a nara ka a
tɛrɛn jɔnilu ma sunɔɔ, baraka ri don ii la ko
rɔ.
39 «Ai tolo malɔ! Ni bon tii tun ye a
kalama ko son natɔ le a wara a waati mɛn
na, a tun di a jɛrɛ rabɛn a ɲɔ rɔ.
40 Wo ɲa kelen ma, ai fanan ye ai rabɛn.
Ka a masɔrɔn Məɔ Dencɛ ri na waati do rɔ,
ai hankili tɛ waati mɛn na.»

Jɔn ɲuma ni jɔn juu

41 Piyɛri ka Isa maɲininka wo rɔ ko:
«Maari, i ra kuma kərɔlama ɲin fɔ andeilu
dərɔn de yɛ, wala jama bɛɛ?»
42 Maari ka a jabi: «Yon ye jatela jɔn
telenni ri, wala jɔn hankiliman? Kuntii ri
jɔn wo lasii a wara bɛɛ kun na, ko a ye a
janto jɔn tɔilu rɔ, ka solo bɔ ka a di ii ma.
43 Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔn wo ye
baara kan, baraka ri don jɔn na ko rɔ.
44 Kuntii ri a bolofenilu bɛɛ karifa jɔn wo
la. Tuɲa le fewu!
45 Kɔni, ni jɔncɛ wo ka i miri ko: ‹N na
kuntii ti nala jona›. A ri jɔn tɔilu tərɔ ka ii
gbasi, cɛɛ ni muso. A ri dɔɔnnin kɛ kojuuya
ka dɔlɔ min haan ka a jɛrɛ ɲa laminin.
46 Wo ko rɔ, a la kuntii ri na waati do rɔ,
jɔn wo hankili tɛ waati mɛn na. A wa na, a
ri a la jɔn tərɔya kojuuya ka a kɛ ikomin Alla
lɔnbali.
47 «Jɔn mɛn ka a la kuntii diyana ko lɔn,
kɔni a kɔndɔgbo ma sɔn ka a janto a rɔ,
kuntii ri wo gbasi kojuuya ka jahadi la a ka
a fɔ kosɛbɛ!
48 Jɔn mɛn ma a la kuntii diyana ko lɔn,
ni a filira ka baara juu do kɛ, mɛn ye gbasili
ko ri, jɔn wo fanan di gbasi. Ale kɔni tɛ
gbasi kojuuya. Məɔ məɔ wa siyaman sərɔn,

siyaman di ɲinin wo fɛ. Siyaman wa karifa fen fen na, siyaman di ɲinin wo fɛ fanan.»

Hɛra wala bɛnbaliya?

49 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N da na ta su kanma
duukolo kan. N da gbɛdɛnni ba le fɔɔ ta wo
ye mɛlɛn.
50 Kɔni a fɛrɛ tɛ fo n ye n na jakankatayɛ
dafa. Yani n ye ban wo kɛla, n tɛ jusuma
sɔrɔn.
51 A ye di? A ye ai kɔndɔ ko n da na
jusuma le ri dunuɲa rɔ wa? Wo kuma tɛ!
N nani bɛnbaliya bilala mɔɔilu tɛma.
52 Ka damira bi ma, ni mɔɔ loolu kɛra
denbaya kelen dɔ, mɔɔ sawa ri kɛ mɔɔ
fila kanma, wala mɔɔ fila ri kɛ mɔɔ sawa
kanma.
53 Cɛɛ dencɛ ri bila a la, cɛɛ fanan di bila a
dencɛ la. Muso denmuso ri bila a la, muso
fanan di bila a denmuso la. Muso a dencɛ
muso ri bila a la, muso fanan di bila a dencɛ
muso la.»

Bi mɔɔilu ka kan ka waati ɲin lakɔrɔsi

54 Isa ka a fɔ jama yɛ ko: «Ni ai ka banda
finni yen tele be rɔ, ai ye a fɔla ko sanci natɔ
le. Sanji di na ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn ma.
55 Ni ai ka a yen fɔɲɔ ye bɔla tele kankan
bolokinin fan fɛ ai ye a fɔla ko: ‹Tara ri bɔ.›
Tara ri bɔ ikomin ai ka a fɔ ɲa mɛn ma.
56 Tɔɔmasere mɛnilu ye kɛla sankolo ni
duukolo kan, ai kusan woilu faranfasila.
Kɔni Alla ye ko mɛnilu kɛla bi mɔɔilu tɛma,
nfenna ai ma kusan woilu fanan faran-
fasila? Ai jɛrɛmayuwailu!
57 Nfenna ai tɛ a fɛ ka ko telenninilu jate
mira ai jɛrɛ ma ka woilu kɛ?
58 «A ragbɛ! Ko wa kɛ i ni mɔɔ do tɛma,
ni wo ye a fɛ ka i lana kiti diya, yani ai ye
se ye, i ye fɛrɛ bɛɛ kɛ ka a madiya sani ai
ye se kititɛɛ diya. Ni wo tɛ, kititɛɛla ri i don
tasidilu bolo. Pɔlisi ri i bila kaso la.
59 Ni i donda kaso la, i ti bɔ fewu fɔɔ i wa
ban wodi wo bɛɛ sarala. Tuɲa le fewu!»

13

Mɔɔilu ye i kɔsɛ Alla ma

1 Nba, waati wo rɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye nala Isa
ma ka a fɔ a yɛ ko mɛn kɛni Kalilekailu la
Pilate bolo. A ka Kalilekailu jeli ni saraka
sobo jeli basan i ɲɔɔn na.
2 Isa ka ii jabi: «A ye di? Ai hankili rɔ,
Kalileka mɛnilu faani ten, woilu tun da
kojuu le kɛ ka tamin Kalileka tɔ bɛɛ kan wa?
Ii faara wo sababu la wa?
3 Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai fanan
di halaki.
4 Waati taminni, Silowe sankaso jan
bera mɔɔ tan ni seyin kan ka woilu faa
Jerusalɛmu so kɔndɔ. Wo tɛ ai miri rɔ, mɔɔ
tan ni seyin wo, woilu la kɛwaliilu tun ka
juu ka tamin Jerusalɛmukailu tɔ bɛɛ ta kan
wa?
5 Ɛɛn, dɛ! Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi,
ai bɛɛ fanan di halaki.»

Jiri denbali

6 A ka misali di ii ma kuma kɔrɔlama rɔ
ko: «Toro ju kelen tɛrɛ ye cɛɛ do bolo a la sɛnɛ
rɔ. Lon do rɔ, a wara toro den ɲinin. A ma
foyi sɔrɔn a la.
7 A ka a fɔ a la baaraden yɛ ko: ‹N da san
sawa kɛ, n ye toro den ɲininna n na toro ju
la. Haan bi, n ma foyi sɔrɔn a la munun. Wo
rɔ, i ye a tɛɛ, ka a bɔ ye. Tɔnɔ tɛ a la. A kana
to ten ka n na duu tiɲan.›
8 Baaraden ka a madiya ko: ‹Faama, i ye
a to ten san kelen ɲin na munun. N di duu
sen a kɔrɔ ka nɔɔ kɛ a fɛ.
9 Sando ni a ka den kɛ, ale le wo ri. Kɔni
ni a ma den kɛ, i ri a tɛɛ ka a bɔ ye.›»

Isa ka muso do lakɛndɛya Ɲɔɲɔ lon

10 Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna
Alla la salibon do la. Ɲɔɲɔ lon de tɛrɛ.
11 Muso jankarɔto do tɛrɛ ye, jinailu ra
dan ba bila mɛn kɔ kan. A ra san tan ni
seyin bɔ, a ma se a kɔ lawulila.
12 Isa ka muso wo yen ka a kili. A ka a fɔ
a yɛ ko: «N badenma muso, i ra hɔrɔya i la
jankarɔ rɔ ka bɔ a rɔ fewu.»
13 A ka a bolo la muso kan. Muso
kɛndɛyara i kɔrɔ ye ka a kɔ latelen, ka ban
ka Alla tando.
14 Kɔni salibon kuntii ka wo bɛɛ lakɔrɔsi
ka diminya. A monɛra Isa ma ka a masɔrɔn
a ka lakɛndɛyali kɛ Ɲɔɲɔ lon. Kuntii wulira
ka a fɔ jama yɛ ko: «Tele wɔɔrɔ ye an bolo ka
baara kɛ. Ai ye na kɛndɛya ɲinin tele wɔɔrɔ
wo kɔrɔ. Ai kana na Ɲɔɲɔ lon fewu!»
15 Maari ka salibon kuntii jabi: «Ai ye
jɛrɛmayuwailu le ri. I ɲa lɔ! Ni nisi wala
fali kɛra ai bolo, ai tɛ wa ii furɛn ka ii
mayɛlɛman ka ii lamin Ɲɔɲɔ lon wa?
16 Ni ai ye wo kɛla, a ye di? Muso ɲin ye
Iburahima bɔnsɔn de ri. Setana ra a sidi

jankarɔ la kɛbi san tan ni seyin. N ma kan ka wo furɛn ka a lakɛndɛya Ɲɔɲɔ lon wa?»
17 Wo jabili ka Isa juuilu bɛɛ maloya. Kɔni jama bɛɛ sɛwara Isa la kosɛbɛ, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye kabannako bailu kɛla.

Alla la Mansaya ye lala nfen ma?

18 Wo rɔ Isa ka ɲininkali kɛ ko: «Alla la Mansaya ni nfen mununni? N di se a ni nfen lala a ɲɔɔn ma?
19 Alla la Mansaya ye ikomin bɔrɔn fira kisɛ. Cɛɛ do ka wo ta ka wa a lan a la nako rɔ. Kisɛ wo fɛrɛnda, ka bonya ka kɛ jiri ju ri. Sankolo kɔnɔilu ka ii ɲaan la jiri wo bolonilu la.»
20 Isa ka ɲininkali kɛ ko: «N ye Alla la Mansaya lala nfen ma ikɔ tuun?
21 A ye ikomin lɛbɛn. Ni muso ka wo ta ka dɔɔni kɛ farinin muun siyaman dɔ, a ri farinin muun bɛɛ funu.»

Kisi sila ye ikomin lu kɔndɔ danin

22 Wo kɔ, Isa watɔla Jerusalɛmu, a tɛrɛ ye mɔɔilu karanna sila la so bailu ni so mɛsɛnnilu la.
23 Do ka Isa maɲininka ko: «Maari, mɔɔ gbɛnsɛni ri kisi wa?» Isa ka ii jabi:
24 «Ai ye i raja ka don da dɔɔmanin na. Ka a masɔrɔn n di a fɔ ai ɲana, mɔɔ siyaman di don diya ɲinin ka kaɲa.
25 Maari, mɛn ye bontii ri, ni a wulira ka bonda latuun, ai ri to kɛnɛ ma. Ai ri da makonkon ka a fɔ ko: ‹Maari, i ye da laka an yɛ.› Bontii ri jabili kɛ ko: ‹N ma a lɔn i bɔni yɔrɔ mɛn dɔ.›
26 Ai ri a fɔ ko: ‹Maari, an bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ ka an min yɔrɔ kelen. I ka an karan an na soilu la.›
27 Maari ri a fɔ ai yɛ ko: ‹Ai kojuu kɛlailu, n ma ai lɔn, n ma ai bɔ diya lɔn. Ai ye bɔ yan!›
28 «Wo lon, ai wa Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni nabiilu bɛɛ yen Alla la Mansaya rɔ, ka a tɛrɛn ai lafilini kɔkan. Ai ri kasi ka mɔnɛ fo ka ai ɲin macin.
29 Mɔɔilu ri bɔ dunuɲa fan bɛɛ rɔ ka na i sii Alla la Mansaya rɔ ka dɔɔnnin kɛ.
30 Nba, doilu ye kɔmamɔɔilu ri bi, mɛnilu ri kɛ ɲɛmɔɔilu ri sini. Doilu fanan ye ɲɛmɔɔilu ri bi, mɛnilu ri kɛ kɔmamɔɔilu ri sini.»

Isa ni Jerusalɛmukailu

31 Wo waati kelen, Farisi doilu nara Isa lali ko: «I ye yan bila ka wa yɔrɔ gbɛrɛ rɔ, baa Mansa Herodi ye i faa ko rɔ.»
32 Isa ka ii jabi: «Ai ye wa a fɔ sɔyanin wo yɛ, Herodi kɔnin, ko n ye jina gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ, ka jankarɔtoilu lakɛndɛya. Bi ni sini, n ye wo baara kan. A tele sawana, n na baara ri dafa.
33 A fɛrɛ tɛ fo n ye n daja ka n taama bi, a ni sini a ni sini kɛndɛ, baa nabi kana faa yɔrɔ si fo Jerusalɛmu.»
34 Isa ka a kan nabɔ ko: «Jerusalɛmu, Jerusalɛmu. Ai ye nabiilu faala a ni mɛnilu yon ai kawandi la, ai ye woilu bon kaba la ka ii faa. Siɲa siyaman, n tɛrɛ ye a fɛ ka ai ladɛn ikomin sisɛ ba ri a denilu ladɛn ɲa mɛn ka ii dokon a kɔrɔ. Kɔni ai ma sɔn wo ma.
35 Wo rɔ, ai la bon nafilinin de tɛrɛ. Ai ɲa tɛ la n kan butun, fo ai wa a fɔ lon mɛn ko: ‹Kunnadiya wo mɛn nani Maari Alla tɔɔ rɔ.›»

14

Isa ka jankarɔto do lakɛndɛya Ɲɔɲɔ lon

1 Ɲɔɲɔ lon do rɔ, Isa wara dɔɔnnin diya Farisilu la ɲɛmɔɔ do wara. Mɛnilu siini tɛrɛ dɔɔnnin na ye, woilu bɛɛ tɛrɛ ye a lakɔrɔsila kojuuya.
2 Jankarɔto do tɛrɛ ye Isa ɲana jama tɛma ye. Jankarɔ tun da a fari yɔrɔ doilu mafunufunu.
3 Isa ka sariya karanmɔɔ ni Farisilu maɲininka ko: «A ye di? Ka mɔɔ lakɛndɛya Ɲɔɲɔ lon, wo bɛnni an na sariya ma, wala wo bɛnni tɛ?»
4 Ii ka imakun. Wo rɔ, Isa ka a bolo la jankarɔto kan ka a lakɛndɛya, ka ban ka sila di a ma.
5 A bɔ mɛn kɛni, Isa ka ii maɲininka ko: «Ni ai la den, wala ai la nisi bera kɔlɔn kɔndɔ, yon ye ai tɛma yan, mɛn di i ban wo layɛlɛla Ɲɔɲɔ lon? Ai ri a labɔ jona, wo tɛ?»
6 Ii ma se Isa jabila.

Ɲɛmɔɔ sii diya ɲininnailu

7 Ka Isa to dɔɔnnin diya ye, a ka mɔɔilu lakɔrɔsi, mɛnilu kilini dɔɔnnin kanma. Ii nani ɲɛmɔɔ sii diya tala ii jɛrɛ yɛ. Wo rɔ, a ka kuma kɔrɔlama do fɔ ii yɛ. A ka a fɔ ko:

8 «I wa kili ka wa kɔɲɔ malɔ diya rɔ, i kana
wa i sii ɲɛmɔɔ sii diya rɔ, baa wo ri a tɛrɛn
tumado ɲɛmɔɔ do kilini ye, mɛn ka bon i ri.
9 Ni wo nara ka i siini tɛrɛn ɲɛmɔɔ sii diya,
i maloyatɔ le. Mɛn ka ai fila bɛɛ kili, wo ri
na ka a fɔ i yɛ ko: ‹Iwuli ka sii diya wo di
mɔɔba ma.› I ri wuli maloya rɔ ka kɔmamɔɔ
sii diya ɲinin jama kɔfɛ.
10 «Nba, i wa kili kɔɲɔ malɔ diya rɔ, i ye wa
i sii kɔmamɔɔ sii diya rɔ. Wo wa kɛ, mɛn ka
ai bɛɛ kili, wo ri lakɔrɔsili kɛ ka a fɔ ko i ma
kan ka i sii ten. A ri sii diya gbɛrɛ ɲinin i yɛ,
mɛn ka ɲi fɔlɔman di. A ri a fɔ i yɛ ko: ‹N teri,
i ye na i sii ɲɛmɔɔ sii diya rɔ.› I ri bonya ba
sɔrɔn mɔɔilu bɛɛ ɲana.
11 A ragbɛ! Mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ bonya,
Alla ri wo majii. Kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ
fanmajii, Alla ri wo bonya.»
12 Isa ka kuma do fɔ cɛɛ yɛ fanan, a kilini
mɛn bolo. A ka a fɔ ko: «I wa kɛ mɔɔilu
kilila dɔɔnnin kanma, i kana dan i terilu ni
i badenmailu ma, a ni i siiɲɔɔ nanfulutiilu,
baa lon do rɔ, woilu fanan di a ɲɔɔn kɛ i yɛ,
ka i sara wo rɔ.
13 Ni i ka mɔɔilu kili sali dɔɔnnin kanma, i
ye fantanilu ni lanjiiritɔilu a ni ɲa fuyenilu
kili dɔɔn diya.
14 I ri barayi sɔrɔn wo rɔ, ka a masɔrɔn
woilu ti se ka i la koɲuma julu sara. Alla
wa telenbailu su lawuli, a ri wo baarayi di
i ma.»

Mɛnilu kilini dɔɔnnin ko ma

15 Isa dɔɔnnin ɲɔɔn do ka a tolo malɔ wo
bɛɛ la, ka a fɔ a yɛ ko: «Mɛn di dɔɔnnin kɛ
Alla la Mansaya rɔ, a ri a kunnadiya sɔrɔn
a la ko rɔ kosɛbɛ.»
16 Isa ka jabili kɛ sanda do rɔ. A ko: «Lon
do rɔ, cɛɛ do tɛrɛ ye a fɛ ka dɔɔnnin ba rabɛn
ka mɔɔ siyaman kili.
17 Damunin waati sera tuma mɛn na, a ka
a la jɔncɛ lɔ mɔɔilu kili la, ko ii ye na dɔɔnnin
kɛ.
18 Kɔni, ii bɛɛ ka bɔɲa ɲinin a bolo. A wara
mɔɔ fɔlɔ mɛn kili, wo ka a fɔ ko: ‹N da duu do
san. A fɛrɛ tɛ fo n ye wa a mafɛnɛ. I sabari
ka yafa a ma. N ti se wala.›
19 Mɔɔ filana ka a fɔ ko: ‹N da sɛnɛkɛ nisi
tan san. N watɔ woilu mafɛnɛla. I sabari ka
yafa n ma.›
20 Mɔɔ sawana fanan ka a fɔ ko: ‹N ban
san de muso furula. Wo le kosɔn, n ti se
wala.›
21 Jɔncɛ wara wo ɲafɔ a la kuntii yɛ. A la
kuntii duunyara kosɛbɛ, ka a fɔ jɔncɛ yɛ ko:
‹I bori ka wa se so kɔndɔ fan bɛɛ, tiritilu ni
sila mɛsɛnilu la. I wa fantan mɛnilu yen, i
ye ii kili, a ni lanjiiritɔilu. I ye ii bɛɛ ta ka na
ii ri yan.›
22 Jɔncɛ ka a fɔ a la kuntii yɛ ko: ‹I ka mɛn
fɔ, n da ban wo kɛla. Kɔni haan bi, i la bon
ma fa munun.›
23 Kuntii ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye bɔ so kɔndɔ
ka wa kɔkan. I wa mɔɔ mɔɔ tɛrɛn silailu la
ye, i ye ii kili. I ye fɛrɛ bɛɛ kɛ kosa ii ri na n
na bon nafa a ɲa ma.
24 A ragbɛ! N ka so kɔndɔ mɔɔ mɛnilu
fɔlɔman kili, mɛnilu ka i ban nde rɔ, ii tɛ foyi
si sɔrɔn n na balo rɔ.›»

Ka Sankɔ Jate

25 Lon do rɔ, jama ba bilani tɛrɛ ye Isa
kɔfɛ. A ka iyɛlɛman ka a fɔ ii yɛ ko:
26 «Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ ka bila n kɔfɛ, a ma
sɔn n na ko ye diya a yɛ ka tamin a fa la, ka
tamin a na fanan na, ka tamin a muso la, ka
tamin a denilu fanan na, ka tamin a dɔɔnilu
ni a kɔrɔilu la, hali ka a tamin a jɛrɛ nii na,
wo ti se ka kɛ n na karanden jɛrɛ jɛrɛ ri.
27 Mɛn ma sɔn a gbɔngbɔn jiri ta, ka bila
n kɔfɛ, wo ti se kɛla n na karanden di.
28 «A ye di? Yon de ye ai tɛma yan, ni a ye
a fɛ ka sankaso lɔ, a tɛ i sii fɔlɔ ka jate mira
kɛ? Kosa a ri a lɔn ni a ri se ka a lɔ ka a laban.
29 Ni a ma wo kɛ fɔlɔ, a ri sankaso ju sii,
ka ban ka kaɲa a lɔla ka a to ye. Wo wa kɛ,
mɔɔilu ri a mayɛlɛ wo rɔ.
30 Ii ri a fɔ ko: ‹Han, cɛɛ wo! A ka a fɔ ko a
ri sankaso lɔ, kɔni a ra kaɲa fewu!›
31 «A ye di? Mansa ɲuman di sɔn ka bɔ
mansa gbɛrɛ kɛlɛ kanma, ni a ma i sii fɔlɔ ka
jate mira kɛ. Kosa a ri a lɔn ni a la kɛlɛden
mɔɔ waa tan di se wo la kɛlɛden mɔɔ waa
muwan na.
32 Ni a ka a yen ko a ti se wo la, yani
mansa wo ye sudunya a ma, a ri keladenilu
lawa kɛlɛ ban kanma.
33 A ragbɛ! Ni i ma i ban i jɛrɛ rɔ, ka fen
bɛɛ to ye, i ti se kɛla n na karanden di.
34 «I ka a lɔn, kɔɔ ye fen ɲuma ri. Kɔni ni
a diya bɔra a la, a ti se ladiyala ikɔ.
35 Ni a diya bɔra a la, a ti se ka duu diya
sɛnɛ rɔ, a ti se foyi ɲala sununkun na fanan.
A ri lafili. Nba, mɛn tolo ye mɛnni kɛla wo
ye a tolo malɔ misali ɲin na.»

15

Saa tununni le

1 Niisankɔmiralailu ni kojuu kɛla
gbɛrɛilu tɛrɛ ye nala ka ii tolo malɔ Isa la.
2 Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka wo
yen ka a fɔ ii da kɔrɔ Isa ma ko: «A ragbɛ! Cɛɛ
wo ye kojuukɛlailu ramirala, fo ka dɔɔnnin
kɛ fɛ kelen dɔ.»
3 Wo rɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama fɔ ii yɛ ko:
4 «Ni saa kɛmɛ kɛra mɔɔ kelen bolo ai rɔ
yan, saa kelen wa tunun, yon tɛ sɔn ka saa
bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to waa rɔ, ka wa saa
tununni kelen pe ɲinin diya haan ka a yen?
5 A wa saa tununni wo yen, a ri sɛwa. A
ri a ta ka a la a kan ma ka na a ri.
6 A wa se a la lu ma, a ri a fɔ a terilu ni
a siiɲɔɔilu yɛ ko: ‹An ye sɛwa. N na saa
tununni tɛrɛ, kɔni n da a ɲinin ka a yen.›
7 «A ragbɛ! Wo ɲa kelen ma, kojuu kɛla
kelen pe wa tubi, wo ye sɛwa ko ba le ri Alla
wara. Wo sɛwa ka bon paaon, ka tamin
telenba mɔɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ ta kan,
mɛnilu mako tɛ tubi ko ma.»

Muso la wodigbɛ tununni le

8 Isa ko: «Ni wodigbɛ tan kɛra muso do
bolo, kelen wa tunun a ma bon kɔndɔ, a ri
nfen kɛ? A tɛ wuli wa, ka fitina lamɛlɛn ka
bon kɔndɔ firan, ka wodi wo ɲinin a ɲa jɛrɛ
jɛrɛ ma wa, haan ka a yen?
9 Ni a ka a yen, a ri a terilu kili, a ni a
siiɲɔɔilu, ka a fɔ ii yɛ ko: ‹An ye sɛwa. N da n
na wodigbɛ yen, mɛn tununni tɛrɛ n ma.›»
10 Isa ko: «A ragbɛ! Wo ɲa kelen ma, ko-
juu kɛla kelen pe wa tubi, Alla la mɛlɛkailu
ri sɛwa.»

Den kanberen fila

11 Isa fanan ko: «Dencɛ fila tɛrɛ ye cɛɛ do
bolo.
12 Lon do rɔ, den dɔɔmanni ka a fɔ a fa yɛ
ko: ‹N fa, i ye i la nanfulu bɛɛ rafara, ka n ta
fan di n ma sisen.› Cɛɛ wo ka a la nanfulu
rafara a den fila tɛma, ka a dencɛ dɔɔmanni
ta fan di a ma.
13 Wo cɛɛ tun ma mɛn bakɛ, den wo ka
a bolofen bɛɛ ta ka wa taama rɔ jamana
jan do rɔ. A se mɛn kɛni ye, a ma foyi kɛ
fo manamanaya. A tora wo la haan ka a
bolofen bɛɛ tiɲan.
14 «Nba, kɔfɛ, kɔnkɔ fitinna donda jamana
wo rɔ, ka a tɛrɛn kanberen na wodi ra ban
fewu. A la dɔɔnnin dɛsɛra. Wo gbɛlɛyara a
ma kosɛbɛ.
15 Wo rɔ, a ka baara ɲinin ye mɔɔ do fɛ.
Wo ka a ta ka a lawa waa rɔ a la kɔsɛilu
gbɛngbɛn diya.
16 Ka a to waa rɔ ye, kɔnkɔ gbara a la
kojuuya, haan ka kɔsɛilu la dɔɔnninfen sɔsɔ
fara dɔɔn lɔɔ bila a la. Hali wo, mɔɔ si ma a
sɔ dɔɔnnin dɔ.
17 «Kɔfɛ sa, a ka imiri ka hankili sɔrɔn.
A ka a fɔ ko: ‹Baaraden siyaman ye n fa
bolo. Woilu bɛɛ ye dɔɔnnin sɔrɔnna tuma
bɛɛ, haan ka fa ka a tɔ to. Kɔni nde faatɔ le
kɔnkɔ bolo yan.›
18 A ka a fɔ ko: ‹Nba, n di n wuli ka wa n
fa wara. N wa se ye, n di a fɔ a yɛ ko: «N fa,
n da julumun sɔrɔn Alla la, ka hakɛ sɔrɔn i
fanan na.
19 I kana n jate i den di butun. Wo ka bon
nde ma. I ye n ta ka n kɛ i la baaraden di.»›
20 Wo rɔ, a wulira ka wa a fa wara.

«Ka a to yɔrɔ jan, a fa ka a natɔla yen ka
kininkinin a ma. A ka ibori ka wa a den
nabɛn, ka iton a den kan ka a sunbu.
21 A den ka a fɔ a yɛ ko: ‹N fa, n da
julumun sɔrɔn Alla la, ka hakɛ sɔrɔn ile
fanan na. I kana n jate i den di butun. Wo
ka bon nde ma.›
22 Kɔni a fa ka a fɔ a la jɔnilu yɛ ko: ‹Ai ye
ibori ka na duruki ba ɲuma ri, ka a bila a
kan na, ka ban ka bolola koyina don a bolo
la, ka sanbara don a sen dɔ.
23 Ai ye nisi den ɲuma ɲuma ta ka a
kannatɛɛ. An ye dɔɔnnin kɛ ka sɛwa,
24 ka a masɔrɔn n den tun da sa, kɔni a ra
kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.› Ii
bɛɛ sɛwara a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma.

25 «Wo ka a tɛrɛn, den kɔrɔmamɔɔ ye sɛnɛ
rɔ. A bɔ mɛn kɛni ye, a sudunyara a fa wara
ka donkili la kan mɛn, a ni foli kan.
26 A ka jɔn do kili ka a maɲininka ko:
‹Nfen kɛni yan bi?›
27 Wo ka a fɔ a yɛ ko: ‹I dɔɔcɛ ra na! I fa ra
sɛwa ka nisi den ɲuma ɲuma faa a yɛ, ko a
den kɛndɛ ra na.›
28 Den kɔrɔmamɔɔ monɛra kojuuya, fo ka
i ban donna lu ma. Wo rɔ, a fa bɔra lu ma
ka wa a madiya.
29 Kɔni a ka a fa jabi: ‹A ragbɛ! A ra
san siyaman bɔ, n ye baarala i yɛ. N da i
kumakan bonya tuma bɛɛ. Kɔni haan bi, i

ma hali badenni kelen di n ma, kosa n di n terilu kili ka tolon kɛ ka sobo dɔɔnnin.
30 Bari sisen, tuma mɛn na i den da na, mɛn wani tɛrɛ yɔrɔ jan ka i la nanfulu tiɲan manamanaya rɔ, i ra sɔn ka nisi den ɲuma ɲuma faa wo yɛ.›
31 A fa ka a fɔ a yɛ ko: ‹N den, an fila ye yan tuma bɛɛ. Fen fen ye n bolo, wo bɛɛ ye i ta le ri fanan.
32 Kɔni an ka kan ka sɛwa ka ɲaalen bi. I dɔɔcɛ tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.›»

16

Nanfulu kunnasiila telenbali

1 Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Nanfulutii do tɛrɛ ye, mɛn ka a lamɛn ko a la nanfulu kunnasiila tɛrɛ ye a la nanfulu tiɲanna.
2 A ka a kili ka a fɔ a yɛ ko: ‹A fɔra n ɲana ko i ye n na nanfulu tiɲanna. Wo ye di? I ra fen fen kɛ n na nanfulu la, i ye na wo bɛɛ dantɛɛ n ɲana. I ti nala kɛla n na nanfulu kunnnasiila ri butun!›
3 Nanfulu kunnasiila ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: ‹N ye nfen kɛ sa? N na kuntii kɛtɔ n gbɛnna ka n bila baarabaliya rɔ. Fanka tɛ n na ka sɛnɛ kɛ. N di maloya sɔrɔn ni n ka tarali damira.
4 Nba, n da sila yen sisen, n ka kan ka tamin mɛn fɛ. Kosa, n na kuntii wa n gbɛn, mɔɔilu ri hina n na ka n damira ii wara.›
5 «Wo rɔ, a wulira ka mɔɔilu kili, a la kuntii la julu tɛrɛ ye mɛnilu la. A ka ii kelen kelenna bɛɛ kili. Ii se mɛn kɛni ye, a ka a mɔɔ fɔlɔ maɲininka ko: ‹Julu mɛn ye i la, wo bɛnni yɛli ma?›
6 Wo ka a jabi: ‹Olibiye tulu palan ɲa kɛmɛ seyin.› A ka a fɔ a yɛ ko: ‹I sii jona ka i la julu sɛbɛ yɛlɛman. I ye palan ɲa kɛmɛ naanin sɛbɛ wo nɔ rɔ.›
7 A ka dogbɛrɛ maɲininka ko: ‹Julu mɛn ye i la, wo bɛnni yɛli ma?› Wo ka a jabi: ‹Bile kisɛ bɔrɔ kɛmɛ loolu.› A ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye i la julu sɛbɛ yɛlɛman ka kɛ bɔrɔ kɛmɛ naanin di.›
8 «Nanfulutii ka a la nanfulu kunnasiila telenbali tando, ko a kewuyani. A mafɛnɛ! Alla lɔnbaliilu kewuyani. Ii ka i ɲɔɔn mira ɲa lɔn fasayi! Ii kewuyani Alla lɔnnailu ri.
9 N di ai lali. Ni dunuɲa nanfulu kɛra ai bolo, ai ye a kɛ mɔɔilu dɛmɛnni fen di. Kosa, ai la nanfulu wa ban, ai ri ramira Alla wara, yɔrɔ mɛn tɛ ban habadan.
10 «Ni mɔɔ mɛn ye a telenna ka fen fitini lamara wo tii ri se a telenna ka fen kunba ba lamara fanan. Kɔni ni mɔɔ mɛn ma se a telenna ka fen fitini lamara, wo ti se a telenna ka fen siyaman lamara fanan.
11 Dunuɲa nanfulu, ni ai ma i sɛɛbɛ don wo mirala, yon di nanfulu bɛrɛ bɛrɛ karifa ai la?
12 Ni ai ma telen mɔɔ la nanfulu lamarala, yon di nanfulu di ai ma ka kɛ ai jɛrɛ ta ri?
13 Jɔncɛ ti se ka baara kɛ kuntii fila yɛ waati kelen. Ni kuntii kɛra fila ri jɔncɛ ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo rɔ, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu rɔ.»
14 Farisilu ka kuma wo mɛn ka Isa mayɛlɛ, ka a masɔrɔn nanfulu ko duman ii yɛ kojuuya.
15 Isa ka ii jabi: «Ka ai jɛrɛ kɛ mɔɔilu ɲana ikomin telenbailu, wo duman ai yɛ. Kɔni mɛn ye ai jusu rɔ, Alla ka wo bɛɛ lɔn. Adamadenilu ye mɛn jatela, wo gboman kojuuya Alla yɛ.

Alla la sariya tɛ ban

16 «Ka a tɛrɛn Yaya ma kawandili kɛ waati mɛn na fɔlɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye Alla la sariya lataamala, a ni nabiilu la kuma. Kɛbi Yaya nara ka kawandili kɛ, Alla la Mansaya kibaro ɲuma ye lasela mɔɔilu ma. Bɛɛ ye i rajala ka don wo mansaya rɔ.
17 «Sankolo ni duukolo ban duman ka tamin Alla la sariya kelen pe ban na, hali sariyatombeli kelen.
18 «Mɔɔ mɔɔ wa a la muso furusa ka dogbɛrɛ furu, wo ra kaninkɛ. Mɔɔ mɔɔ wa muso furusanin ta, wo fanan da kaninkɛ.

Nanfulutii ni Lasari

19 «Nanfulutii do tɛrɛ ye. Faanin dagbɛlɛn bilani tɛrɛ a kan na tuma bɛɛ. Lon lon, a tɛrɛ ye dɔɔnnin duman kɛla ka fa.
20 Kɔni a la bonda lafantan do tɛrɛ lani ye mɛn tɔɔ ko Lasari, kudukudu ni da ye a fari fan bɛɛ ma.
21 A tɛrɛ ye a fɛ ka nanfulutii la daatɔ dɔɔn, fen mɛn ye burunna tabali kɔrɔ. Wuluilu tɛrɛ ye nala ka a lani tɛrɛn bonda la ka a dailu maanɛn.
22 «Lon do rɔ, fantan cɛɛ wo sara. Mɛlɛkailu ka a ta ka wa a ri harijeene,

Iburahima dafɛ. Kɔfɛ, nanfulutii fanan sara. Mɔɔilu ka a su don.
23 Ka nanfulutii jakankatani to lakira, a ka a ɲa lɔ ka Iburahima yen yɔrɔ jan. Lasari siini tɛrɛ Iburahima dafɛ.
24 Nanfulutii ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: ‹N fa Iburahima. I ye hina n na ka n dɛmɛn. I ye Lasari lɔ a bolo koyini sula ji rɔ, ka na a maa n nen na. N jakankatani ta rɔ yan kojuuya.›
25 Kɔni Iburahima ka a jabi: ‹N dencɛ, i ye i miri kunun ma. Kunun, i dafanin tɛrɛ a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma, ka a tɛrɛn Lasari tɔrɔni tɛrɛ kojuuya. Bi, a sɛwani yan, ka a tɛrɛn i jakankatani.
26 Ka la wo kan, denka dun ba ye an ni ile tɛma, sa mɔɔ si kana bɔ yan ka wa ye, wala ka bɔ ye ka na yan.›
27 Wo rɔ nanfulutii ka a jabi: ‹N fa Iburahima, n ye i madiyala. I ye Lasari lawa duukolo kan n fa wara.
28 N badenma mɔɔ loolu ye ye. I ye diɲɛ Lasari ye wa ii lali. Kosa ii kana na jakankata diya yan.›
29 Kɔni Iburahima ka nanfulutii jabi: ‹Nabi Musa la sariya ni nabi tɔilu la kawandili ye ye. Ii ye wo mira.›
30 Nanfulutii ka a sɔsɔ ko: ‹N fa Iburahima, wo tɛ a ɲa. Kɔni ni mɔɔ kelen wulira ka bɔ suilu tɛma ka wa ii ma, ii ri tubi.›
31 Iburahima ka a fɔ a yɛ ko: ‹Nabi Musa la sariya ni nabiilu la kawandili kan ye ye. Ni ii ma sɔn ka wo bonya, ii ti sɔn kawandili kan si ma. Hali ni mɔɔ kelen wulira ka bɔ saya rɔ ka wa ii kawandi, ii ti sɔn a rɔ fewu.›»

17

Makotoli ni lemɛniya

1 Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ, lon do rɔ, ko: «Sika tɛ a rɔ, lafili koilu ri na ka mɔɔilu lɔ kojuu kɛla. Kɔni mɔɔ mɛn wa lafili koilu lana mɔɔilu ma, gbalo ye wo yɛ.
2 Hali ni ii tun ka kabakurun ba sidi wo tii kan na ka a lafili kɔɔji rɔ, wo tun di fisaya wo rɔ, sa ni a ye kɛ sababu ri ka den kelen nafili.
3 Ai ye ai jɛrɛ lakɔrɔsi. Ni i badenma do ka hakɛ ta, i ye a kili ka a lali. Ni a nimisara, i ye a makoto.
4 I badenma wa hakɛ ta i la haan siɲa wɔrɔnwula tele kelen kɔrɔ, ni a nara wo kelen kelenna bɛɛ rɔ ka a fɔ ko a ra nimisa, i ye a makoto.»
5 Talibidenbailu ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, i ye do la an na lemɛniya kan.»
6 Maari ka ii jabi: «Hali ni ai la lemɛniya dooyara ka kɛ ikomin bɔrɔn fira kisɛ kelen, wo lemɛniya jate baraka rɔ ai ri se a fɔla jiri luluma ba yɛ ko: ‹I ye bɔ yan ka wa turu fo kɔɔji rɔ›. Jiri wo ri i gbiliya.»

Jɔnilu ka kan ka mɛn kɛ

7 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «A ye di? Ni i la jɔn do bɔra sɛnɛ kɛ diya, wala kolofen gbɛn diya, ka na lu ma, yon ye ai tɛma, mɛn di sɔn ka a fɔ a yɛ ko ‹i ye na i sii jona ka dɔɔnnin kɛ fɔlɔ›?
8 Wo kuma tɛ! I ri a jamari ko ‹i ye ikaliya ka tibili kɛ, ka i jɛrɛ rabɛn, ka na dɔɔnnin sii n kɔrɔ. N di dɔɔnnin kɛ ka fa ka ji min. Wo kɔ, i ri dɔɔnnin kɛ ka ji min›.
9 Ni jɔn ka a la baara kɛ, a la kuntii ri baraka bila a yɛ wo rɔ wa? Wo kuma tɛ!
10 A ye wo ɲa kelen de ma ai fanan fan fɛ. Baara mɛn fɔni ai yɛ, fɔɔ wo ye kɛ. Bonya ko tɛ a rɔ. Ni ai banda baara wo bɛɛ la, ai ye a fɔ ko: ‹An tara mɛn kanma, an da wo dɔrɔn de kɛ. Bonya tɛ an yɛ.›»

Kunatɔ tan

11 Isa tɛrɛ ye sila kan ka wa Jerusalɛmu. A tamintɔ tɛrɛ ye Samari mara ni Kalile mara tɛma.
12 A dontɔla so do kɔndɔ, kunatɔ tan nara a labɛn. Ii lɔni tora yɔrɔ jan,
13 ka ii kan nabɔ Isa ma ko: «Isa, an na faama, i ye kininkinin an na ka an dɛmɛn.»
14 Isa ka ii yen tuma mɛn, a ka a fɔ ko: «Ai ye wa ai jɛrɛ yiraka sarakalaselailu la.» Wo bolo ma, ii bɔra ye ka wa. Ii watɔla, ii bɛɛ kɛndɛyara.
15 Kelen ka a yen ko a ra kɛndɛya. Ka a to Alla tandola kan ba la, a ka i kɔsɛ ka na Isa ma.
16 A ka a ɲakɔrɔ bɛn duu ma Isa sen kɔrɔ ka baraka bila a yɛ. Samarika le tɛrɛ.
17 Isa ka a maɲininka ko: «Mɔɔ tan ma kɛndɛya wa? A tɔ kɔnɔndɔ ye mi?
18 Mɔɔ si ma sɛ ka na Alla tando fo cɛɛ kelen pe ɲin wa, mɛn ye siya gbɛrɛ mɔɔ ri?»
19 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Iwuli! Wa, i ra kɛndɛya i la lemɛniya sababu la!»

Alla la Mansaya tɔɔmasereilu

20 Farisi doilu ka Isa maɲininka, lon
do rɔ, ko: «Alla la Mansaya ri na waati
ɲuman?» Isa ka ii jabi: «Alla la Mansaya ti
nala yenna ɲa la.
21 A ti nala a fɔla ko: ‹Alla la Mansaya ye
yan› wala ‹a ye ye›. Kɔni Alla la Mansaya ye
ai tɛma.»
22 A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «A lɔɔ
ri kɛ ai la, lon do rɔ, ka Mɔɔ Dencɛ tele kelen
yen, kɔni ai ti se ka wo yen.
23 Mɔɔilu ri a fɔ ai yɛ ko: ‹A fɛlɛ, a ye ye›
wala ‹a ye yan›. Kɔni ai kana ibori wo kɔ.
24 I ɲa lɔ! Sanmɛlɛnin ye bɔla sankolo fan
kelen na ka wa fan do fɛ ɲa ma, Mɔɔ Dencɛ
wa kɛ nala lon mɛn, a natɔla ri kɛ wo ɲa
kelen ma.
25 Kɔni yani wo ye dafa, a fɛrɛ tɛ fo bi
mɔɔilu ye a tɔrɔ kojuuya fɔlɔ ka i ban a rɔ.
26 «Yani Mɔɔ Dencɛ ye na ikɔ tuunni, ko
mɛnilu kɛra Nuhan tele rɔ, woilu ɲɔɔn di kɛ.
27 Nuhan tele rɔ, mɔɔilu tora dɔɔnnin ni
minnin na, ni muso furula, a ni ka ii den-
musoilu furu. A tɛrɛ ye wo ɲa fo Nuhan
donda kulunba kɔndɔ. Wo lon kelen sanci
ba ka nali damira. Sanci wo ma tɛɛ, fo ka a
to gbiliyala a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma ka dunuɲa yɔrɔ
bɛɛ latunun ka mɔɔilu bɛɛ halaki.
28 «Mɛn kɛra Luti tele rɔ, wo ɲɔɔn fanan
di kɛ. Luti tele rɔ, mɔɔilu tora dɔɔnnin ni
minnin na, ka to sanni kɛla, ka to sɛnɛ kɛ ni
bon lɔla.
29 A tɛrɛ ye wo ɲa haan Luti bɔra Sɔdɔmu
so kɔndɔ lon mɛn. Wo lon kelen, ta ni
tinbiriki bɔra sankolo rɔ ka jii Sɔdɔmu so
kɔndɔ ikomin sanci. Wo ka Sɔdɔmu mɔɔilu
bɛɛ halaki.
30 «A ri kɛ wo ɲa ma Mɔɔ Dencɛ bɔtɔ gbɛ
ma lon mɛn.
31 Ni wo lon sera ka a tɛrɛn do ra yɛlɛ
bon kun bilinin sanfɛ ka a bolofenilu to
bon kɔndɔ, wo ma kan ka jii a bolofenilu
ta kanma bon kɔndɔ. Ni wo lon sera ka
do tɛrɛn sɛnɛ rɔ, wo ma kan ka i kɔsɛ a
bolofenilu ta diya so kɔndɔ.
32 Ko mɛn kɛra Luti muso la, ai ye ai
hankili to wo rɔ.
33 Mɔɔ mɛn ye dunuɲaratɛɛ daha dɔrɔn de
ɲininna bi, wo ri bɔnɔ sini. A tɛ ɲenemaya
banbali sɔrɔn sini. Kɔni mɛn wa sɔn ka bɔnɔ
dunuɲaratɛɛ daha rɔ bi, sini wo ri kisi ka
ɲenemaya banbali sɔrɔn.
34 «N ye fɔla ai la ko su wo rɔ mɔɔ fila ri
sunɔɔ lafen kelen kan; mɔɔ kelen di ta ka
kelen to ye.
35-36 Muso fila ri suman kisɛ bundɛ i ɲɔɔn
fɛ, muso kelen di ta ka muso kelen to ye.» *
37 Karandenilu ka Isa maɲininka ko:
«Maari wo ri kɛ mi?» Isa ka ii jabi sanda rɔ
ko: «Su wa kɛ diya mɛn dɔ, duwailu ri jii
ye.»

18

Kititɛɛla Juu

1 Nba, wo kɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ
ka a la karandenilu karan, ka a masɔrɔn a
ye a fɛ ii ye to Alla matara tuma bɛɛ. Ii kana
jiitɛɛ ka wo boloka.
2 A ka a fɔ ko: «Kititɛɛla do tɛrɛ ye so do
la. A tun tɛ silanna Alla yɛ, a tun tɛ mɔɔ
bonyala.
3 Nba, cɛsamuso do tɛrɛ ye mɛn tɛrɛ sela
kititɛɛla ma tuma bɛɛ ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye n
na kiti tɛɛ, baa n juu ra kojuu kɛ n na.›
4 A mɛnda, kititɛɛla ma sɔn ka kiti wo tɛɛ.
Kɔni, lon do rɔ, kititɛɛla ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ
ko: ‹Tuɲa le. N tɛ silanna Alla yɛ, n tɛ mɔɔ
bonyala,
5 kɔni, muso ɲin da n tɔrɔ kojuuya. Wo
bolo ma, a fɛrɛ tɛ fo n ye kiti wo tɛɛ. Ni wo
tɛ, a ri to n ɲagbala tuma bɛɛ fo ka n sɛɛ.›»
6 Wo rɔ, Maari ka a fɔ ko: «Kititɛɛla telen-
bali wo ka mɛn fɔ, ai ye ai tolo malɔ wo la
kosɛbɛ.
7 Ni Alla la mɔɔ suwandiniilu ka ii kan
nabɔ ale ma ka kiti ɲinin a fɛ su ni tele, a
tɛ ii dɛmɛn ka ii la kititɛɛilu ɲanabɔ wa? A
tɛ i ban ii rɔ.
8 Alla ri a kaliya ka kititɛɛ ii yɛ telenbaya
la. A ye ten de! Kɔni hali wo, Mɔɔ Dencɛ
wa na waati mɛn na, a ri lemɛniya tɛrɛn
dunuɲa rɔ wa?»

Farisi ni niisankɔmirala

9 Mɔɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu tɛrɛ ye ii jɛrɛ
jatela mɔɔ telennilu ri. Ii lani a la ko ii ka
ɲi mɔɔ tɔilu ri. Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ
woilu le yɛ.

* **17:35-36** Sɛbɛli do fɔla ko: «Ni cɛɛ fila kɛra sɛnɛ rɔ i ɲɔɔn fɛ, cɛɛ kelen di ta ka kelen to ye.»

10 A ka a fɔ ko: «Məɔ fila wara Alla matara
diya Allabatobonba kɔndɔ. Kelen tɛrɛ ye
Farisi ri. Kelen tɛrɛ ye niisankɔmirala ri.
11 Farisi cɛɛ wo ka i lɔ ka Alla matara a jɛrɛ
la ko rɔ ko: ‹Ɔ Alla, n ye baraka bilala i yɛ,
n tɛ ikomin məɔ tɔmailu, ka a masɔrɔn n ti
tɔɲɔli kɛla, n tɛ telenbali ri, n tɛ kaninkɛla ri,
wala n tɛ ikomin niisankɔmirala ɲin.
12 N ye sun donna siɲa fila lɔɔkun kelen
kɔrɔ. Ka la wo kan, n wa fen fen sɔrɔn, n di
wo ja bɔ.›
13 Kɔni niisɔnkɔmirala wo ka i lɔ yɔrɔ jan.
A ma sɔn ka hali a ɲa lɔ sankolo fan dɔ. A ka
a sisi magbasi ka kɛ a nimisa tɔɔmasere ri.
A ka a fɔ ko: ‹Alla, i ye n makoto, baa kojuu
kɛla le nde ri.›»
14 Isa ka a fɔ ko: «N ye a fɔla ai yɛ ko
niisankɔmirala ka jo sɔrɔn, kɔni Farisi cɛɛ
wo ma jo sɔrɔn. Baa məɔ məɔ wa a jɛrɛ
bonya, wo ri majii, kɔni məɔ məɔ wa a jɛrɛ
fanmajii, wo ri bonya.»

Isa duwara denninilu yɛ

15 Lon do rɔ məɔilu tɛrɛ ye nala denninilu
ri Isa ma ko a ye a bolo la woilu kan ka
duwa ii yɛ. Isa la karandenilu ka wo yen
ka məɔ woilu makuma.
16 Kɔni Isa ka denninilu kili ko ii ye na a
ma. A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye a
to denninilu ye na n ma. Ai kana ii mabali,
ka a masɔrɔn Alla la Mansaya ye ii ɲɔɔnilu
le ta ri.
17 A ragbɛ! Məɔ mɛn ma sɔn Alla la
Mansaya ma ikomin dennin sɔnni Alla la
Mansaya ma ɲa mɛn ma, wo tɛ don Alla la
Mansaya rɔ habadan. Tuɲa le wo ri fewu.»

Isa ni nanfulutii do

18 Yahudiyailu la kuntii do nara Isa
maɲininka ko: «Karanməɔ ɲuma, n ye nfen
kɛ sa n di ɲenemaya sɔrɔn, ɲenemaya mɛn
tɛ ban?»
19 Isa ka a jabi: «I ra a fɔ n ma ‹karanməɔ
ɲuma› nfenna? Məɔ ɲuma si tɛ ye fo Alla
kelen pe.
20 Alla ra mɛn sɛbɛ a la sariya rɔ, i ka wo
lɔn. A sɛbɛni ye ko: ‹I kana kaninkɛ kɛ. I
kana məɔ faa. I kana suɲali kɛ. I kana wuya
fɔ sereya rɔ. I ye i fa ni i na bonya.›»
21 A ka Isa jabi: «Karanməɔ, kɛbi n denniya
waati, n da sariya wo bɛɛ mira.»
22 Isa ka wo mɛn waati mɛn na, a ka a
fɔ cɛɛ yɛ ko: «I ra dɛsɛ ko kelen na butun.
I ye wa i bolofen bɛɛ san ka wo wodi di
fantanilu ma, sa nanfulu bɛrɛ bɛrɛ ri kɛ i
bolo harijeene rɔ. Wo wa ban, i yɛ na bila
n kɔ.»
23 Cɛɛ ka jabili wo mɛn waati mɛn na, a
jusu makasira, ka a masɔrɔn nanfulu ba
tɛrɛ ye a bolo.
24 Isa ka a ɲa lɔ a rɔ ka a fɔ ko: «Nanfulutii
don gboman Alla la Mansaya rɔ de!
25 Nanfulutii don Alla la Mansaya rɔ, wo
ka gbɛlɛn ɲɔɔmɛ don di sɛlan woo la.»
26 Mɛn ka wo mɛn, woilu ka ɲininkali kɛ
ko: «Yon di se kisila wo rɔ?»
27 Isa ka ii jabi: «Ko mɛnilu ti se kɛla məɔ
bolo, woilu ri se kɛla Alla bolo.»
28 Piyɛri ka a fɔ Isa yɛ ko: «Andeilu don?
An da fen bɛɛ to ye ka bila i kɔfɛ.»
29 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «A ragbɛ! Məɔ məɔ
wa sɔn ka a la bon to ye, wala a muso, wala
a badenmailu, wala a sɔrɔnbailu, wala a
denilu, ka wa Alla la Mansaya ɲinin,
30 wo sara ri wara dunuɲa ɲin dɔ. Sini,
ɲenemaya fanan di di a ma, ɲenemaya
banbali kɔnin.»

Isa ka a la saya ni a kunun ko fɔ

31 Wo kɔ, Isa ka a fɔ a la talibidenba tan
ni fila yɛ ko: «An watɔ Jerusalɛmu. Alla la
nabiilu ka fen fen sɛbɛ Məɔ Dencɛ la ko rɔ,
wo bɛɛ ri dafa ikomin a sɛbɛni ɲa mɛn ma.
32 Ii ri a mira ka a don siya gbɛrɛ məɔilu
bolo. Woilu ri a lafɛya ka a mayɛlɛ, ka a
nani, ka ii daji tu a kan.
33 Ii ri a gbasi kojuuya, ka ban ka a faa.
Kɔni, a faa tele sawana lon wa se, a ri wuli.»
34 Keladenbailu ma foyi ɲayen a la kuma
rɔ. Wo kɔrɔ dooni tɛrɛ ii ma. Ii ma famun-
yali si sɔrɔn a rɔ.

Isa ka ɲa fuyen do ɲa laka

35 Ka Isa ni a la məɔilu sudunyara Jeriko
so la, ii ka ɲa fuyen do tɛrɛn yɔrɔ wo rɔ. A
siini tɛrɛ ye taralila sila da la.
36 Ɲa fuyen wo ka jama mankan mɛn, ka
maɲininkali kɛ ko: «Nfen kɛni?»
37 A fɔra a yɛ ko Isa Nasarɛtika le tamintɔ.
38 A ka wo mɛn tuma mɛn na, a ka a
kan nabɔ ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda
mamaren cɛɛ, i ye kininkinin n ma.»

39 Məɔ mɛnilu tɛrɛ ye jama ɲɛfɛ, woilu ka
a makuma ka a fɔ a yɛ ko: «I makun!» A ma
sɔn i makunna, fo ka a kan nabɔ fanka la,
ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren
cɛɛ, i ye kininkinin n ma!»
40 Isa ka ɲa fuyen kan mɛn ka i lɔ, ka a
jamari kɛ ko ɲa fuyen ye lana a ma. Məɔilu
wara a ta ka na a ri a ma. A se mɛn kɛni Isa
ma, Isa ka a maɲininka ko:
41 «A ye di? I ye a fɛ n ye nfen kɛ i yɛ?» A
ka jabili kɛ ko: «Maari, n ye a fɛ n ɲa ye laka
ikɔ tuun.»
42 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ale le wo ri. I ɲa ra
laka. I ra lakɛndɛya i la lemɛniya sababu
la.»
43 A ɲa lakara i kɔrɔ ye. A bilara Isa kɔ ka
to Alla gbiliyala. Məɔilu ka wo bɛɛ yen ka
Alla tando bakɛ.

19

Isa ni Sace

1 Isa donda Jeriko so kɔndɔ ka a tamintɔ
ka wa.
2 Wo ka cɛɛ do tɛrɛn ye, mɛn tɔɔ ko Sace.
Ale tɛrɛ ye niisankɔmirala la kuntii ri. Nan-
fulu ba tɛrɛ ye a bolo.
3 A lɔɔ tɛrɛ ye a la ka a ɲa la Isa kan ka a
lɔn. Kɔni, jama warani tɛrɛ Isa laminin dɔ
kojuuya. Wo bolo ma, Sace ma se a yenna,
baa a kundiyani tɛrɛ.
4 A ka ibori ka wa jama ɲɛ, wo rɔ, ka
yɛlɛ toro ju la ka Isa makɔnɔ, kosa a ri Isa
tamintɔla yen, ka a masɔrɔn Isa ka kan ka
tamin dinkira wo rɔ.
5 Nba, Isa se mɛn kɛni jiri ju wo ma, a ka
a ɲa layɛlɛ san ma ka a fɔ Sace yɛ ko: «Sace,
ikaliya, i ye jii. N ye a fɛ i ye n jiya i wara
bi.»
6 Sace jiira kaliya rɔ ka bɔ jiri la. A ka Isa
ramira sɛwa rɔ ka wa a malɔ fo a wara.
7 Məɔilu ka wo yen tuma mɛn na, ii ka
Isa mafɔ ko: «A sɔnni ka wa jiya kojuu kɛla
wara.»
8 Sace ka i lɔ Maari ɲana ka a fɔ a yɛ ko:
«Maari, bi n di n na nanfulu tala ka fan
kelen di bolokolonilu ma. Ka la wo kan, ni
a ka a tɛrɛn n da məɔ do bolofen mira tɔɲɔli
bolo ma, n di a ɲɔɔn naanin lasɛ wo ma.»
9 Isa ka jabili kɛ ko: «Kisi ko ra se a wara
bi baa a fanan ye Iburahima dencɛ do ri.
10 Məɔ Dencɛ ra na, məɔ tununnilu
ɲininna ko ii ri kisi.»

Jɔn tan na ko

11 Iko Isa sudunyani tɛrɛ Jerusalɛmu so
la, məɔilu hankili bilara Alla la Mansaya ko
rɔ. Ii lani a la ko mansaya wo ri bɔ gbɛ rɔ
sisen sisen. Wo rɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama
do fɔ ii yɛ.
12 A ka a fɔ ko: «Mansa la kabila cɛɛ do
wara jamana jan dɔ, ko a ri mansaya sɔrɔn
ka na.
13 Sani a ye wa mansaba wara, a ka a la
jɔn tan kili. A ka wodigbɛ kelen kelen di wo
kelen kelenna bɛɛ ma, ka a fɔ ii yɛ ko: ‹Ai
ye wodi wo kɛ ai manankun di. Yani n ye n
kosɛ, ai ye do la a kan n yɛ.›
14 Kɔni, mansa la kabila cɛɛ wo la ko tun
ma di a la jamana məɔ doilu yɛ. A bɔ mɛn
kɛni a la jamana rɔ, wo rɔ, ii ka kelaya məɔ
lawa a kɔfɛ ka a fɔ ko: ‹an tɛ a fɛ cɛɛ wo ye
kɛ an na mansa ri.›
15 «Hali wo, mansa la kabila cɛɛ wo ra
mansaya sɔrɔn. Wo bolo ma, a ka i kɔsɛ a
la jamana rɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka jɔnilu
kili, a tun ka wodi di mɛnilu ma, ko a ye a fɛ
ka a lɔn tɔnɔ yɛli ye ii bolo.
16 A fɔlɔman nara ka a fɔ a yɛ ko: ‹Mansa,
n da baara kɛ i la wodi rɔ ka a ɲɔɔn tan sɔrɔn
ka la a kan.›
17 Mansa ka a fɔ wo yɛ ko: ‹I ka wo bɛn!
Jɔn ɲuma le ile ri. Fen fitini le dira i ma, kɔni
i ka a mira ɲa lɔn. Wo rɔ, n di i lasii so tan
kun na.›
18 Wo kɔ, a filana nara ka a fɔ mansa yɛ
ko: ‹Mansa, n da baara kɛ i la wodi rɔ ka a
ɲɔɔn loolu sɔrɔn ka la a kan.›
19 Mansa ka a jabi: ‹I fanan di sii so loolu
kun na.›
20 Jɔn dogbɛrɛ nara. Wo ka a fɔ mansa yɛ
ko: ‹Mansa, n da na i la wodi ri. N ka a bila
faanin dɔ ka a dokon ka a mara.
21 N silanda i yɛ, ka a masɔrɔn ile ye məɔ
ragbɛlɛn de ri. I ma mɛn bila, i ri wo ta. I
ma mɛn foyi, i ri wo ka.›
22 Mansa ka a jabi: ‹Jɔn juu le ile ri! N di i
la kiti tɛɛ ka bɛn i da rɔ kuma ma, mɛn bɔ sa
i da rɔ ɲin. I ka a lɔn ko n ye məɔ kadagbɛlɛn
di. I jɛrɛ ka a fɔ ko n ma mɛn bila, n ye wo
tala. Ko n ma mɛn foyi, n ye wo kala.
23 A ye di wo rɔ? Nfenna i ma n na wodi
don tɔnɔ ɲininna bolo? Kosa n wa na, n di
tɔnɔ sɔrɔn n na wodi la.›
24 «Nba mansa ka jamarili di a la məɔilu
ma mɛn tɛrɛ ye yɛ ko: ‹Ai ye a la wodi mira

a la ka wo di jɔn fɔlɔman ma, mɛn ka a la wodi ɲɔɔn tan sɔrɔn.›
25 Ii ka mansa jabi: ‹Mansa, wodigbɛ tan ye jɔn fɔlɔman wo bolo!›
26 Kɔni mansa ka a fɔ ii yɛ ko: ‹N ka wo lɔn. N di a fɔ ai yɛ ko fen ye mɛn bolo, do fanan di la wo ta kan. Kɔni foyi tɛ mɛn bolo, hali fitini mɛn ye wo bolo, wo ri ta a bolo.
27 Nba, n juu mɛnilu tun tɛ a fɛ n ye sii ii kun na, wa woilu mira ka na ii bɛɛ faa n ɲakɔrɔ yan.›»

Isa ka karanden fila lɔ fali den ta la

28 Isa banni sanda wo lala, a bilara jama ɲɛ ka wa Jerusalɛmu.
29 A sudunyani so doilu la, Bɛtifase ni Betani kɔnin, a sera koyinkɛ yɔrɔ do ma, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Olibiye Koyinkɛ. A se mɛn kɛni ye, a ka karanden fila lɔ kela diya.
30 A ka a fɔ ii yɛ ko: «So mɛn ye an ɲɛ, ai ye wa se ye. Ai wa don so kɔndɔ, ai ri faliden bulan sidini tɛrɛn ye, mɔɔ si ma i sii mɛn kan butun. Ai ye a fulɛn ka na a ri.
31 Ni mɔɔ ka ai maɲininka ko: ‹Ai ye fali den fulɛnna nfenna?›, ai ye wo jabi: ‹An Maari mako ye a la.›»
32 Isa ka mɛn lawa ii ka a tɛrɛn ikomin a ka a fɔ ɲa mɛn ma.
33 Ii tɛrɛ ye fali den fulɛnna tuma mɛn, a tiilu nara ka a fɔ ko: «Hɛn! Ai ye fali den fulɛnna nfenna?»
34 Ii ka jabili kɛ ko: «An Maari mako ye a la.»
35 Ii ka fali den ta, wo rɔ, ka wa a ri Isa ma. Ii se mɛn kɛni Isa tɔrɔfɛ ye, ii ka ii la durukiilu la fali den kan. Ii ka Isa ta ka a layɛlɛ fali kan.
36 Isa watɔla, mɔɔilu ka ii la durukiilu jɛnsɛn sila kan a ɲɛ.
37 Wo ɲa ma, a sudunyara Jerusalɛmu la, ka na se Olibiye Koyinkɛ ma. A seni koyinkɛ lajii diya, Isa la karandenilu jama ba sɛwara ka ii kan nabɔ ka Alla tando Isa la kabannakoilu ko kosɔn.
38 Ii tora a fɔla ko:
«Duwawu ye mansa yɛ,
mɛn nani Maari Alla tɔɔ rɔ.
Jususuma ye to harijeene rɔ.
Tandoli ba ye kɛ Alla yɛ.»
39 Farisi doilu tora jama tɛma ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanmɔɔ, a fɔ i la karandenilu yɛ ko ii ye makun.»
40 Isa ka woilu jabi: «Ni ii bɛɛ ka imakun, hali kabakurun ɲinilu ri ii kan nabɔ ka Alla tando karandenilu nɔ rɔ. A ye ten de!»
41 Isa nara ka a ɲa la Jerusalɛmu kan tuma mɛn, a kasira a la ko la.
42 A ka a fɔ ko: «Ko mɛn tun di jususuma di ai yɛ, ni ai tun ka wo ɲayen, sa ai ra jususuma sɔrɔn. Kɔni ai filira wo ma. Wo ra dokon ai ma sisen.
43 Lon do natɔ, ai juuilu ri na ai kanma. Woilu ri so bɛɛ sansan kojuuya, ka sila bɛɛ tɛɛ, ka so laminin fan bɛɛ rɔ, fo ka ai ragbɛlɛn.
44 Ai juuilu ri so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ ratiɲan. Ii ri so bɛɛ te fo ka a kabakurunilu bɛɛ jɛnsɛn. Ka a masɔrɔn, Alla tun ye ai fɛ waati mɛn na, ai ma wo jate fewu!»

Isa ka julailu gbɛn

45 Nba, Isa wara Allabatobonba jin kɔndɔ, ka a tɛrɛn julailu warani ye. A ka ii gbɛn ii labɔ,
46 ka a fɔ ii yɛ ko: «A sɛbɛni Alla la kuma rɔ ko: ‹N na bon di kɛ Alla bato diya ri,› kɔni ai ra a ta ka kɛ sonilu wara ri.»
47 Wo kɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna lon lon Allabatobonba jin kɔndɔ. Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu ni jamana ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye a faa ɲa ɲininna,
48 kɔni, ii ti se wo kɛla, ka a masɔrɔn mɔɔ bɛɛ tɛrɛ ye a la kuma mirala fewu.

20

Isa ye yon na fanka kɔrɔ

1 Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna ka kibaro ɲuma lase ii ma Allabatobonba jin kɔndɔ. Sarakalasela kuntiilu, ni sariya karanmɔɔilu, ni mɔɔbailu wara a tɛrɛn ye.
2 Ii ka Isa maɲininka ko: «I ye baara mɛn kɛla ɲin, yon ka i lɔ wo la? I ye yon na se kɔrɔ?»
3 Isa ka ii jabi: «N di ai maɲininka fɔlɔ:
4 Yon ka Yaya lɔ sun na ji rɔ? Alla le ka a lɔ a la, wa mɔɔilu?»
5 Ii wara i ɲɔɔn ye ka wo jabili ɲinin. Ii ka a fɔ ko: «Ni an ka a jabi: ‹Alla ka Yaya lɔ wo la›, a ri a fɔ ko: ‹nfenna ai ma la Yaya la wo rɔ?›

6 Ni an ka jabili kɛ ko: ‹Məɔ ka Yaya lɔ,›
məɔ bɛɛ ri wuli ka an bon kaba la, baa ii bɛɛ
ka a fɔ ko nabi do le tɛrɛ Yaya ri.»
7 Wo rɔ, ii nara Isa jabi: «An ma Yaya
kelayaba lɔn.»
8 Isa ka jabili kɛ ko: «Nba, n fanan ti sɔn
ka n kelayaba tɔɔ fɔ ai yɛ, n ye mɛn se kɔrɔ
kɔnin.»

Baarala juuilu ka mɛn kɛ

9 Ka Isa to ye, a ka kuma kɔrɔlama do
fɔ jama yɛ. A ka a fɔ ko: «Cɛɛ do ka jirifɛ
labɔ a la sɛnɛ rɔ, ka ban ka a karifa baarala
doilu la. A banni a karifala, a bɔra ye ka wa
taama rɔ. A mɛnda ye, a ma i kɔsɛ.
10 Jiri den kadi waati sera tuma mɛn,
jirifɛ tii ka jɔn do lawa jirifɛ rɔ, ka a fɔ baar-
alailu yɛ ko ii ye a sɔ jiri den dɔ. Keladen se
mɛn kɛni ye, baaralailu ma sɔn ka a sɔ. Ii ka
keladen mira ka a gbasi ka a gbɛn.
11 Jirifɛ tii ka jɔn gbɛrɛ lawa. A fanan seni
ye, baaralailu ma sɔn ka wo fanan sɔ, fo ka
a gbasi ka a nani ka a gbɛn.
12 Jirifɛ tii ka jɔn sawana lawa ii ma. A se
mɛn kɛra ii ma, ii ka a mira ka a gbasi fo ka
a madimin ka wa a lafili kɔkan.
13 «Wo rɔ, jirifɛ tii ka a fɔ ko: ‹N ye nfen
kɛla? Nba, n di n diyana dencɛ lawa ii ma.
Ii ka kan ka ale bonya.›
14 Baaralailu ka den wo natɔla yen, ka a
fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: ‹Den wo ri kɛ jirifɛ tii ri a fa
kɔ. An ye a mira ka a faa. Sa jirifɛ ri kɛ an
ta ri.›
15 Wo bolo ma, ii ka a mira ka a lafili
kɔkan ka a faa.»
«A ye di? Jirifɛ tii ri nfen kɛ baarala woilu
la?
16 A ri na ka ii faa, ka ban ka jirifɛ karifa
dogbɛrɛilu la.» Jama ka sanda wo mɛn ka a
fɔ ko: «Ɛɛ! Alla ma an kisira ko su wo ma!»
17 Isa ka a ɲa lɔ jama rɔ ka ii maɲininka
ko: «Nba, mɛn sɛbɛni Alla la kuma rɔ, wo
kɔrɔ ye nfen di? A sɛbɛli ko:

‹Bon lɔlailu ka ii ban kabakurun mɛn dɔ,
wo le kɛra bon jusii kabakurun di.›»

18 «Məɔ mɛn wa be kaba wo kan, wo ri
madimin kosɛbɛ, kɔni kaba wo wa be məɔ
mɛn kan, wo ri mɔɲɔnkɔ.»

19 Sariya karanməɔilu ni sarakalasela
kuntiilu ka a yen ko Isa ka kuma kɔrɔlama
wo fɔ ii ma. Wo rɔ, ii wulira ka Isa mira ɲa
ɲinin damira. Kɔni ii silanda jama yɛ, ka a
masɔrɔn Isa duman tɛrɛ ye jama yɛ kosɛbɛ.

Niisankɔ bɔ ko

20 Wo bolo ma, ii tɛrɛ ye Isa lakɔrɔsila
tuma bɛɛ. Ii ka janfateilu lawa a ma, mɛnilu
ka ii jɛrɛ kɛ ikomin telenbailu Isa laɲinin
kanma. Woilu tɛrɛ ye a fɛ kuma bɛnbali do
ye bɔ Isa da rɔ, mɛn di se kɛla a mira sababu
ri. Kosa ii ri wa a ri kiti diya faama wara.
21 Wo bolo ma, janfateilu nara ka
ɲininkali kɛ a kun ko: «Karanməɔ, an ka a
lɔn ko i la kuma telenni le, a ni i la karan.
I tɛ məɔ dooyala məɔ do yɛ. Alla la sila ka
kan ka taama ɲa mɛn, i ye məɔilu karanna
wo la tuɲa jɛrɛ jɛrɛ rɔ.
22 Wo rɔ, an ye a fɛ ka i maɲininka ko do
la. A ye di? Ka niisankɔ bɔ ka a di Rɔmu
mansaba ma, wo dahani an ma, wa wo
dahani tɛ?»
23 Isa ka a lɔn ko a laɲinin kuma le ɲin.
Wo rɔ, a ka a fɔ ii yɛ ko:
24 «Ai ye wodi banan kelen yiraka n na.
Yon munuɲa ni yon tɔɔ ye wodi gbanan ɲin
kan?» Ii ka a jabi: «Rɔmu mansaba.»
25 Isa ka a fɔ ko: «Nba, ai ye Rɔmu mans-
aba ta di Rɔmu mansaba ma. Ai ye Alla ta
di Alla ma fanan.»
26 Isa ka jabili kɛ koɲuma jama bɛɛ ɲana
ka janfateilu mabali. A la jabili ka ii kaban-
nakoya fo ka ii makun.

Sadusiilu ka ɲininkali kɛ Isa kun

27 Dina məɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu tɔɔ ko
Sadusiilu. Woilu ye a fɔla ko məɔ si tɛ wulila
ka bɔ saya rɔ. Wo doilu nara i madon Isa la
ka a maɲininka ko:
28 «Karanməɔ, Nabi Musa ka a sɛbɛ a la
sariya rɔ ko ni i kɔrɔcɛ sara ka a muso
densɔrɔnbali to ye, i ye a muso ta, kosa
muso ri den sɔrɔn i kɔrɔcɛ yɛ.
29 Awa, dencɛ wɔrɔnwula tɛrɛ ye cɛɛ do
bolo. Dencɛ fɔlɔ ka muso do furu. A sara
ka a muso densɔrɔnbali to ye.
30 Ka bɛn sariya ma, dencɛ filana ka
muso wo ta. Ale fanan sara ka muso
densɔrɔnbali to ye.
31 Wo rɔ, dencɛ sawana ka muso ta.
Dencɛ wo fanan sara. A kɛra ten haan
muso wo siira kanberen wɔrɔnwula ke-
len kelenna bɛɛ kun. Ii bɛɛ sara ka muso
densɔrɔnbali to ye.
32 A laban, muso fanan sara.

33 A ye di? Su lawuli lon, muso ri cɛɛ yon
ta ri sa? A siira a kelen kelenna bɛɛ kun.»
34 Isa ka ii jabi: «Bi məɔilu ye furu kɛla.
Cɛɛ ni muso ri furu ii ɲɔɔn ma.
35 Kɔni sini, a tɛ kɛ wo ɲa. Alla wa məɔ
mɛnilu jate, woilu ri wuli ka don harijeene.
Kɔni furu ko tɛ ye. Cɛɛ tɛ muso furu. Muso
tɛ sii cɛɛ kun ma.
36 Ii tɛ sa butun, fo ka kɛ ikomin
mɛlɛkailu. Ii ye Alla la denilu ri, ka a
masɔrɔn ii ra bɔ saya rɔ ka don Alla la
ɲenemaya banbali rɔ.
37 Məɔ ri wuli saya kɔ, sika tɛ wo rɔ. Nabi
Musa jɛrɛ ka wo le yiraka an na. A bɛnda
Alla ri jiri tuni taman dafɛ waati mɛn na,
a ka a fɔ Maari Alla ma ko: ‹Iburahima la
Alla, Isiyaka la Alla, a ni Yakuba la Alla.›
38 Awa Alla tɛ suilu la Alla ri, fo
ɲenemailu. Məɔ bɛɛ ɲenema le Alla ɲana.»
39 Sariya karanməɔ doilu ka a fɔ Isa yɛ ko:
«Ɛɛ, karanməɔ! I ra jabili kɛ koɲuma!»
40 Məɔ si ma susu ka a ɲininka foyi la wo
kɔ.

Mansa Dawuda dencɛ ye Məɔ Ɲenematɔmɔnin di wa?

41 Isa ka ii ɲininka ko: «Nfenna məɔilu ye
a fɔla ko Məɔ Ɲenematɔmɔnin di kɛ Mansa
Dawuda dencɛ do ri wa?
42 Mansa Dawuda jɛrɛ ka a sɛbɛ Jaburi
kitabu rɔ ko:
‹Maari Alla ka a fɔ n Maari yɛ ko:
Na i sii n bolokininma,
43 haan n ye i juuilu bilala i sen kɔrɔ.›
44 Mansa Dawuda jɛrɛ ka a fɔ a ma ko ‹n
Maari.› A ye di? A ri se kɛla Mansa Dawuda
dencɛ gbansan di wo rɔ wa?»

Isa ka sariya karanməɔilu dɔɔya

45 Isa ka kuma do fɔ a la karandenilu yɛ
jama ɲana. A ka a fɔ ko:
46 «Ai ye ai jɛrɛ lakɔrɔsi sariya
karanməɔilu la ko rɔ. A duman ii yɛ ka
duruki ɲumailu don ka i mataama. Ii ye
a fɛ məɔilu ye ii tuwa ka ii bonya jama
ladɛndiya rɔ, a ni ka ɲɛməɔ sii diya sɔrɔn
salibon kɔndɔ, a ni sali kinin dɔɔn diya. Wo
bɛɛ duman ii le.
47 Ii ri cɛsamusoilu bolofenilu bɛɛ dɔɔn,
ka ban ka waati jan kɛ Alla matarala ka ii
jɛrɛ kɛ ikomin Alla kaninbailu. Jahadi juu
ba ye woilu makɔnɔla.»

21

Muso fantan ka wodi mɛn bɔ

1 Ka Isa to Allabatobonba kɔndɔ, a ka a ɲa
lɔ wodi bila diya rɔ. A ka nanfulutii doilu
yen, mɛnilu tɛrɛ ye wodi ba bilala ye.
2 A ka cɛsamuso fantan do fanan yen,
mɛn ka wodi mɛsɛn fila kɛ wodi bila diya rɔ.
3 Isa ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ ko: «Tuɲa
le! Cɛsamuso fantan wo ra wodi mɛn bɔ,
wo ka bon məɔ tɔilu bɛɛ ta ri.
4 Ii kelen kelenna bɛɛ ka dooni bɔ ii la
nanfulu ba rɔ ka a di Alla ma, kɔni ale, a la
balo wodi mɛn bɛɛ tɛrɛ ye a bolo, a ka a bɛɛ
di.»

Jerusalɛmu ri tiɲan Məɔ Dencɛ ɲa rɔ

5 Wo kɔfɛ, karanden doilu tɛrɛ ye barola
Allabatobonba la ko kan. Ii ko: ko a lɔra
kabakurun ɲumailu la. Ko a masidi fenilu,
mɛnilu dini Alla bonya kanma, ko woilu
kenɲi kosɛbɛ.
6 Isa ka ii jabi: «Bi, ai ɲa ye bon ɲin na,
kɔni sini mɛn natɔ, a bɛɛ ri te. A kabaku-
runilu bɛɛ ri jɛnsɛn ka bɔ ye. A kabakurun
si tɛ to ɲɔɔn kan.»
7 Karandenilu ka Isa maɲininka ko:
«Karanməɔ, wo ri kɛ waati ɲuman na? A
waati wa sudunya, an di a lɔn tɔɔmasere
ɲuman de ma?»
8 A ka jabili kɛ ko: «Ai ye a kɛ koɲuma.
Ai kana sɔn məɔ si ye ai lafili, ka a masɔrɔn
məɔ siyaman di na ai ma n tɔɔ rɔ, ka a fɔ ko
Məɔ Ɲenematɔmɔnin le a ri, ko Alla la waati
ra se. Ai kana bila woilu si kɔ.
9 Ai wa kɛlɛilu kibaro mɛn, a ni murunti
kibaro, ai kana silan. A fɛrɛ tɛ fo wo koilu ye
kɛ fɔlɔ, kɔni dunuɲa laban tɛ wo si ri fɔlɔ.»
10 A ka a fɔ ko: «Siya ri wuli siya kanma.
Mansayala ri wuli mansayala kanma.
11 Duukolo yɛrɛyɛrɛ ba ri kɛ yɔrɔ doilu
rɔ, a ni jankarɔ juu, a ni kɔnkɔ fitinna ba.
Masilan fenilu ri kɛ san dɔ, a ni tɔɔmasere
bailu.
12 «Kɔni, yani wo koilu ye kɛ, məɔilu ri
ai mira ka ai bɛnsɛnkɔninteya. Ii ri ai don
salibon ɲɛməɔilu bolo, ka ai bila kaso la.
Məɔilu ri wa ai ri kiti diya mansailu ni
jamana ɲɛməɔilu wara. Tɔrɔya wo bɛɛ ri kɛ
ai la nde la ko rɔ.
13 Kɔni wo bɛɛ kɛtɔ fɛrɛ dila ai ma ka n na
sereya bɔ ai mirabailu ɲana.

14 Yani wo waati ye se, ai ye ai jusu latɛɛ,
sa ai kana hamin ai lafasali ko rɔ.
15 A waati wa se, nde jɛrɛ ri lafasali kuma
hankili di ai ma, ai ri mɛn fɔ. Ai juu si ti se
kuma wo sɔsɔla.
16 Ai sɔrɔnbailu ni ai kɔrɔilu ni ai
dɔɔninilu ni ai badenmailu ni ai terilu,
woilu jɛrɛ ri ai janfa ka ai doilu faa.
17 Mɔɔ bɛɛ ri ai magboya nde la ko rɔ.
18 Hali wo, ai tɛ halaki, hali ai kunsi den
kelen pe tɛ tunun.
19 Wo rɔ, ai ye i raja tuma bɛɛ ka i lɔ, sa ai
ri ai jɛrɛ kisi.

Jerusalɛmu tiɲan tuma

20 «Kɛlɛdenlu wa na Jerusalɛmu so
laminin lon mɛn, ai ye a lɔn ko so te tuma a
ra se.
21 Wo lon, mɔɔ mɛnilu ye Jude mara
rɔ, woilu ye ibori ka wa koyinkɛilu kan.
Wo wa mɛnilu tɛrɛn Jerusalɛmu so kɔndɔ,
woilu ye bɔ ka wa idoon. Mɔɔ mɛnilu kɛra
sɛnɛ rɔ, woilu kana don so kɔndɔ butun,
22 ka a masɔrɔn, wo lon di kɛ Alla la ja-
hadi lon di, sa fen fen sɛbɛni Alla la kitabu
rɔ, wo bɛɛ ri dafa.
23 Wo lon, gbalo ri la muso kɔnɔmailu a ni
denbatiilu ka a dan natamin, baa jamana
bɛɛ ri jakankata. Jahadi ri la mɔɔ bɛɛ kan.
24 Doilu ri sɔɔ fanmuru la ka faa. Doilu ri
mira ka bila jɔnya rɔ dunuɲa fan bɛɛ rɔ. Wo
tuma, siya gbɛrɛ mɔɔilu ri don Jerusalɛmu.
Ii ri don fanka jɛrɛ jɛrɛ la, ka to ye haan ka
jahadi waati wo dafa.

Isa ri na ka bɔ sankolo rɔ

25 «Tɔɔmasere ri kɛ tele ni karo ni loloilu
la san dɔ. Dunuɲa kɔndɔ, ji kuru bailu ri
wuli kɔɔji kan, ka kɛ mankan ba ri. Wo ri
mɔɔilu tɔrɔ ka ii kɔndafili.
26 Ko mɛnilu kɛtɔ dunuɲa rɔ, wo ri mɔɔilu
masilan fo ka ii kidon a la, ka a masɔrɔn
hali san kɔndɔ fenilu ri lamaa ka bɔ ii nɔ rɔ.
27 Wo tuma, ii ri Mɔɔ Dencɛ natɔla yen
banda sisi rɔ, sebaya ba ni nɔɔrɔ ba rɔ.
28 Ni ai ka ko woilu kɛtɔla yen, ai ye i
lɔ ka ai ɲa lɔ san ma, ka a masɔrɔn ai la
kanhɔrɔya waati ra sudunya.»
29 Wo kɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ ii yɛ
ko: «Ai ye toro ju lakɔrɔsi, wala jiri dogbɛrɛ.
30 A wa naron, ai ye a fɔla ko sanma
donda ra sudunya.
31 Wo ɲa ma, ko mɛnilu fɔni ai yɛ bi, ai wa
woilu kɛtɔ yen, ai ri a lɔn ko Alla la Mansaya
ra sudunya.
32 N di tuɲa fɔ ai yɛ. Yani ɲin ko bɛɛ ye ban
kɛla, bi mɔɔilu tɛ ban sala.
33 San ni dunuɲa ri ban ka tunun fewu,
kɔni n na kuma tɛ ban habadan!
34 «Ai ye ai jɛrɛ la ko lakɔrɔsi. Ai kana to
ai diyani koilu kɛla, ka dɔlɔ min ka ai ɲa
laminin, ka hamin dunuɲa sii ɲa la. Lon wo
kana ai mira a bolo ma ikomin miralifen ye
sobo mirala ɲa mɛn ma.
35 N natola ri kɛ ikomin julu lasiini, fen
fen bɛɛ ye duukolo kan a ri a bɛɛ mira.
36 Wo rɔ, ai ye to iɲɛna, ka Alla matara
tuma bɛɛ; sa ai ri fanka sɔrɔn kojuu ɲin kan,
mɛn kɛtɔ kɔnin; sa ai ri bɔ wo bolo; sa ai ri
se ka i lɔ Mɔɔ Dencɛ ɲana.»
37 Nba, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna Allaba-
tobonba jin kɔndɔ lon lon. Ni su kora, a ri
wa susi koyinkɛ yɔrɔ rɔ, mɛn tɔɔ ko Olibiye
Koyinkɛ.
38 Sɔɔma jona, mɔɔilu ri i ladɛn Allabato-
bonba jin kɔndɔ ka ii tolo malɔ a la.

22

Janfa donda Isa ma

1 Nba, Yahudiyailu la Buru Fununbali
Sali tun da sudunya, ni doilu ra fɔ a ma ko
Taminkunna Sali.
2 Wo tuma sarakalaselailu la kuntiilu
ni sariya karanmɔɔilu tɛrɛ ye Isa faa ɲa
ɲininna, ka a masɔrɔn ii silanni tɛrɛ jama
ɲɛ.
3 Wo rɔ, Setana donda Judasi Sikariyɔti rɔ
a tɛrɛ ye Isa la talibidenba tan ni fila rɔ.
4 Wo rɔ, a wara se sarakalaselailu la kun-
tiilu ma, a ni Allabatobonba kandaninna
kuntiilu. A ka a fɔ ii yɛ ko a ri Isa mira ɲa
ɲinin ii yɛ.
5 Kuma wo diyara ii yɛ kosɛbɛ. Ii ka a fɔ
Yahudasi yɛ ko ii ri wodi di a ma.
6 Yahudasi diɲɛra wo ma. A bɔni yɔrɔ wo
rɔ, a ka isɛɛbɛ don Isa mira ɲa ɲinin ma, Isa
ri se mirala jama kɔ ma ɲa mɛn ma kɔnin.

Karandenilu ka Taminkunna Sali rabɛn

7 Nba, Buru Fununbali Sali lon sera. Wo
lon Yahudiyailu ka kan ka saa san kelennin
bɔ sarakaya la.

8 Isa ka Piyɛri ni Yuhana kili ka ii lɔ kela
la. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa sali dɔɔnnin dabɛn
an yɛ.»
9 Ii ka Isa maɲininka ko: «I ye a fɛ an ye
wa a rabɛn yɔrɔ ɲuman?»
10 Isa ka a fɔ ko: «Ni ai donda so kɔndɔ, ai
ri bɛn cɛɛ do ri. Ji ye a kun ma. Ai ye bila a
kɔ. A wa don lu mɛn ma,
11 ai ye don ye ka a fɔ lutii yɛ ko:
‹Karanmɔɔ ka a fɔ ko a jiya bon ye mi,
ale ni a la karandenilu ri Taminkunna Sali
dɔɔnnin kɛ yɔrɔ mɛn?›
12 Cɛɛ wo ri bon ba do yiraka ai la sankaso
sanfɛ. Bon wo rabɛnni. Ai ri Taminkunna
Sali dɔɔnnin dabɛn an yɛ yɔrɔ wo rɔ.»
13 Piyɛri ni Yuhana bɔra ye ka wa a tɛrɛn
ikomin Isa ka a fɔ ii yɛ ɲa mɛn ma. Ii ka
Taminkunna Sali dɔɔnnin dabɛn ye.

Sali dɔɔnnin kɛra

14 Damunin kɛ waati sera tuma mɛn na,
Isa ni a talibidenba bɛɛ ka i sii yɔrɔ kelen.
15 Ka ii to dɔɔnninna, Isa ka a fɔ ii yɛ ko:
«Bi a lɔɔ ba ye n na ka sali dɔɔnnin ɲin kɛ ai
fɛ, yani n ye jakankata,
16 ka a masɔrɔn n di a fɔ ai yɛ ko n tɛ a ɲɔɔn
dɔɔnnin kɛla butun fewu fo a waati wa se
Alla la Mansaya rɔ.»
17 A ka rɛsɛnji sɔri fen do ta, mɛn fani
rɛsɛnji la. A ka baraka bila Alla yɛ, ka ban
ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kelen kelenna bɛɛ ye a ta
ka do min a rɔ,
18 ka a masɔrɔn n tɛ na rɛsɛnji min butun
fewu fo Alla la Mansaya wa na lon mɛn.»
19 Wo kɔ, a ka buru ta. A ka baraka bila
Alla yɛ, ka ban ka buru rakadikadi ka a di
ii ma. A ka a fɔ ii yɛ wo rɔ ko: «Buru ɲin ye n
fari le ri, mɛn dini ai kosɔn. Ai ye wo kɛ ka
hankili bila n na ko rɔ.»
20 Damunin banni tuma mɛn, Isa ka ji sɔri
fen ta. Rɛsɛnji ye a kɔndɔ. A ka wo di ii ma
ka a fɔ ii yɛ ko: «Alla kɛtɔ teriya kura sidila
mɔɔilu yɛ n jeli baraka rɔ. Jeli wo munuɲa
le ɲin di, jeli mɛn di bɔ ai kosɔn.
21 Hali wo, mɛn di janfa don n ma, wo
siini n fɛ dɔɔnnin diya yan.
22 Mɔɔ Dencɛ ri faa ikomin a ra latɛɛ ɲa
mɛn. Sika tɛ fewu wo rɔ. Kɔni, gbalo ba a
ri la cɛɛ wo kan mɛn ka a don mɔɔ juuilu
bolo.»
23 Ii ka kuma wo mɛn ka i ɲɔɔn maɲininka
yon ye ii tɛma, mɛn di sɔn ka ko su wo kɛ?

Yon ye ɲɛmɔɔ ri?

24 Nba, wo tuma, sɔsɔli wulira talibiden-
bailu tɛma ko yon ka kan ka jate ɲɛmɔɔ ri ii
la dɛkuru rɔ.
25 Isa ka ii jabi wo rɔ ko: «Jamana man-
sailu ri ii la jamana denilu mara fanka la.
Fanka ye mɛnilu bolo, ii ye a fɛ mɔɔilu ye ii
jate mɔɔ ɲumailu ri.
26 Ai kana kɛ ten. Mɛn ye ɲɛmɔɔ ri ai tɛma,
wo ye a jɛrɛ kɛ ikomin dɔɔman mɔɔ. Mɛn ye
kuntiiya la, wo ye kɛ ikomin baaraden.
27 A ye di? Baaraden mɛn ye gba don
na, a ni a la kuntii mɛn siini ka dɔɔnnin
kɛ dɔrɔn, yon ka bon wo fila rɔ? Mɛn siini
ka dɔɔnnin kɛ, wo ka bon a la baaraden di
paaɔn, wo tɛ? Kɔni i ɲa lɔ! Nde ye ai tɛma
yan ikomin baaraden.
28 «Kɔni ai ra imuɲun ka to n kɔ n na
kɔrɔbɔli ko bɛɛ rɔ.
29 Wo le kosɔn, n di Alla la Mansaya labila
ai yɛ, ikomin n Fa ka a labila n yɛ ɲa mɛn,
30 sa ai ri dɔɔnnin kɛ ka imin n dafɛ n na
mansaya rɔ. Ai ri i sii mansaya siifenilu rɔ
ka Isirayɛlika tan ni fila la kiti tɛɛ.»

Piyɛri ri a fɔ ko a ma Isa lɔn

31 Isa ka a fɔ Simɔn Piyɛri yɛ ko: «Simɔn,
Simɔn, i tolo malɔ n na. Setana ra fɛrɛ ɲinin
Alla fɛ ka ai kɔrɔbɔ.
32 Kɔni n da Alla matara ile yɛ, kosa i la
lemɛniya kana ban. I wa i kɔsɛ n ma, i ye i
badenmailu sɛɛbɛ don.»
33 A ka Isa jabi: «N di wa i kɔfɛ kaso la. N
di sa i fɛ.»
34 Kɔni Isa ka a fɔ ko: «Piyɛri, i ɲa lɔ. Yani
dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu ɲana haan
siɲa sawa ko i ma n lɔn.»

Keladenbailu ye ii jɛrɛ rabɛn

35 Nba, Isa ka a la talibidenbailu
maɲininka ko: «A ye di? Ai wa mɛn kɛni
kawandili diya, wo tuma n ma a fɔ ai yɛ ko
ai kana wodi bila ai kun, ko ai kana bɔrɔ
ta, ko ai kana sanbara ta? Wo tuma fen do
dɛsɛra ai bolo wa?» Ii ka a jabi: «Ɛɛn dɛ!
Foyi si ma dɛsɛ an bolo.»
36 Isa ko: «Kɔni sisen, wodi ye mɛn bolo,
wo ye a bila a kun. Bɔrɔ ye mɛn bolo, wo
ye a ta. Ni fanmuru ti i bolo, i la faanin do
majira ka fanmuru kelen san,
37 ka a masɔrɔn n di a fɔ ai yɛ ko: mɛn
sɛbɛni n na ko rɔ, a fɛrɛ tɛ fo wo bɛɛ ye dafa.

A sɛbɛni n na ko rɔ ko: ‹A jatera kojuu kɛla le ri.› Wo dafa waati ra sudunya sisen.»
38 Ii ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, a mafɛnɛ. Fanmuru fila ye yan.» Isa ka a fɔ ko: «Wo ri a bɔ.»

Isa ni karandenilu wara Olibiye Koyinkɛ kan

39 Wo rɔ, Isa bɔra ye ka wa Olibiye Koyinkɛ la, ikomin a tɛrɛ ye a kɛla ɲa mɛn ma tuma bɛɛ. A la karandenilu fanan bilara a kɔ.
40 Ii se mɛn kɛni ye, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye Alla matara, sa ai kana manɛɛn ka bila kojuu rɔ.»
41 Wo fɔni kɔ, a ka a mabɔ ii la ka i ɲɔɔnkin ka Alla matara kɛ.
42 A ka a fɔ ko: «N Fa, ni i sɔnda, i ye jusu lafin minninfen ɲin masɛ n na. Kɔni n jɛrɛ sawo kana kɛ, fo i sawo.»
43 Wo tuma, mɛlɛka do bɔra sanfɛ ka na Isa sɛɛbɛ don,
44 ka a masɔrɔn wo ko tun da gbɛlɛya a ma kojuuya. A jusu makasini fo ka a dan natamin. Wo le ka a kɛ, a ka i raja Alla matarala a ni a la tara ji kɛni ikomin jeli, ka buruburun duu ma.
45 A banni Alla matarala, a wulira ka wa se a la karandenilu ma. A nara ka ii tɛrɛn sunɔɔ rɔ. Jusukasi tun da ii bɔ.
46 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Nfenna ai ye sunɔɔla? Ai ye wuli ka Alla matara, sa ai kana manɛɛn ka bila kojuu rɔ.»

Yahudiyailu nara Isa mira diya

47 Ka Isa to kuma wo la, ii ka jama ba natɔla yen. Jama wo bilani tɛrɛ Judasi kɔfɛ, mɛn ye Isa la talibidenba tan ni fila do ri.
Jama se mɛn kɛni Isa ma, Yahudasi ka i madon Isa la ka a sunbu.
48 Yɔrɔ wo rɔ, Isa ka Yahudasi maɲininka ko: «Judasi, i ri janfa don Mɔɔ Dencɛ ma masunbuli rɔ wa?»
49 Karandenilu ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a yen ko jama nani Isa kanma, ka Isa maɲininka ko: «Maari, an tɛ fanmuru ta wa?»
50 Talibidenba do ka fan ta kelendi, ka sarakalasela kuntii ba la jɔncɛ bolokininma tolo tɛɛ a la.
51 Isa ka a fɔ ko: «Ai ye a to ten!» A ka a bolo maa jɔncɛ tolo la ka a lakɛndɛya.
52 Isa ka a fɔ sarakalasela kuntiilu a ni Allabatobonba kandaninna kuntiilu a ni mɔɔbailu yɛ ko: «Nfenna ai ra bɔ n kanma fanmuruilu ni gbelekeilu ri, ikomin mɔɔ ye bɔla benkannila kanma ɲa mɛn ma?
53 N tɛrɛ ye ai fɛ lon lon Allabatobonba jin kɔndɔ, kɔni ai ma sɔn ka n mira ye. Kɔni ai la waati ra se, a ni dibi la fanka waati ra se.»

Piyɛri ko a ma Isa lɔn

54 Nba, ii ka Isa mira, ka wa a ri sarakalasela kuntiiba wara. Piyɛri bilara ii kɔfɛ, kɔni a ma i madon ii la.
55 Mɔɔilu ka ta ladan lu ba ma ye, ka i sii ta da la. Piyɛri fanan nara ka i sii ii tɛma.
56 Baaraden muso do nara ka Piyɛri siini tɛrɛn ta da la. A ka Piyɛri lakɔrɔsi kosɛbɛ, ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «Cɛɛ ɲin fanan tɛrɛ ye Isa kɔfɛ jɔ.»
57 Piyɛri ma sɔn ka i lɔ wo la. A ka muso jabi: «Muso, n ma a lɔn.»
58 Wo kɔfɛ dooni, mɔɔ gbɛrɛ nara Piyɛri sɔrɔn ye. Wo ka a fɔ a yɛ ko: «I fanan ye Isa la dɛkuru rɔ jɔ.» Piyɛri ka wo jabi: «Ɛɛn dɛ! Nde sa a rɔ!»
59 A ma mɛn bakɛ, dogbɛrɛ nara Piyɛri yɛ. Wo ka a fɔ fanka la ko: «Sika tɛ a rɔ fewu, cɛɛ ɲin tɛrɛ ye Isa kɔfɛ. I ma a yen, Kalileka le.»
60 Kɔni Piyɛri ka a fɔ ko: «Cɛɛ, n ma i la kuma ɲayen.» Piyɛri banni wo fɔla, dondon kasira i kɔrɔ ye.
61 Wo waati kelen na, Maari Isa ka iyɛlɛman ka a ɲa lɔ Piyɛri rɔ. Piyɛri hankili bilara Maari la kuma rɔ kelendi, ka a masɔrɔn Maari tun da a fɔ a yɛ ko: «Yani dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu yɛ haan siɲa sawa ko i ma n lɔn.»
62 Piyɛri bɔra lu ma ka wa kasi kojuuya.

Isa mirani Yahudiyailu bolo

63 Nba, wo tuma Isa marabailu ka a lafɛya, ka a gbasi damira.
64 Ii ka a ɲa lasidi ka a maɲininka ko: «Yon ka i gbasi? A tii tɔɔ fɔ an yɛ.»
65 Ii ka a nani ka kuma juu siyaman fɔ a ma.
66 Banda ka nin, sɔɔma da la, Yahudiyailu la mɔɔbailu ka ladɛn kɛ, sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu kɔnin. Isa marabailu nara a ri kiti diya.
67 A se mɛn kɛni ye, ii ka a fɔ a yɛ ko: «Ni Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin le ile ri, i ye i lɔ a la.» Isa ka ii jabi: «Ni n ka n lɔ a la, ai tɛ la a la.

68 Ni n fanan ka ai ɲininka, ai ri i ban n
jabila.
69 Kɔni ka bɔ bi ma, Mɔɔ Dencɛ ri lasii Alla
Sebɛɛtii bolokininma.»
70 Ii bɛɛ ladɛnnin ka a maɲininka ko: «Alla
Dencɛ le ile ri wo rɔ wa?» Isa ka ii jabi: «Ii
ye a fɔla ko n ye wo ri.»
71 Ii ka a fɔ wo rɔ ko: «An mako ti sereya
si la butun. An da ban a kumakan mɛnna,
mɛn bɔni a jɛrɛ da rɔ.»

23

Ii wara Isa ri Pilate wara

1 Nba, ɲɛmɔɔilu bɛɛ ladɛnnin wulira wo rɔ
ka wa Isa malɔ Pilate wara.
2 Ii se mɛn kɛni Pilate ma, ii ka imakasi
Isa kan. Ii ka a fɔ ko: «An da a lakɔrɔsi ka a
yen ko cɛɛ ɲin ye an na jamana mɔɔilu lafil-
ila ka ii lamurunti. A ye a fɔla ii yɛ ko ii kana
niisankɔ bɔ ka a di Rɔmu mansaba ma. A
jɛrɛ ko: ko ale le ye Mɔɔ Nenematɔmɔnin di,
mɛn kɔrɔ ye ko mansa.»
3 Pilate ka Isa maɲininka ko: «Ile ye
Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka a jabi:
«I ra wo fɔ.»
4 Wo rɔ, Pilate ka a fɔ sarakalasela kunti-
ilu ni jama bɛɛ yɛ ko: «N ma kojuu si sɔrɔn
cɛɛ ɲin na ko rɔ, mɛn di kɛ a jalaki sababu
ri.»
5 Kɔni ii ka ii sɛɛbɛ don a fɔ a ma ko: «Ale
le jama lawuli la ka ii karan ka ii lamurunti
Jude mara fan bɛɛ rɔ, a ka a damira Kalile
ka na haan yan.»

Ii wara Isa ri Herodi wara

6 Pilate ka kuma wo mɛn ka ii ɲininka ko:
«Isa ye Kalileka le ri wa?»
7 Pilate ka a yen tuma mɛn ko Isa bɔni
Kalile mara rɔ, a ka a lawa Herodi ma, mɛn
siini Kalile mara kun na. Wo tun da na bɔ
diya Jerusalɛmu.
8 Isa se mɛn kɛni ye, Herodi sɛwara
kosɛbɛ. A tɛrɛ ye Isa la ko siyaman kalama.
Kɛbi waati jan, a lɔɔ tɛrɛ ye a la ka Isa yen,
ka a masɔrɔn a ye a fɛ Isa ye kabannako do
kɛ a ɲana.
9 Wo rɔ, Herodi ka ɲininkali siyaman kɛ
Isa kun, kɔni Isa ma jabili si di a ma.
10 Sarakalasela kuntiilu ni sariya
karanmɔɔilu bɛɛ lɔni tɛrɛ ye. Ii jamanda
ka Isa jalaki kosɛbɛ.
11 Mansa Herodi ni a la kɛlɛdenlu ka Isa
dɔɔya ka a lafɛya ɲa bɛɛ ma, ka ban ka
mansa duruki bila a kan na. Wo kɔrɔ ii ka
a lasɛ Pilate ma.
12 Pilate ni Herodi tun ma di kɔrɔman.
Kɔni wo lon kelen, ii diyara i ɲɔɔn yɛ kosɛbɛ
ka kɛ terilu ri.

Barabasi ye bila, ka Isa faa

13 Pilate ka sarakalasela kuntiilu ni ja-
mana ɲɛmɔɔilu ni Yahudiya tɔilu ladɛn.
14 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai nara cɛɛ ɲin di ka a
fɔ ko a yɛ jamana mɔɔilu lamuruntila. N ka
a maɲininka, ka a fɛsɛfɛsɛ ai bɛɛ ɲana. Kɔni
n ka a yen ko ai ka fen fen fɔ a ma, ai jɔ tɛ
wo si rɔ.
15 Ai ma a yen? Herodi ra a lasɛ n ma yan,
ka a masɔrɔn a fanan ma kojuu si tɛrɛn a la
ko rɔ. Cɛɛ ɲin ma foyi kɛ, mɛn ka kan ka kɛ
a faa sababu ri.
16 Wo le kosɔn, n di a gbasi biɲɛ la ka a
bila.»
17-18 * Ii bɛɛ ladɛnnin ka ii kan nabɔ ko: «I
ye cɛɛ ɲin faa ka Barabasi bila!»
19 Barabasi wo ye mɔɔ muruntini ri.
Waati taminni, a tun ka kɛlɛ ba lawuli jama
tɛma so kɔndɔ, ka mɔɔ do faa fanan. Wo le
kosɔn, a mirara ka bila kaso la.
20 Pilate tɛrɛ ye Isa bila ko rɔ. Wo rɔ, a ka
jama madiya ikɔ tuun.
21 Kɔni ii jamanda ka ii kan nabɔ ko: «A ye
gbɔngbɔn jiri kan, ka a faa. A ye gbɔngbɔn
jiri kan, ka a faa!»
22 Pilate ka ii maɲininka a siɲa sawana la
ko: «N ye a gbɔngbɔn nfenna? A ka kojuu su
ɲuman kɛ? N ma foyi sɔrɔn a la, mɛn di kɛ a
faa kun di. N di a gbasi biɲɛ la ka a bila.»
23 Kɔni ii ma diɲɛ fewu, fo ka to ii kan
nabɔla kojuuya ko Isa ye gbɔngbɔn jiri kan.
Ii jama kan ka Pilate hankili yɛlɛman.
24 Ii tɛrɛ ye mɛn ɲininna, a diɲɛra wo ma.
25 Ii tun da kasoden mɛn na ko fɔ, mɛn tun
ka mɔɔilu lamurunti ka mɔɔ faa, Pilate ka
wo bila, kɔni a ka Isa to ii sawo rɔ.

Isa gbɔngbɔnda jiri kan

26 Nba, ka ii to wala Isa ri a gbɔngbɔn
diya, ii bɛnda cɛɛ do ri mɛn tɔɔ tɛrɛ ye ko
Simɔn Sirɛnika. A bɔtɔ waa rɔ. Kɛlɛdenlu ka
a mira ko a ye Isa gbɔngbɔn jiri ta ka bila a
kɔ.

* **23:17-18** Sɛbɛli do fɔla ko: Nba, Yahudiyailu la Taminkunna Sali waati wa se san san, Pilate ri kasoden kelen bila ka Yahudiyailu ladiya.

27 Ii watɔla, jama siyaman bilara ii kɔfɛ. Muso doilu tɛrɛ ye kasila ka kule jama tɛma.
28 Isa ka iyɛlɛman ka a fɔ ii yɛ ko: «Jerusalɛmu musoilu, ai kana kasi nde la ko rɔ. Ai ye kasi ai jɛrɛ ni ai denilu la ko rɔ,
29 ka a masɔrɔn jakankata waati natɔ Jerusalɛmu kan. Wo lon, ai ri a fɔ ko: ‹Muso densɔrɔnbali, baraka ri don ii la ko rɔ. Muso mɛn ma den ko lɔn, a ni mɛn ma sin di den si ma, baraka ri don ii la ko rɔ.›
30 Wo tuma, mɔɔilu ri a fɔ koyinkɛilu yɛ ko: ‹Be an kan.› Ii ri a fɔ tindiilu yɛ ko: ‹Birin an kan ka an natunun,›
31 baa ko mɛn kɛtɔ n na, ni mɔɔilu ri wo su kɛ jiri kɛndɛ la, nfen di kɛ jiri jaran na wo rɔ?»
32 Ii wara Isa ni kojuu kɛla fila malɔ gbɔngbɔnni diya.
33 Ii wa se dinkira mɛn tɔɔ ko Kunkolo, ii ka Isa gbɔngbɔn jiri kan, a ni kojuu kɛla fila wo. Kojuukɛla kelen gbɔngbɔnda jiri do kan Isa bolokininma, a to kelen gbɔngbɔnda jiri kan a bolomaran ma.
34 Ka Isa gbɔngbɔnni to jiri kan, a ka a fɔ ko: «N Fa, i ye ii makoto, ka a masɔrɔn ii ra ko mɛn kɛ, ii ma wo lɔn.» Wo tuma, kɛlɛdenlu ka kalabɛn kɛ ka a la faanin dafara.
35 Jama ba lɔni tɛrɛ ye wo bɛɛ ragbɛla. Yahudiya ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye Isa dooyala kojuuya. Ii ka a fɔ ko: «A ka doilu kisi kɔrɔman. Ni Alla la mɔɔ Ɲenematɔmɔnin de a ri, a ye a jɛrɛ kisi sisen.»
36 Kɛlɛdenlu fanan ka Isa lafɛya, ka a sɔ rɛsɛnji kumunni rɔ.
37 Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Ni Yahudiyailu la mansa le i ri, i ye i jɛrɛ kisi.»
38 Sɛbɛli do tɛrɛ ye walan kan Isa kun dɔ. A sɛbɛni wo ka a fɔ ko: «Yahudiyailu la mansa le ɲin di.»
39 Kojuukɛla mɛnilu gbɔngbɔnni Isa dafɛ, wo kelen fanan ka Isa lafɛya. A ka a fɔ ko: «I tɛ Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di wa? I jɛrɛ kisi ka an fanan kisi.»
40 Kɔni a duɲɔɔ cɛɛ jamanda a ma ka a jabi: «I tɛ silan Alla yɛ wa? I ma a lɔn ko an bɛɛ gbɔngbɔnni.
41 Andeilu ka kan ka tɔrɔya ɲin sɔrɔn, baa an ka kojuu mɛn kɛ, wo sara le wo ri. Kɔni ale ma kojuu si kɛ.»
42 A ka a fɔ Isa yɛ ko: «Isa, i wa don i la mansaya la, i ye i hankili to n dɔ.»
43 Isa ka a jabi: «N di tuɲa fɔ i yɛ. Bi jɛrɛ i ri kɛ n dafɛ harijeene.»
44 Midi waati seni, dibi donda jamana fan bɛɛ rɔ. A tora ten haan ka lansara waati magbɛn.
45 Baa, tele ma bɔ fewu! Allabatobonba tɛɛtɛɛ faanin farara a tɛma.
46 Isa ka a kan nabɔ, wo rɔ, ko: «N Fa, n da n nii don i bolo.» A banni wo fɔla, a ka a nii bila.
47 Rɔmu kɛlɛden kuntii ka ko wo bɛɛ yenni tuma mɛn na a ka Alla tando ka a fɔ: «Tuɲa ka fisa: cɛɛ ɲin telenni tɛrɛ!»
48 Mɛnilu lɔni tɛrɛ ye ka wo bɛɛ lakɔrɔsi, ka ban ka ii sisi magbasi nimisali ni jusu makasi rɔ, ka i kɔsɛ so kɔndɔ.
49 Kɔni muso mɛnilu tun da to Isa kɔ kɛbi a bɔ waati Kalile, a ni a lɔnba tɔilu bɛɛ, ii bɛɛ tora yɔrɔ jan ka wo bɛɛ mafɛnɛ.

Isa su don ko

50-51 Nba, cɛɛ do tɛrɛ ye mɛn tɔɔ ko Yusufu. A bɔni Arimate, so mɛn ye Jude mara rɔ. Mɔɔ ɲuma le tɛrɛ a ri, a ni mɔɔ telenni. A jii lani Alla la Mansaya la. A tɛrɛ ye Yahudiyailu la ɲɛmɔɔ dɛkuru rɔ, kɔni dɛkuru wo tun ka mɛn natɛɛ ka mɛn kɛ Isa la, wo ma diya a yɛ.
52 A wara Pilate maɲininka Isa su la ko rɔ.
53 Yusufu wara Isa su lajii ka bɔ gbɔngbɔnjiri kan a ka a kansankɛ ka wa a don kaburu rɔ. Kaburu wo le senni farakolo rɔ ikomin falan. Su si tun ma la wo kɔndɔ fɔlɔ.
54 Ɲɔɲɔ lon ɲarasii lon de tɛrɛ. Ni tele bera Ɲɔɲɔ lon di bɔ.
55 Muso mɛnilu tɛrɛ ye Isa kɔ kɛbi a bɔ tuma Kalile mara rɔ, woilu bilara Yusufu kɔ ka wa su don diya. Wo bolo ma, ii ka kaburu yen, ka Isa su don ɲa fanan yen.
56 Ii ka i kɔsɛ so kɔndɔ. Ii ka tulu suman duman ni latikolon dabɛn Isa su yɛ, ka ban ka i ɲɔɲɔn. Ka bɛn sariya ma, ii ma baara si kɛ Ɲɔɲɔ lon.

24

Isa wulira saya rɔ

1 Ɲɔɲɔ lon taminni, Lahadi sɔɔma dala jona, muso woilu ka tulu suman duman ni latikolon ta ka wa kaburu da la.

2 Ii seni kaburu da la, kabakurun ba mɛn
lani tɛrɛ kaburu da la ka da tuun, wo ra
makurukuru ka bɔ ye.
3 Wo rɔ, ii donda kaburu kɔndɔ, kɔni ii ma
Maari Isa su tɛrɛn ye.
4 Ka ii to wo kɔndafili rɔ, ii ka cɛɛ fila yen,
faanin gbɛ mɛlɛnmɛlɛnna tɛrɛ ye mɛnilu
kan na.
5 Musoilu silanda kojuuya, ka ii ɲakɔrɔ
bɛn duu ma. Cɛɛ fila wo ka a fɔ ii yɛ ko:
«Nfenna ai ye mɔɔ ɲenema ɲininna suilu
tɛma?
6 A tɛ yan. A ra wuli ka bɔ saya rɔ. A ka
mɛn fɔ ai yɛ Kalile mara rɔ, ai kana ɲina wo
la.
7 Wo tuma a ka a fɔ ai yɛ ko: ‹A fɛrɛ tɛ fo
Mɔɔ Dencɛ ye don kojuukɛlailu bolo. Ii ri a
ta ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. Tele fila
a sawana, a ri lawuli ikɔ tuun.›»
8 Wo ka musoilu hankili lajii Isa la kuma
rɔ.

Musoilu wara dantɛɛli kɛ

9 Ii ka i bori ka wa wo ɲa bɛɛ fɔ tali-
bidenba tan ni kelen yɛ, a ni ii dɛkuru tɔilu
bɛɛ.
10 Mariyamu Makidalaka, ni Yahani, ni
Yakuba na Mariyamu, a ni ii dafɔɲɔɔnilu
le tɛrɛ, mɛnilu bɔra kaburu da la ka wa
dantɛɛli kɛ talibidenbailu yɛ.
11 Kɔni talibidenbailu ma dantɛɛli wo
jate. Ii ma la a la fewu.
12 Hali wo, Piyɛri wulira ka i bori ka wa
kaburu da la. A se mɛn kɛni ye, a ka i majii
ka kaburu kɔndɔ mafɛnɛ. A ma foyi yen a
kɔndɔ fɔɔ kansankɛ gbansan. A kɔndafilini
ka i kɔsɛ so kɔndɔ.

Karanden fila ni Isa ka i ɲɔɔn yen Emayusi sila la

13 Nba, wo lon kelen na, karanden fila
bɔra Jerusalɛmu ka wa so do la, mɛn tɔɔ ko
Emayusi. Wo so ni Jerusalɛmu tɛ ri kilo tan
ni kelen ɲɔɔn bɔ.
14 Ko mɛnilu kɛni, ii tɛrɛ ye barola woilu
kan.
15 Ka ii to barola, Isa nara ka i madon ii
la. A ni ii wara i ɲɔɔn fɛ.
16 Ii ka Isa yen ii ɲa la, kɔni ii filiyara a ma.
17 Isa ka ii maɲininka ko: «Ai tɛrɛ ye
barola nfen de kan?» Ii ka i lɔ, ii fila nii
lafinni ii ma.
18 Mɛn tɔɔ ko Kilopasi, wo ka Isa jabi: «Ile
kelen de londanyala Jerusalɛmu yan mɛn
i ma a lɔn ko mɛn ye taminna yan tele ɲin
dɔ?»
19 Isa ka ii maɲininka ko: «Ko su ɲuman
de wo ri?» Ii ka a jabi: «Ko mɛn kɛra Isa
Nasarɛtika la. A la kuma ni a la kɛwaliilu
yirakara an na ko Alla la nabi barakani le
ale ri, Alla ɲana a ni mɔɔ bɛɛ ɲana.
20 Sarakalasela kuntiilu ni an na jamana
ɲɛmɔɔilu ka a mira. Ii wara a ri Rɔmu
faama cɛɛ ma ko a ye a faa. Wo rɔ, ii ka a
gbɔngbɔn jiri kan ka a faa.
21 An jii tɛrɛ ye a ka a fɔ ko ale ri
Isirayɛlikailu kunka, kɔni ii ra a faa. A faa
tele sawanan de bi ri.
22 An na dɛkuru muso doilu nara kuma
do fɔ an yɛ. Wo ka an kɔndafili kosɛbɛ. Ii
ka a fɔ an ɲana ko ii wara kaburu da la bi
sɔɔma jona,
23 kɔni ii ma a su tɛrɛn kaburu kɔndɔ. Ii
ka i kɔsɛ ka a fɔ an yɛ ko ii ka mɛlɛka doilu
yen, mɛnilu ka a fɔ ii ɲana ko Isa ɲenema le.
24 Wo le ka a kɛ, an dafɔɲɔɔ doilu bɔra ye
ka wa wo lakɔrɔsi. Ii wara kaburu da la ka
a bɛɛ tɛrɛn ikomin musoilu ka a fɔ ɲa mɛn.
Kɔni ii ma Isa jɛrɛ yen.»

25 Isa ka ii jabi: «Ai hankilitanilu!
Nabiɲumailu ka mɛnilu fɔ, ai tɛ lala woilu
la jona dɛ!
26 Ni wo tɛ, nabiilu ka a fɔ ko Mɔɔ
Nenematɔmɔnin di tɔrɔya sɔrɔn ten, ka ban
ka don a la gbiliya jɛrɛ jɛrɛ rɔ. Kuma wo ma
kan ka kanbali wa?»
27 Wo rɔ, fen fen sɛbɛni a jɛrɛ la ko rɔ Alla
la kuma rɔ, ka damira Nabi Musa la sariya
rɔ haan ka na se nabi tɔilu bɛɛ la sɛbɛlilu
ma, a ka wo bɛɛ kɔrɔ fɔ ii yɛ.

28 Ii ka so magbɛn tuma mɛn, Isa ka a jɛrɛ
kɛ taminbatɔ ri.
29 Kɔni ii ka a madiya kosɛbɛ, ka a fɔ a yɛ
ko: «I jaandi, i ye to an fɛ yan. Su kotɔ le,
dibi ri don sisen.» Wo rɔ, a ni ii donda so
kɔndɔ i ɲɔɔn fɛ.
30 Damunin waati seni, ii bɛɛ ka i sii
dɔɔnnin kanma. Isa ka buru ta ka baraka
bila Alla yɛ, ka a rakadikadi ii bɛɛ tɛma.
31 Waati kelen wo la, karanden fila bɛɛ ɲa
lakara ka a lɔn ko londan cɛɛ wo ye Isa le ri.
Kɔni Isa tununda ii ma kelen di.
32 Ii fila ka i ɲɔɔn maɲininka ko: «A ka
Alla la kuma fɔ an yɛ sila kan tuma mɛn, an
jusu ma bɔ wa?»

33 Ii fila wulira kelendi ka i kɔsɛ
Jerusalɛmu. Ii se mɛn kɛni ye, ii ka
talibidenba tan ni kelen ni talibidenba
tɔilu ladɛnnin tɛrɛn yɔrɔ kelen.
34 Ii bɛɛ ladɛnnin ka a fɔ mɔɔ fila wo yɛ ko:
«Tuɲa jɛrɛ jɛrɛ le. An Maari ra wuli ka bɔ
saya rɔ. Simɔn jɛrɛ ra a yen.»
35 Wo rɔ, wo fila ka ii ta fanan fɔ. Ii bɛnda
Isa ri sila la ɲa mɛn ma, a ni ii ka Isa lɔn ɲa
mɛn buru rafara waati, ii ka wo bɛɛ dantɛɛ
jama ɲana.

Isa ka a jɛrɛ yiraka jama la

36 Ka ii to kuma wo kan, Isa bɔra gbɛ rɔ ii
tɛma. A ka a fɔ ko: «Alla ye ai jususuma.»
37 Ii bɛɛ barara ka silan kojuuya, baa ii
tɛrɛ ye a jatela su jiya kɔrɔ le ri.
38 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai silanni nfenna?
Ai sikani nfenna?
39 «Ai ye i madon n na ka n boloilu
mafɛnɛ, a ni n senilu. Nde jɛrɛ le fasayi! Ai
ye ai bolo maa n na. Sobo ni kolo ye n na jɔ!
Ni su jiya kɔrɔ le, ai ri bu ni kolo yen wo la
wa?»
40 Wo rɔ, a ka a boloilu ni a senilu yiraka
ii la.
41 Wo kɛra sɛwa ko ba ri, kɔni ii kaban-
nakoyani tɛrɛ kojuuya, haan ka ii kɔndafili.
Sika tɛrɛ ye ii rɔ butun. Ka ii to miriya wo
rɔ, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Damunin fen tɛ ai bolo
yan wa?»
42 Ii ka jɛɛ janinni do ta ka di a ma.
43 A ka a ta ka a dɔɔn ii bɛɛ ɲana.
44 Wo kɔ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Waati taminni,
n tɛrɛ ye a fɔla ai yɛ ko fen fen sɛbɛni n na ko
rɔ, wo bɛɛ ri dafa. Mɛnilu sɛbɛni Nabi Musa
la sariya rɔ, a ni mɛnilu sɛbɛni nabi tɔilu la
kuma rɔ, a ni mɛnilu sɛbɛni Jaburi kitabu
rɔ, woilu bɛɛ ri dafa fewu.»
45 Wo rɔ, a ka hankili di ii ma, sa ii ri se ka
Alla la kuma ɲayen.
46 A ka a fɔ ii yɛ ikɔ tuun ko: «A sɛbɛni
Alla la kuma rɔ ko Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di
jakankata ka faa. Kɔni a faa tele sawana, a
ri wuli ikɔ tuun.
47 A ri fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin
tɔɔ rɔ ko ii ye tubi, kosa Alla ri ii makoto.
A kibaro ri bɔ Jerusalɛmu yan ka jɛnsɛn
jamana bɛɛ rɔ.
48 Ai ri ko woilu sereilu ri.
49 N Fa ka lahidi mɛn sidi ai yɛ, n di
wo dafa lana ai ma. Wo rɔ, ai kana bɔ
Jerusalɛmu so kɔndɔ fo sebaya wo wa bɔ
sanfɛ ka jii ai kan.»

Isa yɛlɛra san ma

50 Wo kɔ, a wara ii malɔ Betani so fan fɛ.
A ka a bolo fila kɔrɔta ka duwawu kɛ ii yɛ.
51 Ka a to duwawu la, a kɔrɔtara ka bɔ ii
tɛma ka wa sankolo rɔ.
52 Ii ka a bato, ka ban ka ii kosɛ
Jerusalɛmu sɛwa ba rɔ.
53 Nba, ii tɛrɛ ye wala Allabatobonba jin
kɔndɔ tuma bɛɛ ka to Alla batola.

Yuhana

Isa ye Kuma le ri mɛn bɔni Alla rɔ

1 A damira, Kuma tɛrɛ ye. Kuma ni Alla
tɛrɛ ye i ɲɔɔn fɛ. Kuma wo ye Alla le ri.
2 Kɛbi fɔlɔfɔlɔ Kuma ni Alla ye i ɲɔɔn fɛ.
3 Alla ka fen bɛɛ dan Kuma de la. Fen bɛɛ
mɛn danda, a ma foyi dan Kuma kɔ ma.
4 Ale le ɲenemaya ri. Ɲenemaya ye
kɛnɛbɔlan de ri adamaden bɛɛ ma.
5 Kɛnɛbɔlan bɔra dibi rɔ, kɔni dibi wo ma
se a ma.
6 Alla ka cɛɛ kelen nana mɛn tɔɔ ko
*Yuhana mɛn ye mɔɔ sunna ji rɔ.
7 A nara ka kɛ sere ri, ka kɛnɛbɔlan wo
ko fɔ mɔɔilu yɛ, sa mɔɔilu bɛɛ ri lemɛniya
kɛnɛbɔlan wo ma a la kumailu sababu la.
8 A tɛrɛ tɛ kɛnɛbɔlan wo ri, kɔni a nara
kɛnɛbɔlan wo sereyala.
9 Kɛnɛ wo tɛrɛ ye kɛnɛbɔlan bɛrɛ bɛrɛ le
ri, mɛn ye kɛnɛ bɔla adamaden bɛɛ yɛ. Ale
nani tɛrɛ dunuɲa rɔ.
10 Nba, Kuma wo tɛrɛ ye dunuɲa rɔ. Alla
ka dunuɲa dan Kuma wo le la, kɔni dunuɲa
ma a lɔn.
11 Kuma wo nara a la jama le kanma, kɔni
a la jamana mɔɔilu ma ii sɔn wo ma.
12 Kɔni mɔɔ mɛnilu sɔnda a ma, mɛnilu
kɔnin lemɛniyara a ma, a ka se di woilu bɛɛ
ma ka kɛ Alla denilu ri.
13 Ii ma kɛ Alla denilu ri ikomin muso
ye den sɔrɔnna ɲa mɛn ma. Ii ma kɛ Alla
denilu ri ka a masɔrɔn cɛɛ do ye a fɛ a muso
ye den sɔrɔn, wala ka a masɔrɔn muso lɔɔ
tɛrɛ ye cɛɛ do la, wala cɛɛ lɔɔ tɛrɛ ye muso
do la. Alla jɛrɛ le ka ii kɛ a denilu ri.
14 Nba, Kuma wo kɛra adamaden di ka na
i sii an tɛma. An ka a la nɔɔrɔ yen, Dencɛ
kelen mɛn kelen pe bɔni Fa Alla rɔ. Nɔɔrɔ
wo le a kan, a ni ɲumaya ba a ni tuɲa.
15 Nba, Yaya ka sereya bɔ a la ko rɔ ka
a kan nabɔ ko: «N kan tɛrɛ ye mɛn ma ko:
‹Mɛn natɔ n kɔ, ale le ɲin di. A ka bon n di,
ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye ye ka a tɛrɛn n ma
sɔrɔn fɔlɔ.›»
16 Nba, an bɛɛ ra do sɔrɔn a la ɲumaya ba
rɔ. Baa a ra ɲumaya kɛ an yɛ, ka do la a kan
tuma bɛɛ.
17 Alla ka sariya mɛn di an ma, ka fara
Nabi Musa la, kɔni a ka a ɲumaya ba a ni
a tuɲa di an ma ka fara Isa Ɲenematɔmɔnin
na.
18 Mɔɔ si ma Alla yen a ɲa la fɔlɔ habadan,
kɔni mɛn kelen pe bɔni Alla rɔ, wo mɛn
fanan ye Alla ri, ale le ka an nalɔnniya Alla
la ko la. A ye Fa Alla tɔrɔfɛ tuma bɛɛ.

Yaya mɛn ye mɔɔilu sunna ji rɔ †a la sereya

19 Nba, Yahudiya la kuntii mɛn ye
Jerusalɛmu, woilu ka ii la sarakalaselailu
a ni Lebi bɔnsɔnilu lawa, tuma mɛn na, ko
ii ye Yaya maɲininka ko: «Yon de ile ri?»
Yaya la sereya le ɲin di.
20 Yaya ma a sɔsɔ, kɔni a ka a fɔ ka a gbɛ ii
yɛ ka ii jabi: «Nde tɛ Ɲenematɔmɔnin di.»
21 Wo rɔ, ii ka a maɲininka ko: «Nba, a
kɛnin di? I ye Nabi Eli le ri wa?» A ka a fɔ
ko: «Nde tɛ Nabi Eli ri.» Ii ka a maɲininka
ikɔ tuunni ko: «Alla la nabi mɛn ko fɔni, ile
le wo ri wa?» A ka a fɔ ko: «Ɛɛn de.»
22 Wo rɔ ii ka a fɔ ko: «Yon de i ri? An ye
wa jabili kelen don mɔɔilu bolo mɛnilu ka
an nana i ma. I ye nfen fɔla i jɛrɛ la ko rɔ?»
23 Yaya ka ii jabi: «N ye mɔɔkan, mɛn
ye bɔla wula kɔndɔ ko: ‹Ai ye sila latelen,
Maari ri taama mɛn kan.› Ikomin Nabi
Esayi kumara ɲa mɛn kitabu kɔndɔ.»
24 Mɔɔilu mɛn ka ii kelaya woilu tɛrɛ ye
Farisilu le ri.
25 Wo ka ɲininkali kelen di a ma: «I ko i tɛ
Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di. Nabi Eli tɛ i ri. I tɛ
nabi fanan di mɛn ko fɔni. Wo rɔ, nfenna i
ye mɔɔilu sunna ji rɔ.»
26 Yaya ka ii jabi: «Nde ye mɔɔilu sunna ji
rɔ. Kɔni mɔɔ do ye ai tɛma yan ai ma a lɔn,
27 wo natɔ n kɔ ma, hali ka a la sanbara
julu fulɛn ka a bɔ a sen dɔ, wo ka bon nde
ma.»
28 Ko wo bɛɛ taminda Betani so kɔndɔ a
ni Juridɛn Ba telebɔ rɔ, Yaya tɛrɛ ye mɔɔilu
sunna ji rɔ yɔrɔ mɛn dɔ.

Isa ye Alla Dencɛ le ri

29 Lon wo taminnin, Yaya ka Isa natɔla
yen, tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Ai ɲa lɔ!
Alla la Saa bulan de, mɛn ye julumun bɔla
dunuɲa ma.

---

* **1:6** Mɔɔ ye a fɔla Yuhana mɛn ma ko Yaya. † **1:18** Mɔɔ mɛnilu ye sunna ji rɔ: wo kɔrɔ ye le ko ii ra lemɛniya Alla ma Isa tɔɔ rɔ.

30 N tɛrɛ ye kumala ɲin de la ko rɔ. N ka
a fɔ ai yɛ ko: ‹Mɛn natɔ n kɔ, ale le ɲin di. A
ka bon n di, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye ye ka a
tɛrɛn n ma sɔrɔn fɔlɔ›
31 Nde ma a lɔn, kɔni nde nani ka
na mɔɔilu sun ji rɔ kosa a ri yiraka
Isirayɛlikailu la.»
32 Nba, Yaya ka sereya bɔ ko: «N ka Alla
la Nii Sɛniman yen, mɛn bɔla sankolo rɔ. A
kɛni ikomin kanba. A jiira ka i sii Isa kan
ka a to a kan.
33 N jɛrɛ tun ma a lɔn fɔlɔ ko ale le, kɔni
mɛn ka n kelaya ko n ye na mɔɔilu sun ji
rɔ, wo le ka a fɔ n yɛ ko: ‹I wa Nii Sɛniman
jiitɔla yen mɔɔ mɛn kan ka to a kan, wo le
kɛtɔ Nii Sɛniman najiila mɔɔilu ma.›
34 Nde ka a yen. N ye sereya le ri cɛɛ la ko
rɔ. A ye Alla Dencɛ le ri.»

Isa ka a la karandenilu fɔlɔ kili

35 Lon wo taminnin kɔ rɔ, Yaya ni a la
karanden fila lɔni tɛrɛ.
36 Yaya ka Isa tamintɔla yen, ka a fɔ ko:
«Ai ye ai ɲa lɔ Alla la Saa bulan na.»
37 Yaya la karanden fila ka kuma wo
lamɛn tuma mɛn na, ii bilara Isa kɔfɛ.
38 Isa ka a ɲa lase a kɔ ma ka Yaya la
karanden fila wo yen mɛn tɛrɛ bilani a kɔfɛ.
A ka ii maɲininka ko: «Ai ye nfen de kɔ.» Ii
ka a jabi: «Rabi, i siini mi?» Rabi kɔrɔ ye le
Heburu kan dɔ ko karanmɔɔ.
39 Isa ka ii jabi: «Ai ye na. Ai ri wo yen.»
Ii nara, ii ka Isa sii yɔrɔ yen. Ii tora a tɔrɔfɛ
haan wura dafɛ. Ka a tɛrɛn tele tala a ra
tamin haan wura tele waati.
40 Mɔɔ fila woilu tɛma, mɛnilu ka Yaya la
kuma lamɛn, ka ii bila Isa kɔfɛ, do tɔɔ le ko
Andere. Andere ka a kɔrɔcɛ Simɔn Piyɛri le
ɲinin.
41 A ka a yen waati mɛn na, a ka dantɛɛli
wo bɛɛ kɛ a kɔrɔ Simɔn yɛ. A ka a fɔ a yɛ ko:
«An da Mɔɔ Suwandinin yen, mɛn kɔrɔ ye
ko Mɔɔ Nenematɔmɔnin.»
42 Andere wara a kɔrɔcɛ ri Isa ma. Isa ka
Simɔn mafɛne bɛrɛ bɛrɛ kɛ. A ka a fɔ a yɛ ko:
«Ile le Simɔn di, Yuhana dencɛ. I ri i kili le
butun ko Sefasi, mɛn kɔrɔ ye Piyɛri‡.»
43 Wo lon taminnin, Isa ye a fɛ ka wa
Kalile. A ka Filipe yen ka a fɔ a yɛ ko: «Bila
n kɔfɛ.»
44 Filipe wo ye Bɛtisayidaka le ri.
Bɛtisayida fanan ye Andere ni Simɔn na
so le ri.
45 Awa, Filipe ka Natanayɛli yen, ka a fɔ
a yɛ ko: «Nabi Musa la sariya sɛbɛra, a ni
nabiilu sɛbɛra mɛn na ko rɔ, an da wo yen.
Isa Nasarɛtika le ri, Yusufu dencɛ.»
46 Natanayɛli ka a fɔ Filipe yɛ ko: «Nasarɛti
ri se fen do labɔla mɛn ka ɲi?» Filipe ka a
jabi: «Na, i ri a yen.»
47 Isa ka Natanayɛli natɔla yen a ma ka a
fɔ a ma ko: «Isirayɛlika bɛrɛ bɛrɛ le ɲin di,
tɔɲɔli si tɛ a la ko rɔ.»
48 Natanayɛli ka Isa maɲininka ko: «I ka
a lɔn de ko yon de n di?» Isa ka a jabi: «Yani
Filipe ye i kili waati mɛn, n ka i yen toroju
le la.»
49 Natanayɛli ka a fɔ a yɛ ko: «Karanmɔɔ, i
ye Alla la Den de ri. I ye Isirayɛli mansa le
ri!»
50 Isa ka a jabi: «N ka a fɔ i yɛ ko n ka i siini
yen toroju kɔrɔ. I ra lemɛniya wo le kosɔn
wa? Nba, i ri koilu yen, mɛnilu ka bon wo
ri paaɔn.»
51 Isa ka do la kuma wo kan ka a fɔ ko:
«Ɔɔn. N ye tuɲa le fɔla ii yɛ: lon do natɔ,
ai bɛɛ ri sankolo dalakani yen, ka Alla la
mɛlɛkailu yen jiini ka yɛlɛ kɛla Mɔɔ Dencɛ
ma.»

2

Kɔɲɔmalɔ tolon mɛn kɛra Kana so kɔndɔ

1 Nba, a tele sawanan lon, kɔɲɔmalɔ kɛra
Kana so kɔndɔ Kalile mara rɔ. Isa na tɛrɛ ye.
2 Isa a ni a karandenilu fanan kilini tɛrɛ
kɔɲɔmalɔ rɔ.
3 A sera waati do ma rɛsɛnji banda fewu.
Isa na ka a fɔ a yɛ ko: «Rɛsɛnji ra ban fewu.»
4 Isa ka a jabi: «N na, nfen ye nde ni ile
tɛma? N na waati ma se fɔlɔ.»
5 A na ka a fɔ baaradenilu yɛ ko: «A ye
mɛn fɔla ai yɛ, ai ye wo kɛ.»
6 Jundaa kabalaman belebele ba wɔɔrɔ
tɛrɛ ye ii bolo ye, mɔɔ ri se litiri biseyin
haan litiri kɛmɛ ni a kɔ ɲɔɔn kɛla a kɔndɔ.
Woilu ye ii bolo ka ii sɛninya mɛn bɛnni ii
la namun ma.
7 Isa ka a fɔ baaradenilu yɛ ko: «Ai ye
jundaa lafa ji la.» Baaradenilu ka jundaa
lafa haan a da la.

‡ **1:42** Piyɛri kɔrɔ ye le ko kaba

8 Wo kɔ rɔ, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ii ye ji
ɲin ta ka wa a ri dɔɔnninta ko ɲanabɔla
kunnasiiba ma sisen.» Baaradenilu ka wo
kɛ.
9 Damununta ko ɲanabɔla kunnasiiba a
ka ji wo nene, ji mɛn yɛlɛmanda ka kɛ
rɛsɛnji ri. A ma a lɔn rɛsɛnji bɔni fan si,
kɔni baaraden mɛnilu ka ji ta jundaa kɔndɔ,
woilu ka a lɔn. A ka kɔɲɔcɛ kili,
10 ka a fɔ a yɛ ko: «Mɔɔ wa kɛ rɛsɛnji rata-
lanna mɔɔilu la, a ye rɛsɛnji ɲumaɲuma fɔlɔ
le ratalanna ii la. Ii ɲa wa laminin minin
tuma mɛn na, a ri rɛsɛnji gbɛrɛ ratalan ii
la, mɛn duman tɛ kosɛbɛ. Kɔni ile ra rɛsɛnji
ɲumaɲuma lamara fɔɔ sisen!»
11 Nba, Isa la tɔɔmasere kabannako fɔlɔ
le wo ri, a ka mɛn kɛ Kana so kɔndɔ Kalile
mara rɔ. Isa ka a la nɔɔrɔ yiraka tende. Wo
kɛra sababu ri, a la karandenilu lara a la.
12 Wo taminnin kɔrɔ, a wara Kapɛrinahumu
so kɔndɔ, a ni a na a ni a dɔɔcɛilu a ni a la
karandenilu. Ii tora ye ka tele dando kɛ ye.

Isa ka julailu gbɛn Allabatobonba la Jerusalɛmu

13 Nba, Yahudiyailu la Taminkunna
Sali tun da sudunya. Wo rɔ, Isa wara
Jerusalɛmu.
14 A donda Allabatobonba jin kɔndɔ ka
julailu tɛrɛn ye, mɛnilu tɛrɛ ye nisiilu ni
saailu ni sokɔndɔ kanbailu fɛrɛla. A ka
wodifalonnailu siini tɛrɛn ii la tabaliilu
kɔfɛ fanan.
15 Nba, Isa ka fojulu kɛ bonsan di, ka
mɔɔilu labɔ Allabatobonba jin kɔndɔ a ni
ii la nisi ni ii la saa, ka wodifalonnailu
la wodi gbanan dawuya duu ma, ka ii la
tabali labe.
16 A ka a fɔ kanba majiralailu fanan yɛ ko:
«Ai ye kanbailu labɔ yan! Ai kana n Fa la
bon kɛ julaya bon de.»
17 Isa la karandenilu hankili bilara sɛbɛli
kuma wo rɔ ko:
«I la bon na ko gbɛlɛman n ma a ɲa jɛrɛ jɛrɛ
ma.»
18 Nba, Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu ka Isa
maɲininka ko: «I ra ko mɛnilu kɛ ɲin, i ri
tɔɔmasere kabannakoma su ɲuman kɛ ka a
yiraka an na ko ɲin kɛ saratii ye i bolo?»
19 Isa ka ii jabi: «Ai ye Allabatobonba ɲin
tiɲan, yani tele sawanan n di a lawuli.»
20 Yahudiya ɲɛmɔɔilu ka a fɔ a yɛ ko: «An
ka Allabatobonba lɔ san binaanin ni san
wɔɔrɔ le kɔrɔ. I ri se a lɔla tele sawa kɔrɔ
wa?»
21 Kɔni Isa kan tɛrɛ ye Allabatobonba
mɛn ma, a tɛrɛ ye wo fɔla a farikolo le ma.
22 Wo le ka a kɛ, Isa ka i wuli sayabatɔilu
tɛma, a la karandenilu hankili bilara a la
kuma wo rɔ. Ii lara kuma fanan na mɛn
sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ, a ni ii lara Isa
la kuma fannan na.

Isa ka a lɔn mɛn ye mɔɔ sɔnɔmɛ rɔ

23 Isa ka Taminkunna Sali kɛ Jerusalɛmu
so kɔndɔ. Mɔɔilu ka a la tɔɔmasere kaban-
nakoilu yen, wo rɔ mɔɔ siyaman ba lara a
la.
24 Kɔni Isa ma la mɔɔ woilu la baa a ka
adamaden bɛɛ lɔn.
25 A mako ma kɛ mɔɔ la sereyala, baa a ka
a lɔn mɛn ye adamaden sɔnɔmɛ rɔ.

3

Isa ni Nikodɛmu la ko

1 Nba, Farisi cɛɛ do tɛrɛ ye ye, a tɔɔ ko
Nikodɛmu. Yahudiyailu la ɲɛmɔɔ do le tɛrɛ
a ri.
2 A nara ka Isa yen su tun da ko: a ka a fɔ
ko: «Rabi, an ka a lɔn ko Alla le ka i kelaya
an ma, ka na an karan. Mɔɔ si ti se wo
kabannako tɔɔmasereilu ɲɔɔn kɛla ni Alla tɛ
a fɛ.»
3 Isa ka a jabi: «N ye tuɲa le fɔla i yɛ: ni
mɔɔ mɛn ma sɔrɔn kokura, wo tii ti se Alla
la mansaya yenna.»
4 Nikodɛmu ka a fɔ Isa yɛ ko: «Mɔɔ ri se
sɔrɔnna cɛmɔɔbaya rɔ ka a kɔsɛ a na kɔnɔ rɔ
ka sɔrɔn siɲa fila wa?»
5 Isa ka a jabi: «N ye tuɲa le fɔla i yɛ: mɔɔ si
ti se donna Alla la mansaya rɔ ni a ma sɔrɔn
ji rɔ a ni nii* rɔ.
6 Mɛn bɔni faribanku rɔ wo ye faribanku
le ri, mɛn bɔni Nii Sɛniman dɔ, wo ye nii le
ri.
7 I kana kabannakoya baa n da fɔ ko:
‹mɔɔ ka kan ka sɔrɔn kokura.›
8 Fɔɲɔ ri a fili ikomin a duman yɛ ɲa mɛn.
I ri a mankan mɛn, kɔni i ma a lɔn a ye bɔla
fan si, i ma a lɔn a wala fan si. A ye wo
ɲa le mɔɔilu fanan yɛ mɛn bɛɛ sɔrɔnni Nii
Sɛniman dɔ.»

* **3:5** Kerekikan dɔ nii ni fɔɲɔ bɛɛ ye kelen de ri

9 Awa Nikodɛmu ka Isa maɲininka ko:
«Ko wo ye sela kɛla di?»
10 Isa ka a jabi: «I ye karanmɔɔ le ri
Isirayɛlika yɛ, kɔni i ma wo lɔn wa?
11 N ye tuɲa le fɔla i yɛ: an ka mɛn lɔn, an
ye wo le fɔla. An da mɛn yen, an ye wo le
sereya bɔla. Kɔni ai ti sɔn an na sereya ma.
12 Ni n ka dunuɲa koilu fɔ ai yɛ, kɔni ai ma
la woilu la. A ye di wo rɔ, ni n ka sankolo
koilu fɔ ai yɛ, ai ri la woilu la di?
13 Mɔɔ si ma don harijeene rɔ fɔɔ Mɔɔ
Dencɛ, mɛn jiini ka bɔ harijeene rɔ.
14 Nba, waati taminnin, Musa ka duuma
sa munuɲa layɛlɛ jiri la wula kɔndɔ ɲa mɛn
ma, Mɔɔ Dencɛ fanan ka kan ka layɛlɛ woɲa
le ma,
15 kosa mɔɔ si wa lemɛniya a ma, wo ri
ɲenemaya banbali sɔrɔn.»
16 Baa, Alla ka dunuɲa mɔɔilu kanin
kosɛbɛ, wo rɔ, a ka a Dencɛ kelen pe di, kosa
mɔɔ si wa lemɛniya a ma wo kana halaki,
kɔni a ri ɲenemaya banbali sɔrɔn.
17 Wo rɔ Alla ma a Dencɛ lana ka kiti be
dunuɲa kan, kɔni ka a kisi a la baraka rɔ.
18 «Mɔɔ si wa lemɛniya Dencɛ ma, wo ti
jalakila, kɔni mɔɔ mɛn ma lemɛniya wo tun
da jalaki, baa a ma lemɛniya Alla Dencɛ
kelen tɔɔ ma.
19 Kɛnɛya ra na dunuɲa rɔ, kɔni dibi du-
man adamaden yɛ ka tamin kɛnɛya la, ka
a masɔrɔn ii kɛwaliilu juuman. Kiti beni ii
kan mɛn kosɔn, wo le wo ri.
20 Baa mɔɔ si ye kojuu kɛla, kɛnɛ wo ma di
a yɛ fewu. A ti sɔn donna kɛnɛ wo rɔ, baa a
tɛ a fɛ a kɛwaliilu ye bila gbɛ rɔ.
21 Kɔni mɛn ye taamala ka bɛn Alla la
tuɲa ma, wo le ye nala kɛnɛya ma, kosa
mɔɔilu ri a yen gbɛ rɔ ko wo tii ra ko mɛn
kɛ, a ra wo kɛ Alla la dɛmɛnnin de rɔ.»

Yaya ye sereya bɔla Isa la ko rɔ

22 Waati wo taminnin kɔ rɔ, Isa ni a la
karanden wara Jude mara rɔ. Ii ka waati
dando kɛ ye ka mɔɔilu sun ji rɔ.
23 Wo ka a tɛrɛn Yaya ye mɔɔilu sunna ji
rɔ Enɔn mɛn ye Salimu tɔrɔfɛ. Yɔrɔ wo ye
jiman diya ba le ri. Mɔɔilu nara a ma ka ii
sun ji rɔ.
24 Wo waati rɔ, Yaya tɛrɛ ma bila kaso la
fɔlɔ.
25 Awa, lon do rɔ, sɔsɔli do wulira Yaya la
karanden doilu ni Yahudiya do tɛma. Sɔsɔli
wo tɛrɛ ye dina sɛniyali landa le kan.
26 Ii nara Yaya tɛrɛn ka a fɔ ko: «Rabi, i
kɛra mɛn na sereya ri, Juridɛn Ba kɔma, a
ye mɔɔilu sunna ji rɔ. Sisen bɛɛ ra iwa a
kɔfɛ.»
27 Yaya ka ii jabi: «Mɔɔ si ti se fen sɔrɔnna
a jɛrɛ yɛ ni Alla ma di mɛn ma.
28 Aile mɛn ye yan, ai ri kɛ n na
sereya ri ko n ka kuma wo fɔ ko: ‹Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin tɛ n di›, kɔni ‹n ye mɔɔ le
ri mɛn na nani a ɲɛfɛ.›
29 Kɔɲɔmuso ye mɛn bolo wo le furucɛ ri,
kɔni cɛɛ duɲɔɔ mɛn lɔni kɔ ma, a tolo ye a
kan na. A wa furucɛ kan mɛn tuma mɛn na
a ri sɛwa bakɛ. Wo rɔ, n sɛwani ka ɲaalen
ka dafa.
30 Wo rɔ Isa la ko ka kan ka bonya ka
tamin n na ko la, n na ko ka kan ka a majii
bakɛ.
31 «Mɛn nani ka bɔ sankolo rɔ wo ye bɛɛ
kun na. Mɛn nani ka bɔ dunuɲa rɔ wo ye
dunuɲa ta le ri. Wo ye dunuɲa koilu le fɔla,
kɔni mɛn nani ka bɔ sankolo rɔ wo ye fen
bɛɛ kun na.
32 A ka mɛn yen a ni a ka mɛn mɛn a ye wo
sereya le bɔla, kɔni mɔɔ tɛ sɔn a la sereya rɔ.
33 Mɛn ka i sɔn a la sereya ma wo ye a
yirakala ko Alla ye tuɲa le fɔla.
34 Baa Alla ka mɛn nana wo ye Alla la
kuma le fɔla, baa Alla ye Nii Sɛniman dila
a ma fewu.
35 Fa Alla ye a Dencɛ kaninna. A ka fen
bɛɛ don Dencɛ bolo.
36 Mɛn wa lemɛniya Dencɛ ma wo ri
ɲenemaya banbali sɔrɔn. Mɛn wa a ban
lemɛniyala Dencɛ ma wo ti ɲenemaya ban-
bali sɔrɔnna, kɔni Alla la mɔne ri to a ma
fewu.»

4

Isa ka a ɲɔɔn bɛn Samarika muso la kɔlɔn da la

1 Farisilu ka a mɛn ko Isa ye karandenilu
sɔrɔnna ka tamin Yaya kan, ko a ye karan-
denilu sunna ji rɔ ka tamin Yaya kan fanan.
2 (Kɔni Isa jɛrɛ tɛ mɔɔilu sunna ji rɔ; a la
karandenilu le ye mɔɔilu sunna ji rɔ.)
3 Isa kɛni wo kalema, a bɔra Jude mara rɔ,
ka a kɔsɛ Kalile.

4 A taatɔla Kalile, a ka kan ka Samari
mara ratɛɛ.
5 A sera Samari so do kɔndɔ, so wo tɔɔ le
Sikari. A tɛrɛ ye Yakuba la sɛnɛ tɔrɔfɛ, a ka
mɛn di a dencɛ Yusufu ma.
6 Awa, yɔrɔ wo rɔ Yakuba la kɔlɔn ye ye.
Isa a tɛrɛ ra kɔri taama ma. A ka i sii kɔlɔn
da la, tele tala waati.
7 Samarika muso do nara ji ta diya. Isa
ka a fɔ a yɛ ko: «N sɔ ji rɔ n ni n min.»
8 (A la karandenilu tun da wa so kɔndɔ
dɔɔnninta santa ɲinin diya.)
9 Samarika muso ka a fɔ Isa yɛ ko: «Nfenna
ile, Yahudiya cɛɛ, ri n maɲininka ko n
ye i sɔ ji rɔ, nde mɛn ye Samarika muso
ri?» A damira ye mɛn di Yahudiyailu ni
Samarikailu mako tɛ i ɲɔɔn na.
10 Isa ka a jabi: «Ni i ka Alla la sanba lɔn a
ni mɛn ye a fɔla i yɛ ko: ‹n sɔ ji rɔ n ni n min,›
ile tun da a maɲininka, a ni a tun da ji don
i bolo, ɲenemaya ji kɔnin.»
11 Muso ka a fɔ: «N maari, jilafɛ si tɛ i bolo
ka ji ta mɛn na kɔlɔn kɔndɔ, baa kɔlɔn a ra
jiini ba le. Ji mɛn ye ɲenemaya dila mɔɔ ma,
wo sɔrɔnna mi?
12 Ile, i ka bon ka tamin an benba Yakuba
la, an buruju mɛn ka kɔlɔn ɲin di an ma? A
ni a dencɛilu a ni a kolofenilu wo tɛrɛ ye ji
minna kɔlɔn ji ɲin de la.»
13 Isa ka a jabi: «Ni mɔɔ ka imin ji ɲin na,
ji lɔɔ a ri a mira fanan,
14 kɔni n ye ji mɛn dila, ni mɔɔ mɔɔ ka
wo ji min, ji lɔɔ tɛ wo tii mira butun fewu.
Baa ji wo di kɛ ikomin tenke a kɔndɔ ka
ɲenemaya banbali di a ma.»
15 Muso ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, ji wo di n
ma. Wo wa kɛ ji lɔɔ tɛ n fanan mira. N mako
ti bilala kɔlɔn ji ɲin na butun.»
16 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye wa i furucɛ kili
ka na yan sisen.»
17 Muso ka a jabi: «Furucɛ ti n bolo.» Isa
ka a fɔ a yɛ: «I jo ye a rɔ ka a fɔ ko: ‹Furucɛ
ti n bolo.›
18 A damira ye mɛn di i ra furucɛ mɔɔ
loolu sɔrɔn. Cɛɛ mɛn ye i bolo sisen, i la cɛɛ
tɛ wo ri. I ka tuɲa le fɔ.»
19 Awa, muso ka a fɔ: «N maari, n da a
ɲayen ko i ye nabi le ri.
20 Ande Samarikailu, an burujuilu ka
Alla bato koyinkɛ ɲin kan. Kɔni aile
Yahudiyailu ka a fɔ ko a fɛrɛ tɛ fo mɔɔilu ye
Alla bato Jerusalɛmu le. A ye di wo rɔ?»
21 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ai ye la nde la,
waati natɔ ai ti Fa batola koyinkɛ ɲin na,
wala Jerusalɛmu.
22 Aile Samarikailu, ai ye fen batola ai
ma fen mɛn lɔn. Andeilu, Yahudiyailu, an
ye fen de batola, an ka fen wo lɔn, ka a
masɔrɔn kisi ko bɔni Yahudiyailu le rɔ.
23 Awa, waati natɔ kɔnin, a ra se an ma,
Alla batola bɛrɛ bɛrɛ ri Fa bato a sɔnɔmɛ
ɲuma la a ni tuɲa la, baa Fa ye mɔɔ wo
ɲininna mɛn di kɛ a batola bɛrɛ bɛrɛ ri.
24 Alla ye Nii de ri, a ni bɛɛ mɛn ye a batola
ka kan ka a bato sɔnɔmɛ ɲuma la a ni tuɲa
la.»
25 Muso ka a fɔ Isa yɛ ko: «N ka a lɔn ko
Mɔɔ Suwandinin a natɔ, mɛn ye kilila Mɔɔ
Nenematɔmɔnin. A wa na, a ri a bɛɛ ɲafɔ an
yɛ.»
26 Isa ka a jabi: «Nde mɛn kumala i yɛ mɛn
de ri.»
27 Waati wo la a la karandenilu kɔsɛtɔla
le tɛrɛ. Ii kabannakoyara ka Isa yen ku-
mala Samarika muso yɛ. Kɔni, mɔɔ si ma a
maɲininka ko: «I ye nfen kɛla wa?» Ni wo
tɛ, «Nfenna i ye kumala muso ɲin yɛ?»
28 Awa, muso ka a la jitafen bila yɔrɔ
wo rɔ i kɔrɔkɔrɔ, ka i kɔsɛ so kɔndɔ. A ye
taminna a fɔla mɔɔilu yɛ ko:
29 «Ai ye na a ragbɛ. N da ɲɔɔn bɛn cɛɛ do
la, a ka a fɔ n yɛ n da fosi kɛ, a ka wo bɛɛ ɲafɔ.
A ye Mɔɔ Nenematɔmɔnin de ri, wo rɔ wa?»
30 Mɔɔ le ye bɔla so fan bɛɛ rɔ ka na Isa ma.
31 Waati wo rɔ, Isa la karandenilu ka a
madiya ko: «Karanmɔɔ, dɔɔnnin kɛ.»
32 Kɔni Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Damunin fen do
ye n bolo ai ma mɛn lɔn.»
33 Wo rɔ, a la karandenilu tɛrɛ ye i ɲɔɔn
maɲininkala ko: «Mɔɔ le nara dɔɔnninta di
a ma wa?»
34 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N balo ye mɛn di:
mɛn ka n nana n ye wo sawo kɛ, fo n ye wo
kɛ ka a ban.
35 Ai ye a fɔla fanan ko: ‹Yani karo
naanin, ko suman nadan waati le wo ri›,
kɔni nde ye a fɔla ii yɛ ko: Ai la ɲa lɔ. Ai
ye suman tɔnsɔn mafɛne sɛnɛ rɔ. Suman ka
waati ra se.
36 Mɛn ye suman kala, wo ye a sara
sɔrɔnna sisen. Ii mɛn ye ladɛnna, woilu
ri ɲenemaya banbali sɔrɔn ten. Wo rɔ,
sifoyila ni sumankala ri sɛwa i ɲɔɔn fɛ.

37 Nba, tuɲa le sanda wo ri: ‹Do ye foyili
kɛla dogbɛrɛ ri na sumanka kɛ.›
38 N da ai lana sumanka diya mɛn ai ma
a baara kɛ fɔlɔ. Doilu ra baara kɛ, a ni ai ra
tɔnɔ sɔrɔn woilu la baara la.»
39 Nba, Samarika muso wo wara sereya
bɔ sokɔndɔ mɔɔilu yɛ ko: «N ka ko mɛn kɛ
kɔrɔman, cɛɛ wo ka wo bɛɛ fɔ n yɛ.» Wo
le kosɔn, Samarika siyaman lemɛniyara Isa
ma.
40 Wo le rɔ, Samarikailu nara Isa tɛrɛn ye
tuma mɛn na, ii ka a madiya ko a ye waati
do kɛ ii wara. Isa sɔnda ka tele fila kɛ ii
wara ye.
41 Nba, mɔɔ siyaman gbɛrɛilu lemɛniyara
a ma a jɛrɛ la kumakan kosɔn.
42 Ii ka a fɔ muso yɛ ko: «Fɔlɔfɔlɔ an
lemɛniyara a ma i la kumakan de la
gbansan, kɔni sisen an da a la kuma lamɛn
fanan ka la a la. An lana a la ko tuɲa le. An
ka lɔn ko a ye Kisiba le ri, mɛn di se dunuɲa
bɛɛ kisila.»

Isa ka ɲɛmɔɔba la dencɛ lakɛndɛya

43 Tele fila taminnin kɔ rɔ Isa bɔra yɔrɔ wo
rɔ ka a wa Kalile.
44 (A jɛrɛ ka kuma ɲin sereya ko Alla la
nabi tɛ bonyanin a jɛrɛ la jamana kɔndɔ.)
45 Kɔni ni Isa sera Kalile, Kalilekailu ra
a labɛn kun yɛ. Nba ii ra wa Jerusalɛmu
Taminkunna Sali kɛ diya, wo rɔ ii tun ka a
yen Isa ka ko mɛnilu kɛ.
46 Isa ka a kɔsɛ Kana, Kalile mara rɔ. A
tun ka ji yɛlɛman so mɛn kɔndɔ ka a kɛ
rɛsɛnji ri. Ɲɛmɔɔ tɔnɔman a dencɛ ma kɛndɛ
Kapɛrinahumu so kɔndɔ.
47 Ɲɛmɔɔ wo tɛrɛ ye kuma mɛnna ko Isa
ra na ka bɔ Jude mara rɔ ka na Kalile
mara rɔ. Wo rɔ a wara ka wa Isa tɛrɛn
ka a madiya ko a ni na Kapɛrinahumu ka
a dencɛ lakɛndɛya, ka a masɔrɔn a faatɔla
tɛrɛ.
48 Isa ka a fɔ ko: «Ai ye a fɛ ka tɔɔmasere
yen, fen mɛn ye kabannako ri. Ni wo tɛ, ai
ti lala n na.»
49 Ɲɛmɔɔ wo ka a fɔ ko: «N maari, na n
wara, yani n dencɛ ye faa.»
50 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Wa i wara. I dencɛ
ra kɛndɛya.» Cɛɛ wo lara Isa la kuma la ka i
kɔsɛ.
51 A tɛrɛ ye silala tuma mɛn na a la jɔnilu
nara a kun kɔrɔ bɛn. Ii ka a fɔ a yɛ ko: «I
dencɛ a kɛndɛ le tɛrɛ.»
52 Ɲɛmɔɔ ka ii maɲininka ko: «A
kɛndɛyara waati ɲuman?» Ii ka a jabi:
«Kunun tele tala a ra tamin waati kelen
ɲɔɔnna a fari sumara.»
53 A fa hankili bilara ko Isa ka kuma fɔ a
yɛ waati wo le la ko: «I dencɛ ra kɛndɛya.»
Ɲɛmɔɔ a lara Isa la, a ni a denbaya bɛɛ.
54 Nba, Isa ka tɔɔmasere kabannako fi-
lana wo kɛ Kalile a bɔ kɔ rɔ Jude.

5

Isa ka cɛɛ kɔrɔngbɔyanin do lakɛndɛya

1 Wo kɔ rɔ, Isa wara Jerusalɛmu Yahudiya
la sali lon.
2 Jerusalɛmu dondiya yɔrɔ wo tɔɔ le ko
Saa Donda, yɔrɔ wo tɔrɔfɛ, ji lamara diya
do ye ye. Gba safa loolu fanan ye ji lamara
diya tɔrɔfɛ. Heburuilu ye a kilila Beteseda.
3-4 Gba wo kɔrɔ jankarɔtoilu siyaman lani
ye, ɲa fuyen wo, a ni mɛnilu fari fanke-
len faani ma, a ni kɔrɔngbɔya jankarɔto
fanan.*
5 Cɛɛ do tɛrɛ ye ye, mɛn da san bisawa ni
san sɛ kɛ jankarɔ do rɔ.
6 Isa ka a lani yen. A ka a lɔn ko cɛɛ ma
kɛndɛ kɛbi waati jan. A ka a maɲininka ko:
«I ye a fɛ ka kɛndɛya wa?»
7 A ka Isa jabi: «N maari, mɔɔ tɛ n bolo ka
n najii ji rɔ ji lamaa tuma. N wa kɛ wala ji
ma, do ri jii ji rɔ n ɲɛ.»
8 Isa ka a jabi: «I lawuli! I ni la dɛbɛ ta ka
i taama.»
9 I kɔrɔkɔrɔ cɛɛ kɛndɛyara. A ka a la dɛbɛ
ta ka a taama. (Ko wo kɛra Ɲɔɲɔ lon de rɔ.)
10 Wo rɔ, Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu ka a fɔ
cɛɛ yɛ ko: «Bi le Ɲɔɲɔ lon di! Ka a bɛn sariya
ma, i kana i la dɛbɛ ta i bolo ten.»
11 A ka ii jabi: «Mɛn ka n nakɛndɛya, a ka
a fɔ n yɛ ko: ‹I la dɛbɛ ta, ka i taama.›»
12 Mɔɔ woilu ka a maɲininka ko: «Cɛɛ yon
ka a fɔ i yɛ ko: ‹I la dɛbɛ ta, ka i taama?›»
13 Kɔni cɛɛ mɛn nakɛndɛyara, wo ma a
lakɛndɛyaba tɔɔ lɔn. Isa tun da tunun a ma
ye, baa jama tɛrɛ ka siya.

* **5:3-4** Kitabu kɔrɔman kɔndɔ kuma ɲin sɛbɛni tɛ, kɔni kitabu kura kɔndɔ a sɛbɛni ko: Jankarɔto mɛn ye gba kɔrɔ, woilu ye Alla la mɛlɛka makɔnɔla mɛn ye nala ji lamaala tuma tuma. Jankarɔto mɛn fɔlɔ ye jiila ji rɔ wo ri kɛndɛya. A wa kɛ jankarɔ su su ri.

14 Kɔ fɛ, Isa ka cɛɛ wo yen Allabatobonba
kɔndɔ ka a fɔ a yɛ ko: «I ɲa lɔ! I ra lakɛndɛya
sisen. I ye hakɛ kɛ boloka fewu, sa ko gbɛrɛ
kana i sɔrɔn, mɛn ka juu ka tamin jankarɔ
wo kan.»
15 Cɛɛ wo bɔra ye ka wa a fɔ Yahudiyailu
la ɲɛmɔɔilu yɛ ko Isa le ka a lakɛndɛya.
16 Wo le rɔ, ii wulira Isa tɔrɔla, baa a
darini tɛrɛ ko su woilu kɛla Ɲaɲɔ lon.
17 Kɔni Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N Fa ye
baarala, haan sisen. N fanan ye baarala.»
18 Jabili wo kosɔn, Yahudiyailu la
ɲɛmɔɔilu ka kɛ Isa faa ɲa ɲinin di ka tamin
fɔlɔma kan. Baa ii ka a fɔ ko a ma Ɲaɲɔ lon
bonya, ka a la wo kan fanan, a ka Alla kili
ko a Fa, ka a jɛrɛ rakanya Alla ma.

Fa ka fanka di a Dencɛ ma

19 Isa ka ii jabi: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ:
Dencɛ ti se fosi kɛla a jɛrɛ yɛ. A ye Fa yenna
mɛn kɛla a fanan ye wo la ɲɔɔn kɛla. Fa ye
mɛn kɛla a Dencɛ fanan ye wo kɛla.
20 Fa Dencɛ duman a yɛ. A ye fen bɛɛ ɲa
yirakala a la, a ye mɛn kɛla. A ye ko bailu
yirakala a la mɛn di ai kabannakoya.
21 Baa Fa ri sayabato lawuli, ka
ɲenemaya di ii ma ɲa mɛn ma, wo ɲa kelen
ma Dencɛ ye a fɛ ka ɲenemaya di mɛnilu
ma, a ri wo di woilu ma.
22 Fa tɛ mɔɔ si kiti tɛɛla, kɔni a ra kiti bɛɛ
to a Dencɛ bolo,
23 sa mɔɔ bɛɛ ri Dencɛ wo bonya ikomin
ii ye a Fa bonyala ɲa mɛn ma. Mɛn ma sɔn
ka Dencɛ wo bonya, wo tii tɛ a Fa fanan
bonyala, mɛn ka Dencɛ kelaya kɔnin.»
24 «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: ni mɔɔ ka n na
kumakan namɛn, ka lemɛniya n kelayaba
ma, wo tii ra ɲenemaya banbali sɔrɔn. Kiti
ti bela wo tii kan, kɔni a ra bɔ saya rɔ ka don
ɲenemaya rɔ.
25 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: waati ra se sisen
sayabatɔilu ri Alla la Dencɛ la kumakan
namɛn, a ni mɛnilu ka a kumakan namɛn
woilu ri to ɲenemaya rɔ.
26 Baa Fa wo ye ɲenemaya tii ri ɲa mɛn
ma, a ra a Dencɛ kɛ ɲenemaya tii ri ɲa kelen
wo ma.
27 A ka kiti tɛɛ saratii di a Dencɛ ma, baa
ale le Mɔɔ Dencɛ ri.
28 «Wo kana ai kabannakoya a la ko wo
bɛɛ rɔ. Waati ye nala, sayabatɔ mɛn bɛɛ
ye kaburu kɔndɔ, wo bɛɛ ri Mɔɔ Dencɛ ku-
makan namɛn.
29 Ii bɛɛ ri wuli ka bɔ kaburu kɔndɔ.
Mɛnilu ka koɲuma kɛ, woilu ri ii wuli ka bɔ
saya rɔ ka ɲenemaya banbali sɔrɔn. Mɛnilu
ka kojuu kɛ, woilu ri bɔ kaburu rɔ ka wa kiti
diya. Kiti ri be ii kan.

Sereya siyaman de ye Alla Dencɛ bolo

30 «N ti se fosi kɛla n jɛrɛ yɛ. N Fa ye mɛn
fɔla n yɛ, n ye kiti tɛɛla ka bɛn wo le ma. N
ye kiti wo tɛɛla telen de rɔ. Nba n ti ko kɛla
mɛn duman n jɛrɛ yɛ, kɔni mɛn ka n kelaya
n ye wo sawo le kɛla.
31 Ni n ye n jɛrɛ la sereya le ri, n ye mɛn
fɔla wo tɛ jatela foyi ri.
32 Kɔni, dogbɛrɛ ye n na sereya ri, n ka a
lɔn ko a ye sereya mɛn bɔla, wo ye tuɲa le
ri.
33 Ai ka kelaya lawa Yaya ma, a ni a ka
mɛn sereya ii ma, wo ye tuɲa le ri.
34 (Nde mako sa mɔɔ la ka kɛ n na sereya
ri, kɔni n ye wo fɔla ka bɛn ai la kisi ko le
ma.)
35 Yaya tɛrɛ ye le ikomin fitina na
mɛlɛnni, ka kɛnɛya labɔ. Ai sɔnda ka sɛwa
a la kɛnɛya waati kundunni wo la.
36 «Kɔni sereya gbɛrɛ ye nde bolo mɛn ka
bon ka tamin Yaya ta la. Nba, baara mɛn
donda n bolo n Fa bolo ko ka a kɛ, n na
baara wo le ye n na sereya ri. Wo le ye
yirakala ko n Fa le ka n nana.
37 N Fa mɛn ka n nana, wo fanan ye n na
sereya le ri, kɔni ai tolo ma a la kumakan
namɛn fɔlɔ fewu. Ai ɲa ma a ɲakɔrɔla yen
fɔlɔ fewu.
38 Ai jusukun ma sɔn a la kuma ma, baa a
ka mɛn kelaya, ai ma lemɛniya wo ma.
39 Ai ye kitabu sɛniman karanna ka ai
miri ko ai ri ɲenemaya banbali sɔrɔn kuma
wo rɔ. Kitabu sɛniman de ye n na sereya ri,
40 kɔni ai sa a fɛ ka na n ma ka ɲenemaya
sɔrɔn.
41 «N ti natala mɔɔilu ko mɛnilu ye n tɔɔ
ɲuma fɔla,
42 kɔni n ka ai bɛɛ lɔn, ko Alla la kaninteya
tɛ ai jusu rɔ.
43 N da na n Fa tɔɔ rɔ, kɔni ai ti sɔnna n
damirala. Ni mɔɔ gbɛrɛ nara a jɛrɛ tɔɔ rɔ, ai
ri wo ramira.
44 Ka i ɲɔɔn tando, wo le duman ai yɛ.
Kɔni tandoli mɛn di sɔrɔn Alla kelen pe fɛ,

ai tɛ wo ɲininna. Ai ri se lemɛniyala wo rɔ di?
45 «Ai kana imiri ko nde ri ai tɔɔ la a la n
Fa ɲakɔrɔ. Ai bɛɛ la landaɲa ye Musa mɛn
dɔ, wo le ri ai tɔɔ la a la.
46 Ni ai lara Musa la, ai tun di la nde
fanan na, baa Musa ka n na ko sɛbɛ a la
kitabu kɔndɔ.
47 Kɔni Musa ka mɛn sɛbɛ, ai ma la wo la.
Awa ai ri se lala n na kumakan wo la wo rɔ
wa?»

6

Isa ka mɔɔ waa loolu balo i ɲɔɔn fɛ

1 Wo taminnin kɔ rɔ, Isa wara Kalile Dala
kɔ ma. (Do ye dala wo kilila fanan ko
Tibɛriyasi Dala.)
2 Jama ba tɛrɛ ye a kɔfɛ, baa mɔɔ woilu ka
a la tɔɔmasere kabannako yen, a ka mɛn kɛ
ka jankarɔtoilu lakɛndɛya.
3 Isa ni a karandenilu yɛlɛra koyinkɛ do
kan ka i sii ye.
4 Yahudiya la Taminkunna sali ra
sudunya.
5 Isa ka a ɲakɔrɔta ka jama natɔla yen a
ma. A ka Filipe maɲininka ko: «An di se
buru santa sɔrɔnna mi, jama ba ɲin di mɛn
dɔɔn?»
6 Isa ka wo fɔ Filipe dakɔrɔbɔ kan de ma.
Ni wo tɛ kɔnin, a ka a lɔn a ye mɛn kɛla.
7 Filipe ka a jabi: «Hali ni wodi gbanan
kɛmɛ fila ye an bolo, wo ti se buru sankɔ
bɔla, bɛɛ ri buru kunkundun sɔrɔnna mɛn
dɔ.»
8 Isa la karanden mɛn tɔɔ ko Andere,
Simɔn Piyɛri dɔɔcɛ kɔnin, wo ka a fɔ Isa yɛ
ko:
9 «Kanberen do ye yan, *hori burukala
loolu ye a bolo a ni jɛɛ kala fila, kɔni wo ri
se kɛla nfen di jama ba ɲin dɔ?»
10 Isa ka a fɔ ko: «Jama bɛɛ lasii.» (Bin
mɛrɛnin siyaman ba le tɛrɛ yɔrɔ wo rɔ.)
Mɔɔilu ka i sii bin mɛrɛnin dɔ. Fɔ diya ii tɛrɛ
ri cɛɛ waa loolu bɔ.
11 Wo rɔ, Isa ka buru ta ka baraka bila
Alla yɛ ka a ratala jama la, bɛɛ mɛn siini tɛrɛ
ye. A ka jɛɛ fanan datala ɲa kelen wo le ma.
Mɔɔilu bɛɛ ka buru ni jɛɛ dɔɔn ka wasa.
12 Ii ka dɔɔnnin kɛ ka fa tuma mɛn na,
Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye
kunkundun tɔ bɛɛ ta, sa foyi kana tiɲan.»
13 Isa la karandenilu ka hori buru tɔ bɛɛ
matɔmɔ ka a kɛ see tan ni fila kɔndɔ.
14 Ii ka Isa la tɔɔmasere kabannako yen
a banni mɛn kɛla, mɔɔilu tɛrɛ ye fɔla ko:
«Tuɲa le. Alla la Nabiɲuma le, mɛn na ko
fɔni ko a natɔ dunuɲa rɔ.»
15 Wo rɔ, ikomin Isa ka a lɔn ko ii nala a
tala fanka la le ka a kɛ mansa ri, a ka a masɛ
ii la ka wa koyinkɛ kan, a kelen pe.

Isa ka a taama ji kan

16 Wura donni, Isa la karandenilu wara
dala kanna.
17 Ii yɛlɛra kulun kɔndɔ ka wa
Kapɛrinahumu fan fɛ, dala fan kelen ma.
Su kora, kɔni Isa ma na fɔlɔ.
18 Fɔɲɔ ba ka ji wunwan bakɛ i ɲɔɔn kan.
19 Ka a tɛrɛn Isa la karandenilu tɛrɛ ra
kilo loolu ɲɔɔn kɛ kulun kɔndɔ ji kan, waati
wo la ii ka Isa natɔla yen, a ye taamala dala
ji kan, ka a madon ii la kulun na. Karanden
bɛɛ silanda.
20 Kɔni Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Nde le. Ai kana
silan.»
21 Ii tɛrɛ ye a fɛ ka a don ii la kulun kɔndɔ.
Wo rɔ sisen kulun sera ii lɔɔ diya, ii tɛrɛ ye
wala yɔrɔ mɛn dɔ.

Mɔɔilu tɛrɛ ye Isa le ɲininna

22 Jama ba tora dala fan kelen ma. Wo
duu sa gbɛni, mɔɔilu ka a yen ko kulun
kelen pe le wara. Ii ka a lɔn ko Isa ma yɛlɛ
kulun kɔndɔ a la karandenilu tɔrɔfɛ. A la
karandenilu gbansan bɔra.
23 Kɔni, kulun gbɛrɛ nara mɛn bɔni
Tibɛriyasi so kɔndɔ. Isa ka baraka bila Alla
yɛ ka buru di mɔɔilu ma yɔrɔ mɛn, kulun
woilu lɔni tɛrɛ yɔrɔ wo kɔrɔ ye.
24 Jama ka a ɲayen tuma mɛn na ko Isa ni
a la karandenilu tɛ ye butun, ii jɛrɛ donda
kulun woilu kɔndɔ ka wa Isa ɲinin diya
Kapɛrinahumu.

Buru mɛn di ɲenemaya di mɔɔilu ma

25 Mɔɔilu wara Isa tɛrɛn dala fan kelen
ma ka a maɲininka ko: «Karanmɔɔ, i seni
yan waati ɲuman na?»
26 Isa ka ii jabi: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ:
n ka tɔɔmasere kabannakoma mɛnilu kɛ ai
ɲakɔrɔ, ai tɛ n naɲininna woilu kosɔn de.
Ai ye n naɲininna ka a masɔrɔn ai ka buru
dɔɔn fɔɔ ka wasa.

* **6:9** hori ye suman su kelen de ri, ikomin bile

27 Nba, ai kana baara kɛ dɔɔnninta mɛn
ye banna, kɔni ai ye baara dɔɔnninta mɛn
ye mɛnna a ni mɛn di ɲenemaya banbali di
ai ma. Damununta wo, Mɔɔ Dencɛ ye a dila
ai ma, baa Fa Alla ka a la ɲanɔɔ kɛ a Dencɛ
kan.»
28 Wo rɔ ii ka Isa maɲininka ko: «An ye
baara su ɲuman de kɛla mɛn duman Alla
yɛ?»
29 Isa ka a fɔ ko: «Alla ka mɛn kelaya, ai
ye lemɛniya wo ma. Alla ye a fɛ ai ye baara
mɛn kɛ, wo le wo ri.»
30 Awa, ii ka a fɔ ko: «Ile don, i ri
tɔɔmasere kabannakoma ɲuman de kɛ, sa
an di wo yen ka la i la kuma la? I ri nfen de
kɛ?
31 Wula kɔndɔ, an burujuilu ka mana†
dɔɔn, ikomin a sɛbɛni kitabu sɛniman
kɔndɔ ko: ‹A ka dɔɔnninta di ii ma, mɛn bɔni
sankolo rɔ.›»
32 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N ye tuɲa le fɔla ai
yɛ: ko Musa ma buru wo di ai ma mɛn bɔni
sankolo rɔ, kɔni n Fa le ye buru bɛrɛ bɛrɛ
dila ai ma mɛn bɔni sankolo rɔ.
33 Baa Alla la buru ye mɛn ye bɔla sankolo
rɔ ka ɲenemaya banbali dila dunuɲa ma.»
34 Wo rɔ ii ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, buru
wo di an ma waati bɛɛ.»
35 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N ye ɲenemaya
buru le ri. Ni mɔɔ mɛn ka n na sila taama ka
bila n kɔ, kɔnkɔ ti wo mirala habadan. Ni a
lemɛniyara n ma ji lɔɔ tɛ a mirala habadan!
36 Kɔni n da kuma wo fɔ ai yɛ ko ai ra n
yen ai ɲa la hali wo rɔ ai ma lemɛniya n ma.
37 N Fa ka mɔɔ mɔɔ di n ma, a bɛɛ ri na n
ma, ni mɛn nara n ma, n ti wo labɔla kɔma
muumɛ.
38 Baa n ma jii ka bɔ sankolo rɔ n jɛrɛ sawo
kɛ kanma, fo n kelayaba sawo.
39 Mɛn ka n nana wo le sawo ye ɲin di, ko
n ti bɔnɔla mɔɔ mɔɔ rɔ a ka mɛn di n ma, kɔni
n di bɛɛ lawuli saya rɔ lon naban.
40 N Fa sawo le ɲin di: ko mɔɔ mɔɔ
wa Dencɛ yen ka lemɛniya a ma, wo ri
ɲenemaya banbali sɔrɔn. Dunuɲa laban
lon wa se, n di a lawuli saya rɔ.»
41 Yahudiyailu ka Isa mafɔ damira ka a
masɔrɔn a ka a fɔ ko: «N ye buru le ri mɛn
jiini ka bɔ sankolo rɔ.»
42 Ii ka a fɔ ko: «Yusufu dencɛ Isa le tɛ ɲin
di wa? An ka a fa lɔn, an ka a na fanan lɔn.
A ri se a fɔla di, ko: ‹n bɔni sankolo rɔ›?»
43 Isa ka ii jabi: «Ai kana dakɔrɔ kuma si
kɛ, i ɲɔɔn tɛma.
44 N Fa mɛn ka n nana, mɔɔ si ti se nala n
ma fo n Fa wa a masɔmɔn ka a lana n ma.
Nde, dunuɲa laban lon wa se, n di a lawuli
saya rɔ.
45 Nabiɲumailu ka mɛn sɛbɛ wo le ɲin
di: ‹Alla ye adamaden bɛɛ karanna.› Mɔɔ
mɛnilu wa ii tolo malɔ n Fa la ka sɔn a la
karan ma, wo bɛɛ ri na n ma.
46 Mɔɔ si ti n Fa yenna, fo mɛn bɔni Alla
jɛrɛ rɔ. Wo ra n Fa yen.
47 «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: mɔɔ mɛn
lemɛniyani n ma, wo ra ɲenemaya banbali
sɔrɔn.
48 N ye ɲenemaya buru le ri.
49 Wula kɔndɔ, ai burujuilu ka mana dɔɔn
ka sa.
50 Kɔni, ni mɔɔ mɛn ka buru dɔɔn mɛn
jiini ka bɔ sankolo rɔ, wo ti faala.
51 Nde le ye buru ri, mɛn ye ɲenemaya
dila mɔɔilu ma, mɛn jiini ka bɔ sankolo rɔ.
Ni mɔɔ mɛn ka wo dɔɔn, wo ri to ɲenemaya
rɔ kadawu. N di buru mɛn di, wo ye n jɛrɛ
fari sobo le ri. N di wo di, sa dunuɲa mɔɔilu
ri ɲenemaya sɔrɔn.»
52 Wo rɔ Yahudiyailu ka i ɲɔɔn masɔsɔ. Ii
ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin di se a faribanku donna
an bolo di ka a dɔɔn?»
53 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N ye tuɲa le fɔla ai
yɛ: ni ai ma Mɔɔ Dencɛ faribanku dɔɔn ka a
jeli min, ai tɛ ɲenemaya sɔrɔnna.
54 Ni mɛn ka n faribanku dɔɔn a ni ka n
jeli min, ɲenemaya banbali ye wo bolo. Ko
nde, dunuɲa laban wa se, ri a lawuli saya
rɔ.
55 N faribanku ye buru bɛrɛ le ri a ni n jeli
ye minni fen bɛrɛ le ri.
56 Ni mɔɔ mɛn ka n fari sobo dɔɔn a ni ka
n jeli min, wo tii ri to n bolo, n di to wo tii
bolo.
57 N Fa mɛn ka n kela, a ye ɲenemaya rɔ, n
fanan ye ɲenemaya rɔ n Fa wo le kosɔn. Wo
ye n ɲa kelen wo le ma, ni mɛn ka n dɔɔn wo
ri to ɲenemaya rɔ n kosɔn.
58 Buru mɛn jiini ka bɔ sankolo rɔ, wo le
ɲin di. A ni buru do ma fen kelen di, ai
benbailu ka buru mɛn dɔɔn kɔnin. Ii ka a

† **6:31** Mana wo ye dɔɔnninta le ri, Alla ka mɛn nana Hɔrɔya waati rɔ. Isiryɛlikailu ka wo dɔɔn wula kɔndɔ san binaanin kɔrɔ

dɔɔn ka sa, kɔni ni mɔɔ mɛn ka buru ɲin dɔɔn, wo ye tola ɲenemaya banbali le rɔ.»
59 Isa ka kuma wo bɛɛ fɔ ka mɔɔilu karan
Kapɛrinahumu salibon de kɔndɔ.

Isa la karanden doilu bɔra a kɔfɛ

60 Nba, tuma wo le rɔ Isa la karanden siyaman tɛrɛ ye kuma wo mɛnna tuma mɛn na, ii tɛrɛ ye fɔla ko: «A la kuma ka gbɛlɛ ka a lamɛn. Yon di se wo lalɔnna?»
61 Isa tɛrɛ ye a kalama ko a la karandenilu ye a mafɔla ii dakɔrɔ kuma ko. A tɛrɛ ye kuma mɛn fɔla, Isa ka ii maɲininka kuma wo ma ko: «Kuma ɲin de gbani ai la wa?
62 A ye di? Ni ai ka Mɔɔ Dencɛ yɛlɛtɔla yen ka wa a bɔ yɔrɔ kɔrɔ rɔ don?
63 Nii de ye ɲenemaya dila mɔɔilu ma, faribanku ti se foyi kɛla. N da kuma mɛnilu fɔ ai yɛ, mɔɔilu ye Alla Nii ni ɲenemaya sɔrɔnna woilu le fɛ.
64 Kɔni mɔɔ doilu ye ai tɛma yan mɛn lemɛniyani tɛ.» Nba, Isa ka a lɔn kɛbi a damira waati ko mɛnilu lemɛniyani tɛ a ma, a ni mɛn ye wala a janfa la.
65 Isa ka do la a la kuma kan ikɔ tuunni ko: «Wo le kosɔn, n ka a fɔ ai yɛ ko mɔɔ si tɛ se sɔnna n ma, ni n Fa ma wo se di a ma.»
66 Ka a tɛrɛn wo lon, a la karanden siyaman ba bɔra a kɔ, ii ma bila Isa kɔfɛ butun.
67 Wo rɔ Isa kumara a la karanden mɔɔ tan ni fila yɛ ko: «Ai lɔɔ ye ai la, ai fanan ye wa?»
68 Simɔn Piyɛri ka a jabi: «Maari, an di wa yon kɔ? Ɲenemaya banbali kumailu ye ile bolo.
69 An da lemɛniya a ni an ka a lɔn ko i kelen de Mɔɔ Sɛniman mɛn bɔni Alla rɔ.»
70 Isa ka a jabi: «Nde le ma ai mɔɔ tan ni fila suwandi wa? Kɔni mɔɔ kelen ye ai rɔ, mɛn ye Setana ta ri.»
71 Isa kan tɛrɛ ye Judasi le ma, ni a ye Simɔn Sikariyɔti dencɛ ri. Judasi tɛrɛ ye Isa la karanden tan ni fila do le ri, mɛn kɛtɔ Isa janfala ka a don mɔɔ juuilu bolo.

7

Isa dɔɔcɛilu ma lemɛniya Isa ma

1 Wo taminnin kɔ, Isa tɛrɛ ye mataamala Kalile yɔrɔ bɛɛ rɔ. A tɛrɛ sa a fɛ ka wa Jude ka a masɔrɔn Yahudiya ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye a fɛ ka a faa.
2 Yahudiyailu la Faaninbon sali tun da sudunya.
3 Isa dɔɔcɛilu ka kuma a yɛ ko: «I ye bɔ yan ka wa Jude mara rɔ, kosa i la karandenilu bɛɛ ri a mafɛnɛ i ye ko mɛnilu kɛla.
4 Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ a tɔɔ ye bɔ, wo tii tɛ a la kɛwaliilu kɛla dokon dɔ. Ni i ye kɛwali bailu kɛla, i ye wa wo rɔ, ka i jɛrɛ yiraka dunuɲa bɛɛ la.»
5 Hali Isa dɔɔcɛilu ma lemɛniya a ma.
6 Wo rɔ, Isa ka ii jabi: «Nde la waati ma se fɔlɔ. Ai kɔnin, waati bɛɛ ka ɲi ai ma.
7 Ai ti se gboyala dunuɲa yɛ. Nde gboyara dunuɲa yɛ ka a masɔrɔn n ye sereya bɔla ko ii la kɛwaliilu ka juu.
8 Ai ye wa sali rɔ. Nde ti wala sali ɲin dɔ ka a masɔrɔn nde la waati ma se fɔlɔ.»
9 Isa ban kɔ rɔ wo fɔla a dɔɔcɛilu yɛ, a tora Kalile.

Isa wara Faaninbon Sali rɔ

10 A dɔɔcɛilu wani kɔ sali rɔ, Isa fanan wara. Kɔni a ma wa mɔɔilu ɲana, a ka a dokon de ka wa.
11 Sali waati wo rɔ Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye Isa laɲininna. Ii ka maɲininkali kɛ ko: «A ye mi?»
12 Jama wo rɔ mɔɔilu tɛrɛ ye i ɲɔɔn masɔsɔla bakɛ a la ko rɔ. Doilu tɛrɛ ye a fɔla ko: «Cɛɛ wo ka ɲi.» Dogbɛrɛ tɛrɛ ye a fɔla ko: «A ye mɔɔilu manɛɛnna.»
13 Kɔni mɔɔ si ma foyi fɔ Isa la ko rɔ gbɛ rɔ, baa ii silanni tɛrɛ Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu yɛ.
14 Sali lon tala tuma la, Isa wara Allabatobonba jin kɔndɔ ka wa mɔɔilu karan damira.
15 Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu kabannakoyara. Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin ka lɔnnin ɲin sɔrɔn mi ten, ka a tɛrɛn a ma karan foyi kɛ?»
16 Isa ka ii jabi: «N na karan ma bɔ n jɛrɛ rɔ. A bɔni n kelayaba le rɔ.
17 Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ ka Alla sawo kɛ, a ri a lɔn ni n ye mɔɔilu karanna mɛn na wo bɔni Alla le rɔ, wala n ye kuma mɛn fɔla na bɔni nde le rɔ.
18 Mɔɔ mɛn ye kumala a jɛrɛ tɔɔ rɔ, wo ye a fɛ mɔɔilu ye a bonya, kɔni mɔɔ mɛn ye a fɛ mɔɔilu ye a kelayaba bonya, wo ye tuɲatii le ri. Wuya si tɛ a la ko rɔ.

19 Musa le ka sariya di ai ma, wo tɛ? Kɔni
ai si ti sariya wo bonyala. Wo rɔ, nfenna ai
ye n na ɲininna ka n faa?»
20 Jama ka Isa jabi: «Jina le i fɛ. Yon de ye
i laɲininna ko ka i faa?»
21 Isa ka ii jabi: «N da kabannako kelen
pe le kɛ, wo rɔ ai bɛɛ ra ai kabannakoya.
22 Ai ɲa lɔ. Musa ka faaninta sariya fɔ ai
yɛ. (Kɔni faaninta ko ma bɔ Musa rɔ. A bɔra
an benbailu le rɔ.) Wo bɛɛ ni a ta, hali Ɲɔɲɔ
lon ai ri ai dencɛilu la faaninta kɛ.
23 Ɲɔɲɔ lon ai ri se ai dencɛ la faan-
inta kɛla kosa Musa la sariya kana tiɲan.
Nde, Ɲɔɲɔ lon kɔndɔ, nde ka mɔɔ kelen
nakɛndɛya fefe, wo sababu la ai muruntini
n kanma. Nfenna ko rɔ?
24 Ai kana kiti tɛɛ ai ɲa ka mɛn dɔrɔn yen,
kɔni ai ye kiti tɛɛ telen na.»

Isa ye Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin de ri wa?

25 Mɔɔilu do mɛn siini Jerusalɛmu ka
a fɔ ko: «An na jamanatiiilu ye cɛɛ mɛn
naɲininna ko ka a faa, ale le ɲin di wa?
26 Ai ɲa lɔ! A ye kumala gbɛ rɔ, a ni mɔɔ
si ti kumala ale ma. An na jamanatiiilu ye
a lɔnna fewu ko Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin de ye
wa?
27 Kɔni, cɛɛ ɲin, an ka a lɔn ko a ye bɔla
mɛn. Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin wa na mɔɔ si ma
a lɔn a ye bɔla yɔrɔ mɛn dɔ.»
28 Nba, ka Isa to mɔɔilu karanna Allaba-
tobonba jin kɔndɔ, a ka a kan ba labɔ ko: «Ai
ka n lɔn, ai ka n bɔ yɔrɔ fanan lɔn. Tuɲa wo
rɔ. Kɔni n ma na n jɛrɛ ma. Mɛn ka n kelaya,
wo le tuɲatii ri. Ai ma a lɔn.
29 Kɔni nde ka a lɔn, baa n bɔni ale le rɔ, a
ni ale ka n kelaya.»
30 Awa jama wo tɛrɛ ye Isa ɲininna ka a
lalɔ, kɔni mɔɔ si ma se ka a lalɔ ka a masɔrɔn
a la waati tɛrɛ ma se fɔlɔ.
31 Jama ba woilu tɛma mɔɔ siyaman tɛrɛ
lemɛniyani a ma. Ii ka a fɔ ko: «Ni Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin wa na, a ri tɔɔmasere ka-
bannakoilu kɛ ka tamin cɛɛ ɲin ta wa?»

Farisilu ka mɔɔ lawa Isa mira kanma

32 Farisilu tɛrɛ ye mɛnna jama ye
kuma mɛn fɔla Isa ma, ii dakɔrɔ. Wo
rɔ, Sarakalasela kuntiilu a ni Farisilu ka
Allabatobonba kɔnɔgbɛnna doilu lawa Isa
mira kanma.
33 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N di to ai fɛ waati
dando, wo wa ban mɛn ka n kelaya ai ma n
di n kɔsɛ a ma.
34 N wa wa, ai ri n ɲinin ka kaɲa. Ai tɛna n
yenna. Baa n di kɛ yɔrɔ mɛn dɔ, ai tɛ se wala
ye.»
35 Wo rɔ, Yahudiyailu ka a maɲininka
ko: «A watɔ mi? A watɔ yɔrɔ mɛn dɔ,
an tɛ a tɛrɛnna yɔrɔ mɛn dɔ? A ye wala
Yahudiyailu wara le mɛn ni Kirɛkikailu
basannin i ɲɔɔnna wa? A ye di? A ri
Kirɛkikailu karan wa?
36 A ka a fɔ an yɛ ko: ‹Ai ye n naɲinin kɔni
ai ti n sɔrɔnna. Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ
mɛn dɔ.› A la kuma wo kɔrɔ ye nfen di?»

Isa ka Nii Sɛniman na ko fɔ

37 Sali lon naban, wo ye lon ba le ri. Wo
lon Isa ka i wuli ka kuma ka a kan mayɛlɛ
bakɛ: «Ni ji lɔɔ ye mɛn na a ye na n ma ka a
min.
38 Mɛnilu lemɛniyara n ma, ‹ba ji le ye
woyenna wo jusukun na ka ɲenemaya di
wo mɔɔ ma,› ikomin a sɛbɛni Alla la kuma
rɔ.»
39 Isa kan tɛrɛ Nii Sɛniman de ma, mɛn
ditɔ Isa lemɛniyailu ma. Wo tuma Nii
Sɛniman tun ma di fɔlɔ, baa Isa tun ma
layɛlɛ sankolo rɔ fɔlɔ, ka gbiliya sɔrɔn.

Mɔɔilu talara fila ri Isa kosɔn

40 Mɔɔilu ka Isa kumakan namɛn ka a fɔ
ko: «Tuɲa le, ɲin ye Nabiɲuma de ri.»
41 Doilu gbɛrɛ tɛrɛ ye fɔla ko: «A ye Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin de ri!» Kɔni dogbɛrɛ tɛrɛ
ye fɔla ko: «Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di se bɔla
Kalile di?
42 Nba, a sɛbɛni Kitabu Sɛniman
kɔndɔ ko: Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di bɔ
Mansa Dawuda la denbaya le rɔ. Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin di bɔ Bɛtilɛhɛmu, Mansa
Dawuda la so kɔndɔ.»
43 Jama ka fara Isa ko kosɔn.
44 Doilu tɛrɛ ye a fɛ ka a lalɔ, kɔni mɔɔ si
ma se ka a lalɔ.

Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu ma sɔn lemɛniyala Isa ma

45 Allabatobonba kɔnɔgbɛnna, ii nara
sarakalasela kuntiilu tɔrɔfɛ a ni Farisilu.
Woilu ka ii maɲininka ko: «Nfenna ai ma na
Isa ri?»

46 Allabatobonba kɔnɔgbɛnnailu ka a jabi: «Məɔ si ma se kumala ikomin cɛɛ ɲin ɲa mɛn!»
47 Farisilu ka ii jabi: «Aile fanan manɛɛnnin di?
48 A ye di? An na dina kuntii doilu ra lemɛniya a ma wa, wala Farisi doilu?
49 Kɔni jama ɲin, mɛn ma an na sariya lɔn, ii ye məɔ dankannin de ri!»
50 Nikodɛmu, mɛn wara ka Isa tɛrɛn waati taminnin, wo jɛrɛ le Farisi le ri. Wo ka a fɔ ko:
51 «Ka a bɛn an na sariya ma, an kana kiti labe məɔ si kan fɔɔ an wa an tolo malɔ a la ka a lɔn a ye ko mɛn kɛla. Ko wo tɛ wa?»
52 Kɔni dogbɛrɛilu ka a jabi: «Ile fanan ye bɔla Kalile le? I ye Kitabu Sɛniman karan ka a lɔn ko: Nabiɲuma ti se nala Kalile.»
53 Wo tamin, məɔ bɛɛ wara a la bon na.

8

1 Kɔni Isa wara Olibiye koyinkɛ kan.
2 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la, a ka a kɔsɛ Allabatobonba jin kɔndɔ ikɔ tuunni. Jama ba nara a ma. A ka a sii ka ii karan damira.
3 Sariya karanməɔilu a ni Farisilu nara muso do ri, ko wo ra mira kaninkɛ diya. Ii ka a lalɔ bɛɛ ɲakɔrɔ
4 ka a fɔ Isa yɛ ko: «Karanməɔ, muso ɲin da mira kaninkɛ diya.
5 Nabi Musa la sariya ka an jamari ko: an ye muso su wo kaba labon ka faa. Kɔni, ile ko di?»
6 Ii ka wo fɔ kosa ii di fɛrɛ sɔrɔn ka tɔɔ la a la. Kɔni Isa ka majii ii kɔrɔ ka sɛbɛli kɛ a bolokoinin na duu ma.
7 Ii ka ɲininkali lawara, tuma mɛn na, Isa ka i wuli ka a lɔ ka a fɔ ii yɛ ko: «Ii tɛma yan ni hakɛ ti mɛn ma wo tii fɔlɔ ye kaba fili a ma.»
8 Wo rɔ a ka a majii kokura ka sɛbɛli kɛ duu ma fanan.
9 Ii ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, ii ka ii kelen kelen wa damira. Mɛn ka kɔrɔ ii bɛɛ ri wo fɔlɔ ka wa damira, haan muso wo kelen pe lɔni tora Isa ɲakɔrɔ ye.
10 Wo rɔ a ka a fɔ a yɛ ko: «Muso, jama wo ye mi? Məɔ ma i jalaki?»
11 Muso ka a fɔ a yɛ ko: «Məɔ si, n maari.» Wo rɔ Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N fanan ti kiti labela i kan. I ye wa ka hakɛ boloka butun.»

Isa le ye dunuɲa kɛnɛbɔlan di

12 Isa ka kuma kura damira jama yɛ ka a fɔ ko: «Nde ye dunuɲa kɛnɛbɔlan de ri. Mɛn wa bila n kɔ wo tii ti taamala dibi rɔ, kɔni a ri dunuɲaratɛɛ kɛnɛya rɔ.»
13 Farisilu ka a fɔ a yɛ ko: «I ra kɛ i jɛrɛ sere ri; i la sereya tɛ tuɲa de.»
14 Isa ka ii jabi: «Hali ni n wa kɛ n jɛrɛ sere di, n na sereya ye tuɲa le, baa n ka a lɔn n bɔni yɔrɔ mɛn dɔ a ni n watɔ yɔrɔ mɛn dɔ. Kɔni ai ma a lɔn n bɔni yɔrɔ mɛn dɔ a ni n watɔ yɔrɔ mɛn dɔ.
15 Ai ye kiti tɛɛla ka bɛn məɔilu la sila ma; nde ti məɔ si kiti tɛɛla.
16 Kɔni, ni n ka kiti be məɔ do kan, jo ye kiti wo fɛ, baa n kelen tɛ wo tɛɛla, Fa mɛn ka n nana wo ye n tɔrɔfɛ.
17 A sɛbɛni ai la sariya kɔndɔ ko ni məɔ fila ka sereya kelen bɔ, wo la sereya ye tuɲa le ri.
18 N ye n jɛrɛ la sereya bɔla; Fa mɛn fanan ka n kelaya, wo ye n na sereya bɔla.»
19 Ii ka a maɲininka ko: «I Fa ye mi?» Isa ka ii jabi: «Ai ma nde lɔn walama n Fa. Ni ai ka n lɔn ai ri n Fa fanan lɔn.»
20 Isa ka a la kuma wo lase Allabatobonba jin kɔndɔ, yɔrɔ wo ye kankira sii diya le ri məɔ ri wodi ja di Alla ma yɔrɔ mɛn dɔ. Məɔ si ma se a mirala baa a la waati tɛrɛ ma se fɔlɔ.
21 Isa ka a fɔ ii yɛ fanan ko: «N watɔ le. Ai ri n ɲinin, kɔni ai ri faa ai la julumun dɔ. Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ mɛn dɔ.»
22 Yahudiyailu ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «A ri a jɛrɛ faa wa? Baa a ye a fɔla ko: ‹Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ mɛn dɔ.›»
23 Isa ka ii jabi: «Ai bɔni duuma, nde bɔni sanma. Ai ye dunuɲa ta le ri, kɔni nde tɛ dunuɲa ta le ri.
24 Wo le n ye a fɔla ko ai ri faa ai la julumun dɔ. Baa ai ri faa ai la julumun dɔ ni ai ma la a la ko: mɛn ye ye, nde le wo ri.»
25 Ii ka a maɲininka ko: «I ye yon di?» Isa ka ii jabi: «Mɛn n ka a fɔ ai yɛ kɛbi damira waati.
26 N da kuma siyaman ba le fɔ ai yɛ ai la kiti ko rɔ. Kɔni n Fa mɛn ka n kelaya ye tuɲatii ri. N ka mɛn mɛn ale la, n ye wo dɔrɔn de fɔla dunuɲa yɛ.»
27 Ii ma a lɔn ko a ye kumala a Fa la ko le rɔ.
28 Awa Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai wa Məɔ Dencɛ kɔrɔta san ma tuma mɛn na, ai ri a

lɔn ko mɛn ye ye, ko nde le wo ri. Ai ri a lɔn fanan ko n tɛ foyi kɛla n jɛrɛ ma. N tɛ foyi fɔla, fo n Fa ka n karan mɛnilu la dɔrɔn.
29 Mɛn ka n kelaya, a ye n fɛ waati bɛɛ rɔ. A ma n kelen bila, ka a masɔrɔn n ye ko mɛn kɛla waati bɛɛ, wo duman a yɛ.»
30 A tɛrɛ ye kumala waati mɛn dɔ, mɔɔ siyaman tɛrɛ ye lemɛniyala a ma.

Iburahima denilu

31 Wo rɔ, Isa ka a fɔ Yahudiyailu yɛ mɛnilu lemɛniyara a ma ko: «Ni ai ye tola landaɲa rɔ n na kuma rɔ, wo gbɛnin de ai ye n na karanden de ri;
32 wo rɔ ai ri tuɲa lɔn, tuɲa fanan di ai kanhɔrɔya.»
33 Ii ka a jabi: «An ye Iburahima bɔnsɔn de ri; an ma kɛ mɔɔ si la jɔn de fefe! Nfenna i don ye a fɔla ko: ‹Ai ri kanhɔrɔya?›»
34 Isa ka ii jabi: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: mɔɔ mɔɔ wa julumun ko ii ye julumun na jɔn de ri.
35 Jɔn ti kɛ denbaya mɔɔ ri; kɔni dencɛ ye denbaya rɔ waati bɛɛ.
36 Ni Mɔɔ Dencɛ ka ai kanhɔrɔya wo gbɛnin de ai ra hɔrɔya de.
37 N ka a lɔn ko ai ye Iburahima bɔnsɔn de ri. Kɔni ai ye fɛrɛ ɲininna ka n faa, ka a masɔrɔn ai bannin n kumakan dɔ.
38 Nde ye kumala n Fa ka mɛn yiraka n na, kɔni ai ka mɛn mɛn ai fa la, ai ye wo le kɛla.»
39 Ii ka a jabi: «An fa ye Iburahima le ri.» Isa ka ii jabi: «Ni ai ye Iburahima la den de ri, ai ri a kɛ ikɔ Iburahima ka a kɛ ɲa mɛn ma.
40 Kɔni sisen ai ye fɛrɛ ɲininna ka n faa. Nde adamaden mɛn ka tuɲa fɔ ai yɛ n ka mɛn namɛn Alla la. Kɔnin, ai ye mɛn kɛla Iburahima ma wo su kɛ!
41 Ai ye mɛn kɛla ai fa ka wo le kɛ.»

Ii ka a fɔ Isa yɛ ko: «An ti ɲɔɔn mɔɔ den di. Fa kelen pe le ye an na, ni wo ye Alla ri.»
42 Isa ka ii jabi: «Ni Alla ye ai Fa jɛrɛ jɛrɛ le ri, nde ri diya ai yɛ, baa n bɔni Alla le rɔ. N ma na n na jɛrɛ la ko rɔ, kɔni ale ka n kelaya.
43 Nfenna aile tɛ n ɲayenna n ye mɛn fɔla ai yɛ? Ai tɛ wo ɲayenna ka a masɔrɔn, ai ti se n na kumakan mirala.
44 Ai fa le Ibulusa ri. Ai ye a fɛ ka mɛn kɛ, wo le duman ai fa yɛ. A tɛrɛ ye mɔɔ faala le ri kɛbi a damira waati. A ti tuɲa lamara la, ka a masɔrɔn tuɲa tɛ a la ko rɔ. A wa wuya fɔ tuma mɛn na, wo bɔni a danya le rɔ, ka a masɔrɔn a ye wuyafɔla a ni a ye wuyailu fa le ri.
45 Kɔni, nde ye tuɲa fɔla ai yɛ, wo le rɔ ai lani tɛ n na.
46 Yon ye ai tɛma yan mɛn di se a yirakala ko julumun ye nde ma? Ni n ye tuɲa fɔla ai yɛ, nfenna ai lani tɛ n na?
47 Mɛn ye Alla fɛ, wo ye a tolo malɔla Alla la kuma la. Ai tɛ ai tolo malɔla baa ai tɛ Alla fɛ.»

Isa ni Iburahima

48 Yahudiyailu ka Isa jabi: «An jɔ ye a rɔ ka a fɔ ko ile ye Samarika le ri wa? Ko jina ye i fɛ wa?»
49 Isa ka ii jabi: «Jina ti n fɛ. N ye n Fa le bonyala, kɔni aile ka n kunnajii.
50 Nde tɛ n jɛrɛ la gbiliya ɲininna. Kɔni dogbɛrɛ ye nde la gbiliya ɲininna, a ni a ye mɔɔilu la kiti tɛɛla.
51 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: mɛn wa n kumakan nabato wo ti faala habadan.»
52 Yahudiyailu ka a fɔ a yɛ ko: «Sisen an ka a lɔn ko jina ye i fɛ. Iburahima ra faa, nabiilu ra faa. I kɔnin, i ye a fɔla ko: ‹Ni mɔɔ mɔɔ ka n kumakan namɛn ka a mira, wo tii ti saya nenela fefe!›
53 I mirini ko i ka bon an benba Iburahima ri mɛn da faa? Nabiɲumailu fanan sara. I jɛrɛ kɛla yon di?»
54 Isa ka ii jabi: «Ni n ka n jɛrɛ gbiliya, n na gbiliya ti foyi ri. Mɛn ye n gbiliyala, wo le n Fa ri. Ai ye a fɔla a yɛ ko: ‹Ale le an na Maari ri›.
55 Wo rɔ ai ma a lɔn. Nde ka a lɔn. Ni n ka a fɔ ko n ma a lɔn, n di kɛ wuyafɔla ri ikomin ai ye ɲa mɛn ma. Kɔni n ka a lɔn. N ye a kumakan bonyala.
56 Ai fa, Iburahima, a ye sɛwala ka n na lon yen; a ka wo yen ka sɛwa.»
57 Yahudiyailu ka a jabi: «I ma san biloolu bɔ! I ni Iburahima yen wa?»
58 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ, sani Iburahima ye sɔrɔn, n ye ye.»
59 Ii ka kaba matɔmɔ ko ii ye a mabon kaba la. Kɔni Isa tununda jama ma ka bɔ Allabatobonba kɔndɔ.

9

Isa ka ɲa fuyen do ɲa laka

1 Nba, Isa tamintɔla, a ka cɛɛ do yen a ɲa
fuyen de sɔrɔnda.
2 A la karandenilu ka a maɲininka ko:
«Rabi, ni ɲin na sɔrɔnbailu ka hakɛ kɛ wala
ni ale jɛrɛ le ka julumun kɛ, a ɲa fuyen
sɔrɔnni wa?»
3 Isa ka a jabi: «Ŋin ma sɔrɔn ka bɛn a jɛrɛ
la hakɛ ma wala a la mɔɔbailu la julumun
ma. A ɲa fuyen le sɔrɔnda, sa Alla la sebaya
ri yiraka mɔɔilu la ale fɛ.
4 Ni a kɛla tele ri, an ka kan ka baara kɛ
a yɛ mɛn ka n kelaya. Su ra sudunya. A wa
ko: mɔɔ si ti se baarala.
5 Ka n to dunuɲa rɔ, n ye dunuɲa
kɛnɛbɔlan de ri.»
6 A banni kuma wo la, Isa ka daji labɔ duu
ma ka bɔɔ lamun wo la, ka bɔɔ wo ta ka a
sisa ɲa fuyen ɲa la.
7 A ka a fɔ ko: «Wa i ko Silowe jilama-
radiya ji la.» Silowe kɔrɔ ye le ko «kela». Ŋa
fuyen wo ka a wa a ko ji wo la tuma mɛn na,
a nara a ɲa yenna!
8 A siiɲɔɔ ni mɛnilu ka a yen taralila
kɔrɔman na woilu ka a maɲininka ko: «Cɛɛ
ɲin de siini tɛ taralila kanma kɔrɔman na
wa?»
9 Doilu ka a fɔ ko: «Ale le.» Dogbɛrɛ ka a fɔ
ko: «Ale tɛ, kɔni imunuɲani.» Cɛɛ ka a fɔ ko:
«Nde le jɔ!»
10 Ii ka a maɲininka ko: «I ɲa lakara di?»
11 A ka ii jabi: «Cɛɛ mɛn tɔɔ ko Isa ka bɔɔ
kɛ ka wo sisa n ɲa la ka a fɔ ko: ‹Wa Silowe
ka i ko.› N wara. N banni n kola, n ka yenni
kɛ.»
12 Ii ka a maɲininka ko: «Cɛɛ wo ye mi?»
A ka a jabi: «N ma a lɔn.»

Farisilu ka cɛɛ ɲa lakani fɛsɛfɛsɛ

13 Ii ka cɛɛ ɲa lakani wo lana Farisilu ma.
14 Awa Isa ka bɔɔ sisa a ɲakɔrɔ da la lon
mɛn na a ɲa lakara wo lon de, Ŋɔɲɔ lon de
tɛrɛ.
15 Wo le rɔ Farisilu ka cɛɛ maɲininka ko
mɛn taminni ko a ye yenni kɛla sisen. A ka
a fɔ ii yɛ ko: «A ka bɔɔ le sisa n ɲa la, n ka n
ko: wo rɔ n ka yenni kɛ.»
16 Farisi doilu ka a fɔ ko: «Mɛn ka wo kɛ
a ma bɔ Alla rɔ, baa a ti Ŋɔɲɔ lon sariya
bonyala.» Kɔni, doilu ka a fɔ ko: «Ko-
juukɛlailu ri se ko makabani su ɲin kɛla di?»
Ii talara.
17 Farisilu ka ɲa fuyen mɛn ɲa lakani
maɲininka fanan ko: «I ri se nfen fɔla i
dandanninna la ko rɔ, ka a masɔrɔn a ka i
ɲa laka?» A ka ii jabi: «Nabiɲuma le.»
18 Yahudiyailu tɛrɛ ma sɔn lala a la ko a
ɲa fuyen le tɛrɛ, a ni a ɲa ra a laka, sani ii ka
a la sɔrɔnbailu kili.
19 Ii ka ii maɲininka ko: «Ai dencɛ le wa,
ai kan mɛn ma ko a ɲa fuyen de sɔrɔnda?
Nfen de taminni wa a ye yenni kɛla sisen?»
20 A sɔrɔnbailu ka ii jabi: «An ka a lɔn ko
an dencɛ ye. A ɲa fuyen le sɔrɔnda.
21 Kɔni an ma a lɔn fewu ko mɛn taminni
ko mɛn a ye yenni kɛla sisen. An ma a
lɔn fanan fewu mɛn ka a ɲa laka. A ye a
maɲininka, a ra bonya ka kɛ mɔɔ ri, a ri se
a jabila a jɛrɛ yɛ!»
22 Cɛɛ sɔrɔnbailu ka jabila kɛ ten, ka a
masɔrɔn ii silanni Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu
yɛ. Baa woilu tun da bɛn a ma ko ni mɔɔ mɔɔ
ka a lɔ a la ko Isa le ye Ŋenematɔmɔnin de ri,
ko ii ri wo tii gbɛn ii la salibon na.
23 Wo le rɔ a sɔrɔnbailu ka a fɔ ko: «A ye a
maɲininka, a ra bonya ka kɛ mɔɔ ri.»
24 Farisilu ka cɛɛ wo kili kokura, mɛn tɛrɛ
ye ɲa fuyen di, ka fɔ a yɛ ko: «I ye i kali Alla
ɲakɔrɔ ko i ri tuɲa fɔ. An ka a lɔn ko cɛɛ wo
ye kojuu kɛla le ri.»
25 A ka ii jabi: «N ma a lɔn ni julumuntɔ
le walama Kojuukɛla tɛ, kɔni n ye ko kelen
lɔnna kɔrɔ, n ɲa fuyen de tɛrɛ kɔni n ye
yenni kɛla sisen.»
26 Ii ka a maɲininka ko: «A ka nfen de kɛ
i la? A ka i ɲa laka di?»
27 A ka ii jabi: «N tɛrɛ ra a fɔ ai yɛ fɔlɔ,
kɔni ai ma a lamɛn. Nfenna ai ye a fɛ ka a
lamɛn kokura? Ai fanan ye a fɛ ka a kɛ a la
karandenilu le ri wa?»
28 Ii ka a manani ka a fɔ a yɛ ko: «Ile le a
karanden di. Ande le Musa la karanden de
ri.
29 Ande ka a lɔn ko Alla kumara Nabi
Musa yɛ, kɔni ɲin, an ma a lɔn a ye bɔla yɔrɔ
mɛn dɔ.»
30 Cɛɛ ka ii jabi: «Hen! Ko makabani ba le
ɲin di. Ai ma a lɔn a ye bɔla yɔrɔ mɛn dɔ,
kɔni a ra n ɲa laka!
31 An ka a lɔn ko Alla ti a tolo malɔla kojuu
kɛla la, kɔni a ye a tolo malɔla mɛn ye a
bonyala ka a sawo kɛ.
32 Habadan mɔɔ si ma a lamɛn ni mɔɔ ra
mɔɔ ɲa laka mɛn ɲa fuyen sɔrɔnda.

33 Ni cɛɛ ɲin ma bɔ Alla rɔ, a ti se foyi kɛla.»
34 Ii ka a jabi: «I ye i la julumun dɔ kɛbi i sɔrɔn waati. I ri an karan wa?» Wo rɔ, ii ka a gbɛn salibon na.

Yon ye ɲa fuyen jɛrɛjɛrɛ di?

35 Isa ka a mɛn ko ii ra a gbɛn. A ka cɛɛ wo ɲinin ka a yen, ka a fɔ a yɛ ko: «I ye lemɛniyala Mɔɔ Dencɛ ma wa?»
36 Cɛɛ ka a jabi: «Maari, yon ye wo ri? I ye wo fɔ n yɛ, kosa n di lemɛniya a ma?»
37 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ra a yen. A ye kumala i yɛ sisen.»
38 Wo rɔ a ka a fɔ a yɛ ko: «N da lemɛniya, n Maari.» A ka a birin Isa kɔrɔ ka a bato.
39 Isa ka a fɔ ko: «N nara n nani dunuɲa la kiti la kanma. Ɲa fuyen ɲa ye a laka; mɛnilu ye yenni kɛla, woilu ye kɛ ɲa fuyen di.»
40 Farisi doilu tɛrɛ ye a tɔrɔfɛ, woilu ka kuma wo mɛn ka a maɲininka ko: «Ande le fanan ye ɲa fuyen de ri?»
41 Isa ka ii jabi: «Ni ɲa fuyen ye ai ri, ai tɛ jatɛla julumuntɔ ri. Kɔni sisen ai ye a fɔla ko ai ye yenni kɛla. Wo le kosɔn, ai la julumun da to ai kan fɔlɔ.»

10

Saa Gbɛngbɛnna bɛrɛ bɛrɛ

1 Isa ka a fɔ ko: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ, mɛn ma i madon saa la wɔrɛ donda la, kɔni mɛn wa yɛlɛ wɔrɛ fan do la, wo ye son ni benkannila le ri.
2 Mɛn donda wɔrɛ donda la wo ye saa gbɛngbɛnna le ri.
3 Wɔrɛ kɔnɔgbɛnna ri da laka saa gbɛngbɛnna yɛ. Saa gbɛngbɛnna ri a la saa bɛɛ kili a tɔɔ la ka ii lawa a ɲɔ rɔ wɔrɛ kɔ ma.
4 A wa ban a saa bɛɛ labɔla, a ri a tamin ii ɲɔ rɔ; bɛɛ ri bila a kɔfɛ, baa ii ka a kumakan lɔn.
5 Kɔni ii tɛ bilala mɔɔ kɔ ii ma mɛn lɔn. Ii ri ibori ka imase a la, baa ii ma a kumakan lɔn.»
6 Isa ka kuma kɔrɔlama wo fɔ ii yɛ, kɔni ii le ma a lɔn a ye mɛn fɔla ii yɛ.

Isa, Saa Gbɛngbɛnna ɲuma le ri

7 Isa ka a fɔ fanan ko: «N ye tuɲa le fɔla ai yɛ, n ye saa wɔrɛ donda la.
8 Mɛn bɛɛ nara n ɲɛrɔ, woilu tɛrɛ ye sonilu de ri a ni benkannilailu, kɔni saailu ma ii tolo malɔ ii la.
9 N ye donda le ri. Ni mɔɔ mɔɔ wa don donda wo fɛ, wo tii ri kisi. Ii ri don ka bɔ ka ii la balo sɔrɔn.
10 Son wo ye nala a suɲali kɛla, ni ta ka a faa, a ni ka tiɲali le dɔrɔn kɛ. Nde kɔnin, n nani sa ii ri ɲenemaya bɛrɛbɛrɛ sɔrɔn, ka a sɔrɔn fasayi.
11 «Nde ye saa gbɛngbɛnna ɲuma le ri. Saa gbɛngbɛnna ɲuma sɔnni ka a nii di saailu la ko kosɔn.
12 Mɔɔ mɛn ye baarala wodi la ko rɔ, wo tɛ saa gbɛngbɛnna bɛrɛbɛrɛ ri. Saalu tɛ a jɛrɛ ta ri. Wo le kosɔn, ni a ka wara natɔla yen, a ri ibori ka saailu to ye. Wara juu ri saailu ɲɛnama ka ii lajɛnsɛn.
13 Cɛɛ wo tɛrɛ ye sarala saa kɔnɔgbɛn ko le rɔ, kɔni saailu la ko hamin tɛrɛ sa a la.
14 «N ye saa gbɛngbɛnna ɲuma le ri. N ka n ta lɔn, n ta fanan ka n lɔn,
15 ikomin n Fa ka n lɔn a ni n fanan ka n Fa lɔn. N ye n nii dila n na saailu le kosɔn.
16 Saa gbɛrɛ ye n bolo mɛn ti wɔrɛ ɲin kɔndɔ. N di na iele fanan di. Ii ri ii tolo malɔ n kumakan na ka ii kɛ saa kuru kelen di. Saa gbɛngbɛnna kelen ye saailu wo gbɛngbɛnna.
17 N duman Fa yɛ ka a masɔrɔn n ye n nii dila, sa n di a ta ikɔ tuunni.
18 Mɔɔ si ti n nii tala, kɔni n ye a dila n jɛrɛ yɛ le. A se ye n na ka a di, se ye n na fanan ka a ta kokura. N Fa ka n jamari mɛn na, wo le wo di.»
19 Yahudiyailu talani kokura ka bɛn a kumakan wo le ma.
20 Mɔɔ siyaman ii tɛma ka a fɔ ko: «Jina le a fɛ! Fatɔ le! Ai ye ai tolo malɔ a la nfenna?»
21 Doilu ka a fɔ ko: «Ale kuma tɛ jinatɔ kuma ri. Jina ti sela mɔɔ ɲa lakala di?»

Isa lafilira

22 Allabatobonba Sali mɛn ye kɛla Jerusalɛmu san san, wo sera. Nɛnɛ waati le tɛrɛ,
23 a ni Isa tɛrɛ ye taamala Allabatobonba tɔrɔfɛ, Sulemani gbaa da la.
24 A tɛrɛ lamininni Yahudiyailu bolo, woilu ka a fɔ ko: «I ye sika bɔla an dɔ waati ɲuman? Ni i ye Ɲenematɔmɔnin de ri, i ka kan ka wo fɔ an yɛ gbɛ rɔ.»
25 Isa ka ii jabi: «N ka a fɔ ai yɛ, kɔni ai ma la a la. Mɛn ye n na sereya ri, n ye baara mɛn kɛla n Fa tɔɔ rɔ.

26 Kɔni, ai ma lala a la, ka a masɔrɔn ai tɛ
n na saailu ri.
27 N na saailu le ye n na kumakan
namɛnna. N ka ii lɔn a ni ii ye bilala n kɔ.
28 N di ɲenemaya banbali di ii ma, ii ti
bɔnɔla fewu, mɔɔ si tɛ ii bɔ n bolo.
29 N Fa, mɛn ka ii di n ma, wo ka bon fen
bɛɛ ri, mɔɔ si ti se ii bɔla n Fa le bolo.
30 Nde ni Fa ye kelen de ri.»
31 Yahudiyailu ka kaba ta kokura ko ii ye
a bonna woilu la ka a faa.
32 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N da ko siyaman
yiraka ai la mɛn bɔni Fa rɔ. Ai ye a fɛ ka n
bon kaba la ɲuman de kosɔn woilu rɔ?»
33 Yahudiyailu ka a jabi: «An ti i bonna
kaba la ka i faa i la baara ɲuma rɔ, kɔni
ikomin i ye Alla lafɛya kɛla. I ye adamaden
de ri, kɔni ye a fɔla ko ile le Alla ri!»
34 Isa ka a jabi: «A sɛbɛni Alla sariya
kɔndɔ ko: ‹Nde Alla ka a fɔ ko ai ye maariilu
le ri.›
35 An ka a lɔn ko Alla ka mɛn fɔ a la kitabu
kɔndɔ, tuɲa banbali le wo ri. Awa, Alla ka a
la kuma wo lase mɔɔ mɛnilu ma, a ye woilu
kilila ko maariilu.
36 Nde, Fa ka n suwandi ka n kelaya
dunuɲa rɔ. Kɔni, nfenna ko rɔ ai ye a fɔla ko
n ye Alla tanama kuma fɔla, ka a masɔrɔn n
ka a fɔ ko: ‹n ye Alla Dencɛ le ri›?
37 Ni n ma n Fa la baara kɛ, ai kana la n
na.
38 Kɔni ni n ye wo kɛla, hali ni ai ma la n
na, ai ye la n na kɛwaliilu la, ai ye a lɔn ka a
ɲayen ko Fa ni nde, an ye kelen di.»
39 Ii tɛrɛ ye a lalɔ ko rɔ, kɔni a wara.
40 Isa ka a kɔsɛ Juridɛn Ba fan kelen dɔ,
yɔrɔ mɛn ye, Yaya tɛrɛ ye mɔɔ sunna ji rɔ
kɔrɔman. A tora ye.
41 Mɔɔ siyaman ba tɛrɛ ye nala a ma, ka
kuma damira ko: «Yaya ma ko makabani si
kɛ, kɔni a ka foyi fɔ cɛɛ ɲin na ko rɔ, tuɲa le.»
42 Yɔrɔ wo rɔ, mɔɔ siyaman lemɛniyara
Isa ma.

11

Lasari la saya ko

1 Cɛɛ do tɔɔ ko Lasari, a jankarɔra. A
tɛrɛ siini Betani so kɔndɔ, Mariyamu ni a
nakelenɲɔɔ muso Marita fanan siini so wo
kɔndɔ.
2 Mariyamu ɲin ye muso le ri mɛn ka
Maari sen mamun latikɔlɔn na ka a masusa
a kunsi la. Wo dɔɔcɛ Lasari tɛrɛ ma kɛndɛ.
3 Muso fila wo ka kela lawa Isa ma ko:
«Maari, mɔɔ mɛn duman i yɛ, wo ma kɛndɛ.»
4 Awa Isa ka kuma wo lamɛn tuma mɛn
na, a ka a fɔ ko: «Jankarɔ ɲin ti se saya
banna; a ye ye Alla la gbiliya le rɔ, sani Alla
la Dencɛ a la gbiliya ye se.»
5 Marita ni a dɔɔmuso a ni Lasari bɛɛ
duman Isa yɛ.
6 Awa, a ka a lamɛn waati mɛn na ko
Lasari ma kɛndɛ, a tora a nɔ rɔ haan tele
fila.
7 Wo kɔ rɔ, a ka a fɔ a la karandenilu ye
ko: «An ye an kɔsɛ Jude ikɔ tuunni.»
8 A la karandenilu ka a jabi: «Rabi, a
ma mɛn bakɛ Yahudiyailu tɛrɛ ye a fɛ ka i
mabon kaba la ka i faa, diya mɛn dɔ. I ye a
fɛ ka i kɔsɛ ye wa?»
9 Isa ka ii jabi: «Waati tan ni fila le ye tele
kelen di, wo tɛ? Ni mɔɔ taamara tele kɔrɔ
a ti a sennatula, ka a masɔrɔn a ye dunuɲa
kɛnɛ yenna.
10 Kɔni ni mɔɔ taamara su rɔ, a ri a sen-
natu ka a masɔrɔn a ɲa sa kɛnɛya la.»
11 A banni wo bɛɛ fɔla, Isa ka do la kuma
wo ka a fɔ ko: «An duɲɔɔncɛ Lasari sunɔɔtɔ.
N watɔ a lakunun diya.»
12 Karandenilu ka a jabi: «Maari, ni a
sunɔɔtɔ le, a ri kɛndɛya.»
13 Awa, Isa tɛrɛ ye kumala a la saya ko le
rɔ, kɔni woilu mirini ko a sunɔɔtɔ le.
14 Isa ka a fɔ ii yɛ gbɛ rɔ ko: «Lasari ra sa.
15 N sɛwani ba ai kosɔn ko n tɛrɛ ti ye, kosa
ai ri lemɛniya. Kɔni, an ye wa a tɛrɛn yɛ.»
16 Wo rɔ Tomasi (mɛn tɛrɛ ye kilila ko
filani) ka a fɔ karanden toilu yɛ ko: «An
fanan ye wa, kosa an di faa a fɛ.»

Isa le su lawulila ri

17 Isa kɔseyini ka a tɛrɛn Lasari su tun da
tele naanin kɛ kaburu rɔ.
18 (Betani so ni Jerusalɛmu tɛmala ye kilo
sawa le ri.
19 Wo rɔ, Yahudiya siyaman da na Marita
ni Mariyamu wara ii dɔɔcɛ saya fɔ diya, ka
ii masabari ii dɔɔcɛ la saya ko rɔ.)
20 Marita ka a mɛn tuma mɛn na ko Isa
ra na, a wara a labɛn, kɔni Mariyamu siini
tora bon na.
21 Marita ka a fɔ Isa yɛ ko: «Maari, ni i tɛrɛ
ye yan, n dɔɔcɛ tɛrɛ tɛ sa.

22 Kɔni sisen n ka a lɔn ko ni i ye foyi maɲininkala Alla bolo, Alla ri sɔn wo ma.»
23 Isa ka a jabi: «I dɔɔcɛ, a ri wuli ka bɔ saya rɔ.»
24 Marita ka a fɔ ko: «N ka a lɔn ko su wa wuli tuma mɛn na laban lon, n dɔɔcɛ fanan di wuli ka bɔ saya rɔ.»
25 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Nde ye su lawulila le ri. Nde ye ɲenemaya le ri fanan. Mɛn wa lemɛniya n na, hali ni a wa sa a ri ɲenemaya.
26 Mɔɔ si wa kɛ dunuɲa rɔ ka a la lemɛniya la n dɔ, wo ti saya sɔrɔn habadan. I lani wo la?»
27 A ka a jabi: «Maari, n lani a la ko i ye Ɲematɔmɔnin de ri, Alla Dencɛ, mɛn nani dunuɲa rɔ.»
28 A banni wo fɔla, a wara a dɔɔmuso Mariyamu kili ka a fɔ a yɛ sutura rɔ ko: «Karanmɔɔ ra na, a ye i kilila.»
29 Mariyamu ka kuma wo lamɛn tuma mɛn na, a ka i wuli ka ibori ka wa Isa diya.
30 Isa tɛrɛ ma don so ɲin dɔ fɔlɔ, kɔni a tɛrɛ ye nɔ rɔ, Marita nara a la bɛn yɔrɔ mɛn.
31 Yahudiyailu mɛnilu tɛrɛ nani Mariyamu saya fɔ diya, woilu ka a yen a ra wuli i kɔrɔkɔrɔ ka a bɔ ka wa tuma mɛn na, ii mirini ko a ye wala kaburu da la ka wa a kasi.
32 A se mɛn kɛra ye Isa tɛrɛ yɔrɔ mɛn dɔ, Mariyamu bera a sen kɔrɔ ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, ni i tɛrɛ ye yan n dɔɔcɛ tɛrɛ tɛ sala!»
33 Isa ka a yen kasila a ni Yahudiya mɛnilu nara a kɔfɛ, Isa sɔnɔmɛ yɛrɛyɛrɛra ka a sunun.
34 A ka a maɲininka ko: «Ai ka a la mi?» Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, na a mafɛnɛ.»
35 Isa kasira.
36 Wo rɔ Yahudiyailu ka a fɔ ko: «Ai ra yen, a duman a yɛ ɲa mɛn dɔ!»
37 Kɔni doilu tɛrɛ ye a fɔla ko: «Mɛn ka ɲa fuyen ɲa laka, a ti se ɲin lakɛndɛyala wa?»

Isa ka Lasari su lawuli

38 Ikɔ tuunni Isa sɔnɔmɛ yɛrɛyɛrɛra. A sera kaburu da la. Kaburu tɛrɛ ye falan de ri. A da tɛrɛ latuunni kaba ba le la.
39 Isa ka a fɔ ko: «Kaba bɔ da la.» Sayabatɔ nakelenɲɔɔ muso, Marita ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, a suma ye a bɔla. A ra tele naanin bɔ a ye yan.»
40 Isa ka a jabi: «N ma a fɔ i yɛ ko ni i lemɛniyala, i ri Alla la gbiliya yen?»
41 Wo rɔ ii ka kaba bɔ ye. Isa ka a ɲakɔrɔta, ka a fɔ ko: «Fa, n ye baraka bila i la, baa i ka i tolo malɔ n na.
42 N ka a lɔn ko i ye i tolo malɔla n na waati bɛɛ; kɔni ka a masɔrɔn n namininni jama mɛn bolo n ye kumala i yɛ, sa ii ri lemɛniya a la ko ile le ka n kelaya.»
43 A ka wo fɔ tuma mɛn na, a ka a kan ba labɔ ko: «Lasari, bɔ gbɛ ma!»
44 Su wulira ka bɔ. A sen ni a bolo bɛɛ mamininni kasankɛ rɔ, a ɲakɔrɔla tununni jala la. Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye kasankɛ bɔ a ma, ai ye a bila, a ye wa.»

Mɔɔilu ka janfa don Isa ma

45 Yahudiya siyaman ba mɛn nara Mariyamu kɔfɛ, ka a yen Isa ka ko mɛn kɛ, ii ka ii lemɛniya la a rɔ.
46 Kɔni doilu bɔra ii tɛma ka wa a dantɛɛli kɛ Farisilu yɛ Isa ka ko mɛn kɛ.
47 Awa, sarakalasela kuntiilu a ni Farisilu ka kiti tɛɛ dɛkuru ladɛn ka a fɔ ko: «An di nfen de kɛ? Cɛɛ ɲin da tɔɔmasere kabannako siyaman kɛ.
48 Ni an ka a to a jɛrɛ ma, dunuɲa bɛɛ ri lemɛniya a la. Wo rɔ Rɔmukailu ri na ka an na yɔrɔ tiɲan ka an na siya fanan halaki.»
49 Do ye ii tɛma ye mɛn tɔɔ ko Kayifasi, san wo la wo le tɛrɛ ye sarakalasela la kuntiiya la. Wo ka kuma ta ko: «Ai ma foyi lɔn.
50 Ai ma a yen, ni mɔɔ kelen di faa jama nɔ rɔ sa an na siya bɛɛ kana halaki, wo le ka fisa ai ma wa?»
51 A sa ɲin fɔla a jɛrɛ yɛ; kɔni ikomin a tɛrɛ ye sarakalasela kuntiiya la san wo la, a kumara ikomin nabi ko Isa ri na sa Yahudiya siya nɔ rɔ.
52 Kɔni Isa ri sa mɛnilu nɔ rɔ, Yahudiya siya kelen ko tɛ. A ri sa ka Alla denilu bɛɛ ladɛn denbaya kelen di mɛnilu siini dunuɲa bɛɛ rɔ.
53 Ka bɔ lon kelen wo le Yahudiyailu bɛnni tɛrɛ a ma ko ii ri Isa faa ɲa ɲinin.
54 Wo rɔ Isa ka jɛrɛ yiraka lalɔ jama yɛ. A bɔra mara wo rɔ ka wa wula ba kɔndɔ, ka a se so mɛn tɔɔ ko Efirayimu. A ni a la karandenilu tora ye dɔɔni.
55 Taminkunna Sali wa sudunya tuma mɛn na, jamana siyaman mɔɔilu ye nala

Jerusalɛmu sani sali ye se ii ri ii jɛrɛ sɛninya ka a bɛn ii la namun ma.
56 Ii tɛrɛ ye Isa ɲininna ii jɛrɛ ma Allabatobonba jin kɔndɔ, ka i ɲɔɔn maɲininka ko:
«Ai miriya ye nfen di? A ti nala sali rɔ wa?»
57 Sarakalasela kuntiilu a ni Farisilu ka jamarili di ko ni mɔɔ ka a lɔn a yɔrɔ mɛn na, a ri se a yirakala sa ii di se a mirala ɲa mɛn.

12

Mariyamu ka Isa sen mamun tulu sumaduman na

1 A tɛrɛ tuunni tele wɔɔrɔ le ma Taminkunna Sali ye se, Isa nara Betani, Lasari ye siini so mɛn dɔ, Isa ka Lasari mɛn lawuli ka bɔ saya rɔ.
2 Ii ka a fanda ka a bonya. Marita tɛrɛ ye dɔɔnnin dila ii ma. Lasari siini tɛrɛ mɔɔilu tɛma dɔɔnnin diya.
3 Wo rɔ, Mariyamu ka tulu suma duman dagbɛlɛ litiri tala ta, tulu suma duman mɛn tɔɔ ko naridi. A ka Isa sen mamun wo la ka a kunsi ta ka Isa sen mamun toto. Bonkɔndɔla bɛɛ kɛra tulu suma duman suma le ri.
4 Kɔni, Judasi Sikariyɔti, mɛn tɛrɛ ye Isa la karanden do ri, mɛn di janfa don Isa ma, wo ka a fɔ ko:
5 «Nfenna an ma latikɔlɔn ɲin san ka a sankɔ di bolokolonilu ma? Latikɔlɔn wo sankɔ ye bɛnna baaraden kelen san sara le ma.»
6 Ni a kumara ɲa wo ma, wo tɛ ko a haminni bolokolonilu la ko rɔ, kɔni a tɛrɛ ye son de ri. A tɛrɛ ye wodi lamarala le ri, kɔni a tɛrɛ ye wodi wo tala ka a kɛ a jɛrɛ ta ri.
7 Kɔni Isa ka a fɔ ko: «A ye a to ye. A ra latikɔlɔn sumaduman ɲin donna ka bɛn n su don lon mɛn na.
8 Bolokolonilu ye i fɛ waati bɛɛ rɔ. Kɔni nde, n ti tola ai fɛ waati bɛɛ rɔ.»
9 Yahudiya jama ba ka a mɛn tuma mɛn na, a ye ye, ii nara. Ii ma na Isa kelen yen diya, kɔni ii nara mɛn Lasari le yen diya (Lasari mɛn nawulira ka bɔ saya rɔ).
10 Sarakalasela kuntiilu ka miriya ko ka Lasari fanan faa,
11 ka a masɔrɔn ale ta fan dɔ Yahudiyailu siyaman ba lemɛniyara Isa ma wo rɔ.

Isa donda Jerusalɛmu

12 Wo duusa gbɛ, jama siyaman ba mɛn nara Jerusalɛmu sali diya ka a mɛn ko Isa natɔ Jerusalɛmu.
13 Ii ka tamaro bolon ta ka wa a labɛn ka ii sɛwa kan nabɔ ko:
«Alla tando!»
«Duwawu ye a yɛ,
Mɛn ye nala Maari tɔɔ rɔ ten!»
«Duwawu ye Isirayɛli Mansa Ba yɛ!»
14 Isa ka sofalini bulan do yen ka i sii wo kan ikɔ sɛbɛni ɲa mɛn:
15 «I kana silan, Siyonkailu;
A ragbɛ, ai la mansa ye nala,
masiini falini bulan kan.»
16 Waati wo la a la karandenilu wo ma a ɲayen ko mɛn ye taminna, kɔni Isa ka a la gbiliya labɔ tuma mɛn na, ii ka lɔn ko wo bɛɛ sɛbɛnni Alla la kitabu kɔndɔ, a ni mɔɔilu tɛrɛ ka wo bɛɛ kɛ Isa yɛ.
17 Nba, jama ba tɛrɛ ye Isa fɛ wo lon, a ka Lasari kili ka bɔ kaburu kɔndɔ lon mɛn ko a ye lawuli ka bɔ saya rɔ tuma mɛn na, woilu kɛra a sereya ri.
18 Wo rɔ jama ba nara a labɛn diya, ka a masɔrɔn ii ra a mɛn ko a ra kabannako wo kɛ.
19 Wo rɔ Farisilu tɛrɛ ye a fɔla i ɲɔɔn tɛma ko: «Ai ma yen ai ti se foyi kɛla. A ragbɛ! Dunuɲa bɛɛ ye bilala a kɔfɛ!»

Kirɛkika doilu ye a fɛ ka kuma Isa yɛ

20 Mɛnilu nara Alla bato diya Jerusalɛmu sali lon, Kirɛkika doilu fanan tɛrɛ ye ii tɛma.
21 Woilu nara Filipe madon, Filipe mɛn nani ka bɔ Bɛtisayida so kɔndɔ Kalile mara rɔ. Woilu ka a fɔ a yɛ ko: «An fa, an ye a fɛ ka Isa yen.»
22 Filipe nara wo fɔ Andere yɛ. Ii fila nara wo fɔ Isa yɛ.
23 Isa ka ii jabi: «Mɔɔ Dencɛ gbiliya waati ra se, sisen.
24 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: ni suman kisɛ kelen ma be duuma, ka a faa, a kelen pe ri to. Kɔni, ni a faara, a ri wa a den siyaman di a la.
25 Mɛn nii duman a yɛ, a ri bɔnɔ; kɔni mɛn nii ma diya a yɛ dunuɲa rɔ wo ri ɲenemaya banbali sɔrɔn.
26 Mɛn ye a fɛ ka n na baara kɛ n yɛ, wo ye bila n kɔfɛ. N ye yɔrɔ mɛn na, n na baaraden fanan di tɛrɛn ye. Ni mɔɔ mɔɔ wa n na baara kɛ n yɛ, N Fa ri wo bonya.

27 «Sisen n sɔlɔmɛ ra yɛrɛyɛrɛ. N di nfen
fɔ? N di a fɔ ko: ‹Tɔrɔya mɛn kɛtɔ n sɔrɔnna
sisen, Fa n kisi wo ma› wa? Wo tɛ, kɔni ka a
masɔrɔn tɔrɔya mɛn ye n sɔrɔnna wo waati
ra se!
28 N Fa, i tɔɔ labɔ i gbiliya rɔ.» Wo rɔ,
kumakan do bɔra sankolo rɔ ko: «N da n
tɔɔ labɔ gbiliya rɔ, n di n tɔɔ labɔ gbiliya rɔ
kokura.»
29 Jama ba mɛn tɛrɛ ye ye, mɛn ka
mankan wo mɛn, ii ka a fɔ ko sanfɛrɛn kan
da bɔ. Doilu fanan ka a fɔ ko mɛlɛka le
kumala a yɛ.
30 Isa ka a fɔ ko: «Kumakan ɲin ma fɔ nde
dɛmɛn kanma, kɔni a fɔni aile ta le.
31 Nba, sisen dunuɲa la kiti le; dunuɲa
kuntii juu ri gbɛn sisen.
32 Kɔni nde, n wa kɔrɔta duukolo ma, n di
mɔɔ bɛɛ masɔmɔn ka na n ma.»
33 A ka wo fɔ kosa a ri a faa ɲa yiraka ii
ma.
34 Wo rɔ jama ka a jabi: «An ka a lamɛn
sariya le rɔ ko: Ɲenematɔmɔnin ye tola le
habadan. I ye nfen fɔla ten ko: ‹Mɔɔ Dencɛ
ri kɔrɔta›? Yon ye Mɔɔ Dencɛ ri?»
35 Wo rɔ Isa ka a fɔ ko: «Dunuɲa kɛnɛbɔlan
ye a tola ai tɔrɔfɛ waatini. Ai ye taama ai
ni dunuɲa kɛnɛbɔlan yen waati mɛn, sani
dibi ye don ai ma waati mɛn. Baa mɛn ye
taamala dibi rɔ wo ma a lɔn a ye wala yɔrɔ
mɛn na.
36 Ai ni kɛnɛbɔlan yen waati mɛn dɔ, ai
ye lemɛniya la kɛnɛbɔlan dɔ, wo wa kɛ ai ri
kɛ kɛnɛbɔlan den di.» Isa ban mɛn kɛra wo
fɔla, a wara ka a dokon woilu ma.

Mɔɔilu ma lemɛniya Isa ma

37 Hali Isa ka kabannako siyaman kɛ ii
ɲakɔrɔ, ii ma lemɛniya a ma.
38 Wo ko ra a dafa Nabi Esayi ka mɛn
fɔ ko: «Maari, yon lemɛniyani an na kuma
ma? Maari, i ra i la sebaya yiraka yon na?»
39 Wo le kosɔn ii ma se lemɛniyala a ma,
baa ikomin Nabi Esayi ka a fɔ fanan ko:
40 «A ka ii ɲa lasidi,
ka ii jusu gbɛlɛya,
wo rɔ ii ɲa kana fen yen,
ii jusu kun kana a ɲayen,
ii kana ii kosɛ n ma,
sa n di se ii lakɛndɛyala ɲa mɛn ma.»
41 Nabi Esayi ka wo fɔ ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye
Isa la gbiliya yenna ka a kuma a la ko rɔ.
42 Waati wo rɔ, hali mɔɔbakɔrɔilu tɛma
mɔɔ siyaman lemɛniyara a ma. Kɔni ka a
masɔrɔn Farisilu ta fan dɔ ii ma sɔn ka ii
lɔ ko Isa ye Ɲenematɔmɔnin di. Ii tɛrɛ ye
silanni ko Farisilu ri gbɛn salibon kɔndɔ,
43 baa mɔɔilu la gbiliya duman ii yɛ ka a
tamin Alla la gbiliya la.
44 Isa ka a kan ba labɔ ka a fɔ ko: «Ni
mɔɔ mɛn lemɛniyara n ma, a ma lemɛniya
nde kelen ma, kɔni mɛn ka n kelaya a
lemɛniyara wo fanan ma.
45 Mɛn ka n yen, wo ra n kelayaba fanan
yen.
46 N nani ka a kɛ dunuɲa kɛnɛbɔlan de ri,
wo rɔ mɔɔ mɔɔ wa lemɛniya n ma wo tii ti
to dibi rɔ.
47 Ni mɔɔ mɔɔ ka n kumakan namɛn, kɔni
a ma a mira, nde tɛ a kiti tɛɛla; baa n ma
na kiti labe kanma dunuɲa kan, kɔni n nani
dunuɲa kisi diya le.
48 Ni mɔɔ mɛn ka a ban n dɔ, ka a ban n
na kuma mirala, fen ye ye mɛn di kiti labe
wo tii kan. Fen wo ye n na kumailu ri. N ka
kuma mɛnilu fɔ, woilu le ri kiti labe a kan
dunuɲa laban lon.
49 Baa n sa kumala n jɛrɛ yɛ, kɔni n Fa mɛn
ka n kelaya, wo le jɛrɛ ka n jamari n ka kan
ka mɛnilu fɔ a ni n ka kan ka kuma mɛn bɔ
ɲa mɛn ma.
50 Wo rɔ n ka a lɔn ko a la jamari ye
ɲenemaya banbali dila. Sisen n ye kumala
wo le rɔ n Fa ka a fɔ ko n ye mɛn fɔ, n ye wo
le fɔla.»

13

Isa ka a la karandenilu sen mako

1 Sani Taminkunna Sali ye se, Isa ka a lɔn
ko a la waati ra dafa ko a ye bɔ dunuɲa rɔ
ka wa a Fa ma. Wo le rɔ a ta mɛn dunuɲa
rɔ woilu diyara a yɛ a ka a kaninteya ba
yiraka woilu la haan ka a dan natamin.
2 Wura fɛ dɔɔnninta le tɛrɛ. Ibulusa ra
Isa janfa miriya don Simɔn Sikariyɔti dencɛ
Judasi jusu rɔ.
3 Isa ka a lɔn ko a Fa ra fen bɛɛ karifa a la,
ko a bɔni Alla le rɔ, ale kɔsɛla Alla le ma.
4 Wo rɔ a ka a lawuli tabali kunna, ka a la
durikiba bɔ a kan na, ka funduni sidi a la.
5 A banni wo kɛla a ka ji kɛ koli muran dɔ
ka a la karandenilu sen mako damira, ka
funduni sidini ta ka ii sen matoto.

6 A se mɛn kɛra Simɔn Piyɛri ma, wo ka a
fɔ a yɛ ko: «Maari, ile ri n sen mako wa?»
7 Isa ka a jabi: «N ye mɛn kɛla, i ma wo
kɔrɔ lɔn sisen; i ri a ɲayen kɔfɛ.»
8 Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «I ti n sen makola
fewu!» Isa ka a jabi: «Ni n ma i sen mako,
lɔnbaya ti ile ni nde tɛma.»
9 Simɔn Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, wo
rɔ n sen kelen tɛ de, kɔni n bolo a ni n kun
fanan!»
10 Isa ka a jabi: «Ni i ra ban i kola, i ma kan
ka i ko wo kɔ fo i sen, i fari fan bɛɛ sɛninya
le. Aile fanan sɛninya le, kɔni ai bɛɛ tɛ.»
11 (Baa a ka a lɔn ko mɛn kɛtɔ a janfala, wo
le rɔ a ka a fɔ ko: «Ai bɛɛ sɛninyani tɛ.»)
12 A ban mɛn kɛla ii sen makola, a ka a la
durikiba bila a kan na ka i sii tabali la. Wo
rɔ a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai bɛɛ ka a lɔn n ka mɛn
kɛ ai la wa?
13 Ai ye n kilila ko karanmɔɔ a ni Maari,
ai jɔ le wo rɔ baa n ye wo le ri.
14 Ni n ka ai sen mako, nde ai la Maari a
ni ai la karanmɔɔ ri, aile ka kan ka i ɲɔɔn
sen mako.
15 Ka a masɔrɔn n nɔ misali le yirakala ai
la, ai ka kan ka ai kɛ ai jɛrɛ yɛ ɲa mɛn dɔ.
16 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ ko: jɔn ti se warala
a jɔntii ma, kelayala ti warala a talibidenba
ma.
17 Ni ai ka ko ɲin lɔn ɲumala, duwawu ye
ai yɛ ni ai ka a kɛ.
18 «N tɛ kumala ai bɛɛ yɛ; n ka a lɔn mɛn
suwandini n bolo. Kɔni fɔɔ sɛbɛli kuma wo
ye dafa ko: ‹Mɔɔ mɛn ye n na buru dɔɔnna,
wo tii ri n janfa.›
19 N ye a fɔla ai yɛ sisen sani wo ye kɛ
waati mɛn, ni wo sera, ai ri a lemɛniya n ma
ko n ye ye.
20 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ: ni mɔɔ mɔɔ ri sɔn
n na karanden dɔ wo ra sɔn nde fanan dɔ,
mɛn wa sɔn nde rɔ, wo ra sɔn n kelayaba
rɔ.»

Janfa ko

21 A banni wo fɔla, Isa sɔnɔmɛ jalamanna
ka a yɛrɛyɛrɛ. A ka a sereya ko: «N ye tuɲa le
fɔla ai yɛ ko: ai tɛma mɔɔ kelen di n janfa.»
22 A karandenilu ka i ɲɔɔn mafɛnɛ kelen
kelen ɲa ma ko a ye kumala yon na ko rɔ.
23 A la karandenilu tɛma, mɛn duman a
yɛ wo tɛrɛ ye Isa tɔrɔfɛ tabali la.
24 Simɔn Piyɛri ka a ɲa kadɛn a yɛ ko a ni
Isa maɲininka a ye kumala mɛn na ko rɔ.
25 Karanden wo ka a madon Isa la ka a
maɲininka a tolo kɔrɔ ko: «Maari, yon de wo
tii ri?»
26 Isa ka a jabi: «N di buru kunkundun
sun dɔɔnnin muran dɔ, n di wo di mɛn
ma, wo le n janfa la.» A banni Isa ka
buru kunkundun ta ka a sun ka a di Simɔn
Sikariyɔti dencɛ Judasi ma.
27 Judasi ka buru wo sɔrɔn tuma mɛn na,
Setana donda a jusu rɔ i kɔrɔ. Isa ka a fɔ a
yɛ ko: «I ye mɛn kɛla, i ye kaliya kɛla.»
28 Kɔni mɛnilu siini tɛrɛ tabali la, woilu
ma a lɔn a ye wo fɔla mɛn dɔ.
29 Ikomin Judasi mɛn tɛrɛ ye wodi lamar-
ala, doilu la miriya ko Isa nɔ a lawala sali
dɔɔnninfen san diya le, wala ka wa fen
doilu datala misikinanilu la.
30 Judasi ka buru kunkundun ta ka i bɔ ye
i kɔrɔkɔrɔ. Su tun da ko.

Karandenilu ka kan de ka i ɲɔɔn kanin

31 A wa mɛn kɛra, Isa ka a fɔ ko: «Sisen,
Mɔɔ Dencɛ ka a la gbiliya labɔ, Alla fanan
ka a la gbiliya labɔ ale rɔ.
32 Ni Alla ka a la gbiliya labɔ ale rɔ, Alla
fanan di a la gbiliya labɔ a jɛrɛ yɛ, a ri wo kɛ
sisen.
33 Den mɛsɛnilu n ye ai fɛ waati nin ɲin
dɔ. Ai ri n ɲinin, kɔni ikomin n da a fɔ
Yahudiyailu yɛ ɲa mɛn ma: ‹N wala yɔrɔ
mɛn, ai ti se wala ye.› N ye a fɔla ai fanan
yɛ sisen.
34 «N ye jamarili kura le dila ai ma. Ai
ye ai ɲɔɔn kanin. Ikomin ai diyara n yɛ ai
fanan ye diya ai ɲɔɔn yɛ.
35 Wo le rɔ bɛɛ ri a lɔn ko n na karandenilu
de ai ri, ni ai ka ai ɲɔɔn kanin.»
36 Simɔn Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, i
watɔ mi?» Isa ka a jabi: «N ye wala yɔrɔ
mɛn dɔ, i ti se wala ye sisen, kɔni waati natɔ
i ri bila n kɔfɛ.»
37 Piyɛri ka a jabi: «Maari, nfenna n ti se
bilala i kɔfɛ sisen? N di bɛn saya ma i la ko
rɔ!»
38 Isa ka a jabi: «I ri sa n na ko rɔ wa? N
ye tuɲa le fɔla i yɛ ko: sani dondon ye kasi
tuma mɛn dɔ i ri a fɔ fewu siɲa sawa ko i ma
n lɔn!»

14

Isa ka a ka a fɔ ko ale le ɲenemaya sila ri

1 Isa ka a fɔ ko: «Ai jusu kana yɛrɛyɛrɛ. Ai
ye lala Alla la, ai ye la nde fanan na.
2 Sii diya siyaman ba le n Fa la bon na. Ni
tuɲa tɛ, n di a fɔ ai yɛ, baa n ye wa ka sii diya
rabɛn ai yɛ.
3 N wa sii diya rabɛn ai ma, n di na ka ai ta
ka wa an ɲɔɔn fɛ, sani ai ri wa nde ye wala
yɔrɔ mɛn dɔ.
4 Ai ka a lɔn n ye wala sila mɛn kan.»
5 Tomasi ka a fɔ ko: «Maari, an ma a lɔn i
ye wala yɔrɔ mɛn dɔ. An ye sila wo lɔnna
di?»
6 Isa ka a jabi: «Nde, n ye sila le ri, a ni
tuɲa, a ni ɲenemaya. Mɔɔ ti se wala Fa ma,
ni a ma se nde ma.
7 Ni ai ka n lɔn, ai ri n Fa fanan lɔn. Sisen
ai ra a lɔn, ai ra a yen.»
8 Filipe ka a fɔ a yɛ ko: «Maari, Fa wo
yiraka an na, wo ri se an wasala.»
9 Isa ka a jabi: «Filipe, a ra mɛn bakɛ an bɛɛ
ye an ɲɔɔn fɛ, kɔni i ma n lɔn wa? Ni mɛn ka
n yen, wo ra n Fa yen! Nfenna I ye a fɔla ko
‹Fa yiraka an na›?
10 I ma la a la ko n ye n Fa fɛ, Fa fanan ye
n fɛ? N ye kuma mɛn fɔla, wo ti bɔla nde
jɛrɛ rɔ de; n Fa mɛn ye nde fɛ wo ye a jɛrɛ la
baara kɛla.
11 Ai ye a la n na, n ye n Fa fɛ, n Fa fanan
ye n fɛ, ni wo tɛ ai ye la kɛwaliilu jɛrɛ la
sereya la.
12 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ ko: mɛn ka a
lemɛniya la n dɔ wo ri n na baara kaban-
nako fanan kɛ. A ri kabannako kɛ mɛn ka
bon ka tamin n ta la ka a masɔrɔn n watɔ n
Fa ma.
13 Ai ka foyi maɲininka n tɔɔ rɔ, n di wo
kɛ, sa a ri n Fa la gbiliya yiraka nde la, nde
mɛn ye a Dencɛ ri.
14 Ni ai ka fen fen maɲininka nde tɔɔ rɔ, n
di wo kɛ.

Isa ka a fɔ ko Nii Sɛniman di na

15 «Ni ai ye n kaninna, ai di n na jamarili
mira.
16 Wo rɔ nde ri n Fa madiya, a ni a
ri Lalilila gbɛrɛ di ai ma mɛn di to ai fɛ
habadan.
17 Lalilila wo ye Nii Sɛniman de ri mɛn ye
tuɲa fɔla mɔɔilu yɛ. Dunuɲa mɔɔilu ti se a
ko rɔ ka a masɔrɔn a tɛ a yenna, a ma a lɔn.
Kɔni ai ka a lɔn, ka a masɔrɔn a ye ai fɛ, a ri
kɛ ai sɔnɔmɛ rɔ fanan.
18 «N ti ai bilala ikomin faratanin, kɔni n
di n kɔsɛ ai ma.
19 A ti mɛn bakɛ, dunuɲa mɔɔilu ti n yen
butun, kɔni ai ri n yen. Ka a masɔrɔn n di
ɲenemaya, ai fanan di ɲenemaya.
20 Ni wo lon sera, ai ri a ɲayen ko n ni n
Fa ye i ɲɔɔn fɛ ikomin mɔɔ kelen, ko aile ni
nde ye i ɲɔɔn fɛ ikomin mɔɔ kelen.
21 Mɔɔ mɛn ye sɔnna n na jamariliilu ma
ka ii labato, wo tii le ye n kaninna. Mɔɔ mɛn
wa n kanin, n Fa di wo tii kanin. N fanan di
a kanin ka n jɛrɛ yiraka a la.»
22 Judasi, kɔni Judasi Sikariyɔti tɛ, wo ka
a maɲininka ko: «Maari, nfenna i ri i yiraka
an na, kɔni i tɛ i yiraka dunuɲa la wa?»
23 Isa ka a jabi: «Ni n diyara mɔɔ mɛn yɛ,
wo tii ri n kumakan bonya. Wo tii ri diya n
Fa fanan yɛ. An di na a ma, an di to a fɛ.
24 Kɔni ni n ma diya mɛn yɛ, wo ti n
kumakan mirala. Ai ye kumakan mɛn
namɛnna wo ma bɔ nde rɔ, kɔni n Fa mɛn
ka n kelaya.
25 «N ye a bɛɛ fɔla ai yɛ, an ye an ɲɔɔn fɛ
waati ɲin dɔ.
26 Kɔni, Lalilila, Nii Sɛniman, N Fa ye mɛn
lanala n tɔɔ rɔ, wo ye ai karanna ko bɛɛ la,
aile fanan hankili ri bila a rɔ n ka mɛn fɔ ai
yɛ.
27 «N ye jususuma dila ai ma. Jususuma
mɛn ye n na, n ye wo ɲɔɔn dila ai ma. N tɛ ai
dila ikomin dunuɲa ye a dila ɲa mɛn ma. Ai
jusu kana yɛrɛyɛrɛ, ai jusu kana bɔ ka silan.
28 Ai ra a mɛn ko n ka mɛn fɔ ai yɛ ko: ‹N
watɔ, n di n kɔsɛ ai ma fanan›. Ni n diyara
ai yɛ ai tun di sɛwa, baa n watɔ n Fa ma, n
Fa mɛn ka bon nde ma.
29 Nba, n ka wo fɔ ai yɛ sisen sani a ye kɛ,
sa a wa kɛ tuma mɛn na, ai ri lemɛniya.
30 N ti kumala ai yɛ bakɛ wo kɔ, baa
dunuɲa mansaden ye nala. A ti se nde la,
31 kɔni n Fa ka mɛn jamari n yɛ, n ye wo le
labatola, sa dunuɲa mɔɔilu ri a lɔn ko n ye
n Fa kaninna. Ai ye ai wuli, an ye bɔ yan.»

15

Isa ka a fɔ ko ale le rɛsɛn nɔnbɔju ri

1 «N ye rɛsɛn nɔnbɔju ɲuma le ri, n Fa le
sɛnɛla ri.

2 Bolon bolon ye n na, ni wo ma den kɛ a
la, a ri a tɛɛ. Bolon bolon wa den kɛ a la, a ri
wo matɛɛ sa a ri den siyaman kɛ ka tamin
fɔlɔman kan.
3 Aile le ra lasɛninya kelen ka fara n na
kuma la.
4 Ai ye sidini to n ma, ikomin n fanan ye
sidini tola ai ma. Ikomin nɔnbɔbolon ti a
den kɛla a jɛrɛ ma, ni a ti nɔnbɔju le la, wo
ɲa kelen na aile fanan ti se ai denna ai jɛrɛ
yɛ ni aile tɛ sidini to nde ma.

5 «N ye nɔnbɔju le ri, ai ye nɔnbɔbolon de.
Mɛn wa sidini to n ma, a ni nde wa sidini to
a ma, wo ri a den bakɛ la, baa ni nde tɛ, ai ti
se foyi kɛla.
6 Ni mɔɔ mɔɔ ma sidini to n ma woilu tii
ri fili kɔma ikomin nɔnbɔbolon wa a tɛɛla,
woilu ri ja ɲa mɛn ma. Wo bolonilu ri
matɔmɔ ka bila ta rɔ ka janni.
7 Kɔni ni aile ye sidini tola n ma, a ni n
kumakan fanan ye sidini tola ai ma, ai ri
fen fen maɲininka n tɔɔ rɔ, bɛɛ ri kɛ ai yɛ.
8 Ko mɛn ye N Fa gbiliyala, ai wa den
siyaman ba kɛla ka wo yiraka wo rɔ ai ye
n na karandenilu ri.
9 «Ikomin n Fa Alla ye n kaninna ɲa mɛn
ma, nde fanan da ai kanin wo ɲa ma. Ai ye
to n na kaninteya rɔ.
10 Ni ai ka n na jamarili bonya, ai ye tola
n na kaninteya rɔ, ikomin nde fanan ye n
Fa la jamarili bonyala, n ye a la diyaɲɛ wo
le rɔ.
11 N tɛrɛ ra wo bɛɛ ɲafɔ, ko sɛwa mɛn ye
n na, sa wo ɲɔɔn di kɛ ai la, ai la sɛwa ri kɛ
sɛwa dafanin di.
12 N na jamarili ye mɛn di: ai ye diya ai
ɲɔɔn yɛ ikomin ai ye diyani n yɛ ɲa mɛn dɔ.
13 Mɔɔ mɛn ka a nii di ka sa a duɲɔɔ kosɔn
kaninteya si ti tamin wo la.
14 Ai ye n duɲɔɔ le ri, ni ai ka n na jamarili
kɛ.
15 N tɛ ai kilila butun ko n na baaraden,
ka a masɔrɔn baaraden ma a lɔn baaratii
ye mɛn kɛla. N ye ai kilila le ko n duɲɔɔ ka
a masɔrɔn n Fa ka n karan fen fen, n ka ai
lalɔnni wo bɛɛ la.
16 Aile ma n suwandi, kɔni nde ka ai
suwandi. N da aile lɔ kelala ka wa a den,
den mɛn di mɛn a la, kosa n Fa ri sɔn ai ma
a wa foyi maɲininka n tɔɔ rɔ.
17 N ye jamarili ɲinilu dila ai ma kosa ai
ri i ɲɔɔn kanin.

Karandenilu ri gboya dunuɲa yɛ

18 «Ni ai gboyara dunuɲa yɛ ai ye a lɔn ko
nde le fɔlɔ gboyara a yɛ.
19 Ni ai ni dunuɲa ye kelen de ri, ai ri diya
dunuɲa yɛ, baa ai ye dunuɲa ta le ri. Kɔni,
ka a masɔrɔn ai tɛ dunuɲa ta ri, a ni n ka ai
suwandi dunuɲa tɛma, wo le rɔ ai gboyara
dunuɲa yɛ.
20 Ai ye hankili bila n ka mɛn fɔ ai yɛ
ko: ‹Baaraden ma wara a baaratii ri›. Ni
ii ka n tɔrɔ, ii ri ai fanan tɔrɔya. Ni ii ka
n kumakan namɛn ka a lamara, ii ri ai la
kumakan namɛn ka a lamara.
21 Kɔni, ko wo bɛɛ ye kɛla ai la n tɔɔ la ko
le rɔ, ka a masɔrɔn mɛn ka n kelaya, ii ma
wo lɔn.
22 Ni n tɛrɛ ma na a ni n ma kuma, julu-
mun tɛrɛ ti ii yɛ. Kɔni sisen, julumun ye ii
yɛ.
23 Mɔɔ mɛn ye nde nagboyaɲɛla, wo tii ra
n Fa Alla fanan nagboyaɲɛ.
24 Ni n ma kabannakoilu baara kɛ ii ɲana
mɔɔ gbɛrɛ ma se mɛn ɲɔɔn kɛla, julumun
tɛrɛ tɛ ii ma wo rɔ. Sisen ii ka a yen, kɔni
n ni n Fa gboyara ii yɛ.
25 Wo rɔ, kumakan mɛn sɛbɛni ii la sariya
la, wo ri a dafa: ‹N gboyara ii yɛ, kun ti a la.›
26 Awa Lalilila le wa na waati mɛn na n
Fa ta fan dɔ, Nii Sɛniman, tuɲa tii, mɛn ye
bɔ n Fa rɔ, a ri n na sereya bɔ.
27 Aile fanan di kɛ n na sereya ri, baa an
da mɛn i ɲɔɔn fɛ kɛbi n na baara damira
waati.»

16

1 Isa ka a fɔ ko: «N da wo bɛɛ ɲafɔ ai yɛ sa
ai kana lafili.
2 Ii ri aile gbɛn salibon kɔndɔ, wo fanan
waati natɔ sela mɔɔ mɛn ye ai faa ko rɔ, wo
tii mirini ko a ye Alla le batola wo ɲa ma.
3 Ii ri woilu kɛ ka a masɔrɔn ii ma n Fa lɔn,
wala nde jɛrɛ.
4 N ye wo fɔla ai yɛ, sa woilu wa se, ai
hankili ri bila a rɔ ko n ka a fɔ le ai yɛ.

«N ma wo fɔ ai yɛ a damirala, ka a
masɔrɔn n tɛrɛ ye ai tɔrɔfɛ.
5 Sisen, n watɔla le wo ma mɛn ka n
kelaya, kɔni ai kelen ma n maɲininka ko: ‹I
watɔ mi?›
6 Ai jusumakasini kojuuya ko ɲinilu
kosɔn, n nɔ mɛnilu fɔla ai yɛ.

7 Kɔni n ye tuɲa fɔla ai yɛ ko: ai la hɛrɛ le a
rɔ ni n wara, baa ni n ma wa, Lalilila ti nala
ai ma. Kɔni ni n wara n di a lawa ai ma.
8 Wo wa na, a ri julumun ko ni telenbaya
ko ni kiti tɛɛ ko gbɛ dunuɲa yɛ, ka a yiraka
ii la ko ii filini woilu bɛɛ rɔ.
9 Ii filini julumun ko rɔ ka a masɔrɔn ii ma
lemɛniya nde ma.
10 Ii filini telenbaya ko rɔ, ka a masɔrɔn n
watɔ n Fa ma, a ni ai ti n yenna butun.
11 Ii filini kiti tɛɛ ko rɔ, ka a masɔrɔn,
dunuɲa ɲin kuntii a ra jalaki.
12 «Kuma siyaman de n bolo ka a fɔ ai yɛ,
kɔni ai ti se wo kɔrɔ sisen.
13 Nii Sɛnimanna Tuɲa wa na tuma mɛn
na wo ye ai taala tuɲa le rɔ, baa a sa kumala
a jɛrɛ yɛ ɲa wo ma, kɔni a wa fen fen mɛn a
ri wo fɔ. Ko mɛn ye nala a ri wo ɲafɔ ai yɛ.
14 A ri n na gbiliya yiraka, baa mɛn tɛrɛ ye
nde rɔ a ri wo ta ka a lase ai ma.
15 Fen fen mɛn ye n Fa bolo a bɛɛ ye n ta
le ri. Wo le kosɔn n da a fɔ ai yɛ ko mɛn tɛrɛ
ye n dɔ Nii Sɛniman di wo ta ka a fɔ ai yɛ.
16 Sani waati ai ti n yenna butun, waati
wo wa tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yen
fanan.»
17 A la karandenilu tɛma ii tɛrɛ ye i ɲɔɔn
maɲininkala ko: «A ye nfen fɔ ko rɔ an yɛ
ko: ‹Sani waati ai ti n yenna butun, waati
wo wa tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yen
fanan›? A ni fanan ‹ka a masɔrɔn n watɔ n
Fa ma›?»
18 Ii ye a fɔla ikɔ tuunni ko: «A ye nfen fɔla
ko: ‹Waati dando›? An ma a lɔn a ye mɛn
fɔla.»
19 Isa ka a lɔn ko ii ye a fɛ ka a maɲininka,
a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye i ɲɔɔn maɲininkala
ko n ye nfen fɔla kuma ɲin dɔ ko: ‹Sani
waati ai ti n yenna butun, waati wo wa
tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yen fanan›?
20 N ye tuɲa le fɔla ai yɛ ko: ai ri kasi a ni
ka kule, ka a tɛrɛn dunuɲa mɔɔilu ri sɛwa
bakɛ ka ɲaalen. Ai ri to jusukasi rɔ, kɔni ai
la jusukasi wo ri yɛlɛman ka a kɛ sɛwa ba ri,
fo ka ɲaalen.
21 Ni muso kɛra tin ma a jusukasini, ka a
masɔrɔn dimin ye a kan, kɔni ni a wa den
sɔrɔn a ri sɛwa ka ɲina a la tɔrɔyaba wo kɔ,
baa adamaden sɔrɔnda dunuɲa rɔ.
22 Wo ɲa kelen de ma, ai mɛn fanan
jusukasini sisen, kɔni n di ai yen kokura, ai
jusu ri sɛwa. Sawani mɛn ye wo ri, mɔɔ si ti
se wo bɔla ai bolo.
23 Wo lon wo rɔ ai ti n maɲininkala foyi
la. N ye tuɲa le fɔla ai yɛ ko: ai wa foyi
maɲininka n tɔɔ rɔ n Fa yɛ, a ri wo bɛɛ di i
ma.
24 Haan bi ai ma foyi maɲininka n tɔɔ rɔ.
Ai ye a maɲininka, ai ri a sɔrɔn, sani ai la
sɛwa ye dafa.
25 «N ka ɲin bɛɛ fɔ ai yɛ kuma kɔrɔlama le
rɔ. Waati natɔ sela n ti sɔn kuma kɔrɔlama
si fɔla ai yɛ butun, kɔni n di n Fa la ko bɛɛ fɔ
ai yɛ gbɛ rɔ.
26 Wo lon ai ri maɲininka n tɔɔ la, n ma a
fɔ ko n di n Fa madiya ai ta fan dɔ.
27 Hen! Ai duman n Fa jɛrɛ yɛ ka a
masɔrɔn n diyara ai yɛ, a ni ai lara a la ko
n bɔni Alla le rɔ.
28 N bɔni n Fa le rɔ ka na dunuɲa rɔ, sisen
n bɔtɔ dunuɲa rɔ ka wa n Fa ma.»
29 A la karandenilu ka a fɔ a yɛ ko: «A
mafɛnɛ, sisen i ye kumala gbɛ rɔ, i ti foyi fɔla
kuma kɔrɔlama rɔ.
30 Sisen an ka a lɔn ko i ka ko bɛɛ lɔn a ni i
mako sa a la mɔɔ ni i maɲininka fosi la. Wo
le rɔ an ka lemɛniya a la ko i bɔni Alla le rɔ.»
31 Isa ka a jabi: «Ai ye lemɛniyala sisen
wa?
32 Waati natɔ sela, a don gbun da se, ai
ri jɛnsɛn ai ɲɔɔn na bɛɛ ri wa a wara. Ai ri
n kelen to. Kɔni n kelen tɛ, baa n Fa ye n
tɔrɔfɛ.
33 N da ko ɲinilu fɔ ai yɛ, sa ai jusu ri
suma sɔrɔn n na ko rɔ. Ai ri tɔrɔya sɔrɔn
dunuɲa rɔ, kɔni ai ye sɛɛbɛ don, baa nde ra
se dunuɲa la.»

17

Isa ka Alla matara a la mɔɔilu yɛ

1 A banni kuma wo fɔla, Isa ka a ɲakɔrɔta
sankolo ma ka a fɔ ko: «N Fa, waati ra se. I
ye i Dencɛ la gbiliya yiraka mɔɔilu la, sani i
Dencɛ fanan di i la gbiliya yirika ii yɛ,
2 ka a masɔrɔn i ka se di a ma fɔlɔ
adamaden bɛɛ ko sani a ri ɲenemaya ban-
bali di mɔɔ bɛɛ ma, i ka mɛn di a ma.
3 Wo rɔ ɲenemaya banbali ye mɛn di, wo
le ɲin: ka ile lɔn, ile mɛn kelen pe ye Alla
jɛrɛjɛrɛ ri, a ni ka Isa Ɲematɔmɔnin fanan
lɔn, i ka mɛn kelaya.

4 N da i la gbiliya yiraka məəilu la
duukolo kan, baa i ka n lɔ baara mɛn na, n
da ban wo la.
5 N Fa, gbiliya mɛn tɛrɛ ye n na i dafɛ sani
dunuɲa ye dan, i ye wo di n ma sisen i dafɛ.
6 «N da i təɔ yiraka məəilu la i ka mɛn
suwandi dunuɲa rɔ ka ii di n ma. Ii tɛrɛ ye
i ta le ri, kɔni i ka ii di n ma. Ii ka i la kuma
labato.
7 Sisen ii ka a lɔn ko i ka foyi di n ma a bɛɛ
bɔni ile le rɔ,
8 baa n ka kuma lase ii ma i ka mɛn fɔ n
yɛ. Ii ka kuma wo masɔrɔn, ii ra a lɔn ko n
bɔni ile le rɔ a ni ii ka la a la ko ile le ka n
kelaya.
9 N ye i madiyala woilu le ta fan dɔ. N tɛ i
madiyala dunuɲa ta fan dɔ, kɔni i ka mɛnilu
di n ma, ka a masɔrɔn ii ye i ta le ri.
10 Fen fen ye n ta ri wo fanan ye i ta le ri.
Fen fen ye i ta ri, wo fanan ye n ta le ri. N
ye gbiliyala woilu le rɔ.
11 N tɛ dunuɲa rɔ butun, kɔni ii ye dunuɲa
rɔ, nde natɔ i ma. Fa Sɛniman, i ye ii lamara
i təɔ sɛniman na, i ka təɔ mɛn di n ma, sa ii
ye kɛ kelen de ikomin an ye kelen di ɲa mɛn
ma.
12 Ka n to ii dafɛ, n ka ii lakandan i la
sebaya la, sebaya mɛn ye i təɔ rɔ, i ka təɔ
mɛn di n ma. N ka n janto ii rɔ. Wo rɔ, ii
si ma tunun, fo halaki latɛɛra mɛn ma. Wo
tununda sa i la kuma ri dafa, mɛn sɛbɛni
kitabu sɛniman kɔndɔ.
13 Sisen, n natɔ i ma; n ye kumala dunuɲa
rɔ, sani n na sɛwa ba ɲɔɔn di kɛ ii la fɔɔ ka kɛ
sɛwa dafani ri.
14 N ka i la kumakan di ii ma. Wo rɔ
ii gboyara dunuɲa yɛ, ka a masɔrɔn ii tɛ
dunuɲa ta ri, ikomin nde tɛ dunuɲa ta ri de.
15 N tɛ i madiyala ko i ye ii bɔ dunuɲa rɔ,
kɔni i ye ii kanda Ko Juu Tii ma.
16 Ii sa dunuɲa ta ikomin nde sa dunuɲa
ta ɲa mɛn dɔ.
17 Ii bila a dan na i jɛrɛ ma ka fara i la tuɲa
la, i la kuma, mɛn ye tuɲa le ri.
18 Ikomin i ka n kelaya dunuɲa rɔ, nde
fanan da ii kelaya dunuɲa rɔ.
19 N ye n jɛrɛ bilala a dan na i yɛ ii kosɔn,
sa ii fanan di bila a dan na bɛrɛbɛrɛ kɛ i yɛ.
20 «N tɛ i matarala ii kelen ta fan dɔ, kɔni
ni mɛn lemɛniyara nde ma ii la sereya rɔ,
21 sani bɛɛ ye kɛ kelen di. N Fa, ikomin ile
ni nde ye kelen di, woilu fanan ni ande bɛɛ
ye kɛ kelen di, sani dunuɲa ye a lɔn ko ile le
ka n kelaya.
22 Nde, n ka gbiliya di ii ma i ka mɛn di n
ma, sani ii kɛ kelen di, ikomin nde ni ile,
23 nde ni iele ye kelen di, sani ii ri kɛ kelen
de ri, a ni dunuɲa ri a lɔn ko ile le ka n
kelaya a ni ii duman i yɛ fanan, ikomin nde
duman ile yɛ ɲa mɛn ma.
24 «N Fa, n ye a fɛ ko n ye yɔrɔ mɛn na, i
ka mɛnilu di n ma, woilu ni nde ye kɛ ye, sa
ii ri n na gbiliya yen, i ka gbiliya mɛn di n
ma, ka a masɔrɔn n duman i yɛ sani dunuɲa
damira waati.
25 N Fa, mɛn telenni, dunuɲa ma i lɔn,
kɔni nde ka i lɔn, woilu fanan ye a lɔn ko
ile le ka n kelaya.
26 I ye ɲa mɛn ma, n da wo yiraka ii la. N
di to wo yirakala fanan sa ii di məəilu kanin
ikomin i ra nde kanin ɲa mɛn ma, a ni n
sidini ri kɛ ii ma.»

18

Isa lalɔ ko

1 A banni wo fɔla, Isa ni a la karandenilu
bɔra ka wa Kidirɔn Dinban tɛɛ ka wa a fan
kelen ma. A ni a la karandenilu donda
jiritu do kɔndɔ ye.
2 Judasi, mɛn di a janfa, wo ka yɔrɔ wo
lɔn, ka a masɔrɔn Isa ni a la karandenilu
tɛrɛ ye ii ladɛnna waati siyaman na.
3 Judasi kɛra kɛlɛden la kuntii ri Isa lalɔ
ko rɔ, a ni doilu mɛn kelayani Alla la
sarakalaselailu ni Farisilu bolo, ii sera jir-
itu wo rɔ fitinna ye ii bolo a ni kalamɛlɛn a
ni kɛlɛkɛfenilu.
4 Isa, mɛn ka a lɔn ko mɛn bɛɛ ye nala
a masɔrɔnna, a ka a madon ii la ka ii
maɲininka ko: «Ai ye yon de ɲininna?»
5 Ii ka a jabi: «An ye Isa Nasarɛtika le
ɲininna.» A ka a fɔ ii yɛ ko: «Nde le.» Judasi,
mɛn ka janfa don a ma, a lɔni tɛrɛ ii dafɛ ye.
6 Isa ka a fɔ ii yɛ waati mɛn dɔ ko: «Nde le,»
ii ka sɛ kɔtɔma, ka be duu ma.
7 Isa ka ii maɲininka kokura ko: «Ai
ye yon ɲininna?» Ii ka a fɔ ko: «Isa,
Nasarɛtika.»
8 Isa ka ii jabi: «N da a fɔ ai yɛ ko nde le. Ni
ai ye nde le ɲininna, ai ye do ɲinilu to ye.»
9 A tɛrɛ ye kumala ka kuma wo dafa a tɛrɛ
ka mɛn fɔ kɔrɔman na ko: «I ka məɔ mɛnilu
di n ma, wo si ma tunun n bolo.»

10 Simɔn Piyɛri ka fanmuru ta ka
sarakalasela la jɔn do bolokininma tolo tɛɛ
a la. Jɔn wo tɛrɛ tɔɔ le ko Malikusi.
11 Isa ka a fɔ Piyɛri ma ko: «I la fanmuru
don a laa rɔ. N Fa ka tɔrɔya mɛn natɛɛ n ma,
n di n ban wo rɔ wa?»
12 Kɛlɛdenlu a ni ii la kuntii, a ni Alla
la sarakalaselailu kandanilailu ka Isa mira
ka a sidi.
13 Ii nara a ri fɔlɔ Anasi wara, baa Kayi-
fasi mɛn ye sarakalasela kuntiiya la san wo
la, wo birancɛ le.
14 Kayifasi le ka Yahudiyailu lalili ko: a
bɛnni mɔɔ kelen ye faa jama nɔ rɔ.

Piyɛri ka a fɔ ko a ma Isa lɔn

15 Simɔn Piyɛri ni karanden do bilara ii
kɔ. Karanden wo ka sarakalasela kuntii
lɔn, a donda sarakalasela la lu ma Isa kɔ.
16 Kɔnin Piyɛri ma don. A tora lu da la.
Karanden do wo bɔra lu ma, a kumara lu
da kɔnɔgbɛnna yɛ, ka Piyɛri ladon.
17 Muso mɛn ye da kɔnɔgbɛnna wo ka
Piyɛri maɲininka ko: «Ile, i fanan ye a la
karanden do le di?» A ka a fɔ ko: «Nde tɛ.»
18 Baaradenilu a ni lakandanilailu ka ta
bila sinkɔn dɔ ka ii maja ta dafɛ, baa nɛnɛ
tɛrɛ ye bɔla. Piyɛri fanan tɛrɛ ye woilu tɔrɔfɛ
ka a maja ye.
19 Fan kelen ma, Alla la sarakalasela kun-
tii ka Isa maɲininka a la karandenilu ma a
ni a karan ɲa ma.
20 Isa ka a jabi: «N kumara gbɛ le rɔ mɔɔ
bɛɛ yɛ, n ka mɔɔilu karan salibonilu la a
ni Allabatobonba jin kɔndɔ, Yahudiya bɛɛ
ladɛnnin tɛrɛ ye. N ma foyi fɔ gbundu rɔ.
21 Nfenna i ye n maɲininkala? I ye
maɲininka mɛn ka ii tolo malɔ n na, n ka
mɛn fɔ ii yɛ; ii ka a lɔn n ye mɛn fɔla ii yɛ.»
22 Kuma wo rɔ lakandalila do, mɛn lɔni
tɛrɛ ye, ka a da gbasi ka a fɔ ko: «I ye
sarakalasela kuntii le jabila ɲa wo le ma?»
23 Isa ka a jabi: «Ni n ka kuma juu le fɔ,
kuma juu wo yiraka, kɔni n ka kuma mɛn
fɔ ni a tuɲa le, nfenna i ye n gbasila?»
24 Wo rɔ Anasi ka Isa sidini madon
sarakalasela kuntii Kayifasi la.

Piyɛri ka a fɔ fanan ko a ma Isa lɔn

25 Simɔn Piyɛri tora a majala ta dafɛ. Mɔɔ
do ka a fɔ a ma ko: «Ile fanan, i ye a la
karandenilu do le ri wa?» Kɔni Piyɛri ka a
jɛrɛ dakan ko: «Nde tɛ.»
26 Sarakalasela la jɔn mɛn tolo tɛɛla a la
Piyɛri bolo wo la mɔɔ do ka a fɔ ko: «N ka i
yen de a kɔfɛ jiritu rɔ wa?»
27 Kɔni Piyɛri ka a jɛrɛ dakan kokura, i
kɔrɔkɔrɔ dondon kasira.

Ii wara Isa ri Pilate wara

28 Ii nara ka bɔ Kayifasi wara ka wa mara
kunnasiila la mansaya bon na. Sɔɔma da le
tɛrɛ. Mɛnilu wara Isa ri, ii ma don mansa
bon na sa ii kana ii la sɛninya landa tiɲan.
Wo wa kɛ ii ti se Taminkunna Sali dɔɔnnin
kɛla.
29 Wo rɔ, Pilate bɔra ka wa ii ma ka a fɔ
ko: «Ai ye tɔɔ su ɲuman de lala cɛɛ ɲin na?»
30 Ii ka a jabi: «Ni kojuu kɛla tɛ an tɛrɛ tɛ a
mirala ka na a ri i ma.»
31 Pilate ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye a mira ka a
kiti tɛɛ ai la sariya la.» Yahudiyailu ka a fɔ
a yɛ ko: «An tɛ kiti tɛɛla ri ka mɔɔ faa.»
32 Isa tɛrɛ ra a la saya ko kuma wo lase, a
la saya ko ye dafala ɲa mɛn ma.
33 Pilate donda mansa bon kɔndɔ, ka Isa
kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ye Yahudiyailu la
mansa le ri?»
34 Isa ka a jabi: «Ile le ka wo fɔ, wala mɔɔ
gbɛrɛ le ka wo fɔ n na ko rɔ wa?»
35 Pilate ka a jabi: «Nde, Yahudiya le di? I
la jama ni sarakalasela kuntiilu ka i don n
bolo. I ra nfen kɛ?»
36 Isa ka a jabi: «N na mansaya bɔni yɔrɔ
gbɛrɛ le ka na. A ma bɔ dunuɲa rɔ yan.
Ni wo tɛ, n kɔmɔɔilu tun di Yahudiyailu la
ɲɛmɔɔilu kɛlɛ, sa n kana don woilu bolo. N
na mansaya ma bɔ dunuɲa ɲin dɔ, fo yɔrɔ
gbɛrɛ.»
37 Pilate ka a fɔ a yɛ ko: «I ye mansa le ri!»
Isa ka a jabi: «I jɛrɛ le ka a fɔ ko n ye mansa
le ri. Ni n da sɔrɔn a ni n da na dunuɲa rɔ, n
nani kɛla tuɲa la sereya le ri. Mɔɔ mɔɔ mɛn
ye tuɲa ta le ri, wo ri n kumakan namɛn.»
38 Pilate ka a fɔ a yɛ ko: «Tuɲa ye nfen di?»

A banni wo fɔla, ale bɔra kokura ka wa
Yahudiyailu ma ka a fɔ ii yɛ ko: «Nde ma cɛɛ
ɲin mira kun kelen lɔn mɛn di kɛ a faa ko ri.
39 Kɔni ka bɛn ai la namun ma san san
Taminkunna Sali wa se n di kasoden kelen
bila; ai ye a fɛ n ye Yahudiyailu la mansa
bila wa?»
40 Ii ka a jabi mankan ba rɔ ko: «Ale tɛ,
Barabasi bila!» Awa Barabasi tɛrɛ ye mɔɔ
murantiini le ri.

19

1 Wo rɔ Pilate ka Isa don kɛlɛden bolo ka
a gbasi biɲɛ la.
2 Kɛlɛden ka nɔnbɔ wɔninnama ta ka a
mɔrɔmɔrɔ i ɲɔɔn ma ka a kɛ mansa fula
munuɲa do ri ka wo birin a kun na, a ni
ii ka durukiba wulenman ɲalagbɛ do bila
a kan na.
3 Ii tora ii madonna a la ka a fɔ a yɛ ko:
«Yahudiyailu la mansa, i ni kɛ!» Ii tora a da
gbasila.
4 Pilate bɔra kokura ka a fɔ Yahudiyailu
yɛ ko: «Ai ɲa lɔ! N da na a ri ai ma, sa ai ri a
lɔn ko n ma kojuu si yen cɛɛ ɲin ma mɛn di
kɛ a faa ko ri.»
5 Isa bɔra kɛnɛma. Nɔnbɔ wɔninnama
mansa fula birinni a kun na, durukiba
wulenman ɲalagbɛ ye a kan na. Pilate ka
a fɔ ii yɛ ko: «Ai ɲa lɔ! Cɛɛ ye yan!»
6 Ii ka a yen mɛn kɛ sarakalasela kuntiilu
a ni lakandanilailu ka wɔyɔwɔyɔ kɛ: «Ka a
gbɔngbɔn jiri kan! Ka a gbɔngbɔn jiri kan!»
Pilate ka a fɔ ii yɛ ko: «Aile ye a ta aile jɛrɛ yɛ,
ai ye a gbɔngbɔn jiri kan, baa nde ma sariya
yen mɛn di kɛ a faa ko ri.»
7 Yahudiyailu ka a jabi: «Sariya kelen ye
an bolo wo le a faa ko ri a don ka kan de
ka a faa, ka a masɔrɔn a ka a fɔ ko a ye Alla
dencɛ ri.»
8 Pilate ka kuma wo mɛn tuma mɛn na,
do lara a silan kan.
9 A donda a la mansa bon na ka a fɔ Isa yɛ
ko: «I bɔni mi?» Kɔni Isa ma a jabi.
10 Pilate ka a fɔ a yɛ ko: «I ti kumala nde
yɛ? I ma a lɔn ko se ye n bolo ka i bila? Se
ye n na ka i gbɔngbɔn jiri kan fanan?»
11 Isa ka a jabi: «Se foyi tɛ i yɛ n kan fo
mɛn bɔni Alla bolo. Wo le rɔ, mɛn ka n don
i bolo, wo la kojuu ka bon i ta ri.»
12 Pilate ka wo mɛn tuma mɛn na, a ka
Isa bila ɲa ɲinin, kɔni Yahudiyailu ka ii
mankan ba labɔ ko: «Ni i ka a bila, i ti Sesare
duɲɔɔ di. Baa mɔɔ mɛn wa a jɛrɛ kɛ mansa
ri, wo tii muruntini Sesari kanma.»
13 A ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, Pilate
bɔra Isa ri gbɛ ma ka wa a jɛrɛ sii kiti diya,
yɔrɔ wo tɔɔ le ko Kabakuru Yɔrɔ, Heburu
kan dɔ ko Kabata.
14 Taminkunna Sali dɔɔnninta rabɛn lon
de tɛrɛ, teletala, Pilate ka a fɔ Yahudiyailu
yɛ ko: «I ɲa lɔ! Ai la mansa ye yan!»
15 Kɔni ii ka ii mankan nabɔ ko: «Ka a
faa! Ka a faa! A ye a gbɔngbɔn jiri kan!»
Pilate ka a fɔ ii yɛ ko: «Nde ye ai la mansa
gbɔngbɔn jiri kan wa?» Sarakalasela kun-
tiilu ka a jabi: «Mansa si tɛ an kun na fo
mansaba Sesari.»
16 Wo rɔ Pilate ka Isa bila ii bolo a
gbɔngbɔn jiri kan kanma.

Isa gbɔngbɔnda jiri kan

Wo rɔ ii ka Isa mira.
17 A jɛrɛ ka gbɔngbɔn jiri ta, ka wa a ri yɔrɔ
mɛn tɔɔ ko Kunkolo. Heburu kan dɔ ii ye a
fɔla yɔrɔ wo ma ko Kɔlikota.
18 Ii ye a gbɔngbɔnna jiri kan ye le, a
ni mɔɔ fila, do ye a bolokininma do ye a
bolomaran ma; Isa ye ii tɛma.
19 Pilate ka sɛbɛli kɛ ka wo gbɔngbɔn Isa
gbɔngbɔn jiri kan. A tɛrɛ sɛbɛni ko: «Isa
Nasarɛtika, Yahudiyailu la mansa.»
20 Yahudiyailu siyaman ba le ka sɛbɛ wo
karan, ka a masɔrɔn Isa gbɔngbɔnni jiri kan
yɔrɔ mɛn dɔ wo ni so tɛma ma jan. Sɛbɛli
tɛrɛ ye Heburu kan dɔ, a ni Rɔmu kan dɔ, a
ni fanan Kirɛki kan dɔ.
21 Sarakalasela kuntiilu ka a fɔ Pilate yɛ
ko: «I kana sɛbɛ ko: ‹Yahudiyailu la mansa›,
kɔni ‹A ka a fɔ ko: Nde ye Yahudiyailu la
mansa ri.›»
22 Pilate ka a jabi: «N ka mɛn sɛbɛ, n da
ban a sɛbɛla.»
23 Kɛlɛden ii ban mɛn kɛra Isa
gbɔngbɔnna jiri kan, ka a la faanin ta, ii
ka wo ratala sidiyama naanin, kɛlɛden bɛɛ
ni a ta fan. Ii ka a duruki kɔrɔbila fanan ta.
Duruki kɔrɔbila wo karasila tɛrɛ sa a la, ka
a bɔ a sanma fɔɔ a duuma.
24 Ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «An kana a rafara,
kɔni an ye kalabe kɛ, kala wa mɛn mira
wo ri a sɔrɔn.» Wo rɔ sɛbɛli kuma wo ra
dafa: «Ii ra n na faanin ratala i ɲɔɔn na, ii ra
kalabe kɛ n na faanin ɲuma la ko rɔ.» Awa
kɛlɛdenlu ka wo le kɛ.
25 Isa la gbɔngbɔn jiri tɔrɔfɛ a na ni a na
kɔrɔmuso tɛrɛ ye ye, a ni Kɔlɔpasi la muso
Mariyamu a ni Mariyamu Makidalaka.
26 Isa la karanden mɛn duman a yɛ
kosɛbɛ, wo lɔni tɛrɛ Isa na dafɛ ye. Isa ka
wo fila yen tuma mɛn na, a ka a fɔ a na yɛ
ko: «Muso, i ɲa lɔ, i dencɛ ye ɲin di.»
27 A ka a fɔ a karanden fanan yɛ ko: «I
ɲa lɔ, i na le ɲin di!» Waati kelen wo rɔ
karanden wo ka Isa na ta ka wa a ri a la lu
ma.

Isa sa ɲa

28 Wo taminnin kɔ rɔ, Isa ka a lɔn ko ko
bɛɛ ra dafa, a ka a fɔ sani sɛbɛli kuma wo ye
dafa, ko: «Ji lɔɔ ye n na.»
29 Ji fɔrɔkɔ do tɛrɛ ye, fani rɛsɛnji ku-
munni. Do ka fuu ta ka a sun rɛsɛnji wo rɔ
ka a sidi hisope jiri bolon do la ka a madon
a da la.
30 Isa ka rɛsɛnji kumunni wo sɔrɔn tuma
mɛn na, a ka a fɔ ko: «Ko bɛɛ ra dafa.» A ka
a kun najii ka a nii di ka sa.

31 Ikomin Ɲɔɲɔ lon, su kana to jiri kan, a
ni sali dakɔrɔla le tɛrɛ ye, baa Ɲɔɲɔ lon wo
ye lon ba de ri, Yahudiyailu ka a fɔ Pilate
yɛ ko a ye sɔn mɔɔ gbɔngbɔnnilu senilu ye
rakadi, kosa ii ri faa jona. Wo rɔ ii ri se
lajiila ka bɔ jiri kan.
32 Kɛlɛdenlu wara ii sen dakadi kanma.
Mɔɔ fila mɛnilu gbɔngbɔnni Isa dafɛ,
kɛlɛdenlu ka woilu fɔlɔman sen dakadi, ka
ban ka a filana sen dakadi.
33 Ii se mɛn kɛni Isa ma, ii ka a yen a ra sa,
wo rɔ ii ma a sen kadi.
34 Kɔni kɛlɛden kelen tɛrɛ ye ye mɛn ka a
sɔɔ tanba la a barasa rɔ. Wo ɲa ma ji ni jeli
bɔra i kɔrɔkɔrɔ.
35 Mɛn ka a yen wo kɛra a la sereya ri. A
la sereya ye tuɲa le ri. Ale ka a lɔn ko a ye
tuɲa le fɔla. A ka sereya mɛn bɔ sa ai fanan
di lemɛniya Isa ma.
36 Wo bɛɛ kɛra le ri sa sɛbɛli kuma ri dafa
ko: «A kolo si kana kadi.»
37 Wo fanan ko rɔ, sɛbɛli kuma do ko: «Ii
ri mɔɔ ragbɛ mɛn ii ka sɔɔ.»

Isa su don ko

38 Wo ban kɔ, Yusufu Arimateka, wara
Pilate madiya ko a ni Isa su bɔ jiri kan.
Pilate sɔnda wo ma. A nara Isa su la-
jii. Awa, Yusufu Arimateka tɛrɛ ye Isa
la karanden do le ri sutura rɔ, baa a tɛrɛ
silanni Yahudiyailu ɲɔ rɔ.
39 A ni Nikodɛmu nara. Wo le fɔlɔfɔlɔ ka
Isa ɲinin su rɔ. A nara latikɔlɔn sumadu-
man kilo bisawa, su fila ri: Do tɔɔ ko muri,
a to kelen tɔɔ ko alo.
40 Ii fila ka Isa su ta, ka a don kasanke
rɔ a ni latikɔlɔn sumaduman ka bɛn
Yahudiyailu la su don ɲa namun ma.
41 Awa a gbɔngbɔnda jiri kan yɔrɔ mɛn dɔ
jiritu do tɛrɛ ye ye. Jiritu wo rɔ ye, kaburu
kura do tɛrɛ ye, mɔɔ si su tɛrɛ ma don wo rɔ
fɔlɔ.
42 Yahudiyailu ɲɔɲɔ lon dabɛn waati tɛrɛ
ra se. Kaburu tɛrɛ madonni ii la fanan. Wo
rɔ ii ka Isa su don ye.

20

Isa wulira ka bɔ saya rɔ

1 Lookun tele fɔlɔ, Lahadi lon kɔnin,
Mariyamu Makidalaka wara su ba dibi pu-
lan pulan ma kaburu da la. A ka a yen
kabakurun bɔni kaburu da la.
2 A ka ibori ka wa Simɔn Piyɛri tɛrɛn a ni
karanden do mɛn diyara Isa yɛ, ka a fɔ ii yɛ
ko: «Ii ra Maari su bɔ kaburu kɔndɔ. An ma
a lɔn fewu, ii na a lala yɔrɔ mɛn dɔ!»
3 Piyɛri ni karanden wo bɔra ka wa
kaburu da la.
4 Ii fila bɛɛ borimantɔ wara i ɲɔɔn fɛ. Kɔni
karanden wo tɛrɛ ye borila Piyɛri ko: a fɔlɔ
sera kaburu da la.
5 A ka a mabirin ka a ɲa mala kaburu
kɔndɔ ka kasanke le dɔrɔn yen, kɔni a ma
don.
6 Simɔn Piyɛri, mɛn tɛrɛ ye a kɔfɛ, wo
fanan nara. A donda kaburu kɔndɔ, ka
kasanke yen lani ye.
7 Bitiran mɛn tɛrɛ ye Isa kun na wo ni
kasanke tɛrɛ sa yɔrɔ kelen, kɔni bitiran tɛrɛ
ra kunbɛnni ka a la a ta fan ma.
8 Awa, karanden mɛn fɔlɔ sera kaburu da
la, wo fanan donda kaburu kɔndɔ. A ka a
yen ka la a la ko Isa ra wuli.
9 Baa ii tɛrɛ ma sɛbɛli kuma wo ɲayen fɔlɔ,
ikomin a tɛrɛ ye sɛbɛni ɲa mɛn dɔ ko Isa ri
wuli ka bɔ suilu tɛma.

Isa ka a jɛrɛ yiraka Mariyamu Maki-dalaka la

10 Wo kɔrɔ, karanden fila ka i kɔsɛ ii wara.
11 Waati wo rɔ Mariyamu tɛrɛ ye kasila ko
ma kaburu da la. A ye kasila ka a ɲa mala
kaburu kɔndɔ.
12 A ka mɛlɛka fila yen a bɛɛ gbɛni, woilu
siini tɛrɛ Isa su tɛrɛ ye lani dinkira mɛn dɔ
kaburu kɔndɔ. Do siini a kun kɔrɔ, do siini
a sen kɔrɔ.
13 Ii ka a fɔ a yɛ ko: «Muso, i kasila
nfenna?» A ka a jabi: «Ka a masɔrɔn ii ra
Maari su ta ka wa a ri, n ma a lɔn a ye yɔrɔ
mɛn dɔ.»
14 A banni wo fɔla, a tintan ɲa mɛn dɔ ka
Isa yen, kɔni a tɛrɛ ma a lɔn ni Isa le.
15 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Muso, i kasila
nfenna? I ye yon ɲininna?» Ikomin a tɛrɛ

ye muso ɲana ikɔ jiritu tii la, a ka a fɔ ko: «N fa, ni ile le ka a su ta ka wa a ri, a fɔ n yɛ i ka a la yɔrɔ mɛn dɔ, n ye wa a ta.»
16 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Mariyamu!» A ka a ɲa tintan a la, ka a tuwa Heburu kan dɔ ko: «Rabuni» Wo kɔrɔ ye ko Karanmɔɔ.
17 Isa ka a jabi: «I kana ifasa n na, baa n ma yɛlɛ fɔlɔ n Fa ma. Kɔni wa i fɔ n badenmailu yɛ ko: ‹N watɔ n Fa ma, a ni ai Fa fanan ma, n na Alla ma, a ni ai fanan na Alla ma.›»
18 Mariyamu Makidalaka nara a fɔ karandenilu yɛ ko: «N da Maari yen!» A ka dantɛɛli kɛ ii yɛ a ka mɛn fɔ a yɛ.

Isa ka a jɛrɛ yiraka karandenilu la

19 Lookun lon fɔlɔman kelen wo wura la, karandenilu tɛrɛ ye bon do kɔndɔ, da sɔɔni ii ma ka a masɔrɔn ii silanni Yahudiyailu ɲɛmɔɔilu ɲɔ rɔ. Isa bɔra gbɛ rɔ ka na i lɔ ii tɛma ka a fɔ ii yɛ ko: «Alla ye ai jususuma!»
20 A ka a fɔ waati mɛn dɔ, a ka a bolo yiraka ii la a ni a barasa. Karandenilu sawa ba kɛra ka a masɔrɔn ii ra Maari yen.
21 Isa ka a fɔ ii yɛ fanan ko: «Alla ye jususuma di ii ma! Ikomin n Fa le ka n kelaya, nde fanan di aile kelaya.»
22 A banni kuma wo fɔla a ka fɔɲɔ fɛ ai ma ka a fɔ ko: «Ai ye Nii Sɛniman sɔrɔn.
23 Ni ai ka mɔɔ makoto a la julumun ma, wo tii makotoni Alla bolo. Kɔni ni ai ma mɛn makoto, wo tii tɛ makotoni Alla bolo.»

Isa ka a jɛrɛ yiraka Tomasi la

24 Nba, Tomasi ye Isa la karanden tan ni fila do le ri, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Filani. Isa nara a lɔ a la karandenilu tɛma tuma mɛn na, Tomasi tun tɛ ye.
25 Karandenilu ka a fɔ a yɛ ko: «An da Maari yen!» Kɔni a ka ii jabi: «Ni n ma poyinti nɔ yen a bolo rɔ, ni n ma n bolokoyini la poyinti nɔ rɔ, ni n ma n bolo la a barasa kɔndɔ, n tɛ lala a la fewu.»
26 Lookun kelen tamin kɔ rɔ, karandenilu ka ii ladɛn kokura bon na. Ii la ladɛn wo rɔ, Tomasi tɛrɛ ye ii tɛma. Ii tɛrɛ ra da sɔɔ. Isa nara ka i lɔ ii tɛma ka a fɔ ii yɛ ko: «Alla ye jususuma di ii ma!»
27 A ka a fɔ Tomasi yɛ ko: «I bolokoyini ladon n bolo ma, i ye n bolo yen; i bolo ladon n barasa kɔndɔ. I kana to lemɛniyabaliya rɔ, kɔni lemɛniya.»
28 Tomasi ka a jabi: «N Maari, a ni n Alla!»
29 Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ka a masɔrɔn i ra n yen, wo le ka i lemɛniya n ma. Duwawu ye ii yɛ mɛnilu ma n yen a ni mɛnilu lemɛniyara n ma.»
30 Isa ka kabannako siyaman kɛ a la karandenilu ɲakɔrɔ mɛn sɛbɛni tɛ kitabu ɲin kɔndɔ.
31 Kɔni, ɲin bɛɛ tɛrɛ sɛbɛni de sani ai ye lemɛniya Isa la waati mɛn ko Ɲematɔmɔnin de, a ni ale le ye Alla Dencɛ de. Ai wa lemɛniya a ma, ai ri ɲenemaya banbali sɔrɔn ale tɔɔ rɔ.

21

Isa ka a jɛrɛ yiraka a la karandenilu la dala da la

1 Waati wo tamin kɔ rɔ, Isa ka a jɛrɛ yiraka a la karandenilu la Tibɛriyasi Dala da la. A ka a jɛrɛ yiraka wo ɲa le ma.
2 Simɔn Piyɛri, Tomasi mɛn ye kilila ko Filani, a ni Natanayɛli mɛn bɔni Kana mɛn ye Kalile mara rɔ, wo ni Sebede dencɛ fila, a ni karanden fila do, wo bɛɛ tɛrɛ ye i ɲɔɔn fɛ.
3 Simɔn Piyɛri ka a fɔ ii yɛ ko: «N watɔ jɛɛ faa diya.» Ii ka a fɔ a yɛ ko: «An fanan di wa i kɔfɛ.» Ii bɔra ka yɛlɛ kulun kɔndɔ. Su kelen wo rɔ, ii ma foyi mira.
4 Wo sɔɔma da la, Isa tɛrɛ ye dala da la, kɔni a la karandenilu ma a lɔn ko ni Isa le ye.
5 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «N denilu, ai ra jɛɛ do sɔrɔn wa?» Ii ka a jabi: «Ɛɛn.»
6 A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye jɔɔ lafili kulun bolokininma fan fɛ, ai ri jɛɛ mira.» Ii ka jɔɔ lafili wo rɔ, ii tɛrɛ ti se a masɔmɔnna jɛɛ siyaman bolo.
7 Wo rɔ karanden mɛn duman tɛrɛ Isa yɛ, wo le ka a fɔ Piyɛri yɛ ko: «Maari le!» Wo ka a tɛrɛn duruki gbansan ye Simɔn Piyɛri kan na. Awa, a ka a mɛn tuma mɛn na ko Maari le, a ka duruki wo tɛsidi, ka i juran ji rɔ ka wa Isa tɛrɛn ye.
8 Karanden doilu ni kulun nara a ni jɛɛ siyaman ba a ni jɔɔ, baa a tɛrɛ ma jan bakɛ dala da la, ko a ri mɛtɛri kɛmɛ ɲɔɔn bɔ.
9 Ii se mɛn kɛni gbelema ii ka jɛɛ do yen janinna sinkɔn ta la, a ni buru.
10 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye ai la jɛɛ do ta, a nani mɛn di.»

11 Simɔn Piyɛri yɛlɛra kulun kɔndɔ ka jɔɔ
sɔmɔn ka jɛɛ kunba kɛmɛ a ni biloolu ni
sawa mira. Hali jɛɛ wa siyaya bakɛ jɔɔ ti a
rafarafarala.
12 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye na dabɔ kɛ.»
Karanden woilu si ma susu ka a maɲininka
ko: «Yon de i ri?» Ii ka a lɔn ko Maari le.
13 Isa ka buru ta ka a ratala ii la, ka jɛɛ
fanan datala ii la.
14 Isa wuli ka bɔ saya rɔ, a yiraka
sawanan de tɛrɛ ye a la karandenilu la.

Isa ka Piyɛri fɛsɛfɛsɛ

15 Ii banni dabɔla, Isa ka a fɔ Simɔn Piyɛri
yɛ ko: «Yuhana dencɛ Simɔn, n duman i yɛ
ka tamin do ɲin bɛɛ la wa?» A ka a jabi:
«Ɔɔn Maari, i ka a lɔn ko i duman n yɛ.» Isa
ka a fɔ a yɛ ko: «I ye n na saa denninilu
balo.»
16 A ka a fɔ a yɛ fanan ko: «Yuhana dencɛ
Simɔn, n duman i yɛ wa?» Piyɛri ka a jabi:
«Ɔɔn Maari, i ka a lɔn ko i duman n yɛ.» Isa
ka a fɔ a yɛ ko: «I ye kɛ n na saa kɔnɔgbɛnna
le ri.»
17 A ka a fɔ a yɛ a siɲa sawanan dɔ ko:
«Yuhana dencɛ Simɔn, n duman i yɛ wa?»
Piyɛri niiafinda, baa Isa ra a maɲininka fo
siɲa sawa ko: «N duman i yɛ wa?» A ka a
jabi: «Maari, i ka ko bɛɛ lɔn. I ka a lɔn ko i
duman n yɛ.» Isa ka a fɔ a yɛ ko: «I ye n na
saa denninilu balo.
18 N ye tuɲa le fɔla i yɛ ko: i tɛrɛ ye
denninya rɔ waati mɛn dɔ i tɛrɛ ye i la
kurusi yala sidila ka wa yɔrɔ rɔ, yɔrɔ mɛn
ta duman i yɛ, kɔni i wa kɔrɔya tuma mɛn
na, i ri i bolo rasɔmɔn, mɔɔ gbɛrɛ ri i sidi ka
i lawa yɔrɔ rɔ, yɔrɔ mɛn i tɛ a fɛ ka wa.»
19 Isa ka kuma wo fɔ ka Piyɛri sa ɲa
yiraka, a ri mɛn kɛ sa a ri Alla tɔɔ gbiliya.
Wo rɔ a ka a fɔ a yɛ ko: «Bila n kɔfɛ.»

Karanden mɛn duman tɛrɛ Isa yɛ

20 Piyɛri ka kɔfɛnɛ, ka Isa la karanden yen
mɛn duman a yɛ, a ye taamala ii kɔfɛ. A la
karanden mɛn tɛrɛ ye a kɔfɛ dɔɔnnin waati
la, mɛn ka a kun la a sisi rɔ ka a fɔ a yɛ ko:
«Yon ye i janfala?»
21 Piyɛri ka a yen ka a fɔ Isa yɛ ko: «Ɲin
don? A ko di?»
22 Isa ka a jabi: «Ni a duman n yɛ a ye to
dunuɲa rɔ haan n ye na waati mɛn dɔ, wo
tɔnɔ ɲuman ɲa la i ma? Ile, bila n kɔ!»
23 Kuma wo kosɔn, a tɛrɛ ye fɔla fan bɛɛ
badenmailu tɛma ko karanden wo ti faala.
Kɔni Isa ma a fɔ ko ale ti faala, kɔni ko: «Ni a
duman n yɛ a ye to dunuɲa rɔ haan n ye na
waati mɛn dɔ, wo tɔnɔ ɲuman ɲa la i ma?»
24 Karanden kelen wo le kɛla a la sereya
ri a la ko bɛɛ rɔ a ni a ka ko bɛɛ sɛbɛ. An ka
a lɔn ko a la sereya ye tuɲa le ri.
25 Isa ka ko gbɛrɛ siyaman kɛ, mɛnilu ma
sɛbɛ yan. Ni wo kelen kelenna bɛɛ tun
sɛbɛra, kitabu mɛnilu tun di sɛbɛ wo rɔ,
woilu tun tɛ kun dunuɲa rɔ.

Keladen na Kɛwaliilu

Alla la Nii Sɛniman na ko lahidi

1 N tericɛ Teyofili, Isa ka baara ni mɔɔ
karan mɛnilu kɛ kɛbi a la baara damira
waati haan a kɔrɔtara ka wa harijeene rɔ
lon mɛn na, n ka wo bɛɛ sɛbɛ n na sɛbɛli fɔlɔ
rɔ ka a lawa i ma.
2 Sani a ye kɔrɔta ka wa harijeene rɔ, a
ka a la talibidenbailu karan, a ka mɛnilu
suwandi. A ka ii karan Alla la Nii Sɛniman
baraka rɔ, ka ii la baara yiraka ii la.
3 A la tɔrɔya kɔrɔ, a bɔra ii ɲakɔrɔ gbɛ rɔ
ka ko siyaman kɛ tele binaani kɔrɔ. A ka
a yiraka ii la ɲa siyaman ma ko a kɛndɛ le.
Wo tuma, a tɛrɛ ye Alla la Mansaya ko fɔla
ii yɛ.
4 Lon do rɔ, ka a tɛrɛn a ye dɔɔnninna
ii ɲɔɔn fɛ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana bɔ
Jerusalɛmu yan haan n Fa la lahidi ye dafa,
n ka mɛn na ko fɔ ai yɛ kɔrɔman. Ai ye wo
dafa makɔnɔ so kɔndɔ yan.
5 Yaya ka mɔɔilu sun ji rɔ, kɔni a tɛ mɛn
bakɛ butun, ai ri sun Alla la Nii Sɛniman
na.»

Isa kɔrɔtara ka yɛlɛ harijeene rɔ

6 Ka a tɛrɛn ii bɛɛ ladɛnnin yɔrɔ kelen dɔ,
talibidenbailu ka Isa maɲininka ko: «Maari,
i ri mansaya lasɛ Isirayɛlikailu ma sisen
wa?»
7 A ka ii jabi: «Wo ko ri kɛ waati mɛn na,
N Fa kelen pe le ri se wo latɛɛla.
8 Kɔni Alla la Nii Sɛniman wa jii ai kan,
ai ri sebaya sɔrɔn. Ai ri kɛ n sereilu ri
Jerusalɛmu, a ni Jude fan bɛɛ a ni Samari
mara fan bɛɛ a ni dunuɲa duukolo fan bɛɛ
rɔ.»
9 Isa banda wo fɔla tuma mɛn na, a
kɔrɔtara ii ɲakɔrɔ ka yɛlɛ harijeene rɔ.
Banda ka a latunun ii ma.
10 Ka ii ɲa lɔni to sankolo rɔ ka a watɔla
ragbɛ, cɛɛ durukigbɛ tii fila nara i kɔrɔ ka ii
lɔ ii tɔrɔfɛ.
11 Woilu ka a fɔ ko: «Kalilekailu, nfenna ai
lɔni yan ka sankolo ragbɛ? Isa mɛn bɔni ii
tɛma yan, ka wa sankolo rɔ, a ri na ikɔ. A
wani ɲa mɛn ma ai ɲana, a ri na ikɔ wo ɲa
kelen ma.»

Matiyasi bilara Yahudasi nɔ rɔ

12 Nba, talibidenbailu bɔra Olibiye
Koyinkɛ kan ka ii kɔsɛ Jerusalɛmu. A ni
Jerusalɛmu tɛma ri kilo kelen ɲɔɔn bɔ.
13 Ii seni Jerusalɛmu, ii wara sankaso
san ma bon kɔndɔ, ii ye i ɲɔɔn nadɛnna
yɔrɔ mɛn na kɔnin. Piyɛri tɛrɛ ye, a ni
Yuhana, Yakuba, Andere, Filipe, Tomasi,
Baritɔlɔmi, Matiyu, Alife dencɛ Yakuba,
Simɔn Fabaden a ni Yakuba dencɛ Judasi.
14 Ii tɛrɛ ye ii ladɛnna Alla matara kanma
miriya kelen de la. Muso doilu fanan tɛrɛ
ye ii rɔ, a ni Isa na Mariyamu a ni Isa
dɔɔcɛilu.
15 Nba, lon do rɔ, Piyɛri ka i lɔ a baden-
mailu tɛma ka kuma. Wo ka mɛnilu tɛrɛn
ye, woilu ri mɔɔ kɛmɛ ni mɔɔ muwan bɔ.
16 Piyɛri ka a fɔ ko: «N badenmailu, mɛn
sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ka fara Alla la
Nii Sɛniman na, mansa Dawuda ka mɛn fɔ
Judasi la ko rɔ (Judasi mɛn ka Isa yiraka a
mirabailu la) wo sɛbɛ ka kan ka dafa.
17 A tɛrɛ ye an na dɛkuru le rɔ. An ka
baara mɛn sɔrɔn Alla la, a sen tɛrɛ ye wo
fanan dɔ.»
18 Nba, Judasi ka wodi mɛn sɔrɔn a la
juuya sara ri, a ka wo ta ka duu do san. A
bera wo duu kan*, ka a kɔnɔ fara ka a noo
bɛɛ bɔ kɛnɛ ma.
19 Jerusalɛmukailu bɛɛ kolɔnda wo rɔ
tuma mɛn na, ii ka yɔrɔ wo tɔɔ la ii la kan
dɔ ko Akɛlidama. Wo kɔrɔ le ko Jeli Duu.
20 Piyɛri ka a fɔ ko: «A sɛbɛni Jaburi rɔ ko:
‹A la lɔdiya, a dakolon di to.
Mɔɔ si kana don a kɔndɔ.›
«A ni:
‹Mɔɔ gbɛrɛ ye a lɔ a nɔ rɔ.›
21 «Wo le kosɔn, an ka kan ka mɔɔ kelen
suwandi mɛn bilara an kɔ Maari Isa la
waati bɛɛ rɔ
22 kɛbi Isa sun waati ji rɔ Yaya bolo haan
a kɔrɔtara waati mɛn na ka yɛlɛ harijeene
rɔ, a bɔra an tɛma lon mɛn na. Mɔɔ wo ye
kɛ mɔɔ ri an tɛma mɛn di a sereya ko Maari
Isa ra wuli ka bɔ saya rɔ.»
23 Wo rɔ, lemɛniya jamailu ka mɔɔ fila
ɲatɔmɔn. Do tɔɔ ko Yusufu. A tɔ kelen tɔɔ
ko Matiyasi. Yusufu wo tɔɔ le fanan ko
Barisabasi. Doilu ye a fɔla a ma ko Jusitusu.

* **1:18** Wo kɔrɔ ye ko: A ka julu sidi jiriju la a la duusanin wo kan, ka a jɛrɛ dun, ka a jɛrɛ fa. A sɛbɛnin Matiyu kɔndɔ suran 27 kumadiya 3 haan 5

24 Ii bɛɛ ladɛnnin ka Alla matara ko:
«Maari, ile le ka mɔɔilu bɛɛ sɔnɔmɛ lɔn. I ra
mɛn suwandi mɔɔ fila ɲin dɔ, i ye wo yiraka
an na.
25 Wo ye bila Judasi nɔ rɔ ka kɛ tali-
bidenba di ka baara an ɲɔɔn fɛ, baa Judasi
ka baara wo bila, ka wa a sara sɔrɔn mɛn ni
a la baara juu sara ka kan.»
26 Ii banda Alla matarala ka kala matɛɛ.
Kala ka Matiyasi mira. Wo rɔ, ale lara
talibidenba tan ni kelen kan.

2

Alla la Nii Sɛniman jiira lemɛniya mɔɔilu kan

1 Pentekoli* lon sera ka ii bɛɛ ladɛnnin
tɛrɛn yɔrɔ kelen dɔ.
2 Mankan ba do bɔra sankolo rɔ i kɔrɔ, ka
kɛ ikɔ fɔɲɔ ba mankan. Lemɛniya mɔɔilu
siini bon mɛn na, mankan ka bon wo lafa.
3 Ii ka fen do yen, mɛn kɛni ikɔ ta mɛlɛn.
A bɔni nɛnkun na, a ka a rafara ka a maa
lemɛniya mɔɔ kelen kelenna bɛɛ la.
4 Alla Nii Sɛniman jiira ii kan. Ii bɛɛ
kumara ii jɛrɛ yɛ kan gbɛrɛ rɔ ikomin Alla
Nii Sɛniman ka ii dɛmɛn kuma la ɲa mɛn
ma.
5 Wo ka Yahudiya siyaman jiyani tɛrɛn
Jerusalɛmu, mɛnilu ye Alla ɲɛsilanɲɛbailu
ri. Ii bɔni dunuɲa jamana bɛɛ rɔ.
6 Ii ka mankan wo mɛn tuma mɛn na, ii
siyaman nara ii ladɛn ka kɛ jama ba ri. Ii
seni ye, ii kabannakoyara, ka a masɔrɔn ii
kelen kelenna bɛɛ ka ii fa kanilu mɛn woilu
da rɔ.
7 Ii kabannakoyara kosɛbɛ ka a fɔ i ɲɔɔn
yɛ ko: «Mɛnilu ye kumala ɲin, ii bɛɛ tɛ
Kalilekailu le ri wa?
8 Na ɲuman de an kelen kelenna bɛɛ ye an
sinmin kan mɛnna?»
9 Nba, Paritikailu tɛrɛ ye jama wo rɔ, a ni
Medikailu, Elamukailu, Mesopotamikailu,
Judekailu, Kapadɔsikailu, Pɔntikailu,
Asikailu,
10 Firikikailu, Panfilikailu, Misirankailu
a ni Libikailu, mɛnilu siini Sirɛni fan dɔ.
Rɔmukailu fanan tɛrɛ ye a rɔ. Doilu tɛrɛ
Yahudiyailu le ri. Doilu tun tɛ Yahudiyailu
ri, kɔni ii tun da don Yahudiyailu la dina rɔ.
11 Kɛrɛtikailu ni Arabuilu fanan tɛrɛ ye
jama rɔ ye. Ii bɛɛ ka a fɔ ko: «Alla ra
kabannako mɛnilu kɛ, ii ye woilu fɔla an fa
wara kanilu rɔ. Nfen kɛni wo rɔ?»
12 Ii bɛɛ kabannakoyara ka ɲakɛ, fɔɔ ka i
ɲɔɔn maɲininka ko: «Wo kɔrɔ ye nfen di?»
13 Kɔni doilu ka lemɛniya mɔɔilu mayɛlɛ
ko ii ra dɔlɔ min kojuuya.

Piyɛri ka mɔɔilu kawandi

14 Wo le rɔ, Piyɛri ni talibidenba tɔ tan ni
kelen ka ii lɔ. Piyɛri ka a kan nabɔ ka a fɔ
mɔɔilu yɛ ko: «Ai Yahudiyailu a ni mɔɔ tɔ
mɛnilu ye Jerusalɛmu yan bi, ai ye ɲin lɔn
ka ai tolo malɔ n kan na.
15 Ai ra a fɔ ko mɔɔ ɲinilu ra dɔlɔ min ka ii
ɲa laminin. Wo tɛ de! Ai ma a yen? Waleha
le ten, mɔɔ ti se dɔlɔ minna ka ii ɲa laminin.
16 Kɔni mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ
Nabi Jowɛli bolo, wo le ra dafa ai ɲana bi.
A fɔra ko:
17 ‹Alla ka a fɔ ko: laban tuma na, n di n Nii
Sɛniman lajii adamadenilu bɛɛ kan.
Ai dencɛilu ni ai denmusoilu ri Alla la
kuma lase mɔɔilu ma.
Ai la kanbarenilu ri koyenna ikomin sibo.
N di sibo la ai la mɔɔbakɔrɔilu ɲa ma.
18 Wo tuma, n di n Nii Sɛniman lajii n na
jɔnilu kan, cɛman ni musoman.
Ii ri n na kela lase mɔɔilu ma.
19 N di kabannakoilu kɛ sankolo rɔ,
ka tɔɔmasereilu kɛ duukolo kan.
Woilu ri kɛ ikɔ jeli, a ni ta ni a sisiba.
20 Tele ri fin ka kɛ dibi ri.
Karo ri wulen ikɔ jeli,
yani Allabatala la lon ba ni se.
Wo ri kɛ lon ba ri, mɛn makabani.
21 Wo tuma, mɛnilu wa Allabatala kili
dɛmɛn kanma, woilu bɛɛ ri kisi.›»
22 «Isirayɛli cɛɛilu, ai tolo malɔ kuma ɲin
di. Alla le ka Isa Nasarɛtika kelaya. Alla
ra wo yiraka ai ri kabannakoilu ni ko masi-
lannilu ni tɔɔmasereilu kɛ a ka mɛnilu kɛ ai
tɛma ikomin ai jɛrɛ ka lɔn ɲa mɛn ma.
23 A donda ai bolo. Alla ka a lɔn ka a la
ko latɛɛ. Siya gbɛrɛ mɔɔilu ka ai dɛmɛn ka a
gbɔngbɔn jiri kan ka a faa.
24 A faani kɔ, Alla ka a lawuli ka a hɔrɔya
saya tɔrɔya ba ma. Fanka mɛn ye saya la,
wo ma se Isa marala.
25 Nba, mansa Dawuda ka sɛbɛli do kɛ Isa
la ko rɔ kitabu kɔndɔ ko:
‹N ka Allabatala yen n ɲɛ tuma bɛɛ rɔ.

* **2:1** Pentekoli kɔrɔ Taminkunna Sali a ra tamin tele biloolu, waati wo le rɔ ii ka sumanka damira. Pentekoli kɔrɔ gbɛrɛ a ye, a ri fɔ waati mɛn ma Dabundɛɛ.

A ye n bolokininma.
Wo rɔ, n tɛ jilanjilanna n na kandanin.
26 Wo le kosɔn, n jusu sɛwani kosɛbɛ!
N kan ye sɛwakan de ri.
N faribanku, a tɔni kɛndɛya rɔ ka a la jiiya
la a rɔ.
27 Baa, i ti sɔn n nii ye to saya dibi rɔ.
I ti sɔn i la Mɔɔ sɛniman su ye mɛn kaburu
rɔ ka toli.
28 Sila mɛnilu ye bɛnna ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ
ma, i ra woilu yiraka n na.
I ri n nawasa sɛwala i ɲakɔrɔ.›»
29 Piyɛri ka a fɔ ko: «N badenmailu, n di a
fɔ ai yɛ ko an benba Dawuda ra sa. Sika tɛ
wo rɔ: a su donda. Hali bi a kaburu ye yan.
30 Ka a masɔrɔn Dawuda tɛrɛ nabi le ri, a
ka a lɔn ko Alla ka lahidi ta ka a kali a yɛ ko
a ri Dawuda bɔnsɔn do lasii a la mansaya
siifen dɔ a kɔ.
31 Alla tun di mɛn kɛ sini natɔ, Dawuda
ka wo yen. Wo rɔ, a kumara Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin lawuli ka bɔ saya rɔ ko kan.
A ka a fɔ ko a ma to saya dibi rɔ; a su ma mɛn
kaburu rɔ ka toli.
32 «Alla ka Isa wo le lawuli ka a bɔ saya rɔ.
Andeilu bɛɛ ye sereya le ri.
33 Alla ka a kɔrɔta ka wa a sii a bolokin-
inma. A ka Alla la Nii Sɛniman sɔrɔn a fa
Alla bolo, mɛn lahidi tani tɛrɛ. Isa ka wo
lana an ma. Ai ka mɛn yen bi, a ni ai ka mɛn
mɛn, Alla la Nii Sɛniman de ka wo kɛ.
34 Nba, Dawuda ma kɔrɔta ka wa sankolo
rɔ, kɔni ale ka a fɔ kitabu rɔ ko:
Maari Alla ka a fɔ n na Maari yɛ ko:
I sii n bolokininma,
35 haan n ye i juuilu bilala i sen kɔrɔ.
36 «Ai, Isirayɛlika bɛɛ ka kan ka lɔn ka a
lala ɲa mɛn ma ko Isa mɛn ii ka gbɔngbɔn
jiri kan, Alla ra kɛ Maari ri a ni Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin.»
37 Ii ka wo mɛn tuma mɛn na, kuma wo
donda ii jusu rɔ kosɛbɛ. Ii ka a fɔ Piyɛri ni
talibidenba tɔilu yɛ ko: «An badenmailu, an
ye nfen de kɛla sisen?»
38 Piyɛri ka ii jabi: «Ai bɛɛ ye tubi ka na
Alla ma ka sun ji rɔ Isa Ɲenematɔmɔnin tɔɔ
rɔ, wo rɔ, ai la kojuu ri makoto. Wo wa kɛ,
Alla ri a la Nii Sɛniman di ai ma.
39 Alla ra Alla la Nii Sɛniman ɲin lahidi ta
ai ni ai denilu yɛ, a ni mɛnilu ye fɔɔ yɔrɔ jan.
An na Maari Alla ri mɛnilu kili, wo lahidi
tani woilu bɛɛ yɛ.»
40 Piyɛri ka kuma siyaman la wo kan, ka
ii kawandi. A ka ii lali kosɛbɛ ko: «Bi mɔɔilu
juuman. Ai ye ai jɛrɛ kisi ii ma!»
41 Mɛnilu sɔnda a la kuma ma, woilu
sunda ji rɔ. Mɔɔ waa sawa ɲɔɔn lara
lemɛniya jamailu kan wo lon.
42 Ii tunadiyani tɛrɛ ye ii tolo malɔla tali-
bidenbailu la karankan na, ka i ɲɔɔn nadɛn
badenmaya rɔ, ka dɔɔnnin kɛ i ɲɔɔn fɛ, ka
Alla matara.

Lemɛniya mɔɔilu la duɲɔɔnya

43 Talibidenbailu tɛrɛ ye kabannako siya-
man ni tɔɔmasere siyaman kɛla. Mɔɔilu bɛɛ
silanni tɛrɛ wo rɔ.
44 Lemɛniya mɔɔilu bɛɛ bɛnni tɛrɛ. Mɔɔ si
ma sɔn ka a bolofenilu kɛ a kelen ta ri.
45 Wo rɔ, ii tɛrɛ ye ii la duuilu ni ii bolofe-
nilu sanna, ka wo wodi di dɛsɛbatɔ mɛnilu
ye ii tɛma ma.
46 Lon lon, ii tora ii ladɛnna Allabato-
bonba jin kɔndɔ. Ii la miriya tɛrɛ ye ikomin
mɔɔ kelen ta. Ii tɛrɛ ye buru latalanna ii
ɲɔɔnna ii la bonilu la. Ii ka dɔɔnnin kɛ, ka
i ɲɔɔn sɔ kosɛbɛ. Ii ka wo bɛɛ kɛ jusu lasɛwa
ba a ni jusu lagbɛ rɔ.
47 Ii tɛrɛ ye Alla tandola waati bɛɛ. Ii
diyara so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ. Lon lon,
Allabatala tɛrɛ ye mɔɔilu kisila ka woilu la
lemɛniya mɔɔilu la dɛkuru kan.

3

Piyɛri ka nambara do lawuli

1 Lon do rɔ, Piyɛri ni Yuhana watɔla
tɛrɛ ye Allabatobonba kɔndɔ Alla tara diya
wura tele waati,
2 ii bɛnda nambara do la. Wo natɔ mɔɔilu
bolo. Kɛbi a sɔrɔnda, a tun ma a taama fɔlɔ.
Lon lon, mɔɔilu ri a lasii Allabatobonba
don da la, bon don da mɛn tɔɔ ko Bon Da
Ɲuma. A wa lasii ye, a ri mɔɔilu matara,
mɛnilu ye donna Allabatobonba jin kɔndɔ
kɔnin.
3 A ka Piyɛri ni Yuhana dontɔla yen Alla-
batobonba jin kɔndɔ tuma mɛn na, a ka ii
matara wodi la.
4 Ii fila ka ii ɲa lɔ a rɔ. Piyɛri ka a fɔ a yɛ
ko: «Andeilu ragbɛ!»
5 Cɛɛ wo ka a ɲa lɔ ii rɔ. A ye a kɔndɔ ko
woilu kɛtɔ fen do le dila a ma.
6 Piyɛri ka a fɔ ko: «Wodi si tɛ n bolo.
Kɔni mɛn ye n bolo, n di wo di i ma.

Nasarɛtika Isa Ɲenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, i wuli i ye taama.»
7 Piyɛri ka nambara mira a bolokininma ka a dɛmɛn a lawulila. A sen ni a wolokɛkuduilu ka fanka sɔrɔn i kɔrɔ.
8 A ka a gban ka a lɔ a sen kun na ka a taamataama. A donda Allabatobonba jin kɔndɔ Piyɛri ni Yuhana kɔfɛ ten. A tɛrɛ ye mataamala ka a gban ka Alla mato.
9 Mɔɔ bɛɛ ka a taamatɔla yen Alla matola.
10 Mɔɔilu ɲanɔ tɛrɛ ye a ma ko nambara mɛn siini tɛrɛ tarali kanma Allabatobonba Don Da Ɲuma la, wo le ye ɲin di. Ko mɛn da kɛ a yɛ, wo ka ii bɛɛ kabannakoya ka ii kɔndafili.

Piyɛri ka mɔɔilu kawandi Allabatobonba kɔndɔ

11 Nba, ka cɛɛ wo fasani to Piyɛri ni Yuhana ma, mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara ka ibori ka na ii ma. Ii lɔni yɔrɔ mɛn, wo tɔɔ ko mansa Sulemani la bolon.
12 Piyɛri ka mɔɔilu ladɛnnin yen tuma mɛn na, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Isirayɛlikailu, nfenna ai kabannakoyani ko ɲin ma? Ai ɲa lɔni andeilu rɔ nfenna? A ye di? Ai ye ai mirila ko cɛɛ ɲin ye a taamala an jɛrɛ sebaya le bolo wa, wala an na Alla ɲɛsilanɲɛ baraka le rɔ wa?
13 Ɛɛn de! Alla nɔ le, Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni an benbailu bɛɛ Maari Alla kɔnin. Wo ra ko ba ɲin kɛ ka a la baaraden Isa gbiliya. Ai ka Isa don faama Pilate bolo ka a faa, ka ai ban Isa rɔ Pilate ɲana. Wo ka a kiti ko a ri a bila, kɔni ai ma sɔn.
14 Isa tɛrɛ Mɔɔ sɛniman ni mɔɔ telenni de ri. Kɔni ai ka ai ban a rɔ. Ai ka Pilate madiya ko a ye mɔɔ gbɛrɛ bila ai yɛ, mɛn tɛrɛ ye mɔɔfaala ri.
15 Mɛn ye ɲenemaya dila, ai ka wo faa. Kɔni Alla ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ. An ye wo sereya le ri.
16 Ai ɲa ye nambara ɲin na. Ai bɛɛ ka a lɔn. Ale ra fanka sɔrɔn a la lemɛniya kosɔn Isa ma. Ai bɛɛ ye a yenna ko a ra kɛndɛya le fewu a la lemɛniya fɛ.
17 «Nba, n badenmailu, ai ka ko le kɛ Isa la, ai ma a lɔn ai ye mɛn kɛ kan, ai ni ai la ɲɛmɔɔilu.
18 Kɔni Alla ka a la kuma le dafa wo ɲa ma, a la nabiilu bɛɛ tun ka kuma mɛn fɔ, ko a la Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin ri tɔrɔ.
19 Wo rɔ, ai ye tubi ka na Alla ma, sa ai la kojuuilu ri bɔ ai kun ma ka ban.
20 Wo wa kɛ, Allabatala ri ai lafɔɲɔ ka a la Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin nana, mɛn suwandinin ai yɛ kɛbi waati jan. Wo le ye Isa ri.
21 Kɔni Isa ri to harijeene rɔ fɔlɔ, fo fen bɛɛ wa yɛlɛman ka kuraya tuma mɛn. Nabiɲuma sɛnimanilu ka kuraya ko wo fɔ ka fara Alla la kɛbi waati jan.
22 Nabi Musa ka a fɔ ko: ‹Maari Alla, mɛn ye ai fɛ, wo ri nabi gbɛrɛ di ai ma ka bɔ ai badenmailu tɛma, ikɔ a ka n kelaya ɲa mɛn ma. Wo wa fen fen fɔ ai yɛ, ai ye wo bɛɛ mira.
23 Ni mɛnilu ma nabi wo kan mira, woilu bɛɛ ri labɔ Alla la mɔɔilu tɛma ka halaki fewu.›
24 «Nba, nabi bɛɛ kumara waati ɲin de kan. Ka a damira Nabi Samuyɛli ma, nabiilu bɛɛ ka ko ɲinilu lalɔnni.
25 Ii ye dencɛilu le ri mɛn bɔni nabiilu la. Alla ka teriya mɛn sidi an benbailu yɛ, wo fanan ye ai ta ri. A ka a fɔ Iburahima yɛ ko: ‹Siya bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo i bɔnsɔnilu fɛ.›
26 Wo rɔ, Alla ka a la baaraden nawuli ka a lana aile fɔlɔ ma, sa a ri ɲumaya kɛ ai yɛ ka ai kelen kelenna bɛɛ bɔ ai la sila juu rɔ.»

4

Piyɛri ni Yuhana la Kiti Ko

1 Nba, ka a tɛrɛn Piyɛri ni Yuhana ye kumala mɔɔilu yɛ fɔlɔ, Alla la sarakalaselailu ni Allabatobonba kandaninnailu kuntii ni Sadusiilu* madonda.
2 Ii mɔnɛra, baa Piyɛri ni Yuhana ye mɔɔilu karanna ko Isa ra wuli ka bɔ saya rɔ, ko wo ra a yiraka ko adamaden di wuli ka a bɔ saya rɔ fewu.
3 Ii ka Piyɛri ni Yuhana mira. Ikomin su tun da ko: ii ka ii bila kaso la fɔɔ wo duusa gbɛ.
4 Kɔni mɛnilu tun ka ii tolo malɔ Piyɛri ni Yuhana kan na, woilu siyaman lara Isa la, ka kafu lemɛniya jamailu ma. Wo rɔ, lemɛniya jamailu kɛra mɔɔ waa loolu ɲɔɔn di.

* **4:1** *Sadusiilu* Yahudiya dɛkuru le ten, fanka ye ii la dɛkuru le bolo jamana rɔ. Ii ma la lawulili ko la ka bɔ saya rɔ.

5 Wo duusa gbɛni, Yahudiya kuntiilu a ni
məəbakərəilu a ni sariya karanməəilu, wo
bɛɛ ka ii ladɛn Jerusalɛmu.
6 Anasi, sarakalasela kuntiiba jɛrɛ tɛrɛ ye,
a ni a birancɛ Kayifasi ni a badenmailu
Yuhana ni Alɛsandire a ni a təilu bɛɛ mɛn
ye sarakalasela kuntiiba la denbaya rə.
7 Ii ka Piyɛri ni Yuhana lana ka ii lalə
jama bɛɛ ɲana, ka ii maɲininka ko: «Ai sera
ko ɲin kɛla fanka su ɲuman de la wala yon
de təə rə?»
8 Piyɛri jusu fani tɛrɛ Alla la Nii
Sɛniman na, ka ii jabi: «Yahudiya kuntii ni
məəbakərəilu,
9 koɲuma mɛn kɛni nambara yɛ, ai ye an
maɲininkala wo le ma wa? A kɛndɛyara ɲa
mɛn ma, ai ye wo fɛsɛfɛsɛ ko le rə wa?
10 Nba, ai ni Isirayɛlikailu bɛɛ ye a lən
ko nambara ɲin ləni ai ɲana yan, a ra
lakɛndɛya Nasarɛtika Isa Ɲenematəmənin
fanka rə, ai ka mɛn gbəngbən jiri kan ka a
faa. Kəni Alla ka a lawuli ka a bə saya rə.
11 Ale le:
Bon ləlailu ka ii ban kabakurun mɛn də,
wo le ra kɛ bon jusii kabakurun di.
Isa le ye kabakurun wo ri.
12 Məə si ti se məə kisila fo Isa kelen pe, ka
a masərən Alla ma təə gbɛrɛ si fə adamade-
nilu yɛ dunuɲa rə yan, an di kisi mɛn fɛ.»
13 Ladɛn məəilu ka a yen ko Piyɛri ni
Yuhana jusulatɛɛni. Ii kabannakoyara wo
rə, ka a masərən ii ka a lən ko məə fila wo ye
məə gbansan de ri, ii ma karan bakɛ. Ii ka a
ɲayen wo rə ko Piyɛri ni Yuhana mɛnda Isa
bolo.
14 Ii ma se Piyɛri ni Yuhana səsəla, baa
ii ka nambara cɛɛ ləni yen ii da tərəfɛ, mɛn
kɛndɛyani tɛrɛ fewu.
15 Wo rə, kititɛɛ dɛkuru wo ka Piyɛri ni
Yuhana labə kɛnɛ ma, ka ban ka i ɲəən yen.
16 Ii ka a fə ko: «An ye nfen kɛ məə ɲinilu
la? Nba, Jerusalɛmukailu bɛɛ ye kaban-
nako ɲin kalama, mɛn kɛni ii bolo ɲin. An
ti se ka a fə ko kabannako wo ma kɛ.
17 Kəni an ye an jaseremala ii yɛ ko ii
kana Isa təə fə məə si yɛ butun, sa ko ɲin
kana jɛnsɛn jamana fan bɛɛ rə.»
18 Wo rə, ii ka Piyɛri ni Yuhana kili ka a fə
ii yɛ ka a magbɛlɛya ko ii kana Isa təə fə məə
si yɛ wala məə si karan təə wo la fanan.
19 Piyɛri ni Yuhana ka ii jabi: «A ye di? Ni
məə ka i ban Alla rə ka sən ai rə, wo ri bɛn
wa? Ai ye wo kititɛɛ.
20 Kəni an ti se ka an makun. An ka mɛn
yen Isa la a ni an ka mɛn mɛn a la, fo an ye
wo bɛɛ lase məəilu ma.»
21 Məəbakərəilu ka ii jaserema la Piyɛri
ni Yuhana yɛ ikə ka a magbɛlɛya kosɛbɛ, ka
ban ka ii bila. Baa ii ma fɛrɛ sərən ka jahadi
la Piyɛri ni Yuhana kan ka a masərən so
kəndə məəilu, wo bɛɛ tɛrɛ ye Alla tandola
kabannako wo la.
22 Nba, cɛɛ mɛn nakɛndɛya kɛra ko ba ri
ɲin, wo sərən tun da san binaanin ni kə bə.

Lemɛniya məəilu ka Alla tara

23 Piyɛri ni Yuhana bila mɛn kɛni, ii wara
ii la məəilu tɛrɛn. Alla la sarakalasela kun-
tii ni məəbakərəilu ka ko mɛnilu fə ii yɛ, ii
ka wo bɛɛ lase lemɛniya jamailu ma.
24 Lemɛniya məəilu ka wo mɛn tuma mɛn
na, ii ka ii ladɛn ka Alla matara. Ii ka a fə ko:
«Maari, ile le ka sankolo dan, a ni duukolo ni
kəəji ni ii rakɛ fenilu bɛɛ.
25 I la Nii Sɛniman ka kuma don an benba
Dawuda da rə, i la baaraden kənin. A ka a
fə ko:
Siyailu jamanni nfenna?
Jamana məəilu ye janfa donna Maari ma
nfenna? Wo ri kɛ fuu ri!
26 Dunuɲa mansailu ka ii rabɛn kɛlɛ kɛ
kanma.
Ii ka ii ladɛn ka wuli Maari Alla ni a la Məə
Ɲenematəmənin kanma.
27 «Nba tuɲa le wo ri fewu, mansa Herodi
ni Ponse Pilate ka ii ladɛn so kəndə yan, a ni
siya təilu, a ni Isirayɛlikailu. Ii ka ii ladɛn ka
wuli i la baaraden sɛniman Isa kanma, i ka
mɛn suwandi.
28 Wo le rə, mɛn natɛɛni tɛrɛ i sawo ni i
fanka la kɛbi kərəman, ii ka ii ladɛn ka wo
bɛɛ kɛ.
29 Nba, Maari, i tolo malə ii jasere-
malakan na sisen. I ye jusulatɛɛ di an ma,
i la jənilu kənin, sa an kana silan i la kuma
lase rə məəilu ma,
30 waati kelenna, i ye i la sebaya yi-
raka məəilu la ka jankarətoilu lakɛndɛya,
ka təəmasereilu ni kabannakoilu kɛ i la
baaraden sɛniman Isa təə rə.»
31 Ii ban mɛn kɛni Alla matarala, ii la
ladɛn yərə wo yɛrɛyɛrɛra. Ii bɛɛ jusu fara
Alla la Nii Sɛniman na. Wo lon kelen, ii

ka Alla la kuma lase damira məɔilu ma jusulatɛɛ rɔ.

Lemɛniya məɔilu bolofenilu

32 Lemɛniya məɔilu bɛɛ bɛnni tɛrɛ ko kelen ma. Ii jusu fanan tɛrɛ kelen de ri. Wo rɔ, məɔ si tun tɛ a bolofenilu kɛla a kelen ta ri. Ii tɛrɛ ye ii bolofenilu bɛɛ ratala ii ni i ɲɔɔn tɛ.
33 Talibidenbailu tɛrɛ ye sereya kɛla sebaya ba la, ka a fɔ məɔilu yɛ ko Maari Isa ra wuli ka bɔ saya rɔ. Alla la ɲumaya ba tɛrɛ ye lemɛniya məɔilu bɛɛ ka a fɔ kosɛbɛ.
34 Məɔ si dɛsɛni tun tɛ ii rɔ, baa mɛnilu kɛra duu tii ni bon tii ri, woilu tɛrɛ ye duu ni bon sanna kelen kelen
35 ka na wodi wo di talibidenbailu ma. Karandenilu tɛrɛ ye wodi wo rafarala lemɛniya məɔilu tɛ ka bɛn woilu kelen kelenna bɛɛ mako ɲa ma.
36 Nba, cɛɛ do tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Yusufu. Lebi bɔnsɔn do le tɛrɛ a ri ka bɔ Sipere. Talibidenbailu ka a tɔɔ la ko Barinabasi, mɛn kɔrɔ ye ko dencɛ mɛn ye məɔ sɛɛbɛ donna.
37 Duu tɛrɛ ye a bolo. A ka wo san ka na a wodi di talibidenbailu ma.

5

Ananiyasi ni Safira ka ko mɛn kɛ

1 Nba, cɛɛ do mɛn tɔɔ ko Ananiyasi a ni a muso mɛn tɔɔ ko Safira fanan ka ii la duu do majira.
2 Kɔni Ananiyasi ka wodi fan kelen bɔ a la ka a kɛ a ta ri. A muso ye wo kalama. A tɔ fan kelen, Ananiyasi nara wo di talibidenbailu ma.
3 A seni ye, Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «Ananiyasi, nfenna i sɔnda Setana ye don i jusu rɔ, ka Alla la Nii Sɛniman janfa ka i la duu sankɔ fan kelen kansɔnya a ma?
4 Duu wo tun ma san tuma mɛn na fɔlɔ, a tun tɛ i ta le ri wa? I ka a majira tuma mɛn na, a wodi bɛɛ tun tɛ i ta le ri fanan? Nfenna i ka i miri kojuu ɲin ma ka a kɛ? I ma wuya fɔ məɔilu yɛ fo Alla.»
5 Ananiyasi ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a bera duu ma ka sa. Silan ba ka wo lamɛnbailu bɛɛ mira.
6 Kanberenilu nara ka Ananiyasi su kasanke, ka a ta ka wa a su don.
7 A mɛnda waati sawa taminnin kɔ, Ananiyasi muso donda bon na. Mɛn kɛni a cɛɛ la, a tun ma wo lɔn fɔlɔ.
8 Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «A ye di? I ni i cɛɛ ka ai la duu san wodi mɛn na, wo le ɲin di wa?» Safira ka a fɔ ko: «Ɔɔn, ale le wo ri jɔ.»
9 Piyɛri ka a jabi: «Nfenna ai fila bɛnda ka Maari Alla la Nii Sɛniman kɔrɔbɔ? I ɲa lɔ! I cɛɛ su donnailu lɔni da la. Ii natɔ i fanan su tala.»
10 Safira bera duu ma Piyɛri sen kɔrɔ i kɔrɔ ka sa. Kanberenilu donda bon na ka a sani tɛrɛn. Ii ka a su ta ka wa a su don a cɛɛ dafɛ.
11 Silan ba ka lemɛniya jama bɛɛ mira, a ni wo lamɛnbailu bɛɛ.

Talibidenilu ka məɔ siyaman nakɛndɛya

12 Kabannako ni tɔɔmasere siyaman tɛrɛ ye kɛla məɔilu tɛma talibidenbailu bolo. Lemɛniya məɔilu bɛɛ tɛrɛ ye i ɲɔɔn nadɛnna mansa Sulemani la bolon na.
13 Kɔni məɔ tɔilu ma susu ii madon ladɛn dɔ. Hali wo, ii tɛrɛ ye lemɛniya məɔilu tɔɔɲuma fɔla kosɛbɛ.
14 Məɔ siyaman lemɛniyara Maari ma ka don dɛkuru wo rɔ, cɛɛ ni musoilu.
15 Məɔilu ka ii la jankarɔtoilu madonni ka ii lala lafenilu ni dɛbɛilu kan sila da la, sa Piyɛri wa kɛ taminna tuma mɛn na, a jiya ri la ii kan ka ii lakɛndɛya.
16 Məɔ siyaman ba fanan bɔra Jerusalɛmu laminin soilu la ka na. Ii nara jankarɔtoilu ni jinatɔ məɔilu ri; woilu bɛɛ lakɛndɛyara.

Yahudiya kuntiilu ka talibidenbailu tɔrɔ

17 Wo tuma, sarakalasela kuntiiba ni a fɛ məɔ bɛɛ, Sadusiilu la dɛkuru kɔnin, woilu wulira talibidenbailu kanma ka a masɔrɔn ii la bɛnsɛnkɔlɔntɛya fɛ.
18 Ii ka talibidenbailu mira ka ii bila kaso la məɔ bɛɛ ɲana.
19 Kɔni su rɔ, Alla la mɛlɛka nara kaso bonda laka ka ii labɔ. A ka a fɔ ii yɛ ko:
20 «Ai ye wa Allabatobonba jin kɔndɔ, ka ai lɔ ka ɲenemaya kura ɲin ko bɛɛ lase məɔilu ma.»
21 Ii ka mɛlɛka kan mira. Kɛnɛ bɔra tuma mɛn na, ii wara Allabatobonba jin kɔndɔ ka məɔilu karan.

Alla la sarakalasela kuntiiba ni a la fɛ məɔilu ka Isirayɛlikailu la ɲɛməɔilu bɛɛ kili ko kititɛɛ dɛkuru ye ii ladɛn. Ii ka kɛlɛdenilu

lawa kaso bon na ko ii ye na talibidenbailu ri.
22 Kɛlɛkɛdenilu se mɛn kɛni kaso bon na,
ii ma ii tɛrɛn ye. Wo rɔ, ii ka ii kɔsɛ ka
dantɛɛli kɛ.
23 Ii ka a fɔ ko: «An seni kaso bon na, an
ka a da tuunin tɛrɛn. A sɔɔni koɲuma. An ka
kɛlɛden doilu lɔni tɛrɛn da la fanan, ii ye a
kɔnɔgbɛnna. Kɔni an ka da laka tuma mɛn
na, an ma mɔɔ si yen kaso bon kɔndɔ.»
24 Allabatobonba kandaninnailu kuntii
ni Alla la sarakalasela kuntiilu ka kuma wo
mɛn tuma mɛn na, ii kɔndafilira ka ii jɛrɛ
maɲininka ko: «Nfen kɛni ye?»
25 Wo tuma, do nara ka a fɔ ii yɛ ko:
«Ai ka mɔɔ mɛnilu bila kaso la, woilu lɔni
Allabatobonba jin kɔndɔ sisen. Ii ye mɔɔilu
karanna.»
26 Wo rɔ, Allabatobonba kandaninnailu
kuntii ka a la mɔɔilu ta ka wa talibiden-
bailu kɔ. Ii nara ii ri. Kɔni wo ma kɛ fanka
la, ka a masɔrɔn kuntii wo ni a la mɔɔilu
silanda ko jama kana wuli ii kanma ka ii
mabon kaba la.
27 Ii nara talibidenbailu ri ka ii lalɔ kititɛɛ
dɛkuru ɲakɔrɔ. Alla la sarakalasela kunti-
iba ka a fɔ ii yɛ ko:
28 «An ma a fɔ ai yɛ ka a magbɛlɛya ko ai
kana karan si kɛ wo tɔɔ rɔ butun wa? Kɔni
ai ra ai la karan nase Jerusalɛmukailu bɛɛ
ma! Ai ye a fɛ ka a fɔ le ko andeilu le ka Isa
faa.»
29 Piyɛri ni talibidenba tɔilu ka ii jabi: «An
ka kan ka Alla kumakan gbiliya ka tamin
mɔɔilu ta la.
30 An benbailu Maari Alla ka Isa lawuli
ka a bɔ saya rɔ, ai ka mɛn gbɔngbɔn jiri kan
ka a faa.
31 Alla ka a gbiliya ka a kɔrɔta fo a
bolokinin na, ka a kɛ Mansa ni Kisiba ri,
sani Alla ye fɛrɛ di Isirayɛlikailu ma waati
mɛnna ka a kɔsɛ ka tubi a ni ii ri makotoli
sɔrɔn ii julumun na.
32 Andeilu le kɛra ko woilu bɛɛ sereilu
ri. Alla ka a la Nii Sɛniman mɛn di a kan
mirabailu ma, wo fanan ye wo sere le ri.»
33 Mɔɔbailu ka kuma wo mɛn tuma mɛn
na, ii mɔnɛra kojuuya. A lɔɔ tɛrɛ ye ii la ka ii
faa.
34 Kɔni Farisi cɛɛ do, mɛn tɔɔ ko Ka-
maliyɛli, wulira ka i lɔ kititɛɛ dɛkuru
ɲakɔrɔ. Sariya karanmɔɔ do le tɛrɛ a ri mɛn
mɔɔ bɛɛ ye a tɔɔɲuma fɔla. A ka a fɔ ii yɛ ko
ii ye ii labɔ kɛnɛ ma dooni fɔlɔ.
35 Ii labɔ mɛn kɛni, Kamaliyɛli ka a fɔ
mɔɔbailu yɛ ko: «Isirayɛlikailu, ai ye a fɛ ka
ko mɛn kɛ mɔɔ ɲinilu la, ai ye ai miri wo ma
fɔlɔ kosɛbɛ,
36 baa waati taminni, cɛɛ do wulira, mɛn
tɔɔ ko Tedasi. Ale ka a fɔ ko a ye ɲɛmɔɔ ba
le ri. Wo rɔ, mɔɔ kɛmɛ naanin ɲɔɔn bilara a
kɔ. Kɔni mɔɔilu ka Tedasi faa tuma mɛn na,
a la mɔɔilu bɛɛ jɛnsɛnda. A la ko ma kɛ foyi
ri wo kɔ.
37 Tedasi taminni kɔ, dogbɛrɛ fanan
wulira, mɛn tɔɔ ko Judasi. Ale bɔra Kalile ka
na tɔɔ sɛbɛ waati. Yahudasi ka mɔɔ siyaman
masɔmɔn ka ii bila a kɔ. Kɔni mɔɔilu ka a
faa tuma mɛn na, a la mɔɔilu bɛɛ jɛnsɛnda
fanan.
38 Wo le rɔ, n ye ai lalila sisen ko ai ye ai
mabɔ mɔɔ ɲinilu la. Ai ye ii bila, sa ii ri wa.
Ii ye mɛn kan, ni wo bɔni adamaden miriya
rɔ, a ri tiɲan a jɛrɛ ma.
39 Kɔni ni wo ko bɔra Alla jɛrɛ le rɔ, ai ti
se ii la muumɛ. Ai tɛ foyi kɛ fo ka ai jɛrɛ bila
Alla la ten fuu.»
Nba, Kamaliyɛli ka mɛn fɔ, mɔɔbailu
sɔnda wo ma.
40 Ii ka talibidenbailu kili ka ii gbasi gbiɲɛ
la. Ii ka a fɔ ii yɛ ka a magbɛlɛya ko ii kana
Isa tɔɔ fɔ mɔɔ si yɛ butun. Wo rɔ, ii ka ii bila
ko ii ye wa.
41 Wo rɔ talibidenilu bɔra kititɛɛ dɛkuru
la ladɛn dɔ. Ii sɛwara kosɛbɛ, ka a masɔrɔn
Alla ra ii jate mɔɔilu ri, mɛnilu ri lafɛya Isa
kosɔn.
42 Lon lon ii ma boloka mɔɔilu karanna
Allabatobonba jin kɔndɔ a ni mɔɔilu wara,
ka kibaro ɲuma lase woilu ma ko Isa le Mɔɔ
Ɲenematɔmɔnin di.

6

Mɔɔ wɔrɔnwula suwandira ka talibiden-bailu dɛmɛn

1 Nba, Isa la karandenilu tɛrɛ ye siyay-
ala tuma mɛn na, lon do rɔ, Yahudiyailu
mɛnilu fa wara kan tɛrɛ ye Kirɛkikan di,
woilu ka ii makasi Yahudiyailu kan mɛnilu
fa wara kan tɛrɛ ye Heburukan di. Ii ka
a fɔ ko ii la cɛsamusoilu tɛ suman sɔrɔnna
suman datalannailu bolo ikomin Hebu-
ruilu la cɛsamusoilu ye a sɔrɔnna ɲa mɛn
ma.
2 Keladen tan ni fila ka wo mɛn tuma mɛn
na, ii ka karandenilu bɛɛ kili ka a fɔ ii yɛ ko:
«Andeilu kana Alla la kuma lase boloka, ka

an na baara kɛ suman datalan dɔrɔn di. Wo tɛ bɛn.
3 An badenmailu, ai ye cɛɛ mɔɔ wɔrɔnwula suwandi ai rɔ, mɛnilu ye mɔɔ hankilimailu ri. Woilu ye kɛ mɔɔ famunninilu ri, mɛnilu jusu fani Alla la Nii Sɛniman na. An di suman datalan baara karifa woilu la.
4 Kɔni andeilu ri to Alla tarala ka Alla la kuma lase mɔɔilu ma. An na baara le wo ri.»
5 Wo kuma diyara jama bɛɛ yɛ. Wo rɔ, ii ka Etiyɛn suwandi, wo mɛn lemɛniyani kosɛbɛ. A jusu fani Alla la Nii Sɛniman na fanan. Ii ka Filipe fanan suwandi, a ni Porokori ni Nikanɔri ni Timon ni Parimɛnasi ni Nikolasi, mɛn tɛrɛ ye Antiyɔkika ri. Yahudiya tun tɛ a ri, kɔni a tun da don Yahudiyailu la dina rɔ.
6 Ii ka mɔɔ wɔrɔnwula woilu lana talibidenbailu ma. Talibidenilu ka Alla tara ii yɛ, ka ii bolo la ii kan.
7 Alla la kuma tɛrɛ ye jɛnsɛnna fan bɛɛ rɔ. Karanden tɛrɛ ye siyayala bɛrɛbɛrɛ kɛ Jerusalɛmu. Alla la sarakalasela siyaman fanan donda ka lemɛniya sila ta.

Yahudiyailu ka Etiyɛn mira

8 Alla la ɲumaya tɛrɛ ye Etiyɛn ka a fɔ kosɛbɛ. Alla la sebaya fanan tɛrɛ ye a fɛ. A ka kabannako ba ni tɔɔmasereilu kɛ mɔɔilu tɛma.
9 Kɔni doilu wulira Etiyɛn sɔsɔla. Ii bɛɛ bɔni salibon kelen de la, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Mɔɔ Kanhɔrɔyaninilu la salibon. Wo salibon mɔɔilu bɔni Sirɛni ni Alɛsandiri, a ni Silisi ni Asi jamanailu rɔ.
10 Kɔni ii tɛrɛ ti se jɔ sɔrɔnna a ma. Alla la Nii Sɛniman de tɛrɛ ye hankilimaya dila a ma kuma wo rɔ.
11 Wo le ka a kɛ, ii ka mɔɔ doilu kɔnɔrasu Etiyɛn kanma. Woilu ka wuya la a la ko: «A ra Nabi Musa ni Alla tanama kuma fɔ. An jɛrɛ ka wo mɛn fewu.»
12 Wo rɔ, salibon mɔɔ woilu ka so kɔndɔ mɔɔilu ni mɔɔbakɔrɔilu ni sariya karanmɔɔilu lawuli Etiyɛn kanma. Ii ka Etiyɛn mira fanka la ka wa a ri Yahudiya la kititɛɛ dɛkuru rɔ.
13 Ii nara mɔɔ doilu ri, mɛnilu ka wuya la Etiyɛn na. Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin ye yɔrɔ sɛniman ɲin nafɛyala tuma bɛɛ, ka Nabi Musa la sariya fanan nafɛya.
14 A ra a fɔ ko Nasarɛtika Isa wo ri Allabatobonba ɲin te. Ko a ri an na sila yɛlɛman, Nabi Musa ka sila mɛn di an benbailu ma. An jɛrɛ ra kuma wo mɛn a da rɔ.»
15 Kititɛɛ mɔɔilu ka Etiyɛn mafɛnɛ. A ɲakɔrɔla ra kɛ ikomin mɛlɛka ɲakɔrɔla.

7

Etiyɛn ka mɔɔbailu jabi

1 Alla la sarakalasela kuntiiba ka a fɔ Etiyɛn yɛ ko: «A ye di? Ii ka mɛn fɔ ɲin di, tuɲa le wo ri wa?»
2 Etiyɛn ka ii jabi: «N failu ni n badenmailu, ai ye ai tolo malɔ n kan na. Ka a tɛrɛn an benba Iburahima tun ma i sii Haran so kɔndɔ waati mɛn na fɔlɔ, Alla nɔɔrɔ tii ka a jɛrɛ yiraka a la Mesopotami jamana rɔ.
3 Alla ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye bɔ i wara, ka bɔ i badenmailu tɛma. I ye wa yɔrɔ do rɔ, n kɛtɔ yɔrɔ mɛn yirakala i la.›
4 «Wo rɔ, an benba bɔra Kalidekailu la jamana rɔ ka wa i sii Haran. A fa sa mɛn kɛni, Alla ka a lana yan, ai siini jamana mɛn dɔ bi.
5 Alla tun ma yɔrɔ si di a ma yan ka a kɛ a ta ri, hali yɔrɔ fitini. Kɔni Alla ka lahidi ta a yɛ ko jamana ɲin di kɛ a ni a bɔnsɔnilu ta ri. Wo tuma den tun tɛ Iburahima bolo.
6 Alla ka a fɔ a yɛ ko: ‹I bɔnsɔnilu ri kɛ londanilu ri jamana do rɔ. Mɔɔ woilu ri ii bila jɔnya rɔ ka ii tɔrɔ. Ii ri san kɛmɛ naanin kɛ tɔrɔya rɔ ye.
7 Kɔni n di jahadi la mɔɔ woilu kan, mɛnilu ka ii kɛ jɔnilu ri. Wo kɔ rɔ, i bɔnsɔnilu ri bɔ ye ka na nde bato yɔrɔ ɲin dɔ yan.›
8 Alla ka teriya sidi Iburahima yɛ, ka faaninta kɛ wo tɔɔmasere ri. Wo rɔ, Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn ka a la faaninta kɛ a sɔrɔn tele seyin. Isiyaka ka Yakuba sɔrɔn ka a kɛ ɲa wo le ma. Yakuba ka an benba tan ni fila sɔrɔn ka woilu fanan kɛ wo ɲa kelen wo le ma.
9 «Yusufu la ko keleya ka a kɔrɔilu mira. Ii ka a mira ka a san mɔɔilu ma. Woilu wara a bila jɔnya rɔ Misiran. Kɔni Alla tora a fɛ,
10 ka a bɔ a la tɔrɔya bɛɛ rɔ. A ka a lɔ Misiran mansa Ferawuna ɲana tuma mɛn na, Alla ka hankili di a ma ka a la ko diya wo yɛ. Ferawuna ka a lasii Misiran jamana kuntiiya la, a ni a ka a kɛ a la bon ɲamɔɔ ri.

11 «Wo tuma, kɔnkɔ ba donda Misiran
jamana fan bɛɛ rɔ, a ni Kanaan jamana bɛɛ
rɔ. Wo tɔrɔya bonyara kosɛbɛ. An benbailu
ma se balo sɔrɔnna.
12 A fɔra Yakuba yɛ tuma mɛn na ko
suman ye sɔrɔnna Misiran, a ka an ben-
bailu lawa suman ko rɔ. Wo kɛra ii wa ko
fɔlɔ ri.
13 Ii seni Misiran a siɲa filana rɔ, Yusufu
ka a jɛrɛ yiraka ii la. A badenmailu la ko
fɔra mansa Ferawuna yɛ.
14 Yusufu ka kela lawa a fa ma ko a ye
na, a ni a la denbaya bɛɛ. A fa la mɔɔilu
bɛɛ ladɛnnin tɛrɛ mɔɔ biwɔrɔnwula ni mɔɔ
loolu le ri.
15 Nba, Yakuba ni a la mɔɔilu wara
Misiran ɲa wo le ma. A mɛnda ye fo a sara,
a ni an benbailu bɛɛ.
16 Waati taminni kɔ, mɔɔilu wara ii su ri
fɔɔ Sikɛmu. Ii ka ii su don Iburahima la
su don diya ye, Iburahima tun da wodi wo
bɔ kɔrɔman, a ka mɛn don Hamɔri dencɛilu
bolo, a ka a san woilu ma.
17 «Nba, Alla ka lahidi mɛn ta Iburahima
yɛ, wo mafa waati tun da sudunya. An na
mɔɔilu tɛrɛ ye siyayala Misiran a ɲa jɛrɛ jɛrɛ
ma.
18 Wo tuma, mansa do siira, mɛn ma foyi
lɔn Yusufu la ko rɔ.
19 Mansa wo ka an na mɔɔilu tɔnɔ bɔ ka
an benbailu tɔrɔ kojuuya. A ka ii diyagboya
ko ii ye ii den ɲarinilu to ii kɔ kɛnɛ ma kosa
ii denilu ri sa.
20 «Nabi Musa sɔrɔnda waati wo le la. Den
ɲuma le tɛrɛ a ri kosɛbɛ ka Alla diya fewu! A
sɔrɔnda ka karo sawa kɛ lamɔ rɔ a fa wara.
21 A sɔrɔnbailu ka a to ii kɔ kɛnɛ ma tuma
mɛn na, Ferawuna denmuso ka a yen. Wo
le ka a ta ka a lamɔ, ka a kɛ ikomin a jɛrɛ
den.
22 Wo rɔ, Misirankailu ka Musa karan ii
la lɔnnin bɛɛ la. Se ye a yɛ ka kɛwali ba kɛ.
A kusan kumala a ɲuma la fanan.
23 «Musa sɔrɔn ka san binaanin bɔ tuma
mɛn na, a ka a miri ko a ri wa bɔ a baden-
mailu tɔrɔfɛ, Isirayɛlikailu kɔnin.
24 A seni ye, a ka a badenma do yen.
Misiranka do ye wo gbasila. Musa wara a
badenma dɛmɛn, ka a badenma ta sara cɛɛ
wo la ka a faa.
25 A ye Musa kɔndɔ ko a badenmailu ri a
ɲayen ko Alla ra ale lɔ ii hɔrɔya la. Kɔni a
badenmailu ma wo ɲayen.
26 Wo duusa gbɛ, Musa wara a badenma
fila bilani tɛrɛ i ɲɔɔn na. A ka woilu
masabarikan kɛ ko: ‹Badenmailu le tɛ ai ri
wa? Nfenna ai bilani tɛrɛ i ɲɔɔn na ten?›
27 «Kɔni mɛn tɛrɛ ye a badenma gbasila,
wo ka Musa latuntun ka a fɔ a yɛ ko: ‹Yon
ka i kɛ an na kuntii ni an na kititɛɛla ri?
28 A ye di? I ye a fɛ le ka nde faa ikomin i
ka Misiranka wo faa ɲa mɛn ma kunun?›
29 Musa ka wo mɛn tuma mɛn na, a ka
ibori ka wa a sii londanya rɔ Madiyana
jamana rɔ. A mɛnda ye ka dencɛ fila sɔrɔn.
30 «A ka san binaanin dafa ye tuma
mɛn na, mɛlɛka do bɔra gbɛ rɔ a ɲakɔrɔ.
Mɛlɛka wo ka a jɛrɛ yiraka a la jiri tunin
tamɛlɛnama rɔ, Sinayi koyinkɛ waa rɔ.
31 Musa ka wo yen ka kabannakoya. A
ka a madon a la ka a kɔrɔsi tuma mɛn na,
Allabatala kumakan bɔra.
32 A ka a fɔ ko: ‹Nde le i benbailu Maari
Alla ri, Iburahima Maari Alla ni Isiyaka
Maari Alla ni Yakuba Maari Alla kɔnin.›
Musa silanda ka a yɛrɛyɛrɛ. A ma susu a ɲa
lɔla a rɔ.
33 «Allabatala ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye i la
sanbara bɔ i sen dɔ, baa i lɔni yɔrɔ mɛn dɔ
ɲin, wo ye yɔrɔ sɛniman de ri.›
34 Alla ka a fɔ ko: ‹N na mɔɔilu tɔrɔni ɲa
mɛn ma Misiran, n da wo yen fewu. N da ii
kurunkan mɛn fanan. N da jii ka na ii kisi.
Na, n di i lasɛ Misiran.›
35 «Nba, Isirayɛlikailu tun ka ii ban Musa
mɛn dɔ ko: ‹Yon ka i kɛ an na kuntii ni an na
kititɛɛla ri?› Kɔni Alla ka ale lawa ka a kɛ ii
la kuntii ri, ka ii hɔrɔya. Alla ka a kelaya
ɲa wo le ma mɛlɛka bolo, mɛn bɔra gbɛ rɔ a
ɲakɔrɔ jiri tunin dɔ.
36 Musa ka tɔɔmasereilu ni kaban-
nako bailu kɛ Misiran, ka doilu kɛ Kɔɔji
Fararɔbin da la, ka doilu fanan kɛ wula
kɔndɔ san binaanin kɔrɔ.
37 «Wo Musa kelen de ka a fɔ Isirayɛlikailu
yɛ ko: ‹Alla ri nabi gbɛrɛ bɔ Isirayɛlikailu
tɛma ikomin nde.›
38 Wo Musa kelen de tɛrɛ Isirayɛlikailu
bɛɛ ladɛnnin fɛ wula rɔ. A tɛrɛ ye an ben-
bailu fɛ ye, a ni mɛlɛka wo, mɛn kumara a
fɛ Sinayi koyinkɛ kan. A ka kuma banbali
sɔrɔn ka a lase an ma.
39 «Kɔni an benbailu ma sɔn ka a kan
mira. Ii ka ii ban a rɔ. Misiran lɔɔ tɛrɛ ye
ii la.

40 Ii ka a fɔ Haruna yɛ ko: ‹Batofen doilu
ladan an yɛ, mɛn di a lɔ an ɲɔrɔ ka wa, baa
Musa wo, mɛn ka a lɔ an ɲɔrɔ ka bɔ Misiran,
an ɲa tɛ a la. Mɛn kɛni a la, an ma wo lɔn.›
41 Wo rɔ, ii ka batofen do rabɛn waati wo
la, ka saraka bɔ a yɛ ka a sɔ. Batofen wo
bɔni nisiden na. Ii ka tolon kɛ ka batofen
wo bonya, mɛn rabɛnni ii jɛrɛ bolo.
42 Kɔni Alla ka a kɔ don ii la ka ii bila. A
ka ii to ii jɛrɛ ma, ka ii to loloilu batola, a ni
tele ni karo. Ko do sɛbɛni wo rɔ nabiilu la
kitabu rɔ. A ka a fɔ ko:
‹Ai Isirayɛlikailu! Ai ka san binaanin kɛ
wula kɔndɔ taamala,
ka kolofenilu kannatɛɛ ka sarakailu bɔ.
Kɔni ai ma woilu bɔ nde yɛ.
43 Ai la joo Mɔlɔki siini gba mɛn kɔrɔ,
ai ka wo madonni a bato kanma.
Ai ka ai la joo Arefan na lolo bisiki le ladan
ka wo bato.
Wo le rɔ, n di ai gbɛn kɛlɛkɔrɔbori diya fɔɔ
Babilɔni kɔfɛ.›»
44 Etiyɛn ka a fɔ ko: «An benbailu tɛrɛ ye
wula kɔndɔ taamala tuma mɛn na, Alla la
teriya tɔɔmasere daa makɛ faaninbon tɛrɛ
ye ii bolo. Musa tun ka faaninbon wo ladan
ikɔ Alla ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. Alla ka mɛn
yiraka a la, a ka a ladan ka a ni wo ra kanya.
45 Daa makɛ faaninbon wo tɛrɛ ye an
benbailu la denilu bolo ii la waati rɔ. Ii
ni Josuwe le ka jamana bɛɛ mira, Alla ka
jamana wo mɔɔilu gben ii ɲɛfɛ. Ii nara daa
makɛ faaninbon di jamana rɔ, a mɛnda ye
haan an mansa Dawuda tele rɔ.
46 Dawuda la ko diyara Alla yɛ. Ale le ka
Alla madiya ko a ye a fɛ ka sii diya lɔ Yakuba
Maari Alla yɛ.
47 Kɔni Dawuda dencɛ mansa Sulemani
le ka bon wo lɔ Alla yɛ.
48 «Kɔni Alla Kɔrɔtaniba tɛ a siila bon na,
mɛn lɔni adamaden bolo. A ye ikomin nabi
ka a fɔ ɲa mɛn:
49 ‹Allabatala ka a fɔ ko: Sankolo le ye n na
mansaya siifen di.
Duukolo ye n sen lɔ yɔrɔ le ri.
A ye di? Ai ri bon su ɲuman lɔ nde yɛ?
N siibon di kɛ yɔrɔ ɲuman?
50 Fen ɲinilu bɛɛ danni tɛ nde le bolo wa?›»
51 Etiyɛn ka a fɔ a lamɛnbailu yɛ ko: «Ai
mɔɔ kungbelenilu! Ai ye ikɔ Alla lɔnbaliilu!
Ai ye ai toloilu magbɛlɛyala ka ai ban Alla
kumakan dɔ. Ai ye Alla la Nii Sɛniman
sɔsɔli waati bɛɛ. Ai ni ai benbailu bɛɛ ka
kan.
52 Ai benbailu ka nabiilu bɛɛ tɔrɔ.
Nabiɲuma mɛnilu ka Alla la Mɔɔ Suwan-
dini la ko fɔ ii yɛ, ii ka woilu faa. Sisen ai ra
Mɔɔ Telenni wo janfa ka a faa.
53 Aile ka Alla la sariya sɔrɔn mɛlɛkailu
bolo, kɔni ai ma sɔn wo mirala.»

Etiyɛn faara ɲa mɛn ma

54 Yahudiyailu ka wo mɛn tuma mɛn na,
ii mɔnɛra. Ii jusu bɔra a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma ka a
dagbolo cin.
55 Kɔni Etiyɛn jusu fani tɛrɛ Alla la Nii
Sɛniman na. A ka a ɲa lɔ sankolo rɔ ka Alla
la nɔɔrɔ yen, ka Isa lɔni yen Alla bolokin-
inma.
56 A ka a fɔ ko: «A ragbɛ. N da sankolo
da lakani yen, ka Mɔɔ Dencɛ lɔni yen Alla
bolokininma.»
57 Kɔni ii kulera kan ba la, ka ii boloilu dii
ii toloilu la. Ii bɛɛ gbidira ka be Etiyɛn kan.
58 Ii ka a mira ka a sɔmɔn ka wa a ri
so kɔkan, ka a bon damira kabakurun na.
Sereya wo ka ii la duruki bɔ ii kanna ka
a bila kanberen do sen kɔrɔ, mɛn tɔɔ ko
Sawuli.
59 Ii ye Etiyɛn bonna kabakurun na tuma
mɛn na, a ka tarali kɛ ko: «Maari Isa, n nii
ta.»
60 Awa a ka i ɲɔɔnkin ka a kan ba labɔ ko:
«Maari, i ye kojuu ɲin yafa ii ma.» A banni
wo fɔla, a sara.

8

1 Sawuli sɔnda Etiyɛn faa ko ma.

Sawuli ka lemɛniya jama tɔrɔ

Wo lon kelen, mɔɔilu wulira ka lemɛniya
jama tɔrɔya kojuuya Jerusalɛmu. Wo rɔ,
lemɛniya mɔɔilu bɛɛ ka ibori ka wa Jude
mara ni Samari mara fan bɛɛ rɔ. Talibiden-
bailu dɔrɔn de ma bɔ Jerusalɛmu.
2 Alla ɲɛsilanɲɛba doilu ka Etiyɛn su don
ka kasi kosɛbɛ a la saya ko rɔ.
3 Kɔni Sawuli tɛrɛ ye lemɛniya jama tɔrɔla
kojuuya. A tɛrɛ ye donna ii la bonilu la ka
ii mira, cɛɛ ni musoilu. A tɛrɛ ye woilu bɛɛ
mirala fanka la ka ii bila kaso la.

Filipe ka Samarikailu kawandi

4 Nba, mɛnilu jɛnsɛnda ka bɔ Jerusalɛmu,
woilu sera yɔrɔ yɔrɔ rɔ, ii ka kibaro ɲuma
lase ye mɔɔilu ma.

5 Filipe borini wara Samari so ba la. A
ka Məɔ Ɲenematəmənin na ko lase ye məɔilu
ma.
6 Jama ka ii tolo malɔ a la kosɛbɛ. Ii ka a
la kuma lamɛn ka a la tɔɔmasere kɛni yen,
7 baa jinailu kule kan ba bɔra,
ka bɔ jinatɔilu siyaman fɛ a bolo.
Kɔrɔngbɔyatɔ siyaman ni senkelen siya-
man nakɛndɛyara fanan.
8 Wo kɛra sɛwa ko ba ri so wo məɔilu bolo.
9 Cɛɛ do tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ tɛrɛ ko Simɔn. A
tun da mɛn, Simɔn ye wɔyɛmaya koilu kɛla
so kɔndɔ ka Samarikailu bɛɛ kabannakoya.
Ale tɛrɛ ye a jɛrɛ kɛla məɔba le ri.
10 Ka a damira denninilu ma haan
məɔbailu, bɛɛ tɛrɛ ye ii tolo malɔla a la
kosɛbɛ. Ii tɛrɛ ye a fɔla a ma ko: «Ɲin kɔnin
ye Alla la sebaya ba jɛrɛ le ri.»
11 Nba, Simɔn tɛrɛ ye ii makabala a la
wɔyɛmaya koilu la kɛbi waati jan. Wo rɔ,
ii bɛɛ tɛrɛ ye ii tolo malɔla a la kosɛbɛ.
12 Kɔni Filipe ka kibaro ɲuma lase ii
ma, mɛn ye Alla la Mansaya ko ni Isa
Ɲenematəmənin tɔɔ la ko rɔ. Ii lara a la
kuma la tuma mɛn na, ii sunda ji rɔ, cɛɛ ni
musoilu.
13 Simɔn jɛrɛ fanan lara kuma wo la ka
sun ji rɔ. A sunni kɔ rɔ ji rɔ, a ma bɔ
Filipe kɔfɛ fewu. Filipe tɛrɛ ye kabannako
ni tɔɔmasere mɛnilu kɛla, woilu ka Simɔn
kabannakoya kosɛbɛ.
14 Wo tuma, a fɔra talibidenbailu yɛ, mɛn
tɛrɛ ye Jerusalɛmu, ko Samarika doilu ra
sɔn Alla la kuma rɔ. Wo rɔ, ii ka Piyɛri ni
Yuhana kelaya ko ii ye wa woilu tɛrɛn ye.
15 Piyɛri ni Yuhana se mɛn kɛni Samari,
ii ka Alla matara lemɛniya məɔilu yɛ, sa ii
ri Alla la Nii Sɛniman sɔrɔn.
16 Lemɛniya məɔ woilu sunda ji rɔ tɛrɛ
Maari Isa tɔɔ le rɔ, kɔni Alla la Nii Sɛniman
tun ma na ii si ma fɔlɔ.
17 Piyɛri ni Yuhana banda Alla matarala
ka ii bolo la ii kan. Wo rɔ, ii ka Alla la Nii
Sɛniman sɔrɔn.
18 Nba, Simɔn ka a yen tuma mɛn na
ko lemɛniya məɔilu ka Alla la Nii Sɛniman
sɔrɔn talibidenbailu la bolo lankannin fɛ, a
ka wodi bɔ ko a ye a dila ii ma.
19 A ka a fɔ ko: «Ai ye wo se di n ma,
sa n wa n bolo la məɔ mɛn kan, wo ye Nii
Sɛniman sɔrɔn.»
20 Kɔni Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «I ni i la wodi
bɛɛ ye halaki! Baa i ra imiri ko Alla ye mɛn
dila məɔ ma, i ri wo sɔrɔn wodi la.»
21 Piyɛri ka a fɔ ko: «Ile kɔnin! I sen tɛ an
na baara ɲin dɔ fewu! Baa i jusu telenni tɛ
Alla ɲana.
22 I ye tubi ka Allabatala matara, sa i ra
miriya juu mɛn kɛ, tumadɔ i ri makoto wo
la.
23 N da a yen ko ɲagboya ka siya i kɔndɔ
fewu. Kojuu ra kɛ i la kuntii ri.»
24 Simɔn ka jabili kɛ ko: «Ai ye Allabatala
matara n yɛ, sa ai ka mɛn fɔ ɲin, wo si kana
n sɔrɔn.»
25 Nba, Piyɛri ni Yuhana ka a ɲafɔ ka
Allabatala la kuma lase ii ma. Ii ban mɛn
kɛni baara wo la, ii ka ii kɔsɛ Jerusalɛmu.
Ii watɔla, ii taminda kibaro ɲuma lasela
Samarikailu la so mɛsɛn siyaman na.

Filipe bɛnda Etiyopi ɲɛmɔɔ do la

26 Allabatala la mɛlɛka do nara ka a fɔ
Filipe yɛ ko: «I wuli ka wa tele kankan
bolokinin dɔ. Sila mɛn ye bɔla Jerusalɛmu
ka wa Kasa, i ye wo mira.» (Sila wo ye bɔla
wula rɔ.)
27 Filipe wulira ka sila wo mira ka wa.
Nba, a ka i ɲɔɔn bɛn Etiyopika kibaten
do la sila la. Ɲɛmɔɔ ba le. Ale le siini
Etiyopi mansa muso Kandasi la nanfulu
bɛɛ kun na. Wo wani tɛrɛ Alla bato diya
Jerusalɛmu.
28 Cɛɛ wo bɔtɔ tɛrɛ Jerusalɛmu ka i kɔsɛ a
wara. A siini a la sowontoro rɔ sila la ka
Nabi Esayi la kitabu karan.
29 Alla la Nii Sɛniman ka a fɔ Filipe yɛ
ko: «I madon sowontoro ɲin na ka itaama
a tɔrɔfɛ.»
30 Wo rɔ, Filipe ka ibori ka wa se sowon-
toro ma. A ka cɛɛ wo karankan mɛn, a ye
Nabi Esayi la kitabu karanna. Filipe ka a
maɲininka ko: «I ye kuma mɛn karanna
ɲin, i ka wo kɔrɔ lɔn wa?»
31 A ka Filipe jabi: «Ni məɔ ma wo kɔrɔ fɔ
n yɛ, n di se wo lɔnna di?» A ka Filipe kili ko
a ye yɛlɛ ka a sii a tɔrɔfɛ sowontoro kɔndɔ.
32 A tɛrɛ ye kuma mɛn karanna, wo le ka
a fɔ ko:
«A kɛra ikomin saa bulan, mɛn da bila julu
la ka wa a kannatɛɛ diya.
Ikomin saa bulan, mɛn tɛ kasila a si mali
waati,

A ma foyi fɔ.
33 Ii ka a lafɛya, ka a la hakan bɔ a bolo la.
Mɔɔ tɛ kuma a bɔnsɔn ko rɔ,
Ka a masɔrɔn ii ka a faa.»
34 Cɛɛ ka Filipe maɲininka ko: «N fa, nabi ye kumala yon na ko rɔ kuma ɲin dɔ? A ye kumala a jɛrɛ la ko le rɔ wa, wa mɔɔ gbɛrɛ? I ye wo fɔ n yɛ.»
35 Wo rɔ, Filipe ka a damira kitabu kuma wo ma, ka Isa la kibaro ɲuma fɔ a yɛ.
36-37 Ii ye wala sila fɛ tuma mɛn na, ii sera kɔ do ma. Cɛɛ ka a fɔ Filipe yɛ ko: «I ɲa lɔ, ji ye yan. Nfen di n bali sunna ji rɔ?»
38 Cɛɛ ka a fɔ sowontoro borila yɛ ko a ye sowontoro lalɔ. A ni Filipe jiira ji rɔ. Filipe ka a sun ji rɔ.
39 Ii bɔ mɛn kɛni ji rɔ, Maari Nii Sɛniman ka Filipe ta ka wa a ri. Cɛɛ wo ma a yen butun, kɔni a sɛwani ba bɔra ye ka wa.
40 Filipe ka a jɛrɛ yen Asoti so kɔndɔ. A taminda kibaro ɲuma lasela so bɛɛ la, haan a nara se Sesare.

9

Sawuli lemɛniyara Isa ma ɲa mɛn ma

1 Waati wo rɔ, Sawuli tɛrɛ ye Maari Isa la karandenilu masilanna tuma bɛɛ, ko a ri ii faa. A wara sarakalasela kuntiiba tɛrɛn,
2 ko a ye bataki di a ma, a ri wa mɛn yiraka mɔɔilu la Yahudiyailu la salibonilu la Damasi so kɔndɔ. Wo rɔ, ni a ka mɔɔilu tɛrɛn ye, mɛnilu ye Isa la sila kan, a ri woilu mira, cɛɛ ni muso, ka na ii ri Jerusalɛmu.
3 Sawuli sundunyara Damasi tuma mɛn na, fen do mɛlɛn bɔra gbɛ rɔ san ma kelen di ka na a laminin.
4 Sawuli bera duu ma. A ka kumakan do mɛn ko: «Sawuli, Sawuli, i ye n tɔrɔla kojuuya nfenna?»
5 Sawuli ka ɲininkali kɛ ko: «Maari, i ye yon de ri?» A ka Sawuli jabi: «Nde le Isa ri, i ye mɛn tɔrɔla kojuuya.
6 I wuli sisen ka wa so kɔndɔ. I ka kan ka mɛn kɛ, wo ri fɔ i yɛ ye.»
7 Sawuli taamaɲɔɔnilu lɔni tɛrɛ ye, kɔni ii ma se foyi fɔla. Ii ka kumakan wo mɛn, kɔni ii ma mɔɔ si yen.
8 Sawuli ka i wuli ka i lɔ. A ka a ɲa laka, kɔni a tun tɛ foyi yenna. Ii ka a gbeleke mira ka wa a ri Damasi.
9 A ka tele sawa kɛ a tɛ foyi yenna. A ma dɔɔnnin kɛ, a ma ji min.

Alla ka Ananiyasi kelaya Sawuli ma

10 Wo ka Isa la karanden do tɛrɛn Damasi. Wo tɔɔ ko Ananiyasi. Maari ka fen do yiraka a la, ka a kili ko: «Ananiyasi.» Ananiyasi ka a fɔ ko: «Naamun, Maari. N ye yan.»
11 Maari ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli ka sila ta, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Sila Telenni. I ye wa Judasi wara, ka Tarisika do maɲininka, mɛn tɔɔ ko Sawuli. A ye n matarala sisen.
12 N ka a yiraka a la ko cɛɛ do ri na a bolo la a kan, sa a ɲa ri laka ikɔ. A ka cɛɛ mɛn yen, wo tɔɔ ko Ananiyasi.»
13 Ananiyasi ka a fɔ ko: «Ɛɛ, Maari! Cɛɛ ɲin ka kojuu kɛ i la mɔɔ sɛnimanbailu la ɲa mɛn ma Jerusalɛmu, mɔɔ siyaman da wo lakali n yɛ.
14 Sarakalasela kuntiilu ka se di a ma ko ka mɔɔilu mira mɛnilu bɛɛ ye i tɔɔ kilila. A ra na yan wo ko rɔ»
15 Kɔni Maari ka a jabi: «Wa! N da cɛɛ ɲin suwandi, sa a ri baara kɛ n yɛ. A ri n na ko lase siya gbɛrɛilu mɔɔilu ma, a ni mansailu ni Isirayɛlikailu.
16 A ri tɔrɔ ɲa mɛn ma n na ko rɔ, n jɛrɛ ri wo bɛɛ yiraka a la.»
17 Wo rɔ, Ananiyasi bɔra ka wa Sawuli tɛrɛn. A donda bon na, ka a bolo la a kan, ka a fɔ a yɛ ko: «N badenma Sawuli, Maari Isa ra n nana ka i tɛrɛn yan. Ale le ka a jɛrɛ yiraka i la sila la ka a tɛrɛn i ye nala yan. Ale le ka n nana yan sa i ɲa ri laka ikɔ, sa i jusu ri fa Alla la Nii Sɛniman na.»
18 Fen do mɛn munuɲani jɛɛ wari la bɔra Sawuli ɲa kan i kɔrɔ. Wo beni, Sawuli ɲa lakara ikɔ. A ka a wuli wo rɔ ka a sun ji rɔ.
19 A ka dɔɔnnin kɛ ka fanka sɔrɔn. A mɛnda tele dando Isa la karandenilu tɔrɔfɛ Damasi.

Sawuli ka kawandili kɛ Damasi

20 Sawuli ka Isa la ko lase damira i kɔrɔ Yahudiyailu la salibonilu la Damasi. A ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko Isa ye Alla Dencɛ le ri.
21 Mɛnilu tolo tɛrɛ ye a la kuma la, woilu bɛɛ kabannakoyara. Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin de ma mɔɔilu tɔrɔya kojuuya Jerusalɛmu wa, mɛnilu ye Isa tɔɔ kilila? A ma na yan ko ka woilu mira ka wa ii ri sarakalasela kuntiilu ma Jerusalɛmu wa?»

22 Kɔni Sawuli tɛrɛ ye mɔɔilu kawandila
se mɛn na, do tɛrɛ ye lala wo kan waati bɛɛ.
A tɛrɛ ye a yirakala Damasi Yahudiyailu la
ka a gbɛ ko Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin de Isa ri. Ii
ma se a jabila muumɛ.
23 Tele siyaman tamini kɔ, ii ka ii ladɛn ka
ii kan kɛ kelen di ko ii ri Sawuli faa,
24 kɔni ko wo fɔra Sawuli yɛ. Ii ka ii janto
so donda bɛɛ rɔ su ni tele, sa ii ri Sawuli
mira ka a faa.
25 Su do rɔ, a la karandenilu ka a bila see
kɔndɔ, ka a lajii julu la so jin kɔma.

Sawuli sera Jerusalɛmu

26 Sawuli wara Jerusalɛmu. A seni ye, a
lɔɔ tɛrɛ ye a la ka i madon karandenilu la.
Kɔni woilu bɛɛ silanni tɛrɛ a ɲɛ. Ii ma la a la
ko Sawuli ra kɛ Isa la karanden di.
27 Kɔni Barinabasi ka Sawuli ramira ka
wa a ri talibidenbailu ma ka a lase ii ma
ikomin Sawuli ka Maari Isa yen Damasi
sila la ɲa mɛn ma, a ni Maari kumara a yɛ ɲa
mɛn ma, a ni Sawuli ma silan ɲa mɛn ma ka
Isa la ko lase mɔɔilu ma Damasi so kɔndɔ.
28 Wo rɔ, Sawuli mɛnda talibidenbailu
bolo, ka wa Jerusalɛmu fan bɛɛ rɔ, ka Maari
la ko fɔ mɔɔilu yɛ jusulatɛɛ rɔ.
29 Yahudiya mɛnilu fa kan tɛrɛ ye
Kirɛkikan di, Sawuli tɛrɛ ye kumala woilu
yɛ ka ii masɔsɔ. Wo kɛra sababu ri, ii tɛrɛ ye
a faa ko ɲa ɲininna.
30 Wo fɔra lemɛniya mɔɔilu yɛ tuma mɛn
na, ii wara Sawuli ri Sesare. Ii seni ye, ii ka
a lawa Tarisi.
31 Nba, wo tuma lemɛniya jama tɛrɛ ye
jususuma rɔ Jude, a ni Kalile ni Samari.
Maari tɛrɛ ye ii la lemɛniya sabatila. Ii tɛrɛ
ye ii taamala Maari ɲɛsilanɲɛ le rɔ. Alla la
Nii Sɛniman tɛrɛ ye ii sɛɛbɛ donna. Wo rɔ,
mɔɔilu tɛrɛ ye donna ka la lemɛniya mɔɔilu
kan.

Piyɛri ka Ene lakɛndɛya

32 Nba, Piyɛri tɛrɛ ye jamana bɛɛ rataa-
mala. Lon do rɔ, a wara bɔ Alla la mɔɔ
sɛnimanbailu tɔrɔfɛ Lida so kɔndɔ.
33 A ka cɛɛ do tɛrɛn ye, mɛn tɔɔ ko Ene. Wo
tun da san seyin kɛ a lani a la dɛbɛ rɔ baa a
kɔrɔngbɔyanin de tɛrɛ.
34 Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «Ene, Isa
Ɲenematɔmɔnin da i lakɛndɛya sisen. I wuli
ka i la dɛbɛ rabɛn.» Ene ka a wuli i kɔrɔ.
35 Mɔɔ mɛnilu siini Lida ni Saron gbɛkula
kan, woilu bɛɛ ka Ene yen ka lemɛniya
Maari ma.

Alla ka Dɔrikasi lawuli ka a bɔ saya rɔ

36 Nba, Isa la karanden do tɛrɛ ye Jope so
kɔndɔ. Wo tɔɔ ko Tabita. Mɔɔilu ye a fɔla
a ma Kirɛkikan dɔ ko Dɔrikasi. Muso wo
tɛrɛ ye koɲuma kɛla tuma bɛɛ ka fantanilu
dɛmɛn.
37 Ka Piyɛri to Lida so kɔndɔ, Tabita
jankarɔra ka sa Jope so kɔndɔ. Ii ka a su ko
ka a la sankaso san ma bon na.
38 Jope ni Lida tɛ ma jan. Wo rɔ, a
fɔra Jope karandenilu yɛ tuma mɛn na ko
Piyɛri ye Lida, ii ka mɔɔ fila kelaya ka wa a
madiya ko a ye na i kɔrɔkɔrɔ ɲin di ten.
39 Nba, woilu wara kela fɔ Piyɛri yɛ tuma
mɛn na, a nara ii kɔfɛ. A seni ye, ii wara
a ri sankaso san ma bon na. Cɛsamusoilu
bɛɛ nara Piyɛri laminin. Ii kasira ka du-
rukibailu ni duruki kɔrɔbilailu yiraka a la,
Dɔrikasi tun ka mɛnilu kara.
40 Piyɛri ka mɔɔilu bɛɛ labɔ bon na, ka i
ɲɔnkin ka Alla matara. A ka a ɲa lɔ su rɔ ka
a fɔ a yɛ ko: «Tabita, i wuli.» Muso ka a ɲa
maka. A ka Piyɛri yen tuma mɛn na, a ka a
wuli ka a sii.
41 Piyɛri ka a mira a bolo ma, ka a
lawuli. A ka Alla la mɔɔ sɛnimanbailu ni
cɛsamusoilu kili, ka Tabita kɛndɛ yiraka ii
la.
42 Wo ko fɔra Jope fan bɛɛ rɔ. Wo rɔ, mɔɔ
siyaman lemɛniyara Maari ma.
43 Nba, Piyɛri mɛnda Jope ka tele siya-
man kɛ ye. A jiyani tɛrɛ karanke do wara,
mɛn tɔɔ ko Simɔn.

10

Kɔrinɛli ka Piyɛri kili

1 Cɛɛ do tɛrɛ ye Sesare, a tɔɔ ko Kɔrinɛli.
Rɔmu kɛlɛden kuntii do le tɛrɛ a ri, kɛlɛden
kɛmɛ tɛrɛ ye a bolo. A la kɛlɛdenilu tɛrɛ ye
dɛkuru mɛn dɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye a fɔla wo ma
ko Itali dɛkuru.
2 Kɔrinɛli ni a la denbaya bɛɛ sɛɛbɛ donni
tɛrɛ ye Alla batola. Ii silanni Alla ɲɛ. A
tɛrɛ ye fantanilu sɔla kosɛbɛ, ka Alla matara
tuma bɛɛ.
3 Nba, lon do rɔ wura tele la, Kɔrinɛli ka
Alla la mɛlɛka yen nala a yɛ ɲayennin dɔ a
la bon kɔndɔ. Wo ka a kili ko: «Kɔrinɛli.»

4 Kɔrinɛli ka a ɲa lɔ a la silan dɔ. A ka a fɔ
ko: «Faama, nfen de ɲin?» Mɛlɛka ka a jabi:
«I la Alla tarailu ni i la bolokolonilu sɔ ko ra
diya Alla yɛ. Alla ra a hankili to i rɔ.
5 Sisen, i ye mɔɔ lawa Jope ka cɛɛ do kili,
mɛn tɔɔ ko Simɔn. Doilu ye a fɔla a ma ko
Piyɛri.
6 A jiyani Simɔn wara, mɛn ye karanke ri.
A la bon ye kɔɔji da la.»
7 Mɛlɛka bɔra a tɔrɔfɛ ka wa tuma mɛn na,
Kɔrinɛli ka a la bonkɔndɔ baaraden fila kili,
a ni a jɛrɛ dɛmɛnba kɛlɛden do. Wo fanan
sɛɛbɛ donni tɛrɛ Alla bato ma.
8 Kɔrinɛli ka ko bɛɛ ɲafɔ ii ɲana ka ii lawa
Jope.

Piyɛri la ɲayenninni

9 Wo duusa gbɛ, telelatelen waati ka mɔɔ
sɛwa wo to sila kan fɔlɔ. Wo tuma, ii se mɛn
kɛra so da la, Piyɛri yɛlɛra Alla matara diya
bon kun bilinin kan.
10 Kɔnkɔ ka a mira. A tɛrɛ ye a fɛ ka
dɔɔnnin kɛ. Ka a tɛrɛn mɔɔilu ye suman
tibila, Alla ka fen do yiraka a la.
11 A ka sankolo lakani yen, ka fen do
fanan yen, mɛn kɛni ikomin birinkan ba.
Wo sidini a kun naanin na, ka lajii duu ma.
12 Sen naaninma soboilu su bɛɛ tɛrɛ ye
wo kan, a ni gbankanbandɔilu ni sankolo
kɔnɔilu.
13 Piyɛri ka kumakan do mɛn. A ka a fɔ
ko: «Piyɛri, i wuli ka do faa ka a dɔɔn.»
14 Kɔni Piyɛri ka a fɔ ko: «Ɛɛn de, Maari!
Fen haramunnin ni fen kɔsɔni, n ma wo si
dɔɔn fɔlɔ.»
15 Kumakan bɔra a siɲa filana rɔ. A ka a
fɔ ko: «Alla ra fen mɛn sɛniya, i kana wo jate
fen haramunnin di.»
16 Wo kɛra siɲa sawa ka ban tuma mɛn
na, birinkan wo kɔrɔtara ka wa sankolo rɔ
kelen di.

Kɔrinɛli la keladenilu nara Piyɛri tɛrɛn

17 Piyɛri tun ka fen mɛn yen, a kɔndafilini
tɛrɛ ye wo rɔ kosɛbɛ. Wo ka a tɛrɛn Kɔrinɛli
la keladenilu ra se Jope ka Simɔn na bon
maɲininka, ka na ii lɔ a la bonda la.
18 Ii ka ii kan nabɔ ka ɲininkali kɛ ko:
«Simɔn mɛn ye kilila ko Piyɛri, wo jiyani
yan de wa?»
19 Piyɛri ye i mirila a la ɲayennin kɔrɔ ma
waati mɛn na, Alla la Nii Sɛniman ka a fɔ a
yɛ ko: «I ɲa lɔ. Mɔɔ sawa ye i ɲininna.
20 I wuli ka jii ii tɛrɛn ye. I ye wa ii kɔfɛ, i
kana sika. Nde le ka ii lana i ma.»
21 Piyɛri jiira ka na ii tɛrɛn ye. A ka a fɔ
ko: «Ai ye mɔɔ mɛn ɲininna, wo le nde ri.
Ai nani nfenna?»
22 Woilu ka Piyɛri jabi: «An bɔni Kɔrinɛli
wara le. Kɛlɛden kuntii do le a ri. Mɔɔ
telenni de, a silanni Alla ɲɛ. Yahudiyailu
bɛɛ ye a tɔɔɲuma fɔla. Nba, Alla la mɛlɛka
sɛniman ka a fɔ a yɛ ko a ye i kili ka wa a
wara, sa a ri a tolo malɔ i la kuma la.»
23 Wo rɔ, Piyɛri ka a fɔ ii yɛ ko ii ye don. A
ka jiyabon di ii ma.

Piyɛri wara Kɔrinɛli wara

Duusa gbɛni, a ka a rabɛn ka wa ii kɔfɛ.
Jopeka lemɛniya mɔɔ doilu wara a malɔ
diya.
24 Wo duusa gbɛ, ii donda Sesare.
Kɔrinɛli ka ii makɔnɔ ye, a tɛrɛ ra a
badenmailu ni a teri ɲumailu bɛɛ ladɛn.
25 Piyɛri donda a wara tuma mɛn na,
Kɔrinɛli nara a tuwa, ka a ɲɔnkin Piyɛri
kɔrɔ, ka a bonya.
26 Kɔni Piyɛri ka a lawuli ko: «I wuli. Mɔɔ
le nde fanan di.»
27 Piyɛri tɛrɛ ye kumala Kɔrinɛli yɛ tuma
mɛn na, ii donda bon na ka mɔɔ siyaman
nadɛni tɛrɛn bon na ye.
28 Piyɛri ka a fɔ ii yɛ ko: «Ka bɛn an
na sariya ma, Yahudiyailu ma kan ka ii
madon siya gbɛrɛ mɔɔilu la. Ai ye wo
kalama. Hali ka don ii la bon na, an ma kan
ka wo kɛ. Kɔni Alla ra a yiraka n na ko n
kana a fɔ mɔɔ si ma ko a haramunnin, wala
a kɔsɔni.
29 Wo le rɔ, n kilira tuma mɛn na, n ka
n wuli ka na. N ma sɔsɔli si bila a rɔ.
Awa, n ye ai maɲininkala sisen, ai ka n kili
nfenna?»
30 Kɔrinɛli ka a jabi: «Wura tele su ɲin na,
kunasini kɔ, n tɛrɛ ye Alla matarala n na
bon na waati su ɲin na. Wo tele naanin de
bi ri. Nba, n ka cɛɛ do lɔni yen n ɲakɔrɔ i
kɔrɔ. Faanin mɛlɛnmɛlɛnna ye a kan na.
31 A ka a fɔ ko: ‹Kɔrinɛli, i ra Alla matara
mɛn kɛ, Alla ra wo mɛn. I ra bolokolonilu
sɔ, a ma ɲina woilu kɔ.
32 Wo le kosɔn, i ye kela lawa Jope
ka Simɔn kili, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma
ko Piyɛri. A jiyani Simɔn wara, mɛn ye
karanke ri. Wo la bon ye kɔɔji da la.›

33 Wo rɔ, n ka mɔɔilu lawa i kɔ i kɔrɔ. I
na ko ra diya an yɛ sisen. Nba, Maari ka ko
mɛnilu fɔ i yɛ, an bɛɛ ye yan Alla ɲakɔrɔ ka
an tolo malɔ woilu bɛɛ la.»

Piyɛri ka kawandili kɛ Kɔrinɛli wara

34 Piyɛri ka kuma damira ko: «N da a yen
sisen ko tuɲa le a ri ko Alla tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ
rɔ.
35 Siya siya rɔ, mɔɔ mɛn silanni Alla ɲɛ ka
telenbaya kɛ, wo le duman Alla yɛ.
36 Alla ka kela fɔ Isirayɛlikailu yɛ, ka
kibaro ɲuma lase ii ma ko ii ri jususuma
sɔrɔn Isa Ɲenematɔmɔnin bolo, mɛn ye mɔɔ
bɛɛ la Maari ri, ai ka wo lɔn.
37 Isa la ko damirara Kalile ka tamin
Jude mara fan bɛɛ rɔ ɲa mɛn ma, ai ye wo
kalama. Wo bɛɛ jusiira sun ji rɔ le ma, Yaya
tɛrɛ ye mɛn nasela mɔɔilu ma.
38 Ai a lɔn, ko Alla la Nii Sɛniman lajiira
Isa Nasarɛtika kun na ikomin suwandili
tulu, a ka sebaya di a ma. Ai sebaya ka a
lɔn ko Isa wara ɲa mɛn ma yɔrɔ bɛɛ la, ka
a to koɲumailu kɛla, ka mɔɔilu lakɛndɛya,
mɛnilu bɛɛ ye Jina Mansa Setana fanka
kɔrɔ, ka a masɔrɔn Alla ye a fɛ.
39 Isa ka ko mɛnilu kɛ Jerusalɛmu so
kɔndɔ, a ni Yahudiyailu la jamana rɔ, an-
deilu le kɛra wo bɛɛ sereilu ri. Ii ka a
gbɔngbɔn jiri kan ka a faa.
40 Kɔni a faa tele sawana lon, Alla ka a
lawuli ka a bɔ saya rɔ. Alla ka a kɛ, mɔɔilu
ka a yen ii ɲa la.
41 Kɔni mɔɔilu bɛɛ ma a yen, fo Alla tun ka
sere mɛnilu suwandi kɔrɔman. Andeilu le
kɛra sere woilu ri, ande mɛnilu ka dɔɔnnin
kɛ ka an min a fɛ a lawulini kɔrɔ ka a bɔ saya
rɔ.
42 A ka an jamari ko an ye mɔɔilu bɛɛ
kawandi, ka sereya bɔ ko Alla ra ale lasii ka
a kɛ fureilu ni kɛndɛmailu bɛɛ la kititɛɛla ri.
43 Nabiɲumailu bɛɛ ka a la ko fɔ, ko mɔɔ
mɔɔ wa la ale la, wo la kojuu ri makoto ale
tɔɔ rɔ.»

Kɔrinɛli ni a la mɔɔilu ka Alla la Nii Sɛniman sɔrɔn

44 Ka a tɛrɛn Piyɛri ma ban kumala fɔlɔ,
Alla la Nii Sɛniman jiira wo lamɛnbailu bɛɛ
kan.
45 Wo ka Yahudiya lemɛniya mɔɔ mɛnilu
tɛrɛn ye, mɛnilu nani Piyɛri malɔ diya
kɔnin, woilu kabannakoyara ka a masɔrɔn
Alla ka a la Nii Sɛniman di siya gbɛrɛilu
fanan ma,
46 ka a masɔrɔn ii ka wo mɔɔilu ku-
makanilu mɛn ii ye Alla matɔɔla kan
gbɛrɛilu la. Wo rɔ, Piyɛri ka a fɔ,
47 «Mɔɔ ɲinilu ra Alla la Nii Sɛniman sɔrɔn
ikɔ andeilu ka a sɔrɔn ɲa mɛn ma. Wo rɔ,
yon di se ka ii bali sun ji rɔ ma wa?»
48 Nba, Piyɛri ka a fɔ ko ii ye sun ji rɔ Isa
Ɲenematɔmɔnin tɔɔ rɔ. Ii sun kɔ ji rɔ, ii ka
Piyɛri madiya ko a ye tele dando kɛ ii wara
ye.

11

Piyɛri ka dantɛɛli kɛ Jerusalɛmu lemɛniya mɔɔilu yɛ

1 Talibidenbailu ni lemɛniya mɔɔ mɛnilu
ye Jude, woilu ka a mɛn ko siya gbɛrɛ
mɔɔilu fanan da sɔn Alla la kuma ma.
2 Kɔni Piyɛri sera Jerusalɛmu tuma mɛn
na, Yahudiya* lemɛniya mɔɔilu ka a jalaki.
3 Ii ka a fɔ ko: «I donda faaninta kɛbaliilu
kan ka dɔɔnnin kɛ ii fɛ.»
4 Wo rɔ, Piyɛri ka ko wo ɲafɔ ii yɛ a sila la,
a kɛra ɲa mɛn ma kɔnin.
5 A ka a fɔ ko: «N tɛrɛ ye Alla tarala Jope so
kɔndɔ tuma mɛn na, Alla ka fen do yiraka
n na. N ka fen do yen, mɛn kɛni ikomin
birinkan ba. A sidini a kun naanin bɛɛ la
ka jii ka bɔ sankolo rɔ. A seni n ma,
6 n ka n ɲa lɔ a rɔ ka a lakɔrɔsi. N ka sen
naaninma fenilu yen, a ni waa rɔ soboilu ni
gbankanbandɔilu ni sanma kɔnɔilu.
7 N ka kumakan do mɛn mɛn ka a fɔ n yɛ
ko: ‹Piyɛri, i wuli. I ye do faa ka a dɔɔn.›
8 N ka a fɔ ko: ‹Ɛɛn de, Maari! N ma fen
haramunnin ni fen kɔsɔni si bila n da rɔ fɔlɔ
fewu.›
9 Kɔni kumakan wo bɔra sankolo rɔ ikɔ
ko: ‹Alla ra fen mɛn sɛniya, i kana wo jate
fen haramunnin di.›
10 Wo kɛra siɲa sawa ka ban tuma mɛn
na, birinkan wo ni a kɔndɔfenilu bɛɛ
layɛlɛra sankolo rɔ ikɔ ka tunun.
11 Wo waati kelen, mɔɔ sawa nara ka ii lɔ
lu da la ye, n jiyani yɔrɔ mɛn dɔ. Ii nani n
ma ka bɔ Sesare.
12 Alla la Nii Sɛniman ka a fɔ n yɛ ko n
ye wa ii tɔrɔfɛ, ko n kana sika. Badenma

* **11:2** *Yahudiya* Yahudiyailu cɛɛ bɛɛ ye faaninta kɛ, doilu fanan ko lemɛniya mɔɔ cɛmanilu bɛɛ ka kan ka faaninta kɛ

wɔɔrɔ ɲinilu wara n malɔ diya. An seni ye, an donda Kɔrinɛli la bon na.
13 A tun ka mɛlɛka lɔni yen ɲa mɛn ma a la
bon na, a ka wo ɲafɔ andeilu yɛ. Mɛlɛka wo
ka a fɔ a yɛ ko: ‹I ye kela lawa Jope ka Simɔn
kili, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Piyɛri.
14 A ri kumailu fɔ i yɛ, mɛnilu ri i ni i la
denbaya bɛɛ lakisi.›
15 Nba, n ka kuma damira tuma mɛn
na, Alla la Nii Sɛniman jiira mɔɔ woilu
kan ikomin a jiira andeilu kan ɲa mɛn ma
fɔlɔfɔlɔ.
16 Wo waati kelen, n hankili bilara Maari
la kuma rɔ. Ale le ka a fɔ ko: ‹Yaya ka mɔɔilu
sun ji rɔ. Kɔni ai ri sun Alla la Nii Sɛniman
dɔ.›
17 Nba, Alla ka a la Nii Sɛniman di an-
deilu ma, ande mɛnilu lemɛniyani Maari
Isa Ɲenematɔmɔnin ma. Ni a ka a la Nii
Sɛniman di woilu fanan ma, a se ye n yɛ ka
Alla la baara mabali wa?»
18 Ii ka Piyɛri la kuma mɛn tuma mɛn na,
ii ka a jalaki boloka. Ii ka Alla tando ko:
«Nba, Alla ra se di siya gbɛrɛilu fanan ma ka
tubi ka na Alla ma sa ii ri ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ
sɔrɔn.»

Kibaro ɲuma lasera Antiyɔki

19 Nba, lemɛniya mɔɔilu ka tɔrɔya sɔrɔn
kojuuya Etiyɛn faani kɔrɔ. Wo rɔ, do ka
ii bori ka wa fɔɔ Fenisi ni Sipere ni An-
tiyɔki. Ii tun tɛ Isa la ko lasela mɔɔ si ma fo
Yahudiyailu gbansan.
20 Kɔni cɛɛ doilu borini wara Antiyɔki.
Siperekailu ni Sirɛnikailu le woilu ri. Ii
sera Antiyɔki tuma mɛn na, ii ka Maari Isa
la kibaro ɲuma lase Kirɛkikailu fanan ma.
21 Maari la sebaya tɛrɛ ye cɛɛ woilu fɛ. Wo
rɔ, mɔɔ siyaman ba lemɛniyara ka na Maari
ma.
22 Awa, wo ko kibaro ka Jerusalɛmu
lemɛniya jama bɔ, ii ka Barinabasi lawa
Antiyɔki so kɔndɔ.
23 A se mɛn kɛni ye, a ka Alla la ɲumaya
nɔɔ yen lemɛniya mɔɔilu ma ka sɛwa. A ka
lemɛniya mɔɔilu sɛɛbɛ don ko ii ye ii raja ka
to Maari la sila kan.
24 Barinabasi tɛrɛ ye mɔɔ ɲuma le ri.
A jusu fani Alla la Nii Sɛniman na. A
lemɛniyara kosɛbɛ. Jama siyaman fanan
sɔnda Maari rɔ.
25 Wo rɔ, Barinabasi bɔra ye ka wa
Sawuli ɲinin diya Tarisi.
26 A ka Sawuli tɛrɛn ye ka na a ri Antiyɔki.
Ii ka san kelen kɛ ladɛnna lemɛniya jama
kɔfɛ ye. Ii ka mɔɔ siyaman karan wo rɔ.
Mɔɔilu ka Isa la karandenilu tɔɔ la Antiyɔki
le fɔlɔ ko Isa la mɔɔilu.
27 Wo tuma, Alla la nabi doilu nara An-
tiyɔki ka bɔ Jerusalɛmu.
28 Mɛn tɔɔ ko Akabusi ka i lɔ ka kuma
Alla la Nii Sɛniman baraka rɔ. A ka a fɔ
ko kɔnkɔ ba dontɔ dunuɲa fan bɛɛ rɔ. Wo
kuma dafara jɔ! Wo kɔnkɔ ba donda Rɔmu
mansacɛba Kulodi tele le rɔ.
29 Isa la karanden ka a fɔ ko ii ri Jude
lemɛniya mɔɔilu dɛmɛn. Ko ii kelen ke-
lenna bɛɛ ri ii se ko kɛ ka do bila a rɔ.
30 Ii ka wo bɛɛ ladɛn ka a don Barin-
abasi ni Sawuli bolo, ko ii ye wa a ri Jude
lemɛniya mɔɔ mɔɔbakɔrɔilu ma.

12

Mansa Herodi ka lemɛniya mɔɔilu tɔrɔ

1 Wo tuma, mansa Herodi wulira
ka lemɛniya jama doilu mira ka ii
ɲakankatan.
2 A ka Yuhana kɔrɔcɛ Yakuba faa fan-
muru la.
3 Mansa Herodi ra yen ko Yakuba faa
diyara Yahudiyailu yɛ tuma mɛn na, a ka
Piyɛri fanan mira. Wo kɛra Yahudiyailu la
Buru Fununbali Sali waati le rɔ.
4 Nba, a ka Piyɛri mira ka a bila kaso la,
ka a don kɛlɛden mɔɔ tan ni wɔɔrɔ bolo ko
ii ye ii janto a rɔ. A lɔɔ tɛrɛ ye Herodi la ko
ni Taminkunna Sali taminda, ko a ri a la
kititɛɛ mɔɔilu bɛɛ ɲana.
5 Wo rɔ, Piyɛri lamarara kaso la ye.
Kɔni lemɛniya jama mɔɔilu ka ii raja Alla
matarala a yɛ kosɛbɛ.

Piyɛri bɔra kaso la ɲa mɛn ma

6 A lɔɔ tɛrɛ ye Herodi la ka Piyɛri kiti sini
ɲɔɔn. Wo su jɛrɛ rɔ, Piyɛri lani tora sunɔɔ
rɔ kɛlɛden fila tɛma. Jɔlɔkɔ fila bilani a bolo
fila la. Kanda doilu fanan lɔni da la ka ii
janto a rɔ.
7 Wo yɔrɔni rɔ i kɔrɔ, Maari la mɛlɛka do
bɔra gbɛ rɔ kasobon kɔndɔ. Kɛnɛya mɛlɛnda
bon kɔndɔ. Mɛlɛka ka Piyɛri magbasi a
kanbankun ma, ka a lakunun ko: «I kaliya,
i wuli.» Jɔlɔkɔilu bɔra a bolo fila la ka be
duu ma.
8 Mɛlɛka ka a fɔ ko: «I tɛsidi ka sanbara
don i sen dɔ.» Piyɛri ka wo bɛɛ kɛ. Mɛlɛka

ka a fɔ ko: «I la faanin bila i kan na ka i bila n kɔ.»
9 Piyɛri bilara a kɔ ka bɔ kaso la. A tun
ma a lɔn ko mɛn kɛni mɛlɛka bolo, ko wo ye
tuɲa le ri. Mɛlɛka ye ko mɛn kɛla wo kɛra a
ɲana sibo le ri. A ye a kɔndɔ ko wo tɛ foyi ri
fo sibo.
10 Ii taminda kasobon kɔnɔgbɛnna kuru
fɔlɔ la, ka tamin kuru filana fanan na. Wo
rɔ, ii sera so donda ba ma. Nɛɛkun de tɛrɛ
wo ri. Ii seni ye, da wo lakara a jɛrɛ ma. Ii
donda so kɔndɔ ka sila do mira. Ii ye wo
taamala tuma mɛn na, mɛlɛka bɔra Piyɛri
kɔfɛ kelen di ka tunun a ma.
11 Mɛlɛka wani kɔ, Piyɛri hankili sɛra a
ma. A ka a fɔ ko: «N da a lɔn sisen ko Maari
le ka a la mɛlɛka lana n ma. A ra n bɔ Herodi
bolo, ka n kisi kojuu bɛɛ ma, Yahudiyailu
tɛrɛ ye a fɛ ka mɛn kɛ n na kɔnin.»
12 Piyɛri ka wo ɲayen tuma mɛn na, a
wara Yuhana na Mariyamu wara. Mɔɔilu
ye a fɔla Yuhana mɛn ma ko Marika. Mɔɔ
siyaman nadɛnni tɛrɛ Mariyamu wara ye
ka Alla matara.
13 Piyɛri sera ye ka lu da makɔnkɔn. Baa-
raden muso mɛn tɔɔ ko Roda, wo nara da
la, ka lakɔrɔsili kɛ.
14 A ka Piyɛri kan mɛn tuma mɛn na, a
sɛwara kojuuya, a ɲinara da laka ko rɔ. A
ka i bori ka wa a fɔ mɔɔ bɛɛ yɛ ko Piyɛri lɔni
da la kɛnɛ ma.
15 Roda ka Piyɛri na ko fɔ tuma mɛn na,
ye mɔɔilu ka a jabi: «Fatɔ le i ri wa?» Kɔni
Roda ka a fɔ ka a magbɛlɛya ko: «Ale le jɔ!»
Ii ka a fɔ ko: «Ale tɛ. A la mɛlɛka le.»
16 Kɔni Piyɛri tɛrɛ ye da makɔnkɔnna
kosɛbɛ. Ii wara da laka tuma mɛn na, ii ka
Piyɛri yen ka kabannakoya kojuuya.
17 Piyɛri ka a bolo lawuli ko ii ye ii sabari.
Maari ka a labɔ kaso la ɲa mɛn ma, a ka wo
lase ii ma. Ko ii ye wo bɛɛ fɔ Yakuba ni ii
badenmailu yɛ. Wo kɔ rɔ, a bɔra ye ka wa
yɔrɔ gbɛrɛ rɔ.
18 Nba, wo duusa gbɛ, Piyɛri tunun ko ka
kɛlɛdenilu kɔndafili kosɛbɛ.
19 Herodi ka a ɲinin fan bɛɛ rɔ, kɔni
a ma a yen. Wo rɔ Herodi ka kasobon
kɔnɔgbɛnnailu kili ka woilu fɛsɛfɛsɛ, ka ban
ka ii mira ka ii faa.
Nba, Herodi bɔra Jude ka wa tele dando
kɛ Sesare.

Herodi faara ɲa mɛn ma

20 Herodi mɔnɛni tɛrɛ kojuuya Tirikailu
ni Sidɔnkailu kanma. A lɔɔ tɛrɛ ye ii la
ka kɛlɛ wo ban, ka a masɔrɔn ii la jamana
balo ye bɔla mansa Herodi la jamana le
rɔ. Wo rɔ, ii ka i ɲɔɔn yen ka mɔɔilu lɔ
Herodi madiyala. Kɔni ii ka teriya don ii ni
Bilasitusi tɛma fɔlɔ. Bilasitusi wo le Herodi
la ɲɛmɔɔba ri. Wo bolo ma, ii wara Herodi
tɛrɛn, ka a madiya ko a ye kɛlɛ ban.
21 Lon mɛn fɔni Herodi bolo, ii bɛɛ ka ii
ladɛn. Herodi ka a la mansaya duruki bila
a kan na, ka i sii a la kititɛɛ siifen dɔ, ka
kuma ii bɛɛ ɲana.
22 Jama bɛɛ ka ii kan nabɔ kosɛbɛ ko: «Mɔɔ
kan tɛ ɲin di. Maari do le kan ye ɲin di!»
23 Maari la mɛlɛka ka jankarɔ bila Herodi
la i kɔrɔ, ka a masɔrɔn a ma bonya di Alla
ma fo a jɛrɛ. Tunbu donda a fari rɔ ka a
dɔɔn. A faara wo rɔ.
24 Nba, mɔɔ mɛnilu ka Alla la kuma mɛn
ka lemɛniya a ma, woilu tɛrɛ ye siyayala
kosɛbɛ kosɛbɛ.
25 Barinabasi ni Sawuli banda ii la baara
la tuma mɛn na, ii ka Yuhana ta ka ii kɔsɛ
Jerusalɛmu. Mɔɔilu ye a fɔla Yuhana wo ma
ko Marika.

13

1 Nba Alla la nabi doilu ni karanmɔɔ
doilu tɛrɛ ye lemɛniya jamailu rɔ Antiyɔki.
Woilu le tɛrɛ: Barinabasi ni Simɛyon, mɛn
mɔɔilu a fɔla fanan Nisɛrika, a ni Lusiyusi
Sirɛnika, ni Manahɛni, mɛn da mansa
Herodi lamɔra i ɲɔɔn fɛ, a ni Sawuli.
2 Lon do rɔ, lemɛniya mɔɔilu tɛrɛ ye Maari
batola ka sun don tuma mɛn na, Alla la Nii
Sɛniman kumara ii yɛ. A ka a fɔ ko: «N ye
Barinabasi ni Sawuli lɔla baara mɛn na, ai
ye ii bila a dan na n yɛ ka baara wo kɛ.»
3 Wo rɔ, lemɛniya mɔɔilu banda sun
donna ka ban Alla matarala tuma mɛn na,
ii ka ii bolo la Barinabasi ni Sawuli kan ka
ii lɔ Alla la baara la ka ii lawa.

Barinabasi ni Sawuli ka mɔɔilu kawandi Sipere

4 Alla la Nii Sɛniman ka Barinabasi ni
Sawuli kelaya ɲa wo le ma. Wo rɔ, ii wara
so do la, mɛn tɔɔ ko Selesi. Ii seni ye, ii
donda kulunba kɔndɔ ka wa Sipere jamana
rɔ.
5 Ii sera Salamisi tuma mɛn na, ii ka
Alla la kuma lase mɔɔilu ma Yahudiyailu la
salibonilu la. Yuhana tɛrɛ ye ii dɛmɛnna.

6 Nba, Sipere jamana siini kɔɔji tɛma. Ii
ka jamana wo rasan ka se Pafɔsi. Ii ka
Yahudiya cɛɛ do tɛrɛn so kɔndɔ ye, mɛn tɔɔ
ko Barisa. A tɛrɛ wɔyɛmaya le kɛla. Wuya
nabi le tɛrɛ a ri.
7 Barisa tɛrɛ ye Sipere jamanatii la mɔɔ
do le ri. Jamanatii wo tɔɔ ko Sɛrikusi Pɔlusi.
Mɔɔ hankilima le tɛrɛ a ri. A lɔɔ tɛrɛ ye a la
ka Alla la kuma mɛn Barinabasi ni Sawuli
fɛ. Wo rɔ, a ka ii kili ko ii ye na.
8 Kɔni Barisa wulira ka Barinabasi ni
Sawuli sɔsɔ. Ale tɔɔ le tɛrɛ ye Kirɛkikan
dɔ ko Elimasi. A tɛrɛ ye a fɛ ka jamanatii
kundɔtiɲan, sa a kana lemɛniya Isa ma.
9 Kɔni Sawuli, mɛn ye kilila ko Pɔli, wo
jusu fani Alla la Nii Sɛniman na. A ka a ɲa
lɔ Elimasi rɔ kosɛbɛ.
10 Pɔli ka a fɔ ko: «Ile, Ibulusa la den.
Nanbara ni juuya ye i rɔ kojuuya. I bilani
telenbaya ko bɛɛ la. I tɛ Maari la sila telen-
niilu tiɲan boloka wa?
11 I ɲa lɔ! Maari ri i mira a bolo la ka ile
kititɛɛ sisen. I ɲa ri lafin. Wo rɔ, i ri waati
dando kɛ, i tɛ tele yen.» Elimasi ɲa lafinda i
kɔrɔ. Dibi donda a ma. A ka a bolo rasɔmɔn
ka mɔɔilu ɲinin, mɛn di a bolo mira ka sila
yiraka a la.
12 Jamanatii ka ko wo yen tuma mɛn
na, a lemɛniyara Isa ma. A tun ka mɛn
mɛn Maari la ko rɔ, wo ka a kabannakoya
kosɛbɛ.

Pɔli ni Barinabasi ka mɔɔilu kawandi Pisidi Antiyɔki

13 Pɔli ni a taamaɲɔɔilu donda kulunba
kɔndɔ Pafɔsi ka wa Pɛrika, mɛn ye Panfili
jamana rɔ. Kɔni, Yuhana ka a bɔ ii kɔfɛ ye
le, ka a kɔsɛ Jerusalɛmu.
14 Ii bɔra Pɛrika ka wa Pisidi Antiyɔki.
Yahudiyailu la Ɲɔɲɔ lon sera tuma mɛn na,
ii donda salibon kɔndɔ ka ii sii.
15 Ii banda Tawurata a ni nabiilu la
kitabu yɔrɔ do karanna, salibon kuntiilu
ka kela di Pɔli ni Barinabasi ma ko: «An
badenmailu, ni kuma do kɛra ai bolo, mɛn
di jama lali, ai ye wo fɔ.»
16 Pɔli ka i lɔ wo rɔ. A ka a bolo kɔrɔta
ka a fɔ ko: «Isirayɛlikailu cɛɛilu ni Alla
ɲɛsilanɲɛbailu bɛɛ, ai ye ai tolo malɔ.
17 Isirayɛlikailu Maari Alla le ka an ben-
bailu suwandi. A ka ii siyaya ii la londanya
waati rɔ Misiran jamana rɔ, ka ban ka ii
labɔ jamana wo rɔ a la sebaya la.
18 A ka ii la koilu bɛɛ muɲun wula kɔndɔ
san binaanin ɲɔɔn kɔrɔ.
19 San binaanin wo taminni, a ka siya
wɔrɔnwula halaki Kanaan jamana rɔ, ka
jamana wo di an benbailu ma, ka a kɛ ii ta
ri.
20 Kɛbi Alla ka an benbailu suwandi haan
a ka jamana wo di ii ma lon mɛn, wo
bɛɛ ladɛnnin kɛra san kɛmɛ naanin ni san
biloolu le ri.
«Wo kɛni, Alla ka kɛlɛkuntiilu sii an ben-
bailu kun na haan Nabi Samuwɛla tele rɔ.
21 Wo tuma, an na mɔɔilu ka a fɔ Nabi
Samuwɛla yɛ ko a ye mansa sii ii kun
na. Wo rɔ, Alla ka Kisa dencɛ Sawuli kɛ
mansa ri ka a sii ii kun na, Sawuli mɛn ye
Bɛniyaminu kabila mɔɔilu le ri. Sawuli ka
san binaanin kɛ mansaya la.
22 Alla ka Sawuli bɔ mansaya la waati
mɛn na, a ka Dawuda kɛ ii la mansa ri. Alla
ka a fɔ a la ko rɔ ko: ‹N ye mɔɔ su mɛn fɛ, n
da wo sɔrɔn sisen. Wo le Jɛsɛ dencɛ Dawuda
ri. A ri n diyana koilu bɛɛ kɛ ka a dafa.›
23 Alla ra kisiba di Isirayɛli ma ka bɔ
Dawuda bɔnsɔnilu rɔ, ikomin a ka a lahidi
ta ɲa mɛn ma. Kisiba wo le Isa ri.
24 Kɔni sani kisiba ye na, Yaya ka
Isirayɛlikailu bɛɛ kawandi, ko ii ye kojuu
kɛ boloka ka na Alla ma ka sun ji rɔ.
25 Yaya bantɔ a la baara la tuma mɛn na,
a ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: ‹Ai ye n jatela mɛn di,
wo tɛ n di fewu! Kɔni mɛn natɔ n kɔ, ale le
wo ri. Hali ka a dɛmɛn ka a la sanbara bɔ a
sen dɔ, wo ka bon nde ma.›»
26 Pɔli ka a fɔ ko: «N badenmailu, Ibu-
rahima bɔnsɔnilu ni Alla ɲɛsilanɲɛbailu,
Alla ra kisi ko kuma ɲin nase an bɛɛ ma.
27 Jerusalɛmukailu ni ii la kuntiilu ma
Isa na kun lɔn. Ii ma nabiilu la kuma
fanan famun. Wo rɔ, ii ka kititɛɛ Isa kan
ka nabiilu la kuma wo kanbali, ii ye mɛn
karanna Ɲɔɲɔ lon bɛɛ.
28 Ii ma kojuu si tɛrɛn a rɔ, mɛn di kɛ a faa
kun di. Kɔni ii ka Pilate madiya ko a ye a
faa.
29 Wo rɔ, ko mɛnilu sɛbɛni Isa la ko rɔ
kitabu rɔ, wo bɛɛ kanbalira ii bolo. Woilu
bɛɛ kanbalira tuma mɛn na, ii ka a lajii ka a
bɔ gbɔngbɔn jiri kan ka a su don kaburu rɔ.
30 Kɔni Alla ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ.
31 A wuli kɔ, a ka a jɛrɛ yiraka a duɲɔɔnilu
la, mɛnilu tun nara a fɛ Jerusalɛmu ka bɔ

Kalile. Ii ka a yen tele siyaman kərə. Məə
woilu le a sere ri Isirayɛli məəilu rə sisen.
32 An nani wo le kibaro ɲuma fəla ai yɛ ko
Alla ka lahidi mɛn ta an benbailu yɛ,
33 a ra wo dafa andeilu yɛ, mɛnilu ye ii
bənsənilu ri. A ka Isa lawuli ka a bə saya
rə ka wo lahidi dafa. A ye ikomin a sɛbɛni
Isa la ko rə ɲa mɛn ma Jaburi sura filana rə.
A ka a fə ko:
‹I ye n dencɛ le ri.
N da kɛ i fa ri bi.›
34 «Alla ka Isa lawuli ka a bə saya rə ko a
tɛ sa butun fewu. Alla ka wo le yiraka a la
kuma rə kərəman ko:
‹N ka lahidi sɛniman mɛn ta Dawuda yɛ,
sika tɛ wo rə, n di wo dafa ai yɛ.›
35 «Nba, Jaburi sɛbɛba ka wo ko fə Alla yɛ
yərə gbɛrɛ rə ko:
‹I tɛ sən i la məə sɛniman su ye toli kaburu
kəndə.›
36 «Dawuda ka Alla diyana koilu kɛ ka a
dafa a tele rə. A sara tuma mɛn na, a su
donda a benbailu su don yərə rə ka toli.
37 Kəni Alla ka mɛn nawuli ka a bə saya
rə, wo su ma mɛn kaburu rə ka toli.
38 N badenmailu, an ye mɛn fəla ai yɛ, ai
ye wo famun. Ai la kojuu ri labe ale baraka
rə ɲa mɛn ma, wo ra fə ai yɛ.
39 Mɛnilu wa lemɛniya Isa ma, woilu bɛɛ
ri hərəya ii la kojuu ma, Nabi Musa la
sariya ma se ai hərəyala kojuu mɛnilu ma.
40 Wo rə, ai ye a kɛ koɲuma, sa nabiilu ka
mɛn fə kitabu kəndə, wo kana ai sərən. A
sɛbɛni ko:
41 ‹Ai ɲa lə! Ai mɛnilu ye Alla la koilu
lafɛyala ka ai ban a rə.
Ai ye kabannakoya, ka ban ka halaki.
Ka a masərən n di mɛn kɛ ai tele rə,
ai tɛ la wo la,
hali ni məə nara wo ɲafə ai yɛ.›»
42 Pəli ni Barinabasi bətəla salibon na,
məəilu ka ii madiya ko ii ye na Ɲəɲə lon natə
ka do la karan wo kan.
43 Nba, məəilu bɛɛ jɛnsɛnda ka wa. Ii
siyaman bilara Pəli ni Barinabasi kə,
Yahudiyailu ni Alla ɲɛsilanɲɛba mɛnilu
donni Yahudiyailu la dina rə. Pəli ni
Barinabasi kumara woilu yɛ ka ii fanka
don, ko ii ye ii raja ka la Alla la ɲumaya
la, ka to wo kan.
44 Ɲəɲə lon wo kun ɲəən, fədiya so kəndə
məəilu fanba nara ii ladɛn ka ii tolo malə
Maari la kuma la.
45 Yahudiyailu ka jama wo yen tuma mɛn
na, keleya ka ii mira. Ii ka Pəli la kuma səsə
ka Pəli lafɛya.
46 Pəli ni Barinabasi ka ii jabi jusulatɛɛ rə
ko: «A fɛrɛ tun tɛ fo Alla la kuma ye fə ai
Yahudiyailu le fələ yɛ. Kəni ai ra ai ban a rə.
Ai ra a jate wo rə ko ai ma bɛn ɲenemaya
banbali sərən ma. Wo le rə, an di wa siya
gbɛrɛilu fɛ sisen.
47 Ka a masərən Maari ka an jamari ten
de ko:
‹N da i kɛ ikə kɛnɛ bəlan de siya gbɛrɛilu yɛ,
sa i ri kisi ko lase məəilu ma dunuɲa fan bɛɛ
rə.›»
48 Siya gbɛrɛilu ka wo mɛn tuma mɛn
na, ii bɛɛ sɛwara ka Maari la kuma tando.
Ɲenemaya banbali latɛɛni məə mɛnilu ma,
wo bɛɛ lemɛniyara Isa ma.
49 Nba, Maari la kuma jɛnsɛnda jamana
fan bɛɛ rə.
50 Nba, muso təəlaman doilu tɛrɛ ye
so kəndə, mɛnilu tɛrɛ ye Alla batola.
Yahudiyailu ka woilu ni so kəndə məəbailu
kəndasu. Ii wulira ka Pəli ni Barinabasi tərə
kojuuya ka ii gbɛn ka ii labə ii la jamana rə.
51 Kəni Pəli ni Barinabasi bətəla, ii ka ii
sen na gbangban bə ka a kɛ təəmasere ri
so kəndə məə woilu kanma. Wo rə, ii wara
Ikoniyəmu so kəndə.
52 Kəni karandenilu jusu fani tɛrɛ ye
sɛwani Alla la Nii Sɛniman na.

14

Pəli ni Barinabasi ka məəilu kawandi Ikoniyəmu so kəndə

1 Nba, Pəli ni Barinabasi donda
Yahudiyailu la salibon na Ikoniyəmu ikə
ii ka a kɛ ɲa mɛn ma Antiyəki. Ii kumara
məəilu yɛ ɲa mɛn ma, Yahudiya siyaman ni
siya gbɛrɛilu siyaman lemɛniyara Isa ma.
2 Kəni Yahudiya mɛnilu ma lemɛniya Isa
ma, woilu ka siya gbɛrɛilu kəndasu ka ii
lawuli lemɛniya məəilu kanma.
3 Pəli ni Barinabasi mɛnda ye ka Maari
la kuma lase məəilu ma jusulatɛɛ rə. Maari
tɛrɛ ye se dila ii ma ka kabannakoilu ni
təəmasereilu kɛ, sa woilu ri a yiraka ko ii ye
mɛn fəla Alla la ɲumaya ko rə, ko tuɲa le wo
ri.

4 So kɔndɔ mɔɔilu rafarani tɛrɛ. Fan kelen
tɛrɛ ye Yahudiyailu fɛ. Fan kelen tɛrɛ ye
talibidenbailu fɛ.
5 Yahudiyailu ni ii la kuntiilu ni siya
gbɛrɛilu bɛnda a ma ko ii ye ko kɛla Pɔli ni
Barinabasi la, ka ii bon kabakurun na ka ii
faa.
6 Wo ko fɔra Pɔli ni Barinabasi yɛ tuma
mɛn na, ii ka ii bori ka wa Likahoni Lisitiri
ni Likahoni Dɛribɛ fan fɛ, a ni so woilu
laminin dɔ.
7 Ii ka Isa la kibaro ɲuma lase ye mɔɔilu
ma.

Pɔli ni Barinabasi ka mɔɔilu kawandi Lisitiri

8 Nba, nambara cɛɛ do tɛrɛ ye Lisitiri.
Kɛbi a sɔrɔnda, a ma se a taamala fewu.
9 Lon do rɔ, a siini ka a tolo malɔ Pɔli kan
na. Pɔli ka a ɲa lɔ a rɔ, ka a yen ko lemɛniya
ye a fari rɔ. Pɔli ka a lɔn wo rɔ ko a ri se
kɛndɛyala.
10 Wo le rɔ, Pɔli ka a kan ba labɔ ko: «I
wuli ka i lɔ i sen kun na.» Cɛɛ ka a gban ka
a lɔ ka a taama damira.
11 Jama ka wo kɛni yen Pɔli bolo tuma
mɛn na, ii ka ii kan nabɔ ka a fɔ Likahoni
kan dɔ ko: «Ɛɛ! An jooilu ra mɔɔ fari ta ka
jii an tɛma yan.»
12 Ii ka a fɔ Barinabasi ma ko Sesi. Ii la
joo kuntiiba tɔɔ le wo ri. Ii ka a fɔ Pɔli ma
ko Ɛrimɛsi. Ii la joo dogbɛrɛ tɔɔ le wo ri. Ii ka
Pɔli tɔɔ la ten ka a masɔrɔn ale tɛrɛ ye kuma
lasela ba le ri.
13 Sesi batobon lɔni so da la. Wo sɔlila ka
tora doilu mira, ka ii masidi bin ferenilu la,
ka na woilu di so donda la. A lɔɔ tɛrɛ ye a ni
jama bɛɛ la ka tora woilu kannatɛɛ ka Pɔli
ni Barinabasi bato.
14 Talibidenbailu Pɔli ni Barinabasi ka
wo mɛn tuma mɛn na, ii ka ii la durukiilu
rafara, ka i bori ka jama kunbɛn, jusu lafin
dɔ. Ii ka ii kan nabɔ ko:
15 «An badenmailu, nfenna ai ye ko ɲin
kɛla? An bɛɛ ka kan. Andeilu tɛ foyi ri fo
mɔɔilu. An nani kibaro ɲuma le fɔla ai yɛ,
sa ai ri ko fufafu ɲinilu bila ka Alla ɲenema
bato. Ale le ka sankolo ni duukolo ni kɔɔji
dan, a ni ii kɔndɔfenilu bɛɛ.
16 Waati taminni, Alla ka siyailu bɛɛ to ii
ye ii jɛrɛ sawo kɛ.
17 Kɔni a ye baara ɲumailu kɛla a ko
sereyailu ri. A ka sanci lana san, lannife-
nilu ka denna ii waati rɔ, a ka ai lafa balo
ni sɛwa wo.»
18 Pɔli ka kuma wo bɛɛ fɔ, kɔni dɔɔni a ni
Barinabasi ma kaɲa mɔɔilu la nisi faa ko rɔ
ka ii bato.
19 Wo tuma, Yahudiya doilu nara ka bɔ
Antiyɔki ni Ikoniyɔmu. Woilu ka jama
manɛɛn ka ii kɔndasu. Wo rɔ, mɔɔilu wulira
ka Pɔli bon kabakurun na ko ii ye a faala.
Ii ka a sɔmɔn fɔɔ so kɔkan ka a lafili, ka a
masɔrɔn ii ka ii miri ko a ra sa.
20 Kɔni karandenilu nara a laminin tuma
mɛn na, Pɔli ka a wuli duu ma ka don so
kɔndɔ ikɔ. Wo duusa gbɛ, Pɔli ni Barinabasi
bɔra ye ka wa Dɛribɛ.

Pɔli ni Barinabasi ka ii kɔsɛ Antiyɔki

21 Pɔli ni Barinabasi ka kibaro ɲuma lase
mɔɔilu ma Dɛribɛ. Wo rɔ, mɔɔ siyaman lara
Isa la ka kɛ a la karanden di. Wo kɔ rɔ,
Pɔli ni Barinabasi bɔra ye ka ii kɔsɛ Lisitiri,
ka bɔ ye ka wa Ikoniyɔmu, ka bɔ ye ka wa
Pisidi Antiyɔki.
22 Ii tamintɔla so woilu la, ii ka karande-
nilu fanka don, ka ii kawandi ko ii ye ii raja
ka to lemɛniya sila kan. Ii tɛrɛ ye a fɔla ii yɛ
ko: «Sani an ye don Alla la Mansaya rɔ fo an
ye tɔrɔya siyaman de sɔrɔn fɔlɔ.»
23 Pɔli ni Barinabasi ka ɲɛmɔɔilu lasii
lemɛniya jamailu kelen kelenna bɛɛ kun
na. Ii ka sun don ka Alla matara woilu yɛ,
ka ii karifa Maari la, ii lani wo mɛn na.
24 Pɔli ni Barinabasi ka Pisidi jamana
rasan ka don Panfili jamana rɔ.
25 Ii ka Alla la kuma lase mɔɔilu ma
Pɛrika tuma mɛn na, ii bɔra ye ka wa
Ataliya.
26 Ii donda kulunba kɔndɔ Ataliya ka ii
kɔsɛ Antiyɔki, ii bɔra yɔrɔ mɛn ka taama
damira. So ɲin de kɔndɔ ii ka ii karifa Alla
la ii la baara rɔ ii banni baara mɛn kɛla.
27 Wo rɔ, ii se mɛn kɛni Antiyɔki, ii ka
lemɛniya jamailu bɛɛ ladɛn ka dantɛɛli kɛ.
Alla ka mɛn kɛ ka fara ii la, ii ka wo
bɛɛ dantɛɛ lemɛniya mɔɔilu yɛ. Alla ka
lemɛniya sila yiraka siya gbɛrɛilu la ɲa mɛn
ma, ii ka wo fanan fɔ ii yɛ.
28 Pɔli ni Barinabasi mɛnda kosɛbɛ
karandenilu fɛ Antiyɔki.

15

Lemɛniya mɔɔilu ka ladɛn kɛ Jerusalɛmu

1 Nba, mɔɔ doilu nara Antiyɔki ka bɔ Jude.
Ii tɛrɛ ye lemɛniya mɔɔilu karanna ko: «Ai ti
se kisila ni ai ma faaninta kɛ ikomin Nabi
Musa la landa ye ɲa mɛn ma.»
2 Pɔli ni Barinabasi ma sɔn wo kuma
ma. Wo le rɔ, mankan ba wulira ii ni mɔɔ
woilu tɛma. Ii ka i ɲɔɔn sɔsɔ kosɛbɛ. Wo
le kosɔn, lemɛniya mɔɔilu ka Pɔli ni Bari-
nabasi suwandi, ka lemɛniya mɔɔ gbɛrɛilu
la ii kan, ka ii bɛɛ lawa Jerusalɛmu. Ko ii
ye wa talibidenbailu ni lemɛniya mɔɔilu la
ɲɛmɔɔilu tɛrɛn ye, ka ko ɲin ɲafɔ ii yɛ.
3 Nba, lemɛniya jamailu ka ii bilasila ka
ii lawa. Ii ka Fenisi jamana ni Samari
mara rasan. Ii tamintɔla, siya gbɛrɛilu tun
lemɛniyara ka na Alla ma ɲa mɛn ma, ii
ka wo lase ye lemɛniya mɔɔilu ma. Wo ko
diyara woilu yɛ a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma.
4 Nba, ii se mɛn kɛni Jerusalɛmu,
lemɛniya jamailu ni talibidenbailu ni
ɲɛmɔɔilu ka ii ramira koɲuma. Alla tun ka
ko mɛnilu kɛ ka fara ii la, ii ka woilu bɛɛ
ɲafɔ ye lemɛniya mɔɔilu yɛ.
5 Kɔni lemɛniya mɔɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu
tɛrɛ ye Farisilu la dɛkuru rɔ. Woilu ka ii
lɔ ka a fɔ ko: «Siya gbɛrɛ mɔɔilu mɛnilu
lemɛniyani Isa ma, a fɛrɛ tɛ fo woilu ye
faaninta kɛ ka jamari ko ii ye Nabi Musa la
sariya latelen.»
6 Nba, talibidenbailu ni ɲɛmɔɔilu ka i
ɲɔɔn yen ka ko wo fɛsɛfɛsɛ.
7 Ii mɛnda kumala wo ka a fɔ kosɛbɛ. Wo
kɔ rɔ, Piyɛri ka i lɔ ka a fɔ ii yɛ ko: «N
badenmailu, ai jɛrɛ ka a lɔn ko Alla ka n
suwandi ai tɛma waati taminni. A ka a fɔ
ko n ye kibaro ɲuma lase siya gbɛrɛilu ma,
kosa ii ri wo mɛn ka lemɛniya Isa ma.
8 Alla, mɛn ka adamadenilu bɛɛ miriya
lɔn, a ka a yiraka ko a sɔnni siya gbɛrɛilu rɔ
ka a masɔrɔn a ka Alla la Nii Sɛniman di ii
ma ikomin a ka wo di andeilu ma ɲa mɛn
ma fɔlɔ.
9 Wo rɔ, a ma faranfaasi si kɛ andeilu ni ii
tɛma, baa ii lemɛniyara tuma mɛn na, a ka
ii jusukun gbɛ.
10 Nba, nfenna ai ye a fɛ ka Alla kɔrɔbɔ?
Andeilu ni an benbailu ma se donin mɛn
kɔrɔ, ii ye wo siila karandenilu kunma
nfenna?
11 Kɔni andeilu lani a la ko Alla ye an
kisila Maari Isa la ɲumaya le fɛ ikomin a ye
woilu fanan kisila ɲa mɛn ma.»
12 Jama bɛɛ ka ii sabari ka ii tolo malɔ
Barinabasi ni Pɔli fanan na. Ii tun ka
kabannako ni tɔɔmasere mɛnilu kɛ ka fara
Alla la siya gbɛrɛilu tɛma, ii ka wo bɛɛ lase
jama ma.
13 Pɔli ni Barinabasi banni kumala,
Yakuba ka a fɔ ko: «N badenmailu, ai ye
ai tolo malɔ n kan na.
14 Alla ka siya gbɛrɛilu kanin ɲa mɛn ma
fɔlɔ, ka doilu suwandi ii tɛma ka woilu kɛ a
jɛrɛ tailu ri, Simɔn nani wo le ɲafɔla an yɛ
ɲin di.
15 Nabiɲumailu ka Alla jɛrɛ kan mɛn sɛbɛ,
wo bɛnni kuma ɲin ma. A sɛbɛni ko:
16 Ko woilu wa tamin, n di n kɔsɛ ka na ikɔ
tuun.
Dawuda la bon mɛn beni,
n di wo lɔ ikɔ.
A ye ikomin tunbun,
kɔni n di a lɔ ikɔ ka a lakurakuraya.
17 Kosa mɔɔ tɔilu ri Maari ɲinin,
siya gbɛrɛilu kɔnin.
N ka woilu kili ka ii kɛ n ta ri.
18 Maari mɛn ka ko woilu yiraka kɛbi waati
jan,
wo kan ten.»
19 Yakuba ka a fɔ ko: «Wo rɔ, a ye n ɲana
ko an kana siya gbɛrɛ mɔɔilu tɔrɔ, mɛnilu ye
sɔnna Alla la kuma ma.
20 Kɔni an ye sɛbɛ lawa ii ma ka a fɔ ii yɛ ko
ii kana joo sɔ sobo dɔɔn. Ii kana jalonya kɛ.
Ii kana juufaa sobo dɔɔn. Ii kana jeli dɔɔn.
21 Nba, kɛbi waati jan, Nabi Musa la
sariya ye lasela mɔɔilu ma so bɛɛ la. A ka
mɛn sɛbɛ, wo ye karanna salibonilu kɔndɔ
Ɲɔɲɔ lon bɛɛ.»

Sɛbɛ lawara siya gbɛrɛ lemɛniya mɔɔilu ma

22 Talibidenbailu ni ɲɛmɔɔilu ni lemɛniya
jamailu bɛɛ ka a latɛɛ ko ii ye mɔɔ doilu
suwandi ka woilu lɔ Pɔli ni Barinabasi
malɔla Antiyɔki. Ii ka Judasi, mɛn fanan tɔɔ
ko Barisabasi, a ni Silasi suwandi. Mɔɔ fila
woilu tɛrɛ ɲɛmɔɔilu le ri lemɛniya mɔɔilu
tɛma.
23 Nba, ii ka bataki don woilu bolo ko ka
wa a ri. A sɛbɛni ko:
«An badenmailu, mɛnilu ye siya gbɛrɛ
mɔɔilu ri Antiyɔki so kɔndɔ a ni Siri ja-
mana rɔ ni Silisi jamana rɔ, an ye ai fola.

Ai badenmailu talibidenbailu ni ɲɛməɔilu kan de. An da bataki ɲin nawa ai ma.
24 An da a mɛn ko məɔ doilu bəra an fɛ yan ka wa kuma do fɔ ai yɛ ka ai tərə. Kuma wo ra ai kəndafili kojuuya. Kəni andeilu ma məɔ woilu lawa ai ma.
25 Wo le kosən andeilu bɛɛ sənda ka məɔ doilu suwandi ka ii lawa ai ma an diyana duɲɔɔnilu Barinabasi ni Pəli kɔfɛ.
26 Wo fila le ka ii jɛrɛ di Maari Isa Ɲenematəmənin na baara kanma fo dəəni ii ma faa məɔilu bolo.
27 An da Judasi ni Silasi la ii kan. Wo rə, an ye mɛn fəla ai yɛ sɛbɛ ɲin də, ai ri wo kan kelen mɛn woilu fanan da rə.
28 An ni Alla la Nii Sɛniman da bɛn ko an kana donin si sii ai kun ma fo mɛn ka kan. Wo rə, ai kana mɛn kɛ, wo le ɲin di.
29 Ai kana joo sə sobo dəən. Ai kana jeli dəən. Ai kana juufaa sobo dəən. Ai kana jalonya kɛ. Ni ai ka ko woilu matanka, wo ri bɛn. An bɛn lon do.»
30 Nba, Jerusalɛmu lemɛniya məɔilu ka sila di karanden woilu ma. Wo rə, ii bəra Jerusalɛmu ka wa Antiyɔki. Ii seni ye, ii ka lemɛniya məɔilu bɛɛ ladɛn ka bataki wo di ii ma.
31 Ii ka a karan tuma mɛn na, lalilikan wo diyara ii yɛ kosɛbɛ.
32 Judasi ni Silasi fanan tɛrɛ ye Alla la nabiilu le ri. Wo rə, ii kumara lemɛniya məɔilu yɛ kosɛbɛ ka ii lali ka ii sɛɛbɛ don.
33-34 Judasi ni Silasi ka tele dando kɛ Antiyɔki tuma mɛn na, lemɛniya məɔilu duwara ii yɛ ka sila di ii ma, ko ii ye ii kɔsɛ ii kelayabailu ma jususuma rə.
35 Kəni Pəli ni Barinabasi mɛnda Antiyɔki. Ii ni məɔ gbɛrɛ siyaman ka məɔilu karan Maari la kuma la, ka kibaro ɲuma lase məɔilu ma.

Pəli ni Barinabasi farara ɲa mɛn ma

36 Pəli ni Barinabasi tun da mɛn Antiyɔki. Lon do rə, Pəli ka a fɔ Barinabasi yɛ ko: «An ka Maari la kuma lase so mɛnilu la, an ye wa an badenmailu fo woilu bɛɛ rə. An di a lən wo rə ni ii ye hɛrɛ rə.»
37 Barinabasi tɛrɛ ye a fɛ Yuhana ye wa ii kɔfɛ, Yuhana mɛn ye kilila ko Marika.
38 Kəni Yuhana wali ko ma diya Pəli yɛ, ka a masərən Yuhana ka a fara ii la Panfili. A ma a raja ka baara laban ii fɛ.
39 A la wali ko kɛra səsəli ba ri Pəli ni Barinabasi tɛma, fəə ii farara. Barinabasi ka Marika ta ka don kulun də ka wa Sipere.
40 Pəli ka Silasi suwandi. Lemɛniya məɔilu ka ii karifa Maari la, sa a ri a janto ii rə. Ii bəra ye ɲa wo le ma.
41 Ii ka Siri jamana ni Silisi jamana rataama, ka lemɛniya jamailu sɛɛbɛ don yərə bɛɛ rə.

16

Timote wara Pəli ni Silasi kɔfɛ

1 A sera Dɛribɛ, ka bə ye ka wa Lisitiri. Cɛɛ do tɛrɛ ye karandenilu tɛma mɛn təə ko Timote. A na tɛrɛ Yahudiya le ri, kəni a fa tɛrɛ Kirɛkika le ri. A na tɛrɛ lemɛniya məɔ le ri.
2 Lisitiri ni Ikoniyəmu lemɛniya məɔ bɛɛ tɛrɛ ye Timote təɔɲuma fəla.
3 Pəli tɛrɛ ye a fɛ Timote ye wa ii kɔfɛ. Kəni ye Yahudiyailu bɛɛ ka a lən ko a fa tɛrɛ ye Kirɛkika le ri. Wo kɛra sababu ri, Pəli ka Timote la faaninta kɛ.
4 Wo rə, ii bəra ye ka wa. Talibidenbailu ni ɲɛməɔilu bɛnda ko mɛnilu ma Jerusalɛmu, Pəli ni Silasi tɛrɛ ye taminna woilu lasela lemɛniya məɔilu ma so bɛɛ la, ka a fɔ ii yɛ ko ii ye woilu mira.
5 Wo bolo ma, lemɛniya jamailu la lemɛniya tɛrɛ ye sabatila. Lon lon məɔilu tɛrɛ ye donna ka la ii kan.

Pəli kelayara ɲa mɛn ma Torohasi

6 Alla la Nii Sɛniman ma sən Pəli ni a taamaɲɔɔnilu ye don Asi jamana rə ka Alla la kuma lase məɔilu ma. Wo rə, ii ka Firiki ni Kalati jamanailu rataama.
7 Ii se mɛn kɛni Misiya jamana dan na, ii ka a fɔ ko ii ye donna Bitini. Kəni Isa la Nii Sɛniman ma sən wo ma.
8 Wo rə, ii ka Misiya jamana rasan ka wa Torohasi.
9 Su wo rə, Pəli ka koyen lə ikomin sibo. A ka Masedonika cɛɛ do ləni yen mɛn ye a madiyala ko: «I ye na an dɛmɛn Masedoni jamana rə.»
10 Pəli ka wo yen ka ban tuma mɛn na, an ka an dabɛn i kərə ka Masedoni sila mira, baa an ka a yen ko Alla le tɛrɛ ye an kilila ko an ye wa kibaro ɲuma fɔ ye məɔilu yɛ.

Lidi lemɛniyara Isa ma ɲa mɛn ma

11 An donda kulunba rɔ Torohasi ka an
telen Samotirasi ma. Wo duusa gbɛ, an
sera Neyapolisi.
12 An bɔra ye ka wa Filipi, mɛn ye Mase-
doni jamana fan kelen so ba do ri, Rɔmu so
do le. An ka tele dando kɛ ye.
13 Ɲɔɲɔ lon sera tuma mɛn na, an bɔra so
kɔndɔ ka wa ba da la, baa an mirini tɛrɛ ko
an di Alla matara diya do tɛrɛn ye. An wara
muso doilu ladɛnnin sɔrɔn ye. An ka an sii
ka woilu kawandi.
14 Muso kelen tɛrɛ ye ii rɔ, mɛn tɔɔ ko
Lidi. A bɔni Tiyatiri. Jula le tɛrɛ, mɛn ye
faanin dagbɛlɛn wulenman ɲalagbɛ mayi-
rala. Alla batoba le a ri. Maari ka a kɛ, a
ka Pɔli la kuma mɛn tuma mɛn na, a ka wo
famun ka a mira.
15 Wo rɔ, a ni a la denbaya sunda ji rɔ. Wo
banni, a ka an madiya ko ni an ka a jate
Maari la lemɛniya mɔɔ bɛrɛ ri, ko an ye wa
jiya a wara. A ka wo fɔ an yɛ ka a magbɛlɛya
kosɛbɛ.

Pɔli ni Silasi bilara kaso la Filipi

16 Lon do rɔ, an watɔla tora Alla matara
diya, an ni jɔnmuso do ka an ɲɔɔn bɛn.
Fɛlɛli jina tɛrɛ ye a fɛ. A tɛrɛ ye fɛlɛli kɛla wo
baraka rɔ, ka wodi siyaman sɔrɔn a tiilu yɛ.
17 A bilara andeilu ni Pɔli bɛɛ kɔ. A tɛrɛ
ye a kan nabɔla ko: «Mɔɔ ɲinilu ye Alla
kɔrɔtaninba la baaradenilu le ri. Mɔɔilu ri
kisi sila mɛn fɛ, ii ye wo le lasela ai ma.»
18 Jɔnmuso ka wo kɛ tele siyaman kɔrɔ.
Kɔni lon do rɔ, Pɔli mɔnɛra a ma. A ka a
kɔfɛni a ma ka a fɔ jina jɛrɛ yɛ ko: «N ye i
jamarila Isa Ɲenematɔmɔnin tɔɔ rɔ ko i ye bɔ
muso ɲin fɛ!» Jina bɔra muso fɛ i kɔrɔ.
19 Jɔnmuso tiilu ka a yen tuma mɛn na ko
ii tɛ wodi sɔrɔnna a fɛ butun, ii ka Pɔli ni
Silasi mira. Ii ka ii sɔmɔn fɔɔ lɔfɛ rɔ, ka wa ii
ri kuntiilu ma.
20 Ii se mɛn kɛni ye, ii ka a fɔ Rɔmu kititɛɛ
faamailu yɛ ko: «Mɔɔ ɲinilu ye Yahudiyailu
le ri. Ii ra an na so bɛɛ ɲakɛ.
21 Ii ye an karanna namun na Rɔmuka
ma kan ka a sɔn wo ma wala ka wo kɛ.»
22 Jama fanan wulira Pɔli ni Silasi
kanma. Faamailu ka mɔɔilu lɔ ka Pɔli ni
Silasi la durukiilu bɔ ii kan na, ka a jamari
ko ii ye ii gbasi gbelekeilu la.
23 Ii ka ii gbasi kosɛbɛ ka ii bila kaso la, ka
a fɔ kasobon kɔnɔgbɛnna yɛ ko a ye i janto
ii rɔ kosɛbɛ.
24 Wo jamarili kosɔn, kaso bon
kɔnɔgbɛnna ka Pɔli ni Silasi bila bon
dɔɔmani la kasobon kɔndɔ, ka ii sen bila
jiri la.

Kasobon kɔnɔgbɛnna lemɛniyara Isa ma ɲa mɛn ma

25 Nba, duu talama, Pɔli ni Silasi tɛrɛ ye
Alla matarala ka kalaman bɔ. Kasoden
tɔilu tɛrɛ ye ii tolo malɔla ii la.
26 Wo yɔrɔ kundunin wo rɔ, duukolo
yɛrɛyɛrɛra kojuuya ka kasobon jɛrɛ fanan
nayɛrɛyɛrɛ. Kasobon da bɛɛ lakara ii jɛrɛ
ma i kɔrɔ. Nɛɛ jɔlɔkɔ bɛɛ tatɛɛra ka bɔ kaso-
denilu la.
27 Kasobon kɔnɔgbɛnna kununda sunɔɔ
rɔ ka kasobon da bɛɛ lakani yen. A ye a
kɔndɔ ko kasoden bɛɛ ra ii bori ka bɔ. Wo
rɔ, a ka a la fanmuru sɔmɔn ka a bɔ a laa rɔ
ko a ye a jɛrɛ faala.
28 Kɔni Pɔli ka a kan ba labɔ a ma ko: «I
kana kojuu kɛ i jɛrɛ la! An bɛɛ ye yan.»
29 Kasobon kɔnɔgbɛnna ka a kan nabɔ ko
ii ye fitinna di a ma. A ka a bori ka wa Pɔli
ni Silasi ma. A yɛrɛyɛrɛtɔ ka a be ii sen kɔrɔ.
30 A ka a wuli ka Pɔli ni Silasi labɔ kɛnɛ
ma ka ii maɲininka ko: «N failu, n ye nfen
kɛ, sa n di kisi?»
31 Ii ka a jabi: «I ye lemɛniya Maari Isa
ma. Ni i ka wo kɛ, i ri kisi, i ni i la denbaya
bɛɛ.»
32 Ii ka Maari la kuma fɔ ale ni a la den-
baya bɛɛ yɛ.
33 Kasobon kɔnɔgbɛnna ka Pɔli ni Silasi
ta ka wa ii la gbasili dailu ko su waati wo
jɛrɛ rɔ. A banni wo la, a ni a la denbaya bɛɛ
sunda ji rɔ i kɔrɔ.
34 A wara Pɔli ni Silasi ri a wara, ka wa
dɔɔnnin sii ii kɔrɔ. Sawa ba tɛrɛ ye a ni a la
denbaya bɛɛ la ka a masɔrɔn ii ra lemɛniya
Alla ma.
35 Nba, wo duusa gbɛni faamailu ka ii la
mɔɔilu lɔ kela la, ko ii ye wa a fɔ kasobon
kɔnɔgbɛnna yɛ ko a ye Pɔli ni Silasi bila.
36 Wo rɔ, kasobon kɔnɔgbɛnna ka a fɔ Pɔli
yɛ ko: «Faamailu ra kela lana, ko ka i ni Silasi
bila. Ai ye wa jususuma rɔ.»
37 Kɔni Pɔli ka a fɔ faamailu la keladenilu
yɛ ko: «Andeilu ye Rɔmu jamana duuren
de ri. Kɔni faamailu ka an gbasi jama bɛɛ
ɲana, ka an bila kaso la, ka a tɛrɛn ii tun ma
kiti tɛɛ an na ko rɔ. Sisen ii ka a fɔ ko ka an

bila sutura rɔ wa? Wo tɛ kɛ fewu! Ii jɛrɛ ye na an nabɔ yan!»

38 Keladenilu wara kela wo fɔ Rɔmu faamailu yɛ. Ii ka a mɛn tuma mɛn na ko Pɔli ni Silasi ye Rɔmu jamana duuren de ri, ii silanda.

39 Wo rɔ, ii wara Pɔli ni Silasi madiya ko ii ye yafa ii ma. Ii ka ii labɔ kaso la ka ii dali ko ii ye bɔ so kɔndɔ ka wa.

40 Pɔli ni Silasi bɔra kaso bon na wo le rɔ ka wa Lidi wara rɔ. Ii ka lemɛniya mɔɔilu tɛrɛn ye. Ii ka woilu lali ka ii sɛɛbɛ don ka ban ka wa.

17

Mɔɔilu wulira Pɔli ni Silasi kanma Tesaloniki

1 Pɔli ni Silasi taminda Anfipolisi ni Apoloni soilu la, ka se Tesaloniki so la. Yahudiyailu la salibon do tɛrɛ ye so kɔndɔ ye.

2 Pɔli wara salibon wo la Ɲɔɲɔ lon, ikɔ a darini a kɛla ɲa mɛn ma. A ka Ɲɔɲɔ lon sawa kɛ salibon na ye, ka mɔɔilu karan Alla la kuma la.

3 Pɔli tɛrɛ ye wo kɔrɔ fɔla ii yɛ ka a gbɛ, ko a fɛrɛ tɛ fo Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin tɛrɛ ye tɔrɔ ka faa, ka ban ka wuli ka a bɔ saya rɔ. A ka a fɔ ko: «N ye Isa mɛn na ko lasela ai ma ɲi, ale le Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di.»

4 Yahudiya doilu ka a yen ko kuma wo ye tuɲa le ri. Woilu lemɛniyara Isa ma ka ii lɔ Pɔli ni Silasi la. Alla ɲɛsilanɲɛ Kirɛkika siyaman na a ni muso tɔɔlama siyaman fanan lara la.

5 Kɔni bɛnsɛnkolontɛya ka Yahudiya tɔilu mira. Ii wara lɔfɛ rɔ ka fuwareilu ladɛn ka a kɛ jama juu ri. Jama wo ka mankan ba lawuli so kɔndɔ. Ii wara Jasɔn na bon da kadi ka Pɔli ni Silasi ɲinin, baa a lɔɔ tɛrɛ ye ii la ka woilu mira ka ii labɔ jama bɛɛ ɲana.

6 Kɔni ii ma Pɔli ni Silasi tɛrɛn ye. Wo rɔ, ii ka Jasɔn ni lemɛniya mɔɔ doilu mira, ka ii masɔmɔn fɔɔ so ɲɛmɔɔilu wara. Ii jamanda ko: «Mɔɔ mɛnilu ye mankan nawulila dunuɲa bɛɛ rɔ, woilu ra se yan.

7 Jasɔn da woilu jiya a wara. Ii bɛɛ ka a fɔ ko mansa gbɛrɛ le ye, mɛn tɔɔ ko Isa. Ii ra Rɔmu mansaba la sariya tiɲan wo rɔ fewu.»

8 Ɲɛmɔɔilu ni jama bɛɛ ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, wo ka ii tɔrɔ kosɛbɛ.

9 Wo rɔ, ii ka a fɔ ko Jasɔn ni a duɲɔɔnilu ye ii kunka wodi sara. Ii banni wodi wo sarala, ɲɛmɔɔilu ka ii bila.

Pɔli ni Silasi ka mɔɔilu kawandi Bere

10 Dibi donda tuma mɛn na su wo rɔ, lemɛniya mɔɔilu ka Pɔli ni Silasi lawa so gbɛrɛ la, mɛn tɔɔ ko Bere. Ii seni ye, ii wara Yahudiyailu la salibon na.

11 Bere Yahudiyailu sɔnɔmɛ gbɛni ka tamin Tesaloniki Yahudiyailu kan paaɔn. A lɔɔ tɛrɛ ye ii la ka ii tolo malɔ Pɔli la kuma la. A tɛrɛ ye fen fen fɔla ii yɛ, ii jɛrɛ tɛrɛ ye wo bɛɛ fɛsɛfɛsɛla Alla la kuma rɔ lon lon, sa ii ri a yen ni Pɔli la kuma ye tuɲa le ri.

12 Wo rɔ, ii siyaman lemɛniyara Isa ma. Kirɛkika musoilu tɔɔlama siyaman ni Kirɛkika cɛɛilu siyaman fanan lemɛniyara Isa ma.

13 Kɔni Tesaloniki Yahudiyailu ka a mɛn tuma mɛn na ko Pɔli ye Alla la kelalasela mɔɔilu ma Bere, ii wulira ka wa ye. Ii sera ye ka Berekailu kɔndasu ka mankan nawuli.

14 Lemɛniya mɔɔilu ka wo yen tuma mɛn na, ii wulira i kɔrɔ ka Pɔli lawa kɔɔji da la. Kɔni Silasi ni Timote tora a kɔ Bere.

15 Pɔli malɔbailu nara a ri Atɛni. Ii seni ye, Pɔli ka i sara ii la ko ka a fɔ Silasi ni Timote yɛ ko ii ye ii kaliya ka na a tɛrɛn ye. Wo rɔ, Pɔli malɔbailu bɔra a kɔfɛ ka ii kɔsɛ Bere.

Pɔli ka mɔɔilu kawandi Atɛni

16 Pɔli tɛrɛ ye Silasi ni Timote makɔnɔla Atɛni tuma mɛn na, a ka joo siyaman ba yen so kɔndɔ. Wo gbara a la kosɛbɛ.

17 A tɛrɛ ye wala Yahudiyailu la salibon na ka Yahudiyailu ni Alla batobailu kawandi. Lon lon a tɛrɛ ye wala lɔfɛ rɔ fanan. A wa mɔɔ mɛnilu sɔrɔn ye, a ri woilu fanan kawandi.

18 Karanmɔɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu tɔɔ ko Epikuri a ni Sitoyiki la mɔɔilu. Woilu wulira ka Pɔli sɔsɔ. Doilu ka a fɔ ko: «Kuma siyaman ba tii ɲin kan di?» Dogbɛrɛilu ka a fɔ ko: «A kɛni ikɔ a ye batofen do le la ko lasela, an ma mɛn lɔn.» Ii ka wo le fɔ ka a masɔrɔn Pɔli tɛrɛ ye Isa la kibaro ɲuma lasela ka a lawuli ko fɔ ka a bɔ saya rɔ.

19 Wo rɔ, ii ka Pɔli kili ka wa a ri ladɛn ba rɔ, mɛn tɔɔ ko Areyopasi. Ii se mɛn kɛni ye,

ii ka a fɔ Pɔli yɛ ko: «I nani karan kura mɛn di ɲin, i tɛ wo ɲafɔ an yɛ wa?
20 An ka mɛn mɛn i da rɔ, an tun ma wo mɛn kɔrɔman fɔlɔ. An ye a fɛ i ye wo kɔrɔ fɔ an yɛ.»
21 Nba, kokurailu duman tɛrɛ Atɛni duuren ni a londanilu yɛ. Ii tun tɛ foyi kɛla fo ka ii tolo malɔ woilu la ka woilu lase i ɲɔɔn ma.
22 Wo rɔ, Pɔli ka a lɔ Areyopasi ladɛn tɛma ka a fɔ ko: «Ai Atɛnikailu, n da a yen ko batoli ko duman ai yɛ ɲa bɛɛ ma,
23 baa n tɛrɛ ye n mataamala so kɔndɔ tuma mɛn na, n ka ai la batoli yɔrɔ bɛɛ kɔrɔsi. N ka sɛbɛ yen saraka janin diya do ka a fɔ ko: ‹Mɔɔ ma batofen mɛn tɔɔ lɔn, wo saraka janin diya le ɲin di.› Nba, ai ye mɛn batola, ka a tɛrɛn ai ma a lɔn, nde jɛrɛ na kun de wo ri ka na wo ko fɔ ai yɛ sisen.
24 Alla mɛn ka dunuɲa ni a kɔndɔfenilu bɛɛ dan, wo le ye sankolo ni duukolo mansa ri. Adamadenilu ye batobon mɛnilu lɔla ii bolo la, Alla siini tɛ wo si kɔndɔ.
25 Adamadenilu ti se ka baara si kɛ ka ale dɛmɛn. Ɛɛn, a mako tɛ foyi si la. Ale jɛrɛ le ka ɲenemaya ni niilakili di mɔɔilu ma, a ni fen tɔilu bɛɛ.
26 A ka siya bɛɛ labɔ mɔɔ kelen de rɔ, ka ii lasii duukolo fan bɛɛ rɔ. A ka ii la waati dantɛɛ, ka ii sii yɔrɔilu yiraka ii la.
27 A ka wo bɛɛ kɛ, sa mɔɔilu ri a ɲinin, sa tumadɔ ii ri a sɔrɔn. Ii la ɲininni ri a kɛ ikɔ mɔɔ ye mɔmɔli kɛla ɲa mɛn ma ka fen do ɲinin. Kɔni Alla jɛrɛ ma jan an si la.
28 An niiakilila ni an ye an taama ni an ye yan ale le baraka rɔ. A ye ikɔ ai la yɛli doilu ra a fɔ ɲa mɛn ma ko: ‹An bɔra Alla le rɔ.›
29 «Nba, ikomin an bɔra Alla le rɔ, an kana an miri ko Alla ni jooilu bɛɛ ka kan. Jooilu rabɛnni mɔɔilu bolo sanin ni wodigbɛ ni kabakurunilu la, ka bɛn mɔɔilu miriya ma.
30 Ko su woilu kɛra kolɔnbaliya le rɔ waati taminni. Alla ra woilu to, kɔni bi a ye mɔɔ bɛɛ jamarila fan bɛɛ rɔ ko ii ye tubi sisen ka na a ma,
31 baa a ra lon kelen fɔ, a ri dunuɲa mɔɔ bɛɛ la kititɛɛ telenbaya la lon mɛn. Kiti wo ri kɛ mɔɔ kelen bolo. Alla jɛrɛ le ka wo ɲenematɔmɔn, ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ. A lawuli ko wo kɛra tɔɔmasere le ri, sa mɔɔilu bɛɛ ri a lɔn ko Alla ra wo le ɲenematɔmɔn.»
32 Mɔɔilu ka su lawuli ko mɛn Pɔli da rɔ tuma mɛn na, doilu ka a mayɛlɛ. Kɔni doilu ka a fɔ ko: «An ye a fɛ i ye do la kuma ɲin kan lon gbɛrɛ.»
33 Wo rɔ, Pɔli bɔra ii fɛ.
34 Wo bɛɛ ni a ta, mɔɔ doilu lara Isa la ka wa Pɔli kɔfɛ. Diyonisi tɛrɛ woilu do le ri. Ale tɛrɛ Areyopasi dɛkuru le rɔ. Muso mɛn tɔɔ ko Damarisi, wo fanan tɛrɛ ye woilu do le ri, a ni mɔɔ gbɛrɛilu.

18

Pɔli sera Korɛnti

1 Wo kɛni kɔ, Pɔli bɔra Atɛni ka wa Korɛnti.
2 A se mɛn kɛni ye, a bɛnda Yahudiya cɛɛ do ri, mɛn tɔɔ ko Akila. Pɔntika le. A muso tɔɔ ko Pirisili. Ii nasan de tɛrɛ ka bɔ Itali jamana rɔ. Ii bɔra Itali ka na ka a masɔrɔn mansaba Kolodi tɛrɛ ra a fɔ ko Yahudiyailu bɛɛ ye bɔ Rɔmu. Pɔli ka i madon ii la.
3 Ka a tɛrɛn a ni ii tɛrɛ ye baara kelen de kɛla, Pɔli tora ii fɛ ka kɛ ii baara ɲɔɔn di. Ii bɛɛ tɛrɛ ye faaninbon rabɛnnailu le ri.
4 Kɔni Pɔli tɛrɛ ye wala salibon na Ɲɔɲɔ lon bɛɛ ka kuma Yahudiyailu ni Kirɛkikailu yɛ. A ka ko bɛɛ kɛ, sa ii ri sɔn Maari Isa rɔ.
5 Nba, Silasi ni Timote nara ka bɔ Masedoni tuma mɛn na, Pɔli ma baara gbɛrɛ si kɛ butun fo ka kawandili kɛ. A tɛrɛ ye sereya bɔla Yahudiyailu yɛ ko Isa ye Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin de ri.
6 Yahudiyailu ka ii ban wo kuma ma ka Pɔli nani. Wo le rɔ, Pɔli ka a la duruki juujuu ka wo kɛ tɔɔmasere ri ii kanma. A ka a fɔ ko: «Ii jeli labɔn kun ye ii jɛrɛ le ri. Wo tɛ n kunko ri butun. Nba, n watɔ siya gbɛrɛilu kawandila sisen.»
7 Wo rɔ, Pɔli bɔra salibon na ka wa Titusi Jusitusu wara. Cɛɛ wo ye Alla batoba le ri. A la bon tuunin salibon na.
8 Salibon wo kuntii Kiripusi ni a la denbayailu bɛɛ lara Maari la. Korɛntika mɛnilu ka Pɔli la kuma mɛn, woilu siyaman fanan lara Isa la ka sun ji rɔ.
9 Lon do rɔ, Pɔli ka koyen kɛ su rɔ ikomin sibo. Maari ka a fɔ a yɛ ko: «I kana silan mɔɔilu yɛ. I ye kuma, i kana i makun,
10 baa n ye i fɛ. Mɔɔ si tɛ be i kan ka kojuu kɛ i la, baa n na mɔɔilu ka siya so kɔndɔ yan.»

11 Wo le rɔ, Pɔli mɛnda ye, ka san kelen ni
karo wɔɔrɔ kɛ mɔɔilu karanna Alla la kuma
la.
12 Awa Kaliyɔn tɛrɛ ye Akaya jamanatiiya
la tuma mɛn na, Yahudiyailu ka ii ladɛn ka
wuli Pɔli kanma. Ii ka a mira ka wa a ri kiti
diya.
13 Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ ɲin ye a fɛ ka mɔɔilu
bila Alla bato ɲa gbɛrɛ rɔ, mɛn ma bɛn
sariya ma.»
14 Sani Pɔli ye se ka jabili kɛ, Kaliyɔn
jɛrɛ kumara Yahudiyailu yɛ ko: «Ai
Yahudiyailu, ni ai nara ka ai makasi kojuu
ba do kosɔn, wala ko bɛnbali do, n tun di n
tolo malɔ ai makasikan na.
15 Kɔni sɔsɔli ɲin tɛ foyi ri fɔɔ Yahudiyailu
la ko. Ai ye i ɲɔɔn sɔsɔli kuma doilu ni tɔɔ
doilu ni sariya koilu le ma. Kɔni n tɛ sɔn
ka ko su woilu kiti tɛɛ. Ai jɛrɛ ye ko woilu
ɲanabɔ.»
16 Wo rɔ, Kaliyɔn ka ii gbɛn ka ii labɔ kiti
diya.
17 Ii bɛɛ bera Sɔsitɛni kan, mɛn ye salibon
kuntii ri. Ii ka ale mira ka a gbasi kiti diya
ɲɛfɛ. Kɔni Kaliyɔn ma foyi fɔ.

Pɔli ka a kɔsɛ Antiyɔki

18 Pɔli mɛnda Korɛnti kosɛbɛ tuma mɛn
na, a ka sila ɲinin lemɛniya mɔɔilu fɛ ka
wa. A seni Sankere, a ka a kun li ka a
masɔrɔn a tun ka dakan ta Alla yɛ. Wo rɔ,
a donda kulunba kɔndɔ ka wa Siri jamana
rɔ. Pirisili ni Akila wara a kɔfɛ.
19 Ii sera Ɛfɛsi tuma mɛn na, Pɔli ka a
taamaɲɔɔnilu to a kɔ ye. Ale wara salibon
na ka kuma Yahudiyailu yɛ.
20 Woilu ka a madiya ko a ye waati dando
kɛ ii fɛ ye. Kɔni Pɔli ma sɔn.
21 A ka sila ɲinin ii fɛ. A ka a fɔ ko: «ni Alla
sɔnda a ma n di na ii wara ikɔ.» Wo rɔ, a
donda kulunba kɔndɔ Ɛfɛsi ka wa.
22 Kulunba seni Sesare, Pɔli bɔra ka wa
lemɛniya jamailu kɔndɔn Jerusalɛmu, ka
ban ka wa Antiyɔki.
23 A mɛnda Antiyɔki. Wo kɔ rɔ, a wara
Kalati jamana ni Firiki jamana rɔ. A ka yɔrɔ
wo bɛɛ rataamataama ka Isa la karande-
nilu bɛɛ fanka don.

Apɔlɔsi ka mɔɔilu kawandi Ɛfɛsi ni Korɛnti

24 Wo tuma, Yahudiya do sera Ɛfɛsi mɛn
tɔɔ ko Apɔlɔsi mɛn bɔni Alɛsandiri. Cɛɛ wo
kusan tɛrɛ kumala a ɲuma la. A ka Alla la
kuma lɔn kosɛbɛ.
25 A karanni Maari la sila la. A duman
tɛrɛ a yɛ a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma ka mɔɔilu kawandi,
ka Isa la ko fɔ ii yɛ koɲuma. A tɛrɛ ye wo kɛla
a fanka bɛɛ la. Kɔni a la lɔnnin dan tɛrɛ ye
Yaya la sun ji rɔ ko le ri.
26 A wulira jusulatɛɛ rɔ ka kuma damira
salibon na. Pirisili ni Akila ka a lamɛn
tuma mɛn na, ii wara a ri ii wara ka Alla la
sila kɔrɔ fɔ a yɛ ka a gbɛ.
27 Lon do rɔ, Apɔlɔsi ka a fɔ ko a ye a fɛ ka
wa Akaya jamana rɔ. Lemɛniya mɔɔilu ka a
sɛɛbɛ don ko a ye wa. Ii ka sɛbɛ rabɛn ka a fɔ
Akaya lemɛniya mɔɔilu yɛ ko ni Apɔlɔsi sera
ye, ko ii ye a ramira koɲuma. A se mɛn kɛni
ye, a ka mɔɔilu dɛmɛn kosɛbɛ, mɛnilu kɛra
lemɛniya mɔɔilu ri Alla la ɲumaya baraka
rɔ kɔnin.
28 A tɛrɛ ye Yahudiyailu la kuma lakadila
mɔɔ bɛɛ ɲana, ka a yiraka ii la Alla la kuma
rɔ ko Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin ye Isa le ri.

19

Pɔli ka mɔɔilu kawandi Ɛfɛsi

1 Nba, ka Apɔlɔsi to Korɛnti, Pɔli ka Asi
jamana kɔndɔ rasan ka wa se Ɛfɛsi. A ka Isa
la karanden doilu sɔrɔn ye.
2 A ka woilu maɲininka ko: «Ai
lemɛniyara Isa ma lon mɛn, ai ka Alla la
Nii Sɛniman sɔrɔn wo lon wa?» Ii ka Pɔli
jabi: «Ɛɛn de. An ma foyi mɛn Alla la Nii
Sɛniman na ko rɔ fɔlɔ.»
3 Pɔli ka a fɔ ko: «Ai ka sun ji rɔ su ɲuman
sɔrɔn wo rɔ?» Ii ka a jabi: «Yaya ka sun ji rɔ
mɛn ko fɔ, an ka wo su le sɔrɔn.»
4 Pɔli ka a fɔ ii yɛ ko: «Mɔɔ mɛnilu tubira,
Yaya tɛrɛ ye woilu le sunna ji rɔ. Kɔni a tɛrɛ
ye a fɔla mɔɔilu yɛ ko mɛn natɔ ale kɔ, ko ii
ye la wo la Maari Isa kɔnin.»
5 Ii ka wo mɛn ka sun ji rɔ Maari Isa tɔɔ rɔ.
6 Pɔli ka a bolo la ii kan tuma mɛn na, Alla
la Nii Sɛniman nara ii ma. Ii kumara kan
gbɛrɛilu rɔ. Alla ka kuma mɛnilu di ii ma, ii
ka woilu lase mɔɔilu ma.
7 Cɛɛ woilu tun di mɔɔ tan ni fila ɲɔɔn bɔ.
8 Pɔli ka karo sawa kɛ, a ye wala sali-
bon na ye ka kuma mɔɔilu yɛ. A tun tɛ
silanna muumɛ. A tɛrɛ ye ii karanna Alla
la Mansaya ko la, ka ko bɛɛ kɛ ka mɔɔ lali sa
ii ri la a la kuma la.

9 Kɔni doilu ma sɔn a la kuma ma. Woilu ka ii ban fewu, ka to Maari Isa la sila tɔɔ tiɲanna kuma juu la mɔɔ bɛɛ ɲana. Wo le kosɔn, Pɔli bɔra ii fɛ, ka karandenilu ta ka wa Tiranusi la karan diya rɔ. A tɛrɛ ye karan kɛla ye lon lon.

10 A ka karan kɛ ten san fila kɔrɔ. Wo rɔ, Asi jamana mɔɔilu bɛɛ ka Maari la ko mɛn: Yahudiyailu wo, Kirɛkilu wo, ii bɛɛ ka wo mɛn.

11 Alla tɛrɛ ye Pɔli lɔla kabannako siyaman kɛla.

12 Hali jala ni faanin mɛnilu ra maa Pɔli fari la, woilu ra jankarɔtoilu kɛndɛya wo rɔ a ni jinailu tɛrɛ bɔla jinatɔmɔɔilu fɛ wo rɔ fanan.

Sikɛwa dencɛilu la ko

13 Nba, Yahudiya doilu tɛrɛ ye taamataamala ko ii ye jinailu gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ. Ii doilu wulira ko ii ri jinailu gbɛn ka bɔ jinatɔmɔɔilu fɛ Maari Isa tɔɔ rɔ. Ii tɛrɛ ye a fɔla jinatɔmɔɔilu yɛ ko: «Pɔli ye Isa mɛn na ko fɔla, an ye ai jamarila wo tɔɔ le rɔ ko jinailu ye bɔ!»

14 Sikɛwa, mɛn ye Yahudiyailu la Alla sarakalasela kuntiiba do le ri, a la dencɛ wɔrɔnwula le tɛrɛ wo kɛla.

15 Kɔni lon do rɔ, jina ka ii jabi: «N ka Isa lɔn. N ye Pɔli la ko kalama fanan. Kɔni ai, ai ye yon de ri?»

16 Cɛɛ jinatɔmɔɔ bera ii bɛɛ kan, ka nɔɔ sɔrɔn ii ma. A ka ii gbasi kojuuya ka ii madimin. Ii farimakolon ka ii bori ka bɔ bon na.

17 Wo kibaro fɔra Ɛfɛsi so fan bɛɛ rɔ, Yahudiyailu ni Kirɛkilu kɔnin. Wo rɔ mɔɔ bɛɛ silanda, ka Maari Isa tɔɔ bonya.

18 Mɛnilu tun lara Isa la, woilu siyaman nara ka ii lɔ ii la kojuuilu la mɔɔilu bɛɛ ɲana.

19 Mɛnilu tɛrɛ ye wɔyɛmaya kɛla, woilu siyaman nara ii la wɔyɛmaya sɛbɛilu ri ka woilu janin mɔɔilu bɛɛ ɲana. Sɛbɛ woilu sankɔ bɛɛ ladɛnnin bɛnda wodigbɛ gbanan waa biloolu le ma.

20 Wo le kosɔn, Alla ka fanka don Maari la ko rɔ, ka a la ko lase fan bɛɛ rɔ. Mɔɔ siyaman lara lemɛniya mɔɔilu kan.

Mankan ba wulira Ɛfɛsi

21 Ko woilu bɛɛ kɛni kɔ, Pɔli ka a latɛɛ ko a ri Masedoni jamana ni Akaya jamana rataama ka wa Jerusalɛmu. A ka a fɔ ko: «N wa wa bɔ Jerusalɛmu, fo n ye wa Rɔmu fanan ye.»

22 A ka a dɛmɛnba fila lawa a ɲɛ Masedoni. Ale tora Asi jamana rɔ ka waati do kɛ ye. Dɛmɛnba fila wo tɛrɛ Timote ni Eratusi le ri.

23 Nba, wo waati jɛrɛ, mankan ba wulira Isa la sila ko rɔ.

24 Nunaka, mɛn ye wodi koyinna ladanna, do tɛrɛ ye, mɛn tɔɔ ko Demetirusi. A tɛrɛ ye wodigbɛ baara le la, ka Aritɛmisi la batobon bisikilu ladan. Ikomin Ɛfɛsikailu tɛrɛ ye batofen wo batola, Demetirusi ni a baarakɛɲɔɔnilu tɛrɛ ye tɔnɔ ba sɔrɔnna bisiki woilu fɛ.

25 Lon do rɔ, a ka a baarakɛɲɔɔnilu ladɛn, a ni mɛnilu tɛrɛ ye baara su wo kɛla. A ka a fɔ ii yɛ ko: «N failu, ai ka a lɔn ko an ye tɔnɔ ba sɔrɔnna baara ɲin de rɔ.

26 Kɔni Pɔli tɔɔ ɲin ye mɛn kɛla sisen, ai jɛrɛ ɲayen wo la, ai tolo ye a la. A ye a fɔla mɔɔilu yɛ ko batofen mɛnilu ladanni mɔɔ bolo, ko woilu tɔnɔ tɛ foyi ri. Kuma wo ra mɔɔ siyaman kun yɛlɛman ka ban. Ɛfɛsi kelen tɛ. Dɔɔni wo ri se Asi jamana fan bɛɛ rɔ sisen.

27 Wo ri kɛ sababu ri an na baara ri jii baara juu ri. Kɔni a dan tɛ wo ri de. A laban, an na batofen musoman ba Aritɛmisi la bon tɛ jate butun. Mɔɔilu ye Aritɛmisi batola Asi jamana ni dunuɲa fan bɛɛ rɔ sisen. Kɔni bonya mɛn ye a kan bi, wo bɛɛ ri bɔ a kan.»

28 Jama ka wo mɛn ka mɔnɛ kojuuya. Ii ka ii kan nabɔ ko: «Ɛfɛsikailu la batofen Aritɛmisi ka bon!»

29 Mankan wo ka so bɛɛ lamaa. Mɔɔilu borimantɔ ka Pɔli taamaɲɔɔ fila mira ka ii sɔmɔn fɔɔ so ladɛn diya rɔ. Mɔɔ fila woilu tɛrɛ Kayusi ni Arisitariki le ri. Ii bɔni Masedoni.

30 Pɔli tɛrɛ ye a fɛ ka wa kuma jama yɛ, kɔni Isa la karandenilu ma sɔn.

31 Asi jamana ɲɛmɔɔ doilu fanan tɛrɛ ye, mɛnilu tɛrɛ Pɔli duɲɔɔnilu ri. Woilu ka kela lawa Pɔli ma ka a madiya ko a kana wa ladɛn diya rɔ.

32 Wo tuma, mɔɔilu tɛrɛ ye mankan ba lawulila ladɛn diya rɔ. Bɛɛ ye i ta fɔla. Ii siyaman ma ii ladɛn kun lɔn.

33 Yahudiyailu ka mɔɔ do lalɔ jama ɲana. Cɛɛ wo tɔɔ ko Alesandire. Doilu ka ii kan

nabɔ a ma ko a ye kuma. A ka tɔɔmasere kɛ a bolo la jama ɲana ko ii ye sabari. A tɛrɛ ye a fɛ ka kuma lase ii ma.

34 Kɔni jama ka a ɲayen tuma mɛn na ko Alesandire ye Yahudiya le ri, ii bɛɛ sɔnkɔra i ɲɔɔn fɛ ka a fɔ ko: «Ɛfɛsikailu la batofen Aritɛmisi ka bon!» Ii ka waati fila ɲɔɔn kɛ, ii ye ii kan nabɔla ten.

35 Ii ma wo boloka fɔɔ so sɛbɛlila nara ka ii masabari waati mɛn. A kumara ii yɛ ko: «Ɛfɛsikailu, Ɛfɛsi so ye batofen ba Aritɛmisi la bon kɔnɔgbɛnna le ri. Batofen wo munuɲa mɛn bɔra san ma ka be, Ɛfɛsi so ye wo fanan kɔnɔgbɛnna le ri. Dunuɲa mɔɔilu bɛɛ ka wo lɔn.

36 Mɔɔ si ti se ka ai sɔsɔ wo ma. Wo rɔ, ai ye ai sabari. Ai kana koilu kɛ ai kun fɛ ye ten!

37 Ai ra cɛɛ ɲinilu mira ka ii lana, ka a tɛrɛn ii ma foyi sonya joobon na. Ii ma tanama kuma si fɔ an na joo musoman ba ma fanan.

38 Wo le rɔ, ni mɔɔ do ra ko kɛ Demetirusi ni a la baarakɛɲɔɔnilu la, ii ye wa makasili kɛ kiti diya. Faamailu ye ye. Ii ye wa kiti diya ye.

39 Ni ai ye a fɛ ka ko gbɛrɛ fɔ, ai ye wa wo fɔ an na ladɛn ba rɔ, ladɛn mɛn bɛnni sariya ma. A ri ɲanabɔ ye le.

40 Ni wo tɛ, an da mankan ba mɛn nawuli ɲin bi, wo ma bɛn. Mɔɔilu ri a fɔ ko an da murunti, baa an ti se ka hali ladɛn ɲin kun fɔ mɔɔilu yɛ.» So sɛbɛlila banda wo bɛɛ fɔla tuma mɛn na, a ka a fɔ jama yɛ ko bɛɛ ye wa a wara.

20

Pɔli wara Masedoni ni Kirɛki jamanailu rɔ

1 Nba, mankan sumara tuma mɛn na, Pɔli ka karandenilu kili ladɛn dɔ. A ka ii lali ka ii sɛɛbɛ don, ka ban ka sila ɲinin ii fɛ. Wo rɔ, a bɔra ye ka wa Masedoni.

2 A ka jamana wo rataama ka ye lemɛniya mɔɔilu lali ka ii sɛɛbɛ don kuma siyaman ma. Wo rɔ, a nara se Kirɛki jamana rɔ.

3 A ka karo sawa kɛ ye. A tɛrɛ ye a rabɛnna tuma mɛn na ka wa Siri jamana rɔ kulunba kɔndɔ, a ka a mɛn ko Yahudiya doilu ra bɛn kan kelen ma ko ii ri a faa. Wo rɔ, a ka taama wo rasa ko a ri a kɔsɛ Masedoni jamana rɔ.

4 Sopatɛri mɛn bɔni Bere, Pirusi dencɛ kɔnin, wo wara Pɔli malɔ. Arisitariki ni Sekundusi, mɛn bɔni Tesaloniki, fanan wara a malɔ, a ni Kayusi, mɛn bɔni Dɛribɛ, ni Timote, a ni Tisiki ni Torofime, mɛn bɔni Asi jamana rɔ.

5 Cɛɛ woilu wara an ɲɛ ka an makɔnɔ Torohasi.

6 Buru Fununbali Sali banda tuma mɛn na, an bɔra Filipi kulunba kɔndɔ. An ka tele loolu kɛ ji kan ka na ii tɛrɛn Torohasi, ka lɔɔkun kelen kɛ ye.

Pɔli ka Yuticusi su lawuli

7 Nɔɲɔ lon dafara tuma mɛn na, an ka an nadɛn ka dɔɔnnin kɛ an ɲɔɔn fɛ. Pɔli tun da a latɛɛ ko ni duusa gbɛra, ko a ri wa. Wo le kosɔn, a mɛnda kawandili kɛla haan duu talama.

8 An bɛɛ ladɛnnin tɛrɛ sankaso do kɔndɔ. Fitinna siyaman tɛrɛ ye mɛlɛnna bon kɔndɔ ye.

9 Kanberen do, mɛn tɔɔ ko Yutikusi, siini tɛrɛ bon fɔɲɔda dakun kan bon na ye. Pɔli mɛnda kumala, sunɔɔ lɔɔ ka kanberen wo mira kosɛbɛ. A sunɔɔra ka be fɔɲɔda la. A bɔra fɔɔ sankaso bon sawana fɔɲɔda wo la ka be duu ma. Ii wara a ta ka a tɛrɛn a ra sa.

10 Pɔli jiira ka wa i la a kan ka a bolo falafala a ma, ka a fɔ ko: «Ai kana hamin. A nii ye a rɔ.»

11 Wo rɔ, Pɔli yɛlɛra sankaso bon na ikɔ. A ka buru rafara ka dɔɔnnin kɛ lemɛniya mɔɔilu fɛ. A kumara ii yɛ haan kɛnɛ bɔra, ka ban ka wa.

12 Mɔɔilu wara Yuticusi malɔ a wara. A kɛndɛ. Wo ka lemɛniya mɔɔilu bɛɛ jususuma kosɛbɛ.

Pɔli bɔra Torohasi ka wa Milɛti

13 Andeilu donda kulunba kɔndɔ ka wa Pɔli ɲɛ Asɔsi, baa Pɔli ka a fɔ ko a ri wa a sen ma, ko an bɛɛ ye wa an ɲɔɔn bɛn Asɔsi.

14 A ka an nabɛn Asɔsi tuma mɛn na, a donda kulunba kɔndɔ. Wo rɔ, an wara Mitilɛni.

15 An bɔra ye lon mɛn na, wo duusa gbɛ an sera Kiyɔsi da fɛ. Wo duusa gbɛ filana an sera Samɔsi. Wo duusa gbɛ sawana an sera Milɛti.

16 Pɔli tun tɛ a fɛ an ye lanɔɔ Asi jamana rɔ. Wo rɔ, a ma sɔn ka i lɔ Ɛfɛsi, baa a kɔrɔtɔni

ba le tɛrɛ ka se Jerusalɛmu, sa a ri Pentekoli sali kɛ ye, ni a ri se wo kɛla.

Pɔli ka Ɛfɛsi lemɛniya mɔɔilu la ɲɛmɔɔilu lali

17 Wo le rɔ, a tora Milɛti ka kela lawa Ɛfɛsi
ka lemɛniya jamailu la ɲɛmɔɔilu kili, ko ii
ye na a tɛrɛn ye.
18 Ii nara tuma mɛn na, a ka a fɔ ii yɛ ko:
«N badenmailu, kɛbi n donda Asi jamana rɔ
lon mɛn, n taamara sila mɛn kan waati mɛn
bɛɛ kɔrɔ ai fɛ yan, ai ka wo lɔn.
19 Yahudiyailu ka janfailu don n ma ka n
tɔrɔ kosɛbɛ fo ka n kasi. N ka wo bɛɛ muɲun
ka n fanmajii ka baara kɛ Maari yɛ.
20 Ai la nafa ye fen fen dɔ, n ma wo si
dokon ai ma. N ka ai karan jamama yɔrɔ
rɔ, ka ai karan ai jɛrɛ la bonilu kɔndɔ.
21 N da a fɔ Yahudiyailu ni siya gbɛrɛ tɔilu
yɛ ka a magbɛlɛya ko ii ye kojuu kɛ boloka
ka na Alla ma, ka lemɛniya an na Maari Isa
ma.
22 Nba, a fɛrɛ tɛ fo n ye Alla la Nii Sɛniman
kan mira. Wo le rɔ, n watɔ le Jerusalɛmu
sisen. Mɛn kɛtɔ n sɔrɔnna ye, n ma wo lɔn.
23 Kɔni n ka mɛn lɔn, wo le ɲin di. N wa se
so so ma, Alla la Nii Sɛniman ye a fɔla n yɛ
ko mɔɔilu ri n bila kaso la, ko tɔrɔya ye n yɛ.
24 Ni n balora, wo tɛ foyi ri n ɲakɔrɔ. Mɛn
tɔnɔ ye n ma, wo le n na baara ri, Maari Isa
ka mɛn karifa n na. Fo n ye baara wo le
ban ka Alla la kibaro ɲuma lase mɔɔilu ma,
kibaro mɛn ye Alla la ɲumaya ko fɔla.

25 «Nba, n da n taamataama ai bɛɛ tɛma
ka Alla la Mansaya ko lase. Kɔni n ka a lɔn
sisen ko ai ɲa tɛ la n kan butun.
26 Wo le kosɔn n ye a fɔla ai yɛ ka a
magbɛlɛya bi ko ni mɔɔ do halakira ai tɛma,
wo ye wo tii jɛrɛ nɔ le wo ri de,
27 baa n ma Alla la ko latɛɛni si dokon ai
ma. Ɛɛn! N ka wo bɛɛ lase ai ma.
28 Nba, ai ye ai janto ai jɛrɛ rɔ. Alla la Nii
Sɛniman da mɔɔ mɛnilu karifa ai la, ai ye
ai janto woilu fanan dɔ. Ai ye ai lɔ Alla la
lemɛniya jamailu ɲɔrɔ ka ii latanka, baa a
ra woilu kɛ a jɛrɛ ta ri a dencɛ la saya rɔ.
29 N ka a lɔn ko n wa wa, mɔɔjuuilu ri
don ai tɛma ka tiɲanni kɛ. Woilu ye ikomin
wara juuilu, mɛnilu ye donna saailu tɛma
ka ii madimin.
30 Doilu ri wuli hali ai jɛrɛ tɛma yan, ka
wuya juu fɔ, sa ii ri karandenilu sɔmɔn ka
woilu tuun ii kɔ.
31 Wo le rɔ, ai ye a kɛ koɲuma. Ai ye ai
hankili to a rɔ ko n ka ai kelen kelenna bɛɛ
lali san sawa wo kɔrɔ. N ma wo boloka
fewu, fo ka a kɛ su ni tele. N ɲaji bɔra ai
kosɔn kosɛbɛ.
32 «Nba, n ye ai karifala Alla la sisen, a
ni a la kuma la, mɛn kɔnin ye a la ɲumaya
ko fɔla. Ale le ri se ai la lemɛniya sabatila
kuma wo la. A ni a ri cɛ wo di ai ma, a ni
mɛn bɛɛ bilani a dan na.
33 N ma n nata la mɔɔ si la wodigbɛ ni
sanin ni faanin kan.
34 N ka baara kɛ n bolo la ka n ni n
taamaɲɔɔnilu makoilu mafa. Ai jɛrɛ ka wo
lɔn.
35 N ka a yiraka ai la ɲa bɛɛ ma ko an
ka kan ka baara ba kɛ ten de, sa an di se
dɛsɛbatɔilu dɛmɛnna, baa Maari Isa ka a fɔ
ko: ‹Sɛwa ye sɔli rɔ ka tamin sɔrɔnni kan.›
An ye an hankili to kuma wo rɔ.»
36 Nba, Pɔli banda wo fɔla tuma mɛn na,
a ni ii bɛɛ ka ii ɲɔnkin ka Alla tara.
37 Ii ka ii wuli ka ii ton Pɔli kan ka a
sunbu. Ii bɛɛ kasira kosɛbɛ.
38 A tɛrɛ ka mɛn fɔ ko ii ɲa tɛ la a kan
butun, wo kuma gbara ii la kojuuya. Ii
wara a bilasila diya kulun da la.

21

Pɔli wara Jerusalɛmu ɲa mɛn ma

1 Nba, an ka foli di lemɛniya mɔɔilu ma ka
don kulunba kɔndɔ. An bɔra ye ka an telen
Kɔsi ma. Wo duusa gbɛ an wara se Rɔdi, ka
bɔ ye ka wa Patara.
2 An ka kulunba do tɛrɛn ye, mɛn watɔ
Fenisi jamana rɔ. An donda wo kɔndɔ ka
wa.
3 An sudunyara Sipere ka a yen, kɔni an
taminda a la a tele kankan bolo kinin fan
fɛ. An wara Siri jamana rɔ ka an lɔ Tiri, baa
donin mɛn tɛrɛ ye kulun kɔndɔ, wo tun ka
kan ka lajii so wo le la.
4 An wara karandenilu ɲinin so kɔndɔ,
ka tele wɔrɔnwula kɛ woilu fɛ. Alla la Nii
Sɛniman tun ka a yiraka ii la ko ko ri Pɔli
sɔrɔn Jerusalɛmu. Wo le ka a kɛ, ii ka a lali
ko a kana wa ye.
5 Kɔni an wa lon sera tuma mɛn na, an
bɔra ye ka wa. Karandenilu ni ii musoilu ni
ii denilu bɛɛ bɔra so kɔndɔ ka wa an bilasila

diya fɔɔ kulun da la. An bɛɛ ka an ɲɔnkin ji da la ye ka Alla matara.

6 An banda Alla matarala ka foli di an ɲɔɔn ma tuma mɛn na, an donda kulunba kɔndɔ. Woilu ka ii kɔsɛ ka wa ii wara.

7 An bɔra Tiri ka wa Pitolemayisi kulunba kɔndɔ. An se mɛn kɛni ye, an bɔra kulunba kɔndɔ ka wa ye lemɛniya mɔɔilu fo. An ka tele kelen kɛ woilu fɛ.

8 Wo duusa gbɛ, an bɔra ye ka wa Sesare. An wara jiya Filipe wara, mɛn tɛrɛ ye kibaro ɲuma lasela ri. Jerusalɛmu lemɛniya mɔɔilu tun ka cɛɛ wɔrɔnwula mɛn ɲenematɔmɔn ka ii kɛ talibidenbailu dɛmɛnbailu ri, Filipe tɛrɛ woilu do le ri.

9 Denmuso sunkurun naanin tɛrɛ ye Filipe bolo. Wo si tun ma sii cɛɛ kun fɔlɔ. Woilu tɛrɛ ye kuma sɔrɔnna Alla la ka a lase mɔɔilu ma.

10 An ka tele dando kɛ Filipe wara tuma mɛn na, Alla la nabi do nara ka bɔ Jude. Wo tɔɔ ko Akabusi.

11 A nara an ma ka Pɔli la tɛsidilan ta. A ka a jɛrɛ sen ni a bolo sidi wo la, ka a fɔ ko: «Alla la Nii Sɛniman ka a fɔ ko Yahudiyailu ri tɛsidilan ɲin tii mira Jerusalɛmu, ka a sidi wo ɲa ma ka a don siya gbɛrɛilu bolo.»

12 An ka wo mɛn tuma mɛn na, an ni ye mɔɔilu ka Pɔli madiya kosɛbɛ ko a kana wa Jerusalɛmu.

13 Pɔli ka an jabi: «Ai ye kasila ten ka n jusu tiɲan kojuuya nfenna? Ni ii ka n sidi Jerusalɛmu, n dabɛnni wo la. Hali ni ii ka n faa Maari Isa ko kosɔn, n dabɛnni wo bɛɛ la.»

14 An ka a yen tuma mɛn na ko Pɔli tɛ sɔn an kan mirala, an ka a to ten, ka a fɔ ko: «Maari sawo ye kɛ.»

15 Tele dando taminni kɔ, an ka an dabɛn ka wa Jerusalɛmu.

16 Sesare karanden doilu nara an malɔ, ka an nana an jiya diya Minasɔn wara. Minasɔn ye Sipereka le ri. A kɛni Isa la karanden di kɛbi waati jan.

Pɔli wara bɔ Yakuba ma

17 An se mɛn kɛni Jerusalɛmu, ye lemɛniya mɔɔilu ka an damira koɲuma.

18 Wo duusa gbɛ, Pɔli ni an tɔilu wara Yakuba wara. An ka lemɛniya mɔɔilu la ɲɛmɔɔilu bɛɛ tɛrɛn ye.

19 Pɔli banda folila tuma mɛn na, a kumara ii yɛ. Alla tun ka ko mɛnilu kɛ siya gbɛrɛilu tɛma ka fara Pɔli la baara la, a ka wo bɛɛ lase ii ma kelen kelen.

20 Ii ka ii tolo malɔ ko woilu la, ka Alla tando kosɛbɛ. Ii ka a fɔ Pɔli yɛ ko: «An badenma, i ma a yen Yahudiya waa siyaman de lani Isa la yan. Wo bɛɛ tɛsidini Nabi Musa la sariya ko le la.

21 Kɔni a ra fɔ ii ɲana ko i ye Yahudiyailu karanna, mɛnilu siini siya gbɛrɛilu tɛma kɔnin. Ko i ye a fɔla woilu yɛ ko ii ye Nabi Musa la sariya bila, ko ii kana ii denilu faaninta kɛ butun, ko ii kana an na landailu bonya.

22 Sika tɛ a rɔ, ii ri a mɛn ko i ra na. An ye a kɛ di wo rɔ?

23 Nba, an ye mɛn fɔla i yɛ sisen, i ye wo mira. Cɛɛ naanin ye an bolo yan, mɛnilu ra dakan ta Alla yɛ.

24 I ye la woilu kan ka sɛninya landa kɛ ii fɛ. I jɛrɛ ye wodi bɔ, sa ii ri ii kun li. Wo wa kɛ, bɛɛ ri a lɔn ko i la ko mɛn fɔni ii ɲana, ko tuɲa tɛ wo ri. Ii ri a lɔn fanan ko i jɛrɛ ye i taamala sariya sila kan.

25 Kɔni siya gbɛrɛ mɛnilu ra la Isa la, an da sɛbɛ lawa woilu ma kɔrɔman ka an miriya yiraka ii la. An ka a fɔ ii yɛ ko ii kana joo sɔ sobo dɔɔn. Ko ii kana jeli dɔɔn. Ko ii kana juufaa sobo dɔɔn, jeli ye mɛn dɔ. Ko ii kana jalonya kɛ.»

26 Nba, wo duusa gbɛ, Pɔli ka mɔɔ naanin woilu ta ka wa sɛninya landa kɛ ii fɛ. Wo kɔ rɔ, a wara Allabatobonba la ka sɛniyali dafa lon fɔ. Wo lon wa se, saraka ri bɔ ii kelen kelenna bɛɛ yɛ.

Ii ka Pɔli mira

27 Seniyali wo ye kɛla tele wɔrɔnwula le kɔrɔ. Waati wo dafatɔla, Asi jamana Yahudiya doilu ka Pɔli yen Allabatobonba kɔndɔ. Ii ka mankan nawuli jama tɛma ka Pɔli mira.

28 Ii ka ii kan nabɔ ko: «Isirayɛlikailu, ai ye na an dɛmɛn! Cɛɛ mɛn ye mɔɔ bɛɛ karanna fan bɛɛ rɔ ko ii kana an na mɔɔilu ni Nabi Musa la sariya ni an na yɔrɔ ɲin jate, wo le ɲin di. Ka a la wo bɛɛ kan, a ra na Kirɛkilu ri Allabatobonba jɛrɛ kɔndɔ, ka an na yɔrɔ sɛniman ɲin nɔɔ.»

29 Ii ka wo fɔ ka a masɔrɔn ii tun ka Torofime, mɛn bɔni Ɛfɛsi, a ni Pɔli yen i ɲɔɔn

fɛ so kɔndɔ. Ii ka ii miri ko Pɔli tun da don a ri Allabatobonba jin kɔndɔ le.

30 Mankan bonyara ka so bɛɛ lamaa. Mɔɔilu borimantɔ nara ka bɔ fan bɛɛ rɔ. Ii ka Pɔli mira ka a sɔmɔn ka a labɔ Allabatobonba jin kɔndɔ. Mɔɔilu ka bon dailu tuun i kɔrɔ.
31 Ii tɛrɛ ye a faa ɲa ɲininna tuma mɛn na, kela sera Rɔmu kɛlɛdenilu la kuntiiba ma ko Jerusalɛmu so bɛɛ ra lawɔyɔ.
32 A ka kɛlɛden kuntii doilu ni kɛlɛden doilu ta i kɔrɔ ka a bori ka wa jama rɔ. Yahudiyailu ka kɛlɛden kuntiiba ni a la kɛlɛdenilu yen tuma mɛn na, ii ka Pɔli gbasi boloka.
33 Kɛlɛden kuntiiba nara ka Pɔli mira. A ka a fɔ kɛlɛdenilu yɛ ko ii ye Pɔli sidi nɛɛ jɔlɔkɔ fila la. A ka jama maɲininka ko cɛɛ ɲin ye yon di, a ka nfen kɛ?
34 Mɔɔilu tɛrɛ ye ii kan nabɔla kosɛbɛ. Do ta ni do ta tɛ kelen di. Kɛlɛden kuntiiba ka a yen ko a ti se tuɲa gbɛ sɔrɔnna ka a masɔrɔn mankan ka siya. Wo rɔ, a ka a fɔ kɛlɛdenilu yɛ ko ii ye wa Pɔli ri ii la bon ba la.
35 Ii sera bon yɛlɛyɛlɛnanilu ma tuma mɛn na, kɛlɛdenilu ka Pɔli layɛlɛ ii boloilu la ka wa a ri, baa jama mɔnɛni tɛrɛ kojuuya ii muruntira a kanma.
36 Ii tɛrɛ ye kɛlɛdenilu kɔ, ka ii kan nabɔ ko: «Ai ye a faa, ai ye a faa!»

Pɔli kumara jama yɛ

37 Pɔli ladontɔ tɛrɛ ye bon ba la tuma mɛn na, a ka a fɔ kɛlɛden kuntiiba yɛ ko: «I ri hakɛ to, n di se kuma do fɔla i yɛ wa?» Kɛlɛden kuntiiba ka a jabi: «I ye Kirɛkikan mɛnna wa?
38 A ye di? Misiranka kanberen mɛn ka mɔɔilu lamurunti waati taminni, ile le wo ri wa, mɛn kɔnin wara bɛnkanninna mɔɔ waa naanin di wula kɔndɔ?»
39 Pɔli ka a jabi: «Nde ye Yahudiya le ri ka bɔ Silisi Tarisi. So ba wo duuren de ye n di. I jaandi, i ye sɔn n ye kuma doilu fɔ jama yɛ.»

40 Kɛlɛden kuntiiba sɔnda wo ma. Wo rɔ, Pɔli ka i lɔ bon yɛlɛyɛlɛnanilu kan ka tɔɔmasere kɛ a bolo la mɔɔilu ɲana ko a ye a fɛ ka kuma ii yɛ. Ii ka ii sabari tuma mɛn na, Pɔli kumara ii yɛ Heburukan dɔ.

22

1 A ka a fɔ ko: «N failu ni n badenmailu, ai ye ai tolo malɔ n na, n ye mɛn fɔla n jɛrɛ kunka ko rɔ.»
2 Ii ka Heburukan mɛn a da rɔ tuma mɛn na, ii ka ii sabari kosɛbɛ. Pɔli ka a fɔ ko:
3 «Yahudiya le nde ri. N sɔrɔnni Silisi Tarisi, kɔni n namɔni Jerusalɛmu yan de. N tɛrɛ karanmɔɔ Kamaliyɛli le bolo. Ale le ka n karan kosɛbɛ an benbailu la sariya la. N fanan tɛsidini tɛrɛ Alla ko la kosɛbɛ, ikomin ai jɛrɛ tɛsidini ɲa mɛn ma bi.
4 N ka sila kura ɲin taamabailu tɔrɔ kojuuya fɔɔ ka doilu faa. N tɛrɛ ye ii mirala, cɛɛ ni muso, ka ii bila kaso la.
5 Alla la sarakalasela kuntiiba ni mɔɔbakɔrɔilu bɛɛ ye n sereilu ri wo ko rɔ. N ka sɛbɛ sɔrɔn ii la, sa n di wa wo ri ii badenmailu ma Damasi. Wo bolo ma, n wara Isa la mɔɔilu ɲinin Damasi. N wa mɛnilu sɔrɔn ye, n tun ye a fɛ ka woilu mira ka ii sidi, ka na ii ri Jerusalɛmu yan sa ko ri latɔn ii la.»

Pɔli lara Isa la ɲa mɛn ma, a ka wo ɲafɔ

6 «Nba, n watɔla, telelatelen waati ka n sudunyani tɛrɛ Damasi la. Wo tuma, fen do mɛlɛn ba bɔra gbɛ rɔ san ma kelen di ka na n naminin.
7 N bera duu ma. N ka kumakan do mɛn ko: Sawuli, Sawuli, i ye n tɔrɔla kojuuya nfenna?
8 N ka ɲininkali kɛ ko: ‹Maari, i ye yon di?› A ka n jabi: ‹Isa Nasarɛtika le nde ri, i ye mɛn tɔrɔla kojuuya kɔnin.›
9 Nba, n taamaɲɔɔnilu ka kɛnɛ yelen ba wo yen. Kɔni kumakan mɛn tɛrɛ ye kumala n yɛ, ii ma wo mɛn.
10 N ka a fɔ ko: ‹N ye nfen kɛ, Maari?› Maari ka n jabi: ‹I wuli ka wa Damasi. Ko mɛn bɛɛ latɛɛni i ma ka kɛ, wo bɛɛ ri fɔ i yɛ ye.›
11 N ma se foyi yenna ka a masɔrɔn kɛnɛ yelen ba wo bonyara kojuuya ka n ɲa lafin. Wo rɔ, n taamaɲɔɔnilu le ka n bolo mira ka wa n di Damasi.
12 «Wo ka Alla ɲɛsilanɲɛba do tɛrɛn Damasi, mɛn tɔɔ ko Ananiyasi. Cɛɛ wo tɛrɛ ye Alla la sariya mirala kosɛbɛ. Damasi Yahudiyailu bɛɛ tɛrɛ ye a tɔɔ ɲuma fɔla.
13 A nara ka i lɔ n dafɛ ka a fɔ n yɛ ko: ‹N badenma Sawuli, i ɲa ye laka ikɔ.› Nde fanan, waati kelen wo rɔ, n ka a yen.

14 A ka a fɔ ko: ‹An benbailu Maari Alla
ra i ɲenematɔmɔn, sa i ri a sawo lɔn, ka a la
Mɔɔ Telenni yen, ka a la kuma mɛn ka bɔ a
jɛrɛ da rɔ.
15 I ri kɛ a sere ri, baa i ka ko mɛnilu yen a
ni i ka ko mɛnilu mɛn, i ri woilu lase mɔɔilu
bɛɛ ma.
16 Nba, i ye nfen makɔnɔla sisen? I wuli
ka sun ji rɔ, ka Maari matara sa a ri i ko ka
i la kojuu bɔ i ma.›
17 «Kɔ fɛ, n ka n kɔsɛ Jerusalɛmu. Lon do
rɔ, n tɛrɛ ye Alla matarala Allabatobonba la
tuma mɛn na, Alla ka fen do yiraka n na.
18 N ka Maari yen. A ka a fɔ n yɛ ko: ‹I
kaliya. I ye bɔ Jerusalɛmu i kɔrɔ ka wa, baa
i ye a fɛ ka n na kuma mɛn sereya bɔ yan
mɔɔilu yɛ ii ti sɔn wo ma.›
19 N ka a jabi: ‹Maari, ii jɛrɛ ka a lɔn ko n
tɛrɛ ye donna salibonilu la ka i la lemɛniya
mɔɔilu mira ka ii gbasi ka ii bila kaso la.
20 Mɔɔilu tɛrɛ ye i sere Etiyɛn faala waati
mɛn na, n jɛrɛ lɔni tɛrɛ ye. N sɔnda wo bɛɛ
ma, fɔɔ ka a faabailu la durukiilu ramira ii
yɛ.›
21 Kɔni Maari ka a fɔ n yɛ ko: ‹Wa! N kɛtɔ
i lawala siya gbɛrɛilu ma, mɛnilu siini yɔrɔ
jan.›»
22 Nba, mɔɔilu tɛrɛ ye ii tolo malɔla Pɔli la
haan a ka siya gbɛrɛilu la ko fɔ. A ka wo fɔ
tuma mɛn na, ii bɛɛ sɔnkɔra ko: «A ye bɔ yan
ka a faa! A ma kan ka balo butun!»
23 Ii tɛrɛ ye ii kan nabɔla, ka ii la durukiilu
bɔ ka woilu lafilifili, ka buuri lasyɛlɛ san
ma.
24 Kɛlɛden kuntiiba ka wo yen ka a fɔ a la
kɛlɛdenilu yɛ ko ii ye Pɔli ladon bon ba la.
Ko ii ye a gbasi gbiɲɛ la ka a fɛsɛfɛsɛ, sa a ri
jama jaman kun fɔ ii yɛ.
25 Ii ka Pɔli sidi ko ii ye a gbasila tuma
mɛn na, Pɔli ka a fɔ kɛlɛden kuntii yɛ ko: «Ka
Rɔmu duuren do gbasi gbiɲɛ la ka a sɔrɔn a
la kiti ma tɛɛ fɔlɔ, wo dahani wa?»
26 Kɛlɛden kuntii ka wo mɛn tuma mɛn
na, a wara kɛlɛden kuntiiba tɛrɛn ye ka a fɔ
a yɛ ko: «I kɛtɔ nfen kɛla cɛɛ mɛn na ɲin? A
ye Rɔmu duuren de ri de!»
27 Kɛlɛden kuntiiba jɛrɛ wara Pɔli
maɲininka ko: «Rɔmu duuren de ile ri wa?»
Pɔli ka a jabi: «Ɔɔn.»
28 Kɛlɛden kuntiiba ka a fɔ ko: «N ka wodi
ba le bɔ ka kɛ Rɔmu duuren di.» Pɔli ka a fɔ
ko: «Nde sɔrɔnni de a rɔ!»
29 Mɛnilu kɛtɔ tɛrɛ ye Pɔli fɛsɛfɛsɛla, woilu
ka wo mɛn ka ii mabɔ a la kelen di. Kɛlɛden
kuntiiba jɛrɛ silanda, ka a masɔrɔn ale le
tun ka Pɔli sidi nɛɛ jɔlɔkɔ la, ka a tɛrɛn a ye
Rɔmu duuren de ri.

Pɔli kumara Yahudiya mɔɔbailu yɛ

30 Wo duusa gbɛ, kɛlɛden kuntiiba ka Pɔli
la ko rabila dɔɔni ka Alla la sarakalasela
kuntiilu ni kititɛɛ dɛkuru bɛɛ kili ka ii ladɛn,
baa Yahudiyailu ye Pɔli jalakila kun mɛn
na, kɛlɛden kuntiiba tɛrɛ ye a fɛ ka wo lɔn.
Wo rɔ, a ka Pɔli lalɔ ii ɲakɔrɔ.

23

1 Pɔli ka a ɲa lɔ kititɛɛ dɛkuru rɔ kosɛbɛ, ka
a fɔ ii yɛ ko: «N badenmailu, n da n taama
kɔnɔgbɛya rɔ Alla ɲana haan sisen.»
2 Mɔɔ mɛnilu lɔni tɛrɛ Pɔli tɔrɔfɛ, Alla
la sarakalasela kuntiiba Ananiyasi ka a fɔ
woilu yɛ ko ii ye Pɔli gbasi a da rɔ.
3 Pɔli ka a fɔ a yɛ ko: «Ile, filanfilante! Alla
fanan di ile gbasi. I siini yan ko ka n na
kititɛɛ ka bɛn sariya ma, kɔni i jɛrɛ ra sariya
tiɲan, baa ile ka a fɔ ko ii ye n gbasi.»
4 Mɔɔ mɛnilu lɔni tɛrɛ Pɔli tɔrɔfɛ, woilu ka
a fɔ ko: «I ye Alla la sarakalasela kuntiiba
le naninna ten wa?»
5 Pɔli ka ii jabi: «N badenmailu, n tun
ma a lɔn ko ale le ye Alla la sarakalasela
kuntiiba ri. Ni wo tɛ, n tun tɛ wo fɔ, baa a
sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: Mɛn siini i la
mɔɔilu kun na, i kana kuma juu fɔ wo ma.»
6 Nba, Pɔli ka a yen ko kititɛɛ dɛkuru
farani. A fan kelen ye Sadusiilu ri. A fan
kelen ye Farisilu ri. Wo le kosɔn, Pɔli ka a
kan nabɔ ka a fɔ ko: «N badenmailu, n ye
Farisi le ri. N fa fanan ye Farisi le ri. Kiti ye
kɛla n kanma bi ka a masɔrɔn n jii lani su
lawuli ko rɔ, ka bɔ saya rɔ.»
7 Pɔli ka wo fɔ tuma mɛn na, sɔsɔli wulira
Farisilu ni Sadusiilu tɛma. Jama ratalara
fila ri,
8 baa Sadusiilu ye a fɔla ko su ti nala
lawulila ka a bɔ saya rɔ, ko mɛlɛkailu ni
jinailu fanan tɛ ye. Kɔni Farisilu lani wo bɛɛ
la.
9 Nba, a kɛra mankan ba ri. Sariya
karanmɔɔ mɛnilu tɛrɛ Farisilu ri, wo doilu
wulira ka sɔsɔli kɛ kosɛbɛ ko: «An ma kojuu
si yen cɛɛ ɲin na. Ni mɛlɛka wala jina
kumara a yɛ don?»

10 Sɔsɔli juuyara fo kɛlɛden kuntiiba silanda ko ii kana Pɔli sɔmɔn ii ni ii ɲɔɔn tɛ ka a faa. Wo rɔ, a ka kɛlɛdenilu lawa ka Pɔli labɔ mɔɔilu tɛma fanka la, ka wa a ri kɛlɛdenilu la bon ba la.
11 Su wo rɔ, Maari ka a jɛrɛ yiraka Pɔli la ka a fɔ a yɛ ko: «I sɛɛbɛ don. I ra n na ko fɔ ɲa mɛn ma Jerusalɛmu, i ka kan ka a fɔ wo ɲa kelen de ma Rɔmu fanan.»

Yahudiya doilu ko ii ri Pɔli faa

12 Kɛnɛ bɔra tuma mɛn na, Yahudiya doilu ka ii ladɛn ka bɛn kan kelen ma. Ii ka ii kali ko ii tɛ dɔɔnnin kɛ, ko ii tɛ ji min fo ii wa Pɔli faa.
13 Mɔɔ binaanin ni kɔ le bɛnda wo ma.
14 Ii wara Alla la sarakalasela kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu tɛrɛn ye, ka a fɔ ii yɛ ko: «An ka an kali ko an tɛ dɔɔnnin kɛ fo an wa Pɔli faa.
15 Wo bolo ma, ai ni kititɛɛ dɛkuru ye kela lawa kɛlɛden kuntiiba ma ko a ye Pɔli lana ai ma, sa ai ri a la ko fɛsɛfɛsɛ koɲuma. An di an dabɛn ka a faa sila la sani a ye se ai ma yan.»
16 Kɔni Pɔli barincɛ ka janfa kuma wo mɛn. A wara kɛlɛdenilu la bon ba la ka wo ɲafɔ Pɔli yɛ.
17 Wo rɔ, Pɔli ka kɛlɛden kuntii do kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ye wa kanberen ɲin malɔ kɛlɛden kuntiiba la. Kuma do ye a fɛ ka a fɔ a yɛ.»
18 Kɛlɛden kuntii wo wara kanberen malɔ kɛlɛden kuntiiba la, ka a fɔ a yɛ ko: «Kasoden mɛn tɔɔ ko Pɔli, wo ka n kili ka a fɔ n yɛ ko n ye na kanberen ɲin di i ma. Ko kuma do ye a fɛ ka a fɔ i yɛ.»
19 Kɛlɛden kuntiiba ka kanberen mira a bolo ma ka i mabɔ mɔɔilu la ka a maɲininka ko: «Nfen ye i fɛ ka a fɔ n yɛ?»
20 Kanberen ka a fɔ a yɛ ko: «Yahudiya doilu ra bɛn kan kelen ma ko ii ri i madiya sini, ko i ye wa Pɔli ri kititɛɛ dɛkuru ma sa ii ri a la ko fɛsɛfɛsɛ koɲuma.
21 Kɔni i kana sɔn wo ma, baa mɔɔ binaanin ni kɔ ye Pɔli makɔnɔla sila la, sa ii ri a faa. Ii ra ii kali, ko ii tɛ dɔɔnnin kɛ, ko ii tɛ ji min, fo ii wa a faa. Ii ra ban ii rabɛnna fewu. Ii ye ile la jabili le makɔnɔla sisen.»
22 Kɛlɛden kuntiiba ka a fɔ kanberen yɛ ka a magbɛlɛya ko: «I kana a fɔ mɔɔ si yɛ ko i ra ko ɲin nase n ma.» Wo rɔ, a ka sila di kanberen ma ko a ye wa.

Kɛlɛden kuntiiba ka Pɔli lawa jamanatii Felisi ma

23 Kɛlɛden kuntiiba ka kɛlɛden kuntii fila kili ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye kɛlɛden mɔɔ kɛmɛ fila rabɛn, a ni sotii biwɔrɔnwula ni tanbatii kɛmɛ fila. Dibi wa don kosɛbɛ, ai bɛɛ ye wa Sesare.
24 Ai ye so doilu rabɛn Pɔli yɛ fanan. Ai ye wa a kɛndɛ malɔ jamanatii Felisi wara Sesare.»
25 A ka sɛbɛli rabɛn ka a don ii bolo. A ka mɛn sɛbɛ, wo le ɲin di.
26 «Nde Kolodi Lisiyasi le ye sɛbɛ ɲin nawala jamanatii ɲuma Felisi ma. N ye i fola.
27 «Yahudiyailu ka cɛɛ ɲin mira. Ii tɛrɛ ye a faa ko rɔ. N ka a mɛn waati mɛn na ko Rɔmu duuren de a ri, n ka kɛlɛdenilu ta ka wa a bɔsi ii bolo.
28 Yahudiyailu tɛrɛ ye a jalakila kun mɛn na, n tɛrɛ ye a fɛ ka wo lɔn. Wo le rɔ, n wara a ri ii la kititɛɛ dɛkuru rɔ.
29 Wo rɔ, n ka a yen ko a jalaki kun ye ii jɛrɛ la sariya koilu le ri. Kɔni mɛn ni saya wala kaso labila ka kan, ii ma a jalaki wo si la.
30 A fɔra n ɲana tuma mɛn na ko Yahudiya doilu ra bɛn kan kelen ma ko ii ri a faa, n ka a lawa i ma i kɔrɔ. N ka a fɔ a jalakibailu yɛ ko ii ye wa a jalaki kun fɔ ile ɲana. Mɛn tɛrɛ ye n fɛ ka a fɔ i yɛ, wo le wo ri.»
31 Nba, mɛn fɔra kɛlɛdenilu yɛ, ii ka wo kɛ. Ii wara Pɔli ri Antipatirisi so la su wo rɔ.
32 Wo duusa gbɛ, kɛlɛden mɛnilu tɛrɛ ye ii sen ma, woilu ka ii kɔsɛ ka wa ii la bon ba la. Mɛnilu tɛrɛ ye sotiilu ri, woilu wara Pɔli malɔ.
33 Sotiilu sera Sesare tuma mɛn na, ii ka sɛbɛ di jamanatii ma ka Pɔli karifa a la.
34 Jamanatii ka sɛbɛ karan ka Pɔli maɲininka a bɔ yɔrɔ ma. Pɔli ka a fɔ ko a bɔni Silisi le.
35 Wo rɔ, jamanatii ka a fɔ a yɛ ko: «I jalakibailu wa na tuma mɛn na, n di i fɛsɛfɛsɛ ka i la kititɛɛ.» Mansa Herodi tun ka mansa la jiya bon mɛn lɔ, jamanatii ka a fɔ ko ii ye Pɔli bila wo la ka a kɔnɔgbɛn.

24

Yahudiyailu ka tɔɔ la Pɔli la Felisi ɲana

1 Nba, tele loolu taminni kɔ, Alla la sarakalasela kuntiiba Ananiyasi ni

məəbakərə doilu nara Sesare. Ii nara Tɛritulusi ri mɛn tɛrɛ ye ii bɛɛ kuma fəla. Ko mɛnilu ye ii ni Pəli tɛma, ii wara woilu yiraka jamanatii Felisi la.

2 Wo rə, jamanatii ka a fə ko Pəli ye na. Ii ka a lana tuma mɛn na, Tɛritulusi ka təə la damira Pəli la jamanatii yɛ ko: «An fa, an da mɛn jususuma rə i baraka le rə. I la famunyali kosən, ko siyaman da mafisaya ka jamana lawa ɲɛ fɛ.

3 An fa Felisi, wo ra diya an yɛ ɲa bɛɛ ma. An ye baraka bilala wo la jamana fan bɛɛ rə.

4 Kəni an kana i sɛɛ kuma siyaman na. Wo le rə, n ye i madiyala ko i ye hina an na ka i tolo malə an na dəəni.

5 Nba, an da a yen ko cɛɛ ɲin ye məə tərəla le ri. A ye mankan nawulila Yahudiyailu tɛma dunuɲa fan bɛɛ rə. Ale le Nasarɛtikailu la dina sila ɲɛməə ri.

6-7 A tɛrɛ ye a fɛ ka Allabatobonba manəə. Wo le rə, an ka a mira.*

8 Ni i ka Pəli fɛsɛfɛsɛ, an ye a jalakila ko mɛnilu rə, i jɛrɛ ri woilu famun.»

9 Yahudiya mɛnilu tɛrɛ ye, woilu ka kuma wo lasereya ko a ye ten de.

Pəli ka a yiraka jamanatii la ko a ma kojuu kɛ

10 Jamanatii ka təəmasere kɛ ko Pəli ye kuma. Wo rə, Pəli ka jabili kɛ ko: «N fa, n ka a lən ko a ra san siyaman bə, i ye an na jamana la kititɛɛla ri. Wo le kosən, n sɛwani ka n na ko fə ile yɛ.

11 Ni i ka ɲininkali kɛ, i ri a lən ko tuɲa le ko a ma tamin tele tan ni fila kan fələ, n wara Jerusalɛmu Alla bato kanma.

12 Ii ma n tɛrɛn məəilu səsəli Allabatobonba jin kəndə. Ii ma n tɛrɛn mankan nawulila jama tɛma salibon si la. Ii ma n tɛrɛn wo kan so kəndə yərə si.

13 Məə ɲinilu ye təə lala n na ko mɛnilu rə sisen, ii ti se a yirakala ko woilu ye tuɲa le ri.

14 Nba, n ye n ləla mɛn na i ɲana, wo le ɲin di. N ye an benbailu Maari Alla batola sila kura kan. Ii ka a fə ko sila wo tɛ tuɲa ri. Kəni mɛnilu sɛbɛni sariya kitabu rə, a ni mɛnilu sɛbɛni nabiilu la kitabu rə, n lani wo bɛɛ la.

15 N ni ii bɛɛ jii lani Alla ka a fə ko məə ɲumailu ni məə juuilu bɛɛ su ri wuli ka bə saya rə.

16 Wo le rə, n ye n dajala tuma bɛɛ sa n kənəgbɛyani ri to. Kojuu si kana to n ni Alla tɛma, wala n ni məəilu tɛma.

17 «Nba, n tun ma se Jerusalɛmu san siyaman kərə. Kəni lon do, n wara wodi do di Yahudiya doilu ma ye ka wo kɛ ii la dɛmɛnnifen di. N wara ka saraka bə Alla yɛ fanan.

18 N tɛrɛ ye wo kan tuma mɛn na, Yahudiya doilu nara n tɛrɛn Allabatobonba kəndə. N da wo namunilu bɛɛ kɛ ka n jɛrɛ lasɛninya. Jama tun tɛ ye; mankan tun tɛ ye.

19 Kəni Yahudiya doilu a ye mɛn bəni Asi jamana rə. Woilu ka kan ka na n jalaki i ɲana yan.

20 Ni wo tɛ, məəilu ye yan, mɛnilu ka n ləni yen kititɛɛ dɛkuru ɲɛ. Ni ii ka jalaki yərə do tɛrɛn n na, woilu ye wo fə.

21 N ma foyi kɛ fo ɲin ko kelen. Ka n ləni to kititɛɛ dɛkuru ɲɛ, n ka n kan nabə ko: ‹N lani su lawuli ko le la. Wo le ka a kɛ, ai ra n nana kiti diya bi.›»

22 Felisi tɛrɛ ye ko siyaman famunna Maari la sila kan. Wo rə, a ka kiti lalə fələ. A ka a fə ko: «Ai ye wa. Ni kɛlɛden kuntiiba Lisiyasi nara, n di ai la ko ɲanabə.»

23 A ka a fə kɛlɛden kuntii do yɛ ko a ye Pəli mara kaso la fələ kəni a ye a rabila dəəni. Ko a kana a duɲəə si bali a dɛmɛnna.

Pəli kumara jamanatii ni a muso yɛ

24 Tele dando taminni kə, Felisi ni a muso Durusili nara. Muso wo ye Yahudiya le ri. Felisi ka məəilu lawa Pəli kə ko ii ye a lana. Felisi ka a tolo malə a la. Məə ri a lemɛniya la Ɲenematəmənin Isa la ɲa mɛn ma, Pəli ka wo ɲafə a yɛ.

25 Pəli kumara dunuɲaratɛɛ telenbaya kan a ni jɛrɛramira ko kan. A kumara kiti ko kan fanan, kiti mɛn natə. A tɛrɛ ye kumala woilu kan tuma mɛn na, Felisi silanda. A ka a fə Pəli yɛ ko: «A ka ɲi ten. I ye wa fələ. N wa fɛrɛ sərən lon mɛn, n di i kili ikə.»

* **24:6-7** «An tɛrɛ ye a fɛ ka a la kititɛɛ ka bɛn an na sariya ma. Kəni kɛlɛden kuntiiba Lisiyasi nara ka a mira an bolo fanka ba la. Wo ka a fə ko Pəli jalakibailu ye na i wara yan.»

26 A tɛrɛ ye a kɔndɔ fanan ko Pɔli ri surɔfen di a ma. Wo le rɔ, a tɛrɛ ye Pɔli kilila tuma bɛɛ ka a baro.
27 Nba, san fila taminda tuma mɛn na, mɔɔ kura siira Felisi nɔ rɔ jamanatiiya la. Mɔɔ kura wo tɔɔ ko Pɔrisusi Fɛsitusi. Kɔni Felisi tɛrɛ ye a fɛ ka Yahudiyailu ladiya. Wo rɔ, a ka Pɔli to a kɔ kaso la ye.

25

Yahudiyailu ka tɔɔ la Pɔli la Fɛsitusi ɲana

1 Nba, Fɛsitusi siira jamanatiiya la Sesare. Tele sawa a naaninnan a wara bɔ Jerusalɛmu.
2 A se mɛn kɛni ye, Alla la sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya ɲɛmɔɔilu nara ka tɔɔ la Pɔli la. Ii ka Fɛsitusi madiya
3 ko a ye ii dɛmɛn. Ko a ye ii diyana ko kɛ ii yɛ ka Pɔli lana Jerusalɛmu. Wo ka a tɛrɛn ii ra bɛn kan kelen ma ko ni Pɔli nara Jerusalɛmu, ii ri be a kan sila la ka a faa.
4 Fesitusi ka ii jabi: «Pɔli bilani kaso la Sesare. A tɛ mɛn ba kɛ n di n kɔsɛ so kɔndɔ ye.
5 Wo rɔ, ai ye ai la ɲɛmɔɔ doilu lawa n fɛ Sesare. Ni cɛɛ wo ka kojuu le kɛ, ai ri tɔɔ la a la ye.»
6 Fesitusi ka tele seyin wala tele tan kɛ Jerusalɛmu, ka ban ka i kɔsɛ Sesare. A sera ye lon mɛn na, wo duusa gbɛ a wara i sii kiti diya ka kela lawa ko ii ye na Pɔli ri.
7 Pɔli nara tuma mɛn na, Yahudiya mɛnilu bɔni Jerusalɛmu, woilu ka ii lɔ a laminin dɔ ka kojuu bailu la a la. Kɔni ii ma se ka wo si yiraka tuɲa la.
8 Wo rɔ, Pɔli ka a ta fɔ ko: «N ma kojuu si kɛ. N ma Yahudiyailu la sariya tiɲan. N ma Allabatobonba manɔɔ. N ma Rɔmu mansaba mafɔ.»
9 Fesitusi tɛrɛ ye a fɛ ka Yahudiyailu dɛmɛn ka ii diyana ko kɛ ii yɛ. Wo rɔ, a ka Pɔli maɲininka ko: «I ri wa Jerusalɛmu wa, sa n di kititɛɛ ko ɲinilu kan ye?»
10 Pɔli ka a jabi: «N lɔni Rɔmu mansaba la kiti diya le rɔ ɲin. N na ko ka kan ka ɲanabɔ yan de. N ma foyi kɛ Yahudiyailu la. I jɛrɛ ka wo lɔn.
11 Ni a ka a sɔrɔn n da sariya tiɲan, ka ko do kɛ mɛn di n faa kun bɔ, n tɛ n ban n faa ko ma. Kɔni mɔɔ ɲinilu ye ko mɛnilu lala n na, ni woilu la tɔɔ la n na foyi tɛ tuɲa ri, mɔɔ si ma kan ka n don ii bolo. Wo le rɔ, n ye a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le ye n na kititɛɛ.»
12 Fesitusi ni a la mɔɔilu ka i ɲɔɔn yen ka ban tuma mɛn na, a ka Pɔli jabi: «Ikomin i ye a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le ye i la kititɛɛ, i ri wa mansaba wara Rɔmu.»

Fesitusi ka Pɔli la ko lase mansa Akiripa ma

13 Waati wo taminni kɔ, mansa Akiripa ni Bɛrɛnisi* nara Sesare ka Fɛsitusi fo.
14 Ii ka tele siyaman kɛ ye. Wo kɔ rɔ, Fɛsitusi ka Pɔli la ko fɔ mansa yɛ. A ka a fɔ ko: «Felisi bɔra yan ka cɛɛ do to a kɔ kaso la.
15 N wara Jerusalɛmu tuma mɛn na, Alla la sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya mɔɔbakɔrɔilu ka a la ko fɔ n yɛ, ka n madiya ko n ye a la kititɛɛ ka a faa.
16 N ka ii jabi Rɔmukailu tɛ wo kɛla. N ka a fɔ ko ka bɛn an na landa ma, kiti kana tɛɛ mɔɔ kan fo a ni a jalakibailu ye i ɲɔɔn yen ɲa ni ɲa. Wo rɔ, ii ye a jalakila ko mɛnilu la, a ri fɛrɛ sɔrɔn ka woilu jabi.
17 Wo le rɔ, mɔɔ woilu nara yan tuma mɛn na, n ma a ko lasumaya. Ii nara lon mɛn, wo duusa gbɛ n wara n sii kiti diya ka kela lawa ko cɛɛ wo ye na.
18 Kɔni a jalakibailu ka ii lɔ ka kuma tuma mɛn na, n mirini tɛrɛ kojuu mɛnilu la, ii ma a jalaki wo si la.
19 Ɛɛn. Ii tɛrɛ ye i ɲɔɔn sɔsɔla ii la dina ko rɔ. Ii tɛrɛ ye i ɲɔɔn sɔsɔla fanan cɛɛ do la ko rɔ mɛn tɔɔ ko Isa. Wo sara, kɔni Pɔli ka a fɔ ko a kɛndɛ le.
20 N tun ma a lɔn n di ko ɲin ɲabɔ ɲa mɛn ma. Wo le rɔ, n ka Pɔli maɲininka ni a ri wa kiti diya Jerusalɛmu, sa ko ɲinilu ri ɲanabɔ.
21 Kɔni Pɔli ka i ban wo ma. A ka a fɔ ko a ri to kaso la yan fo Rɔmu mansaba jɛrɛ ye a la kititɛɛ. Wo rɔ, n ka a fɔ ko ii ye a lamara kaso la fo n wa a ɲa sɔrɔn ka a lawa mansaba ma.»
22 Akiripa ka a fɔ Fɛsitusi yɛ ko: «N ye a fɛ ka n tolo malɔ cɛɛ wo la.» Fɛsitusi ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. I ri a lamɛn sini.»
23 Wo duusa gbɛ, mansa Akiripa ni Bɛrɛnisi nara. Mɔɔilu tɛrɛ ye ii bonyala a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma. Ii ni kɛlɛden kuntiilu ni so mɔɔbailu donda i ɲɔɔn fɛ ladɛn bon ba la. Ii

* **25:13** *Bɛrɛnisi* Bɛrɛnisi wo ye mansa Akiripa dɔɔmuso le ri

seni ye, Fɛsitusi ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii ye na Pɔli ri. Ii nara a ri.

24 Fɛsitusi ka a fɔ ko: «Mansa Akiripa ni mɛnilu ye an fɛ yan, ai ɲa ye cɛɛ mɛn na ɲin. Yahudiyailu bɛɛ makasini ale le kan Jerusalɛmu, ka ii makasi a kan yan fanan. Ii sɔnkɔra ko a ka kan ka faa.

25 Nde ma kojuu si yen a la, mɛn di a faa kun bɔ. Kɔni a jɛrɛ ka a fɔ ko a ye a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le ye a la kititɛɛ. Wo rɔ, n ka a latɛɛ ko n di a lawa mansaba ma.

26 Kɔni n ma a lɔn fɔlɔ n ka kan ka mɛn sɛbɛ a la ko rɔ ka a di n tii mansaba ma. Wo le rɔ, n da a lana ai bɛɛ ɲakɔrɔ, katɛrɛtɛ ile mansa Akiripa ma, sa ii wa a la ko fɛsɛfɛsɛ, n di ko do sɔrɔn n ka kan ka mɛn sɛbɛ,

27 baa i wa kasoden nawa mansaba ma, i ka kan ka a jalaki kun fɔ. Ni wo tɛ, a ti bɛn.»

26

Pɔli ka a la ko fɔ mansa Akiripa ɲana

1 Nba, Akiripa ka a fɔ Pɔli yɛ ko: «Kuma ye i bolo. I ye i ta fɔ.» Wo rɔ, Pɔli ka tɔɔmasere kɛ a bolo la ka a ta fɔ damira.

2 A ka a fɔ ko: «Mansa Akiripa, n sɛwani bi ka n lɔ i ɲakɔrɔ ka n mafɔ le Yahudiyailu ka tɔɔ la n na ka n jalaki kun mɛn na,

3 baa i ka Yahudiyailu la landailu bɛɛ lɔn kosɛbɛ. Sɔsɔli mɛnilu ye ii tɛma dina ko rɔ, i ka wo bɛɛ fanan lɔn kosɛbɛ. Wo rɔ, n ye i madiyala, i ye i muɲun ka i tolo malɔ n na.

4 «Nba, kɛbi n denninna ma n tɛrɛ ye n taamala ɲa mɛn ma n fa wara ni Jerusalɛmu, Yahudiyailu bɛɛ ka wo lɔn.

5 Ii ka n lɔn kɛbi waati jan. Ni ii ri sɔn sereya bɔla ka ii lɔla ko n tɛrɛ ye Farisi le ri. Farisi ye dɛkuru gbɛlɛn de ri an na dina rɔ.

6 Sisen, n jii ye Alla la lahidi kan, a ka mɛn ta an benbailu yɛ. Wo le kosɔn, n da bila kiti rɔ bi.

7 An na kabila tan ni fila jii ye lahidi wo kan, ko a ri mafa. Wo rɔ, ii ye ii rajala ka Alla bato su ni tele. Mansa Akiripa, n jalakini Yahudiyailu bolo jii wo sababu la.

8 Nfenna a ye ai doilu kɔndɔ ko Alla ti se suilu lawulila ka a bɔ saya rɔ?

9 «Nba, a tɛrɛ ye n fanan kɔndɔ ko n ka kan ka Isa Nasarɛtika tɔɔ wo kɛlɛ kosɛbɛ.

10 N ka wo le kɛ Jerusalɛmu. Alla la sarakalasela kuntiibailu ka se di n ma. Wo rɔ, n ka Alla la mɔɔ sɛnimanbailu siyaman mira ka ii bila kaso la. Ii faa ko fɔra tuma mɛn na, n wotɛra wo ko ma.

11 N ka ii tɔrɔ ko siyaman salibon bɛɛ la, ka ii diyagboya fanka la ko ii ye Alla tanama kuma fɔ. Ikomin n jusu bɔra ii kanma kojuuya, n wara fɔɔ so gbɛrɛilu la ka ii tɔrɔ kojuuya.

12 «Lon do rɔ, n wara Damasi wo kanma. Alla la sarakalasela kuntiilu tun ka n kelaya ka se don n bolo.

13 Mansa Akiripa, telelatelen waati n tɛrɛ ye Damasi sila kan tuma mɛn na, fen do mɛlɛn bɔra gbɛ rɔ san ma kelen di. Kɛnɛ yelen wo ka bon tɛrɛ tele ri. A mɛlɛnmɛlɛnda ka n ni n taamaɲɔɔnilu laminin.

14 An bɛɛ bera duu ma tuma mɛn na, n ka kumakan do mɛn. Wo ka a fɔ n yɛ Heburukan dɔ ko: ‹Sawuli, Sawuli, nfenna i ye n tɔrɔla kojuuya? I ye ikomin nisi, mɛn muruntini a tii ma haan ni a gbasi gbeleke wa kɛ a bolo.›

15 N ka ɲininkali kɛ ko: ‹Maari, ile ye yon di?› Maari ka a fɔ ko: ‹Isa le nde ri, i ye mɛn tɔrɔla kojuuya.

16 I wuli ka i lɔ i sen kun dɔ. N da n jɛrɛ yiraka i la, sa n di i kɛ n na baaraden di. I ka n yen ɲa mɛn ma bi, i ye wo sereya bɔ mɔɔilu yɛ. N kɛtɔ ko mɛnilu yirakala i la, i ye wo bɛɛ lase ii ma fanan.

17 N di i kelaya Yahudiyailu ni siya gbɛrɛilu ma. Woilu kɛtɔ ko mɛnilu kɛla i la, n di i bɔ wo bɛɛ rɔ.

18 I ri wa ii ɲa laka, ka ii bɔ dibi rɔ ka na kɛnɛ rɔ. I ri ii bɔ Setana se kɔrɔ ka ii lana Alla ma. Wo rɔ, ii la kojuu ri yafa ii ma. Ii ri sii diya sɔrɔn Alla la mɔɔilu fɛ, mɛnilu ra lemɛniya nde ma kɔnin.›

19 «Nba, Mansa Akiripa, n ka mɛn mɛn ka mɛn yen ka bɔ harijeene rɔ, n ma n ban wo ma muumɛ.

20 N ka mɔɔilu kawandi damira Damasi fɔlɔ, ka wa mɔɔilu kawandi Jerusalɛmu, ka wa mɔɔilu kawandi Yahudiyailu la jamana bɛɛ rɔ, fo ka wa siya gbɛrɛilu kawandi. N ka a fɔ mɔɔ bɛɛ yɛ ko ii ye kojuu kɛ boloka ka na Alla ma, ka kɛwali ɲumailu kɛ, mɛnilu ri a yiraka ko ii ra sɔn Alla rɔ.

21 Wo kɛra sababu ri Yahudiya doilu ka n mira Allabatobonba jin kɔndɔ ko ii ye n faala.

22 Kɔni Alla ra n dɛmɛn haan bi. Wo rɔ, n lɔni yan ka tuɲa fɔ mɔɔbailu ni fantanilu

yɛ. Nabi Musa ni nabi tɔilu ka ko mɛnilu fɔ ko woilu ri kɛ, n ma foyi fɔ ka tamin woilu kan.
23 Woilu ka a fɔ ko Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin di tɔrɔ kojuuya ka faa. Ko ale fɔlɔ ri wuli ka bɔ suilu tɛma. Ko a ri kisiko lase an na mɔɔilu ni siya gbɛrɛilu ma. Ko kisiko wo ri kɛ ikomin mɛlɛnmɛlɛn ba.»
24 Ka Pɔli to kuma wo kan, Fɛsitusi ka a kan nabɔ ko: «Ɛɛ Pɔli, faa le i rɔ wa? I ra karan kɛ fo ka i kɛ fatɔ ri!»
25 Kɔni Pɔli ka a jabi: «N fa Fɛsitusi, faa tɛ n dɔ. N ye kuma sɛbɛ mɛnilu fɔla, tuɲa le wo bɛɛ ri.
26 Mansa Akiripa ye ko wo bɛɛ kalama. Wo rɔ, n lɔni a ɲana ka kuma jusulatɛɛ rɔ. N lani a la ko ko wo si ma dokon a ma, ka a masɔrɔn ko woilu ma kɛ sutura rɔ.»
27 Pɔli ka Mansa Akiripa maɲininka ko: «Mansa Akiripa, nabiilu ka mɛn fɔ, i lani wo la wa? N ka a lɔn ko i lani a la.»
28 Akiripa ka Pɔli jabi: «I ye a fɛ ka n kɛ Isa la mɔɔ ri waati sudun kɔrɔ ten wa?»
29 Pɔli ka a jabi: «Ni a kɛra sisen wala lon gbɛrɛ, n ye Alla madiyala ko wo ye kɛ. Kɔni i kelen tɛ. Mɛn bɛɛ ye n kan namɛnna yan bi, n ye Alla madiyala ko woilu ye la i kan ka kɛ n ɲɔɔn di, mɛn ni jɔlɔkɔ labila tɛ kelen di.»
30 Wo rɔ, mansa ni jamanatii wulira, a ni Bɛrɛnisi ni mɔɔ mɛnilu siini tɛrɛ ii fɛ.
31 Ii bɔ mɛn kɛni, ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Cɛɛ ɲin ma foyi kɛ mɛn di kɛ a faa kun di wala ka a bila kaso la.»
32 Mansa Akiripa ka a fɔ Fɛsitusi yɛ ko: «Ni cɛɛ ɲin tun ma a la ko to Rɔmu mansaba ma, an tun di se a bilala sisen.»

27

Kɛlɛkɛdenilu ka Pɔli malɔ Rɔmu

1 Faamailu ka a latɛɛ ko ii ri an nadon kulunba kɔndɔ ka wa Itali jamana rɔ. Wo rɔ, ii ka Pɔli ni kasoden gbɛrɛilu don kɛlɛden kuntii do bolo, mɛn tɔɔ ko Juliyusi*.
2 An donda kulunba kɔndɔ, mɛn bɔni Adarimiti, ka wa Asi jamana kɔɔji tin fan fɛ. Masedonika do, mɛn tɔɔ ko Arisitariki, tɛrɛ ye an fɛ ka bɔ Tesaloniki.
3 Wo lon duusa gbɛ, an sera Sidɔn. Ka an lɔni to ye, Juliyusi kininkininda Pɔli ma ka sɔn a ye wa bɔ a duɲɔɔnilu fɛ, sa ii ri a makoilu ɲanabɔ.
4 An bɔra Sidɔn kulunba kɔndɔ tuma mɛn na, fɔɲɔ tɛrɛ ye an tɔrɔla kosɛbɛ. Wo le kosɔn, an taminda Sipere kɔɔji tin fan kelen fɛ, fɔɲɔ tun tɛ tɛɛla kosɛbɛ fan mɛn.
5 An wara tamin Silisi ni Panfili dafɛ, ka wa an lɔ Mira, mɛn ye Lisiya jamana rɔ.
6 Kɛlɛden kuntii ka kulunba do sɔrɔn ye, mɛn bɔni Alɛsandiri ka wa Itali jamana rɔ. A ka an nadon wo kɔndɔ.
7 An mɛnda ji kan kosɛbɛ. Kulunba wa ko gbɛlɛyara fɔɲɔ bolo, an tɛrɛ wala le dɔɔni dɔɔni. An sɛɛra kosɛbɛ sani an ye se Kinidi ɲɛfɛ. An bɔni ye, fɔɲɔ ka kulunba wala ɲɛfɛ. Wo rɔ, kulunba taminda Salamɔni la ka wa Kɛrɛti kɔɔji tin fan kelen fɛ, fɔɲɔ tun tɛ tɛɛla kosɛbɛ fan mɛn.
8 An ma an yɔrɔ mataa duu wo la, kɔni an wa ko gbɛlɛnman tɛrɛ. An wara se yɔrɔ do rɔ, mɛn tɔɔ ko Kulun Lɔdiya Ɲuma. Wo ni Lasiya so kɔndɔ tɛma ma jan.
9 An tun ka waati jan kɛ taama la. Yahudiyailu la sundon waati tun da tamin ka ban. Nɛnɛ ba tuma setɔ le tɛrɛ. Wo le kosɔn, kulunbori tun da kɛ masiba ko ri. Wo le rɔ, Pɔli ka mɔɔilu lali ko:
10 «N failu, n ɲayen a la ko an na kulun-dataama ɲin kɛtɔ tɔrɔya ni tiɲali ba le ri. A tɛ dan kulunba ni a donin gbansan ma. Fo an mɛnilu fanan ye kulunba kɔndɔ, an jɛrɛ nii na ko ye a rɔ fanan.»
11 Kɔni kɛlɛden kuntii ma Pɔli la kuma jate. A lara kulunborila la, a ni kulun kuntii la ka tamin Pɔli kan.
12 Kulun lɔdiya wo tun ma ɲi kosɛbɛ nɛnɛ waati la. Wo rɔ, ii siyaman bɛnda a ma ko ii ye bɔ ye ka ko bɛɛ kɛ sa ii ri se Fenikisi. Ii ka a fɔ ko ni ii sera ye, ii ri nɛnɛ waati kɛ yɔrɔ wo rɔ. Fenikisi wo ye Kɛrɛti jamana kulun lɔdiya do le ri. Kulun lɔdiya wo fan kelen ɲa siini telebe ma. A fan kelen ɲa siini tele kankan bolokininma.

Fɔɲɔ ba do wulira ji kan

13 Nba, fɔɲɔ tɛrɛ ye bɔla tele kankan bolokinin fan fɛ dɔɔni dɔɔni. Ii ka wo yen tuma mɛn na, a kɛra ii ɲana ko ii ri se wala. Nɛɛ gbiliman wa mɛn ye kulun nalɔla, ii ka wo lawuli ka wa. Kulunba tɛrɛ ye wala Kɛrɛti kɛrɛnkɛrɛn fɛ.

* **27:1** *Juliyusi* Ale ye kɛlɛden kuru waa do le rɔ, mɛn tɔɔ ko Rɔmu mansaba la kuru.

14 Kɔni a ma mɛn, fɔɲɔ ba wulira ka bɔ tele
kankan bolomaran fan fɛ. Fɔɲɔ wo tɔɔ le ko
«Maranma fɔɲɔ.»
15 Fɔɲɔ ba wo ka kulunba ta. An ma
se fɔɲɔ wo nɔɔla muumɛ. Wo rɔ, an ka
kulunba to a bolo.
16 An wara kɔɔji tin do kɛrɛnkɛrɛn fɛ, mɛn
tɔɔ ko Koda. Wo rɔ, fɔɲɔ ko masumara
dɔɔni. An sera kulundenni nadonna ku-
lunba kɔndɔ, kɔni wo ka gbɛlɛn tɛrɛ kosɛbɛ.
17 An banni a ladonna, ii ka kulunba
tɛsidi julu la ka a raja. Ii silanni tɛrɛ ko
fɔɲɔ kana kulunba ta ka wa a sii jikɔrɔ kiɲɛ
kan Siritisi jamana fan fɛ. Wo rɔ, ii ka nɛɛ
gbiliman najii, mɛn ye kulunba lalɔla. Ii ka
kulunba to fɔɲɔ bolo ten ka wa.
18 Fɔɲɔ tora juuyala an kan. Wo le rɔ, wo
duusa gbɛ ii ka kulun donin do lafili ji kan.
19 Wo fanan duusa gbɛ, kulunborilailu
jɛrɛ ka kulun majɔran doilu lafili ji rɔ.
20 An ka lon siyaman kɛ, an ma tele yen,
an ma loloilu yen. Fɔɲɔ ba tɛrɛ juuyala le
kosɛbɛ. Wo rɔ, an bɛɛ jiitɛɛra ko an tɛ bɔ a rɔ
fewu.
21 A tun da mɛn mɔɔ si ma dɔɔnnin kɛ. Wo
rɔ, Pɔli ka i wuli ii tɛma ka a fɔ ii yɛ ko: «N
failu, n ka ai lali ko ai kana bɔ Kɛrɛti. Ai tɛrɛ
ka kan ka kuma wo mira. An ye tɔrɔya ni
bɔnɔ mɛn dɔ sisen, ni ai tun ka n kan mira,
sa wo si tun tɛ an sɔrɔn.
22 Kɔni n di ai lali sisen ikɔ ko ai kana
jiitɛɛ. An di bɔnɔ kulunba la, kɔni foyi tɛ kɛ
mɔɔ si la.
23 Baa, Alla n ye mɛn batola a ni n ye mɛn
nabaarala, a la mɛlɛka do nara n tɛrɛn su rɔ.
24 Wo ka a fɔ ko: ‹Pɔli, i kana silan. I ri i lɔ
Rɔmu mansaba ɲakɔrɔ ka i la ko ɲafɔ a yɛ.
Mɔɔ mɛn bɛɛ ye i fɛ kulunba kɔndɔ, wo bɛɛ
ri kisi Alla la kininkinin kosɔn.›
25 Nba, n failu, ai kana jiitɛɛ. N lani Alla
la ko mɛlɛka ka a fɔ ɲa mɛn ma a ri kɛ wo ɲa
ma.
26 Fɔɲɔ ri kulunba ta ka wa a lasii kɔɔji tin
do rɔ gbere kan.»

27 Nba, an tun ka tele tan ni sawa le kɛ
ji kan. A tele tan ni naaninna sera ka a
tɛrɛn fɔɲɔ ye wala kulunba ri fɔlɔ. An tɛrɛ
ye kɔɔji yɔrɔ mɛn kan, wo tɔɔ ko Adiriyatiki.
Duu talama, kulunborilailu sobira ko an
da sudunya gbere rɔ.
28 Wo rɔ, ii ka julu lajii ji rɔ ka ji dunya
rasuman. Ii ka a yen ko ji dunya ye mɛtɛrɛ
binaanin de ri. Kulunba wara ɲɛfɛ dɔɔni
tuma mɛn na, ii ka julu lajii ikɔ. Ji dunya
kɛra mɛtɛrɛ bisawa ri.
29 Ii silanda wo rɔ, ko kulunba kana se
farakolo ma. Wo le rɔ, ii ka kulunba nɛɛ
gbiliman naanin bila ji rɔ kulunba kɔfɛ, ka
matarali kɛ ko kɛnɛ ye bɔ.
30 Kulunborilailu ka kulundenni najii ji
kan, ka a kɛ ikomin ii watɔ kulunba nɛɛ
gbilimanilu lajiila kulunba ɲɛfɛla rɔ. Kɔni
ii boritɔ le tɛrɛ wo ri.
31 Wo rɔ, Pɔli ka a fɔ kɛlɛdenilu ni ii la
kuntii yɛ ko: «Ni mɔɔ woilu ma to kulunba
kɔndɔ yan, ai ti se kisila.»
32 Kɛlɛkɛdenilu ka wo mɛn ka wa kulun-
denni juluilu tɛɛ sa a ri wa ka tunun.

33 Nba, kɛnɛbɔra sudunyara tuma mɛn
na, Pɔli ka mɔɔilu lali ko ii bɛɛ ye dɔɔnnin
kɛ. A ka a fɔ ko: «Bi ye a tele tan ni naanin
de ri, ai si hankili ma sii, ai si ma dɔɔnnin
kɛ.
34 Wo rɔ, n ye ai madiyala, ai ye dɔɔnnin
kɛ, sa ai ri fanka sɔrɔn ka kisi, baa mɔɔ si tɛ
tunun butun hali a kunma si kelen ti tɛɛ.»
35 Pɔli ka wo fɔ ka ban ka buru ta ka
baraka bila Alla yɛ ii bɛɛ ɲana. A ka buru
rakadi ka do dɔɔn.
36 Mɔɔ bɛɛ jusu latɛɛra wo rɔ ka dɔɔnnin
kɛ.
37 An mɛnilu tɛrɛ ye kulunba kɔndɔ, an
tɛrɛ ye mɔɔ kɛmɛ fila ni mɔɔ biwɔrɔnwula ni
mɔɔ wɔɔrɔ le ri.
38 Ii bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ ka fa tuma mɛn na,
ii ka suman kisɛ tɔ labɔn kɔɔji rɔ ka kulunba
rafɛya wo rɔ.

Kulunba tiɲan ko

39 Nba, duusa gbɛni wo, ii tɛrɛ ye yɔrɔ mɛn
dɔ, ii ma wo lɔn. Kɔni ii ka ji sila do yen,
mɛn ye kiɲɛ kɛrɛnkɛrɛn fɛ. Ii ri wa kulunba
ri yɔrɔ wo rɔ ni ai ri se a lalɔ.
40 Wo le rɔ, ii ka kulunba lalɔfenilu ju-
luilu tɛɛ ka lalɔfen woilu to ji rɔ. Kulun-
borifenilu sidini julu mɛnilu la, ii ka woilu
fulɛn, ka ban ka kulunba faanin ba lawuli
ka a lalɔ sa a ri fɔɲɔ ta. Wo rɔ, ii ka kulunba
lawa kiɲɛ gbere fan fɛ.
41 Kɔni kulunba wara se jikɔrɔ kiɲɛ ma.
Kulunba ɲɛfɛla donda kiɲɛ rɔ ɲa mɛn ma,
a ma se bɔla fewu. Ka kulunba lɔni to ten,
jikuru bailu tɛrɛ ye a kɔfɛla gbasila kojuuya
ka a tiɲan.

42 Kɛlɛkɛdenilu miriya ye a la ko ii ka kan
ka kasodenilu faa, sa ii kana ii namun ka ii
bori ka wa.
43 Kɔni kɛlɛden kuntii tun tɛ a fɛ Pɔli ye
faa. Wo le kosɔn, a ma sɔn kɛlɛdenilu ye
kasodenilu faa. A ka a fɔ ko mɛnilu kusan
ii namunna, ko woilu fɔlɔ ye ii be ji kan, ka
ii namun ka wa gbelema.
44 A ka a fɔ ko tɔilu ye jiri fɛrɛnilu ni
kulunba jiri kunkundunilu mira, ka ii la
woilu kan ka bɔ. Wo rɔ, ii bɛɛ sera gbelema
ka kisi. Foyi ma mɔɔ si sɔrɔn.

28

Pɔli ye Maliti jamana rɔ

1 Nba, an kisira ka bɔ kɔɔji rɔ waati mɛn
na, ye mɔɔilu ka a fɔ an yɛ ko gbingbi wo tɔɔ
le ko Maliti.
2 Ii kininkininda an ma kosɛbɛ. Ii ka ta ba
ladan ka an bɛɛ kili, ka a masɔrɔn sanci tɛrɛ
ye nala ka nɛnɛ bɔ.
3 Pɔli ka lɔɔ mɛsɛn siyaman nadɛn. A ka
wo kɛ ta la tuma mɛn na, fɔnfɔnni do bɔra
ta rɔ wuyɛ kosɔn. Wo ka i nara Pɔli bolo la
ka a cin.
4 Ye mɔɔilu ka sa narani yen Pɔli bolo ma
tuma mɛn na, ii ka a fɔ i ɲɔɔn yɛ ko: «Sika
tɛ a rɔ, cɛɛ ɲin ye mɔɔ faala jɛrɛ le ri. Hali a
kisini ka bɔ kɔɔji rɔ, an na batofen mɛn ye
kojuu kɛlailu sarala, wo ma sɔn a ye balo.»
5 Kɔni Pɔli ka a bolo firifiri ka sa lafili ta
rɔ. Foyi ma kɛ Pɔli la.
6 Mɔɔ woilu lani tɛrɛ a la ko Pɔli jiiditɔ le.
Ni wo tɛ, ko a ri be ka sa kelen di. Kɔni ii
mɛnda a makɔnɔla ka a yen ko foyi ma kɛ
Pɔli la. Wo rɔ, ii miriya yɛlɛmanda. Ii ka a
fɔ ko ii ye mɛnilu batola, ko woilu do le ɲin
di.
7 Dinkira wo tun ma jan kɔɔji tin wo
mɔɔba la sɛnɛ la. Mɔɔba wo tɔɔ ko Pubilusi.
Wo ka an damira ka an bonya kosɛbɛ. An
ka tele sawa kɛ a wara.
8 Wo ka a tɛrɛn Pubilusi fa lani ye lafen
dɔ fari kaliya ni kɔnɔrɔ bori tɛrɛ ye a la. Pɔli
wara ka Alla matara a yɛ ka a bolo la a kan.
A kɛndɛyara wo rɔ.
9 Wo kɛni kɔ, jamana jankarɔto tɔilu bɛɛ
nara. Wo bɛɛ kɛndɛyara.
10 Mɔɔilu ka an bonya kosɛbɛ. An wa
waati sera tuma mɛn na, an mako tɛrɛ ye
fen fen na, ii nara wo bɛɛ di an ma.

Pɔli sera Rɔmu

11 An wa lon, an donda kulunba kɔndɔ
ka wa. An tun ka karo sawa kɛ Maliti.
An donda kulunba mɛn kɔndɔ, mɔɔilu tɛrɛ
ye a fɔla wo ma ko Filanilu. Wo bɔni tɛrɛ
Alɛsandiri le, kɔnin a tun ka nɛnɛ waati bɛɛ
kɛ Maliti.
12 An wara an lɔ so do la, mɛn tɔɔ ko
Sirakusi, ka tele sawa kɛ ye.
13 An bɔra ye ka wa se Rekiyo. An siira ye.
Wo duusa gbɛ, an bɔra ye ka wa. Fɔɲɔ tɛɛra
ka bɔ tele kankan bolokinin dɔ ka na kɛ an
kan. Wo fanan duusa gbɛ, an sera Pɔtɔli.
14 An ka lemɛniya mɔɔ doilu sɔrɔn Pɔtɔli
ye. Woilu ka an madiya ko an ye lɔɔkun
kelen kɛ ii fɛ. Nba, an nara ɲa mɛn ma
Rɔmu, wo le wo ri.
15 Nba, an na ko fɔra Rɔmu lemɛniya
mɔɔilu yɛ tuma mɛn na, doilu wulira ka na
an nabɛn Apiyusi Lɔfɛ rɔ. Dogbɛrɛilu nara
an nabɛn yɔrɔ mɛn tɔɔ ko Lɔndan Jiyabon
Sawa. Pɔli ka woilu yen tuma mɛn na, a ka
baraka bila Alla yɛ. A sɛɛbɛ donda.
16 An sera Rɔmu tuma mɛn na, Rɔmu
ɲɛmɔɔilu sɔnda Pɔli ye wa a sii a jɛrɛ ma. Ii
ka kɛlɛden kelen lɔ a kɔnɔgbɛnna.

Pɔli ka Rɔmu Yahudiyailu kawandi

17 Nba, tele sawa a naaninna, Pɔli ka
Yahudiyailu la ɲɛmɔɔilu kili. Ii nara ii ladɛn
tuma mɛn na, a ka a fɔ ii yɛ ko: «N baden-
mailu, n ma kojuu si kɛ an na mɔɔilu la. N
ma an benbailu la landa si mafɔ. Hali wo, n
mirara Jerusalɛmu ka don Rɔmukailu bolo.
18 Woilu ka n fɛsɛfɛsɛ tuma mɛn na, ii ma
foyi yen n na ko rɔ mɛn di kɛ n faa kun di.
Wo rɔ, ii tɛrɛ ye a fɛ ka n bila.
19 Kɔni Yahudiyailu ma sɔn n ye bila. Wo
rɔ, a fɛrɛ tun tɛ fo n ye n na ko to Rɔmu
mansaba bolo. Kɔni a ma kɛ ikomin n ye
n na mɔɔilu jalakila. Wo tɛ.
20 Wo le rɔ, n ka ai kili ka kuma wo di ai
ma, baa Isirayɛlikailu jii ye mɛn kan, wo ra
kɛ sababu ri n sidini jɔlɔkɔ ɲin na bi.»
21 Ii ka Pɔli jabi: «Judekailu ma sɛbɛ si lana
an ma i la ko rɔ. An badenma mɛnilu ra bɔ
ye, wo si ma na i kibaro lase an ma. Wo si
ma kuma juu fɔ i ma.
22 Kɔni an ye a fɛ ka i jɛrɛ kan namɛn ka i
miriya lɔn, baa an ka a lɔn ko i ye sila mɛn
kan, mɔɔilu ye sila wo tɔɔ juu fɔla fan bɛɛ.»

23 Nba, ii ka lon kelen fɔ, ii ri na lon mɛn.
Wo lon seni, ii siyaman nara Pɔli wara. Pɔli
kumara ii yɛ, ka Alla la Mansaya ko ɲafɔ ii
yɛ ka bɔ sɔɔma haan wura fɛ. A ka ko bɛɛ
kɛ, sa ii ri se Isa la ko lɔnna koɲuma ka bɛn
Nabi Musa la sariya kitabu ma, a ni nabi
tɔilu la kitabuilu ma.
24 A ka mɛn fɔ, doilu lara wo la. Kɔni doilu
ma sɔn wo ma.
25 Ii ma bɛn kan kelen ma. Ii bɔtɔla,
Pɔli ka kuma kelen fɔ ii yɛ ko: «Alla la Nii
Sɛniman ka kuma mɛn fɔ ai benbailu yɛ
Nabi Esayi bolo, wo ye tuɲa jɛrɛ jɛrɛ le ri.
26 A ka a fɔ ko:
‹I ye wa a fɔ siya ɲin yɛ ko:
«Ai ri ai tolo malɔ kojuuya, kɔni ai tɛ foyi
famun.
Ai ri ragbɛli kɛ kojuuya, kɔni ai tɛ foyi yen,»
27 baa siya ɲin da ii ban famunyali ma.
Ii ra ii tolo gbɛdɛn ka ii ɲa masidi.
Ni wo tɛ, ii ɲa tun di yenni kɛ,
ii tolo tun di mɛnni kɛ,
ii hankili tun di famunyali sɔrɔn,
ii tun di ii kɔsɛ ka na nde Alla ma.
Wo rɔ, n tun di ii kisi.›»
28-29 Pɔli ka do la kuma wo ka a fɔ ko: «Ai
ye a lɔn ko Alla la kisi ko ra lɔ siya gbɛrɛilu
fanan ma. Woilu don di ii tolo malɔ a la!»*
30 Nba, Pɔli ka san fila dafanin kɛ a la bon
na Rɔmu, a ka bon mɛn sara kɔnin. Mɔɔ
mɛnilu tɛrɛ ye nala bɔla a fɛ, a tɛrɛ ye woilu
bɛɛ ramirala koɲuma.
31 A tun ye Alla la Mansaya ko lasela ii
ma jusulatɛɛ rɔ, ka ii karan ka Maari Isa
Ɲenematɔmɔnin la koilu yiraka ii la. Mɔɔ si
ma a bali fanan.

* **28:28-29** A sɛbɛni yɔrɔ do ko: (Pɔli banni wo fɔla, Yahudiyailu bɔra ka wa. Ii tɛrɛ ye i ɲɔɔn sɔsɔla kojuuya.)

Pɔli la bataki lawa Kalatikailu ma
Kalatikailu

Kumakan mɛn ye Kitabu sɛniman ɲin kɔndɔ

Kitabu sɛniman ye sɛbɛni Pɔli le bolo ka a lawa lemɛniya mɔɔilu ma mɛn ye Kalati. Wo bɛɛ sɛbɛni kitabu Talibidenilu la Kɛwaliilu kɔndɔ suran 13 a ni suran 14.

Nba, Isa la baara damira waati, lemɛniya mɔɔ siyaman tɛrɛ ye Yahudiyailu le ri. («Yahudiyailu» ni «Isirayɛli» wo bɛɛ ye tɔɔ kelen de ri). Yahudiyailu mɛn lemɛniyara Isa ma ii ka a lɔn ko Mɔɔ Suwandinin de, nabiilu kumara a la ko rɔ. Ii ma Isa la karan lɔn ikomin dina kura le. Ii la miriya ye, Isa la karanɲa ma, a ye ii la dina le dafala, ikomin Alla ka fɔ ɲa mɛn ma. Ka a masɔrɔn, ii lemɛniyara, kɔni ii ma ii la dina sariya sila si bila, Nabi Musa la Tawureta a ni Nabi Dawuda la Yaburi. Ii ma si bila. Ii ka lɔnnin mɛn sɔrɔn Isa fɛ, ii ka fanan la wo kan.

Kɔndafili si tɛ wo rɔ ka a masɔrɔn Alla la kumakan tɛrɛ ye wala Yahudiyailu le ma. Kɔni Isa la karandenilu ka a la kumakan nase siya gbɛrɛ mɔɔilu ma waati mɛn na, kɔndafili ka siya gbɛrɛ mɔɔilu mira. Siya gbɛrɛ mɔɔ mɛn lemɛniyara Isa ma, ii ma sɔn Yahudiyailu la namun tala ka a la ii la lɔnnin kan, ii ka mɛn sɔrɔn Isa la, ka a masɔrɔn Isa la karan ka woilu wasa.

Ka a masɔrɔn wo fɛ, Yahudiya lemɛniya mɔɔilu ma kuma kunyɛ siya gbɛrɛ mɔɔilu fɛ, ka a masɔrɔn ɲinilu ma kojiikɛ. Yahudiya lemɛniya mɔɔilu ka a fɔ ko lemɛniya mɔɔ mɛn ma kojiikɛ ma kisiba bɛrɛ sɔrɔn. Pɔli ka a mɛn tuma mɛn na ko aile ye kuma wo fɔla, a ka ii sɔsɔ ka a fɔ ko ni an di kisi sɔrɔn Isa la saraka sababu la, an mako sa kojii la kosa an di kisi sɔrɔn. A ma a fɔ ko kojiikɛ a ma ɲi. A ka fɔ ko kojiikɛ ti an kisila; an ti se kisila sila si fɛ. Isa kelen pe la saraka le ri se wo kɛla.

Sɔsɔli la mɛn ye Yahudiya lemɛniyamɔɔilu ni siya gbɛrɛ lemɛniyamɔɔilu tɛma wo ri se hankili dila an ma. Sariya doilu ye dina rɔ an di se woilu bonyala, kɔni a ti se an kisila. Namun doilu ye ye an di se bilala namun sila woilu kan. An ti se jatela ikomin a diyagboyani ko an di kisi sɔrɔn. A ka gbɛlɛn dɔɔni ka bɛɛ ɲafɔ, kɔni Alla la kitabu sɛniman wo di se hankili dila an ma ka a ɲayen.

Kɛbi Pɔli ka bataki lawa Kalati lemɛniya mɔɔilu ma, a ri se an karanna ka bila lemɛniya a rɔ. Lemɛniya mɔɔilu la sariya fɔlɔ le kaninteya ri. Nii Sɛniman ye lemɛniya mɔɔilu jusu rɔ, wo fanan ye sila yirakala ii la ka lɔ Alla ma. Wo la tɔnɔ ye a la, ni wo tɛ Setana ri bɔ fɛrɛ su bɛɛ la ka ai la lemɛniya tiɲan, ka ai lɔ sila gbɛrɛ ma mɛn ye kojuu sila ri. Alla ye an tanka wo ma. Amina!

1 Sɛbɛ ɲin farani nde Pɔli le la, nde mɛn ye talibidenba ri. Mɔɔilu ma n suwandi baara wo kanma. Mɔɔ si ma n kelaya. Ɛɛn, n kɛra talibidenba le ri ka fara Isa Ɲenematɔmɔnin de la, a ni an Fa Alla mɛn ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ.

2 Nde ni an badenma mɛnilu bɛɛ ye n tɔrɔfɛ yan, an ye sɛbɛ ɲin nawala lemɛniya jamailu le ma, mɛnilu ye Kalati jamana rɔ.

3 An Fa Alla a ni Maari Isa Ɲenematɔmɔnin ye hina ni jususuma di ai ma.

4 Isa Ɲenematɔmɔnin de ka a jɛrɛ kɛ saraka ri an na kojuuilu kosɔn, sa a ri an bɔ dunuɲa juu ɲin fanka kɔrɔ, baa an Fa Alla sawo tɛrɛ ye wo rɔ.

5 A tɔɔ ye gbiliya kadawu. Amina!

Kibaro ɲuma kelen pe le ye ye

6 N da kabannakoya kojuuya ka a masɔrɔn Alla mɛn ka ai kili ka fara Ɲenematɔmɔnin na ɲumaya la, ai ra ai kɔdon wo la jona jona, ka wa kela gbɛrɛ kɔ.

7 Kɔni kela gbɛrɛ tɛ wo ri de! Mɔɔ doilu le ye ai kɔndafilila ten. Ii ye a fɛ ka Ɲenematɔmɔnin na kibaro ɲuma yɛlɛman.

8 Kɔni an ka kibaro ɲuma mɛn nase ai ma, ni fen fen ka kɛla gbɛrɛ lase ai ma, mɛn ni fɔlɔman wo tɛ kelen di, danka ye wo tii kan, hali ni a kɛra andeilu ri, wala sankolo rɔ mɛlɛka do ri.

9 An ka mɛn fɔ ai yɛ kɔrɔman, n di wo fɔ ikɔ ko ai sɔnda kibaro ɲuma mɛn ma, ni mɔɔ mɔɔ ka kela gbɛrɛ lase ai ma, mɛn ni fɔlɔman wo tɛ kelen di, danka ye wo tii kan kadawu!

10 A ye di? N ye a ɲininna ka n jɛrɛ diya mɔɔilu yɛ wa, wala Alla yɛ wa? N ye a

ɲininna ka məəilu hɛnɛ wa? Wo kuma tɛ! Ni n tɛrɛ ye a fɛ ka məəilu hɛnɛ fələ, n tun tɛna kɛla Ɲenematəmənin na baaraden di.

Alla ka Pəli bila a la baara la ɲa mɛn ma

11 N badenmailu, n ye a fɛ ai ye a lən ko
n ka kibaro ɲuma mɛn nase ai ma, wo ma
fara məə la.
12 N ma a sərən məə si la. Məə ma n karan
a la fanan. Kəni Isa Ɲenematəmənin jɛrɛ le
ka a yiraka n na.
13 N tɛrɛ ye taamala Yahudiyailu la dina
sila kan ɲa mɛn ma fələfələ, ai ra wo mɛn. N
tɛrɛ ye Alla la lemɛniya jama tərəla fəə ka a
dan natamin kojuuya. N tɛrɛ ye a ɲininna
ka a ratiɲan fewu.
14 N jɛrɛ siya məəilu tɛma, n tɛrɛ ye wala
ɲɛfɛ Yahudiyailu la dina sila kan ka tamin
n kanyaɲəə ma fan ba kan, baa n benbailu
la landailu tun ka gbɛlɛn n ma kosɛbɛ.
15 Kəni ka a tɛrɛn n ma sərən fələ, Alla ka
n suwandi ka n bila a dan na. A ka n kili
ka fara a la ɲumaya la. A diyara a yɛ tuma
mɛn na
16 ka a Dencɛ yiraka n na sa n di a la ko
fə siya gbɛrɛ məəilu yɛ, n ma hankili ɲinin
məə si la.
17 N ma wa Jerusalɛmu ka hankili ɲinin
talibidenba fələilu la. N wara Arabu ja-
mana rə i kərə. Wo kə rə, n ka n kəsɛ ka wa
Damasi so kəndə.
18 San sawa taminni kə, n wara
Jerusalɛmu, sa n ni Sefasi* ri kuma an ɲəən
fɛ. N ka tele tan ni loolu kɛ a tərəfɛ.
19 Kəni n ɲa ma la talibidenba təilu si kan,
fo Maari Isa dəəcɛ Yakuba.
20 Nde ye mɛn sɛbɛla ka a di ai ma, wuya
tɛ wo ri. N ye wo lasereyala Alla ɲana.
21 Wo kə rə, n wara Siri ni Silisi jamanailu
rə.
22 Kəni lemɛniya jama mɛnilu sidini
Ɲenematəmənin ma Jude mara rə, woilu
tun ma nde yen, ii tun ma n lən.
23 Ii ka a mɛn ten de dərən ko: «Mɛn tɛrɛ ye
an tərəla fələfələ, wo ye lemɛniya ko lasela
məəilu ma sisen, a tɛrɛ ye a ɲininna ka
lemɛniya ko mɛn tiɲan fələfələ.»
24 Wo kɛra sababu ri ii ka Alla tando nde
la ko kosən.

2

Keladen təilu sənda Pəli rə

1 Nba, san tan ni naanin taminni kə, nde
ni Barinabasi wara Jerusalɛmu ikə tuun. N
wara Tite fanan di.
2 N na wa kun kɛra mɛn di Alla le ka a
fə n yɛ ko n ye wa. N seni ye, n ye kibaro
ɲuma mɛn nasela siya gbɛrɛilu ma, n ka wo
yiraka məəbailu la ii la ɲəənyen də ka a ɲafə
ii yɛ. N ka wo kɛ ka a masərən n tun tɛ a fɛ
n na baara ye kɛ baara fuu ri, n tun ka mɛn
kɛ kərəman na, a ni n tɛrɛ ye mɛn kan wo
waati la.
3 Ni wo tɛ, hali n taamaɲəə Tite mɛn ye
Kirɛkika ri, ii ma a diyagboya ko a ye faan-
inta kɛ.
4 Kuma wo kɛra ka a masərən wuyafəla
doilu tun ka ii jɛrɛ kɛ ikomin lemɛniya
məəilu, ka ii dokon ka don an tɛma. Baa Isa
Ɲenematəmənin ka an kanhərəya ɲa mɛn
ma, ii tɛrɛ ye a fɛ ka wo lakərəsi bundu le
rə. Ii tɛrɛ ye a fɛ ka an kɛ jənilu ri ikə tuun.
5 Kəni an ma sən ii rə hali waatini, sa
kibaro ɲuma ri to ai jusu rə, kibaro ɲuma
mɛn ye tuɲa ri.
6 Kəni məəilu tɛrɛ ye mɛnilu jatela
ɲɛməəilu ri, woilu ma fosi la n na kibaro
ɲuma kan, n ye mɛn nasela məəilu ma. Ni
məəilu ye ii jatela ɲɛməəilu le ri, wo tɛ n
ɲana foyi ri, baa Alla tɛ məə bəla məə rə.
7 Kəni ii jɛrɛ ka a ɲayen ko Alla de ka
baara karifa nde la ko n ye kibaro ɲuma
lase faanintakɛbaliilu ma, ikomin a ka
baara karifa Piyɛri la ɲa mɛn ma ko a ye a
lase faanintakɛlailu* ma.
8 Baa Alla ka Piyɛri kɛ faanintakɛlailu la
talibidenba di ɲa mɛn ma, a ka nde fanan
kɛ siya gbɛrɛilu la talibidenba di wo ɲa le
ma.
9 Yakuba ni Sefasi ni Yuhana mɛnilu tɛrɛ
ye jatela ɲɛməəbailu ri, woilu jɛrɛ ka a
ɲayen ko Alla le ka ɲumaya kɛ n yɛ ka n
kelaya. Wo le rə, ii ka ii bolo don Barin-
abasi ni nde bolo, ka a yiraka an na ko an
bɛɛ ye baarakɛɲəənilu le ri. An bɛnda a ma
ko andeilu ye wa kibaro ɲuma lase siya
gbɛrɛilu ma, woilu fanan ye wa wo lase
faanintakɛlailu ma.

* **1:18** *Sefasi*Simən Piyɛri, kənin. * **2:7** *Faanintakɛlailu* kojikɛ ko mɛn ye sɛbɛ ɲin də wo kuma ye fəla Yahudiyailu la ko le rə.

10 Ii ka ko kelen ɲinin an fɛ ko an ye an
hankili to fantanilu rɔ. N fanan tɛrɛ ye n
dajala ka wo kɛ tuma bɛɛ.

Pɔli ka Piyɛri jalaki Antiyɔki

11 Nba, Sefasi nara Antiyɔki so kɔndɔ
tuma mɛn na, n ka a sɔsɔ gbɛ ni gbɛ rɔ, baa
a ka ko mɛn kɛ, wo ma bɛn fewu.
12 Ka a masɔrɔn sani Yakuba la keladenilu ye na, Sefasi ni ye mɔɔilu tɛrɛ ye
dɔɔnnin kɛla kelen di, badenma mɛnilu ye
siya gbɛrɛilu ri. Kɔni Yakuba la keladenilu
nara tuma mɛn na, a ka a jɛrɛ mabɔ siya
gbɛrɛ woilu la. A ma sɔn a ni woilu ye
dɔɔnnin kɛ kelen di wo kɔ, baa a silanda
mɔɔilu yɛ, mɛnilu ka a fɔ ko siya gbɛrɛilu ka
kan ka faaninta kɛ.
13 Badenma ɲɔɔn ma mɛnilu tɛrɛ ye
Yahudiyailu ri, wo tɔilu ka ii bila Piyɛri kɔ a
la filanfilanteya rɔ. Wo kɛra sababu ri hali
Barinabasi ka a bila ii kɔ.
14 N ka a yen tuma mɛn na ko ii tɛ taamala ka telen kibaro ɲuma sila kan, mɛn
ye tuɲa ri, n ka a fɔ Sefasi yɛ ai bɛɛ ɲana
ko: «A ye di? Ile mɛn ye Yahudiya ri, ni
ile ka Yahudiyailu la landailu bila ka i kɛ
ikomin siya gbɛrɛilu, nfen de kosɔn i ye siya
gbɛrɛilu diyagboyala ko ii ye Yahudiyailu
la landa latelen?»

Mɔɔilu ye kisila lemɛniya le rɔ

15 An ye Yahudiya jɛrɛwolo le ri. An tɛ
kojuukɛlailu ri siyailu tɛma.
16 Kɔni an ka a lɔn ko mɔɔ si ti se kɛla
mɔɔ telenni ri ka fara Nabi Musa la sariya
labatoli la. Ɛɛn, telenbaya ye kɛla ka
a fara lemɛniya ma Isa Ɲenematɔmɔnin
ma gbansan. Wo le kosɔn, an fanan
lemɛniyani Isa Ɲenematɔmɔnin ma. Mɔɔ ri
kɛ mɔɔ teleni ri ka fara lemɛniya ma Isa
Ɲenematɔmɔnin ma, Nabi Musa la sariya
labatoli tɛ. Baa mɔɔ si tɛ kɛla mɔɔ telenni ri
ka fara Nabi Musa la sariya labato ɲa ma.
17 Nba, ni an ye telenbaya ɲininna gbɛ rɔ
Ɲenematɔmɔnin ladɛn dɔ, an ye a yirakala
wo ɲa kelen de ma ko an ye kojuu kɛla le ri
ikomin siya gbɛrɛ mɔɔilu, wo ye a yirakala
yɛ ko Ɲenematɔmɔnin ye an sɛɛbɛ donna
hakɛta ma wo rɔ wa? Wo kuma tɛ!
18 N ka sariya mɛn to ye, ni n ka n kɔsɛ
wo ma ikɔ, n ye a yirakala ko n ye sariyatiɲanna le ri.
19 Wo rɔ, sariya labatoli nde jɛrɛ sani
sariya rɔ, wo rɔ n ye ɲenemaya rɔ Alla yɛ.
Nde ni Ɲenematɔmɔnin gbɔngbɔnda jiri kan
kelen di.
20 Nde sa n niia butun, Ɲenematɔmɔnin
de ye a niia n fari rɔ. N ye dunuɲa ratɛɛ
mɛn kɛla faribanku ɲin dɔ sisen, n ye wo
kɛla lemɛniya le rɔ Alla Dencɛ yɛ, mɛn ka n
kanin ka a jɛrɛ nii di n kosɔn.
21 N ti sɔn ka n ban Alla la ɲumaya rɔ.
Baa ni mɔɔ ri se kɛla mɔɔ telenni ri ka fara
sariya labatoli la, Ɲenematɔmɔnin sani le
wo rɔ gbansan!

3

Alla ye mɔɔ jatela mɔɔ telenni ri ka fara lemɛniya le la

1 Ai Kalatikailu, ai ye kɔmɔɔilu ri! Yon de
ka ai lafili? Isa Ɲenematɔmɔnin ka saya mɛn
kɛ gbɔngbɔn jiri kan, nde ka wo yiraka ai la
ka a gbɛ.
2 N ye a fɛ ka ai maɲininka ɲininkali
kelen ma: Ai ka Nii Sɛniman sɔrɔn di? Ai ka
wo sɔrɔn ka a masɔrɔn sariya labatoli le ma
wa, wala ka a masɔrɔn lemɛniyala kibaro
ɲuma le rɔ, ai ka mɛn namɛn?
3 Nfenna ai kɛra kɔmɔɔilu di wo rɔ? Ai nɔ
sila mɛn taama damirala Nii Sɛniman na
sebaya rɔ. A ye di? Ai ye a fɛ ka a laban a
jɛrɛ le sebaya rɔ wa?
4 Ai ka ko siyaman muɲun ai ma. Wo kɛra
ko fuu ri wa? Ni wo kɛra fuu!
5 Alla mɛn ye Nii Sɛniman dila ai ma ka
kabannakoilu kɛ ai tɛma, a ye wo kɛla ka a
masɔrɔn ai ye Nabi Musa la sariya labatola
wa, wala ka a masɔrɔn ai lemɛniya kibaro
ɲuma ma, ai ka mɛn namɛn wa?
6 Nba, Iburahima don? «Iburahima lara
Alla la ɲa mɛn ma; wo le kosɔn, Alla ka a
jate mɔɔ telenni ri,»
7 wo rɔ ai ye a lɔn ko mɛn wa lemɛniya wo
le Iburahima den de ri.
8 A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ fɔlɔfɔlɔ
ko Alla ri siya tɔilu kɛ a jɛrɛ ɲakɔrɔ mɔɔ
telenniilu ri ka fara ii la lemɛniya le la. Wo
le kosɔn, a sɛbɛni ko a ka kibaro ɲuma lase
Iburahima ma fɔlɔ ko: «Siyailu bɛɛ ri Alla la
ɲumaya sɔrɔn ile le fɛ.»
9 Awa, mɔɔ mɔɔ wa lemɛniya Alla la
ikomin Iburahima lara Alla la ɲa mɛn ma,
wo bɛɛ ri Alla la ɲumaya sɔrɔn.

10 Məɔ mɛnilu ra ii la lemɛniya la sariya labatoli kan, woilu bɛɛ dankani. Baa a sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Məɔ mɛnilu tɛ Alla la sariya sɛbɛnilu bɛɛ labatola, wo tiilu bɛɛ dankanin de.»
11 A gbɛni le ko məɔ si tɛna kɛla Alla ɲakɔrɔ məɔ telenni ri ka fara sariya labatoli la. Baa: «Məɔ telennin di a la dunuɲa ratɛɛ kɛ landaɲa rɔ.»
12 Kɔni ka Alla la sariya labato, a ni ka lemɛniya Alla ma, woilu tɛ kelen di muumɛ. Baa: «Məɔ mɛn ka sariyailu bɛɛ labato, wo ri kɛ ii la dunuɲa latɛɛ kun di.»
13 Ɲenematɔmɔnin ka an kunka danka le la, mɛn ye məɔilu kan sariya kosɔn. Danka wo ye a kan an na nɔ rɔ. Baa a sɛbɛni ko: «Məɔ məɔ dunni jiri la, wo tii dankani.»
14 Isa Ɲenematɔmɔnin ka wo kɛ sa Iburahima la duwawu ri se siya gbɛrɛilu ma, a ni an bɛɛ ri Nii Sɛniman sɔrɔn landaɲa le rɔ.

Nabi Musa la sariya ni Alla la teriya

15 N badenmailu, n di misali di ka a bɛn an na landailu le ma. Ni məɔ do ka teriya sidi ka ban, məɔ si kana teriya wo lasa, məɔ si kana do la teriya wo kan.
16 Awa, Alla ka teriya sidi Iburahima ni a bɔnsɔn na. A ma sɛbɛ ko «a bɔnsɔnilu» ikomin bɔnsɔn siyaman de ko. Ɛɛn, a sɛbɛni ko «i bɔnsɔn.» Wo kɔrɔ le ko «i bɔnsɔn» kelen de ri, mɛn ye Ɲenematɔmɔnin di.
17 N ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le ɲin di: Sariya mɛn nara san kɛmɛ naanin ni san bisawa Alla la teriya kɔman ti se ka Alla la lahidi ban. Kɔni sariya wo ti se ka Alla la teriya lasa ka Alla la lahidi bɔ a nɔ rɔ.
18 Baa ni cɛta ye sɔrɔnna sariya labatoli le rɔ, a tɛ sɔrɔnna lahidi rɔ butun. Kɔni Alla ka wo di Iburahima ma lahidi wo sababu rɔ.

Sariya siikun ye mɛn di

19 Nba, sariya kun ye mun di? A siira, sa an di sariya tiɲan koilu lɔn haan lahidi den wa sɔrɔn waati mɛn, lahidi mɛn sidini. Mɛlɛkailu ka sariya wo di ka a fara kumalataaminna le la
20 Ni kumalataaminna ye ye, məɔ kelenna ko tɛ wo ri. Kɔni lahidi la ko rɔ, Alla kelen pe le wo ri.
21 A ye di wo rɔ? Nabi Musa la sariya ye Alla la lahidilu sɔsɔla le wa? Wo kuma tɛ! Ni sariya dira məɔilu ma, mɛn tun di se ɲenemaya dila ii ma, məɔilu tun di jate məɔ telennilu ri ka fara sariya wo la.
22 Kɔni sɛbɛli kuma wo le nɔ an bilana kaso la an julumun dɔ, sa Alla ri a la lahidi dafa lemɛniya məɔilu yɛ ka fara ii la lemɛniya la Isa Ɲenematɔmɔnin ma.
23 Sani lemɛniya waati ye se, sariya tɛrɛ ye an kɔnɔgbɛnna ka an kɛ ikomin kasodenilu. An tora ten haan ka lemɛniya makɔnɔ, mɛn natɔ bɔla gbɛ rɔ.
24 Wo rɔ, sariya wo kɛra ikomin an na kɔrɔsiba fɔɔ Ɲenematɔmɔnin na waati, sa an di jate məɔ telenniilu ri ka fara lemɛniya la.
25 Lemɛniya nala sisen, an tɛ kɔrɔsiba wo bolo butun.
26 Baa ai bɛɛ ra kɛ Alla denilu ri ka fara lemɛniya la, lemɛniya mɛn ye ai badila Isa Ɲenematɔmɔnin ma.
27 Ai mɛn sunda ji rɔ Ɲenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, ai badini Ɲenematɔmɔnin ma.
28 Wo le kosɔn, faranfaasi tɛ Yahudiyailu ni siya gbɛrɛilu tɛma butun, wala jɔnilu ni hɔrɔnilu tɛma, wala cɛɛ ni muso tɛma. Baa ai bɛɛ ka kan Isa Ɲenematɔmɔnin ma.
29 Ni ai ye Isa Ɲenematɔmɔnin ta le ri, ai fanan ye Iburahima bɔnsɔnilu le ri. Cɛta la le ile ri ikomin lahidi mɛn taani.

4

1 Nba, n ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le ɲin di: den de ye a fa cɛtala ri. A fa la fen bɛɛ ri kɛ a ta ri. Hali wo, a denninya waati, a ni jɔn bɛɛ ka kan.
2 Ka a to denninya rɔ, a tɛrɛ ye a denmamiralailu ni a denmakololailu la fanka le kɔrɔ fɔɔ ka wa se a fa la waati latɛɛni ma.
3 Andeilu fanan tɛrɛ ten de. An tɛrɛ ye denninya rɔ tuma mɛn na, an tɛrɛ ye dunuɲa koilu fanka le kɔrɔ, ka kɛ woilu la jɔnilu ri.
4 Kɔni Alla la waati latɛɛni sera tuma mɛn na, a ka a dencɛ lana. Muso le ka a sɔrɔn. A sɔrɔnda Nabi Musa la sariya kɔrɔ,
5 sa a ri məɔilu kunka, mɛnilu ye sariya kɔrɔ, kosa an di kɛ a denilu ri.
6 Ɔɔn, ikomin ai ye Alla denilu ri, a ka a Dencɛ Nii nana an ma. Nii Sɛniman wo ye a kɛla, an ye Alla kilila ko: «an Baba, an Fa!»
7 Wo le rɔ, i tɛ jɔn di butun, i ye Alla den de ri sisen. Ikomin i ye Alla den di, a ra mɛn dabɛn a denilu bɛɛ yɛ, i fanan di wo sɔrɔn ale baraka rɔ.

Pəli haminni Kalatikailu la ko rə

8 Fələfələ, ka a tɛrɛn ai tun ma Alla lən fələ,
ai tɛrɛ ye jinailu la jənya le rə. Woilu tun tɛ
batofen sebɛɛilu ri.
9 Kəni sisen ai ka Alla lən; tuɲa le Alla
ka ai lən. Ai ye a fɛ ka wa dunuɲa ko
barakatanilu le kə ikə wo rə wa, wo mɛnilu
tɛ foyi ɲala ai ma? Ai ye a fɛ ka kɛ woilu la
jənilu ri kokura wa?
10 Ai ye lon doilu jatela lon bailu ri ka
woilu bonya, a ni karo doilu a ni waati
doilu a ni san doilu.
11 Aa! N da hamin ai la ko la, ko n ka
baara mɛn kɛ ka ai madɛmɛn, wo bɛɛ ri kɛ
baara fuu ri.
12 N badenmailu, n ye ai madiyala ko ai
ye ai jɛrɛ kɛ ikomin nde ye ɲa mɛn ma, baa
n ka n jɛrɛ kɛ ikomin ai ye ɲa mɛn ma. Ai
ma kojuu si kɛ n na.
13 Ai ka a lən ko jankarə le ka a kɛ n sera
ai wara ka kibaro ɲuma lase ai ma fələfələ.
14 N na jankarə ka ai tərə kosɛbɛ, kəni ai
ma n dəəya, ai ma ai kədon n na. Ai ka
n mira koɲuma, ikomin ai tun di Alla la
mɛlɛka wala Isa Ɲenematəmənin jɛrɛ mirala
ɲa mɛn ma.
15 Ai sɛwani tɛrɛ kosɛbɛ. Sawa wo wani
mi? N ye sereya di ko ni a se tɛrɛ ai yɛ wo
lon, ai tun di ai ɲaden bə ka a di n ma.
16 Ai ye n jatela ai juu ri baa n ka tuɲa fə
ai yɛ wa?
17 Karanməə wuya fəlailu ye ii rajala
kosɛbɛ ai la ko rə, kəni ii tɛ wo kɛla kun
ɲuman na. Baa ii ye a fɛ le ka n ni ai fara
ka an bə an ɲəən na, sa ai ri ai raja ka wa ii
kə.
18 Ni ai ka ai raja koɲuma kɛla tuma bɛɛ,
wo ka ɲi. Ai kana wo kɛ n ɲana gbansan.
19 N denilu, n ye təրəla ai la ko rə kokura
ikomin muso mɛn ye tin ma. N di tərə
ten haan Ɲenematəmənin ye don ai rə tuma
mɛn na.
20 A ləə ye n na sisen ka kɛ ai tɛma, sa n
di se kumala ai yɛ ɲa gbɛrɛ ma. Baa n da
kəndafili ai la ko rə.

Saran ni Hajara la ko

21 Nba, ai mɛnilu ye a fɛ ka tə Nabi Musa
la sariya le kərə, ai ye n jabi: Sariya wo ka
mɛn fə, ai ma wo lən wa?
22 Nba a sɛbɛni ko Iburahima ka dencɛ
fila sərən. Jənmuso ka kelen sərən a yɛ,
hərənmuso ka a tə kelen sərən a yɛ.
23 Jənmuso den sərənda ikomin cɛɛ ni
muso ye den sərənna ɲa mɛn ma tuma
bɛɛ. Kəni hərənmuso den sərənda ka a kɛ
lahidi den de ri, Alla tun ka lahidi mɛn ta
Iburahima yɛ.
24 Misaliya gbɛrɛ fanan ye tariku wo rə.
Nba, muso fila woilu ye teriya su fila yi-
rakala. Teriya mɛn sidira Sinayi koyinkɛ
kan, Hajara ye wo le yirakala. Ale ye den
mɛnilu sərənna, woilu ye jənilu le ri.
25 Hajara le ye Sinayi koyinkɛ misali ri,
mɛn ye Arabu jamana rə. Hajara le ye
Jerusalɛmu misali fanan, mɛn ye ye bi. Baa
Jerusalɛmu wo ni a la məəilu ye jənya le rə.
26 Kəni Alla la Jerusalɛmu mɛn ye sanma,
wo hərəyani le ri. Ale le ye ikomin an na.
27 Baa a sɛbɛni Alla la kitabu kəndə ko:
«Ile muso densərənbali, ile mɛn tɛ den
sərənna,
i ye sɛwa ka ɲaalen kosɛbɛ!
Ɔən, ile mɛn ma tin tərə lən,
i ye i sɛwakan ba labə!
Baa muso mɛn da bila,
wo denilu ri siyaya ka tamin muso cɛtii ta
kan.»
28 Wo le rə, n badenmailu, ai ye lahidi
denilu de ri, ikomin Isiyaka.
29 Jənmuso den sərənda ikomin cɛɛ ni
muso ye den sərənna ɲa mɛn ma tuma
bɛɛ. Hərənmuso den sərənda ikomin cɛɛ
ni muso ye den sərənna ɲa mɛn ma, kəni
den farara Nii Sɛniman na. Nba, wo tuma
jənmuso den ka hərənmuso den wo tərə.
Hali bi a ye ten de.
30 Kəni a sɛbɛni Alla la kitabu kəndə di?
A sɛbɛni ko: «Jənmuso ni a dencɛ gbɛn,
baa hərənmuso dencɛ ri a fa cɛta. Jənmuso
dencɛ sen tɛ a rə muumɛ.»
31 Wo le kosən, n badenmailu, an tɛ
jənmuso denilu ri; an ye hərənmuso denilu
le ri.

5

Ɲenematəmənin ka an hərəya

1 Ɲenematəmənin ka an hərəya, sa an di
kɛ məə hərəyani jɛrɛ jɛrɛ ri. Wo le rə, ai ye ai
rajala. Ai kana sən məəilu ye ai bila sariya
jənya rə kokura.
2 Ai ye ai tolo malə! Nde Pəli ka a fə
ko ni ai sənda məəilu ye ai faaninta kɛ,
Ɲenematəmənin ka baara mɛn kɛ ai yɛ, wo
tɛ foyi ɲa ai ma.

3 N ye a fɔla ikɔ ko mɔɔ mɔɔ wa sɔn mɔɔilu
ye a faaninta kɛ ten, fo wo tii ye Nabi Musa
la sariya bɛɛ labato; diyagboya le wo ri.
4 Ai mɛnilu ye a ɲininna ka kɛ mɔɔ telen ri
ka fara Nabi Musa la sariya la, ai ra ai jɛrɛ
fara Ɲenematɔmɔnin na. Ai ra ai kɔdon Alla
la ɲumaya la.
5 Kɔni andeilu, an jii ye a ka a fɔ ko Alla
ri an jate mɔɔ telenni ri. Nii Sɛniman ye
an dɛmɛnna ka wo le makɔnɔ ka fara an na
lemɛniya la.
6 Baa ni mɔɔ sidini Isa Ɲenematɔmɔnin
ma, faaninta kɛ tɛ foyi ri butun, faanin-
takɛbaliya fanan tɛ foyi ri butun. Mɛn ye ko
ba ri, wo ye lemɛniya le ri, lemɛniya mɛn ye
mɔɔ lɔla kɛwaliilu kɛla kaninteya kosɔn.
7 Ai tɛrɛ ye ai borila koɲuma! Yon ka ai la
sila tɛɛ, ka ai mabali tuɲa labatola?
8 Mabalili wo ma bɔ ale rɔ, mɛn ka ai kili.
9 «Lɛbɛn fitinin di buru siyaman nawuli
ka a funun.»
10 Nba, n lani ai la ko ai la miriya a ni n na
miriya a ri kanya, baa an bɛɛ sidini Maari
ma. Kɔni mɔɔ mɛn ye ai hankili ɲaaminna,
wo tii ri a sara sɔrɔn, a kɛra mɔɔ su su ri.
11 N badenmailu, ni n ye mɔɔilu
kawandila fɔlɔ ko ii ye faaninta kɛ, nfenna
mɔɔilu ye n tɔrɔla? Ni n ye mɔɔilu
kawandila ten, Ɲenematɔmɔnin faa ko
gbɔngbɔn jiri kan, wo tun tɛna gbala mɔɔ
si la.
12 Mɔɔ mɛnilu ye ai lamaala, woilu ka kan
ka ii jɛrɛ cɛya diya tɛɛ!

Lemɛniya mɔɔilu ka kan ka taama ɲa mɛn ma

13 N badenmailu, Alla ka ai kili sa ai ri
kɛ mɔɔ hɔrɔyanilu ri. Kɔni ai kana hɔrɔya
ko wo kɛ sababu ri ka ai faribanku diyana
koilu kɛ. Ɛɛn! Ai ye ai ɲɔɔn dɛmɛn, kan-
inteya kosɔn.
14 Baa Alla la sariya bɛɛ ye sɔrɔnna ɲin
kuma kelen de kɔndɔ ko: «I ye i mɔɔɲɔɔ
kanin ikomin i jɛrɛ.»
15 Ni ai ka ai ɲɔɔn cin ka ai ɲɔɔn rafara-
fara, ai ri ai jɛrɛ tiɲan.
16 N ye a fɔla ai yɛ ko ai ye taama ka a
bɛn Nii Sɛniman na sila ma, wo rɔ nata juu
mɛnilu ye ai fari rɔ, woilu tɛ ai lɔ kojuu kɛla
habadan.
17 Baa nata juu mɛnilu ye ai fari rɔ, woilu
ye Nii Sɛniman sɔsɔla. Nii Sɛniman fanan
ye woilu sɔsɔla. Ii ye ii ɲɔɔn kɛlɛla. Wo rɔ, ai
ye a fɛ ka mɛn kɛ, ai ti se wo kɛla.
18 Kɔni ni ai ye taamala ka a bɛn Nii
Sɛniman na sila ma, ai tɛ Nabi Musa la
sariya fanka kɔrɔ butun.
19 Faribanku ye baarada mɛn kɛla, wo le
ɲin di, bɛɛ ka a lɔn: jatɔya ni ko nɔɔni kɛ ni
malobaliya koilu
20 ni joo sɔli ni subaya ni lagboyaɲɛ ni
sɔsɔli ni kɛlɛya ni jusumaya ni natabaya ni
bɛnbaliya ni kanintema le fara ii ɲɔɔnna,
21 ni nata ni dɔlɔmin ni manamana ko
dan natamin mɔɔilu, a ni wo ɲɔɔn gbɛrɛ. N
ye ai lalɔninna sisen ikomin n ka ai lalɔnin
ɲa mɛn fɔlɔ ko mɔɔ mɛnilu ye ko su woilu
kɛla, woilu tɛ niiyɔrɔ sɔrɔn Alla la Mansaya
rɔ.
22 Kɔni Nii Sɛniman ye a den mɛn kɛla
mɔɔ jusu kɔndɔ, wo le ɲin di: kaninteya
ni sɛwa ni jususuma ni muɲunnin ni mɔɔ
dɛmɛnnin ni ɲumaya ni lemɛniya
23 ni sabari a ni senjɛrɛla. Sariya si tɛ ko
su woilu kanma.
24 Mɔɔ mɛnilu ye Isa Ɲenematɔmɔnin ta ri,
ii ra ii sawonan koilu ni ii nata juu bailu bɛɛ
gbɔngbɔn jiri kan.
25 Ni an da ɲenemaya kura sɔrɔn Nii
Sɛniman na, an ka kan ka an taama ka a
bɛn a la sila ma.
26 An kana jɛrɛdabaya kɛ, an kana sɔsɔli
lawuli an ni an ɲɔɔn tɛma, an kana an ɲɔɔn
kɛlɛya.

6

Lemɛniya mɔɔilu ka kan ka i ɲɔɔn dɛmɛn

1 N badenmailu, ni ai ka mɔɔ do yen
kojuu kɛla, ai mɛnilu ye taamala ka a bɛn
Nii Sɛniman sawo ma, ai ye wo tii lali
jususuma dɔ, ka a dɛmɛn a kɔsɛla sila ɲuma
kan. Kɔni i ye i janto i jɛrɛ rɔ, sa i fanan kana
manɛɛn ka kojuu wo ɲɔɔn kɛ.
2 Ai ye i ɲɔɔn dɛmɛn ai la doninilu tala sa
ai ri Ɲenematɔmɔnin na sariya labato a ɲa
ma.
3 Ni mɔɔ mɛn ye a mirila ko ale ye mɔɔ ba
ri, ka a tɛrɛn a tɛ foyi ri, wo tii ye a jɛrɛ le
lafilila.
4 Mɔɔ kelen kelenna bɛɛ ye a jɛrɛ la
kɛwaliilu fɛsɛfɛsɛ a ni ka a jɛrɛ bonya. A
mako tɛ a la ka a la kɛwaliilu la mɔɔ gbɛrɛ
ta ma.
5 Baa bɛɛ ka kan ka a jɛrɛ la kunko ta.

6 Mɛn da Alla la kumakan sərən ka a
karan, wo tii ka kan ka a la karanməə sə a
la bolofen ɲumailu rə.
7 Ai kana ai jɛrɛ lafili. Məə ti se mənɛdona
Alla rə wala ka a mayɛlɛ. Baa məəilu wa si
su su foyi sɛnɛ rə, ii ri suman su wo sərən.
8 Ɔən, məə mɛn wa sən a jɛrɛ faribanku
nata juuilu ma ka kojuu kɛ, wo tii ri saya
sərən. Kəni məə mɛn wa sən Nii Sɛniman
diyana koilu ma ka koɲuma kɛ, wo tii ri
ɲenemaya banbali sərən.
9 An kana kori koɲuma kɛ rə, baa ni an
ma jiitɛɛ ka a boloka, an di a tənə sərən a
waati la.
10 Wo le kosən, an wa fɛrɛ sərən tuma mɛn
na, an ka kan ka koɲuma kɛ məəilu bɛɛ yɛ,
ka tɛrɛ tɛ an badenma lemɛniya məəilu ma.

Kuma laban

11 Nba, ai ye sɛbɛden kunba ɲinilu ragbɛ.
Nde ye woilu sɛbɛla n jɛrɛ bolo le la ka a
lawa ai ma.
12 Məə mɛnilu ye a fɛ ka ai diyagboya ko
ai ye faaninta kɛ, ii bɛɛ ye a ɲininna ka diya
məəilu yɛ tuun, baa ii tɛ a fɛ məəilu ye ii
tərə Ɲenematəmənin faa gbəngbən jiri kan
wo kosən.
13 Baa məə mɛnilu faaninta kɛ la, woilu
jɛrɛ tɛ Nabi Musa la sariya labatola. Kəni
ii ye a fɛ ai ye faaninta kɛ sa ii ri se ii
jɛrɛbonyala ko ii ka a kɛ faaninta kɛ nə ra
kɛ ai fari ma.
14 Nde kəni, n tɛna n jɛrɛbonyala ko si
ma, fo an na Maari Isa Ɲenematəmənin
faa ko gbəngbən jiri kan. A la saya kosən
gbəngbən jiri wo kan, dunuɲa koilu ye n
ɲana ikomin fen mɛnilu faani. N fanan ye
dunuɲa ɲana ikomin fen mɛn faani.
15 Faaninta kɛ tɛ foyi ri. Faanintakɛbaliya
fanan tɛ foyi ri, fəə a kɛ danfen kura ri.
16 Mɛnilu ye sila wo taamala a ni Isirayɛli
məəilu* fanan, Alla ye jususuma di wo bɛɛ
ma, ka hina ii la.
17 Nba, sisen məə si kana n tərə butun,
baa tərəya nə mɛnilu ye n fari ma, n ka
woilu sərən Isa le kosən.
18 N badenmailu, an Maari Isa
Ɲenematəmənin na ɲumaya ye to ai fɛ.
Amina.

* **6:16** *A la Isirayɛli məəilu* wo kərə ye le məə mɛnilu lemɛniyani Maari Isa ma ko ale le ye an kisiba ri.

Efɛsikailu
Pɔli ka Alla la Kuma Mɛn Nawa Efɛsikailu Yɛ

Pɔli ye kaso le la Romi so kɔndɔ a ka Kitabu yɔrɔ ɲin sɛbɛ waati mɛn na, a ka a lawa Efɛsikailu ma. Kɔni, a tɛrɛ sa a fɛ ka ko lawa Efɛsikailu gbansan yɛ ka a karan. A kɛni ikomin a ye kitabu ɲin lawala Efɛsikailu lemɛniya jama ni a laminin soilu lemɛniya jamailu le ma Asi jamana rɔ kosa ii bɛɛ ye a karan. Wo rɔ, a tɛ mɔɔ siyaman fola a kɔndɔ, a tɛ Efɛsikailu lalili ii sɔnilu ko rɔ. Kitabu yɔrɔ ɲin sɛbɛni le ikomin san bisawa ɲɔɔn Isa layɛlɛ kɔrɔ harijeene rɔ.

Talibidenba Pɔli nara le Efɛsi so kɔndɔ ka kelaya taamala sawana la, a ka san sawa kɛ ye. (Keladenilu suran 19 kuma diya 1 haan suran 20 kuma diya 1) Kitabu yɔrɔ ɲin suran 3 kuma diya 1 ni suran 4 kuma diya 1 ye a yirakala an yɛ ko talibidenba tɛrɛ ye kaso le rɔ a ka ɲin sɛbɛ Efɛsikailu ma waati mɛn na. A ka ɲinilu fanan sɛbɛ kaso le la: Filipikailu, Filemɔn, a ni Kɔlɔtikailu.

Kitabu yɔrɔ ɲin ye a fɔla ko ɲin di lɔn Alla ka ko bɛɛ latɛɛ kosa «A ye fen bɛɛ ladɛn, mɛnilu sankolo ni duukolo ma, a ka a Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin kɛ woilu bɛɛ kun na.» (Suran 1 kuma diya 10) Alla la lemɛniya jama le kɛni Isa faribanku le ri dunuɲa rɔ kosa a ye dunuɲa koilu bɛɛ ladɛn Isa jamarili kɔrɔ. Wo rɔ, lemɛniya jama bɛnni le ii ye sɛniman ii la dunuɲaratɛɛ rɔ. Bɛn ye to jama le kosa Isa la jama bɛn di kɛ a gbiliya kun di duukolo ni sankolo ma. Alla ye dunuɲa mɔɔilu bɛɛ ladɛnna kosa a ye gbiliya sɔrɔn sankolo ma, andeilu foyi ma kan ka wo bɛn tiɲan an ni mɔɔ doilu tɛma fɔɔ an wa an jɛrɛ majii an ɲɔɔn yɛ, ka an sɛninya (Suran 5 kuma diya 21).

A ka Kitabu yɔrɔ ɲin damira duwawu le ma (suran 1 kuma diya 1 haan 2) ka a laban duwawu ma. (Suran 6 kuma diya 21 haan 24) Kuma mɛn lɔni Kitabu kɔndɔ, a ratalanni sii ɲa fila: A fɔlɔman (suran 1 kuma diya 3 haan suran 3 kuma diya 21), Alla ka mɛn kɛ an yɛ Ɲenematɔmɔnin Isa fɛ, Pɔli ban kɔrɔ a ka a sɛwa jiraka wo ko ri, a ka lemɛniya mɔɔilu bɛnni ko ɲafɔ, ka a yiraka an yɛ Alla ye Yahudiyailu ni siya gbɛrɛilu ladɛnna ɲa mɛn ma, ka ii kɛ jama kelen di, a la jama. A filana (suran 4 kuma diya 1 haan suran 6 kuma diya 20), talibidenba ye a fɔla ko Kitabu karan mɔɔilu ka kan ii ye kɛ kelen di nii kura rɔ Ɲenematɔmɔnin Isa le rɔ. A ka a ɲafɔ bɛn ye to ii ni doilu tɛma ɲa mɛn ma lemɛniya jama a ni denbaya rɔ.

Pɔli ka Alla la jama bɛn ko le ɲabɔ misali sawa fɛ: faribanku bɛn ni bon lɔ ɲa ni hɛrɛ cɛɛ ni a muso tɛma. Ɲenematɔmɔnin Isa kɛni ikomin faribanku kun na, a ni ikomin bon siifenju kaba. Lemɛniya jama kɛni Ɲenematɔmɔnin na le ikomin muso ye a cɛɛ yɛ. Wo rɔ, an ye a yenna le ko bɛn ma to lemɛniya mɔɔilu tɛma ni mɔɔilu tɛ sɛ hakɛ ni julumun kɔfɛ, ii la Maari yɛ.

1 Nde Pɔli mɛn kɛni Isa Ɲenematɔmɔnin
na talibidenba ri Alla sawo rɔ, nde
le ɲin sɛbɛla jama sɛniman ma Ɛfɛsi
so kɔndɔ, lemɛniya mɔɔ mɛnilu ye Isa
Ɲenematɔmɔnin dɔ.
2 An Fa Alla ni an Maari Isa Ɲenematɔmɔnin
ye sɔli ni jususuma di ai ma.

An ye baraka mɛn sɔrɔnna

3 An ye baraka bila an Maari Isa
Ɲenematɔmɔnin Fa Alla yɛ mɛn ye nii
duwawu bɛɛ latɛɛla an ma sankolo rɔ a la
Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin dɔ.
4 Yani dunuɲa ye dan waati mɛn na, Alla
tun da an suwandi Ɲenematɔmɔnin dɔ kosa
an ye sɛninya, ka to fɛɛtaɲa rɔ a ɲakɔrɔ.
5 Alla tɛrɛ ra a latɛɛ a la kaninteya
rɔ ko a ri an nabɔ a rɔ a denilu ri Isa
Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ ikomin a duman
a yɛ a jɛrɛ sawo rɔ ɲa mɛn ma.
6 Wo kɛra Alla la gbiliya hina ba tando
kun di a sɔnda ka mɛn di an ma a diyana
Dencɛ fɛ.
7 Ka a masɔrɔn an da kunka Isa jeli fɛ,*
ka an julumunilu kafari, ka fara a la hina
ba la,
8 Alla ra mɛn nabɔn an ma sɔnɔya rɔ a la
hankilimaya ni a la lɔnnin bɛɛ rɔ.
9 A ra a sawo gbundu ko lɛnkɛnɛmaya
an yɛ, ka fara a diyana ko mɛn natɛɛra Isa
baraka rɔ

* **1:7** ***Isa jeli fɛ:*** Wo kɔrɔ le, ko a la saya fɛ.

10 kosa a ye wo lakanbali a waati wa
se. Wo sawo le ten ko a ye fen bɛɛ ladɛn,
mɛnilu ye sankolo ni duukolo kan, ka
Ɲenematɔmɔnin to woilu bɛɛ kun na.

11 An suwandini fanan kɛ Alla ta ri
Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ, ikomin Alla tɛrɛ
ra a latɛɛ an ma ɲa mɛn ma, Alla mɛn ye ko
bɛɛ lakanbalila a jɛrɛ la latɛɛ ni a sawo rɔ.
12 Wo kɛnin de kosa andeilu mɛnilu fɔlɔ
ra an jii la Ɲenematɔmɔnin dɔ, kosa an ye kɛ
Alla la gbiliya tando kun di.

13 Aile fanan da to Ɲenematɔmɔnin dɔ,
baa ai ra tuɲa kuma lamɛn, ai lakisi ko
Kibaro Ɲuma, ai lara Ɲenematɔmɔnin na
tuma mɛn na, Alla ka a la tɔɔmasere la ai
kan, tɔɔmasere wo ye Nii Sɛniman de ri a
ka ai lahidi mɛn na.
14 Nii Sɛniman kɛnin de ikomin Alla ka
fen fɔlɔ mɛn don an bolo tɔɔmasere ri kosa
an ye a lɔn ko an di wa cɛ sɔrɔn Alla la jama
wa kunka waati mɛn na, ka Alla tando a la
gbiliya rɔ.

Pɔli la Alla matara

15 Wo le rɔ, kɛbi n ka ai la lemɛniya ko
lamɛn Maari Isa ma a ni ai la kaninteya
jama sɛniman bɛɛ yɛ,
16 n ye baraka bilala Alla yɛ ai la ko rɔ
waati bɛɛ, n wa kɛ Alla matarala ai yɛ.
17 N ye Fa Alla, gbiliya tii, matarala ai
yɛ, an Maari Isa Ɲenematɔmɔnin na Alla
kosa a ye a la Nii Sɛniman najii ai ma mɛn
ye hankilimaya dila, ka koilu lɛnkɛnɛmaya
kosa ai la Alla lɔn ye makafu.
18 N ye Alla matarala ai yɛ kosa ai ye koilu
ɲayen ai jusu rɔ, ka gbɛ, kosa a ka ai kili
jii mɛn ma, ai ye wo lɔn, a ka a cɛ nɔɔrɔ
gbiliyanin mɛn to a la jama sɛniman yɛ,
19 a ni a fanka fisamantɛ andeilu
lemɛniya mɔɔilu yɛ. Wo kɛni a fanka jɛrɛ
le ri a ka mɛn nabaara a fanka ba rɔ
20 a ka Ɲenematɔmɔnin lawuli saya rɔ, ka
a lasii a bolokininma sankolo rɔ.
21 A ka a to mansayailu ni setiiyailu ni
fankamailu ni kuntiiyailu bɛɛ kun na pon,
a ni tɔɔ mɛnilu bɛɛ ri se fɔla dunuɲa ɲin dɔ a
ni waati natɔilu rɔ.
22 Alla ra fen bɛɛ to Ɲenematɔmɔnin sen
kɔrɔ, ka a kɛ fen bɛɛ kun di lemɛniya jama
kun na.

23 Lemɛniya jama kɛni de ikomin
Ɲenematɔmɔnin faribanku, mɛn nakan-
balinin ko bɛɛ rɔ, Ɲenematɔmɔnin mɛn ye
ko bɛɛ lakanbalila ɲa bɛɛ ma.

2

An ye kisila Alla la sɔli le fɛ

1 Aile fanan, ai faanin de tɛrɛ a ri ai
hakɛilu ni ai julumunilu la ko rɔ,
2 ai tɛrɛ ye taamala mɛnilu rɔ ai tɛrɛ ye
dunuɲa ɲin koilu rɔ waati mɛn na, a ni duu
ni sankolo tɛmala jinailu kuntii, wo nii juu
mɛn ye baarala Alla masɔsɔ mɔɔilu rɔ ten.
3 A damira, an fanan bɛɛ tɛrɛ ye an na
dunuɲaratɛɛ kɛla le ikomin woilu, an bilani
tɛrɛ an faribanku sawo le kɔfɛ, an tɛrɛ ye an
faribanku ni an miriyani natailu kɛla. Wo
rɔ, ka fara an kɛɲa la, Alla la mɔnɛ le latɛɛni
tɛrɛ an ma ikomin toilu bɛɛ.
4 Kɔni Alla la kininkinin ka bon, a ra an
kanin kaninteya ba rɔ.
5 Andeilu mɛnilu faani tɛrɛ an hakɛilu
la ko rɔ, Alla ra an nii bila an dɔ
Ɲenematɔmɔnin fɛ. Ai kisini Alla la hina le
fɛ.
6 Alla ra andeilu ni Isa lawuli an ɲɔɔn fɛ
saya rɔ, ka an sii an ɲɔɔn fɛ sankolo rɔ,
7 kosa a ye a la sɔli ba fisamantɛ yiraka
waati natɔilu rɔ a la ɲumaya rɔ a ka mɛn
yiraka an na Isa Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ.
8 Ka a masɔrɔn ai kisinin Alla la hina le
fɛ lemɛniya baraka rɔ. Wo farani tɛ ai le la,
Alla la sɔlifen le wo ri.
9 Ai la karan tɔnɔ tɛ a ri, wo rɔ mɔɔ si ti se
a jɛrɛ matɔɔla.
10 Alla baara nɔ le an di. A ra an dan
Isa Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ, kosa an ye
baara ɲumailu kɛ, Alla tɛrɛ ra mɛnilu rabɛn
an ɲɛrɔ, kosa an ye taama woilu kan.

Jama kelen le lemɛniya mɔɔilu bɛɛ ri

11 Aile mɛnilu sɔrɔnni siya doilu tɛma,
Yahudiyailu ka mɛnilu jate kojiikɛbaliilu ri
faribanku fɛ mɔɔilu bolo la, n ye a labila ai
la ai tɛrɛ ye ɲa mɛn ma a damira:
12 Ai tɛrɛ tɛ Ɲenematɔmɔnin dɔ wo waati
rɔ. Ai tɛrɛ ma kan ka Isirayɛli cɛ sɔrɔn, Alla
la jama. Lɔndanilu le tɛrɛ ai ri. Teriya
lahidi si tɛrɛ tɛ ai ni Alla tɛma. Jii si tɛrɛ tɛ
ai ma, Alla tɛrɛ tɛ ai rɔ dunuɲa rɔ.

13 Kɔni sisen Isa Ŋnenematɔmɔnin dɔ, aile mɛnilu mataani tɛrɛ ten, sisen ai ra madon a la Ŋnenematɔmɔnin jeli fɛ.
14 Ale le ka bɛn nadon an bɛɛ tɛma. A ra Yahudiyailu ni siya gbɛrɛilu kɛ jama kelen di, a faribanku di kosɔn, ka wo dan tiɲan mɛn tɛrɛ ra an datala ɲangboya rɔ.
15 Ale le ka sariya ban a ni a la jamariilu ni tɔnilu, ka wo jama filailu bɛɛ kɛ mɔɔ kura kelen di a jɛrɛ rɔ, ka jusuma lana ii tɛma,
16 ka jama fila wo ni Alla tɛmala rabɛn a la saya rɔ ka faa gbɔngbɔn jiri kan, ii bɛnda ii ɲɔɔn ma ikomin faribanku kelen. Wo rɔ, Ŋnenematɔmɔnin ka ii la ɲangboya tiɲan.
17 Isa nara, ka jusuma Kibaro Ŋnuma lase ai ma, mɛnilu mataani tɛrɛ Alla la a ni Yahudiya mɛnilu madonni tɛrɛ a la.
18 Isa le sila lakala andeilu jama fila bɛɛ yɛ, ka wa Fa Alla ɲakɔrɔ Nii Sɛniman kelen baraka rɔ.
19 Wo le rɔ, aile mɛnilu tɛrɛ tɛ Alla la jama rɔ, londan tɛ ai ri butun. Ai ra kɛ duurenilu ri jama sɛniman dɔ. Ai ra don Alla la denbaya rɔ.
20 Ai ra kɛ ikomin bon mɛn ju lani kabailu la. Wo kabailu kɛni talibidenbailu ni nabiilu le ri. Isa Ŋnenematɔmɔnin jɛrɛ le bon tonkon kaba bɛrɛ ri.
21 Bon yɔrɔ bɛɛ tuunnin ii ɲɔɔn na, ka yɛlɛ ale baraka rɔ, ka kɛ Allabatobonba sɛniman di Maari yɛ.
22 A ye ai ni doilu tuunna ai ɲɔɔn na ale baraka rɔ, ka kɛ ikomin bon Alla ye a siila mɛn kɔndɔ a la Nii Sɛniman dɔ.

3

Pɔli la baara siya gbɛrɛilu yɛ

1 Wo le rɔ, nde Pɔli, Isa Ŋnenematɔmɔnin na kasoden, aile siya gbɛrɛilu la ko rɔ.
2 N lani a la, ai ra a lamɛn Alla ka hina mɛn natɛɛ n ma kosa n ye ai dɛmɛn.
3 Alla ra a la gbundu ko lɔnnin lɛnkɛnɛmaya n yɛ, ikomin n ka a la ko do sɛbɛ ai ma ɲa mɛn ma.
4 Ai wa n na bataki karan, n ka hankili mɛn sɔrɔn Ŋnenematɔmɔnin na gbundu ko rɔ, ai ri wo ɲayen.
5 Gbundu ko ɲin ma lɛnkɛnɛmaya fɔlɔ mɔɔilu yɛ, kɔni sisen Alla ra a lɛnkɛnɛmaya a la talibidenba sɛnimanilu ni nabi sɛnimanilu yɛ Nii Sɛniman baraka rɔ.
6 Wo gbundu ko le ɲin di ko siya gbɛrɛilu ni Yahudiyailu ri cɛ kelen sɔrɔn Isa la ko Kibaro Ŋnuma baraka rɔ, ka kɛ jama kelen di ikomin faribanku kelen, ii fila bɛɛ ri lahidi ɲin sɔrɔn Ŋnenematɔmɔnin Isa baraka rɔ.
7 Alla ra a fanka labaara, ka n sɔ a la hina rɔ, ka n kɛ a la Kibaro Ŋnuma la baarakɛla ri.
8 Hali n dɔɔman mɔɔ sɛnimanilu bɛɛ ko, adon Alla ra a la hina latɛɛ n ma, ko n ye Ŋnenematɔmɔnin na ko Kibaro Ŋnuma nɔɔrɔ banbali lase siya gbɛrɛilu ma.
9 N ye a yiraka gbundu ko ɲin ye lakanbalila ɲa mɛn ma. Kɛbi waati taminninilu rɔ, gbundu ɲin dokonni tɛrɛ Alla rɔ mɛn ka fen bɛɛ dan,
10 kosa sisɛn mansayailu ni setiiyailu mɛnilu ye sankolo rɔ, lemɛniya jama ye Alla la hankilimaya kɛɲa bɛɛ yiraka woilu la.
11 Wo bɛɛ kɛni a la habadan ko latɛɛnin de ri, a ra mɛn nakanbali an Maari Isa Ŋnenematɔmɔnin baraka rɔ.
12 Ale rɔ a ni lemɛniya a ma an di an madon Alla la sɔnɔya ni jusulatɛɛ rɔ.
13 Wo le rɔ, n ye ai madiyala, ai kana jiitɛɛ n na tɔrɔyailu la ko rɔ aile yɛ ka a masɔrɔn ai la gbiliya le woilu ri.

Isa ka an kanin ɲa mɛn ma

14 Wo le ka a kɛ, n ka n ɲɔnkin n Fa kɔrɔ
15 denbaya bɛɛ tɔɔ farani mɛn na mɛnilu ye sankolo ni duukolo kan.
16 N ye ai matarala ko ai ye sɔn ai la gbiliya nɔɔrɔ rɔ, ka ai sɛɛbɛ don fanka la ai la mɔɔya koilu rɔ a la Nii Sɛniman baraka rɔ,
17 kosa Ŋnenematɔmɔnin ye to ai jusu rɔ lemɛniya baraka rɔ. N ye Alla matarala ai yɛ, ai ye sabati, ka gbɔngbɔn kaninteya rɔ ikomin lulu
18 kosa ai ni jama sɛniman bɛɛ ye fanka sɔrɔn ka Ŋnenematɔmɔnin na kaninteya bonya ni a gbiliya ni a lɔ ni a jii famun,
19 ka a la kaninteya lɔn mɛn taminni lɔnnin bɛɛ la, kosa ai ye dafa Alla la ko dafanin bɛɛ rɔ.
20 Nba, Alla mɛn ye ko bɛɛ kɛla an yɛ ka fara a fanka la mɛn ye baarala an dɔ, an wa mɛn maɲininka hali an di se an mirila mɛn ma, hali ka tamin an miriyailu la pon,

21 gbiliya ye di wo ma lemɛniya jama
rɔ, a ni Isa Ɲenematɔmɔnin dɔ, waati bɛɛ
habadan haan habadan. Amina!

4

Lemɛniya jama ye to bɛn dɔ ikomin faribanku kelen

1 Wo rɔ, nde mɛn kɛni kasolamɔɔ ri Maari
la ko rɔ, n ye ai madiyala, Alla ra ai kili mɛn
kɛ ko ma, ai taama ɲa ye bɛn wo ma.
2 Ai ye ai jɛrɛ fanmajii, ka to jusu ɲumaya
rɔ ko bɛɛ rɔ, ka sabari. Ai ye diɲa ai ɲɔɔn yɛ
kaninteya rɔ,
3 ka karan ɲa bɛɛ ma kosa Nii Sɛniman ka
bɛn mɛn di ai ma, wo ye to ai tɛma, ka tuun
ai ɲɔɔn na jususuma rɔ.
4 Lemɛniya jama kɛnin de ikomin faribanku kelen. Nii Sɛniman kelen de ye
ikomin ai kilinin jii kelen ma ɲa mɛn ma.
5 Maari kelen de ye a ni lemɛniya kelen a
ni lasunnin kelen ji rɔ tubi kanma.
6 Alla kelen de Fa ri mɛn ye mɔɔ bɛɛ kun
na, mɛn ye ko bɛɛ kun na, fan bɛɛ rɔ, ko bɛɛ
rɔ.
7 Alla ra hina di an kelen kelenna bɛɛ ma
ikomin Ɲenematɔmɔnin ka an sɔ sɔlifen su
mɛn dɔ.
8 Wo le rɔ, Kitabu ka a fɔ ko,
«A yɛlɛra san ma waati mɛn na,
a wara mɔɔ miraniilu ri a bolo.
A ka sɔlifenilu di adamadenilu ma.»*
9 Nba, «A yɛlɛra san ma,» wo kɔrɔ ye nfen
di? Wo kɔrɔ le ko a jiira le fanan dunuɲa rɔ
duu kan.
10 Mɛn jiira dunuɲa rɔ, wo le fanan yɛlɛra
sankolo ma pon, kosa a ye ko bɛɛ lakanbali.
11 Ale le ka sɔlifenilu ratala, ka mɔɔ doilu
kɛ talibidenbailu ri, a ka doilu kɛ nabiilu
ri, ka doilu kɛ dawakɛlailu ri, ka doilu kɛ
ɲɛmɔɔilu ri, ka doilu kɛ karanmɔɔilu ri.
12 A ka an sɔ wo ɲa le ma kosa mɔɔ
sɛnimanilu bɛɛ ye kusanya baara kɛla,
kosa a la jama ye sabati mɛn kɛni
Ɲenematɔmɔnin faribanku ri.
13 Wo ye kɛla le haan an bɛɛ ye kɛ kelen di
lemɛniya ni Alla Dencɛ lɔn ko rɔ, ka an kɛ
mɔɔ dafaniilu ri ikomin Ɲenematɔmɔnin na
gbiliya dafani ɲa mɛn ma.
14 Wo rɔ, an tɛ kɛ den mɛsɛnilu ri butun,
ikomin ji wunwan ye wala kulun di ɲa
mɛn ma, a ni ikomin fɔɲɔ ye an nawala
karan bɛɛ kɔfɛ ɲa mɛn ma, mɔɔilu ri an
majuuwaya ii la kewuyailu ni wuyailu fɛ.
15 Kɔni an ka tuɲa fɔ kaninteya rɔ, an di kɔɔ,
ka kɛ Ɲenematɔmɔnin munuɲailu ri ko bɛɛ
rɔ, ale mɛn kɛni an kun di.
16 Ale le ka a kɛ lemɛniya jama ye kɛ faribanku kelen di, ka a la mɔɔilu to ii ɲɔɔn fɛ
ikomin faribanku yɔrɔilu tuunnin ii ɲɔɔn
na fasailu fɛ. Wo rɔ, ni fari yɔrɔilu bɛɛ ka
a baara kɛ, a ri wara ten, ka kɔɔ kaninteya
rɔ.

An ye mɔɔya kura mɛn sɔrɔnna

17 Nba, n ye lalili kuma ɲin fɔ ai yɛ
Maari tɔɔ rɔ: Ai kana taama butun ikomin
lemɛniyabaliilu. Ii miriyailu bilani fufafu
koilu le kɔfɛ.
18 Ii hankiliilu radibini. Ii ma foyi sɔrɔn
Alla la niilakisi la ko rɔ ka a masɔrɔn ii
la lɔnbaliya fɛ mɛn ye ii rɔ baa ii jusu
ragbɛlɛyanin.
19 Ii tɛ maloyala butun. Ii ra ii jɛrɛ kɛ
haramun ko kɛlailu ri kosa ii ye ko kɔsɔni
su bɛɛ kɛ haan ka to kunfanna.
20 Kɔni aile ma Ɲenematɔmɔnin na ko
karan wo ɲa ma.
21 Ai ra a la ko lamɛn, ka karan Isa ta tuɲa
la fewu.
22 Ka fɔ ko ai ye sɛ ai dorinna ko kɔrɔilu
kɔfɛ, a ni ai la mɔɔya kɔrɔ mɛn ye tola ai
lakunfanna ka ai lafili.
23 Kɔni ai nii ni ai miriya ye kɛ a kura ri.
24 Ai ye mɔɔya kura ta, Alla ka mɔɔya mɛn
dan a jɛrɛ munuɲa la, telen ni sɛninya bɛrɛ
rɔ.
25 Wo le rɔ, ai ye wuya bila, bɛɛ ye tuɲa
fɔ a mɔɔɲɔɔ yɛ ka a masɔrɔn an kɛnin faribanku kelen yɔrɔilu le ri.
26 Ni ai mɔnɛra, ai kana hakɛ kɛ. Ai kana
to duɲani haan tele be waati.
27 Ai kana fɛrɛ di Ibulusa ma.
28 Ni mɛn dorinnin suɲali kɛla, a ye a to.
A ye baara bɛrɛ do kɛ a jɛrɛ bolo la, kosa a
ye fen sɔrɔn ka a di mɔɔ ma mɛn mako ye a
la.
29 Ai kana kuma koron si fɔ fɔɔ kuma
ɲuma dɔrɔn mɛn di mɔɔilu dɛmɛn mɛn
mako ye a la, kosa wo ye kɛ hina ri a lamɛn
mɔɔilu yɛ.
30 Ai kana Nii Sɛniman namɔnɛ, Alla ka
mɛn kɛ tɔɔmasere ri ai rɔ ai kunka lon na.

* **4:8** Yaburi suran 68 kuma diya 19

31 Ai ye fara jusu makasi ni jusumaya
ni mɔnɛ ni sɔnkɔ sɔnkɔ ni mɔɔ tɔɔtiɲan ni
juuya la ai tɛma.
32 Ai ye ɲumaya ni kininkinin yiraka ai
ɲɔɔn na, ka ai ɲɔɔn makoto ikomin Alla ra ai
makoto Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ ɲa mɛn
ma.

5

Ai taama kɛnɛma

1 Wo le rɔ, ai ye Alla ladɛn, ikomin ai
kɛnin a den kaninninilu ri ɲa mɛn ma,
2 ka taama kaninteya rɔ ikomin
Ɲenematɔmɔnin ka an kanin ɲa mɛn ma, a
ka a jɛrɛ di an na ko rɔ, a kɛra ikomin saraka
mɛn bɔni Alla yɛ, mɛn janin suma duman a
yɛ.
3 Kɔni kaninkɛ ni ko kɔsɔniilu ni nata
kana to ai tɛma, ii la ko jɛrɛ kana fɔ muumɛ,
ikomin a bɛnni jama sɛniman dɔ ɲa mɛn
ma.
4 Ai kana ko kɔsɔniilu ni hankilidɔɔya
kumailu ni malobaliya kumailu fɔ fanan.
Woilu dahani tɛ kɔni fɔɔ baraka bila.
5 Ai ye ɲin lɔn yati, ko mɔɔ mɛn ye
kaninkɛ ni ko kɔsɔniilu ni nata koilu kɛla,
ka a masɔrɔn nata kɛnin fen bato le ri
ikomin joo sɔ, wo foyi tɛ cɛ sɔrɔnna Alla ni
Ɲenematɔmɔnin na mansaya rɔ.
6 Ai kana sɔn mɔɔ si ye ai majuuwaya
kuma fuuilu fɛ, ka a masɔrɔn Alla la mɔnɛ
ye nala kuma mirabaliilu le kanma wo ko
suilu le la ko rɔ.
7 Wo le rɔ, ai kana basan woilu la.
8 Ka a masɔrɔn aile fanan kɛnin tɛrɛ le
ikomin dibi kɔni sisen ai ra kɛ ikomin
kɛnɛya Maari baraka rɔ. Wo rɔ, ai ye taama
ikomin kɛnɛya mɔɔilu.
9 Ka a masɔrɔn koɲuma ni telenbaya ni
tuɲa su bɛɛ ye nala kɛnɛya le fɛ.
10 Ai ye koilu fɛsɛfɛsɛ ka Maari diyana ko
lɔn.
11 Ai la foyi ni dibi kɛwali ko fuuilu kana
ladɛn, kɔni fɔɔ ai ye ii labɔ kɛnɛya le ma.
12 Baa mɔɔilu ye ko mɛnilu kɛla gbundu
rɔ, hali woilu fɔ gbansan mamaloyanin.
13 Kɔni kɛnɛya wa sɔn mɛn bɛɛ yiraka,
woilu ri ragbɛ.
14 Ka a masɔrɔn mɛn bɛɛ wa ragbɛ, wo ra
to kɛnɛma. A fɔnin wo le ma ko,

«Aile mɛnilu ye sunɔɔla, ai ye kunun!
Ai ye wuli mɔɔ faaniilu tɛma,
Ɲenematɔmɔnin di kɛ kɛnɛya ri ai yɛ.»

15 Wo rɔ, ai ye a kɛ ai hankili la ai taamaɲa
rɔ, ai kana kɛ ikomin ko lɔnbaliilu, kɔni
ikomin lɔnninnailu.
16 Ai ye fɛrɛ ɲinin waatiilu ma, ka a
masɔrɔn waati ɲinilu juuman de.
17 Wo le rɔ, ai kana kɛ hankilidɔɔilu ri,
kɔni ai ye ai lɔn mɛn ye Maari sawo ri.
18 Ai kana ai fa rɛsɛnji rɔ ka ai ɲa laminin,
ko haramunin de wo ri, kɔni ai ye ai fa Nii
Sɛniman na.
19 Nba, ai ye kuma ai ɲɔɔn yɛ Yaburi ku-
mailu ni kalamanilu ni Alla tando kalaman
sɛnimanilu rɔ, ai ye kalaman bɔ Maari yɛ,
ka a tando ai jusu bɛɛ rɔ!
20 Ai ye baraka bila an Fa Alla yɛ
fen bɛɛ la ko rɔ waati bɛɛ an Maari Isa
Ɲenematɔmɔnin tɔɔ rɔ.

Musoilu ni ii cɛɛilu la ko

21 Ai ye kolo ai ɲɔɔn ma Ɲenematɔmɔnin
ɲakɔrɔsilan dɔ.
22 Musoilu, ai ye kolo ai cɛɛilu ma ikomin
ai ye a kɛla Maari yɛ ɲa mɛn ma.
23 Ka a masɔrɔn cɛɛ le a la muso kun na,
ikomin Ɲenematɔmɔnin ye lemɛniya jama
kun na ɲa mɛn ma, mɛn kɛnin a faribanku
ri, a ka mɛn nakisi.
24 Musoilu fanan ka kan ka kolo ii cɛɛilu
ma ko bɛɛ rɔ ikomin lemɛniya jama kolonin
Ɲenematɔmɔnin ma ɲa mɛn ma.
25 Cɛɛilu, ai fanan ye ai musoilu kanin
ikomin Ɲenematɔmɔnin da lemɛniya jama
kanin ɲa mɛn ma, ka a jɛrɛ di ii la ko rɔ,
26 kosa a ye ii lasɛninya, ka ii gbɛ ji la
kumakan fɛ,*
27 kosa a ye ii lɔ a ɲakɔrɔ lemɛniya jama
nɔɔrɔnin di, ikomin nɔɔ si tɛ faanin mɛn
na, a ɲɔriɲɔrinin tɛ, fɛɛ si tɛ a la kɔni jama
sɛniman de sɔnjuu sa mɛnilu la.
28 Cɛilu ka kan ka ii musoilu kanin wo ɲa
le ma ikomin ii jɛrɛ faribanku. Cɛɛ mɛn ye
a la muso kaninna, wo ra a jɛrɛ kanin.
29 Mɔɔ si ma a jɛrɛ faribanku lagboyaɲɛ
fɔlɔ. Kɔni a ye a balola le, ka a mamira
ikomin Ɲenematɔmɔnin ye lemɛniya jama
balola ni mamirala ɲa mɛn ma

* **5:26** A ye mɔɔilu lasɛninyala ***Ji r***ɔ, a ka ii sun ji rɔ ii tubi kanma. A ragbɛ Tite suran 3 kuma diya 5 kɔndɔ. A ye mɔɔilu lasɛninyala Isa ni a ***Kumakan f***ɛ. A ragbɛ Yuhana suran 1 kuma diya 1 ni suran 15 kuma diya 3 kɔndɔ.

30 ka a masɔrɔn a faribanku yɔrɔilu le
andeilu ri.
31 Kitabu ka a fɔ ko, «Wo le rɔ, cɛɛ ri a
mataa a fa ni a na la, ka to a muso fɛ. A fila
ri kɛ mɔɔ kelen di.»†
32 Gbundu ba le ɲin di, kɔni sisɛn n ye
Ɲenematɔmɔnin ni lemɛniya jama le la ko
fɔla.
33 Kɔni ai fanan bɛɛ ka kan ka ai muso
kanin ikomin ai jɛrɛ, muso fanan ye a cɛɛ
gbiliya.

6

Denilu ni ii sɔrɔnbailu la ko

1 Denilu, ai ye ai sɔrɔnbailu bato ikomin
ai ye Maari ta ri ɲa mɛn ma, ka a masɔrɔn
wo le telennin.
2 Jamarili fɔlɔ le ɲin di lahidi lani mɛn kan
ko, «I fa ni i na gbiliya
3 kosa ai ri sɛwa sɔrɔn ka sii jan sɔrɔn
duukolo kan.»*
4 Den failu, ai kana ai denilu lamɔnɛ,
kɔni ai ye ii labɔrɔ Maari la kolo ni a la
kawandili fɛ.

Jɔnilu ni ii tiilu la ko

5 Jɔnilu, ai ye ai tiilu kumakan mira
mɛnilu ye ai kun na dunuɲa rɔ, ka ii gbiliya,
ka silan ii ɲɛrɔ. Ai ye ii sawo kɛ ai jusu ɲuma
rɔ ikomin ai ye a kɛla Ɲenematɔmɔnin yɛ ɲa
mɛn ma.
6 Ai kana a kɛ ii ɲakɔrɔ gbansan dɔ, kosa
ai ye diya ii yɛ, kɔni ikomin Ɲenematɔmɔnin
jɛrɛ la jɔnilu, mɛn ye Alla sawo kɛla ai jusu
bɛɛ rɔ.
7 Ai ye baara ii yɛ ai jusu bɛɛ rɔ, ikomin ai
ye baarala Maari le yɛ, mɔɔilu tɛ.
8 Baa ai ka lɔn ko Maari ka mɔɔ bɛɛ
kɔndɔn de a la koɲuma la, ni a kɛra jɔn di
wala hɔrɔ.
9 Jɔn tiilu, ai fanan ye a kɛ ai la jɔnilu yɛ
wo ɲa ma. Ai kana ai kɔnkɔn ii kanma, baa
ai ye a lɔn ko ai ni ai la jɔnilu bɛɛ tii kelen pe
ye harijeene, mɛn tɛ mɔɔilu lafisala ii ɲɔɔn
ma.

Alla la kɛlɛkɛ fenilu

10 Kuma sudunyanin ye mɛn di, ai ye ai
sɛɛbɛ don Maari la ko ma, a ni a fanka ba
rɔ.
11 Ai ye ai masidi Alla la kɛlɛkɛ fenilu bɛɛ
rɔ kosa ai ye se lɔla Ibulusa la kewuyailu
bɛɛ ɲɛrɔ.
12 Ka a masɔrɔn an tɛ adamadenilu
kɛlɛla, kɔni kuntiilu ni setiilu ni fanka-
mailu mɛnilu ye dunuɲa radibinni ɲin kun
na, a ni jina juu mɛnilu ye sankolo ni duu
tɛmala rɔ.
13 Wo le rɔ, sisen ai ye ai masidi Alla la
kɛlɛkɛ fenilu bɛɛ rɔ kosa waati juu wa se, ai
ye se lɔla wo juuilu ɲɛrɔ, Ai wa ban a bɛɛ
kɛla waati mɛn na, ai ye to ai nɔ rɔ gben!
14 Wo le rɔ, ai ye to ai nɔ rɔ gben! Tuɲa
ye kɛ ai tɛmasidi ri, telenbaya ye kɛ ai sisi
makandan fen di.
15 Ai la rabɛn ye kɛ ikomin ai sen da
sanbara Isa la ko Kibaro Ɲuma lase diya
mɛn ye jusuma dila.
16 Ai la lemɛniya ye to ai rɔ waati bɛɛ rɔ
ikomin ai la ɲama sansan fen ai bolo ai ye
Ko Juu Tii la biɲɛ lamɛlɛnniilu bɛɛ lasala
mɛn na.
17 Ai ye kisi ko lamira ikomin kun
makandan kɛlɛkɛ fula, ka Alla la kuma to
ai bolo Nii Sɛniman na fanmuru la.†
18 Ai ye Alla matara waati bɛɛ Nii
Sɛniman baraka rɔ Alla matara su bɛɛ rɔ.
Ai to ai ɲana wo rɔ, ka ai tunadiya waati
bɛɛ Alla matara ma jama sɛniman bɛɛ la ko
rɔ.
19 Ai ye Alla matara n fanan yɛ, kosa n
wa wuli kuma diya waati mɛn na, Alla ye
kuma di n ma, ka n wakali Kibaro Ɲuma
gbundu ko lase diya jama ma,
20 n kɛni lasiiden di mɛn na ko rɔ hali
n sidini jɔlɔkɔ la sisen. Ai ye Alla matara,
kosa n ye n wakila kuma fɔla ikomin n
dahani ɲa mɛn ma.

Tuwali banilu

21 An diyana nakelenɲɔɔ ni an baraɲɔɔn
kɔnɔrɔdi Tisiki mɛn ye baarala Maari yɛ,
wo ri n na ko bɛɛ ɲafɔ ai yɛ, kosa ai fanan
ye n na ko kibaroilu lɔn a ni ka n kɛɲa lɔn.
22 N ye a lawala ai ma wo le rɔ kosa ai ye
an na ko lɔn, ka ai jusu raja.
23 An fa Alla ni Maari Isa Ɲenematɔmɔnin
ye jusuma ni kaninteya ni lemɛniya di
an nakelenɲɔɔmailu bɛɛ ma.

† **5:31** A Damira suran 2 kuma diya 24 * **6:3** A ragbɛ Hɔrɔya suran 20 kuma diya 12 ni Sariyailu suran 5 kuma diya 16 kɔndɔ. † **6:17** ***Fanmuru:*** Kɛlɛkɛdenilu kɛlɛkɛ muruba.

24 Mɛnilu la kaninteya tɛ banna an Maari
Isa Ɲenematɔmɔnin yɛ, Alla ye hina di woilu
ma.

Filipikailu

Pɔli Alla la Kuma Mɛn Nawa Filipikailu Ma

Isa la Talibidenba Pɔli le Alla la kuma ɲin sɛbɛni Isa la mɔɔilu ma mɛnilu ye siini Filipe so kɔndɔ. Waati taminilu, Pɔli tɛrɛ ra kawandili bɔ ye. Ii lemɛniya ka sabati kosɛbɛ, haan ka Pɔli dɛmɛn a baara ri yɔrɔ gbɛrɛ la. Wo bɛɛ ɲabɔni Keladenilu Kɛwaliilu kitabu yɔrɔ kɔndɔ a suran 16.

Pɔli ye wa Romi kaso la a lemɛniya la ko rɔ, Alla ka a kɛ a ye kitabu sɛbɛ lemɛniya jamailu ma. Pɔli ka kitabu kelen sɛbɛ Filipikailu ma. A ka ii lalemɛniya kosa ii ye to Alla sawo kɔndɔ, ii fanan ye kɛ misali ɲuma ri mɛn di se a kɛla mɔɔ gbɛrɛ ye bila Isa kɔfɛ. Pɔli ka a labila ii ma ko ii ti se ii jɛrɛ kisila ii baara ɲumailu fɛ, fɔɔ Isa baraka rɔ mɛn a jɛrɛ bɔni sarakayala dunuɲa bɛɛ yɛ.

Talibidenba Pɔli ka Isa la ko Kibaro Ɲuma kawandili bɔ le Filipe so kɔndɔ Kirikailu jamana rɔ, a ka lemɛniya jama ladɛn damira ye a kelaya taama filana le (Keladenilu Kɛwaliilu suran 16 kuma diya 12 haan 24 ragbɛ). San dando taminni, a ye kaso la waati mɛn na (Filipikailu suran 1 kuma diya 7 ragbɛ), Talibidenba Pɔli ka nakelenɲɔɔya sɛbɛ sɛbɛ Filipikailu ma. A ye a fɛ ii nuwali la ko fen ba la ko rɔ ii tɛrɛ ra mɛnilu lana a ma don Epaforodite bolo, ale jɛrɛ ka tɔrɔya waati mɛn na. A fanan ye a fɛ le a ye a fɔ ii yɛ ko ii ri ii fanka don ii ri a telen Alla la Ɲenematɔmɔnin ɲa kɔrɔ. Ii fanan kana kunfan wuya dinailu fɛ mɛnilu ye ii jamana rɔ.

Kitabu yɔrɔ ɲin damira (suran 1 kuma diya 1 haan 11), Pɔli ka a sɛwa ni a waliɲuma lɔn de jirakala Filipe lemɛniya mɔɔilu la. Wo kɔ rɔ, a ka a jɛrɛ ɲa ɲafɔ. A ka jususuma mɛn sɔrɔn Isa baraka rɔ, a ka wo yiraka hali a tɛ a lɔn Romikailu ye mɛn kɛla a la kaso la. (Filipikailu suran 1 kuma diya 12 haan 26) A ka ii kawandi ko ii ye to lemɛniya bɛrɛ rɔ, ka bɛn ladon ii tɛma, ka kolo ii ɲɔɔn ma, nii ɲuma tora ii bolo mɛn bɔni Isa ma (suran 1 kuma diya 27 haan suran 2 kuma diya 18). Yani ii fanan ka ii ɲɔɔn yen, Pɔli ka a fɔ, a ye Filipikailu keladen Epaforodite ni Pɔli kɔfɛbilailu Timote ye to ii ni Filipikailu tɛma (Suran 2 kuma diya 19 haan 30).

Wo kɔ rɔ, Pɔli ka ii lalɔn mɔɔilu ko ma mɛnilu tɛ telenni Isa la ko Kibaro Ɲuma yɛ. A ka a fɔ Filipikailu yɛ ko ii ye to ikomin ale, ka ii fanka don lemɛniya rɔ, ii tora ikomin Isa (Filipikailu suran 3). Kitabu yɔrɔ ɲin rajanni kawandi siyaman de ma ii ni nuwali bɔlailu ni tuwaliilu (Filipikailu suran 4). Ye, Isa la mɔɔilu ye nɔ lemɛniya sɔrɔn Kitabu yɔrɔ ɲin fɛ.

Tuwaliilu

1 Nde Pɔli ni Timote, Ɲenematɔmɔnin Isa
la baarakɛlailu, an ka ɲin de sɛbɛ ka a lawa
aile Ɲenematɔmɔnin na jama sɛniman na
mɛnilu ye Filipi so kɔndɔ a ni dina kuntiilu
ni dɛmɛnninnailu.
2 An Fa Alla a ni Maari Isa Ɲenematɔmɔnin
ye hina ni jususuma di ai ma.

Pɔli la Alla matara Filipe lemɛniya mɔɔilu yɛ

3 Ai la ko wa labila n ma waati si ma, n di
baraka bila Alla yɛ.
4 N ye Alla matarala ai yɛ sɛwa le rɔ waati
bɛɛ,
5 ka a masɔrɔn ai ra n dɛmɛn Isa la ko
Kibaro Ɲuma lase diya ka bɔ lon fɔlɔ ma
haan bi.
6 N lani a la fewu, Alla mɛn ka baara
ɲuma ɲin damira ai tɛma, a ri a lakanbali
haan a la Ɲenematɔmɔnin Isa na lon.
7 A bɛnni ai bɛɛ la diyaɲɛ ye to n dɔ ɲa
kelen dɔ, ka a masɔrɔn ai la ko lamarani n
jusu rɔ. Baa ni n sidini jɔlɔkɔ la, wala ni n ye
Isa la ko Kibaro Ɲuma kɛlɛ kɛla, ka a ɲabɔ,
an bɛɛ ye Alla la sɔli rɔ.
8 Alla le n sere ri ko ai la lɔɔ ye n na kan-
inteya bɛrɛ rɔ mɛn bɔni Isa Ɲenematɔmɔnin
jɛrɛ rɔ.
9 N na Alla matarali le ɲin di: Ai la kan-
inteya ye makafu fewu, lɔnnin ni famun-
yali bɛrɛ la,
10 kosa ai ye se ko fisamantɛ lɔnna, ka
to fɛɛtanya ni joo korontanya rɔ haan
Ɲenematɔmɔnin na lon.
11 Ai ye dafa telenbaya jiriden dɔ mɛnilu
ye bɔla Isa Ɲenematɔmɔnin dɔ, Alla gbiliya
ko ni a bato ko rɔ.

Pɔli ye kaso la

12 Nakelenɲɔɔmailu, n ye a fɛ le, ai ye a
lɔn ko mɛnilu kɛra n na, woilu ra Isa la ko
Kibaro Ɲuma dɛmɛn, ka wa ɲafɛ.
13 Ka a masɔrɔn a ra yiraka mansa la
bɔlɔn kɔnɔgbɛnna bɛɛ ni mɔɔilu bɛɛ la, ko n
ye kaso la Ɲenematɔmɔnin de la ko rɔ,
14 Nakelenɲɔɔ siyaman, mɛnilu ka ii la
landaya la Maari rɔ, baa n bilani kaso la,
woilu ra wakali sɔrɔn Alla la kuma lase
diya kosɛbɛ, ii ma silan.
15 Tuɲa le wo ri, ii le doilu ye
Ɲenematɔmɔnin na ko kawandili bɔla minlɛ
ni bɛnbaliya le rɔ, kɔni doilu ye a kɛla
wɔnike ɲumaya le rɔ.
16 Woilu ye a kɛla kaninteya le rɔ, ka a
masɔrɔn ii ka a lɔn ko Alla ka n lɔ yan Isa
la ko Kibaro Ɲuma la kɛlɛ kɛ ko le rɔ.
17 Doilu ye Ɲenematɔmɔnin na ko
kawandili bɔla nata le rɔ. Ii miriyailu ma
ɲi. Ii mirini ko ii ye do lala n na tɔrɔya kan
kaso la.
18 Foyi tɛ wo ri. Ni ii miriya kɛra a ɲuma
ri, ni a kɛra juuman di, Ɲenematɔmɔnin na
ko ra lase ɲa bɛɛ ma. Wo ra n sɛwa, n di to
sɛwa rɔ fanan.
19 Ka a masɔrɔn n ka a lɔn ko wo bɛɛ ye
kɛla n na kisi le ri ai la Alla mataraliilu ni
Isa Ɲenematɔmɔnin na Nii baraka le rɔ.
20 N ye mɛn makɔnɔla, ka n jii la a rɔ ko
n kana maloya ko si sɔrɔn muumɛ. Kɔni n
ye lala a la ten ikomin waati taminniilu rɔ
kosa Ɲenematɔmɔnin di gbiliya n faribanku
rɔ, ni n tora n nii la, wala ni n faara.
21 Ka a masɔrɔn Ɲenematɔmɔnin de kɛni
nde la dunuɲaratɛɛ ri, ka saya kɛ tɔnɔ ri n
yɛ.
22 Kɔni ni n tora nii la faribanku rɔ, n di
se baara tɔnɔma do kɛla. N ka kan n ye nfen
kɛ? N ma a lɔn.
23 N gbɛrɛnni ko fila ɲin bɛɛ la: N ye a fɛ ka
bɔ dunuɲa ɲin dɔ, ka wa to Ɲenematɔmɔnin
tɔrɔfɛ, wo le ka fisa kosɛbɛ.
24 Kɔni ai le la ko rɔ, a bɛnni n ye to n nii
la faribanku rɔ.
25 Baa n lani wo la, n da a lɔn ko n di to
ai tɛma kosa ai ye wa ɲafɛ, ka sɛwa ai la
lemɛniya rɔ.
26 Kosa n wa n kɔsɛ ai tɔrɔfɛ tuma mɛn na,
ai ri Ɲenematɔmɔnin Isa matɔɔ makafu n na
ko rɔ.
27 Kɔni, ai taama ɲa ye bɛn Ɲenematɔmɔnin
na Kibaro Ɲuma ma, kosa ni n di na ai tɔrɔfɛ,
wala ni n ye jan, n ye a mɛn de ko ai ye to
hankili kelen dɔ, ko ai ye ai bolo don ai ɲɔɔn
bolo ka Kibaro Ɲuma lase lemɛniya rɔ.
28 Ai kana silan ai kɛlɛɲɔɔilu ɲɛrɔ muumɛ!
Wo ye a yirakala ii la le ko ii ri halaki, kɔni
ai le ri kisi Alla baraka rɔ.
29 Baa a ra a sɔn a la hina rɔ ko ai ye la
Ɲenematɔmɔnin na, wo kelen tɛ kɔni ka tɔrɔ
a la ko rɔ fanan,
30 ai ye to wo kɛlɛ kelen donna, ai ka n yen
mɛn donna, ikomin ai ra a mɛn ɲa mɛn ma,
haan sisen n ye wo kan.

2

Isa ladɛn ko

1 Wo rɔ, ni Ɲenematɔmɔnin ye fanka si
dila ai ma, wala ni a la kaninteya ye
masabarili si dila ai ma, wala ni bɛn si
ye ai ni Alla la Nii Sɛniman tɛma, wala ni
kaninteya ni kininkinin si ye ai rɔ,
2 nba, ai ye n na sɛwa lakanbali, ka bɛn ai
ɲɔɔn ma, ka kaninteya kelen to ai tɛma, ka
kɛ jusu ni hankili kelen dɔ.
3 Ai kana foyi kɛ kɔrɔndiya rɔ wala
jɛrɛdabaya rɔ, kɔni ai ye ai jɛrɛ majii, ka
doilu jate ka tamin ai jɛrɛ la.
4 Ai kana ai miri ai makoilu gbansan ma
fo doilu fanan ta.
5 Ai kɛɲa ye to ai ɲɔɔn tɛma ikomin
Ɲenematɔmɔnin, Isa.
6 Allaya tɛrɛ ye ale mɛn dɔ,
a ma a miri ko a ri wo lamara a jɛrɛ rɔ.
7 Kɔni a ka a ban a jɛrɛ rɔ,
ka a jɛrɛ kɛ jɔn di,
ka to adamadenya ɲa ma.
A ka adamadenya sɔrɔnni,
8 a kolora Alla la kuma kɔrɔ
ka sɔn saya ma haan a gbɔngbɔnda jiri kan.
9 Wo le ka a kɛ,
Alla ka a lɔdiya fɔlɔ di a ma gbiliya rɔ,
ka tɔɔ di a ma
mɛn ka bon tɔɔ bɛɛ ri,
10 kosa mɛnilu bɛɛ ye sankolo ma
mɛnilu ye duukolo kan a ni a kɔrɔ,
ii wa Isa tɔɔ mɛn waati mɛn na,
kunbelen bɛɛ ri ɲɔnkin a kɔrɔ,
11 nɛn bɛɛ ri a latɛɛ
ko Ɲenematɔmɔnin Isa le Maari ri,
Fa Alla gbiliya ko rɔ.

Ai ye mɛlɛn ikomin kɛnɛya dunuɲa rɔ

12 Wo rɔ, n kanintenilu, ai dorinnin n na
kuma mirala ɲa mɛn ma n ɲakɔrɔ, ai ye a
mira n kɔma fanan ka tamin wo la ten, ka
to ai la kisi ko lakanbalila silan ni yɛrɛyɛrɛ
rɔ.
13 Ka a masɔrɔn Alla le baarala ai rɔ, kosa
ai wɔnike ni ai kɛwaliilu ye bɛn a diyana ko
ma.
14 Ai ye ko bɛɛ kɛ hali ai kana a kɛ
dalakasili ni ko masɔsɔli rɔ,
15 kosa ai ye kɛ sɔn tɛ mɛnilu la, ka
sɛninya. Ai ye kɛ Alla denilu ri, fɛɛ tɛ
mɛnilu la, mɛnilu ye mɛlɛnna ikomin
loloilu sankolo ma farɔkɛ telenbali ni
sɛninyabaliilu tɛma,
16 ai ri kɛ nii lakisi kuma lasela tuma mɛn
na, kosa n ye n waso ai la Ɲenematɔmɔnin
na lon ko n na dunuɲaratɛɛ ni n na baara
kɛni tɛ ko fuu ri.
17 Hali ni n faara ai yɛ, ka kɛ ikomin min-
ninfen saraka mɛn ye latɔnna ai la ko rɔ, ka
la ai la lemɛniya baara kan Alla ɲakɔrɔ mɛn
fanan kɛni ikomin saraka, wo rɔ n di sɛwa
wo fanan dɔ ai ri sɛwa nde tɔrɔfɛ.
18 Ai fanan ye sɛwa wo ɲa ma, ka to an
ɲɔɔn fɛ sɛwa rɔ.

Timɔte ni Epaforodite la ko

19 N jii lani Maari Isa rɔ ko, n di Timote
lawa ai ma jona, kosa nde jɛrɛ ri jususuma
ɲa mɛn ma ai kibaroilu la ko rɔ.
20 Mɔɔ gbɛrɛ tɛ n bolo mɛn hamini ai la ko
rɔ ikomin ale.
21 Baa bɛɛ ye tɔnɔ le dɔrɔn ɲininna ii jɛrɛ
yɛ. Ii tɛ Isa Ɲenematɔmɔnin ta ɲininna.
22 Kɔni ai jɛrɛ ka lɔn ko Timɔte ra a kɛɲa
yiraka, ka a jɛrɛ kɛ Kibaro Ɲuma baaraden
di n tɔrɔfɛ ikomin dencɛ ni a fa.
23 N ye a fɛ ka a lawa ai ma, n wa n na
koilu yen gbɛni waati mɛn na.
24 N lani a la Maari baraka rɔ ko n fanan
jɛrɛ ri wa ai tɔrɔfɛ jona.
25 N da a miri ko a fɛrɛ tɛ ye fo n ye
nakelenɲɔɔ Epaforodite lasɛ ai ma ikɔ tuun,
n baaraɲɔɔ ni n kɛlɛkɛɲɔɔ, ai ka mɛn nana n
ma, ai fenilu di a ma n dɛmɛn ko rɔ.
26 Ai bɛɛ yen lɔɔ ye a la kosɛbɛ! A ra
kunnagboya baa ai ra a la jankarɔ la ko
mɛn.
27 Tuɲa le a ri, a jankarɔra le yati! A tɛrɛ
toni dɔɔni a ye faa. Kɔni Alla kininkininda a
ma. A ma kininkinin a kelen ma, kɔni nde
fanan, kosa wo sunun kana la n na tɔrɔya
kan.
28 Wo le rɔ, n ye a fɛ ka a lawa ai ma jona
kosa ai wa a yen waati mɛn na, ai ye sɛwa,
n jusu fanan ye la dɔɔni.
29 Ai ye a lasɛnɛ sɛwa ba rɔ Maari tɔɔ rɔ.
Ai ye wo mɔɔ su gbiliya,
30 baa a tɛrɛ ye faala le Ɲenematɔmɔnin na
baara la ko rɔ. A tɛrɛ sɔnni a nii di ko rɔ kosa
a ye n dɛmɛn ai le jɛrɛ tɛrɛ ti se mɛn kɛla.

3

Kisi sɔrɔn ko

1 Sisen, nakelenɲɔɔmailu, aile ye sɛwa
Maari la! Wo tɛ n tɔrɔ ni n kɔsɛra wo koilu
ma n tɛrɛ ra mɛnilu sɛbɛ ai ma kosa wo ye
ai latanka.
2 Aile ye ai mataa wo wuluilu la, wo
kojuu kɛlailu la, wo mɔɔilu la mɛnilu ye a
magbɛlɛyala wuya rɔ ko ni mɔɔ ma faan-
inta kɛ a tɛ kisila.
3 Adon, andeilu le ra faaninta bɛrɛ kɛ, an-
deilu mɛnilu ye Alla batola a la Nii Sɛniman
baraka rɔ, andeilu mɛnilu ye an wasola
Ɲenematɔmɔnin Isa la ko rɔ, andeilu mɛnilu
lani tɛ an jɛrɛ faribanku la.
4 Ni n ye a fɛ, n fanan di se lala n jɛrɛ
faribanku la. Ni doilu mirini ko ii ri la ii jɛrɛ
faribanku la, n taminni woilu la paaɔn!
5 Ka a masɔrɔn n ka faaninta kɛ n sɔrɔn
tele seyinna lon de ma. Isirayɛlika le n di,
ka bɔ Bɛniyaminu kabila rɔ, Heburuilu la
Heburu le nde ri. N fanan tɛrɛ bilani sariya
kɔfɛ Farisi mɔɔilu* kɛɲa ma.
6 Yahudiya dina komɛ le tɛrɛ n di haan n
tɛrɛ ye lemɛniya jama ɲakankatanna. Fɛɛ si
tɛrɛ tɛ n na telenna sariya fan fɛ.
7 Kɔni n tun da fen mɛnilu jate tɔnɔ
ri, sisen n ye woilu jatela bɔnɔ ri
Ɲenematɔmɔnin na ko rɔ.
8 Kɔni n ye koilu bɛɛ jatela bɔnɔ le
ri fisamantɛ ɲin na ko rɔ mɛn kɛni
Ɲenematɔmɔnin lɔn ko ri, Isa n Maari. Ka a
masɔrɔn n da bɔnɔ ko bɛɛ rɔ a la ko rɔ. N da

* **3:5** ***Farisi mɔɔilu:*** Yahudiyailu le tɛrɛ mɔɔ ɲinilu ri mɛnilu bɛnma ko tɛrɛ a ri, ii ye dina mira ɲa kelen ma. Iile le ka ii sɛɛbɛ don Nabi Musa la sariya mira ma ka tamin Yahudiya doilu la. Ii tɛrɛ ye ii benbailu fanan na namunilu mirala gbɛlɛman na. Iile tɛrɛ lani mɛlɛkailu la. Ii lani tɛrɛ a la ko mɔɔilu ri wuli saya rɔ.

fen bɛɛ jate bɔɔ ri kosa n ye Ɲenematɔmɔnin sɔrɔn,
9 ka yen ale rɔ. N tɛ n jɛrɛ kɛla mɔɔ telenni ri n na sariya mira fɛ, kɔni fo lemɛniya baraka rɔ Ɲenematɔmɔnin ma. Telenbaya le wo ri mɛn bɔni Alla rɔ ka a sɔrɔn lemɛniya baraka rɔ.
10 N ye a fɛ sinɛn ka Isa lɔn, a ni fanka mɛn ka a lawuli ka bɔ saya rɔ, an ni ale ye tɔrɔya kelen di, ka kɛ ikomin ale a la saya rɔ
11 kosa n fanan ye wuli saya rɔ.

Bori haan a dan

12 N ma ban wo bɛɛ sɔrɔnna fɔlɔ, ni wo tɛ n tɛrɛ ri dafa. Kɔni n dajani a ɲinin diya kosa n ye n kɔndɔn namira baa Ɲenematɔmɔnin Isa le ka n fanan namira.
13 Nba, nakelenɲɔɔmailu, n ka a lɔn, n ma a sɔrɔn fɔlɔ. Kɔni n ye ko kelen de kɛla sisen: ko mɛnilu ye n kɔfɛ, n ye ɲinala woilu ko. Mɛn ye n ɲɛrɔ, n ye karanna se ko rɔ wo le ma ten.
14 N ye n borila, kosa n ye wa se a dan ma, ka n kɔndɔn sɔrɔn, Alla ka n kili mɛn ma Ɲenematɔmɔnin Isa baraka rɔ.

15 Wo le rɔ, andeilu mɛnilu ra kɔɔ lemɛniya rɔ, a ka kan an bɛɛ ye wo yen wo ɲa le ma. Kɔni ni ko gbɛrɛ ye ai le do kɔndɔ, Alla ri wo fanan nagbɛ wo tii yɛ.
16 Wo rɔ, an kun lɔni yɔrɔ mɛn na, an ye wa ɲɛfɛ wo ɲa le ma.

17 Nakelenɲɔɔmailu, ai bɛɛ ye nde ladɛn. Mɔɔ mɛnilu taama ɲa kɛni ikomin an ta, woilu le ye kɛ misali ri ai yɛ.
18 N tɛrɛ ra ɲin fɔ ai yɛ siɲa siyaman, n kasitɔla ye a fɔla ai yɛ sisen fanan. Mɔɔ siyaman taamaɲa ka ii kɛ juuilu ri Ɲenematɔmɔnin na gbɔngbɔn jiri† kan.
19 Wo mɔɔilu ye ii labanna jahanama le rɔ. Ii la alla le ii kɔnɔrɔ natailu ri. Ii la waso ye ii la kɔsɔ koilu le rɔ. Ii mirini dunuɲa koilu ma dɔrɔn.
20 Kɔni harijeene duurenilu le andeilu ri. An ye an nakisila le makɔnɔla ka bɔ harijeene, an Maari Isa Ɲenematɔmɔnin.
21 A ri an faribanku fankatan yɛlɛman, ii ri to gbiliya rɔ ikomin ale, a ri a kɛ fanka la mɛn di se ko bɛɛ lala a fanka kɔrɔ.

4

Pɔli la lalili

1 Wo le rɔ, nakelenɲɔɔmailu, n kanintenilu n lɔɔ ye mɛnilu la, mɛnilu kɛni sɛwa ni kunnafulen di n yɛ, ai ye to Maari rɔ gben gben ɲa mɛn ma, n kanintenilu.
2 Ewodi ni Sintiki, n ye ai madiyala, ai bɛn ai ɲɔɔn ma Maari rɔ.
3 Ile, n baaraɲɔɔ, landaya mɔɔ, n da i madiya, i ye wo musoilu dɛmɛn ka a masɔrɔn ii ra baara bakɛ n tɔrɔfɛ Isa la ko Kibaro Ɲuma la ko rɔ, wo ni Kelementi ni n duɲɔɔilu bɛɛ mɛnilu tɔɔilu sɛbɛni harijeene don kitabu kɔndɔ.
4 Ai ye sɛwa Maari la ko rɔ waati bɛɛ. N ye a fɔ fanan, ai ye sɛwa.
5 Mɔɔ bɛɛ ye a lɔn ko ai sabarini. Maari natɔla le sisen!
6 Ai kana hamin foyi la, kɔni ai ye ai makoilu fɔ Alla matara diya a ni baraka bila rɔ fen bɛɛ rɔ waati bɛɛ.
7 Nba, Alla ye jusuma mɛn dila, hankili foyi ti se a famunna, wo ri ai jusu ni ai miriya lakandan Ɲenematɔmɔnin Isa rɔ.
8 Nba, tɔɔla, nakelenɲɔɔmailu, ko mɛn di kɛ tuɲa ri, ko bɛrɛ, telen, sɛninya, ladiyaɲɛ, gbiliya ye ko mɛn dɔ, ni sɔn ɲuma le a ri, mɛn ka kan ka tandoli sɔrɔn, woilu ye kɛ ai miriyailu ri.
9 Ai ra karan mɛnilu sɔrɔn n na, ai ra mɛn namɛn n na wala ka a yen n kɛwaliilu rɔ, ai ye woilu kɛ. Wo rɔ, Alla la jusuma ri to ai fɛ.

Pɔli la baraka bila

10 N sɛwani Maari la ko rɔ kosɛbɛ baa ai ra ai janto n dɔ ikɔ tuun. Ai hamini tɛrɛ ye n yɛ yati kɔni ai ma fɛrɛ sɔrɔn ai ye a yiraka n na.
11 N tɛ ɲin fɔla ai yɛ n mako la ko rɔ, baa n da karan ka wasa kɛɲa su bɛɛ ma.
12 N da bolokolonya lɔn, n da dabundɛ lɔn. N da gbundu sɔrɔn ka wasa yɔrɔ bɛɛ ni waati bɛɛ, ni n fani wala ni n dɛsɛni, ni fen siyaman ye n bolo wala dɔɔni, baa
13 n di se ko bɛɛ kɛla Isa baraka rɔ mɛn ye fanka dila n ma.
14 Kɔni hali wo, ai ra koɲuma kɛ ka n dɛmɛn n na tɔrɔyailu rɔ.

† **3:18** Romikailu ye mɔɔilu gbɔngbɔnna ***Jiri*** le ma, ka ii faa. Isa la saya le ɲenemaya banbali lakisi dila mɔɔilu ma, ka a faa jiri kɛ kisi tɔɔmasere ri.

15 Aile Filipikailu fanan jɛrɛ ka a lɔn, ai ka
Isa la ko Kibaro Ɲuma ko mɛn waati mɛn na,
n bɔtɔla Masedoni, aile le dɔrɔn ka sanba
lana n ma lemɛniya jamailu tɛma.
16 Fanan, n tɛrɛ ye Tesaloniki so kɔndɔ
waati mɛn na, siɲa fila, ai ka sanbailu lana
n ma n mako tɛrɛ ye mɛnilu la.
17 N tɛ sanbali ɲininna n jɛrɛ yɛ, kɔni n ye
a fɛ le ai ri ai kɔndɔn sɔrɔn.
18 Ai ka fen mɛnilu bɛɛ don Epaforodite
bolo, n da ii bɛɛ masɔrɔn, woilu ra n
makoilu bɛɛ ɲa, ka n wasa. A kɛni de
ikomin wusulan mɛn ye janinna saraka
ɲuma ri, mɛn ka Alla hɛnɛ.
19 Wo rɔ, n na Alla ri ai dɛmɛn ai mako
bɛɛ rɔ a la dabundɛ rɔ Ɲenematɔmɔnin Isa
baraka rɔ.
20 An ye gbiliya di an Fa Alla ma habadan
haan habadan. Amina.

Tuwali laban

21 Ai ye jama sɛniman bɛɛ tuwa mɛnilu
ye Isa Ɲenematɔmɔnin dɔ. An nakelenɲɔɔ
mɛnilu ye n tɔrɔfɛ yan, woilu fanan ye ai
tuwala.
22 Jama sɛniman mɛn bɛɛ ye yan, woilu ye
ai tuwala, katarabi Rɔmu Mansaba wara
mɔɔilu ma.
23 Maari Isa Ɲenematɔmɔnin na hina ye to
ai la.

Kɔlɔsikailu
Pɔli ka Alla la Kuma Mɛn Nawa Kɔlɔsikailu Ma

Isa la talibidenba Pɔli ka bataki ɲin nawa lemɛniya mɔɔilu le ma mɛnilu tɛrɛ siini Kələsi so kɔndɔ. Pɔli fɔlɔ ma kawandili bɔ ii yɛ, kɔni a ka ii la ko lɔn de Romi so kɔndɔ, a tɛrɛ ye kaso la yɔrɔ mɛn. Alla la Nii Sɛniman ka kawandili do di Pɔli ma Kələsikailu la ko rɔ a ni lemɛniya mɔɔilu bɛɛ la ko rɔ mɛnilu ye dunuɲa rɔ.

Kələsi so tɛrɛ ye Efɛsi so telebɔ fan le fɛ fɔ kilo kɛmɛ fila jate. A kɛni ikomin Pɔli ma wa ye muumɛ. A karanden do, Epafirasi le wara ye, Kələsika le tɛrɛ Epafirasi ri, mɛn fɔlɔ wara Isa la ko Kibaro Ɲuma lase wo so kɔndɔ (Kələsikailu suran 1.7 ni suran 4.12).

Pɔli tɛrɛ ye kaso la waati mɛn na, tumadɔ Romi so kɔndɔ, Epafirasi nara ka a fɔ a yɛ ko Kələsikailu ra kunfan dina gbɛrɛ karan kɔfɛ. Mɔɔ gbɛrɛilu ra wa karan kɛ Kələsikailu yɛ, ii ko ni i ye a fɛ ka Alla lɔn, i ye a fɛ ka kisi, fɔ i ye dina gbɛrɛilu le bato, ka don namun ko do rɔ, ikomin kanberen ni dɔɔnnifen dɔɔn tɔnilu ni minifen tɔnilu. Ii ka Pɔli lalɔnni wo koilu ma, i kɔrɔ a ka Bataki yɔrɔ ɲin sɛbɛ Kələsikailu ma, kosa a ye a fɔ ale le yɛ ko Alla ye kisi mɛn dila, wo ye sɔrɔnna a la Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin Isa le fɛ mɛn dafani. A ka sɛɛbɛ don Tikiko ni Onesimɔ bolo ka wa ii ma (suran 4.7,9).

A ban kɔrɔ foli kɛla a ni walijuma lɔn Alla yɛ (suran 1.1-14), Bataki yɔrɔ fɔlɔ ye Isa la mansaya le la ko fɔla. A ka, a fɔ ko Isa fanka ka bon ɲinanilu bɛɛ ri, ko Isa le kelen kɛni Alla la kuma Kibaro Ɲuma tii ri (suran 1.15 haan suran 2.3). Pɔli kumara Kələsikailu yɛ ka bɛn fili la ko ma mɔɔ doilu ye mɛn kɛla ii wara (suran 2.4-25). Tɔ la, a ka ale le kawandi ka bɛn ii kɛwaliilu ma ii ka kan ii ye mɛn kɛ Ɲenematɔmɔnin fɛ, lemɛniya mɔɔ bɛrɛya rɔ (suran 3.1 haan suran 4.6).

A laban, a ka kuma do sɛbɛ a lɔn mɔɔilu ma a ka a laban sɛbɛ a jɛrɛ bolo la, a ka kuma lasudunɲa (suran 4.7-18). Bataki yɔrɔ ɲin ye Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin lɔdiya ɲabɔla an yɛ kosɛbɛ.

1 Nde Pɔli mɛn kɛni Isa Ɲenematɔmɔnin na talibidenba ri Alla sawo rɔ, nde ni an badenma Timote le ka bataki ɲin sɛbɛ,

2 ka wa an nakelenɲɔɔ sɛnimanilu ma mɛnilu lemɛniyani Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin ma Kələsi so kɔndɔ.

An Fa Alla ye sɔli ni jususuma di ai ma.

Baraka bila Alla matara rɔ

3 An wa kɛ Alla matarala ai yɛ, an ye baraka bilala an Maari Isa Ɲenematɔmɔnin Fa Alla yɛ ai la ko rɔ waati bɛɛ,

4 ka a masɔrɔn an da ai la lemɛniya la ko mɛn ka bɛn Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin Isa la ko ma a ni ai ka a la Alla la jama sɛniman kanin ɲa mɛn ma.

5 Wo le rɔ, ai la lemɛniya ni ai la kan-inteya kun lɔni wo jii le ma, mɛn namarani ai yɛ harijeene rɔ. Ai ra wo jii lɔn, Kibaro Ɲuma ba tuɲa kuma sera ai ma tuma mɛn na.

6 Kibaro Ɲuma ɲin da na ai ma ikomin a natɔ dunuɲa bɛɛ ma ɲa mɛn ma. A ri jiri, ka siyaya. A ye wo ɲa fanan ma ai tɛma kɛbi ai ka Kibaro Ɲuma mɛn lon mɛn na, ai ka Alla la sɔli lɔn.

7 Epafirasi le ka ai karan, an diyana baaraden ɲɔɔn, mɛn kɛni ai yɛ Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin na keladen sabarinin di.

8 Ale le ka a fɔ an yɛ, Alla la Nii Sɛniman ka kaninteya di ai ma ɲa mɛn ma.

9 Wo le ka a kɛ, kɛbi an ka wo mɛn lon mɛn na, an ye Alla matarala ai yɛ waati bɛɛ! An ye madiyali kɛla kosa ai ye dafa Alla sawo lɔn dɔ a ni lɔnnin ni hankilimaya bɛɛ Alla la Nii Sɛniman ye mɛn dila.

10 Wo rɔ, ai ri se taamala ikomin Maari ye a fɛ ɲa mɛn ma, ka a hɛnɛn ɲa bɛɛ ma. A ye jiri ai kɛwali ɲumailu rɔ ka jiriwa Alla lɔn dɔ.

11 An ye Alla matarala ikɔ tuun kosa ai ye fanka ba sɔrɔn Alla la fanka nɔɔrɔ fɛ, ka se ai tunadiyala, ka ai muɲun fanan.

12 Ai ye baraka bila Fa Alla yɛ sɛwa rɔ baa ale le ka a kɛ ai ka cɛ sɔrɔn mɛn ye kɛnɛ mansaya rɔ jama sɛniman yɛ.

13 Ale ra an kisi dibi fanka ma, ka wa an di a diyana dencɛ la mansaya rɔ

14 mɛn ka an kunka, ka an julumunilu kafari.

Mɔɔ Ɲenematɔmɔnin

15 Alla yenbali munuɲa le a ri. Ale le den fɔlɔ ri dalifen bɛɛ kun na.

16 Ka a masərən Alla ra fen bɛɛ dan ale
baraka rə sankolo ni duukolo kan, fen
mɛnilu ye yenna a ni mɛnilu tɛ yenna,
mansayailu, kuntiilu, fankatiilu, ni faa-
mailu. Fen bɛɛ danni ale le baraka rə ale yɛ.
17 A tɛrɛ ye ye yani fen bɛɛ ye dan. Fen bɛɛ
mamira ale le bolo.
18 Ale le lemɛniya jama kun di mɛn kɛni
ikomin a fari. Ale le habadan məə fələ
wulinin di ka bə saya rə, kosa a ye kɛ ɲɛməə
ri wo ko bɛɛ rə.
19 Ka a masərən a ra diya Alla yɛ a ye a
kɛɲa dafani bɛɛ to Isa rə.
20 A ra sən fanan, a ye woilu ni fen bɛɛ
tɛmala rabɛn mɛn ye duu ni sankolo ma a la
Məə Ɲenematəmənin baraka rə. A jeli bəra
ka faa gbəngbən jiri ma kosa a ye jususuma
di an ma.
21 A damira, bɛnbaliya tɛrɛ ai ni Alla tɛma
fewu! Ai ka ai jɛrɛ kɛ a juuilu ri ai miriyailu
ni ai kɛwali juuilu fɛ.
22 Kəni sisen, a ra ai tɛmala rabɛn a farib-
anku la saya fɛ, kosa a ye na ai lasɛninya ri
a ɲakərə. Fɛ tɛ ai la butun, a tɛ ai maborila
butun.
23 Kəni, fəə ai ye to lemɛniya kan fewu,
kosa ai kana mataa Kibaro Ɲuma jii la ai ka
mɛn mɛn mɛn naseni dalifen bɛɛ ma a ni
nde Pəli kɛni mɛn na baaraden di.

Pəli la baara

24 Sisen, n sɛwani n na tərəyailu rə ai
la ko rə, baa wo tərəya tə mɛnilu toni
Ɲenematəmənin na tərəya la, n di wo dafa
n faribanku rə lemɛniya jama yɛ mɛn kɛni
a fari ri.
25 Alla le ka n kɛ lemɛniya jama baaraden
di, ko n ye Alla la kuma dafani lase ai ma.
26 Gbundu le wo ri mɛn tɛrɛ dokonni
waati taminniilu məə bɛɛ ma, kəni sisen a
ra a ɲa yiraka a la jama sɛniman na.
27 Alla ra sən siyailu bɛɛ ye a la gbundu
nanfulu mirima lən. Wo gbundu le ten:
Məə Ɲenematəmənin mɛn ye gbiliya jii ri, a
ri to ai rə.
28 An di Məə Ɲenematəmənin na ko lase
məə bɛɛ ma, an di ii kawandi, ka ii karan
lənnin bɛɛ ma kosa an ye na məə bɛɛ
dɛfanin di Məə Ɲenematəmənin ma.
29 N ye baarala gbɛlɛya rə wo ko le ma, ka
n sebaya don a fanka ba rə mɛn ye baarala
n də fanka la.

2

1 N ye a fɛ le ai ye a lən ko n ye kɛlɛ ba su
mɛn də ai yɛ a ni Layodisekailu ni mɛnilu
bɛɛ tɛrɛ ma n fari yen.
2 N di kɛlɛ kɛ ii yɛ kosa ii jusu ye sɛɛbɛ
don, ka kɛ faribanku kelen di kaninteya
rə, ka lənnin dafani sərən hankilimaya
rə kosa ii ye Alla la gbundu ko lən, Məə
Ɲenematəmənin,
3 banaya lənnin ni hankili bɛɛ dokonni
mɛn də.
4 Nba, n ye a fəla ai yɛ, kosa məə si kana
ai majuuwaya kuma dumanilu la.
5 Baa hali n fari tɛ ai tərəfɛ kəni n hankili
ye ai fɛ. N sɛwani, n wa ai la wakali yen, a
ni ai la lemɛniya bɛrɛ Məə Ɲenematəmənin
ma!

Nii kura dafani Isa rə

6 Wo rə, baa ai ra Isa Ɲenematəmənin
sərən ikomin Maari, ai ye to ale fɛ.
7 Ai ye ai lulu lajii, ka sabati ale rə, ka ai
fanka don lemɛniya rə ikomin ai karannin
ɲa mɛn ma. Ai ye baraka bila Alla yɛ waati
bɛɛ.
8 Ai ye a kɛ ai hankili la, kosa məə si
kana ai mira dunuɲa kuma fuuilu ni maju-
uwaya koilu fɛ, ka fara adamadenilu la na-
munilu ni dunuɲa tanama koilu la, mɛnilu
bəni tɛ Məə Ɲenematəmənin də.
9 Ka a masərən Allaya dafani bɛɛ toni Isa
faribanku le rə.
10 Ai fanan da dafa ale rə mɛn ye faa-
mailu ni fankatiilu bɛɛ kun na.
11 Ai ra faaninta kɛ Isa fɛ, məəilu la
faaninta tɛ mɛn di, kəni mɛn ye məəilu
hərəyala faribanku diyana koilu fanka ma,
Məə Ɲenematəmənin ye mɛn kɛla.
12 Ka a masərən ai sunda ji rə waati mɛn
na, ai ni Isa su donda ai ɲəən fɛ. Ai ra wuli
saya rə ai ɲəən fɛ fanan lemɛniya baraka rə
Alla fanka ma mɛn ka a lawuli saya rə.
13 Ai faanin le tɛrɛ a ri ai hakɛilu la ko rə a
ni ai faribanku faanintakɛbaliya ma. Kəni
sisen, Alla ra an hakɛilu makoto, ka Isa nii
bila ai ɲəən fɛ.
14 Julu sɛbɛ mɛn nabɛnni an kanma a ni
tən mɛnilu tɛrɛ an halakila, a ra woilu bə,
ka ii ban, ka ii gbəngbən a faa jiri kan.
15 Wo ɲa ma, a ra fankatiilu ni faamailu
la kɛlɛkɛ fenilu bə ii bolo, ka lə ii ɲɛrə
dunuɲa ɲakərə ikomin məə miranilu kɛlɛ

rə, ka fanka sərən ii ma a la saya baraka rə a faa jiri kan.

16 Wo le rə, ai kana sən məə si ye ai kitila ai la dəənninfen na ko rə wala ai la minninfen wala sali lon do, wala karo kura ladɛnnilu, wala Ɲəɲə Lon na ko rə.

17 Woilu bɛɛ kɛni ko natəilu lulen de ri mɛnilu tɛrɛ ye nala, kəni tuɲa jɛrɛ kɛni Məə Ɲenematəmənin de ri.

18 Ai kana sən, məə si ye ai jalaki jɛrɛ majii rə wuya rə a ni mɛlɛka bato fɛ. Wo məə su ye a wasola a la koyennilu le la ko rə. A fani waso fuu le la a la adamadenya miriya rə,

19 ka bə Isa rə. Adon, ale le kɛni ikomin faribanku kun. Isa baraka rə fari bɛɛ baloni, ka kɛ kelen di lulu fenilu ni fasailu fɛ, a tɛrɛ ka bon ikomin Alla ye a fɛ ɲa mɛn ma.

Hərəya Isa rə

20 Ni ai ni Məə Ɲenematəmənin ra faa ai ɲəən fɛ, ka ai hərəya dunuɲa tanama koilu ma, nfenna wo rə ai ye taamala ikomin dunuɲa məə le ai ri? Nfenna ai ye sənna ii ye tən su ɲinilu la ai ma?

21 Ai kana a ta! Ai kana a ragbɛ ai nɛn na! Bolo kana maa a la!

22 Woilu kɛni fenilu le ri mɛnilu ye tununna ka tamin ii wa labaara waati mɛn na. Woilu kɛni jamariliilu ni karanilu le ri ka fara məəilu la.

23 Wo jamariliilu munuɲani ko kərələn de ri, ka fara ii diyagboya bato ɲa ma, a ni ii la jɛrɛ majii, a ni ii faribanku mira ɲa gbɛlɛn, kəni fanka tɛ woilu la, ka faribanku natailu kolo.

3

Alla la sila

1 Wo rə, ikomin ai ni Məə Ɲenematəmənin da wuli saya rə, ai ye harijeene koilu ɲinin, Ɲenematəmənin siini Alla bolokininma yərə mɛn də.

2 Ai ye ai miri harijeene koilu ma, ai kana ai miri dunuɲa koilu ma.

3 Ka a masərən ai ra sa, ai la dunuɲa ratɛɛ dokonni Məə Ɲenematəmənin də Alla fɛ.

4 Məə Ɲenematəmənin wa bə kɛnɛma, ale mɛn ye ai la dunuɲa ratɛɛ ri, ai fanan di bə a tərəfɛ a la gbiliya rə.

5 Wo le rə, dunuɲa kojuu mɛnilu ye ai rə, ai ye woilu faa ai jusu rə: kaninkɛ, kəsə koilu, kunfan juuilu, diyana kojuuilu, a ni nata, mɛn kɛni joo bato ri.

6 Sən su ɲinilu ye Alla la duɲa lanala kuma mirabaliilu ma.

7 Ai fanan jɛrɛ tɛrɛ taamala wo ɲa le ma ai tɛrɛ ai la dunuɲa ratɛɛ kɛla a rə.

8 Kəni sisen, ai ye wo koilu bɛɛ boloka: mənɛ, jusumaya, juuya, məə təətiɲanni, a ni kuma juu mɛn ye bəla ai da rə.

9 Ai kana wuya fə ai ɲəən yɛ ka a masərən ai ra ai cɛɲa kərəman bila a ni a kɛwaliilu.

10 Ai ra cɛɲa kura damira mɛn ye tola rabɛnna Alla lən də, haan a ye kɛ a danɲa munuɲa ri.

11 Wo danni kura rə, Kirɛkikailu ni Yahudiyailu, kanbarenilu ni faanintakɛbaliilu, londanilu ni ɲamakabaliilu, jənilu ni hərəilu, Ɲenematəmənin ye fen bɛɛ le ri bɛɛ yɛ, fanka ye a la ko bɛɛ rə.

12 Wo le rə, baa Alla ra ai ɲenematəmən, ka ai kɛ a diyana jama sɛniman di, ai ye kininkinin ni juumaya ni fanmajii ni jusu ɲumaya ni sabari ta.

13 Ai ye diɲɛ ai ɲəən yɛ, ka ai ɲəən makoto, ni do ka ko kɛ a duɲəə na. Ai ye ai ɲəən makoto ikomin Maari Alla ra ai makoto ɲa mɛn ma.

14 Ai ye kaninteya la woilu kan, mɛn ye ii bɛɛ dafala.

15 Məə Ɲenematəmənin na jususuma ye sabati ai jusu rə. Baa Alla ka ai kili wo le fɛ, ka ai kɛ faribanku kelen di. Ai ye kɛ waliɲuma lənna ri.

16 Məə Ɲenematəmənin na kuma ye to ai bɛɛ jusu rə, a diya bɛɛ rə, ka ai ɲəən karan, ka ai ɲəən nali lənnin bɛɛ la, a ni Yaburi kumailu ni kalamanilu ni Alla tando kalaman sɛnimanilu la, ka baraka bila Alla yɛ ai jusu rə.

17 Ai ye mɛn bɛɛ kɛla wala ka a fə, ai ye wo bɛɛ kɛ Maari Isa təə rə, ai ye baraka bila Fa Alla yɛ a baraka rə.

Denbaya sariyailu

18 Musoilu, ai ye kolo ai cɛɛilu ma ikomin a bɛnni musoilu ma ɲa mɛn ma Maari ɲakərə.

19 Cɛilu, ai ye ai musoilu kanin, ai kana juuya ii la.

20 Denilu, ai ye ai sərənbailu la kumakan mira ko bɛɛ rə, ka a masərən wo le duman Maari yɛ.

21 Den failu, ai kana ai denilu lamənɛ kosa ii kana tunnagboya.
22 Jənilu, ai ye ai tiilu kumakan mira ko bɛɛ rə mɛnilu ye ai kun na dunuɲa rə. Ai kana baara ii ɲakərə gbansan ma, kosa ai ye diya ii yɛ, kəni ai ye baara jusu ɲuma la Maari gbiliya ko rə.
23 Ai wa kɛ ko ko kɛla, ai ye a kɛ ai jusu bɛɛ rə ikomin ai ye a kɛla Maari yɛ ɲa mɛn ma kəni məəilu tɛ.
24 Baa ai ka a lən, ko ai ri ai sara sərən Maari bolo, a ka cɛ mɛn namara a la jama yɛ. Ai tii le Məə Nenematəmənin di ai ka kan ka baara mɛn yɛ.
25 Mɛn wa baara telenbaliya rə, a ri telenbaliya sara sərən, baa Alla tɛ məəilu lafisayala ii ɲəən ma.

4

1 Jən tiilu, ko mɛn bɛnni, mɛn telenni, ai ye wo kɛ ai la jənilu yɛ. Ai ye a lən ko ai tii ye sankolo rə fanan.

Lalililu

2 Ai ye ai raja Alla matara ma, ka a to ai ɲana, ka baraka bila a yɛ.
3 Ai ye Alla matara an yɛ fanan, kosa Alla ye an na kuma lasənəya kosa n ye se Məə Nenematəmənin na gbundu ko lasela, n ye kaso la mɛn na ko rə.
4 Ai ye a madiya, n ye a fə a gbɛ rə ikomin a bɛnni n ma ɲa mɛn ma.
5 Ai ye taama hankilimaya rə lemɛniyabaliilu fan fɛ, ai ye fɛrɛ ɲinin waatiilu ma.
6 Ai la kuma ye kɛ səli kuma bɛrɛ le ri. Ai ye a lən ai ye məə bɛɛ jabila a ɲuma la ɲa mɛn ma.

Foli labanilu

7 An diyana badenma Tisiki le ri n na ko bɛɛ fə ai yɛ. Maari la baaraden ɲəən lemɛniyani le a ri mɛn ye baarala Maari yɛ ikomin nde.
8 N ye a lawala ai ma kun ɲin de la kosa ai ye an kɛɲa lən, ka ai lalemɛniya.
9 An diyana badenma, lemɛniya məə, Onesimə mɛn bəni ai tɛma, n ye a lawala ai ma. Ko mɛn taminni yan, ii ri wo bɛɛ ɲafə ai yɛ.
10 N kasolabila ɲəən Arisitariki ye ai fola a ni Marika, Barinabasi dəəni. Ai tɛrɛ ra jamariilu mɛn mɛn na ko rə, ni a nara ai wara, ai ye a lasɛnɛ ɲa ɲumala.
11 Isa, mɛn fanan ye təəla Jusitusu, wo fanan ye ai fola. Yahudiyailu tɛma woilu le dərən ye baarala n fɛ Alla la Mansaya la ko rə, woilu le kɛni n nii nasɛwa məəilu ri.
12 Ai la məə do ye ai fola, Epafirasi, Isa Nenematəmənin na baaraden. A ye kɛlɛ kɛla ai yɛ Alla matara rə waati bɛɛ, kosa ai rajanin di to, ka sabati, ka to hankili latɛɛ rə ka dafa Alla sawo bɛɛ rə.
13 N ye wo sereya bəla a yɛ, a ka baara gbɛlɛn kɛ ai la ko rə kosɛbɛ a ni Layodisekailu ni Herapolisikailu.
14 An diyana məə, Luka dandalila, a ni Demasi ye ai fola.
15 Ai ye badenmailu fo an yɛ mɛnilu ye Layodise, a ni Nimifa ni lemɛniya jama mɛn ye ladɛn kɛla a la bon kəndə.
16 Ai wa bataki ɲin karan ai wara, ai ye a kɛ a ye karan Layodisekailu la lemɛniya jama yɛ. Mɛn fanan ye bəla Layodise, ai ye wo fanan karan.
17 Ai ye a fə Arikipe yɛ ko: «I ka baara mɛn sərən Maari la, a kɛ i hankili la, ka a lakanbali.»
18 Nde Pəli le ka foli laban ɲin sɛbɛ n bolo la: Ai ye ai hankili to n na kaso labila ko.

Alla la səli ye to ai fɛ.

Yakuba

Kumakan Mɛn ye Kitabu Ɲin Kɔndɔ

Kitabu ɲin ye bataki le ri mɛn farani Yakuba la. A ka ɲin sɛbɛ Yahudiya lemɛniya mɔɔilu le ma mɛn ye jɛnsɛnni jamana gbɛrɛilu kɔndɔ londanya la. Waati wo la, lemɛniya mɔɔilu tɛrɛ ye tɔrɔya rɔ. Hali jamana ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye ii tɔrɔla. Alla la Nii Senaman jiira Yakuba ma, a ka kuma ɲin dafɔ damira a ni ka a sɛbɛ, ka lemɛniya mɔɔilu fanka don sila mɛn ye tuɲa ri, ka wa Alla ma.

Kitabu ɲin ye lalili siyaman de dila lemɛniya mɔɔilu ma. A ye an karanna Alla tɔɔ fɔ ɲala an dagbolo la a ni ka Alla sariyailu bonya, wo ye ko fila le ri mɛn tɛ kelen di. Lemɛniya ti fɔyi ri ni i ma Alla la sariya sila latelen. Kitabu ɲin ye jusukolo le karanna a ni ka sila ɲuma laka an ɲɔɔn fɛ. A ti se farala.

Kitabu ɲin ye mɔɔ lalila ɲa gbɛrɛ ma mɛn ye an jusukolo lola sila bɛrɛ mira la. An ma kan ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ. A ye an maɲininkala ka an ye an ɲɔɔn dɛmɛn, an ye an ɲɔɔn bonya, an ye diya an ɲɔɔn yɛ. A ye an maɲininkala an ye an nɛnkun mira, ka kumaba fɔto ye. An ye an muɲun an na tɔrɔyailu ma. An kana kɛ mɔɔ mɔnɛma ri. An kana dunuɲa nata diya an yɛ. An ye an karifa Alla la, an na ko bɛɛ rɔ.

Alla ye an bɛɛ dɛmɛn an ye a la sariya bɛɛ latelen ikomin a ka kan ka kɛ ɲa mɛn ma. Allama wo kɛra. Amina.

Yakuba la foli rɔ

1 Sɛbɛ ɲin farani Yakuba le la, mɛn ye Alla la jɔn de a ni Maari Isa mɛn Ɲenematɔmɔnin na jɔn de ri. N ye a lawala *Isirayɛli la kabila tan ni fila ma, mɛnilu jɛnsɛnni dunuɲa fan bɛɛ rɔ. N ye ai tuwala.

Ii ye sɛwa tɔrɔya rɔ

2 N badenmailu, tɔrɔya su su wa ai sɔrɔn, ai ye wo mira ka a kɛ ai sɛwa ko ba ri,

3 baa ai ka a lɔn ko ai la lemɛniya wa kɔrɔbɔ, wo ri kɛ sababu ri do ri la ai la muɲunnin kan.

4 Ai ye tɔrɔya bɛɛ muɲun fɔɔ ka a ban, sa ai ri kɛ mɔɔ dafaninilu ri fewu. Foyi tɛ ai jɛn butun.

5 Kɔni ni famunyali ka ai do jɛn, a ye Alla matara. Wo ri famunyali di a ma, baa Alla ye mɔɔ bɛɛ sɔla ka a wasa. A tɛ ii jalakila fo ka ii sɔ.

6 Kɔni mɔɔ wo wa Alla tara, fo a ye a la lemɛniya la Alla rɔ, a kana sika. Mɔɔ mɛn ye sikasikala, wo tii ye ikomin kɔɔji jikuru ba, fɔɲɔ ye mɛn namaala kojuuya.

7 Wo tii kana a miri ko a ri fen sɔrɔn Maari bolo.

8 Filanfilante le. A tɛ tola kan kelen si kan a la ko si rɔ.

Fantan ni nanfulutii

9 Lemɛniya mɔɔ mɛn ye fantan di, wo ka kan ka waso bakɛ, baa a ka bonya sɔrɔn Alla la.

10 Mɛn ye nanfulutii ri, wo fanan ka kan ka waso bakɛ, baa a ka dɔɔya sɔrɔn. Mɔɔ wo ri sa ka wa ikomin bin feren ye jala ka wa ɲa mɛn ma.

11 Ni tele bɔra ka a wuyɛ ba labɔ, bin di ja, a ferenilu bɛɛ ri tunun. A dariya bɛɛ ri ban fewu. Nanfulutii fanan bantɔ ten de ka bɔ a la ko kɛtailu tɛma.

Alla tɛ mɔɔ manɛɛnna

12 Kunnadiya mɔɔ mɛn ye a muɲunna a la tɔrɔya rɔ, wo mɔɔ wa ban kɔrɔbɔla Alla bolo a ri ɲenemaya banbali sɔrɔn, Alla ka mɛn lahidi ta a kanintemailu yɛ.

13 Kojuu kɛ lɔɔ wa mɔɔ mira a tɔrɔya waati rɔ tuma mɛn na, a kana a fɔ ko Alla le ye a manɛɛnna, baa kojuu kɛ lɔɔ tɛ Alla mirala. Alla fanan tɛ mɔɔ si manɛɛnna ten.

14 Mɔɔ bɛɛ ye manɛɛnna a jɛrɛ la nata juu la ka a mira ikomin miralifen.

15 Kojuu lɔɔ wa an mira tuma mɛn na a ri an kɛ kojuu kɛla ri, a ni kojuu wa fanka sɔrɔn tuma mɛn na, a ri an faa.

16 Nba, nakelenɲɔɔilu, ai kana sɔn ai ye lafili.

17 Mɔɔ ri fen ɲuma mɛnilu sɔrɔn, a ni fen dafanmuruilu, woilu bɛɛ ye bɔla Alla fɛ san ma, mɛn ka san dɔ kɛnɛbɔlanilu dan. A tɛ yɛlɛmanna ka bɔ a ɲa ma. Dibi yɔrɔ si tɛ a la.

18 A ka ɲenemaya kura latɛɛ ka a di an ma ka fara a la kuma la, mɛn ye tuɲa ri. A

* **1:1** Kuma ɲin ma fɔ ko mɔɔ wo ye sɔrɔnna Isirayɛli la kabila tan ni fila kelen de ma, a fɔnin dunuɲa mɔɔ bɛɛ le yɛ mɛn lani Maari Isa la.

ka wo kɛ, sa a ri lɔdiya fɔlɔ di an ma a la danninfenilu bɛɛ tɛma.

Fo ka Alla la kuma labato

19 Ai ye hankili bila ɲin dɔ, n nakelenɲɔɔilu, ai ka kan ka kaliya ka ai tolo malɔ ai ɲɔɔn na, ai kana da lakaliya kuma fɔla, ai kana mɔnɛ jona.
20 Baa mɔɔ wa mɔnɛ, a ti se Alla la telenbaya koilu kɛla.
21 Wo le kosɔn, ai ye kɔnɔrɔjuuya bɛɛ to ye, ka kojuu bɛɛ boloka. Ai ye ai fanmajii ka sɔn Alla la kuma ma, a ka mɛn don ai jusukun dɔ. Kuma wo le ri se ka ai kisi.
22 Ai ye ai tolo malɔ Alla la kuma la ka a labato. Ai kana dan ai tolo malɔla a la. Ni wo tɛ, ai ri ai jɛrɛ lafili.
23 Baa ni mɔɔ ka a tolo malɔ kuma wo la, kɔni a ma sɔn wo labatola, a ye ikomin mɔɔ mɛn ye a jɛrɛ ɲakɔrɔ ragbɛla dubalen na kosɛbɛ.
24 A wa ban a ɲakɔrɔ ragbɛla ka wa, a ɲakɔrɔ ye ɲa mɛn ma, a ri ɲina wo ko i kɔrɔ.
25 Sariya dafanin di se mɔɔilu hɔrɔyala. Mɔɔ mɛn wa a raja a karanna tuma bɛɛ, Alla ri wo tii kunnadiya a la ko kɛtailu rɔ. Wo ye mɔɔ le ri, mɛn ye kuma wo labatola. A tɛ sɔn ka a tolo malɔ a la gbansan.
26 Ni mɔɔ ye a mirila ko a ye Alla la dina rɔ, ka a tɛrɛn a ti se a nɛn kun marala, wo tii ye a jɛrɛ lafilila. A ye mɛnilu jatela Alla la dina ri, woilu tɛ foyi ri.
27 Ka faratanniilu ni cɛsamusoilu dɛmɛn ii la tɔrɔya waati, a ni ka an jɛrɛ mabɔ dunuɲa ko nɔɔilu bɛɛ la, wo ye Alla la dina sɛniman ba le ri an Fa Alla ɲakɔrɔ.

2

Ii kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma

1 Nba, n badenmailu, ai ra lemɛniya an na Maari Isa mɛn Ɲenematɔmɔnin ma, gbiliya ba ye mɛn bolo, wo rɔ ai kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma.
2 N di misaliya di ai ma. Ni lon do rɔ, mɔɔ do ri na don ai kan ai la ladɛn diya, koyina saninnaman ye a bolo la, faanin ɲuma ye a kan na, a ni wo waati kelen, fantan do fanan di don ai kan, faanin koron ye a kan na,
3 tumadɔ ai ri ɲabɔ faaninɲumatii wo la, ka a bonya, ka a fɔ a yɛ ko a ye na a sii siifen ɲuma rɔ yan, kɔni ai ri a fɔ fantan yɛ ko a ye a lɔ wo ri, ni wo tɛ, ai ri a fɔ a yɛ ko a ye a sii duu ma ai sen kɔrɔ.
4 A ye di wo rɔ? Ni ai ka a kɛ ten, ai ma mɔɔ do lafisaya do ri ai tɛma wa? Ai ma na kɛ miriyajuutii ri ai la kiti tɛɛ diya rɔ wa?
5 N badenma kaninbailu, ai tolo malɔ. Dunuɲa mɔɔilu ye mɛnilu jatela fantanilu ri, Alla le ka woilu suwandi sa ii ri lemɛniya kosɛbɛ. Alla ka ii suwandi fanan, sa ii ri se donna a la mansaya rɔ, a ka mɛn lahidi ta a kanintemailu yɛ.
6 Kɔni ai ye fantanilu dooyala! Nanfulutiilu le tɛ ai mirala karagbɛlɛya la wa? Iile tɛ ai mirala ka wa ai ri kititɛɛ diya rɔ wa?
7 Ai ye mɛn ta ri, nanfulutii le tɛ wo tanama kuma fɔ wa?
8 A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «I ye i siiɲɔɔ kanin ikomin i ye i jɛrɛ kaninna ɲa mɛn ma.» Alla la Mansaya sariya le wo ri. Ni ai ka sariya wo labato, ai ye koɲuma kɛla.
9 Kɔni ni ai ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ, ai ra kojuu kɛ. Sariya ye a yirakala ko ai ye sariya tiɲanbailu le ri wo rɔ.
10 Ni mɔɔ ka sariya kelen pe tiɲan ka a tɔilu bɛɛ latelen, a ye ikomin wo tii ra sariya bɛɛ tiɲan.
11 Baa Alla ka a fɔ ko: «I kana kaninkɛ kɛ.» A kan fanan ko: «I kana mɔɔ faa.» Awa, ni mɔɔ ka mɔɔ faa, wo tii ra kɛ sariya tiɲanba ri, hali ni a ma kaninkɛ kɛ.
12 Alla ri ai la kititɛɛ ka a bɛn sariya le ma, sariya mɛn ye mɔɔ hɔrɔyala. Wo le kosɔn, ai ye ai kuma ni ai taama bɛɛ kɛ ka a bɛn miriya wo ma.
13 Hina ri se kiti tɛɛ ma.

Lemɛniya mɔɔilu ka kan ka kɛwaliɲumailu kɛ

14 Nba, n badenmailu, ni mɔɔ do ko lemɛniya ye a bolo, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwaliɲumailu kɛla, a ye di wo rɔ? A tii ri se kisila wa?
15 Ni ai nakelenɲɔɔ cɛɛ wala ai nakelenɲɔɔ muso mako ye feriyabɔ ni balo la don?
16 Tumadɔ ai do ri a fɔ makotii wo yɛ ko: «Alla ye hɛrɛ kɛ i yɛ, ko i ye wa i maja, ka dɔɔnnin kɛ ka i fa,» kɔni ni a ka wo le fɔ ka a tɛrɛn a ma fosi di a ma ka a mako ɲa, wo ye nfen de ɲala?
17 Wo ɲa kelen de ma, ni mɔɔ do ka a fɔ ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwaliɲumailu

kɛla, wo tii la lemɛniya tɛ foyi ɲala a ma. A ye ikomin fen faanin de.

18 Tumadɔ do ri a fɔ ko: «Lemɛniya ye
i bolo, kɔni nde ye kɛwaliɲumailu kɛla.»
Nba, ile mɛn tɛ kɛwaliɲumailu kɛla, i ye i la
lemɛniya yiraka n na ni kɛwaliɲumailu tɛ.
Nde fanan di n na lemɛniya yiraka i la n na
kɛwaliɲumailu sababu la.

19 I lani a la ko Alla kelen pe le ye ye. Wo ka ɲi! Hali jinailu lani wo la. Woilu silanni Alla yɛ fɔɔ ka ii yɛrɛyɛrɛ.

20 Mɔɔkuntan! I ye a fɛ n ye a yiraka i la wa ko lemɛniya tɛ foyi ɲala ni a ma mɔɔ lɔ kɛwaliɲumailu kɛla?

21 Alla ma an benba Iburahima jate mɔɔ telenni ri a la kɛwaliɲumailu le kosɔn wa? Baa a ka a dencɛ Isiyaka la saraka janin diya kan ka a kɛ Alla la sarakafen di.

22 I ka a ɲayen wa? A lemɛniyara Alla ma ka kɛwaliilu kɛ. A ka kɛwali mɛnilu kɛ, woilu le ka a la lemɛniya dafa.

23 Wo le rɔ, mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ, wo dafanin. A sɛbɛni ko: «Iburahima lara Alla la kuma la. Wo rɔ, Alla ka a jate mɔɔ telennin di.» Ka a la wo kan, Alla ka Iburahima kili ko a tericɛ.

24 Ai ka a ɲayen wo rɔ ko Alla ri mɔɔ jate mɔɔ telennin di a tii la kɛwaliilu kosɔn, lemɛniya ko gbansan tɛ.

25 Wo ɲa kelen de ma, Alla ka sunkurunba muso Rahabu jate mɔɔ telennin di a la kɛwaliɲumailu le kosɔn. Baa Isirayɛlika cɛɛ fila mɛnilu wara jamana lakɔrɔsi, Rahabu ka woilu ramira koɲuma a wara, ka ban ka ii dɛmɛn sila gbɛrɛ sɔrɔnna ka wa.

26 Nba, ni nii tɛ mɔɔ mɛn faribanku rɔ, mɔɔ wo sanin de. Wo ɲa kelen de ma, ni mɔɔ do ka a fɔ ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwaliɲumailu kɛla, wo tii la lemɛniya ye ikomin fen faanin de.

3

Fanka ye mɔɔ nɛn na

1 N badenmailu, ai siyaman ma kan ka kɛ karanmɔɔilu ri, baa ai ka a lɔn ko andeilu mɛnilu ye mɔɔilu karanna, an na kiti ri gbɛlɛya ka tamin mɔɔ tɔilu ta la.

2 An bɛɛ ye filila ɲa siyaman de ma. Ni mɔɔ mɛn tɛ filila a kuma rɔ fewu, wo tii ye mɔɔ dafanin de ri. A ye senjɛrɛla mɔɔ le ri.

3 An wa karafɛ don so da rɔ sa a ri wa an sawona diya rɔ, so la ko bɛɛ ri kɛ andeilu le bolo.

4 Ai ye jikan kulunbailu mafɛnɛ. Ii ka bon kosɛbɛ. Fɔɲɔ ba wa tɛɛ, a ri ii ta ka wa ii ri. Kɔni kulun borilan fitini do ye ii la, mɛn ye ii lawala kulunborila sawona diya bɛɛ rɔ.

5 Wo ɲa kelen de ma, nɛn ye mɔɔ faribanku fen fitini do le ri. Kɔni a ye waso ko bailu fɔla.

A ragbɛ! Ta fitinna ri se tu ba mirala ka wo bɛɛ janin.

6 Mɔɔ nɛn fanan ye ikomin ta. Foyi tɛ a la ni kojuu gbansan tɛ! A ye mɔɔ faribanku yɔrɔ do le ri, mɛn di mɔɔ faribanku yɔrɔ tɔilu bɛɛ lanɔɔ. A ye ikomin jahanama ta le ye a rɔ. A ri se mɔɔ la dunuɲaratɛɛ bɛɛ ratiɲanna.

7 Adamaden ye niimafen su bɛɛ kolola: waa rɔ soboilu wo, kɔnɔilu wo, ji rɔ fenilu wo, niimafen mɛsɛnilu wo, mɛnilu ye taamala duu ma. Adamaden da wo bɛɛ kolo,

8 kɔni mɔɔ si ti se a nɛn kolola! Fen juu le. Mɔɔ ti se a la. A kɛni ikomin a lafani baa le la.

9 Maari mɛn ye an fa Alla ri, an ye wo tandola an nɛn de la, kɔni Alla ka mɔɔ mɛnilu dan ka ii kɛ a jɛrɛ munuɲa ri, an ye woilu dankala nɛn kelen wo le la.

10 Da kelen de ri duwawu kɛ a ri dankali fanan kɛ! N badenmailu, wo ma kan ka kɛ de!

11 A ye di? Ji duman ni ji kunani fila bɛɛ ri se bɔla ji bɔ diya kelen dɔ wa?

12 A ye di, n badenmailu? Toroju ri se a denna olibiyedenilu la wa? Rɛsɛnju ri se a denna torodenilu la wa? Wo kuma tɛ! Nba, ji duman tɛna bɔla tenke yɔrɔ rɔ, kɔɔji ye bɔla mɛn dɔ.

Famunyali mɛn bɔni Alla rɔ

13 Nba, mɔɔ ye ai tɛma wa, mɛn ye mɔɔ famunyali hankilima ri? Ni do ye ye, wo tii ye a la famunyali yiraka a la taama ɲuma rɔ, a ni a la kɛwaliilu rɔ, a ye mɛnilu kɛla fanmajii mɛn bɔni famunyali rɔ.

14 Kɔni ni keleya ye ai la kojuuya, a ni bɛnsɛnkolontɛya, ai kana ai jɛrɛ bonya ko ai ye mɔɔ famunyanilu le ri. Ni wo tɛ, ai ri wuya fɔ ka tuɲa tiɲan.

15 Famunyali su wo ma bɔ Alla rɔ sankolo rɔ. A bɔni dunuɲa le rɔ yan, a ni adamaden ni jina le rɔ.

16 Baa keleya ni bɛnsɛnkolontɛya ye yɔrɔ mɛn dɔ, sɔsɔli fanan ka siya ye, a ni kɛwalijuu su bɛɛ.
17 Kɔni famunyali mɛn bɔni Alla rɔ sankolo rɔ, wo fɔlɔ ye a tii kɛla mɔɔ sɛniman de ri, jususuma duman mɛn yɛ. Wo tii ye mɔɔ sabarini de ri, mɛn na ko ma gbɛlɛn. Wo ye hinala mɔɔilu la kosɛbɛ ka koɲumailu kɛ ii yɛ. A tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. Filanfilanteya tɛ a la ko rɔ.
18 Mɔɔ mɛn ye jususuma baara kɛla mɔɔilu tɛma wo la dunuɲaratɛɛ ri kɛ telen-baya ri.

4

Ai ye ai madon Alla la

1 Nba, kɛlɛ ni sɔsɔli mɛnilu ye ai ni i ɲɔɔn tɛ, woilu bɔni mi? Ii ma bɔ ai la nata juuilu le rɔ wa, mɛnilu ye kɛlɛ kɛla ai la ɲenemaya rɔ tuma bɛɛ?
2 Fen lɔɔ ye ai la, kɔni ai tɛ a sɔrɔnna. Wo rɔ, mɔɔ faa lɔɔ ye ai mirala. Ai nata lani fen do kan, kɔni ai ti se wo sɔrɔnna. Wo rɔ, ai ye i ɲɔɔn sɔsɔli, ka i ɲɔɔn kɛlɛ. Ai ye mɛn fɛ, wo tɛ ai bolo, baa ai tɛ a tarala Alla la.
3 Ni wo tɛ, ai wa a tara, ai tɛ fen sɔrɔnna, baa ai ye a tarala miriyajuuya le la. Ai ye a tarala ai jɛrɛ la nata juuilu le nafa kanma.
4 Ai ye ikomin kaninkɛlailu! Dunuɲa koilu duman mɛn yɛ, Alla la ko ma di wo tii yɛ. Ai ma wo lɔn wa? Nba, mɔɔ mɛn ye a fɛ ka kɛ dunuɲa koilu kaninba ri, wo tii ye a jɛrɛ kɛla Alla juu le ri.
5 Mɛn fɔni Alla la kitabu kɔndɔ, ai ye ai mirila le ko wo fɔni le fuu wa? A ka a fɔ ko: «Alla ka nii mɛn bila an dɔ, wo duman a yɛ a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma.»
6 Kɔni Alla ka baraka don an na ko rɔ haan ka tamin. Wo le kosɔn, a fɔni Alla la kitabu kɔndɔ ko:
«Alla ye jɛrɛdabailu kɛlɛla.
Kɔni a ye baraka donna mɔɔ fanmajiinilu rɔ.»
7 Wo le rɔ, ai ye ai fanmajii Alla yɛ ka a kan mira. Ai ye ai ban Sɛtana rɔ. Wo rɔ, a ri a bori ka a mabɔ ai la.
8 Ai ye ai madon Alla la. Wo rɔ, Alla fanan di a madon ai la. Ai kojuukɛlailu, ai ye ai bolo bɔ kojuu la fewu. Ai filanfilanteilu, ai ye ai jusukun sɛniya.
9 Ai ye jusumakasa, ka kasi, ka kule! Ai ye yɛlɛ boloka ka a kɛ kasi ri. Ai ye sɛwa boloka, ka a kɛ jusukasi ri.
10 Ai ye ai fanmajii Maari ɲakɔrɔ. Wo rɔ, a ri ai kun nawuli.

Lemɛniya mɔɔilu kana i ɲɔɔn mafɔ

11 Nba, n badenmailu, ai kana i ɲɔɔn tɔɔjuu fɔ. Mɔɔ mɛn wa a badenma tɔɔjuu fɔ, ka a badenma jii kojuu kɛla ri, wo tii ye Alla la sariya le tɔɔjuu fɔla, ka sariya wo jii fen juu ri. Ni mɔɔ don ka sariya jii fen juu ri, wo tii tɛ sariya labatola fo ka a jɛrɛ kɛ sariya jalakiba ri.
12 A kelen pe le ye sariyasiiba ri. A kelen pe le ye kititɛɛla ri. Ale le seni mɔɔ kisila, a seni mɔɔ halakila fanan. Kɔni ai mɔɔ gbansan, nfenna ai ye ai mɔɔɲɔɔ jii kojuu kɛla ri?

Lemɛniya mɔɔilu kana ii jɛrɛdabaya

13 Nba, ai ye ai tolo malɔ sisen. Ai ka a fɔ ko: «An di wa so do kɔndɔ bi, ni wo tɛ sini. An di san kelen kɛ ye, ka julaya kɛ ka tɔnɔ sɔrɔn.»
14 Ai kan ten, kɔni ai ma wo lɔn mɛn di kɛ sini. A ye di? Aila dunuɲaratɛɛ ye nfen di? Ai ye ikomin duuru, mɛn di bɔ ka waatini kɛ, ka ban ka tunun.
15 Ai ka kan de ka a fɔ ko: «Ni Maari sɔnda, an kɛndɛ ri to, an di ko ɲinilu kɛ.»
16 Kɔni sisen, ai ye ai wasola ka jɛrɛrabaya kumailu fɔ. Wo ɲɔɔn bɛɛ ma ɲi le!
17 Wo rɔ, ni mɔɔ mɛn ka a lɔn a ka kan ka koɲuma mɛn kɛ, kɔni a ma wo kɛ, wo tii ra julumun kɛ.

5

Nanfulutii ɲaninkɛjuuilu

1 Nba ai nanfulutii, ai ye ai tolo malɔ! Ai ye kasi ka kule, baa tɔrɔya ri na ai sɔrɔn.
2 Aila nanfulu ra tiɲan. Baabaanen da don ai la faaninilu rɔ.
3 Korikori ra ai la sanin ni ai la wodigbɛ mira. Korikori wo ri ai jalaki. A ri ai fari halaki ikomin ta. Ai ra nanfulu ladɛn ai jɛrɛ yɛ dunuɲa laban waati ɲin dɔ.
4 Ai ɲa lɔ! Baaraden mɛnilu ka ai la sɛnɛsumanilu ka, ai ka woilu janfa. Ai ma sɔn ii sara dila ii ma. Sara wo ye kule kan bɔla ai kanma. Baaradenilu kule kan da se Maari Sebɛɛtii ma.

5 Ai ka ai la dunuɲaratɛɛ kɛ fen duman gbansan de kan, ka ai diyana koilu gbansan de kɛ. Ai ra ai jɛrɛ kɛ ikomin nisi tələnilu, mɛnilu ye ii kannatɛɛ lon makənəla.
6 Ai ra kiti labe məɔ telenni kan ka a faa, mɛn tɛ ai səsəli.

Lemɛniya məɔilu ye ii muɲun

7 Wo le rə, n badenmailu, ai ye ai muɲun fɔɔ Maari ye na. Ai ma sɛnɛkɛlailu kərəsi wa? Ii ye suman ka makənəla, ii ri mɛn sərən ii la sɛnɛ rə. Ii ri ii muɲun fɔɔ sanci ye na, sanci fɔlɔ ni sanci laban.
8 Ai fanan ye ai muɲun, ka jusu lasɛwa, baa Maari na lon da sudunya.
9 N badenmailu, ai kana ai makasi ai ɲəən kan, sa Alla kana kiti labe ai kan. Kititɛɛla le a ri, mɛn ma jan ai la. A ri na i tərəfɛ sisen.
10 N badenmailu, ai ye ai hankili to Maari la nabiilu la kuma rə, mɛnilu kumara a təɔ rə. Woilu ka ii muɲun i tərəya kərə ɲa mɛn ma, ai ye ai muɲun ɲa wo le ma.
11 Ai ɲa lə! Məɔ mɛnilu ka ii muɲun tərəya rə, an ye a fɔla ko wo tii kunnadiyani Alla bolo. Ayuba ka a muɲun ɲa mɛn ma, ai ka wo mɛn. Maari ka mɛn kɛ a yɛ a laban dɔ, ai ka wo fanan lən, baa Maari la kininkinin ka bon, a ni a la kaninteya.
12 Nba, n badenmailu, n ye mɛn magbɛlɛyala ai yɛ, wo le ɲin: ai kana ai kali. Ɔən, ai kana ai kali sankolo la, wala duukolo la. Ai kana ai kali foyi la. Ni ai sənda ko ma, ai ye a fɔ dərən ko ɔən. Ni ai ma sən ko ma, ai ye a fɔ dərən ko ɛɛn. Ai ye dan wo ma, sa kiti kana be ai kan.

Fanka ye Alla tara rə

13 Nba, ni tərəbatɔ ye ai tɛma, wo ye Alla tara. Ni məɔ sɛwanin ye ye, wo ye kaliman bɔ Alla yɛ ka a tando.
14 Ni jankarəto ye ii rə, wo ye lemɛniya məɔilu la dɛkuru ɲɛməɔilu kili. Ii ye tulu mun a kun na Maari təɔ rə, ka Alla tara a yɛ.
15 Ni məɔ ka a la lemɛniya la Alla rə ka a matara, jankarəto ri kɛndɛya. Maari ri a lawuli. Ni jankarəto tun ka kojuu le kɛ, Maari ri woilu yafa a ma.
16 Wo le rə, ai ra kojuu mɛnilu kɛ, ii ye woilu fɔ i ɲəən yɛ, ka Alla tara ai ɲəən yɛ, sa ai ri kɛndɛya. Fanka ye telenba la tarali la a ye ko ɲala kosɛbɛ.
17 Nabi Eli fanan tɛrɛ adamaden de ri ikomin andeilu, kəni a ka a raja Alla matarala ko sanci kana na. Wo rə, sanci ma na san sawa ni karo wəərə kərə.
18 Wo taminni kɔ rə, a ka Alla tara ikɔ ko sanci ye na. Sanci nara. Duukolo jiri ni a sumanilu ka ii den.
19 N badenmailu, tumadə ai do ri fili ka tuɲa sila bila, kəni lemɛniya məɔ do ri wo tii lasɛ ka a bila tuɲa sila kan ikɔ.
20 Ni wo kɛra, ai ye la a la ko məɔ mɛn ka kojuu kɛla labɔ a la fili sila kan, wo tii ra kojuu kɛla ni kisi saya ma. A fanan di kɛ sababu ri, Alla ri kojuu siyaman ba yafa kojuu kɛla wo ma.

Piyɛri

1 Nde Piyɛri, Isa Ɲenematɔmɔnin na tal-
ibidenba, nde le ɲin sɛbɛla Alla la mɔɔ
suwandiniilu ma, mɛnilu lajɛnsɛnni lon-
danya rɔ Pɔnti ni Kalati ni Kapadɔsi ni Asi
a ni Bitini jamanailu rɔ.
2 Ai suwandini le ikomin An Fa Alla han-
kili tɛrɛ a ma ɲa mɛn ma. A ra ai lasɛninya a
la Nii Sɛniman baraka rɔ kosa ai ye kolo Isa
Ɲenematɔmɔnin ma, a jeli ye sadisadi ai ma
ai lasɛninya kɔrɔ. Alla ye sɔlini ni jususuma
sabati ai rɔ!

Habadan jii

3 Tando ye kɛ an na Maari Isa
Ɲenematɔmɔnin na Fa a ni Alla yɛ. A ra
a kɛ a la kininkinin ba rɔ, ka an kɔsɛ, ka
sɔrɔn kokura, ka don niilakisi jii rɔ Isa
Ɲenematɔmɔnin nawuli fɛ mɛn bɔni saya
rɔ.
4 Cɛ mɛn tɛ tiɲanna, a tɛ kɔrikɔrila, a tɛ
tununna ka tamin, wo le lamarani ai yɛ
harijeene,
5 ai le mɛnilu kandani a fanka la
lemɛniya fɛ kosa ai ye kisi sɔrɔn, mɛn ye
bɔla kɛnɛma waati labanilu rɔ.
6 Wo rɔ, ai ye sɛwa, hali ai tɔrɔni ai kɔrɔbɔ
ko su bɛɛ rɔ waatinin ɲin dɔ
7 kosa ai la lemɛniya ye sɛnsɛn. Hali
sanin mɛn di se tiɲanna, wo ye lalenna ta
le la, ka lasɛnsɛn. Wo rɔ, ai la lemɛniya mɛn
tɔnɔ ka bon sanin di, wo fanan ka kan ka
lasɛnsɛn kɔrɔbɔli rɔ, ka tandoli ni gbiliya ni
kunnafulen sɔrɔn Isa Ɲenematɔmɔnin di bɔ
waati rɔ kɛnɛma.
8 Ai ma Maari yen fɔlɔ kɔni ai ra a kanin.
Ai tɛ a yenna sisen, kɔni ai ye ai lemɛniyala
a ma, ai ye sɛwa ba rɔ mɛn ti se ɲafɔla.
9 Ka a masɔrɔn ai ye ai lemɛniya kun
sɔrɔnna, mɛn kɛni ai sɔlɔmɛ kisi ko ri.
10 Nabiɲuma mɛnilu ka sɔlini ko fɔ, mɛn
tɛrɛ latɛɛni ai ma, mɛn kɛni kisi ko ri, wo ra
kɛ woilu la ko ɲaɲinin ni ko fɛsɛfɛsɛ kun di.
11 Ii tɛrɛ ye karanna waatiilu ni kɛɲailu
lɔn kɔrɔ, Ɲenematɔmɔnin na Nii tɛrɛ ye
mɛnilu lɛnkɛnɛmayala ii yɛ, baa a tɛrɛ ye
ii rɔ, ka Ɲenematɔmɔnin na tɔrɔya ni a la
gbiliya natɔla la ko fɔ yani a waati ye se.
12 Alla ka a yiraka le nabiilu la, ko ii
tɛrɛ tɛ baarala ii jɛrɛ yɛ kɔni ai le, ii tɛrɛ
ye koilu fɔla ai ka mɛnilu la ko lamɛn wo
mɔɔilu la mɛnilu ka Kibaro Ɲuma lase ai ma
Nii Sɛniman baraka rɔ mɛn bɔni harijeene.
Hali mɛlɛkailu fanan kunfani wo ko fɛsɛfɛsɛ
kɔrɔ.

An ye to Alla la Nii Sɛniman dɔ

13 Wo le rɔ, ai ye ai hankili rabɛn baara la
ko rɔ, ka ai jɛrɛ mira, ka ai jii la wo sɔli rɔ
ai ye mɛn sɔrɔnna Isa Ɲenematɔmɔnin di bɔ
waati rɔ kɛnɛma.
14 Ai ye to ikomin Alla den koloniilu, ai
kana sɔn tola ai la kunfan juuilu rɔ, ai tɛrɛ
ye mɛnilu rɔ ai la hankilidɔɔya rɔ.
15 Kɔni ikomin Alla sɛniman da aile kili,
aile fanan ye sɛninya ai kɛwaliilu bɛɛ rɔ.
16 Ka a masɔrɔn a sɛbɛni, «Ai ye sɛninya,
ka a masɔrɔn nde sɛniman.*»
17 Baa ai ye ai Fa Alla matarala, mɛn ye
mɔɔilu bɛɛ kɛwaliilu makitila ɲa kelen ma,
ai ye to ikomin londanilu dunuɲa ɲin dɔ, ka
kolo Alla ma.
18 Ai ka a lɔn ko ai ma kunka ai failu
la namun ko fuuilu ma, fen tiɲan tailu la
ikomin wodi wala sanin,
19 kɔni ai kunkani Ɲenematɔmɔnin jeli
fisamantɛ le la, mɛn bɔni sarakaya la
ikomin saa bulan, fɛɛ tɛ mɛn na a ni mɛn
ɲatɛɛni tɛ.
20 Alla tɛrɛ ra wo suwandi yani dunuɲa
ye dan, ka a labɔ kɛnɛma ai le la ko rɔ waati
laban ɲinilu rɔ.
21 Ai lemɛniyani Alla ma ale le baraka rɔ,
Alla mɛn ka a lawuli saya rɔ, a ka gbiliya di
wo ma, kosa ai la lemɛniya ni jii ye to Alla
rɔ.
22 Baa ai ra ai jɛrɛ nii lasɛninya tuɲa
mira fɛ, ka kaninteya bɛrɛ sɔrɔn ai nake-
lenɲɔɔmailu yɛ, wo rɔ, ai ye ai ɲɔɔn kanin
ai fanka bɛɛ la, ai solɔmɛ sɛninya rɔ.
23 Ka a masɔrɔn ai ra ai kɔsɛ, ka sɔrɔn
kuraya fanan, mɛn ma fara adamaden na
mɛn ye faala, kɔni ka fara Alla la kuma la
mɛn ye niila, a ri to habadan.
24 Baa a sɛbɛni Kitabu kɔndɔ ko,
«Adamadenilu bɛɛ kɛni de
ikomin bin,
ii la gbiliya bɛɛ kɛni
ikomin fen feren.

* **1:16** Sarakalaselailu suran 19 kuma diya 2

Binilu ye jala,
ii ferenilu ye burunna.
25 Kɔni Maari la kuma ye tola le habadan.»†
Wo kuma kɛni Isa la Kibaro Ɲuma le ri mɛn
naseni ai ma.

2

Jama sɛniman

1 Wo rɔ, ai fara kojuu su bɛɛ la a ni jan-
fateya ni filanfilanteya ni minlɛ ni kuma
juu bɛɛ.
2 Nii balo bɛrɛ lɔɔ ye ai mira ikomin sin
lɔɔ ye den ɲɛrɛn mirala ɲa mɛn ma, kosa ai
fanan ye sabati ai kisi ko rɔ a fɛ,
3 baa ai ra a ragbɛ, ka a lɔn ko Maari ka
ɲi.*
4 Ai ye ai madon a la, mɛn kɛni si-
imaya kabakurun di, adamadenilu ka ii
ban mɛn dɔ, kɔni Alla ka mɛn suwandi, mɛn
dagbɛlɛyani a bolo fanan.
5 Aile fanan da kɛ Alla la bon lɔ fenilu
ri ikomin siimaya kabakurunilu, ka kɛ
sarakalasela jama sɛniman di, ka siimaya
sarakailu bɔ Alla sɔnni mɛnilu rɔ ka fara Isa
Ɲenematɔmɔnin na.
6 Ka a masɔrɔn Kitabu ka ɲin de fɔ ko,
«A ragbɛ! N da kaba do sii Siyon so kɔndɔ
ikomin bon tonkon kaba ɲuma kenɲi.
Mɛn wa lemɛniya a ma,
maloya ti se wo tii ma.»†
7 Kaba ɲin dagbɛlɛyani aile lemɛniya
mɔɔilu le yɛ, kɔni Kitabu yɔrɔ ɲin de bɛnni
lemɛniyabaliilu ma ko,
«Bon lɔlailu ka ii ban kabakurun mɛn dɔ,
wo ra kɛ bon jusii kabakurun di.»
8 A sɛbɛni Kitabu kɔndɔ fanan ko,
«Jama ye ii sennatula kaba mɛn na,
ka kɛ ii labe kaba ri.»‡
Ii ri ii sennatu a la ka a masɔrɔn ii ma sɔn
kuma mirala, baa wo le tɛrɛ natɛɛni ii ma.
9 Kɔni aile ra kɛ siya suwandini ri. Man-
sailu la sarakalaselailu le aile ri, siya
sɛniman, Alla ta ye jama mɛn di, kosa ai ye
a la baara ɲuma bailu la ko lase, ale mɛn ka
ai kili, ka ai bɔ dibi rɔ, ka wa a la kabannako
kɛnɛya rɔ.
10 Fɔlɔman, Alla la jama tɛrɛ tɛ ai ri kɔni
sisen, ai ra kɛ a la jama ri. Aile mɛn tɛrɛ ma
Alla la kininkinin sɔrɔn, kɔni sisen, ai ra a
la kininkinin sɔrɔn.

Lemɛniya mɔɔilu ye kolo

11 Nba, n kanintenilu, ai le mɛnilu kɛni
ikomin londanilu ni taamalailu dunuɲa rɔ,
n ye ai madiyala, ai ye ai jɛrɛ mira farib-
anku kunfan koilu ma mɛnilu ye ai nii
kɛlɛla.
12 Ai kɛwaliilu ye ɲumaya lemɛniyabaliilu
tɛma, kosa, ii wa ai makuma kojuu kɛla, ii
ye ai kɛwali ɲumailu yen, ka Alla gbiliya a
na lon.
13 Ai ye kolo adamadenya mansayailu
bɛɛ kɔrɔ Maari la ko kosɔn, a wa kɛ mansa
ba ri
14 wala jamanatiilu, a ka mɛnilu lawa
baara koronilu sara diya kojuu kɛlailu
la, ka koɲuma kɛlailu tando ii la baara
ɲumailu la.
15 Ka a masɔrɔn Alla sawo le wo ri, ko ai
la koɲuma kɛ ye hankilidɔɔilu da mira ii la
hankilidɔɔya rɔ.
16 Ai ye kɛ mɔɔ hɔrɔniilu ri, kɔni ai kana
ai la hɔrɔya kɛ kojuu dokon fen di, ai ye kɛ
Alla la jɔn ɲumailu ri.
17 Ai ye mɔɔ bɛɛ gbiliya, ka ai
lemɛniyamɔɔ ɲɔɔilu kanin, ka silan Alla
ɲɛrɔ, ka mansacɛ gbiliya.

Isa la tɔrɔyailu misali

18 Jɔnilu, ai ye kolo ai la tiilu ma gbiliya
ko bɛɛ rɔ, ka tii juuilu kolo ikomin tii ɲuma
ni sabariniilu.
19 Ka a masɔrɔn, wo kɛni koɲuma le ri, ni
mɔɔ lemɛniya ra ɲakankatan kɔrɔ Alla lɔn
na ko rɔ, ka a sɔrɔn wo ɲakankatan bɛnni tɛ
a kɛwaliilu ma.
20 Kɔni wo ri kɛ gbiliya ri ai yɛ di, ni
ai ɲakankatanra ai la hakɛ na ko rɔ, ka
tunadiya? Adon, ni ai tɔrɔra ai kɛwali
ɲumailu la ko rɔ, ka lemɛniya, koɲuma le
wo ri Alla ɲakɔrɔ.
21 Alla ka ai kili wo le ma, baa
Ɲenematɔmɔnin jɛrɛ tɔrɔra le ai yɛ, ka misali
to ai bolo kosa ai ye bila a kɔfɛ.
22 «A ma julumun si kɛ, a ma janfa kuma
si fɔ fanan.»§
23 Ii ka a nani waati mɛn na, ale ma nanili
kɛ. A tɔrɔra waati mɛn na, a ma yaman ii

† **1:25** Esayi suran 40 kuma diya 6 haan 8 * **2:3** Yaburi suran 34 kuma diya 9 † **2:6** Esayi suran 28 kuma diya 16 ‡ **2:8** A ragbɛ Yaburi suran 118 kuma diya 22 a ni Esayi suran 8 kuma diya 14 kɔndɔ. § **2:22** Esayi suran 53 kuma diya 9

ma kɔni ka a jɛrɛ to kitilala telenni Alla le bolo.
24 Isa jɛrɛ ra an julumunilu donin ta a faribanku rɔ, a gbɔngbɔnni jiri kan, kosa an ye kɛ ikomin mɔɔ mɛn farani julumun dɔ, ka to an nii la telen dɔ. Ai ka kɛndɛya sɔrɔn a la madiminniilu le fɛ.
25 Ai tɛrɛ kɛni le ikomin saa mɛnilu tununni, kɔni sisen ai ra kɔsɛ fanan kolofen gbɛngbɛnna a ni nii kandanna tɔrɔfɛ.

3

Musoilu ni ii cɛɛilu ko

1 Aile musoilu, ai ye kolo ai cɛɛilu ma, kosa ni ii le doilu lani tɛ Alla la kuma la, ii ye kɛ lemɛniya mɔɔilu ri, ka fara ii musoilu taamaɲa la, hali kuma tɛ,
2 ii wa ai taamaɲa lakɔrɔsi waati mɛn na ai ye sɛninya ni gbiliya mɛn dɔ.
3 Ai la kenɲa kana fara ai masidi ɲa si la, ikomin ka ai kun dan, wala ka sanin don wala ka faanin dagbɛlɛnilu don,
4 kɔni ai jusu rɔ ko ye ɲumaya mɛn dokonni, a tɛ kɔrɔyala, a ye kɛ nii masumani ni nii sabarini le ri, Alla ri mɛn jate haan!
5 Wo le tɛrɛ kɛni a fɔlɔ muso sɛnimanilu lakenɲa fen di, mɛnilu jii lani tɛrɛ Alla rɔ. Ii koloni tɛrɛ ii la cɛɛilu ma
6 ikomin Iburahima la muso Saran tɛrɛ koloni a ma ɲa mɛn ma, a tɛrɛ ye a kilila le ko, «N tii.» Wo denmusoilu le ai ri, ni ai ka koɲuma kɛ, ai tɛ silanna foyi ɲɛrɔ.
7 Aile cɛɛilu fanan ye wo ɲa le ma, ai ye a kɛ hankili la ai ni ai muso wa kɛ ai la dunuɲaratɛɛ kɛla ai ɲɔɔn fɛ, ka ii gbiliya baa ii faribanku fanka ma se ai ta rɔ, baa ai ni woilu bɛɛ ri nii lakisi sɔlini sɔrɔn ai cɛyala. Wo rɔ, foyi tɛ ai la Alla matara lalɔ.

Tɔrɔya telen dɔ

8 Nba, aile bɛɛ ye to hankili kelen dɔ, ka kininkinin, ka ai ɲɔɔn kanin nakelenɲɔɔya la, ka ɲumaya ai ɲɔɔn na, ka ai jɛrɛ majii.
9 Ai kana kojuu sara kojuu la, ka nanili sara nanili la, kɔni ai ye duwawu kɛ, ka a masɔrɔn Alla ka ai kili wo le ma kosa ai ye baraka sɔrɔn ai cɛɛya la.
10 Baa,
«Siimaya duman mɛn yɛ,
mɛn ye siimaya ɲuma fɛ,
wo tii ye a nɛn mira kuma juuilu ma,
ka a da mira wuya ma,
11 ka a kɔnkɔ don kojuu rɔ,
ka koɲuma kɛ,
ka jususuma ɲinin,
ka bila a kɔfɛ.
12 Maari ɲa ye mɔɔ telenniilu la,
a tolo malɔni ii la matarali kan na.
Kɔni Maari kɔnkɔ donni kojuu kɛlailu la.»*
13 Ni koɲuma kunfan ye ai la, yon di se kojuu kɛla ai la?
14 Kɔni hali ni ai wa tɔrɔ ai la baara ɲumailu la ko rɔ, sɛwa le wo ri ai yɛ. Ii ye silanna mɛn ɲɛrɔ, ai kana silan wo ɲɛrɔ, ai kana kɔndafili.
15 Kɔni ai ye Ɲenematɔmɔnin gbiliya ai Maari ri ai jusu rɔ. Ai ye to rabɛnni ai kun mafɔ ko la ka bɛn ai jii ma, ii wa ai maɲininka waati mɛn na.
16 Kɔni ai ye a kɛ sabarini ni gbiliya rɔ. Ai ye to kɔnɔgbɛya rɔ waati bɛɛ kosa ai wa kɛ baara ɲumailu kɛla Ɲenematɔmɔnin na ko rɔ, mɔɔ mɛnilu ye ai mafɔla, woilu ye maloya ii la kumailu la.
17 Ka a masɔrɔn ni Alla sawo le, a ka fisa mɔɔ ye tɔrɔ koɲuma kɛ diya yani a ye tɔrɔ a juuman kɛ diya.
18 Baa Ɲenematɔmɔnin faara le an julumunilu la ko rɔ siɲa kelen haan habadan, ale mɔɔ telennin telenbaliilu yɛ, kosa a ye na ai ri Alla ma. Mɔɔilu ra a faa ten faribanku rɔ, kɔni Alla ka a lakɛndɛya, Nii Sɛniman na baraka le rɔ.
19 Wo Nii Sɛniman fɛ, a wara kawandi bɔ diya nii kasola mɔɔilu yɛ,
20 mɛnilu tɛrɛ ra murunti Alla ma a damira, Alla tɛrɛ ye makɔnɔla Nuhan na teleilu rɔ, a la diɲɛ rɔ, a tɛrɛ ye kulun nadanna waati mɛn na. Mɔɔ dando le dɔrɔn kisira ji ta fan fɛla ma, wo kɔndɔ, mɔɔ seyin gbansan.
21 Wo ji kɛni sun ji rɔ misali le ri ai tubi kanma mɛn ye ai fanan nakisila sisen. A kɛni tɛ faribanku nɔɔni bɔ fen di, kɔni dakan ta Alla yɛ kɔnɔgbɛya rɔ. Wo sun ji rɔ le ai lakisila sisen Isa Ɲenematɔmɔnin nawuli fɛ mɛn bɔra saya rɔ,
22 mɛn wani harijeene, ka a sii Alla bolokininma mɛlɛkailu ni setiilu ni fankamailu bɛɛ kun na.

* **3:12** Yaburi suran 34 kuma diya 13 haan 17

4

Dunuŋaratɛɛ kura la ko

1 Wo le rɔ, ikomin Ŋnematɔmɔnin da tɔrɔ
a faribanku la, ai fanan ye ai rabɛn wo
hankili kelen na, ka a masɔrɔn mɛn da tɔrɔ
faribanku la, wo ni julumun da fara.
2 Wo tii tɛ a la siimaya kɛla adamadenilu
la kunfan koilu rɔ butun fo Alla sawo.
3 Ka a masɔrɔn ai tɛrɛ ra mɛn
lemɛniyabaliilu diyana koilu kɛla waati
taminni rɔ, ka ai sɛɛbɛ don ko hara-
muninilu ni kunfan juuilu ni dɔlɔ min ni
haramuya sumunilu ni dɔlɔ min sumunilu
ni joo bato kɔsɔni ma.
4 Wo rɔ, a ye kɛla ii latɛrɛnna ko ri baa ai
tɛ ai borila ii kɔfɛ butun hankilidɔɔya ko ba
siyaman ŋinilu rɔ, ka ai lafɛya.
5 Kɔni ii ri ii dantɛ Alla yɛ ko wo ma, mɛn
dabɛnni mɔɔ faaniilu ni niilamailu kiti ko
la.
6 Wo le rɔ, Alla la kuma Kibaro Ŋuma
ra lase hali mɔɔ faaniilu ma, kosa ni ii
faribanku koilu wa ban makitila ikomin
adamadenilu bɛɛ, ii ye to nii lakisi rɔ Alla
fɛ ka bɛn Nii Sɛniman na ko ma.

An ye Alla niilifenilu labaara kosɛbɛ

7 Koilu bɛɛ laban ra madon. Wo rɔ, ai ye
a kɛ hankili la, ka ai jɛrɛ mira kosa ai ye se
Alla matarala.
8 Wo bɛɛ rɔ, ai ye sɛɛbɛ don kaninteya
ma ai ŋɔɔn yɛ, ka a masɔrɔn kaninteya le
julumun siyaman banna.*
9 Ai ŋɔɔn jiya hali ai tɛ ai makasila.
10 Alla ka sɔlifen mɛn di ai kelen kelenna
bɛɛ ma, ai ŋɔɔn dɛmɛn wo fanan na. Wo
rɔ, ai ye kɛ le Alla la baaraden ŋumailu ri
mɛnilu ye a hina suilu bɛɛ labaarala.
11 Ni mɛn di kuma ta, wo ye kuma ikomin
a ye Alla la kumailu le jɛrɛ fɔla. Ni mɔɔ do
ye walila doilu yɛ, a ye wali ikomin Alla
ye a sɔla fanka la ŋa mɛn ma, kosa gbiliya
ye di Alla ma ko bɛɛ rɔ Isa Ŋnematɔmɔnin
baraka rɔ. Gbiliya ni fanka ye di ale le ma
habadan haan habadan. Amina.

Tɔrɔya Isa fɛ

12 N kanintenilu, tɔrɔ gbɛlɛnni mɛn ye
ai tɔrɔla, wo kana ai latɛrɛn, ikomin ko
dahabali do ri ai bɔ.
13 Kɔni ni ai ni Ŋnematɔmɔnin tɔrɔra an
ŋɔɔn fɛ, ai ye sɛwa wo rɔ, kosa a gbiliya ri
bɔ kɛnɛma tuma mɛn na, a ni aile ye sɛwa
haan.
14 Ni ii ka ai nani Ŋnematɔmɔnin tɔɔ la ko
rɔ, sɛwa ai yɛ wo rɔ, ka a masɔrɔn Alla la Nii
Sɛniman gbiliyani ye tola ai rɔ.
15 Adon, aile do si kana tɔrɔ baa ai ra
kɛ mɔɔ faala ri wala son, wala kojuu kɛla,
wala nafi.
16 Kɔni ni ai tɔrɔra baa Isa la mɔɔ le ai ri,
maloya tɛ wo rɔ, fɔɔ ai ye Alla gbiliya, baa a
tɔɔ ra to ai kun na.
17 Ka a masɔrɔn kiti la waati ra se, a ye
damirala Alla la jama le ma. Adon, ni a ye
damirala ande le ma, mɛnilu banna Alla la
kuma Kibaro Ŋuma mirala woilu le laban
mɔɔilu di?
18 «Ni mɔɔ telenni ri kisi dɔrɔn, Alla
lɔnbaliilu ni kojuukɛlailu woilu ye tola
di?»†
19 Wo rɔ, mɛnilu tɔrɔla Alla sawo rɔ, woilu
ye ii jɛrɛ sɔlɔmɛilu to ii Danni Maari bolo
mɛn telenni, ii tora ko ŋuma kɛla.

5

Mɔɔbakɔrɔilu baara la jama

1 N ye lemɛniya jama mɔɔbailu fanan
madiyala ai tɛma ka a masɔrɔn n fanan
kɛni jama mɔɔba do le ri ikomin iile, a
ni Ŋnematɔmɔnin na tɔrɔya sereya do.
Gbiliya mɛn natɔ bɔla kɛnɛma, n fanan di
wo do sɔrɔn.
2 Ai ye ai janto Alla la kolofen kuru rɔ,
a ka mɛn karifa ai la. Ai diyagboyanin
kana ii mafɛnɛ le, kɔni niilifen ŋuma ye Alla
sawo rɔ. Ai kana a kɛ malobaliya koilu tɔnɔ
sɔrɔn ma kɔni fo ai sɛbɛ.
3 Mɛnilu karifani ai la, ai kana nɔya kɛ
woilu la ikomin kuntiilu, kɔni ai ye a kɛ
misali ri kuru yɛ.
4 Kolofen Gbɛngbɛnna Kuntii wa bɔ
kɛnɛma waati mɛn na, ai ri mansaya
tɔɔmasere fula sɔrɔn gbiliya rɔ mɛn tɛ
tiŋanna muumɛ.
5 Kanberenilu, ai fanan ye kolo mɔɔbailu
ma. Ai bɛɛ ye ai fanmajii ii yɛ ikomin faanin
wa kɛ ai ŋɔɔn kan. Ka a masɔrɔn, «Alla ye a

* **4:8** A ragbɛ Sandailu suran 10 kuma diya 12 a ni Yakuba suran 5 kuma diya 20 kɔndɔ. † **4:18** Sandailu suran 11 kuma diya 31 * **5:5** Sandailu suran 3 kuma diya 34

jɛrɛ wulila wasolailu kanma, kɔni a ye sɔli donna jɛrɛ majiilailu la.»*
6 Ai ye ai majii Alla fanka kɔrɔ, kosa a ye
ai mayɛlɛ a diyana waati rɔ.
7 Ai ye ai hamin koilu bɛɛ to a ma, ka a
masɔrɔn a ri a janto le ai ko.
8 Ai ye ai jɛrɛ mira, ka a kɛ ai ye hankilila,
ka a masɔrɔn ai juu Ibulusa ye taamala
ikomin yara mɛn ye wurundula. A ye
mɔɔilu ɲininna a ye mɛnilu dɔɔnna.
9 Ai ye ban a rɔ, ka to lemɛniya rɔ gben.
Ai ye a lɔn ko wo tɔrɔ suilu ye ai nake-
lenɲɔɔmailu fanan kan dunuɲa yɔrɔ bɛɛ rɔ.
10 Ai wa tɔrɔ waati do rɔ, Alla hina
bɛɛ tii mɛn ka ai kili habadan gbiliya rɔ
Ɲenematɔmɔnin dɔ, wo jɛrɛ ri ai lawuli, ka
ai fanka di ai ma, ka ai kologbɛlɛya, ai ma
yɛrɛyɛrɛ.
11 Fanka ye to ale le la habadan! Amina.

Fo laban ni duwa

12 Silasi, n ye mɛn jatela nakelenɲɔɔ
kɔnɔrɔdi ri, wo le ka n dɛmɛn bataki kun-
dunyanin ɲin sɛbɛla ai ma, kosa n ye ai
lalemɛniya, ka sereya bɔ ai yɛ, ko Alla la
sɔlini tuɲa le ɲin di, ai ye mɛn dɔ gben!
13 Lemɛniya jama mɛn ye Babilɔni so
kɔndɔ,† Alla ka mɛnilu suwandi ikomin ai
le, woilu ye ai tuwala. N dencɛ Marika
fanan ye ai tuwala.
14 Ai ye ai ɲɔɔn tuwa nakelenɲɔɔya sun-
buli rɔ.
Alla ye jususuma di ai bɛɛ ma ai le mɛnilu
ye Ɲenematɔmɔnin dɔ.

† **5:13** ***Babilɔni so*** kɛni gbundu kuma le ri mɛn kɔrɔ ye «Romi So.» ***N dencɛ Marika:*** wo kɔrɔ le Piyɛri ye Marika kaninna ikomin a dencɛ. Tumado Piyɛri le Marika karanna lemɛniya ma.

Piyɛri la Kitabu Filana
Piyɛri Alla la Kuma Kitabu Filana

Kitabu yərə ɲin sɛbɛni lemɛniya məəilu le ma. A sɛbɛ kun kɛni məəilu le kɛlɛ ko ri mɛnilu ye dina ko karan kɛla mɛn kɛni tɛ Isa la ko Kibaro Ɲuma kelen di. Wo wuya karanməəilu tɛrɛ ra basan lemɛniya məəilu la Piyɛri la waati rə.

Wuya dinailu lase məəilu tɛ ban dunuɲa rə muumɛ. Wo rə, kawandili mɛn sɛbɛni Piyɛri la Kitabu filana kəndə, wo koilu ri kɛ ikə tuun bi. A ye lemɛniya məəilu kawandila ko ii ye fanka don Maari la ko lən də, kosa ii kana ii jɛrɛ majuuwaya wuya karanməəilu la fili kuma fuuilu fɛ.

1 Nde Simən Piyɛri Isa Ɲenematəmənin na
baaraden ni a la talibidenba, nde le ka ɲin
sɛbɛ, ka a lawa ai ma, ai le mɛnilu fanan da
lemɛniya sərən mɛn ni an na gbiliya ka kan
ai ka mɛn sərən an na Alla ni an na kisila la
telenbaya fɛ, Isa Ɲenematəmənin.
2 Alla ye hinani ni jusuuma di ai ma, ka
wara Alla la kolən ni an Maari Isa la kolən
də.

Lemɛniya məəilu joo bɛrɛ

3 Alla la fanka ra fɛrɛ bɛɛ di an ma kosa
an ye an na dunuɲaratɛɛ ni an na Alla
ɲɛsilanɲɛ kɛ Alla ko lən də mɛn ka an kili a
la gbiliya ni a la ɲumaya rə.
4 Wo rə, a ra an lahidi lahidi gbɛlɛn na,
mɛnilu ka bon ka tamin bɛɛ la, kosa ai ye ai
jɛrɛ laban kəsə koilu ma kunfan ye məəilu
ləla mɛn ma dunuɲa ɲin də, ko ai fanan di
Alla la kɛɲa sərən.
5 Wo rə, ai ye karan ai fanka bɛɛ la, ka
sənɲuma la ai la lemɛniya kan, ka lənnin la
sənɲuma kan,
6 ka jɛrɛ mira la lənnin kan, ka tunadiya
la jɛrɛ mira kan, ka Alla lən la tunadiya kan,
7 ka nakelenɲəəya ladiyaɲɛ la Alla
lən kan, ka kaninteya la nakelenɲəəya
ladiyaɲɛ kan.
8 Ni kɛɲa ɲinilu wa to ai rə, ka sabati, ii
tɛ ai to tunnagbeya ni baarabaliya rə an
Maari Isa Ɲenematəmənin ko lən də fewu.
9 Kəni ni woilu tɛ məə mɛn də, wo tii ɲa
tɛ ko ragbɛla, a totə le ikomin ɲa fuyen, ka
ɲina ko Alla ra a julumun kərəilu kafari.
10 Wo le rə, nakelenɲəəmailu, ai ye ai raja
ka tamin sisen na Alla la kilili lamɛnna diya
a ni ai suwandini ko, ka a masərən ni ai ka
wo kɛ, ai ti be muumɛ.
11 Wo rə, an Maari ni an Nakisila Isa
Ɲenematəmənin di habadan mansaya
ladon fɛrɛ ba di ai ma.
12 Wo le ka a kɛ, n ye ko ɲinilu labilala ai
la waati bɛɛ, hali ai ka ii lən, ka wo tuɲa ko
mira fanan gben ai ka mɛn sərən.
13 N na miriya rə, fanin n ye n nii la
faribanku rə, n ka kan n ye wo koilu labila
ai la kosa ii ye to ai ɲana.
14 Ka a masərən n ka a lən, n nii bətəla
le ten faribanku rə, ikomin an Maari Isa
Ɲenematəmənin jɛrɛ ka n nalənni ɲa mɛn
ma.
15 Wo rə, n ye karanna le fɛrɛ bɛɛ rə, hali
n na saya kərə, ko ɲinilu ye se labilala ai la
waati bɛɛ.

Piyɛri tɛrɛ ra Isa la gbiliya yen

16 Nba, Maari Isa Ɲenematəmənin na ko
rə a ni a la fanka, an ma məəilu la tali
rabɛniilu fə ai yɛ ka bɛn wo koilu ma, baa
andeilu jɛrɛ le ka a la gbiliya yen an ɲailu
la.
17 A ka kunnafulen ni gbiliya sərən an Fa
Alla le bolo, a ka wo kan namɛn ka fara
Gbiliya Kunnafulen ba la tuma mɛn na ko,
«N Dencɛ le ɲin di, n ye mɛn kaninna, a ra n
hɛnɛ kosɛbɛ!»*
18 An jɛrɛ ka wo kumakan mɛn, ka bə
sankolo rə, an tɛrɛ ye a tərəfɛ koyinkɛ
sɛniman kan waati mɛn na.
19 Ikə tuun, nabiilu la kuma gbɛnin an
ma ten ka tamin fələ la. Ai ka kan ka ai
hankili lə woilu la ikomin fitina mɛn ye
mɛlɛnna dibi rə haan bandaka, bandaka da
lolo fanan ye mɛlɛn damira ai jusu rə.
20 Mɛn taminni a bɛɛ la, ai ka wo lən, ko
Kitabu nabiya kuma si ma fara nabi la ko
ɲafə ɲa ma.
21 Ka a masərən nabiya kuma si tɛrɛ tɛ
bəla adamadenilu sawo rə, kəni Alla la Nii
Sɛniman de tɛrɛ ye adamadenilu dɛmɛnna,
ka kuma ka fara Alla la.

* **1:17** A ragbɛ Matiyu suran 17 kuma diya 1 haan 5 ni Marika suran 9 kuma diya 2 haan 7 ni Luka suran 9 kuma diya 28 haan 35 kəndə.

2

Wuya karanmɔɔilu la ko

1 Kɔni wuya nabiilu tɛrɛ ye jama tɛma waati taminin. Wuya karanmɔɔilu fanan di yen ai tɛma. Ii ri wuya karanilu ladon ai tɛma gbundu rɔ mɛnilu ri mɔɔilu halaki haan ka ii ban ii Tii rɔ mɛn da ii kunka. Woilu ye halaki le kilila ii jɛrɛ ma jona!

2 Mɔɔ siyaman di bila ii la ko haramuninniilu kɔfɛ, ka tuɲa sila lafɛya.

3 Karanmɔɔ ɲinilu ri ai labaara majuwaya rɔ ii la kuma rabɛniilu fɛ ii la wasabaliya rɔ. Kɔni ii kiti ko ra damira bi tɛ wo ri, ii halaki ko tɛ mɛnna butun.

4 Mɛlɛka mɛnilu ka julumun kɛ waati taminin dɔ, Alla tɛ woilu latankala, kɔni a ka ii lafili jahanama rɔ, ka ii kɛ jɔlɔkɔ la dibi rɔ ii kiti lon ɲɛrɔ.

5 Mɔɔ fɔlɔilu dunuɲa rɔ, a ma woilu fanan natanka, a ka ji bɔni ba lana Alla lɔnbaliilu ma, kɔni a ka mɔɔ wɔrɔnwula le dɔrɔn nakisi a ni Nuhan mɛn tɛrɛ ye telenbaya la ko kawandili bɔla.*

6 Alla ka Sɔdɔmu ni Kɔmɔri soilu fanan halaki le ta la, ka ii kɛ buuri ri. A ka ii kɛ misali ri Alla lafililailu yɛ, ko mɛn natɔ kɛ diya ii yɛ.†

7 Alla ka Luti mɔɔ telenni fanan kunka le, mɛn jusu tɔrɔra wo sariyalɔnbaliilu ko haramuninilu la ko rɔ.

8 Baa wo mɔɔ telenni tɛrɛ siini ii tɛma, a sɔlɔmɛ telenni tora tɔrɔla lon lon ii la kojuuilu la ko rɔ, a tɛrɛ ye mɛnilu yenna, ka ii lamɛn.

9 Wo koilu le bɛɛ ye a yirakala ko Maari ka a lɔn a ri mɔɔ kunka tɔrɔya rɔ ɲa mɛn ma mɛn telennin, ka telenbaliilu mara ɲakankatan ɲɛrɔ kiti la lon kɔrɔ,

10 katarabi wo mɔɔilu ma, mɛnilu bilani ko kɔsɔniilu kɔfɛ, ii faribanku diyana koilu, ka murunti fanka bɛɛ kɔrɔ.

Wuya karanmɔɔ ɲinilu wakalini, ii wasoni. Ii tɛ silanna gbiliya tiilu lafɛya la.

11 Hali mɛlɛka mɛnilu fanka ni sɛɛbɛ ka bon wuya karanmɔɔ ɲinilu ri, woilu tɛ wo suilu lafɛyala kiti rɔ Maari ɲakɔrɔ.

12 Kɔni mɔɔ ɲinilu ye koilu lafɛyala ii ma mɛnilu lɔn, ka kɛ ikomin sobo hankilidɔɔ mira ta mɛnilu ye halaki. Wo mɔɔilu halakila ikomin soboilu,

13 ii la telenbaliya bɛɛ ri sara ii la. A duman ii yɛ, ii ye wasa ii diyana ko kɔrɔnilu bɛɛ la tele rɔ. Ii wa kɛ dɔɔnnin kɛla ai tɔrɔfɛ, maloya ni kunnajii le a ri, ka sɛwa ii diyana koilu la.

14 Ii ye kaninkɛ ɲininna ii ɲa la. Ii tɛ wasala julumun na muumɛ! II ye fankatanilu masɔmɔnna. Ii jusu dorinnin wasabalidaya koilu le la. Dankadenilu le ii ri.

15 Ii ra sila telenni bila, ka bila Beyɔri dencɛ Balami la sila kɔfɛ fili rɔ mɛn kaninna telenbaliya sara la.

16 Kɔni a ka mafɔli sɔrɔn a la ko masɔsɔ rɔ. A la fali mɛn ti se kumala, wo ka a mɔɔ kan nabɔ le, ka nabi lasa a la hankilidɔɔya rɔ.‡

17 Wuya karanmɔɔ ɲinilu kɛni le ikomin tenke denka janin, ikomin fɔɲɔ ba ye duru mɛn tuntunna san ma, dibi ba le lamarani ii ɲɛrɔ.

18 Ii ye waso kuma fuuilu fɔla, ka mɔɔilu lakunfan faribanku diyana ko haramuninilu la, mɛnilu gbansan ye ii sɔrɔnna mɔɔ filiniilu la.

19 Ii ye mɔɔilu lahidila hɔrɔya la, adon, ii le jɛrɛ ye kɔsɔ koilu jɔnya rɔ. Ka a masɔrɔn foyi wa se mɔɔ la, a ri kɛ wo jɔn di.

20 Ni ii ra matanka dunuɲa kɔsɔ koilu ma an Maari ni an Nakisila Isa Ɲenematɔmɔnin lɔn ko rɔ, ka ii sɔn fanan wo koilu ye se ii la, ii la ban tun di juuya ka tamin ii la fɔlɔ la.

21 Baa a tun ka fisa wo tiilu kana telenbaya sila lɔn, yani ii ye a lɔn ka ii kɔnkɔ don jamari sɛniman na ii ka mɛn sɔrɔn.

22 Mɛn kɛni ii la, wo ra sanda ɲinilu tuɲa yiraka ko, «Wulu ye a kɔsɛla a baji ma le,»§ a ni «I wa kɔsɛ mako dɔrɔn, a ri wa a makurukuru bɔɔ rɔ.»

3

Maari na lon ko

1 N kanintenilu, n na bataki filana le ɲin di, n da mɛn sɛbɛ ai ma. N ka ii fila sɛbɛ ai ma le kosa n ye koilu labila ai la, ka hankili sɛniman lasu,

2 kosa, nabi sɛnimanilu tɛrɛ ra kuma mɛnilu fɔ, woilu ye labila ai la a ni an Maari

* **2:5** A ragbɛ A Damira suran 6 kuma diya 1 haan suran 7 kuma diya 24 kɔndɔ. † **2:6** A ragbɛ A Damira suran 19 kuma diya 24 kɔndɔ. ‡ **2:16** A ragbɛ Jateilu suran 31 kuma diya 16 kɔndɔ. § **2:22** Sandailu suran 26 kuma diya 11

ni an Nakisila la jamariliilu, talibidenbailu ka mɛnilu lase ai ma.
3 Ai ye a lɔn fɔlɔ ko lon labanilu rɔ, mayɛlɛlilailu ri na ai mayɛlɛ diya mɛnilu ye bilala ii la kunfan kojuuilu kɔfɛ.
4 Ii ri a fɔ ko, «Isa ka ai lahidi a na ko mɛn na, wo ye mi? Kɛbi an benbailu faara waati mɛn na koilu bɛɛ ye ɲa kelen ma ka bɔ dunuɲa dan waati ma haan bi.»
5 Ka a masɔrɔn, ii ye a lawulila a ma le ka ɲina ɲin na ko, waati taminin siyaman Alla ka sankolo dan a kumakan na, ka duu ni ji bɔ a ɲɔɔnna ka to ji tɛma.
6 Wo ji le ka wo waati dunuɲa bɛɛ halaki ji bɔni ba la.*
7 Kɔni bi sankolo ni duukolo lamarani ta le kanma wo kuma kelen de fɛ, kiti la lon ni Alla lɔnbaliilu halaki kɔrɔ.
8 Kɔni, n kanintenilu, ai kana ɲina ko kelen ɲin na, tele kelen kɛnin de Maari ɲakɔrɔ ikomin san waa kelen, san waa kelen fanan ikomin tele kelen.
9 Maari tɛ mɛnna a la lahidi kanbali diya, ikomin mɔɔ doilu ye a mirila mɛnna ɲa mɛn ma. Kɔni a diɲani ai yɛ le ka a masɔrɔn a tɛ a fɛ mɔɔ si ye halaki, kɔni fɔɔ mɔɔilu bɛɛ ye ii kɔnkɔ don ii hakɛilu la.
10 Adon, Maari na lon ye sela le, a ri mɔɔilu latɛrɛn ikomin son. Wo lon, sankolo ri tamin halaki kan ba rɔ, a rakɛfenilu fanan di janin. Duukolo ni a rakɛfenilu bɛɛ ri lɛnkɛnɛmaya.
11 Baa woilu bɛɛ ye halakila le wo ɲa ma, ai ka kan ai ye kɛ mɔɔ su ɲumanilu di? Ai la dunuɲaratɛɛ ye sɛninya Alla lɔn dɔ,
12 ai wa Alla na lon makɔnɔ, ai kɛwaliilu ye a la na lakaliya, sankolo ni a rakɛfenilu ri halaki ta la lon mɛn na.
13 Adon, Alla ra a lahidi sankolo kura ni duukolo kura la, telenbaya ye tola yɔrɔ mɛn. An ye wo le makɔnɔla.†
14 Wo le rɔ, n kanintenilu, baa ai ye wo ko makɔnɔla, ai ye fɛrɛ bɛɛ kɛ kosa a ye ai tɛrɛn kojuu ni sɔnjuu tɛ si ai la, jususuma ye to ai ni Alla tɛma.
15 Ai ye a lala ko an Maari la diɲɛ le mɔɔilu lakisila ikomin an diyana nakelenɲɔɔ Pɔli ka a sɛbɛ ai ma ɲa mɛn ma lɔnnin dɔ Alla ka mɛn di a ma.
16 A ka wo le sɛbɛ a la bataki bɛɛ kɔndɔ ka bɛn ko ɲinilu ma. A la bataki yɔrɔ doilu ɲayen ma di, hankilidɔɔilu ni karanbaliilu ri woilu kɔrɔilu ɲakɛ, ikomin ii ka Kitabu dogbɛrɛilu fanan kɛ ɲa mɛn ma, ka ii jɛrɛ halaki.
17 Wo le rɔ, n kanintenilu, baa ai le lalɔnni, ai ye a kɛ ai hankili la, kosa sariyalɔnbaliilu la fili kana se ai ma, ka bɔnɔ ai lɔdiya barakani rɔ.
18 Kɔni ai ye to bonyala an Maari ni an Nakisila Isa Ɲenematɔmɔnin na sɔli ni a lɔnnin dɔ. Gbiliya ye di ale le ma sisen haan habadan. Amina.

* **3:6** A ragbɛ A Damira suran 1 kuma diya 6 haan 9 ni suran 7 kuma diya 11 kɔndɔ. † **3:13** A ragbɛ Esayi suran 65 kuma diya 17 ni suran 66 kuma diya 22 kɔndɔ.

Yuhana Fɔlɔ

1 Mɛn tɛrɛ ye fɔlɔfɔlɔ ka a tɛrɛn fen si ma
dan fɔlɔ, an ka an tolo malɔ wo la ka an ɲa
la a kan. An ka a ragbɛ ka an bolo maa a la.
A ye kilila ko Kuma, mɛn ye ɲenemaya jɛrɛ
jɛrɛ dila mɔɔilu ma.
2 Ɲenemaya wo lɛnkɛnɛmayara, an da a
yen, an ye a sere ri, a ni an ye ɲenemaya
banbali ko fɔla ai yɛ. Fɔlɔ, a tɛrɛ ye Fa Alla
dafɛ, kɔni a lɛnkɛnɛmayara an ɲana.
3 An ka mɛn yen, ka mɛn mɛn, an ye wo le
fɔla ai yɛ, sa ai fanan di don an na duɲɔɔya
rɔ, andeilu mɛnilu ye Fa Alla ni a dencɛ Isa
Ɲenematɔmɔnin na duɲɔɔya rɔ.
4 An ye ko ɲinilu sɛbɛla ka a lawa ai ma,
sa an di se sɛwala fewu.

Fo lemɛniya mɔɔilu ye taama Alla la kɛnɛ rɔ

5 Nba, an ka kuma mɛn mɛn Isa
Ɲenematɔmɔnin na, an ye wo lasela ai ma.
Kuma wo le ɲin di: Alla ye kɛnɛ ri; dibi yɔrɔ
si tɛ a rɔ.
6 Ni an ka a fɔ ko an ye Alla la duɲɔɔnya
rɔ, ka a tɛrɛn an ye taamala kojuu dibi rɔ,
an ye wuya fɔla. An tɛ an na koilu kɛla ka
bɛn tuɲa ma.
7 Kɔni ni an ye taamala kɛnɛ rɔ, ikomin
Alla jɛrɛ ye kɛnɛ rɔ ɲa mɛn ma, duɲɔɔnya ri
kɛ an ni ɲɔɔn tɛma. Ka a la wo kan, a dencɛ
Isa la jeli ri hakɛ bɛɛ bɔ an dɔ ka an sɛniya.
8 Ni an ka a fɔ ko julumun tɛ an ma, an ye
an jɛrɛ le lafilila. An tɛ taamala ka bɛn tuɲa
ma.
9 Alla ye kankelentii le ri. A telenni le
fanan. Wo rɔ, ni an ka an lɔ an na julumun
na ka woilu fɔ a yɛ, a ri an na kojuuilu
makoto ka an sɛniya an na telenbaliya
koilu bɛɛ ma.
10 Ni an ka a fɔ ko an ma hakɛ kɛ, an da
Alla kɛ wuyafɔla ri wo rɔ, a ni a la kuma tɛ
an jusu rɔ.

2

1 N den mɛsɛnilu, n ye ko ɲinilu sɛbɛla
ka a di ai ma, sa ai kana kojuu kɛ. Kɔni
ni do ka kojuu kɛ, lalilila ye an bolo an Fa
dafɛ mɛn di an na sɔlɔnali kɛ: wo ye Isa
Ɲenematɔmɔnin de ri, mɛn telenni.
2 Ale le ka a jɛrɛ di ka kɛ saraka ri an na
julumunilu kafari ko rɔ. Kɔni an kelen na
julumunilu ko tɛ, fo dunuɲa mɔɔilu bɛɛ ta.
3 Ni an ye Alla la jamariilu labatola, wo
ye a yirakala an na ko an ka Alla lɔn.
4 Ni mɔɔ mɛn ka a fɔ ko a ka Alla lɔn, ka
a tɛrɛn a tɛ Alla la jamariliilu labatola, mɔɔ
wo ye wuyafɔla le ri. A tɛ taamala ka bɛn
tuɲa ma.
5 Kɔni mɔɔ mɛn ye Alla la kuma labatola,
wo ye Alla kaninna a ɲa jɛrɛ le ma fewu. An
di se a lɔnna ɲa mɛn ma ko an sidini Alla
ma, wo le wo ri.
6 Ni mɔɔ mɛn ka a fɔ ko a sidini Alla
ma, wo tii ka kan ka taama ikomin Isa jɛrɛ
taamara ɲa mɛn ma.

Jamarili kura

7 N kanintenilu, n ye jamarili mɛn sɛbɛla
ka a di ai ma ɲi, jamarili kura tɛ wo ri.
Jamarili kɔrɔ le, ai ka mɛn lɔn kɛbi ai
lemɛniya waati. Ai ka mɛn mɛn kɔrɔman,
wo ni jamarili ɲin ye kelen de ri.
8 Wo bɛɛ ni a ta, n ye jamarili mɛn sɛbɛla
ka a di ai ma, jamarili kura le wo ri fanan.
Isa taamaɲa ni ai la taamaɲa ye wo yi-
rakala tuɲa le ri, baa dibi bantɔ le, kɛnɛ jɛrɛ
jɛrɛ ye bɔla sisen.
9 Ni mɔɔ mɛn ka a fɔ ko a ye taa-
mala kɛnɛ rɔ, ka a tɛrɛn a ye a badenma
ɲenematɔmɔnin kɔnna, wo tii ye dibi le rɔ
butun.
10 Mɔɔ mɛn ye a badenma ɲenematɔmɔnin
kaninna, wo le ye taamala kɛnɛ rɔ. Foyi tɛ
wo tii la, mɛn di a lafili.
11 Kɔni mɔɔ mɛn ye a badenma kɔnna, wo
ye dibi le rɔ. A ye taamala dibi rɔ fanan. A
ma a lɔn a ye wala yɔrɔ mɛn na, baa dibi ra
a ɲa fuyen.
12 Nba, n na den mɛsɛnilu, n ye sɛbɛ ɲin
dila ai ma ka a masɔrɔn ai la julumun da
makoto Isa kosɔn.
13 Failu, n ye sɛbɛ ɲin dila ai ma ka a
masɔrɔn mɛn tɛrɛ ye kɛbi dunuɲa ma dan
fɔlɔ, ai ka wo lɔn. Kanberenilu, n ye sɛbɛ ɲin
dila ai ma ka a masɔrɔn ai ra se Ko Juu Tii
la.
14 Den mɛsɛnilu, n ye sɛbɛ ɲin dila ai ma
ka a masɔrɔn ai ka Fa Alla lɔn. Failu, n ye
sɛbɛ ɲin dila ai ma ka a masɔrɔn mɛn tɛrɛ
ye kɛbi dunuɲa ma dan fɔlɔ, ai ka wo lɔn.
Kanberenilu, n ye sɛbɛ ɲin dila ai ma ka a

masɔrɔn ai jusulatɛɛni. Alla la kuma ra don ai jusu rɔ. Ai ra se Ko Juu Tii la.

15 Nba, ai kana dunuɲa kanin, ai kana dunuɲa kɔndɔfenilu kanin. Ni mɔɔ ye dunuɲa kaninna, wo tii tɛ Fa Alla kaninna,
16 baa dunuɲa ko si ma bɔ Fa Alla rɔ: fari nata juu wo, ɲabɔnanfenilu wo, waso dunuɲa nanfulu la wo. Wo bɛɛ bɔni dunuɲa le rɔ.
17 Kɔni dunuɲa bantɔ le. A ye nata juu mɛnilu bilala mɔɔilu jusu rɔ, wo bɛɛ fanan bantɔ le. Kɔni mɔɔ mɛn ye Alla sawo kɛla, wo ri to kadawu.

Nenematɔmɔnin juu

18 N denilu, dunuɲa laban waati le ɲin. A fɔra ai yɛ kɔrɔman ko Nenematɔmɔnin juu ri na. Awa, Nenematɔmɔnin juuilu siyaman da wuli sisen. An ka a lɔn wo rɔ ko dunuɲa laban waati le ɲin.
19 Mɔɔ woilu bɔra an tɛma, kɔni ii tun tɛ an fen ri, baa ni ii tun ye an doilu ri, ii tun di to an fɛ. Kɔni ii bɔra an fɛ mɛn kɛ ka wa, wo ka a yiraka fewu ko ii si tun tɛ an fen di.
20 Kɔni Mɛn Sɛninman wo ra a Nii Sɛninman najii ai kan, ai bɛɛ a ko lɔn.
21 N ye sɛbɛ ɲin dila ai ma ka a masɔrɔn ai ka tuɲa lɔn. N ma a di ai ma tuɲa lɔnbaliya kosɔn. Ai ka a lɔn ko wuya si tɛ bɔla tuɲa rɔ.
22 A ye di? Yon ye wuyafɔla di? Wo ye mɔɔ le ri, mɛn ye a fɔla ko Isa tɛ Nenematɔmɔnin di. Mɛn ye wo fɔla, Nenematɔmɔnin juu le wo ri. A banni an Fa Alla ni a Dencɛ rɔ.
23 Mɔɔ mɛn banni Dencɛ wo rɔ, Fa Alla tɛ wo tii dafɛ. Kɔni mɛn di a lɔ a la ko Isa ye Alla Dencɛ le ri, wo fanan di Fa Alla lɔn.
24 Nba, ai ka karan mɛn mɛn kɛbi ai la lemɛniya waati, ai ye ai raja wo ye to ai kɔndɔ. Ni wo tora ai kɔndɔ, ai sidini ri to Alla Dencɛ ma, a ni Fa Alla ma.
25 Ɔɔn de! Nenematɔmɔnin ka lahidi mɛn ta an yɛ, wo le ɲin. A ka a fɔ ko a ri ɲenemaya banbali di an ma.
26 N ye ko woilu sɛbɛla ka ai lali mɔɔilu la ko rɔ, mɔɔ mɛnilu ye a kan ka ai lafili.
27 Kɔni Nenematɔmɔnin ka Nii Sɛniman mɛn di ai ma, wo toni ai fɛ. Ai mako tɛ karanmɔɔ la, baa Nii Sɛniman jɛrɛ ye ai karanna fen bɛɛ la. A la karan ye tuɲa le ri. Wuya tɛ a rɔ. Wo le kosɔn, ai sidini ye to Nenematɔmɔnin ma ikomin Nii Sɛniman ka ai karan ɲa mɛn ma.
28 N denilu, ai fasani ye to Nenematɔmɔnin ma, sa an di landaɲa ba sɔrɔn, a ye nala lon mɛn, a ni an kana maloya a ɲana.
29 Ai ka a lɔn ko Nenematɔmɔnin telenni le. Wo rɔ, ai ka kan ka a lɔn fanan ko mɔɔ mɛn ye taamala telenbaya kan, wo ye Alla den de ri.

3

1 A ragbɛ! An Fa ye an kaninna ɲa mɛn ma, wo ka bon fewu! Fo a ye a fɔla an ma ko a denilu. An ye a denilu le ri jɔ. Dunuɲa mɔɔilu ma Alla lɔn. Wo le ka a kɛ, ii ti se a lɔnna ko andeilu ye a denilu le ri!
2 N kanintenilu, an ye Alla denilu le ri sisen! Kɔni an di kɛ ɲa mɛn ma, wo ma gbɛ fɔlɔ. Kɔni an ka a lɔn ko Isa Nenematɔmɔnin na ko wa lɛnkɛnɛmaya, an bɛɛ ri kɛ ikomin a jɛrɛ ye ɲa mɛn ma, baa a ye ɲa mɛn ma, an di a yen ten.
3 Mɔɔ mɛnilu jii lani a rɔ ko ii ri kɛ ikomin Isa, woilu ye ii jɛrɛ sɛninya ikomin Isa Nenematɔmɔnin sɛninyani ɲa mɛn ma.
4 Mɔɔ mɛnilu bɛɛ ye julumun kɛla, woilu ye Alla la sariya tiɲanna, baa julumun ye Alla la sariya tiɲan de ri.
5 Ai ka a lɔn ko Isa Nenematɔmɔnin nara sa a ri mɔɔilu la kojuu bɔ ii ma. Kojuu si tɛ ale ma.
6 Mɔɔ si tola Isa ma, wo tii tɛ to hakɛ kɛla. Mɛn tola julumun kɛla, wo tɛ Isa yenna fɔlɔ, a tɛrɛ ma a lɔn.
7 N den mɛsɛnilu, ai kana sɔn mɔɔ si ye ai lafili: mɔɔ mɛn ye taamala telenbaaya kan, wo telenni le ikomin Isa Nenematɔmɔnin telenni ɲa mɛn ma.
8 Mɔɔ mɛn ye kojuu kɛla, wo ye Kojuu Tii la mɔɔ le ri, baa kɛbi fɔlɔfɔlɔ Kojuu Tii ye kojuu kɛla. Alla Dencɛ nani le ka Kojuu Tii la kɛwaliilu tiɲan fewu.
9 Alla wa mɔɔ mɛnilu kɛ a denilu ri, woilu si tɛ tola kojuu kɛla butun, baa Alla la si ye to woilu ma. Ii ti se tola kojuu kɛla, baa Alla ra ii kɛ a denilu ri.
10 Alla denilu ni Kojuu Tii la denilu ye faranfaasila ɲa mɛn ma ka bɔ i ɲɔɔn na, wo le ɲin. Mɔɔ mɛn tɛ telenbaya sila taamala, wo tii tɛ Alla ta ri. Mɔɔ mɛn tɛ a badenma ɲenematɔmɔnin kaninna, wo tii tɛ Alla ta ri.

An ye an badenma ɲenematɔmɔninilu kanin

11 Ai ka kuma mɛn mɛn kɛbi ai la lemɛniya waati, wo le ɲin, fo an ye an ɲɔɔn
kanin.
12 An kana kɛ ikomin Kabila. Ale tɛrɛ
Ko Juu Tii la mɔɔ le ri, mɛn ka a dɔɔcɛ faa.
Nfenna a ka a faa? A ka a faa, ka a masɔrɔn
a jɛrɛ la kɛwaliilu juu le la, ka a tɛrɛn a dɔɔcɛ
la kɛwaliilu telenni.
13 A kana bara ai rɔ, n badenma, ni ai
gboman dunuɲa mɔɔilu yɛ.
14 Andeilu ye an badenma ɲenematɔmɔninilu
kaninna. Wo le kosɔn, an ka a lɔn ko an da
bɔ saya rɔ ka don ɲenemaya kura rɔ. Mɔɔ
mɛnilu tɛ ii badenma ɲenematɔmɔninilu
kaninna, woilu ye saya le rɔ butun.
15 Mɔɔ mɛn ka a badenma kɔn, wo tii ni
mɔɔfaala bɛɛ ka kan. Ai ka a lɔn fanan
ɲenemaya banbali tɛ mɔɔfaala si bolo.
16 Isa Ɲenematɔmɔnin ka a jɛrɛ di ka sa an
yɛ. An ka kaninteya lɔn wo le fɛ. An fanan
ka kan ka an jɛrɛ di ka sa an badenma
ɲenematɔmɔninilu nɔ rɔ.
17 A ye di? Ni fentii ka a yen
ko a badenma ɲenematɔmɔnin dɛsɛni
don? Ni a ka a ban hinala a badenma
ɲenematɔmɔnin wo la, a ri se a fɔla ko Alla
la kaninteya ye a fari rɔ wa?
18 Nba, n denilu, an ye kaninteya mɛn
yirakala an badenma ɲenematɔmɔninilu
la, wo kana kɛ da rɔ kuma gbansan
di. Kaninteya wo ye kɛ kaninteya jɛrɛ
jɛrɛ le ri, mɛn ye yirakala an badenma
ɲenematɔmɔninilu la an na kɛwaliilu fɛ.
19 Ni an ye an badenma ɲenematɔmɔninilu
kaninna wo ɲa le, an di a lɔn ko an
ye tuɲa kan. Ni an ye an badenma
ɲenematɔmɔninilu kaninna wo ɲa le, an
hankili siini ri to Alla ɲakɔrɔ fanan,
20 baa hali ni an hankili ka a fɔ ko an ye
kojuu kɛlailu le ri, an ka a lɔn ko Alla ka bon
an hankili ri paaɔn. Ale le ka ko bɛɛ lɔn.
21 N kanintenilu, ni an hankili ma an
jalaki, an di se Alla tarala lemɛniya rɔ.
22 An ye fen mɛn tarala, a ri wo di an ma,
baa an ye a la jamariliilu labatola. An ye a
diyanan koilu le fanan kɛla.
23 A ka jamarili mɛn di an ma, wo le ɲin:
an ye lemɛniya a dencɛ Isa Ɲenematɔmɔnin
ma, a ni an ye an ɲɔɔn kanin ikomin Isa
Ɲenematɔmɔnin ka an jamari ɲa mɛn ma.
24 Mɔɔ mɛn ye Alla la jamariliilu labatola,
wo tii sidini ye tola Alla ma. Alla fanan
sidini ye tola wo tii ma. An ka a lɔn ɲa mɛn
ma ko a sidini ye tola an ma, wo le ɲin: an
ye wo lɔnna Nii Sɛniman de sababu la, a ka
mɛn di an ma.

4

Wuya kelailu

1 N kanintenilu, wuya nabiilu ka siya
dunuɲa rɔ sisen. Wo rɔ, mɔɔ mɛnilu ka a fɔ
ko Alla Nii Sɛniman ye ii fɛ, ai kana la woilu
bɛɛ la de! Ai ye ii kɔrɔbɔ butun, sa ai ri a lɔn
Alla Nii ye mɛn fɛ.
2 Ai ri a lɔn ɲa mɛn ma Alla Nii ye mɛn
fɛ, wo le ɲin: mɔɔ mɛn wa i lɔ a la ko
Isa Ɲenematɔmɔnin nara dunuɲa rɔ ka kɛ
adamaden di, Alla Nii Sɛniman ye mɔɔ wo
fɛ.
3 Kɔni mɔɔ mɛn ma sɔn i lɔla Isa la ten,
Alla Nii tɛ wo fɛ. Wo tii miriya bɔni
Ɲenematɔmɔnin juu le rɔ. Ai ka wo la ko
mɛn ko a natɔ dunuɲa rɔ. Kɔni sisen a ra
na.
4 N denmisɛnilu, ai ye Alla ta le ri. Ai
ra se wuya kelailu la, baa Alla Nii ye ai fɛ.
Wo fanka ka bon Kojuu Tii ta ri, wo mɛn ye
dunuɲa mɔɔilu fɛ.
5 Wuya kela woilu ye dunuɲa ta le ri. Wo
le kosɔn, ii ye mɛn fɔla, wo bɛnni dunuɲa
mɔɔilu la miriya le ma. Wo rɔ, dunuɲa
mɔɔilu ye sɔnna ii la kuma ma.
6 Kɔni andeilu ye Alla ta le ri. Mɔɔ mɛn
ka Alla lɔn, wo tii ri sɔn an na kuma ma.
Kɔni mɔɔ mɛn tɛ Alla ta ri, wo tii ti sɔn an
na kuma ma. An di a lɔn wo rɔ Alla Nii
Sɛniman ye mɛnilu fɛ, Nii Sɛniman mɛn ye
tuɲa yirakala mɔɔilu la. An di a lɔn fanan
Kojuu Tii ye mɛnilu fɛ, Kojuu Tii mɛn ye
mɔɔilu lafililа.

Alla ye a la ko bɛɛ kɛla kaninteya le la

7 N kanintenilu, an ye an ɲɔɔn kanin, baa
kaninteya farani Alla le la. Mɔɔ si wa mɔɔ
kanin, woilu bɛɛ ye Alla denilu le ri. Ii ka
Alla lɔn fanan.
8 Mɔɔ mɛn tɛ a badenma ɲenematɔmɔninilu
kaninna, wo tii ma Alla lɔn, baa Alla ye a la
ko bɛɛ kɛla kaninteya le la.
9 Alla ka a yiraka an na wo le ma ko a
ye an kaninna. Baa a ka a dencɛ kelen pe

kelaya dunuɲa rɔ, sa an di ɲenemaya jɛrɛ jɛrɛ sɔrɔn dencɛ wo sababu la.
10 Kaninteya jɛrɛ jɛrɛ ye ɲa mɛn ma, wo le ɲin: ka a fɔ ko ande ra Alla kanin, wo tɛ; kɔni ale ka ande kanin ka a dencɛ lana ka a kɛ saraka di sa an na julumunilu ri makoto.
11 Nba, n kanintenilu, ni Alla ra an kanin ten, an fanan ka kan ka an ɲɔɔn kanin de!
12 Mɔɔ si ma Alla yen a ɲa la fɔlɔ. Kɔni ni an ka an ɲɔɔn kanin, wo ye a yirakala ko Alla sidini ye tola an ma. Ka a la wo kan, Alla ye an fɛ, a la kanintɛya dafani an dɔ.
13 An ka a lɔn ɲa mɛn ma ko an ye tola le a fɛ, ko a fanan ye tola le an fɛ, wo le ɲin di: baa a ra a la Nii Sɛniman di an ma.
14 An da a yen an ɲa la ka wo sereya bɔ ko Fa Alla ka a Dencɛ lana dunuɲa rɔ mɔɔilu kisi kanma.
15 Ni mɔɔ mɛn ka i lɔ a la ko Isa le Alla Dencɛ ri, Alla sidini ye tola wo tii ma. Wo tii sidini ye tola Alla ma fanan.
16 An ka a lɔn ko Alla ye an kaninna. An da an na lemɛniya la wo kan. Alla ye a la ko bɛɛ kɛla kaninteya le la. Mɔɔ mɛn ye kaninteya sila taamala, wo tii sidini ye tola Alla ma. Alla sidini ye tola wo tii ma fanan.
17 Kaninteya dafanin an fari rɔ ɲa wo le ma. Wo rɔ, ni Alla la kiti tɛɛ lon sera, an tɛ silan, baa an ye an taamala dunuɲa rɔ ikomin Isa Ɲenematɔmɔnin ka a kɛ ɲa mɛn ma.
18 Silan tɛ bɔla kaninteya rɔ. Alla ye an kaninna ka a dafa fewu. Wo rɔ, an tɛ silanna muumɛ, baa silan bɔni latɔn ko le rɔ, Alla la kititɛɛ tɔrɔya kɔnin. Mɔɔ mɛn silan, Alla la kaninteya dafanin tɛ wo fari rɔ.
19 Alla le fɔlɔ ka an kanin. Wo le kosɔn, an fanan ye a ni an badenma ɲenematɔmɔninilu kaninna.
20 Ni mɔɔ mɛn ka a fɔ ko a ye Alla kaninna, ka a tɛrɛn a badenma ɲenematɔmɔnin gboman a yɛ, wo tii ye wuyafɔla le ri, baa a ɲa ye a badenma ɲenematɔmɔnin mɛn na, ni a tɛ wo kaninna, a ti se Alla kaninna, a ɲa tɛ wo mɛn na.
21 Alla ka jamarili mɛn fɔ an yɛ, wo le ɲin: a ka a fɔ ko ni mɔɔ mɛn ye Alla kaninna, fo wo tii ye a badenma ɲenematɔmɔnin fanan kanin.

5

Ai ye la Alla la sereya la

1 Ni mɔɔ mɛnilu bɛɛ lara a la ko Isa le Ɲenematɔmɔnin di, woilu bɛɛ ye Alla denilu le ri. Ni mɔɔ mɛnilu ka Fa Alla kanin, woilu ri a denilu fanan kanin.
2 Ni an ka Alla kanin ka a la jamariliilu labato, an di a lɔn wo rɔ ko an ye a denilu kaninna.
3 Wo rɔ, Alla kanin ye le; i ye a la jamarili bɛɛ labato. Woilu kɛ fanan ma gbɛlɛn an ma.
4 Mɔɔ mɛnilu ye Alla denilu ri, woilu bɛɛ ye sela dunuɲa la. Mɛn da nɔ sɔrɔn dunuɲa ma, wo ye an na lemɛniya ri.
5 A ye di? Yon ye sela dunuɲa la? Mɔɔ si ti sela dunuɲa la fo mɛn lani a la ko Isa ye Alla Dencɛ le ri.
6 Isa Ɲenematɔmɔnin de nara ji ni jeli fɛ. A ma na ji gbansan fɛ de! A nara ji ni jeli fɛ. Nii Sɛniman ye sereya bɔla ko tuɲa le wo ri, baa ale le tuɲatii ri.
7 Sere sawa ye ye:
8 mɛn ye Nii Sɛniman ni ji ni jeli le ri. Wo sawa bɛɛ bɛnni kan kelen ma.
9 Mɔɔilu ye sereya mɛn fɔla, an di la a la ko wo ye tuɲa ri. Kɔni Alla ye sereya mɛn fɔla, wo ka bon mɔɔilu ta ri. Alla ka sereya mɛn fɔ, wo le ɲin: a kumara a Dencɛ la ko rɔ.
10 Ni mɔɔ mɛn lemɛniyara Alla Dencɛ ma, wo tii ra sɔn Alla la sereya wo ma ka wo lamara a jusu rɔ. Kɔni ni mɔɔ mɛn ma la Alla la kuma la, wo tii ra Alla kɛ wuyafɔla ri, baa Alla ka sereya mɛn fɔ a Dencɛ la ko rɔ, wo tii ma la wo la.
11 Alla ka sereya mɛn fɔ, wo le ɲin: a ka a fɔ ko a ra ɲenemaya banbali di an ma, ko ɲenemaya wo ye sɔrɔnna a Dencɛ le fɛ.
12 Mɔɔ mɛn sidini Alla Dencɛ ma, ɲenemaya banbali ye wo tii bolo. Kɔni mɔɔ mɛn sidini tɛ Alla Dencɛ ma, ɲenemaya banbali tɛ wo tii bolo.

Jii mɛn ye lemɛniya mɔɔilu bolo

13 N ye sɛbɛ ɲin nawala ai ma, ai mɛnilu lemɛniyani Alla Dencɛ ma, sa ai ri a lɔn ko ɲenemaya banbali ye ai bolo.
14 An lani a la fewu ko ni an ka Alla sawo la ko si si tara a la, a ri an na tarali wo mɛn.
15 Ikomin an ka a lɔn ko a ye an na taralilu mɛnna, an ka a lɔn fanan ko an da ko si si tara a la, a ye wo dila an ma.

16 Hakɛ do ye ye, mɛn tɛ mɔɔ lawala saya
ma. Ni ai do ka a badenma ɲenematɔmɔnin
yen hakɛ su wo kɛla, a ye Alla tara wo yɛ.
Alla ri tarali wo mira ka ɲenemaya jɛrɛ
jɛrɛ di a ma. Mɛnilu la julumun ti nala ii
lawala saya ma, n kan ye woilu le ma. Kɔni
julumun do ye ye, mɛn di mɔɔ lawa saya
ma. N ma a fɔ ko ai ye Alla tara wo tii yɛ.
17 Telenbaliya ko bɛɛ ye julumun de ri.
Kɔni julumun do ye ye, mɛn tɛ kɛla mɔɔ sa
kun di.
18 An ka a lɔn ko mɔɔ mɔɔ kɛra Alla den
di, wo tii tɛ tola hakɛ kɛla, baa Alla Dencɛ
ye wo tii lakandanna. Wo rɔ, Ko Juu Tii ti
se ko kɛla a la.
19 An ka a lɔn ko an ye Alla ta le ri, kɔni
dunuɲa mɔɔilu bɛɛ ye Ko Juu Tii fanka le
kɔrɔ.
20 An ka a lɔn fanan ko Alla Dencɛ nara
ka hankili di an ma, sa an di Alla jɛrɛ jɛrɛ
lɔn. An sidini Alla jɛrɛ jɛrɛ ma, baa an
sidini a Dencɛ Isa Ɲenematɔmɔnin ma. Ale
le Alla jɛrɛ jɛrɛ ri. Ale le fanan ye ɲenemaya
banbali dila mɔɔilu ma.
21 N na den mɛsɛnilu, ai ye mataa joo
koilu ma.

Yuhana Filana

Foli

1 Sɛbɛ ɲin farani lemɛniya məəilu la
dɛkuru məəbakɔrɔ le la. N ye a lawala n
badenmuso ma, Alla ka mɛn suwandi, a ni
a denilu. Ai bɛɛ duman n yɛ, baa an bɛɛ
ye taamala ka bɛn Alla la tuɲa ma. Kɔni n
kelen tɛ. Mɛnilu ka tuɲa wo lɔn, ai duman
woilu bɛɛ yɛ.
2 An ye ai kaninna ka a masɔrɔn Alla la
tuɲa ye an ni ai bɛɛ jusu rɔ. A ri to an jusu
rɔ kadawu.
3 An Fa Alla ni a Dencɛ Isa Ɲenematɔmɔnin
di hina yiraka an na, ka kininkinin an na,
ka jususuma di an ma. Ii ri woilu bɛɛ kɛ an
yɛ, andeilu mɛnilu ye taamala ka bɛn Alla
la tuɲa ma, ka i ɲɔɔn kanin.

Tuɲa ni Kaninteya

4 N sɛwani kosɛbɛ, baa n ka i den doilu
yen, ii ye taamala ka bɛn Alla la tuɲa ma
ikomin an Fa Alla ka a fɔ an yɛ ɲa mɛn ma.
5 Awa, n badenmuso, n ye i madiyala
sisen ko an bɛɛ ye i ɲɔɔn kanin. N ye mɛn
sɛbɛla ɲin, jamarili kura tɛ wo ri, baa wo
fɔni an yɛ kɛbi a damira waati.
6 Ka i ɲɔɔn kanin, wo tɛ foyi ri fo ka Alla
la jamariliilu labato. Ai ka jamarili mɛn
mɛn kɛbi a damira waati, wo le ɲin: Ai ye
kaninteya sila taama.
7 Məɔ lafilila ka siya dunuɲa rɔ sisen.
Woilu le tɛ ii lɔla a la ko Isa Ɲenematɔmɔnin
nara dunuɲa rɔ ka kɛ adamaden di. Məɔ su
wo ye məɔ lafilila le ri, a ni Ɲenematɔmɔnin
juu.
8 Wo le rɔ, ai ye a kɛ koɲuma, sa ai kana
bɔnɔ ai la baara tɔnɔ rɔ fo ka wo baarayi
dafanin sɔrɔn.
9 Məɔ mɛn tɛ tola Ɲenematɔmɔnin na
karan kan fo ka a ta la a kan, Alla tɛ wo tii
dafɛ. Kɔni məɔ mɛn toni Ɲenematɔmɔnin na
karan kan, Fa Alla ni a Dencɛ fila bɛɛ ye wo
tii dafɛ.
10 Ni məɔ do nara ai wara, mɛn na karan
ni Ɲenematɔmɔnin ta tɛ kelen di, ai kana wo
tii lajiya ai wara. Hali ka a fo, ai kana sɔn
wo ma,
11 baa ni məɔ mɛn ka məɔ su wo fo, wo tii
ra don məɔ wo la kɛwali juuilu rɔ.

Kuma laban

12 Nba, kuma siyaman ye n fɛ ka a fɔ ai yɛ,
kɔni n tɛ a fɛ ka wo bɛɛ kɛ sɛbɛ ri. A lɔɔ ye n
na ka wa bɔ ai fɛ, ka kuma ai yɛ ɲa ni ɲa. Ni
wo kɛra, an na sɛwa ri kɛ sɛwa dafanin di.
13 Nba, Alla ka i nakelenɲɔɔ muso mɛn
fanan suwandi yan, wo denilu ye i fola.

Yuhana Sawana

Foli

1 Sɛbɛ ɲin farani lemɛniya məɔilu la dɛkuru məɔbakɔrɔ le la. N ye a lawala n kaninba Kayusi ma. I duman n yɛ, baa an bɛɛ ye taamala ka bɛn Alla la tuɲa ma.
2 N kaninba, n ye Alla tarala ko i ye to kɛndɛyani rɔ, ko i la ko bɛɛ ye sabati, ikomin i sɔlɔmɛ sabatini Alla la ko rɔ ɲa mɛn ma.
3 An badenma ɲenematɔmɔnin doilu seni yan, ii ka i la ko fɔ. Ii ka a fɔ ko i fasani Alla ma, ko i ye taamala ka bɛn a la tuɲa ma. N sɛwara wo rɔ kosɛbɛ,
4 baa ni n ka a mɛn ko n denilu ye taamala ka bɛn Alla la tuɲa ma, foyi tɛ n sɛwala ka tamin wo kan.

Kayusi la taamaɲa ɲuma

5 N kaninba, i ye an badenma ɲenematɔmɔninilu dɛmɛnna, hali ni i tun ma woilu lɔn kɔrɔman. I wa a kɛ ten, i ye a yirakala ko i ye lemɛniya məɔ le ri.
6 I ka kaninteya yiraka badenma ɲenematɔmɔnin woilu la ɲa mɛn ma, ii ka wo fɔ lemɛniya məɔilu la dɛkuru yɛ yan. Awa, ni i ri ii dɛmɛn ii la taama rɔ wo ɲa ma, mɛn di Alla lasɛwa, wo ri bɛn kosɛbɛ,
7 baa ii ye taama wo kɛla Ɲematɔmɔnin de yɛ. Ii tɛ sɔnna ka lemɛniyabaliilu la dɛmɛnni foyi mira.
8 Wo le kosɔn, andeilu ka kan ka məɔ su woilu makoɲa. Ni wo kɛra, an di kɛ ii baaraɲɔɔnma le ri Alla la tuɲa lase ko rɔ məɔilu ma.

Diyotɛrɛfu ni Demetirusi la ko

9 Nba, n ka kuma doilu sɛbɛ ka a lawa lemɛniya məɔilu la dɛkuru ma ye. Kɔni Diyotɛrɛfu tɛ sɔnna an na kumailu ma muumɛ, baa a ye a fɛ ka kɛ ye məɔilu la məɔba ri.
10 Wo le kosɔn, ni n sera ye, a ye kojuu mɛnilu kɛla, n di wo bɛɛ labɔ gbɛ rɔ, baa a ye an mafɔla kuma juuilu la. Kɔni Diyotɛrɛfu ma dan wo ma de. An badenma ɲenematɔmɔnin mɛnilu kelayani, a ti sɔn woilu jiya ko ma a wara. Lemɛniya məɔ mɛnilu fanan ka a fɔ ko ii ri karanden woilu lajiya, a ri woilu laban wo ma, ka ban ka ii gbɛn ka bɔ lemɛniya məɔilu la dɛkuru rɔ.
11 N kaninba, i kana məɔ la kojuu ladɛn. Ɛɛn de, i ye məɔ la koɲuma ladɛn. Məɔ mɛnilu ye koɲuma kɛla, woilu ye Alla la məɔilu le ri. Kɔni məɔ mɛnilu ye kojuu kɛla, woilu ma Alla yen.
12 Nba, bɛɛ ye Demetirusi la sereya bɔla, tuɲa fanan ye a bɔla. An fanan ye a la sereya le bɔla. I ka a lɔn ko an na sereya ye tuɲa le ri.

Kuma laban

13 Nba, kuma siyaman ye n fɛ ka a fɔ i yɛ, kɔni n tɛ a fɛ ka wo bɛɛ kɛ sɛbɛ ri.
14 N miri ye a la ko a tɛ mɛn ba kɛ n di wa bɔ i fɛ. An di kuma ɲa ni ɲa.
15 Kisi ni nɛma i yɛ. I teri mɛnilu ye yan, woilu ye i fola. I ye n terilu kelen kelenna bɛɛ fo n yɛ ye.

Judi a Bataki
Judi Alla la Kuma Mɛn Sɛbɛ

Judi Kitabu yɔrɔ mɛn sɛbɛni, wo kawandili madonni Piyɛri la sɛbɛli filana le ri, a gbengben a suran filana. Ii fila bɛɛ mɔɔilu le masɔsɔla mɛnilu dina fuuilu lasela mɛnilu tɛ kɛni hankili ɲuma ri.

Tuwaliilu

1 Nde Judi le ka ɲin sɛbɛ, Isa Ɲenematɔmɔnin na baaraden, Yakuba nakelenɲɔɔ. N ka a lawa an Fa Alla la mɔɔ kiliniilu ma, a ka mɛnilu kanin, Isa Ɲenematɔmɔnin ye mɛnilu kandanna.
2 Alla ye kininkinin ni jususuma ni kan-
inteya sabati ai rɔ.

Wuya karanmɔɔilu la ko

3 N kanintenilu, a lɔɔ tɛrɛ ye n na kosɛbɛ n ye ɲin sɛbɛ ai ma ka bɛn an kisi ko ma, kɔni n ka a yen de fo n ye a sɛbɛ le ka bɛn ai fanka don ko ma lemɛniya makaran dɔ Alla ra mɛn karifa a la jama sɛniman ma siɲa kelen haan habadan.
4 Ka a masɔrɔn mɔɔ doilu ra don ai tɛma gbundu rɔ mɛnilu jalaki ko tɛrɛ ra sɛbɛ kɛbi a waati jan. Alla lɔnbaliilu le woilu ri, mɛnilu ye Alla la sɔlini kɛla ko haramuninilu kɛ kun di, ka ii ban Isa Ɲenematɔmɔnin na, an tii kelen pe, an Maari.
5 Kɔni hali ai ka ko ɲin lɔn, n ye a la-
bila ko rɔ ai la ko Maari ka Isirayɛli jama lakisi le Misiran jamana rɔ, kɔni a ka lemɛniyabaliilu fanan halaki wo kɔ rɔ.
6 Mɛlɛka doilu fanan ma ii jɛrɛ to ii wara, ka ii ban ii lɔdiya la, Alla ka woilu bila dibi ba rɔ, ii sidini habadan jɔlɔkɔilu la haan kiti la lon ba.
7 A ye wo ɲa le ma, Sɔdɔmu ni Kɔmɔri ni ii laminin soilu fanan tɛrɛ jalonya kɛla ka laɲɔɔya kɛ ii ɲɔɔn na ɲa do ma mɛn bɛnni tɛ adamadenilu tɛma. Alla ka woilu fanan kɛ le misali ri, ka ii ɲakankatan habadan ta rɔ.*
8 Wo mɔɔ mɛnilu donni ai tɛma, woilu fanan ye siboilu kɛla mɛnilu ye a kɛla ii ye ko haramuninilu kɛ ii fariilu la, ka murunti sariyatiilu ma, ka mɛlɛkailu lafɛya.
9 Baa, hali mɛlɛka kuntii Mikayɛli ma susu Ibulusa jalaki nanili kɛla. Ii tɛrɛ ye ko masɔsɔla waati mɛn na ka bɛn Musa su la ko ma, a ka a fɔ ko, «Maari Alla ye kuma i kanma.»†
10 Kɔni mɔɔ ɲinilu ye mɔɔ mafɔla ko rɔ ii ti mɛn ɲayenna. Ii ka wo doilu lɔn ii la hankilidɔɔya rɔ ikomin soboilu hankili tɛ mɛnilu la, adon wo le yati ye ii bilala halaki rɔ.
11 Gbalo ye ii yɛ baa ii ra bila Kabila misali kɔfɛ. Ii ra ii bori tɔnɔilu kɔfɛ fili rɔ ikomin Balami. Ii ra halaki ka a masɔrɔn ii ra murunti ikomin Kora.‡
12 Wo mɔɔilu ra ai la nakelenɲɔɔya ladɛnnilu laharamun, ka dɔɔnnin kɛ ai fɛ haan! Ii tɛ maloyala, ka karan ii jɛrɛ dɔrɔn na. Ii kɛni de ikomin banda wa fin ka fo, fɔɲɔ ye donna mɛn kɔrɔ ka lafɔ. Ii kɛni le fanan ikomin fira kɔrɔ wulen waati jiri mɛnilu ti sɔn nadenna, ii ra bɔ, ka faa siɲa fila.
13 Ii kɛni le ikomin ji wunwannailu,§ ii ye malobaliya koilu lajɛnsɛnna ikomin kɔɔji kanfa, ikomin lolo tununnin mɛnilu ye wala sunna habadan mɛn lamarani dun dibi ba rɔ.
14 N benba Adama bɔnsɔn wɔrɔnwulana Hanɔki ka nabiya kumailu fɔ iile le la ko rɔ ko, «Ii ɲa lɔ! Maari ye nala a ni a la mɛlɛka sɛniman waa siyaman,
15 kosa a ye na bɛɛ makiti, ka Alla lɔnbaliilu bɛɛ sɔn yiraka ii la ii la Alla lɔnbaliya baarailu la ko rɔ, a ni Alla lɔnbaliya kojuukɛlailu la kuma gbɛlɛn mɛnilu bɛɛ lɔni Alla ma.»
16 Wo mɔɔilu ye tola ii dalakasila, ii tɛ wasala. Ii bilani ii la kunfan koilu le dɔrɔn kɔfɛ, ka to jɛrɛdabaya kumailu fɔla, ka mɔɔilu matɔɔ fen ko rɔ.

Kawandili

17 Kɔni n kanintenilu, an Maari Isa Ɲenematɔmɔnin na talibidenbailu ra ko natɔ mɛnilu ko fɔ, wo ye labila ai la.

---

* **1:7** A ragbɛ A Damira suran 19 kuma diya 1 haan 29 kɔndɔ. † **1:9** Tariku mɛn na ko fɔ yan, wo tɛ yenna Kitabu kɔndɔ yɔrɔ gbɛrɛ. ‡ **1:11** ***Kabila*** a la ko ragbɛ A Damira suran 4 kuma diya 3 haan 8 kɔndɔ. ***Balami*** a la ko ragbɛ Jateilu Suran 31 kuma diya 16 kɔndɔ. ***Kora*** a la ko ragbɛ Jateilu suran 16 kuma diya 1 haan 35 kɔndɔ. § **1:13** ***Ji wunwannailu:*** ikomin fɔɲɔ wo don ji rɔ.

18 Ii ka a fɔ le ai yɛ ko, «Mɔɔ mayɛlɛla ri
na le waati laban dɔ, mɛnilu bilani ii la Alla
lɔnbaliya kunfan koilu kɔfɛ.»
19 Wo kojuu kɛlailu le ai ratalanna, ii ye
bilala ii la dunuɲa hankili kɔfɛ, Nii Sɛniman
tɛ mɛnilu fɛ.
20 Kɔni aile, n kanintenilu, ai ye to
sabatila ai la lemɛniya sɛniman dɔ, ka Alla
matara Nii Sɛniman dɔ.
21 Ai ye to Alla la kaninteya rɔ, ai
wa kɛ Maari Isa Ɲenematɔmɔnin na hina
makɔnɔla waati mɛn na, ka wa ai ri
ɲenemaya banbali rɔ.
22 Sika ye mɛnilu rɔ, ai ye hina woilu ma.
23 Ai ye ii faron ta rɔ, ka ii lakisi.
Ai ye kininkinin doilu fanan ma Alla la
ɲakɔrɔsilan dɔ, hali ii la faanin mɛnilu
kɔsɔni ii faribanku diyana koilu fɛ, ii ri wo
lagboyaɲɛ.

Alla matara ni Alla tando

24 Mɛn di se ai latankala ko ai kana be,
ka ai fɛɛtanilu jiraka a la gbiliya rɔ a ɲakɔrɔ
sɛwa rɔ,
25 gbiliya ni mansaya ni fanka ni se ye
kɛ wo Alla kelen pe yɛ, an nakisila, Isa
Ɲenematɔmɔnin baraka rɔ an Maari, kɛbi a
damira haan bi haan habadan. Amina.